

Hallituksen esitys Eduskunnalle kaivoslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi kaivoslaki. Esityksen keskeisenä tavoitteena on kaivostoiminnan ja malminetsinnän edellytysten turvaaminen yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Tavoitteena on myös turvata kuntien vaikutusmahdollisuudet, varmistaa oikeusturvan toteutuminen sekä ottaa huomioon kansalaisvaikuttamista ja osallistumista koskevat vaatimukset. Valitusoikeus lupapäätöksistä olisi nykyistä useammalla taholla.

Kaivoslaissa säädettäisiin malminetsintää, kaivostoimintaa ja kullanhuhdonta harjoittavien oikeuksista ja velvollisuuksista toiminnan aikana sekä lopetus- ja jälkitoimenpiteistä. Kaivoslain ohjausjärjestelmä muodostuisi edelleen toisiaan seuraavia toiminnan harjoittamisvaiheita vastaavista oikeutusperusteista. Kaivoslain soveltamisalaan ei ehdoteta muutoksia.

Malminetsintää olisi mahdollista tehdä etsintätyönä, joka muistuttaa jokamiehen oikeuksia. Malminetsintä edellyttäisi malminetsintälupaa, jos toiminnasta voi aiheutua haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle tai muulle elinkeinotoiminnalle taikka maisemallisten tai luonnonsuojeluväylien heikentymistä. Uraanin etsintään vaadittaisiin aina malminetsintälupa. Varaus turvaisi etuoikeuden malminetsintälupaan ja malminetsintälupa etuoikeuden kaivoslupaan, johon perustuu esiintymän hyödyntämisoikeus. Maaperässä esiintyvän kullanhuhdonta-alueella edellyttäisi kullanhuhdonta-

Lupaharkinta perustuisi kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Huomioon otettaisiin toisaalta malminetsinnän ja kaivostoiminnan tarpeet ja toisaalta muun muassa kiinteistöjen omistajien ja yksityisten haitankärsijöiden asema, toiminnan vaikutukset ympäristöön, maise-

maan, maankäyttöön ja turvallisuuteen, luonnonvarojen säästävä käyttö ja luonnonsuojelu, säteilyturvallisuus sekä erilaisten alueiden käyttötarpeiden yhteensovittaminen. Luvassa annettavilla määräyksillä voitaisiin vähentää ja rajoittaa toiminnasta aiheutuvia haittoja yleiselle ja yksityiselle edulle. Lupaan perustuvaa toimintaa ei saisi aloittaa, ennen kuin lupa on lainvoimainen ja vaadittu vakuus asetettu.

Malminetsintälupa ja kullanhuhdonta-lupa olisivat määräaikaisia, mutta kaivoslupa olisi pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi. Malminetsintälupa voisi olla voimassa nykyistä huomattavasti kauemmin. Lupien voimassaolosta, muuttamisesta, raukeamisesta ja peruuttamisesta säädettäisiin yleisten ja yksityisten etujen edellyttämällä tavalla. Luvat olisivat siirrettävissä. Malminetsintälupaan ja kaivoslupaan perustuva oikeus olisi mahdollista pantata.

Malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuhdonta-luvan haltija olisi nykyiseen tapaan velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingot ja haitat täysimääräisesti. Lisäksi luvanhaltija maksaisi edelleen malminetsintäalueeseen, kaivosalueeseen ja kullanhuhdonta-alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille vuotuisen korvauksen, jonka tasoa tarkistettaisiin. Valtiolle maksetusta valtausmaksusta luovuttaisiin.

Valtioneuvosto voisi myöntää luvan käyttää toiselle kuuluvaa aluetta kaivostoimintaa varten, jos kaivoshanke on yleisen tarpeen vaatima. Kaivostoimituksessa lunastettaisiin kaivosluvan haltijalle tulevat käyttö- ja muut oikeudet alueisiin, määrättäisiin korvaukset ja tehtäisiin tarvittavat kiinteistötekniset toimenpiteet.

Kaivosturvallisuus perustuisi kaivostoiminnan harjoittajan johtamisjärjestelmälle asetettuihin vaatimuksiin ja kaivosturvalli-

suusluvan nojalla tapahtuvaan ennakkovalvontaan.

Turvatekniikan keskus toimisi kaivosviranomaisena, joka ratkaisee lupa-asiat ja valvoo lain noudattamista. Viranomaisella olisi käytössään valvontaan tarvittavat valtuudet ja hallinnolliset pakkokeinot.

Esityksessä on otettu huomioon malminetsintään ja kaivostoimintaan sovellettava muu keskeinen lainsäädäntö, kuten ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki, erämaalaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, työturvallisuuslaki sekä saamelaisten kotiseutualueita, koltta-alueita ja poronhoitoalueita koskeva lainsäädäntö. Kaivoslaki on pyritty sovittamaan yhteen muun lainsäädännön kanssa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi ydinenergiain muuttamisesta. Ydinenergiain

ja kaivoslain mukainen uranikaivosta koskeva lupahakemus käsiteltäisiin yhdessä ja ratkaistaisiin samalla päätöksellä valtioneuvostossa. Luvan myöntäminen edellyttäisi muun muassa, että kaivoshanke on yhteiskunnan kokonaisedun mukainen, asianomainen kunta on antanut suostumuksensa ja turvallisuusvaatimukset on täytetty.

Esitys sisältää myös lähinnä teknisinä pidettäviä muutoksia maastoliikennelakiin, säteilylakiin, erämaalakiin, saamelaiskäräjistä annettuun lakiin, luonnonsuojelulakiin, ympäristövahinkojen korvaamisesta annettuun lakiin ja Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	6
1 JOHDANTO	6
2 NYKYTILA	8
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	8
Kaivoslaki	8
Ympäristönsuojelu.....	10
Luonnonsuojelu	13
Maankäyttö ja rakentaminen	16
Kiinteistönmuodostus ja kiinteän omaisuuden lunastus	17
Turvallisuus	18
Saamelaisten kotiseutualue, koltta-alue ja erityinen poronhoitoalue	23
Talousvyöhyke, aluevalvonta ja rajavyöhyke	24
Hallintomenettelyt ja muutoksenhaku	26
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	27
Lainsäädäntö ja käytäntö eräissä maissa	27
Euroopan unioni	35
Kansainväliset sopimukset	38
2.3 Nykytilan arviointi	42
Kaivostoiminnan muutokset	42
Perusoikeusjärjestelmän kehitys.....	42
Oikeusnormiston kehitys.....	44
Kuntien vaikuttamismahdollisuudet.....	45
Viranomaiset ja lain valvonta.....	46
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	46
3.1 Tavoitteet	46
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	49
Etuoikeus esiintymän hyödyntämiseen	49
Malminetsintä ja kaivostoiminta	50
Kullanhuudonta	52
Yleisten ja yksityisten etujen turvaaminen.....	52
Vakuudet ja korvaukset	54
Kaivosturvallisuus	55
Viranomaiset ja niiden tehtävät, valvonta ja muutoksenhaku	55
Saamelaisten kotiseutualue, koltta-alue ja erityinen poronhoitoalue	56
Ydinenergialain ja eräiden muiden lakien muuttaminen.....	56
Ahvenanmaa	56
3.3 Vaihtoehdot	57
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	58
4.1 Yleistä	58
4.2 Yritysvaikutukset	59
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	61
4.4 Vaikutukset kansantalouteen, julkistalouteen, työllisyyteen ja aluekehitykseen	63
4.5 Ympäristövaikutukset	64

4.6	Vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen	65
4.7	Perusoikeusvaikutukset	66
5	ASIAN VALMISTELU	66
5.1	Valmistelu työryhmässä	66
5.2	Lausunnot työryhmän mietinnöstä	67
5.3	Jatkovalmistelu	68
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	69
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	70
1.1	Kaivoslaki	70
	I OSA. KAIVOSMINERAALIEN ETSINTÄ JA HYÖDYTÄMINEN	70
	1 luku. Yleiset säännökset	70
	2 luku. Malminetsintä	75
	3 luku. Kaivoksen perustaminen	84
	4 luku. Kullanhuuhdonta	86
	II OSA. LUPA-ASIAAT	89
	5 luku. Lupamenettelyt	89
	6 luku. Lupaharkinta	99
	7 luku. Lupapäätös ja sen voimassaolo	111
	III OSA. KAIVOSTOIMITUS, KORVAUKSET JA VAKUUDET	122
	8 luku. Kaivostoimitus ja siinä suoritettavat korvaukset	122
	9 luku. Malminetsinnästä, kaivostoiminnasta ja kullanhuuhdonnasta suoritettavat korvaukset	128
	10 luku. Vakuudet	133
	IV OSA. KAIVOSTURVALLISUUS	135
	11 luku. Kaivosturvallisuusvaatimukset	135
	12 luku. Kaivosturvallisuuslupaan liittyvät säännökset	141
	13 luku. Kaivoksen laitteistot ja laitteet	146
	14 luku. Tarkastuslaitokset	147
	V OSA. KAIVOSTOIMINNAN LOPETTAMINEN	149
	15 luku. Kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvät säännökset	149
	VI OSA. VALVONTA, MUUTOKSENHAKU JA ERINÄISET SÄÄNNÖKSET	154
	16 luku. Valvonta, hallintopakko ja seuraamukset	154
	17 luku. Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano	159
	18 luku. Erinäiset säännökset	164
	VII OSA. LOPPUSÄÄNNÖKSET	166
	19 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset	166
1.2	Ydinenergialaki	179
1.3	Maastoliikennelaki	181
1.4	Säteilylaki	181
1.5	Erämaalaki	181
1.6	Laki saamelaiskäräjistä	181
1.7	Luonnonsuojelulaki	182
1.8	Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta	182
1.9	Laki Suomen talousvyöhykkeestä	182
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET	182
3	VOIMAANTULO	183

4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	184
4.1	Johdanto	184
4.2	Omaisuuuden suoja	184
4.3	Elinkeinovapaus	199
4.4	Ympäristöperusoikeus sekä kansalaisvaikuttaminen ja osallistuminen	201
4.5	Oikeusturva	202
4.6	Saamelaisalueita koskevat erityiskysymykset	203
4.7	Muita seikkoja	204
	LAKIEHDOTUKSET	208
	1 Kaivoslaki	208
	2 Laki ydinergialain muuttamisesta	255
	3 Laki maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta	256
	4 Laki säteilylain 3 ja 5 §:n muuttamisesta	257
	5 Laki erämaalain 6 §:n muuttamisesta	258
	6 Laki saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta	258
	7 Laki luonnonsuojelulain 53 §:n muuttamisesta	259
	8 Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta ..	259
	9 Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta	260
	LIITTEET	261
	RINNAKKAISTEKSTIT	261
	1 Laki ydinergialain muuttamisesta	261
	2 Laki maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta	264
	3 Laki säteilylain 3 ja 5 §:n muuttamisesta	265
	4 Laki erämaalain 6 §:n muuttamisesta	266
	5 Laki saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta	266
	6 Laki luonnonsuojelulain 53 §:n muuttamisesta	267
	7 Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta ..	268
	8 Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta	269

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Geologisesti Suomi kuuluu Fennoskandian kilpialueeseen, joka tarjoaa hyvät edellytykset kaivostoiminnassa hyödynnettäville kaivosmineraaliesiintymille. Metallisista malmista Suomen kallioperästä hyödynnetään kultaa ja perusmetalleja. Muiden kuin metallisten malmien osalta yleisimpiä louhittavia kaivosmineraaleja ovat kalkkikivi, talkki, apatiitti ja vuolukivi. Malminetsinnässä selvitetään edellä mainittujen lisäksi raudan, timanttien, uraanin ja platinametallien sekä eräiden harvinaisempien metallien hyödynntämismahdollisuuksia. Sen lisäksi, että geologisesti arvioiden Suomessa on edellytykset taloudellisesti ja teknisesti hyödynnettäville kaivosmineraaliesiintymille, Suomi kiinnostaa alan yhtiöitä myös turvallisena toimintajana investointiympäristönä. Suomessa on alan osaamista, palveluja ja toimiva infrastruktuuri. Lisäksi tarjolla oleva geologinen tietoinen antaa pohjaa uusien esiintymien löytymiselle.

Lainsäädännössä rajoitettiin malminetsintä ja kaivostoiminta kotimaisen teollisuuden yksinoikeudeksi vuoteen 1994 asti. Toimintaa harjoittivat valtionyhtiöt ja eräät kotimaiset yhtiöt. Etsinnän painopiste oli kotimaisen teollisuuden raaka-aineen saannin turvaamisessa. Myös työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluva valtion tutkimuslaitoksena toimiva Geologian tutkimuskeskus (jäljempänä *GTK*) on harjoittanut malmipotentialin kartoitukseen liittyen malminetsintää. Enimmillään vuonna 1974 Suomessa oli 22 metallikaivosta, jolloin louhintamäärä oli runsaat 10 miljoonaa tonnia. Teollisuuden raaka-ainetarpeen kasvu ja kotimaisten kaivosten ehtyminen sekä kansainvälinen hintakehitys johtivat merkittävään raaka-aineiden tuontiin.

Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen voimaantulon yhteydessä vuoden 1994 alussa lainsäädännöstä poistettiin ulkomalaisrajoitukset. Tämän jälkeen malminetsintä ja kaivostoiminta on siirtynyt pääosin kan-

sainvälisten yritysten haltuun ja on nykyisin osa yhtiöiden maailmanlaajuisesta toimintaa. Kaivostoimintaa harjoittaneista valtionyhtiöistä Outokumpu-konserni sekä Rautaruukki-ryhmä ovat lopettaneet tai myyneet malminetsintään tai kaivostoimintaan liittyvän liiketoiminnan lukuun ottamatta Outokumpu-konsernin Kemin kromikaivosta. Syitä ovat olleet strategiset muutokset yhtiöiden toiminnassa, kannattavuuteen liittyvät ongelmat, markkinoiden syklisyys, suuri pääoman tarve ja luottamus edullisten raaka-aineiden saatavuuteen maailmanmarkkinoilta. Kaivostoiminnan supistuessa myös kotimainen malminetsintä väheni.

Suomessa kaivosmineraalien etsintä on myös koko Euroopan mittakaavassa merkittävää. Etsintätoiminta on hyvin riskialtista. Tutkituista alueista vain murto-osa johtaa jatkotutkimuksiin, ja nekin vain harvoin varsinaiseen kaivostoimintaan.

Suurin osa Suomessa malminetsintää harjoittavista yrityksistä on riskirahoituksella toimivia etsintäyhtiöitä, jotka keskittyvät malminetsintään ja esiintymien kehittämiseen myyntiä varten. Näillä etsintäyhtiöillä ei ole kaivostoimintaa, ja niiden rahoitus tulee pääosin kansainvälisiltä markkinoilta. Yhtiöiden omistus on myös pääosin ulkomailla, mutta malminetsintää varten ne ovat rekisteröityneet Suomeen. Etsintäyhtiöiden merkitys uusien malmiaiheiden löytymisessä on viime vuosina kasvanut maailmanlaajuisesti, samalla kun perinteiset suuret kaivosyhtiöt ovat muuttaneet toimintatapojaan. Usein esiintymät tai kehitteillä olevat kaivoshankkeet myydään varsinaisille kaivosyhtiöille. Etsintäyhtiöitä toimii Suomessa noin 30—40. Niiden liikevaihto on tyypillisesti 0,5—5 miljoonaa euroa, ja henkilöstöä niissä on Suomessa yleensä alle kymmenen.

Toisen ryhmän malminetsinnässä muodostavat suomalaisten ja ulkomaisten kaivosyhtiöiden etsintäorganisaatiot, joita toimii Suomessa muutamia. Nämä yhtiöt ovat tyypillisesti pörssinoteerattuja yhtiöitä, joiden etsintätoimintaan osoitettu liikevaihto Suomessa

on 5—50 miljoonaa euroa. Henkilöstöä näissä on 10—50 ennen kaivosalan kehitystä.

Suomessa malminetsintää harjoittaa edelleen myös GTK. Viime vuosina GTK:n toimintaa on suunnattu perustiedon tuottamiseen ja mineraalisten raaka-ainevarantojen kartoitukseen. Osana tätä perustehtävää GTK on suorittanut kaivoslainsäädännön mukaista malminetsintää, mutta sen hallinnoimien valtausten sekä malminetsintään käytettyjen resurssien määrä on vähentynyt merkittävästi vuodesta 2006 lähtien. Läpinäkyvyyden varmistamiseksi GTK:n tulee luovuttaa paikallistamansa esiintymät ja malmiaiheet työ- ja elinkeinoministeriölle. Ministeriö myy niihin liittyvät valtausoikeudet tarjouskilpailulla noudattaen valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita annettua lakia (174/1940). Myyntiin tarjottavia valtausoikeuksia on vuosittain ollut enintään muutamia. GTK ei voi harjoittaa kaivostoimintaa, eikä sillä ole kaivosoikeuksia hallinnassaan.

Malminetsinnän volyymi kasvoi Suomessa vuosina 2002—2008. Malminetsintään on käytetty vuosittain noin 40—60 miljoonaa euroa, josta GTK:n osuus on ollut noin 10 miljoonaa. Malminetsinnän työllisyysvaikutuksen on arvioitu olleen enimmillään noin 400 henkilötyövuotta. Malminetsintää harjoitetaan koko maassa, mutta sen painopiste on Pohjois- ja Itä-Suomessa. Vuoden 2008 syksystä lähtien kansainvälisen rahoituskriisin myötä malminetsintäyhtiöiden tutkimustyön määrä, käytetyn rahoituksen määrä ja henkilöstön määrä ovat vähentyneet huomattavasti verrattuna vuosien 2002—2008 korkeasuhdanteeseen.

Varsinaista kaivostoimintaa harjoittavat Suomessa pääasiassa ulkomaisissa pörssiissä noteerattujen yhtiöiden suomalaiset tytäryhtiöt tai sivuliikkeet. Poikkeuksia ovat Kemin kromikaivos ja Talvivaaran perusmetallikaivos sekä kalkkikiven ja vuolukiven hyödyntäminen, jotka ovat pääosin suomalaisessa omistuksessa.

Kaivosalan yritykset toimivat globaalissa kilpailutilanteessa. Kaivosmineraalien kysyntä on voimakkaasti maailmanmarkkinasidonnaista. Yritysten kannattavuuteen vaikuttaa raaka-aineiden maailmanmarkkinahinta. Uu-

sien kotimaisten kaivosalan yritysten kasvua vaikeuttaa lähinnä kotimaisen rahoituksen saatavuus. Osaavan henkilöstön puute oli myös ongelma nousukauden aikana. Valtionyhtiöiden aikaisempi vahva rooli kaivostoiminnassa ja 1990-luvun heikko suhdannetilanne ovat keskeisiä syitä sille, ettei yksityisiä metallikaivosyhtiöitä ole sanottavasti perustettu.

Suomessa on toiminnassa noin 50 kaivosta, joista suurin osa on avolouhoksia. Kaivostoimintaa harjoittavia yhtiöitä on hieman alle 20. Vielä vuonna 2008 oli vireillä useita eri vaiheissa olleita kaivoshankkeita. Näistä kaksi suurta kaivosta (Kittilän kultakaivos ja Talvivaaran perusmetallikaivos) aloittivat toimintansa vuonna 2008. Muista hankkeista suurin osa on pysäytetty tai ne ovat ainakin viivästyneissä rahoitusvaikeuksien sekä hintojen ja kysynnän heikentymisen vuoksi. Osalla hankkeista lupapäätökset ovat olemassa, mutta investointipäätöstä ei ole tehty, ja osa hankkeista on pidemmälle edenneitä etsintähankkeita. Suurin osa suunnitteilla tai vireillä olevista kaivoshankkeista sijaitsee Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Louhintamäärällä tai malmivarojen perusteella mitattuna Suomessa on muutama suuri kaivos. Merkittäviä metallikaivoksia ovat Kemin kromikaivos, Pyhäsalmen sinkki-kupari-kaivos sekä toimintaansa käynnistäneet Kittilän kultakaivos ja Talvivaaran perusmetallikaivos. Siilinjärven apatiittikaivos ja Sotkamon talkkikaivokset ovat merkittäviä ei-metallisten malmien tuottajia. Kaivosten louhintamäärä kasvaa voimakkaasti uusien kaivosten myötä, ja vuoden 1984 huipputasoon odotetaan ylittyvän vuonna 2010.

Kaivosteollisuus ja malminetsintä työllistävät noin 2 500 henkilöä. Alan liikevaihto oli vuonna 2007 yli 600 miljoonaa euroa, ja uusien kaivosten myötä sen arvioidaan lähes kaksinkertaistuvan. Vaikka kaivosteollisuuden merkitys Suomen kansantaloudessa on suhteellisen pieni, se on merkittävä raaka-ainetoimittaja tärkeille teollisuudenaloille, metsä- ja metalli- ja kemianteollisuudelle, jotka ovat hyvin riippuvaisia mineraalisista raaka-aineista. Lisäksi kaivosteollisuuden ympärille on kehittynyt monipuolinen kone- ja laitevalmistus, jonka tuotteista valtaosa menee vientiin.

Suomalainen teollisuus on hyvin riippuvainen useiden metallien ja muiden mineraalisten raaka-aineiden tuonnista. Vuonna 2008 malmien ja metallien sekä tuonnin että viennin arvo oli runsaat 8 miljardia euroa. Mineraalisten raaka-aineiden käyttöä voidaan vähentää säästämällä, kierrättämällä tai käyttämällä korvaavia raaka-aineita. Monien metallien tai mineraalien kohdalla mahdollisuudet nykyistä olennaisesti suurempaan kierrättämiseen ovat kuitenkin rajalliset.

Kaivostoiminnan käytössä olevien kaivospiirien yhteispinta-ala vuonna 2008 oli noin 14 000 hehtaaria (noin 0,04 prosenttia Suomen maapinta-alasta). Kaivostoiminta aiheuttaa muutoksia ympäristöönsä, ja toiminta kestää yleensä vuosikausia, jopa vuosikymmeniä. Ympäristövaikutukset ovat toiminnan aikaisia, mutta ne ovat mahdollisia myös toiminnan päättymisen jälkeen. Vaikutukset kohdistuvat pääosin hankkeen lähialueelle. Suoria ympäristövaikutuksia ovat muun muassa melu, pöly ja sivutuotteiden varastointi. Kaivos muuttaa yleensä myös alueen maisemakuvaa ja luonnonolosuhteita erityisesti silloin, kun toimintaa harjoitetaan avolouhintana. Ympäristövaikutusten laajuuteen ja laatuun vaikuttavat hankkeen sijainti ja koko, käytettävä louhinta- ja jalostustekniikka sekä hyödynnettävä mineraali- tai malmityyppi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Kaivoslaki

Kaivoslaissa (503/1965), jäljempänä *kumottava laki*, säädetään kaivoskivennäisten (esityksessä kaivoskivennäisten sijasta käytetään käsitettä *kaivosmineraali*) etsinnästä ja hyödyntämisestä. Lain soveltamisalaan kuuluvat kaivosmineraalit ovat metallisia malmia ja teollisuusmineraaleja. Sen sijaan maa-ainesten (kivi, sora, hiekka, savi ja multa) ottamiseen sovelletaan maa-aineslakia (555/1981).

Kumottavan lain nojalla oikeus esiintymään edellyttää valtauskirjan hakemista alueeseen tai samanaikaisesti myös kaivospiirin määrittämistä koskevaa hakemusta. Valtaus-

kirjan nojalla valtaajalla on valtausoikeus valtausalueella kaivosmineraaleihin kohdistuvaan tutkimustyöhön esiintymän laadun ja laajuuden selvittämiseksi. Oikeus kullanhuhdontaan valtion omistamalla alueella perustuu valtauskirjaan. Valtauskelpoisella on oikeus ennakoita varata itselleen etuoikeus mahdollisen esiintymän valtaamiseen. Kaivosmineraalien löytämiseksi tarpeelliseksi katsottavat geologiset havainnot ja mittaukset sekä vähäinen näytteenotto ovat sallittuja myös ilman valtauskirjaa.

Valtaaja on velvollinen suorittamaan täyden korvauksen aiheuttamastaan vahingosta ja haitasta sekä maanomistajan vaatimuksesta asettamaan vakuuden. Lisäksi valtaajan on maksettava vuosittain valtausalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille valtauskorvaus ja valtiolle valtausmaksu. Valtaaja on velvollinen toimittamaan vuoden kuluessa valtauksen päättymisestä selostuksen valtausalueella suoritetuista tutkimuksista ja niiden tuloksista. Valtaajan on myös luovuttavaan valtaukselta tai sen menetettyään viipymättä saatettava valtausalue yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon.

Jos valtaaja osoittaa, että valtausalueella on kaivosmineraaleja niin runsaasti ja siinä muodossa, että esiintymän hyödyntäminen on todennäköistä, on tällä oikeus saada määrättyksi alue kaivostyön suorittamista varten (*kaivospiiri*) ja siten saada kaivosoikeus kaivospiirissä olevien kaivosmineraalien hyödyntämiseen. Kaivospiiriä määrättäessä on otettava huomioon alueiden käytön suunnittelutarpeet ja valtauksen esteet. Kaivospiirin määrääminen edellyttää ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (468/1994) tarkoitettua ympäristövaikutusten arviointiselostusta.

Jos kaivospiirihakemus täyttää kumottavassa laissa säädetyt edellytykset, annetaan päätös kaivospiirin määrittämisestä. Määräys toimitetaan asianomaiselle maanmittaustoimistolle, jonka on viipymättä annettava määräys kaivospiiritoimituksen suorittamiseksi. Kun kaivospiiritoimitus on muulta kuin korvausta koskevalta osalta tullut lainvoimaiseksi, tehdään siitä rekisterimerkintä. Kaivoskirja annetaan todistukseksi kaivosoikeudesta ja rekisterimerkinnästä.

Kaivosoikeuden haltijalla on käyttöoikeus kaivospiirin alueeseen sekä oikeus hyödyntää kaikki kaivospiirissä tavatut kaivosmineraalit ja eräin rajoituksin kaivospiirin muitakin kalli- ja maaperään kuuluvia aineita. Kaivosoikeuden haltijan on vuosittain suoritettava maanomistajalle pinta-alan mukaan määräytyvä kaivospiirimaksu sekä alueelta louhittuista ja maanpinnalle nostetuista kaivosmineraaleista louhimismaksu. Kaivosoikeus velvoittaa ryhtymään kaivostyöhön kaivoskirjassa määrättyssä ajassa.

Kun kaivosoikeuden haltija luopuu oikeudestaan tai se julistetaan menetetyksi, palautuu kaivospiirin alue maanomistajalle ja kaivosoikeuden haltijan on viipymättä saatettava alue yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon.

Kaivostyön turvallisuudesta säädetään kumottavassa laissa varsin yleisellä tasolla. Kaivostyön harjoittajan on huolehdittava erityisesti siitä, että koneistot, kalustot, terveydelliset ja muut tarpeelliset laitteet, käytössä olevat kulkutiet ja kaivostilat sekä kaivos- ja rikastustoimintaan liittyvät padot jatkuvasti pysyvät asianmukaisessa kunnossa ja että niiden rakenteesta, laadusta ja käytöstä annettuja sekä muita hengen ja omaisuuden turvaamista koskevia määräyksiä noudatetaan niin, että työntekijöiden ja muiden henkilöiden turvallisuutta tai omaisuutta ei vaaranneta.

Työ- ja elinkeinoministeriö käsittelee ja ratkaisee kumottavan lain hakemusasiat sekä valvoo lain noudattamista. Turvatekniikan keskus (jäljempänä *Tukes*) valvoo kaivosten turvallisuutta.

Kumottavan lain nojalla on annettu kaivosasetus (663/1965), jossa säädetään tarkemmin muun muassa varauksesta, valtauksesta, kaivospiiristä ja kaivostyön valvonnasta. Kaivosasetuksen 29 §:ssä olevan valtuutuksen nojalla on annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kaivosten turvallisuusmääräyksistä (921/1975), kauppa- ja teollisuusministeriön päätös nostolaitoksista kaivoksissa (372/1969) ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kaivoskartoista (1218/1995).

Kumottava laki perustuu keskeisiltä osin kaivoslakikomitean mietintöön ehdotukseksi kaivoslainsäädännön uudistamiseksi peruste-

luineen (kom.miet. n:o 14/1957). Ehdotuksen taustalla oli kaivostyön kansantaloudellisen merkityksen kasvu sekä siihen liittyen ajatus kaivostyön edistämisen välttämättömyydestä ja tarpeesta antaa sille entistä suurempi merkitys etunäkökohtien vertailussa. Keskeiset ehdotetut muutokset liittyivät kaivosmineraalien lukumäärän lisäämiseen, kaivosmineraalien etsinnän ja siihen liittyvän tutkimuksen edistämiseen ja turvaamiseen, kaivosmineraalien hyväksikäytön edistämiseen ja turvaamiseen, valtausoikeuksista ja kaivosoikeuksista keinottelun ehkäisemiseksi valtiolle suoritettaviin maksuihin, maanomistajan taloudelliseen oikeusasemaan, turvallisuutta koskeviin säännöksiin, menettelyjen yksinkertaistamiseen, oikeusturvan parantamiseen ja viranomaisresurssien lisäämiseen.

Kumottavaa lakia on sen voimassaoloaikana muutettu useita kertoja. Lakiin tehdyt muutokset eivät kuitenkaan perustu kokonaisvaltaiseen arviointiin, vaan niissä on kyse yksittäisistä asioista, muun muassa kumottavan lain ja muun lainsäädännön yhteensovittamisesta (esimerkiksi muutokset 474/1994, 1103/1996 ja 1102/2000). Nykyisin malminetsintään ja kaivostoimintaan sovelletaan muun muassa ympäristö-, luonnonsuojelu- ja turvallisuusnäkökohtien huomioon ottamiseksi lukuisia muita lakeja, joita on selostettu jäljempänä.

Kumottavan lain mukaisia oikeuksia koskevien hakemusten käsittelyä ja valvontamenettelyä työ- ja elinkeinoministeriössä (aikaisemmin kauppa- ja teollisuusministeriössä) on uudistettu järjestelmällisesti vuodesta 2006 alkaen. Hakijayhtiöiltä on edellytetty tarkempia tietoja ja suunnitelmia hakemusten käsittelyn pohjaksi. Hakemusten käsittelyssä on erityistä huomiota kiinnitetty maanomistajien kuulemiseen, kunnan näkökohtien selvittämiseen lausunnotmenettelyn avulla ja luonnonsuojelulakiin (1096/1996) perustuvien ai-neellisten vaatimusten soveltamiseen. Lupapäätöksissä valtausoikeutta on ryhdytty rajoittamaan lupamääräyksillä sekä tutkimustoimenpiteiden laadun että keston suhteen. Oikeusturvan kannalta keskeinen muutos on ollut päätösten antaminen tiedoksi myös muille kuin hakijalle. Samalla on kehitetty viranomaisen eri osapuolille antaman tiedon määrää ja laatua. Malminetsinnässä valvon-

tanäkökulmasta tärkeä muutos on ollut valtaajien vuosiraportoinnin kehittäminen ja kumottavan lain mukaisten valtauseraporttien valvontajärjestelmän rakentaminen. Muutoksien taustalla on ollut korkeimman hallinto-oikeuden (jäljempänä *KHO*) ratkaisukäytännön kehitys (esimerkiksi *KHO*:n vuosikirjaratkaisut 1999:14, 2005:42 ja 2008:10) ja muualla lainsäädännössä tapahtuneet muutokset sekä lupahakemusten käsittelyssä ja toiminnan valvonnassa havaitut puutteet.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulaki (86/2000) on ympäristön pilaantumisen torjunnan yleislaki. Lakia sovelletaan toimintaan, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista. Lakia sovelletaan myös toimintaan, josta syntyy jätettä, sekä jätteen hyödyntämiseen ja käsittelyyn.

Ympäristönsuojelulain 28 §:n 1 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan on oltava ympäristölupa. Luvanvaraisista toiminnoista säädetään tarkemmin ympäristönsuojeluasetuksessa (169/2000). Ympäristönsuojeluasetuksen 1 §:n 1 momentin 7 kohdan a alakohdan mukaan kaivostoiminta ja koneellinen kullanhuuhtonta (ympäristönsuojeluasetuksessa *kullankaivuu*) edellyttää aina ympäristölupaa. Ympäristönsuojeluasetuksen 1 §:n 1 momentin 7 kohdan b alakohdan mukaan malmin ja mineraalin rikastamolla on oltava ympäristölupa.

Ympäristöluvassa annetaan ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi lupamääräyksiä muun muassa päästöistä, jätteistä ja niiden synnyn ja haitallisuuden vähentämisestä sekä toiminnan lopettamisen jälkeisistä toimista, kuten alueen kunnostamisesta ja päästöjen ehkäisemisestä. Jos toimintaan sisältyy jätteiden hyödyntämistä tai käsittelyä, on toiminnanharjoittajan asetettava riittävä vakuus asianmukaisen jätehuollon varmistamiseksi.

Kaivostoimintaa valmisteleva toiminta, kuten valtausoikeuteen perustuva koelouhinta, ei sen sijaan yleensä edellytä ympäristölupaa. Ympäristönsuojelulain 28 §:n 2 momentin

1—4 kohdan nojalla ympäristölupa kuitenkin vaaditaan, jos toiminnasta saattaa aiheutua vesistön, uoman tai altaan pilaantumista, eräistä naapurussuhteista annetun lain (26/1920) 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasiutusta tai toimintaan sisältyvä hyödynnettävän tai käsiteltävän jätteen läjittämistä tai muuta sijoittamista alueelle.

Koetoiminta voi edellyttää ympäristönsuojelulain 30 §:n 2 momentin ja 61 §:n nojalla kirjallista ilmoitusta. Tätä menettelyä on käytännössä sovellettu eräiden kaivoshankkeiden koetoimintavaiheisiin. Ilmoituksen johdosta annettavassa päätöksessä voidaan antaa tarpeellisia määräyksiä toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä, toiminnan tarkkailusta ja tiedottamisesta asukkaille sekä toiminnan järjestämiseen liittyvien jätelain (1072/1993) mukaisten velvollisuuksien täyttämiseksi.

Ympäristöluvanvaraisesta tai ilmoituksenvaraisesta kaivostoiminnasta sekä sitä valmistelevästä tai siihen rinnastettavasta toiminnasta on ympäristönsuojelulain 103 a §:n nojalla tehtävä kaivannaisjätteen jätehuolto-suunnitelma.

Kaivostoimintaa tai siihen rinnastettavaa toimintaa koskevassa ympäristöluvassa on ympäristönsuojelulain 45 a §:n nojalla annettava tarpeelliset määräykset kaivannaisjätteistä sekä toimintaa koskevasta jätehuolto-suunnitelmasta ja sen noudattamisesta. Kaivannaisjätteen sijoittamiseen käytettävän alueen luvassa on annettava tarpeelliset jätealuetta koskevat määräykset.

Suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavista kaivannaisjätteiden jätealueista säädetään ympäristönsuojelulain 103 b §:ssä.

Ympäristönsuojelulain 7 §:ssä säädetään maaperän pilaamiskiellosta ja 8 §:ssä pohjaveden pilaamiskiellosta. Näitä ehdottomia kieltoja on suoraan ympäristönsuojelulain nojalla noudatettava myös valtausoikeuteen ja kaivosoikeuteen perustuvassa toiminnassa.

Laki eräistä naapurussuhteista

Kaivostoiminta saattaa aiheuttaa sellaista rasiutusta naapurikiinteistölle, josta säädetään eräistä naapurussuhteista annetussa laissa. Lain 17 §:n 1 momentin mukaan kiinteistöä,

rakennusta tai huoneistoa ei saa käyttää siten, että naapurille, lähistöllä asuvalle tai kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa hallitsevalle aiheutuu kohtuutonta rasitusta ympäristölle haitallisista aineista, noesta, liasta, pölystä, hajusta, kosteudesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai muista vastaavista vaikutuksista. Arvioitaessa rasituksen kohtuuttomuutta on otettava huomioon paikalliset olosuhteet, rasituksen muu tavanomaisuus, rasituksen voimakkuus ja kesto, rasituksen syntymisen alkamisajankohta sekä muut vastaavat seikat.

Ympäristönsuojelulain 28 §:n mukaan ympäristölupa vaaditaan toimintaan, josta saattaa aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta.

Vesilaki

Kaivoskohteiden rakentaminen, kaivos- ja rikastustoiminta sekä kaivosten jälkihoito-toimenpiteet edellyttävät lähes poikkeuksetta myös veden käyttöä, vesistörakentamista, veden johtamista ja kuivatusta, jätevesien käsittelyä sekä pohja- ja pintavesien suojelunäkökohtien huomioon ottamista. Vesi ja vesien käyttö tai veden rajaaminen liittyvät kaivostoiminnassa joko raaka-aineisiin, kuljetusvälineisiin taikka jätteisiin.

Vettä ja vesien käyttöä sekä veden rajaamista koskevat edellytykset otetaan huomioon ympäristönsuojelulain nojalla, kun kyse on pilaantumisesta tai sen riskistä.

Vesitalousasiat ja niihin liittyvät käyttöoikeus- ja korvausasiat käsitellään vesilain (264/1961) mukaan. Kaivosuhanke tai jokin sen osa voi valtausvaiheessa tai kaivospiirivaiheessa edellyttää vesilain mukaista lupaa. Valtausvaiheessa tarve lupaan voi käytännössä tulla esille lähinnä koelouhintavaiheessa. Myös koneellinen kullanhuuhdonta voi edellyttää vesilain mukaista lupaa.

Vesilain mukaisen luvan tarve riippuu hankkeen arvioiduista vaikutuksista eli siitä, rikkooko hanke vesilaissa asetettuja vesistön sulkemiskieltoa (vesilain 1 luvun 12—14 §) tai muuttamiskieltoa (vesilain 1 luvun 15 §) taikka pohjaveden muuttamiskieltoa (vesilain 1 luvun 18 §). Tyypillisiä vesilain mukaisia

toimintoja ovat: louhosalueiden ojitus ja louhosten kuivana pito, pohjaveden ottaminen, veden johtaminen, poikkeukset vesilain 1 luvun pienvesien suojeluun, vesi- ja maa-alueiden kuivatus, veden pinnan nosto tai lasku, vesistöjen säännöstely ja erilaiset vesilain 2 luvun mukaiset rakennushankkeet (esimerkiksi uomien siirrot, putkitukset, sillat, alitukset, pengerrykset, padot). Lupa-asian käsittelee ympäristölupavirasto.

Vedenottamon ja pohjavedenottamon suoja-alueesta säädetään vesilain 9 luvun 19 ja 20 §:ssä. Suoja-alueen määrää ympäristölupavirasto, joka voi päätöksessä antaa määräyksiä tarvittavista suojatoimenpiteistä.

Vesilain 1 luvun 18 §:ssä säädetty pohjaveden muuttamiskielto tarkoittaa, että ilman ympäristölupaviraston lupaa ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, joista voi aiheutua esimerkiksi pohjavettä ottavan laitoksen vedensaannin vaikeutuminen, tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen antoisuuden olennainen väheneminen tai sen hyväksikäyttömahdollisuuden muu huonontuminen taikka toisen kiinteistöllä talousveden saannin vaikeutuminen. Vesilain mukainen ympäristölupaviraston lupa pohjaveden muuttamiskiellosta poikkeamiseen voidaan tarvita, jos suunniteltu kaivosuhanke kohdistuu pohjaveden pinnan alapuolelle, pohjavedenottamon suoja-alueelle tai laaja-alaisesti pohjavesialueelle.

Koska koneellinen kullanhuuhdonta ja kaivostoiminta voivat edellyttää sekä ympäristönsuojelulain että vesilain mukaista lupaa, voidaan lupa-asiat eräissä tapauksissa käsitellä ympäristönsuojelulain 39 §:n ja vesilain 16 luvun 2 §:n mukaan yhdessä ja ratkaista samalla päätöksellä.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa säädetään hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä (jäljempänä *YVA-menettely*) selvitetään ja arvioidaan vuorovaikutteisesti ympäristöön merkittävästi vaikuttavien hankkeiden ympäristövaikutukset päätöksenteon perustaksi.

YVA-menettelyä sovelletaan aina ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen (713/2006) 6 §:n hankeluettelossa mainittuihin hankkeisiin. YVA-menettelyä sovelletaan metallimalmien tai muiden kaivosmineraalien louhintaan, rikastamiseen ja käsittelyyn, kun irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia vuodessa tai avokaivoksen pinta-ala on yli 25 hehtaaria (2 kohdan a alakohta). YVA-menettelyä sovelletaan aina myös asbestin ja uraanin louhintaan sekä niiden rikastamiseen ja käsittelyyn lukuun ottamatta koelouhintaa, koerikastamista ja muuta vastaavaa käsittelyä (2 kohdan c ja d alakohta).

YVA-menettelyä voidaan yksittäistapauksessa soveltaa muuhunkin kuin asetuksen hankeluettelossa mainittuun hankkeeseen tai hankkeen muutokseen, jos siitä todennäköisesti aiheutuu hankeluettelon hankkeisiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Tämä edellyttää ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 6 §:n mukaista päätöstä YVA-menettelyn soveltamisesta. Näin ollen YVA-menettelyä voidaan tapauskohtaisesti soveltaa muihinkin kumottavan lain soveltamisalaan kuuluviin hankkeisiin kuin edellä mainittuihin asetuksen hankeluettelon kaivoshankkeisiin. Lisäksi niitäkin hankkeita, joihin ei sovelleta YVA-menettelyä, koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 25 §:n velvollisuus olla riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 13 §:n mukaan viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen tai tehdä muuta siihen rinnastettavaa päätöstä, ennen kuin se on saanut käyttöönsä ympäristövaikutusten arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon. Hanketta koskevasta lupapäätöksestä tai siihen rinnastettavasta muusta päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Kumottavan lain 23 a §:n 1 momentin mukaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua hanketta koskevaan kaivospiirihakemukseen on liitettävä laissa tarkoitettu arviointiselostus. Siltä osin kuin selostukseen sisältyy kumottavan

lain säännösten soveltamiseksi tarpeelliset tiedot ympäristövaikutuksista, ei samaa selvitystä vaadita uudestaan. Kaivospiirihakemukseen annettavasta päätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointi on otettu huomioon. Työ- ja elinkeinoministeriön on siten päätöksen perusteluissa otettava kantaa siihen, miten YVA-menettelyn tulokset vaikuttavat kumottavan lain nojalla tehtävään ratkaisuun. Käytännössä YVA-menettelyn merkitys kumottavan lain mukaisessa päätöksenteossa korostuu luonnonsuojelulain soveltamiseen sekä maankäytön suunnitteluun liittyvissä arvioinneissa. Kumottavan lain aineelliset harkintaperusteet tulevat peilatuiksi YVA-menettelyyn liittyvään arviointiselostukseen ja siitä annettuun yhteysviranomaisen lausuntoon lähinnä kaivospiirin alueellista ulottuvuutta rajattaessa.

Kaivoshankkeissa YVA-menettelyn käytettävyyttä vähentävät käytännössä hankkeiden ajoitukseen liittyvät piirteet. Tyypillisesti YVA-menettely käynnistyy hankkeen ollessa vielä hyvin alkuvaiheessa, jolloin kokonaiskuvan saaminen on vaikeaa. Toisaalta kaivoshankkeiden varsinkin viime vuosina korostunut ripeys sekä useiden lupamenettelyjen päällekkäisyys ovat omiaan hämärtämään YVA-menettelyn tavoitteita.

YVA-menettelyn matriisivaikutus vaikuttaa myös ympäristön pilaantumisen torjunnan osalta ympäristöluvassa. YVA-menettelyn tulokset voivat lisäksi välittyä kaivoshanketta koskevaan päätöksentekoon myös kaivokseen mahdollisesti vaadittavan vesilain mukaisen luvan kautta.

Kumottavan lain 23 a §:n 2 momentin poikkeussäännöstä, jonka mukaan ministeriö voi eräin edellytyksin päättää, että arviointiselostus liitetään vasta kaivoksen yleissuunnitelmaan, on sovellettu erittäin harvoin.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (200/2005), jäljempänä *SOVA-laki*, säädetään myös muualla lainsäädännössä edellytettyjen arviointien sekä niihin liittyvien selvitysten yhteensovittamisesta. SOVA-lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä, parantaa yleis-

sön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia sekä edistää kestävästä kehityksestä. Kaivoshankkeissa SOVA-laki ei pääsääntöisesti tule sovellettavaksi, vaan hankkeen ympäristövaikutukset arvioidaan YVA-menettelyssä.

Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta

Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain (737/1994) nojalla ympäristövahinkona korvataan tietyllä alueella harjoitetusta toiminnasta johtuva vahinko, joka on ympäristössä aiheutunut veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai hajusta taikka muusta vastaavasta häiriöstä. Lain 12 §:n mukaan lain säännöksiä korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista sovelletaan muun muassa silloin, kun kumottavan lain mukaisessa menettelyssä tulee määrättäväksi korvaus ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa tarkoitetusta ympäristövahingosta. Jos kumottavan lain mukaisesta toiminnasta seuraa ympäristövahingoksi luettava henkilövahinko, sovelletaan ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia.

Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta

Eräille ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annettua lakia (383/2009) sovelletaan lain 1 §:ssä tarkoitettuihin luontovahinkoihin, vesistön merkittävään pilaantumiseen sekä vesistön tai pohjaveden huomattavan haitalliseen muutokseen. Laissa säädetään vahingon korjaamisesta ja kustannusvastuusta. Lakia sovelletaan kumottavan lain mukaiseen toimintaan, kun siitä aiheutuu mainittu vahinko. Määräys vahingon korjaamisesta annettaisiin kuitenkin ympäristönsuojelulain tai vesilain nojalla.

Terveydensuojelulaki

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta eh-

käistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Lain 2 §:n nojalla elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa, esimerkiksi malminetsintää tai kaivostoimintaa, on harjoitettava siten, että terveyshaittojen syntyminen mahdollisuuksien mukaan estyy. Jos toiminta kuitenkin edellyttää lupaa tai siitä on tehtävä ilmoitus ympäristönsuojelulain mukaan, terveyshaitan poistamista koskeva asia ratkaistaan ympäristönsuojelulain nojalla.

Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulakia sovelletaan luonnon ja maiseman suojeluun ja hoitoon. Luonnonsuojelulakia ja siihen perustuvaa suojelua on noudatettava myös kumottavan lain mukaisessa päätöksenteossa ja muussa toiminnassa. Tästä on yksilöity viittaussäännös kumottavan lain 71 §:n 2 momentissa, jonka mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä sekä muutoin kumottavan lain mukaista toimenpidettä suoritettaessa on sen lisäksi, mitä kumottavassa laissa säädetään, noudatettava, mitä luonnonsuojelulain 4, 9, 39, 42, 47—49, 55 ja 56 §:ssä sekä 4, 5 ja 10 luvussa sekä mainittujen säännösten nojalla säädetään. Luonnonsuojelualueella on niin ikään noudatettava, mitä erikseen on säädetty tai määrätty.

Kumottavan lain 71 §:n 2 momentissa viitattut luonnonsuojelulain säännökset koskevat Suomea velvoittavia kansainvälisiä luonnonsuojelusopimuksia (luonnonsuojelulain 4 §), luonnonsuojeluohjelmien oikeusvaikutuksia (9 §), luontotyyppien suojelua (4 luku), maiseman suojelua (5 luku), eläinten ja kasvien rauhoitussäännöksiä (39 ja 42 §), erityisesti suojeltavia lajeja (47—49 §), toimenpidekieltoja (55 ja 56 §) ja Natura 2000 -verkostoa (10 luku). Kun lisäksi on noudatettava luonnonsuojelualueita koskevia säännöksiä ja määräyksiä, kattaa kumottavan lain 71 §:n 2 momentin viittaussäännös alueiden käytön kannalta olennaiset luonnonsuojelulain säännökset.

Kaivosmineraalien ottaminen on suoraan luonnonsuojelulain 13 §:n 2 kohdan perusteella kielletty luonnonsuojelulain nojalla perustetuissa kansallispuistoissa ja luonnonsuojelulain nojalla perustetuissa luonnonsuojelulain nojalla perustetuissa kansallispuistoissa. Lisäksi geologinen tutkimus ja malminetsintä on näillä alueilla sallittua vain alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen luvalla (luonnonsuojelulain 15 §:n 6 kohta). Vastaavanlaiset rauhoitusmääräykset ja -määräykset ovat yleensä voimassa muillakin luonnonsuojelualueilla.

Geologisten tutkimusten ja malminetsinnän sallittavuus *aikaisemman luonnonsuojelulain* (71/1923) nojalla perustetuilla luonnonsuojelualueilla riippuu alueen rauhoitusmääräyksistä. Kaivosmineraalien hyödyntäminen on kielletty useimmilla aikaisemman luonnonsuojelulain nojalla muodostetuilla suojelualueilla. Tästä pääsäännöstä on kuitenkin poikkeuksia. Valtausoikeuden perusteella tapahtuva perinteinen kullanhuuhdonta, osana 1800-luvun lopulta jatkunutta kullanhuuhtontaperinnettä, on sallittua Lemmenjoen ja Urho Kekkosen kansallispuistoissa. Lisäksi koneellinen kullanhuuhdonta on mahdollista erällä Lemmenjoen kansallispuiston vanhoilla kaivospiireillä. Eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallis- ja luonnonsuojelusta annetun asetuksen muuttamisesta annetun asetuksen (583/1991) mukaisesti koneellinen kullanhuuhdonta ei ole sallittua Lemmenjoen kansallispuiston alueella. Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei asetuksessa säädetyllä kiellolla voida rajoittaa ennen rauhoitusmääräyksen voimaantuloa (10 päivän huhtikuuta 1991) hankittua oikeutta (KHO 6.5.1993 taltio 1747). Nykyisin kullanhuuhtonnan keskeisimmät alueet ovat Lemmenjoen alue sekä Ivalojoen sivuhaaroinen.

Luonnonsuojelulain 10 luvun Natura 2000 -verkostoa koskevia säännöksiä sovelletaan kaikkeen toimintaan, joka tapahtuu Natura 2000 -verkoston alueella tai jonka vaikutukset voivat ulottua Natura 2000 -verkoston alueelle. Luonnonsuojelulain 65 §:ssä säädettyä arviointivaatimusta ja lausuntomenettelyä sovelletaan sellaisiin hankkeisiin, jotka joko yksistään tai tarkasteluna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentävät niitä luonnonsuojelun alueita, joiden suojelun perusteena olevia luonnonsuojelun alueita.

sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Jos arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa, että hanke merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonsuojelun alueita, ei viranomainen saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen. Myöskään kumottavan lain mukaista valtausoikeutta tai kaivosoikeutta tällaisia seuroiksi aiheuttavan hankkeen toteuttamiseen ei siten voida myöntää, ellei valtioneuvosto ole myöntänyt hankkeelle poikkeuslupaa luonnonsuojelulain 66 §:n 2 momentin perusteella.

Valtausoikeuden nojalla suoritettavan malminetsinnän ei pääsääntöisesti katsota aiheuttavan luonnonsuojelulain nojalla kiellettyiksi katsottavia vaikutuksia. Poikkeuksen muodostavat luonnonsuojelun alueet ja kansallispuistot, joiden alueelle kohdistuvat hakemukset ovat harvinaisia ja vaativat usein tavanomaisesta laajemman tarkastelun eri viranomaisissa. Luontotyypin ja eliölaajien suojelun osalta valtauspäätöksiin liitetään tutkimustoimenpiteitä rajaavia lupaehtoja tai ajallisia rajoituksia. Natura 2000 -verkoston alueelle sijoittuvien valtaushakemusten osalta hakijalta edellytetään selvitystä mahdollisista vaikutuksista alueen luonnonsuojelun alueisiin. Kaikki valtaushakemukset lähetetään paikalliselle alueelliselle ympäristökeskukselle lausunnon ja Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden osalta myös Metsähallitukselle. Lausuntomenettelyllä varmistetaan mahdollisten lupamääräysten tarve tai Natura-arvioinnin kynnyksen ylittymisen. Luonnonsuojelulain mainitut ja alueellisesti rajatut suojelualueet sekä luonnonsuojelun alueita voidaan helpohkosti selvittää lupamenettelyssä. Eliölaajien ja myös luontotyyppien suhteen yleinen tietopohja on vajavampi, koska niiden alueellinen paikantaminen voi olla muille kuin viranomaisille hankalaa. Toisaalta on huomattava, että kaivoslain viittaussäännöksen nojalla luonnonsuojelulain velvoitteet koskevat paitsi viranomaisia myös valtaajaa ja kaivostoiminnan harjoittajaa.

Metsäluontotyyppien suojelu perustuu metsälakiin (1093/1996). Metsälain 10 §:n säännöstä monimuotoisuuden säilyttämisestä ja erityisen tärkeistä elinympäristöistä on noudatettava, kun malminetsintää harjoitetaan metsätalousmaaksi luettavalla alueella. Met-

sälain 3 §:n mukaan metsätalousmaata voidaan ottaa myös muuhun käyttöön, jolloin metsälakia ei enää sovelleta. Kaivostoiminta on katsottava tällaiseksi muutokseksi alueen käyttötarkoituksessa.

Vesiluontotyyppien suojelu perustuu vesilakiin. Lain 1 luvun 15 a ja 17 a §:ssä säädetään eräistä pienistä vesistöistä, jotka on suojeltu suoraan vesilain nojalla.

Erämaalaki

Erämaalaisissa (62/1991) tarkoitettujen erämaalueiden on perustettu alueiden erämaaluonteen säilyttämiseksi, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaamiseksi sekä luonnon monipuolisen käytön ja edellytysten kehittämiseksi. Erämaalain 2 §:n mukaan erämaalueiden säilyttämisessä ja käytössä on noudatettava, mitä erämaalaisissa säädetään. Tämän lisäksi on alueiden säilyttämisessä ja käytössä noudatettava, mitä muualla laissa säädetään. Lupa-asiaa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä on myös noudatettava, mitä luonnonsuojelulaisissa ja sen nojalla säädetään.

Erämaalain tavoitteiden mukaisesti lailla asetetaan rajoituksia luonnon koskemattomuuden vaarantaville hankkeille. Erämaalain 6 §:n mukaan kumottavan lain mukaista kaivospiiriä ei saa määrätä erämaa-alueelle, ellei valtioneuvosto ole antanut siihen lupaa. Sen sijaan erämaalaki ei rajoita valtausoikeuden perusteella tapahtuvaa kullanhuuhtontaa. Erämaa-alueiden käyttöön vaikuttaa myös se, että erämaa-alueet kuuluvat pääosin Natura 2000 -verkostoon.

Maa-aineslaki

Maa-aineslakia sovelletaan kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen (1 §:n 1 momentti). Maa-aineslaki koskee siten lähtökohtaisesti kaikkia kallioperän kiviaineksia ja muita maaperän aineksia paitsi turvetta. Tästä lähtökohtaisesta soveltamisalasta on kuitenkin maa-aineslain 2 §:ssä eräitä poikkeuksia.

Maa-aineslain 2 §:n 1 kohdan mukaan maa-aineslaki ei koske kumottavaan lakiin

perustuvaa ainesten ottamista. Näin ollen maa-aineslain ja kumottavan lain soveltamisalat ovat toisensa pois sulkevia. Kaivosmineraalit määritellään kumottavan lain 2 §:ssä. Käytännössä tulkintaongelmia voi aiheutua tilanteessa, jossa toimenpide täyttää samanaikaisesti maa-aineslain 1 §:n kriteerit ja ottaminen kohdistuu esiintymään, joka sisältää kumottavan lain mukaisia kaivosmineraaleja. Esimerkiksi marmori (kalkkikivi) ja vuolukivi kuuluvat kumottavan lain soveltamisalaan, kun taas muun kiven ottamista säännellään maa-aineslailla.

Kumottavan lain 40 §:n 2 momentin perusteella kaivosoikeuden haltija saa kaivosmineraalien lisäksi käyttää kaivospiirissä hyväksytyksi muitakin kaivospiirin kallio- ja maaperään kuuluvia aineita, jos se on tarpeen kaivos- tai siihen liittyvän jalostustyön tarkoituksenmukaista toimittamista varten taikka tällaiset aineet saadaan talteen sivutuotteina tai jätteinä kaivosmineraalien louhinnassa tai jalostuksessa. Sen sijaan kaivosoikeuden haltija ei kumottavan lain 40 §:n 3 momentin mukaan saa hyödyntää apualueen kaivosmineraaleja tai maa-aineksia.

Muinaismuistolaki

Muinaismuistolain (295/1963) nojalla kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Muinaismuistolaki on säädetty perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Kaikkia kiinteitä muinaisjäänteitä ei ole kartoitettu Suomessa. Muinaismuistolain 14 §:n mukaan, jos maata kaivettaessa tai muuta työtä suoritettaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ muinaisjäännöksen kohdalta heti keskeytettävä ja työn johdon viipymättä saatettava asia Museoviraston tietoon tarpeellisia toimenpiteitä varten.

Rakennussuojelulaki

Kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi suojellaan kulttuurikehitykseen tai historiaan liittyviä rakennuksia, rakennusryhmiä ja rakennettuja alueita rakennussuojelulain (60/1985) nojalla. Näillä kohteilla tulee olla kulttuurihistoriallista merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen, rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien tai rakennuksen ainutlaatuisuuden tai tyyppillisyyden kannalta.

Kaivoslainsäädännön nojalla rakennettuihin kohteisiin rakennussuojelulakia on sovellettu ainakin kahdesti. Lemmenjoen kansallispuistossa Jäkälä-Äytsin varrella oleva kultakämpä ja sen lähistöllä olevat maakasat on suojeltu. Outokummun Keretin kaivostorni on myös suojeltu rakennussuojelulailla. Molemmissa tapauksissa perusteluna on ollut rakennusten olennainen liittyminen maamme kaivoshistoriaan.

Maastoliikennelaki

Maastoliikennelain (1710/1995) tarkoituksena on sen 1 §:n mukaisesti ehkäistä haittoja, joita luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinolle, yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle taikka yksityiselle edulle aiheutuu moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämisestä maastossa ja moottorikelkkailureitillä, sekä edistää liikenneturvallisuutta.

Maastoliikennelain 4 §:n mukaan moottorikäyttöisellä ajoneuvolla ei saa liikkua eikä sitä saa pysäyttää tai pysäköidä maastossa maa-alueella ilman maan omistajan tai haltijan lupaa. Tämä tarkoittaa sitä, että valtausoikeuden ja kullanhuhdontavaltausoikeuden haltija tarvitsee moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämiseen maastoliikennelain 4 §:n mukaisen luvan, jos liikutaan tiestön ulkopuolella. Kaivospiirin sisällä edellä mainittua lupaa ei tarvita. Sen sijaan lupa on tarpeen, jos moottorikäyttöisellä ajoneuvolla liikutaan maastossa kaivospiirin ulkopuolella.

Maankäyttö ja rakentaminen

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) on alueiden suunnittelua, rakentamista ja käyttöä sääntelevä yleislaki. Lain 3 §:n mukaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset alueiden käyttöä koskevat tavoitteet ja suunnitelmat on, siten kuin erikseen säädetään, otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla ympäristön käytön järjestämisestä. Kumottavaan lakiin maankäyttö- ja rakennuslain säätämiseen liittyen tehtyjen muutosten myötä kaavojen vaikutukset ulottuvat myös kumottavan lain mukaiseen päätösharkintaan.

Valtauksen esteitä koskevan kumottavan lain 6 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan valtausta ei saa suorittaa ilman erityistä syytä asemakaavan tai oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella, jos kunta vastustaa sitä alueiden käyttöön liittyvästä pätevistä syistä. Sama este koskee kumottavan lain 22 §:n 1 momentin nojalla myös kaivospiirin määrittämisestä. Korkein hallinto-oikeus on katsonut kunnan vastustaneen valtausta alueiden käyttöön liittyvästä pätevistä syistä, kun kunta oli viitannut muun ohella alueen luonto- ja virkistysarvoihin ja osayleiskaavan sisältöön (KHÖ 2005:42).

Kaivospiiriä ja sen apualueita määrittäessä on kumottavan lain 22 §:n 1 ja 4 momentin perusteella otettava huomioon myös alueiden käytön suunnittelun tarpeet. Hallituksen esityksen perustelujen (HE 148/2000 vp) mukaan alueella voimassa olevat oikeusvaikutteiset kaavat olisi otettava huomioon siten, ettei merkittävästi vaikeuteta niiden toteuttamista. Lisäksi olisi otettava huomioon alueella mahdollisesti vireillä olevan kaavoituksen tarpeet siten, ettei kaavan laatimista vaikeuteta.

Maankäyttö- ja rakennuslain perusteella kaivostoiminnan alueet tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon kaavoja laadittaessa. Käytännössä erityisesti maakuntakaavoissa on osoitettu toiminnassa olevia kaivosalueita ja alueita, joilla kaivostoiminnan edellytykset on varsin pitkälle selvitetty. Kaavoissa voidaan ohjata kaivostoimintaan liittyvää muuta maankäyttöä, kuten liikenteen järjestelyjä, ja sovittaa muutenkin yh-

teen kaivostoimintaa ja muita maankäyttötarpeita.

Kaivoshankkeen toteuttaminen voi tapauksesta riippuen edellyttää alueen yksityiskohteisempaa kaavoitusta. Kaavoitustarpeeseen vaikuttaa erityisesti alueen voimassa oleva kaavatilanne sekä kaivoshankkeen sijainti, koko ja vaikutukset. Myös kaivoslain muuttamisesta annetun lain (1102/2000) säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen (HE 148/2000 vp) mukaan kaavaa saatetaan olla tarpeen uudistaa kaivostoiminnan ja muun maankäytön välisten suhteiden ratkaisemiseksi silloin, kun kaavoitetulta alueelta löytyy hyödynnettävä kaivosmineraaliesiintymä.

Valtausalueella ja kaivospiirin alueella tapahtuvaan rakentamiseen sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä. Kumottavan lain nojalla myönnettävät oikeudet eivät siten poista maankäyttö- ja rakennuslaissa vaadittavien lupien tarvetta. Samoin valtausalueella ja kaivospiirin alueella olevien rakennusten purkamiseen sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä. Vanhojen kaivosrakennelmien osalta voivat sovellettaviksi tulla myös rakennussuojelulain säännökset.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään vaikutusten selvittämisestä kaavaa laadittaessa (9 §) sekä myös kaavoitusmenettelyyn liittyvästä vuorovaikutuksesta ja viranomaisyhteistyöstä (62 ja 66 §), kaavan vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten raportoinnista kaavaselostuksessa (29, 40 ja 55 §) sekä valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista (199 §). Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntatalouselliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Jos kaivoshanke edellyttää kaavatarkastelua, tulevat kaavaa laadittaessa kaavan vaikutukset selvitettäväksi maankäyttö- ja rakennuslaissa edellytetyllä tavalla.

Kumottavan lain soveltamiskäytännössä työ- ja elinkeinoministeriö saa malminetsintävaiheessa valtaushakemusten osalta tietoa

alueen maankäyttösuunnitelmista kunnan lausunnosta. Valtauspäätöksissä on tehty alueellisia tai toimenpiteitä koskevia rajauksia kunnan lausunnon perusteella lähinnä taajama-alueiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla valtausalueilla sekä silloin, kun haettu valtausalue kohdistuu rantarakentamiseen tarkoitetulle alueelle. Valtaajat ovat hakemuksissaan esittäneet erityisenä syynä lähinnä alueen geologisia ominaispiirteitä sekä viitanneet tunnettuun malmipotentialiin.

Viime vuosien merkittävät kaivoshankkeet ovat alueilla, joiden maakuntakaavassa on ollut kaivostoimintaa koskevia varauksia tai joille on laadittu oikeusvaikutteinen yleiskaava. Käytännössä esimerkiksi Suhangon ja Kevitsan kaivoshankkeita varten on laadittu yleiskaava ja Talvivaaran kaivoksen tehdasalue on asemakaavoitettu. Kaivoshankkeen kaavaratkaisuun ja kumottavan lain mukaiseen kaivosoikeuteen liittyvä valmistelu tehdään vuorovaikutuksessa niiden kanssa, joiden oloihin tai etuihin ne vaikuttavat. Usean eri viranomaismenettelyn samanaikaisuudesta voi aiheutua sekaannusta maanomistajien ja asukkaiden keskuudessa. Lisäksi mahdollisesti samanaikaisesti meneillään oleva ympäristöluvan käsittely on voinut lisätä osaltaan tilanteen monimutkaisuutta.

Valtion omistamalla alueella kullanhuuhtontaan liittyvät rakentamista koskevat kysymykset työ- ja elinkeinoministeriö on pyrkinyt ratkaisemaan yhdessä Metsähallituksen ja Inarin kunnan kanssa.

Kiinteistönmuodostus ja kiinteän omaisuuden lunastus

Kiinteistönmuodostamis- ja muista maanmittaustoimituksista säädetään kiinteistönmuodostamislaissa (554/1995). Kiinteistönmuodostamislaki on soveltamisalaltaan yleinen. Kiinteistönmuodostamislain säätämisen yhteydessä muutettiin kumottavan lain 27, 28, 30, 38 ja 66 §:ää siten, että kaivospiiritoimitusta koskeva erityissääntely sovitettiin yhteen kiinteistönmuodostamislain yleissäännösten kanssa.

Kumottavan lain nojalla kaivosoikeuden haltija saa käyttöoikeuden kaivospiiriin. Kaivospiiritoimituksessa määrätään kiinteistön

omistajan ja muiden asianosaisten korvauksesta. Tällöin sovelletaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettua lakia (603/1977), jäljempänä *lunastuslaki*. Kaivospiiritoimituksen kannalta keskeisiä lunastuslain säännöksiä ovat korvauksen perusteita koskevat 29—39 §, korvaussopimusta koskeva 40 §, korvauksen määrittämistä koskevat 41—49 § ja korvauksen suorittamista koskeva 52 §. Lunastuslain 29 §:n nojalla lunastettavan omaisuuden omistajalla on oikeus saada täysi korvaus lunastuksen vuoksi aiheutuvista taloudellisista menetyksistä. Sen sijaan esimerkiksi lunastuslain 2 luvun lunastuslupaa koskevia säännöksiä ei sovelleta kaivospiirin käyttöoikeuden lunastukseen.

Turvallisuus

Kaivosturvallisuus

Tukes valvoo kaivosturvallisuutta. Valvonnan säädösperustana ovat kumottava laki, kaivosasetus, kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kaivosten turvallisuusmääräyksistä, kauppa- ja teollisuusministeriön päätös nostolaitoksista kaivoksissa ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kaivokartoista. Kumottavan lain 60 §:n mukaan Tukes valvoo myös lain 47 §:n noudattamista, jossa muun muassa kielletään kaivosmineraalien ilmeinen tuhlaus kaivostoiminnassa.

Kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 2 §:n mukaan kaivostoiminnan harjoittajan on laadittava kaivokselle yleissuunnitelma ennen kaivostoiminnan aloittamista. Tukes hyväksyy suunnitelman, jossa on mainittu päätöksen 4 §:n mukaan esitettävä pääpiirteissään maanpoiston rajat, pohja- ja pintavesijärjestelyt, louhinnan suoritus, kuilut ja poistumistiet, vedenpoisto ja tuuletuksen yleisjärjestely, teollisuus- ja jätealueiden sijainti louhinta-alueisiin nähden sekä kaivoksen rakentamisaikataulu. Suunnitelmaan on liitettävä perustelut. Käytännössä suunnitelman hyväksyttäväksi jättäminen voi ajoittua lähelle kaivostyön aloittamista. Jos toiminnanharjoittaja joutuu muuttamaan yleissuun-

nitelmaa olennaisesti, muutossuunnitelma tulee toimittaa Tukesin hyväksyttäväksi.

Kaivokartoista annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 1 §:n mukaan kaivostyön harjoittajan on laadittava kartta kaivoksesta, avolouhoksesta tai kaivupaikasta. Karttaan on liitettävä selitykset. Kumottavan lain 49 §:n mukaan kaivosoikeuden haltijan on toimitettava Tukesille kaivos- ja tutkimustöiden edistymistä osoittavat karttatiedot. Tiedot on toimitettava vuosittain ennen 1 päivää toukokuuta. Tukes voi erityisistä syistä myöntää poikkeuksia tästä velvoitteesta.

Tukes tarkastaa kaivokset vähintään kerran vuodessa. Jos maanalaisessa kaivoksessa työskentelee 50 henkilöä tai enemmän, Tukes tekee tarkastuksen kaksi kertaa vuodessa ja tarpeen mukaan useamminkin (kumottavan lain 59 ja 60 § sekä kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 125 §). Käytännössä kaivostarkastukset pyritään tekemään samaan aikaan työsuojelupiirin tarkastuksen kanssa. Tukes on lisäksi tarkastanut määräajoin kaivosten maanpäälliset padot kumottavan lain 57 §:n nojalla, mutta tehtävä on siirtynyt patoturvallisuuslainsäädännön kokonaisuudistuksen myötä patoturvallisuusasioissa toimivaltaiselle alueelliselle ympäristökeskukselle.

Kaivostarkastuksessa varmistetaan, että kaivoksessa noudatetaan kumottavan lain 56 ja 57 §:ssä säädettyjä vaatimuksia. Tarkastuksessa käydään läpi myös yksityiskohtaisemmat tekniset turvallisuusvaatimukset, joista säädetään kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä. Lisäksi tarkastuksessa käsitellään vakavat vaaratilanteet ja onnettomuuksien estämiseen liittyvät seikat.

Tukes tarkastaa kaivosten nostolaitokset vuosittain nostolaitoksista kaivoksissa annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 61 §:n nojalla ja tekee uudelle nostolaitokselle käyttöönottotarkastuksen päätöksen 58 §:n nojalla.

Kaivostoiminnan harjoittajan on haettava lupaa Tukesilta kaivoksen räjähdetarasteille vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005), jäljempänä *kemikaaliturvallisuuslaki*, mukaisesti. Kaivosten maanalaisia räjähdetarasteja koskee kaivosten turvalli-

suusmääräyksistä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös. Räjähdeasetusta (473/1993) ei sovelleta kaivoksiin, koska asiasta säädetään erikseen kaivoslainsäädännössä. Tukes tekee kaivosten räjähdevarastoille käyttöönottotarkastuksen ja määräaikaistarkastuksia. Määräaikaistarkastukset tehdään yhden, kahden tai viiden vuoden välein riippuen varaston laajuudesta.

Kaivosten rikastamoissa tapahtuvaan vaarallisten kemikaalien käsittelyyn ja varastointiin sovelletaan kemikaaliturvallisuuslakia. Kemikaalien vaarallisuudesta ja määrästä riippuen valvontaviranomainen on joko Tukes tai pelastuslaissa (468/2003) tarkoitettu pelastustoimen alueen pelastusviranomainen. Jos Tukes valvoo toimintaa, kemikaalien käsittely ja varastointi vaatii luvan ja rikastamolle tulee tehdä käyttöönottotarkastus. Pelastusviranomaiselle riittää toimintaa koskeva ilmoitus, mutta silloinkin toiminta vaatii käyttöönottotarkastuksen. Tukes tekee valvomilleen rikastamoille määräaikaistarkastuksen yhden, kolmen tai viiden vuoden välein riippuen toiminnan laajuudesta.

Kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 126 §:n mukaan kaivostyön harjoittajan on ilmoitettava Tukesille kaivoksen tai sen ympäristön turvallisuuteen oleellisesti vaikuttaneesta sortumasta, veden tai liejun purkauksesta, tulipalosta tai räjähdysonnettomuudesta taikka muusta niihin verrattavasta tapahtumasta tai sellaisen uhasta. Ilmoitus on tehtävä myös kuolemaan tai vakavaan vammaan johtaneesta tapaturmasta. Tukes tutkii kaikki kaivoksissa tapahtuneet kuolemaan ja vakavaan loukkaantumiseen johtaneet onnettomuudet. Tukes tutkii myös vakavia ympäristövahinkoja ja huomattavia omaisuusvahinkoja aiheuttaneet onnettomuudet sekä muutkin onnettomuudet, jos se on tarpeen kaivoksen teknisen turvallisuuden, onnettomuuden syyn selvittämisen, onnettomuuksien ehkäisemisen tai vastaavan syyn takia.

Tukes saa tiedon kaivostoiminnan lopettamisesta viimeistään vuositarkastuksen yhteydessä. Tukes tekee kaivokselle lopputarkastuksen, jossa varmistetaan, että kaivos on saatettu kaivoslain 51 §:n 4 momentin ja kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun

kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 128—130 §:n mukaiseen kuntoon.

Patoturvallisuus

Kaivoksissa tarvitaan sekä maanalaisia että maanpäällisiä patoja. Maanalaisia patoja käytetään lähinnä louhosten täyttömateriaalin patoamiseksi. Maanpäällisiä patoja käytetään puolestaan veden ja liejuuntuvan maaineksen pitämiseksi erillään kaivoksesta, rikastushiekan varastointiin sekä prosessivesien selkeytykseen. Kaivospatoja on Suomessa noin kolmekymmentä yhteensä kymmenellä toiminnassa olevalla kaivoksella, minkä lisäksi esimerkiksi avolouhoksilla on joitakin työpatoja. Maanalaisia patoja voi kaivosten teknisistä ratkaisuista riippuen olla ajoittain vaihteleva määrä.

Patoturvallisuuslainsäädäntö uudistui vuonna 2009. Patoturvallisuuslaki (494/2009) tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 2009. Kaivos-toimintaan liittyvät maanpäälliset padot kuuluvat patoturvallisuuslain soveltamisalalle, mikä on muutos verrattuna kumotun patoturvallisuuslain (413/1984) 3 §:n 2 momentin säännökseen. Maanalaisiin patoihin sovelletaan kumottavan lain kaivosturvallisuutta koskevia säännöksiä ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöstä kaivosten turvallisuusmääräyksistä.

Kaivosten työturvallisuus

Kaivosten työturvallisuudesta säädetään työturvallisuuslailla (738/2002) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä samalla tavalla kuin muustakin työstä. Työturvallisuuslakia sovelletaan työsopimuksen perusteella tehtävään ja sitä vastaavaan työhön. Laissa määritellään vähimmäisvaatimukset työolosuhteille ja hyvälle työturvallisuustoiminnalle työpaikoilla. Perustana on työstä aiheutuvien vaarojen ja haittojen tunnistaminen, arviointi ja poistaminen. Laki sisältää säännökset työn turvallisuuteen vaikuttavien henkilöiden velvoitteista. Työnantajalla on yleinen velvollisuus huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä epätavallisia ja ennalta arvaamattomia olosuhteita koskevin rajoituk-

sin. Työturvallisuuslaissa esiintyviä haitta- ja vaaratekijöitä ja niitä koskevat torjuntatoimenpiteet on säännelty aihepiireittäin.

Kaivostyössä noudatetaan työterveyshuoltolakia (1383/2001), jossa säädetään työnantajan velvollisuudesta järjestää työntekijöilleen työterveyshuolto ja terveystarkastukset erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä.

Tarkemmin työturvallisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston tai ministeriön asetuksilla. Valtioneuvoston päätöksessä räjäytys- ja louhintatyön järjestysohjeista (410/1986) säädetään työn suunnittelusta, henkilöstön pätevyysvaatimuksista ja turvallisista työmenetelmistä. Kaivostyöhön ei näitä säännöksiä tällä hetkellä sovelleta. Räjähteiden käsittelyssä ja käyttämisessä vaadittavasta pätevyydestä säädetään yleisesti panostajalaissa (219/2000) ja panostajien pätevyyskirjoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (122/2002). Kaivospanostajan pätevyysvaatimukseksi kaikkeen panostukseen riittää panostajan pätevyyskirjan suorittaminen. Kaivosten ulkopuolella vaativat panostustyöt edellyttävät ylipanostajan pätevyyttä.

Rakenteellisesti viimeisen 50 vuoden aikana on tapahtunut muutos maanalaisista kaivoksista avolouhoksiin ja metallimalmikaivoksista teollisuusmineraaleihin. Samalla tekniikka on kehittynyt ja työntekijäin määrä on vähentynyt. Tapaturmatiheys on miljoonaa työtuntia kohden ollut laskeva vuodesta 1975 lähtien.

Kaivostoiminnan harjoittajan on varmistettava muun muassa kaivoksen suunnittelu siten, että olosuhteet kaivoksessa antavat mahdollisuuden turvalliseen toimintaan ja terveelliseen työympäristöön. Lisäksi on varmistettava, että kaivostoiminta aloitetaan, kaivosta käytetään, huolletaan ja toiminta lopetetaan siten, että työntekijät voivat suorittaa heille osoitetut työt vaarantamatta terveyttään.

Työturvallisuuslain, työterveyshuoltolain ja panostajalain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset myös kaivoksissa. Kaivoksiin kohdistuvaa tarpeetonta päällekkäistä Tukesin ja työsuojeluviranomaisten valvontaa pyritään estämään ja viranomaisten yhteistoimintaa parantamaan viranomaisten yhteistoiminnasta räjähdyssainetarkastusten suo-

rittamisessa annetulla valtioneuvoston päätöksellä (280/1978). Tukesin kaivostarkastukset pyritään suorittamaan yhteistarkastuksena työsuojeluviranomaisten kanssa, ja tarkastuksiin osallistuvat lisäksi työnantajan, toimihenkilöiden ja työntekijöiden edustajat.

Säteilyturvallisuus

Kallioperää louhittaessa ja kiviainesta käsiteltäessä louhoksesta vapautuu ilmaan radonia, joka sisään hengitettynä altistaa ihmisen ionisoivalle säteilylle. Tästä syystä kaivostoimintaa järjestettäessä on otettava huomioon, että olosuhteiden tulee olla säteilyturvallisuuden kannalta hyväksyttävät. Radonaltistuksen torjuntakeino on kunnollisesti suunniteltu ilmanvaihto. Luonnonmukainen tuuletus riittää käytännöllisesti katsoen aina, kun kyseessä on avolouhos. Sitä vastoin maan alla tai muuten umpinaisessa tilassa tehtävään kaivos- ja louhintatyöhön sisältyy aina mahdollisuus, että työntekijät altistuvat normaalisti poikkeavalla tavalla radonille.

Radonpitoisuus ja sen pitoisuus hengitysilmassa tunnistetaan erikoismittalaitteilla, joiden käyttäjällä tulee olla asiantuntemus radonmittauksiin. Kun säteilyolosuhteet on tunnistettu, tarvitaan toimenpiteet tehokkaan ilmanvaihdon järjestämiseksi. Kun toimenpiteet on tehty, tulee myös toiminnan aikana tehdyillä mittauksilla tarkkailla, että ilman radonpitoisuus on turvallisuusvaatimuksissa asetettujen rajojen alapuolella.

Säteilyturvallisuuden yleislaki on säteilylaki (592/1991). Säteilylaissa on säädetty perusteet puuttua säteilyaltistusta aiheuttavaan toimintaan, kun toiminnasta todetaan tai epäillään aiheutuvan terveydellistä haittaa. Alansa yleislakina säteilylaki on aina sovellettavissa, kun säteilyturvallisuudesta ei huolehdita muun lain nojalla. Säteilylain 12 luvussa, joka koskee luonnonsäteilyä, on perusteet muun muassa malminetsinnästä ja kaivostoiminnasta aiheutuvan säteilyaltistuksen tunnistamiseksi ja valvomiseksi. Kaivostoiminnassa lähtökohta on, että kaivostoiminnan harjoittaja on velvollinen Säteilyturvakeskuksen hyväksymällä tavalla selvittämään tai selvittämään toimintansa säteilyturvallisuuden sekä suunnittelemaan toimen-

piteet, joilla turvallisuus toteutetaan ja turvallisuusvaatimusten täytyminen varmistetaan myös toiminnan kestäessä.

Säteilylain noudattamista valvova viranomainen on Säteilyturvakeskus, jonka valvontaoikeuksista säädetään säteilylain 14 luvussa. Säteilyturvakeskuksella on valtuudet muun muassa velvoittaa säteilylaissa tarkoitettu toiminnan harjoittaja selvittämään toimintansa turvallisuusolosuhteet sekä tarvittaessa määrätä toimenpiteistä turvallisuuden varmistamiseksi. Jos terveydellinen haitta tai haitan vaara on ilmeinen, Säteilyturvakeskuksella on myös oikeus määrätä toiminta keskeytettäväksi tai rajoittaa sitä, kunnes selvyys toiminnan järjestämisestä turvallisuusvaatimukset täyttävällä tavalla on olemassa.

Kaivosten säteilyturvallisuuden valvonta aloitettiin 1960-luvulla Säteilyturvakeskuksen edeltäjän, Säteilyfysiikan laitoksen tekemin radonpitoisuuden mittauksin. Samoihin aikoihin alettiin kaivosten olosuhteisiin, muun muassa hengitysilman laatuun, kiinnittää muutenkin aikaisempaa enemmän huomiota. 1970-luvun loppupuolelta alkaen on kaivostyön säteilyturvallisuutta Suomessa valvottu järjestelmällisesti. Kaivosilman radonpitoisuutta ja sen tarkkailua koskevat vaatimukset on lainsäädännön nojalla ohjeistettu. Tarkastusmittauksia säteilyturvallisuuden valvomiseksi tehdään säännöllisesti.

Luonnonsäteilyaltistuksen valvontaa koskevat toimeenpanosäännökset ovat säteilyasetuksen (1512/1991) 7 luvussa. Kaivostoiminnan osalta edellytetään asetuksen 29 §:n 1 momentin 1 kohdassa, että Säteilyturvakeskukselle tulee tehdä ilmoitus ennen kumottavassa laissa tarkoitettua kaivostoiminnan aloittamista. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoituksessa tulee esittää tiedot toiminnan laadusta, käsiteltäväksi suunnitellusta ainesmäärästä, suunnitellusta aikataulusta, maanalaisessa tai suljetussa tilassa suoritettavan kaivos- ja louhintatyön osalta esitettynä erikseen, tärkeimmät louhittavat kivilajit siinä määrin kuin ne ovat tiedossa sekä arvio työntekijöiden lukumäärästä ja työskentelyajoista. Nämä tiedot ovat käytännössä perusta Säteilyturvakeskuksen valvonnan käynnistämiseksi, toiminnan turvallisuuden arvioimiselle ja toiminnan laadun mukaisen tarkastusohjelman laadinnalle.

Uraani- tai toriumpitoisen luonnonaineksen hyödyntäminen saattaa tuottaa sivumateriaalia, radioaktiivisia aineita sisältävää prosessijätettä, jonka läjitykselle ja muulle käsittelylle on säteilyturvallisuussyistä asetettava erityisiä vaatimuksia. Toiminnan harjoittajan ilmoitusvelvollisuus on säteilyasetuksen 29 §:n 1 momentin 3 kohdassa ulotettu koskemaan kaikenlaatuista sellaisten luonnonvarojen laajamittaista hyödyntämistä, joiden uraani- tai toriumpitoisuus on suurempi kuin 0,1 kilogrammaa tonnissa. Tällä on haluttu varmistaa säteilyturvallisuusvaatimusten huomioon ottaminen silloinkin, kun toiminnan tarkoituksena on muun hyötymateriaalin kuin uraanin tai toriumin tuottaminen. Toiminnan harjoittajan huolehtimisvelvoite radioaktiivisia aineita sisältävästä jäteaineksesta on säteilylain 50 §:n 3 momentissa. Hyödynnettäessä luonnonvaroja, jotka sisältävät radioaktiivisia aineita, toiminnan harjoittaja on toiminnan aikana ja sitä lopetettaessa velvollinen huolehtimaan siitä, että radioaktiivisista jätteistä ei aiheudu terveydellistä eikä ympäristöllistä haittaa.

Uraanin tuottamista koskevan kaivostoiminnan turvallisuus

Ydinenergialakia (990/1987) sovelletaan sen 2 §:n mukaan kaivostoimintaan ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen. Ydinenergialain voimassaolon aikana vuodesta 1988 ei maassamme ole louhittu eikä rikastettu uraania tai toriumia. 1950-luvulla valtion sähkövoimayhtiö Imatran Voima Oy:n ja eräiden muiden yritysten perustama Atomienergia Oy suoritti verrattain laajamittaista uraanin koelouhintaa Enon kunnan Paukkajavaarassa. Uraanin louhinnan ja rikastamisen edellytyksiä tutkittiin myös Itä-Uudellamaalla Askolan kunnassa, mutta kumpikaan hanke ei johtanut varsinaiseen kaivostoimintaan. Paukkajavaaran koelouhinta-alueella on 1990-luvun aikana tehty Säteilyturvakeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaiset jälkihoitotoimet, joiden tarkoituksena oli pysyvästi varmistaa alueen säteilyturvallisuus ja samalla myös maisemoida aluetta. Töiden valmistuttua Säteilyturvakes-

kus teki alueella lopputarkastuksen. Säteilyturvakeskus on seurannut toimenpiteiden vaikuttavuutta sen jälkeenkin tekemillään mittauksilla.

Ydinenergiain johtava ajatus on yhteiskunnan kokonaisuus niissä toiminnoissa, joita ydinenergiain laki koskee. Lain 1 §:n tavoitesäännöksessä on yhteiskunnan kokonaisedun lisäksi erityisesti tuotu esiin ihmisen ja ympäristön turvallisuus. Näiden periaatteiden pohjalta tulotaisiin arvioimaan myös uraanin tai toriumin tuottamiseen tähtäävä kaivos-toiminta tai malminrikastustoiminta, jos tällainen hanke tulisi ajankohtaiseksi. Toimintaan vaadittaisiin ydinenergiain mukainen lupa, jonka myöntää ydinenergiain 16 §:n nojalla valtioneuvosto. Luvan myöntämisen edellytyksiä arvioitaessa tulisi tarkasteltavaksi paitsi ydinenergiain mukaisten turvallisuusvaatimusten täytyminen myös se, että hanke on yhteiskunnan kokonaisedun mukainen. Käytännössä vaatimus yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuudesta tarkoittaa, että uraanikaivoksen tai malminrikastuslaitoksen perustaminen on ydinenergiain mukaan aina yhteiskunnallinen kysymys. Hankkeen hyväksyminen riippuu poliittisesta tarkoitukseenmukaisuusharkinnasta, mitä yhteiskunnan kokonaisedun punnitseminen viime kädessä on. Kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta perustaa uraanikaivosta, vaikka hakemuksessa pystyttäisiin osoittamaan, että hanke voidaan toteuttaa kaikki säädetyt vaatimukset täyttäen.

Jos turvallisuusvaatimukset täyttävän uraanin- tai toriumkaivoksen tai malminrikastuslaitoksen perustaminen harkitaan yhteiskunnan kokonaisedun mukaiseksi ja lupa myönnetään, valvotaan ydinenergiain nojalla ydinturvallisuuteen liittyvät asiat, kuten tuotantoprosessit, ydinmateriaalit ja turvajärjestelyt. Säteilyturvallisuutta koskevat yleiset edellytykset arvioitaisiin ydinenergiain periaatteiden mukaan, mutta käytännön säteily-suojelu, monitorointi kaivosalueella ja säteilyaltistuksen tarkkailu tulisi järjestettäväksi säteilylakiin perustuvien vaatimusten mukaan. Ydinenergiain 9 luvussa on muiltakin osin säännökset ydinenergiain ja muiden lakien suhteesta eri valvontatoimintoja järjestettäessä.

Pelastustoimi

Pelastuslain mukaiseen pelastustoimeen kuuluu tulipalojen ehkäisy, pelastustoiminta ja väestönsuojelu. Muiden onnettomuuksien kuin tulipalojen ehkäisyyn pelastuslakia sovelletaan, jollei muussa laissa toisin säädetä. Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoinnassa valtion määräämällä alueella (*alueen pelastustoimi*). Pelastustoimen tehtävistä huolehtii pelastuslaitos ja sen sopimuspalokunnat sekä alueen pelastusviranomaiset.

Pelastuslain mukaiseen tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyyn luetaan onnettomuuksien yleinen ehkäisy ja siihen liittyvä viranomaisten yhteistyö, rakennusten turvallinen käyttö, viranomaisvalvonta, valistus, neuvonta, tulen sekä palovaarallisten aineiden ja laitteiden huolellinen käsittely.

Pelastuslain mukaisen *palotarkastuksen* tarkoituksena on ehkäistä ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle tulipalosta tai muista onnettomuuksista aiheutuvaa vaaraa. Palotarkastuksessa tai muutoin havaittavat puutteet on määrättävä korjattavaksi ja, jos puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän onnettomuusvaaran, on pelastusviranomaisella oikeus tarvittaessa heti keskeyttää toiminta ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä. Palotarkastuksen suorittaa alueen pelastusviranomainen.

Pelastuslain mukaisella pelastustoiminnalla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Pelastustoiminnasta vastaa alueen pelastustoimi, ja sitä johtaa lähtökohtaisesti alueen pelastusviranomainen.

Pelastuslain omatoimista varautumista koskevien säännösten mukaan rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on asianomaisessa kohteessa ja muussa toiminnassaan velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteessa ja varautumaan sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti

kykenevät. Omatoimiseen varautumiseen liittyy pelastuslain mukaisia suunnitteluvuoroita. Velvollisuudesta laatia pelastussuunnitelma on säädetty tarkemmin pelastustoimesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (787/2003). Jos kuitenkin samaa kohdetta varten tulee muun lain kuin pelastuslain nojalla laatia pelastus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, pelastussuunnitelmaa ei tarvitse laatia, vaan pelastussuunnitelmassa selvitettävii tietoja vastaavat tiedot voidaan koota muun lain nojalla laadittavaan suunnitelmaan. Pelastuslaissa on säädetty myös suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavien kohteiden erityisistä suunnitteluvuoroista. Muun muassa alueille, joissa on ympäristönsuojelulain 45 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suuronnettomuuden vaaraa aiheuttava kaivannaisjätteen jätealue, alueen pelastustoimen on laadittava yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa pelastussuunnitelma laitoksessa sattuvan onnettomuuden varalta.

Pelastuslain mukainen yleinen toiminnanharjoittajan velvollisuus ehkäistä vaaratilanteiden syntymistä sekä varautua henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen ja varautua omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin koskee myös kaivostoiminnan harjoittaja. Viranomaisten vastuulla oleva pelastustoiminta ja pelastusviranomaisten suorittamat palotarkastukset tapahtuvat pelastuslaissa säädetyn mukaisesti.

Saamelaiden kotiseutualue, koltta-alue ja erityinen poronhoitoalue

Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) mukaan saamelaisilla on alkuperäiskansana saamelaiden kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto. Itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjien tärkein tehtävä on huolehtia saamelaisille alkuperäiskansana taatusta kulttuuri-itsehallinnosta, johon kuuluvat perinteisinä elinkeinoina poronhoito, metsästyö ja kalastus. Saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:ssä säädetään saamelaiden kotiseutualueesta. Saamelaiden kotiseutualue kattaa Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnan

sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevan Lapin paliskunnan alueen.

Saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n mukaan viranomaisilla on neuvotteluvuoro, ennen kuin tehdään saamelaisaluetta koskevia laajakantoisia ja merkittäviä toimenpiteitä tai päätöksiä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaiden asemaan alkuperäiskansana. Tällaisena toimenpiteenä 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa on mainittu erikseen kaivosmineraalien valtaus ja kaivospiirin perustaminen. Tämä neuvotteluvuoro koskee nimenomaisesti viranomaista. Käytännössä useimmat malminetsintä ja kaivostoimintaa harjoittavat yhtiöt ovat myös itse yhteydessä saamelaiskäräjiin ja paliskuntiin.

Koltat eli kolttaisaamelaiset ovat saamelaiden alkuperäiskansaan kuuluva etninen ryhmä. Kolttien asuinalue käsittää nykyään Inarin kunnan Sevettijärven ja Nellimin kylät ympäristöineen. Koltat ovat Kuolan niemimaan alkuperäisväestöä, jotka kuuluvat itäsaamelaisiin kielensä ja perinteensä puolesta. Nykyisin heitä arvioidaan olevan kolttalain (253/1995) 2 §:ssä tarkoitettulla koltta-alueella noin 700. Koltat asutettiin Suomeen toisen maailmansodan jälkeen. Kolttalainsäädännön juuret ovat 1950-luvulla. Kolttalain tavoitteena on edistää koltta-alueella asuvien kolttien elinolosuhteita ja toimeentulomahdollisuuksia sekä ylläpitää ja edistää kolttakulttuuria. Lain mukaisissa toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota muun muassa luonnonvarojen kestävään käyttöön, perinneympäristön säilyttämiseen sekä muihin ympäristönäkökohtiin. Koltta-alueella kumottavan lain mukaisia hakemusasioita käsittelevän viranomaisen tulee kolttalain 44 §:n 1 kohdan ja 56 §:n 1 momentin nojalla tarvittaessa kuulla kolttien kyläkokousta ja kolttaneuvostoa alueelle suunnitelluista malminetsintä- ja kaivoshankkeista.

Poronhoitolaissa (848/1990) säädetään poronhoitoalueesta, joka on noin kolmannes Suomen pinta-alasta. Poronhoidon harjoittaminen on poronhoitolaissa säädetyn rajoituksin sallittua poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta. Poronhoitolain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettut valtion maat muodostavat erityisesti poronhoitoon tarkoitettua aluetta (jäljempänä

erityinen poronhoitoalue), jolla maata ei saa käyttää siten, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Poronhoitolain 53 §:n mukaan suunnitelluissa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa. Malminetsintään ja kaivos-toimintaan liittyvien asioiden käsittelyn yhteydessä tämä velvoite koskee kumottavan lain mukaisia hakemusasioita käsittelevää viranomaista. Paliskuntain yhdistys toimii paliskuntien yhdyssiteenä. Se ei edusta paliskuntia, mutta se toimii tärkeänä tiedonlähteenä ja tiedotuskanavana paliskuntiin päin.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön (KHO 1999:14) mukaan kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 8/1976; jäljempänä *KP-sopimus*), perustuslain 17 §:n 3 momentti ja poronhoitolain 2 §:n 2 momentti on otettava huomioon kumottavan lain mukaisia viranomaispäätöksiä tehtäessä. Sen vuoksi valtauksista aiheutuvat haitat saamelaisien poronhoidolle on ennen päätöksen tekemistä selvitettävä ja harkittava, onko poronhoidon turvaamiseksi tarpeen hylätä valtaushakemuksia tai hakemuksen johdosta annettavaan päätökseen otettavin määräyksiin esimerkiksi tarpeen rajoittaa valtauksien perustuvien toimenpiteiden suorittamista tiettyinä aikoina tai tietyillä paikoilla. Lisäksi on otettava huomioon, millä poronhoidon kannalta tärkeillä alueilla valtauksia on muiden päätösten nojalla voimassa sekä miten suuria poronhoidon kannalta herkkiä tai tärkeitä alueita kysymyksessä olevat valtaushakemukset koskevat. Samoin on otettava huomioon muut poronhoitoa häiritsevät käyttömuodot kyseisillä alueilla.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää jo nykyisin etukäteen, millä tavoin kumottavan lain mukainen valtausoikeuteen tai kaivosoikeuteen perustuva toiminta tulisi vaikuttamaan saamelaisten asemaan alkuperäiskansana, kolttien asemaan ja mikä vaikutus toiminnalla tulisi olemaan poronhoidolle. Ministeriö pyytää saamelaiskäräjiltä, paliskunnilta ja kolttien kyläkokoukselta lausunnot, joissa esitetyt näkökohdat otetaan huomioon kumottavan lain mukaista päätöstä tehtäessä. Ministeriö myös neuvottelee saamelaiskärä-

jien kanssa, kun kyse on saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettusta valtaushakemuksesta tai kaivospiiriin määrittämisestä koskevasta hakemuksesta. Valtausoikeudesta johtuvat vaikutukset ovat yleensä vähäiset, joten tarvittavaa yhteensovittamista on pystytty hoitamaan valtauskirjassa annetuilla ehdoilla. Kumottavan lain nojalla annettuihin päätöksiin on saatettu ottaa erillisiä ehtoja, joilla on voitu ottaa huomioon esimerkiksi porojen rykimä- ja vasoma-ajat. Erityistapauksissa on jopa mahdollista hylätä kumottavan lain nojalla tehty hakemus, jos hakemuksessa tarkoitettun toiminnan kohteena olevat alueet ovat suuria ja herkkiä ja alueella on myös muuta poronhoitoa häiritsevää toimintaa. Ennen päätöksen tekemistä ministeriö selvittää myös alueella olevan muun toiminnan ja sen merkityksen eri tahoilta saatujen lausuntojen ja mahdollisesti julkisen kuulemisen perusteella sekä käytettävissä olevista julkisista rekistereistä saadun tiedon perusteella.

Talousvyöhyke, aluevalvonta ja rajavyöhyke

Laki Suomen talousvyöhykkeestä

Suomen talousvyöhykkeellä sovelletaan kumottavan lain säännösten lisäksi Suomen talousvyöhykkeestä annetusta laista (1058/2004) ilmenevää konsessiojärjestelmää, jonka tunnusomaisena piirteenä on valtiolle kuuluva vapaa harkinta päättää yksittäistapauksessa, kenelle hyödyntämisoikeus myönnetään. Lain 2 §:n mukaan Suomen valtiolle kuuluu talousvyöhykkeellä oikeus muun muassa luonnonvarojen tutkimiseen ja hyödyntämiseen sekä muuhun toimintaan, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen ja tutkiminen. Pykälässä on vahvistettu Suomelle kansainvälisen oikeuden mukaan kuuluva toimivalta talousvyöhykkeellä, jota koskevia keskeisiä määräyksiä sisältyy Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 50/1996) 56 artiklaan.

Talousvyöhykkeellä olevan merenpohjan ja sen sisustan luonnonvarojen sekä tällaiseen hyödyntämiseen tähtäävään tutkimukseen tai muuhun toimintaan talousvyöhykkeellä, jon-

ka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen, vaaditaan Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 6 §:n 1 momentin nojalla hyödyntämisoikeutta, jonka valtioneuvosto voi hakemuksesta myöntää. Valtioneuvoston päätöksessä on määrättävä ehdot, jotka ovat turvallisuuden tai mainitun lain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiä. Luonnonvaroilla tarkoitetaan lain 6 §:n 2 momentin nojalla muun muassa merenpohjan ja sen sisustan kaivosmineraaleja, kiviaineksia ja muita elottomia esiintymiä.

Rajavartiolaitos valvoo Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 19 §:n nojalla talousvyöhykkeen taloudellista hyödyntämistä, siihen liittyvää tutkimusta ja rakentamista sekä meritieteellistä tutkimusta talousvyöhykkeellä. Rajavartiolaitos ei valvo mainitun lain nojalla kaivosmineraaleihin sovellettavien kumottavan lain säännösten noudattamista talousvyöhykkeellä.

Aluevalvontalaki

Aluevalvontalain (755/2000) 3 luvussa säädetään merenpohjan tutkimisesta ja kartoittamisesta sekä maaperän tutkimisesta ja ilmakuvauksesta ilma-aluksesta.

Aluevalvontalain 12 §:n mukaan Suomen aluevesillä ei saa ilman lupaa harjoittaa merenpohjan tai sen sisustan muodon, rakenteen tai koostumuksen selvittämistä geologisilla tai geofyysisillä tutkimuksilla eikä merenpohjan topografisten muotojen järjestelmällistä mittausta ja tallennusta. Lain 13 §:n nojalla Suomen alueella ei saa ilman lupaa suorittaa ilma-aluksesta magneettikentän mittausta, säteilyn tai sähkön johtavuuden mittausta taikka niihin rinnastettavaa maa- tai kallioperän tutkimusta alle 150 metrin lentokorkeudelta.

Aluevalvontalain 19 §:n nojalla lain 12 ja 13 §:ssä tarkoitettu lupa myönnetään, jollei toiminta vaaranna Suomen aluevalvontaa tai jos vaaraa voidaan lupamääräyksillä olennaisesti vähentää. Luvassa voidaan antaa aluevalvonnan ja luvan hakijan turvallisuuden kannalta tarpeellisia määräyksiä toiminnasta ja siinä käytettävästä välineistöstä sekä toiminta-alueesta ja -ajasta.

Rajavartiolaki

Rajavartiolain (578/2005) 7 luvussa säädetään rajavyöhykkeestä. Lain 49 §:n nojalla rajavyöhyke voidaan perustaa ulkorajalle, jos se on välttämätöntä rajajärjestyksen valvomiseksi ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavyöhyke voi ulottua maalla enintään kolmen ja merellä enintään neljän kilometrin etäisyydelle Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitettua Suomen valtakunnanrajasta.

Rajavartiolain 52 §:n nojalla rajavyöhykelupa vaaditaan muun muassa oleskeluun rajavyöhykkeellä, maa- ja kiviainesten ottamiseen ja mineraalien etsimiseen 20 metriä lähempänä rajaviivaa sekä räjähdysaineiden hallussapitoon. Lupa annetaan, jos siihen on asumisesta, työstä, ammatista, elinkeinosta, liiketoiminnasta tai harrastuksesta johtuva tai muutoin hyväksyttävä syy eikä luvassa annettun oikeuden käyttämisestä ilmeisesti aiheudu vaaraa rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Lain 53 §:n nojalla rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat rajavyöhykkeellä liikkumista.

Rajavartiolain 57 §:n nojalla vaaditaan rajavyöhykeilmoitus muun muassa silloin, kun räjähdysainetta käytetään 500 metriä lähempänä rajaviivaa.

Rajavartiolain 71 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevista liikkumisrajoituksista. Pykälän nojalla sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää Rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai kieltö, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Sotilaallisen harjoitusalueen osaa koskevan tilapäisen liikkumisrajoituksen tai kiellon voi harjoituksen ajaksi määrätä vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies.

Hallintomenettelyt ja muutoksenhaku

Hallintolaki

Hallintolaki (434/2003) on hallinnon toimintaa säätelevä yleislaki, jota ei sovelleta lain 5 §:n 1 momentin nojalla, jos muussa lainsäädännössä on hallintolaista poikkeavia säännöksiä.

Hallintolaille edistetään ja toteutetaan hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Laki sisältää säännökset hallintoasioiden vireillepanosta, käsittelyssä noudatetusta menettelystä sekä asiakirjojen lähettämisestä ja tiedoksiantoon liittyvistä vastuista ja velvollisuuksista. Lisäksi laissa on säädetty viranomaisen toimintaa koskevia vähimmäisvaatimuksia.

Hallintolain 31—33 §:ssä säädetään, miten viranomaisen tulee selvittää asia ennen sen ratkaisemista. Kumottavassa laissa on hakijan tehtäväksi annettu suurimmaksi osaksi asian selvittäminen. Hakijan on selvitettävä ja todistettava, ettei kumottavan lain mukaisia esteitä ole olemassa. Kumottavassa laissa on myös osin päällekkäistä sääntelyä hallintolain kanssa, esimerkiksi hallintolain selvittämispyyntöä koskevan säännöksen kanssa (hallintolain 32 §; kumottavan lain 7 §:n 3 momentti, 9 ja 26 §). Hallintolain 31 §:n mukaista viranomaisen selvittämisvelvollisuutta on käytännössä toteutettu tutkimalla viranomaisen käytössä olevia julkisia rekistereitä, peruskarttapohjaa sekä kuulemalla eri tahoja ja pyytämällä lausuntoja eri tahoilta ja viranomaisilta. Näin päätöksenteon pohjaksi on saatu hakijan esittämän tiedon lisäksi myös muuta tietoa.

Koska kumottavassa laissa ei ole varsinaisia säännöksiä asianosaisen kuulemisesta, tulevat hallintolain asiaosaisen kuulemista koskevat pykälät sovellettavaksi. Nykyisen, vuodesta 2006 noudatetun käytännön mukaan asianosaisen kuuleminen ennen päätöksentekoa on yksi osa normaalia kumottavan lain nojalla tehtävien hakemusten käsittelyprosessia. Lisäksi uraanivaltaushakemuksiin, kaivospiirihakemuksiin ja näihin laajuudeltaan tai laadultaan rinnastettaviin hakemuksiin sovelletaan hallintolain 41 §:ää. Sen mukaan muille kuin asianosaisille on annettava mahdollisuus saada tietoa asian käsittelyn

lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin.

Hallintolaissa on tarkat säännökset päätöksen tiedoksiannosta. Lähtökohtana on hallintolain 54 §:n mukaan, että viranomaisen on annettava päätös viipymättä tiedoksi asianosaisille ja muille tiedossa oleville, joilla on oikeus hakea päätökseen oikaisua tai muutosta valittamalla.

Kumottavan lain 55 §:n mukaan päätöksen antamisesta kuulutetaan alueen kunnan ilmoitustaululla sekä tehdään merkitä kaivosrekisteriin. Hallintolain 70 §:n 2 momentin 3 kohdan nojalla kumottiin laki tiedoksiannosta hallintoasioissa (232/1966), minkä vuoksi kumottavan lain nojalla tehtyjen päätösten tiedoksiannossa noudatettua menettelyä on pitänyt muuttaa vastaamaan hallintolain säännöksiä tiedoksiannosta. Kumottavan lain nojalla annetun päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan nykyisen käytännön mukaan sekä kumottavan lain että hallintolain säännöksiä. Päätös annetaan tiedoksi asianosaisille, myös maanomistajille sekä muille, joilla on oikeus hakea päätökseen muutosta, joko henkilökohtaisesti tai yleistiedoksiannona.

Jos kumottavan lain nojalla tehdyssä päätöksessä on kirjoitus- tai asiavirhe, virhe voidaan korjata hallintolain 8 luvun menettelyjen mukaisesti. Tällöin selvät virheet saadaan korjattua ilman varsinaista muutoksenhakua.

Hallintolainkäyttölaki

Hallintolainkäyttölaki (586/1996) on yleislaki keskeisistä hallintolainkäytön menettelysäännöksistä. Laissa säädetään oikeuskeinoista ja asian käsittelystä hallintolainkäyttöviranomaisissa. Lakia on luonnehdittu jälkikäteiseksi oikeussuojan antamiseksi julkisoikeudellisissa asioissa. Tämä pätee erityisesti hallintolainkäytön perusmuotoiseen valitukseen. Tällöin valitusmenettelyn kohteena on aina jo tehty hallintopäätös, joka ei ole vielä lainvoimainen.

Hallintolainkäyttölakia sovelletaan sen 1 §:n 1 momentin mukaan lainkäyttöön yleisissä hallintotuomioistuimissa sekä muun

muassa, kun hallintoasiassa tehtyyn päätökseen haetaan muutosta valittamalla tai ylimääräisellä muutoksenhakukeinolla.

Hallintolainkäyttölain 7 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston ja ministeriön päätöksestä valitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhaku on mahdollista ainoastaan laillisuusperiaatteella. Lainvastaisuus voi tarkoittaa virhettä sekä päätöksentekomenettelyssä että asiasisällössä. Kumottavan lain mukaisista työ- ja elinkeinoministeriön päätöksistä voi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhaku on ollut yksiportainen. Tästä on johtunut, että korkein hallinto-oikeus on saanut käsiteltäväkseen ensimmäisenä muutoksenhakuviranomaisena kaikki kumottavan lain nojalla tehtäviin hakemusasioita koskeviin päätöksiin liittyvät valitukset. Vaikka kumottavan lain nojalla tehtäviä päätöksiä on melko paljon, niistä on valitettu suhteellisen vähän. Varuspäätöksistä ei ole juuri valitettu, mutta nykyisin käytännössä kaikkiin kaivospiirin määräämistä koskeviin päätöksiin haetaan muutosta.

Valitusoikeus määräytyy hallintolainkäyttölain 6 §:n nojalla. Lain 6 §:n 1 momentin mukaan päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Lain 6 §:n 2 momentin mukaan viranomaisella on valitusoikeus muun muassa, kun valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen.

Valtausalueen läheisyydessä sijaitsevien tai osin siihen välittömästi rajoittuvien alueiden kiinteistöjen omistajilla on katsottu olevan valitusoikeus muun muassa kumottavan lain 12 §:n säännöksen takia (esimerkiksi KHO 2005:42). Kaivospiirimääräyksen osalta vaikutukset ympäristöön ovat suuremmat, ja myös valitusoikeus on katsottu olevan laajemmalla joukolla eri tahoja.

Hallintolainkäyttölain 22 §:n mukaan valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun. Kumottavassa laissa on poikkeussäännös hallintolainkäyttölain yleistä valitusaikaa koskevasta säännöksestä. Kumottavan lain 66 §:n nojalla valitusaika on 45 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Kun laki tiedoksiannosta hallin-

toasioissa on kumottu, eivät siinä säädetyt määräajat enää ole voimassa, vaan määräajan laskemisessa noudatetaan hallintolain 10 luvun säännöksiä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Lainsäädäntö ja käytäntö eräissä maissa

Yleistä

Eri maissa on valittu toisistaan poikkeavia perusratkaisuja kaivostoiminnan järjestämiseksi. Perinteisesti kaivostoiminta voidaan järjestää konsessioperiaatteella, jolloin valtion yleensä katsotaan omistavan maankamaran raaka-aineriikaudet ja voivan vapaasti päättää, kenelle hyödyntämisoikeus myönnetään. Toinen pääsuuntaus lähtee maanomistajan oikeudesta. Oikeus raaka-aineiden hyödyntämiseen katsotaan kuuluvan maanomistajan oikeuteen, eikä hyödyntämistä voida tehdä ilman maanomistajan suostumusta. Kolmas tapa ratkaista oikeus kaivostoiminnan harjoittamiseen on käyttää valtausjärjestelmää, joka suosii omistusoikeudesta riippumatta kaivosmineraalien löytäjää. Mikään kuvatuista malleista ei kuitenkaan ole puhtaana käytössä. Eri maissa valittuihin ratkaisuihin on vaikuttanut geologian lisäksi kiinteistöoikeudellinen lähestymistapa, käsitys valtion omistusoikeudesta sekä raaka-aineiden hyödyntämisessä vallinneet suuntaukset.

Verot ja maksut

Eri maissa malminetsintää ja kaivostoimintaa ohjataan lainsäädännön ohella veroilla ja maksuilla. Lisäksi malminetsintää ohjataan useissa maissa velvoittamalla toiminnanharjoittajat käyttämään tietty summa tutkimustoimintaan määrääjassa. Käytössä olevat järjestelmät muodostavat kokonaisuuden, minkä vuoksi yksittäiset osatekijät eivät suoraan ole vertailukelpoisia.

Paineet kaivostoiminnasta saatavan hyödyn osittaisesta kanavoimisesta yhteiskunnalle kasvavat useissa maissa korkeasuhdanteessa.

Viime vuosina yleisenä kehityssuuntauksena on ollut eri maiden verokantojen lähentyminen ja pyrkimys vähentää investointitoiminnan esteitä veroja alentamalla sekä käyttöoikeuksista perittävien korvausten (*rojaltien*) käyttöön otto. Eräissä maissa, esimerkiksi Kanadassa, veropolitiikalla pyritään tehostamaan malminetsintää ja kaivostoimintaa. Tässä ei käsitellä tarkemmin veroja muutoin kuin siltä osin kuin ne voidaan rinnastaa rojalteihin.

Rojalti voidaan määritellä korvaukseksi kaivosmineraalista sen omistajalle. Valtiolle maksettavaa rojaltia voidaan myös pitää eräänlaisena verona. Rojalteja koskevat kansalliset järjestelmät poikkeavat huomattavasti toisistaan. Euroopassa kaivosmineraaleista on maksettava rojaltia ainakin Tsekin tasavallassa, Virossa, Puolassa, Venäjällä, Portugalissa ja Ruotsissa. Myös Australiassa ja Pohjois-Amerikassa on maksettava rojaltia. Rojalti määräytyy yleensä louhittujen kaivosmineraalien arvioidun arvon tai määrän perusteella taikka kaivostoiminnan hyödyn perusteella. Rojalteja koskevat prosentit tai määrään perustuva yksikkökorvaus vaihtelevat huomattavasti maiden välillä ja esimerkiksi Australiassa ja Kanadassa myös maan eri osien välillä. Rojalтин suuruuteen vaikuttaa monissa maissa myös muun muassa louhittava kaivosmineraali ja esiintymän koko.

Malminetsintää koskevien hakemusten käsittely on pääsääntöisesti maksullista. Useissa maissa malminetsinnän harjoittajalle on myös asetettu toimintavelvollisuuksia.

Grönlannissa peritään maksu sekä malminetsintää koskevasta hakemuksesta (noin 400—700 euroa) että siitä tehtävästä päätöksestä (noin 2 900—4 700 euroa), minkä lisäksi peritään ensimmäisten vuosien jälkeen vuosimaksua (noin 4 700 euroa). Malminetsintälisenssin haltija on velvollinen käyttämään tietyn summan vuosittain lisenssiä kohden (noin 19 000—75 000 euroa) ja neliökilometriä kohden (noin 190—1 900 euroa). Grönlannissa ei ole yksityisiä maanomistajia eikä siten myöskään yksityisille maanomistajille malminetsinnän aikana maksettavia korvauksia.

Portugalissa valtaushakemuksen käsittelyä peritään 1 000 euroa ja valtauksen voimaantulon jatkamisesta 300 euroa. Valtausalueen

kokoa pienennetään puoleen, kun valtaus on ollut voimassa vuoden tai kaksi. Viranomaisen ja valtaaja sopivat kunkin valtauksen osalta työsuunnitelmasta ja malminetsintään käytettävästä summasta. Myös rojaltilta sovietaan tapauskohtaisesti.

Rojalteja ja maksuja koskeva sääntely Ruotsissa, Norjassa ja Irlannissa on selostettu tarkemmin jäljempänä.

Ruotsi

Ruotsi on merkittävimpiä metallien ja malmien tuottajia Euroopan unionissa. Rautamalmin osalta Ruotsin osuus on lähes 90 prosenttia tuotannosta. Ruotsi on myös Länsi-Euroopan toiseksi suurin kullan tuottaja ja merkittävä toimija kuparin, lyijyn ja sinkin tuotannossa.

Mineraalilainsäädännön tarkoittamien aineiden (*konsessiomineraalit*) määrä on Suomeen verrattuna vähäisempi, erityisesti meillä teollisuusmineraaleiksi luokiteltujen aineiden osalta. Muun muassa maasälpä, kalsiitti ja kalkkikivi kuuluvat Ruotsissa maanomistajan käyttöoikeuden piirissä oleviin niin sanottuihin maanomistajamineraaleihin. Sen sijaan mineraalilainsäädäntö sisältää myös energiamineraalit, kuten kaasun, öljyn ja hiilen.

Vuoden 2008 lopussa toiminnassa olevia kaivoksia oli 15, joista metallikaivoksia 13. Malmintuotanto oli vuonna 2008 noin 50 miljoonaa tonnia. Muun kuin rautamalmin osuus tästä oli noin 22 miljoonaa tonnia. Kaivosalan välittömiä työpaikkoja oli vuonna 2008 noin 3 900.

Uusia tutkimuslupia tai voimassaoloajan pidennyksiä on vuosina 2005—2008 päätetty vuosittain 400—500. Tutkimuslupia oli voimassa vuoden 2008 lopussa noin 1 300. Keskimääräinen tutkimusluvan pinta-ala oli noin 1 700 hehtaaria. Ruotsissa ei yksittäisen tutkimusluvan pinta-alaa ole rajoitettu samaan tapaan kuin Suomessa. Tutkimuslupien yhteenlaskettu pinta-ala oli noin 23 000 km², mikä on 5,0 prosenttia maan pinta-alasta. Yli kuusi vuotta voimassa olleiden tutkimuslupien määrä oli 63. Malminetsintäyrityksiä oli 109. Viime vuosien aikana ja erityisesti vuo-

den 2007 aikana malminetsintä ja kaivostoiminta kasvoivat merkittävästi Ruotsissa.

Vuonna 2008 kaivosviranomaisen (Bergsstaten) tiedotti noin 20 000 maanomistajalle, ja erilaisten viranomaistiedonantojen lukumäärä oli noin 150.

Malminetsintätutkimuksiin käytettiin vuonna 2008 noin 70 miljoonaa euroa, joka koostui yritysten ja yksityisten rahoituksesta. Ruotsin valtio ei harjoita malminetsintää, mutta toisaalta suurin rautakaivosyhtiö LKAB on Ruotsin valtion kokonaan omistama.

Ruotsin kaivoslaki on vuodelta 1991 (Minerallagen 1991:45). Lakia on sen jälkeen muutettu yli kymmenen kertaa, viimeisin muutos tuli voimaan vuoden 2006 alussa. Merkittäviä muutoksia lakiin tehtiin viimeksi toukokuussa vuonna 2005 voimaan tulleella muutoksella (2005:161). Kaivoslakia täsmennää hallinnollinen asetus (Mineralförordning 1992:285). Ruotsin mannerjalustassa olevien luonnonvarojen hyödyntämistä koskee mannerjalustalaki (Lag om kontinentalsockeln 1966:314).

Kaivostoimintaa koskevia säännöksiä on lukuisissa muissa laeissa. Nimenomaisesti on kaivoslaissa mainittu eräitä keskeisiä, kuten ympäristökaari (Miljöbalken 1998:808), kaava- ja rakennuslaki (Plan och bygglag 1987:10) ja laki kulttuurimuistomerkeistä (Lag om kulturminnen m.m. 1988:950). Kaivoslaissa on mainittu erikseen radioaktiiviseen materiaaliin (kärnämne) sovellettava lainsäädäntö. Lisäksi tulee sovellettavaksi muun muassa maastoliikennettä koskeva lainsäädäntö (Terrängkörningslagen 1975:1313).

Kaivosviranomaisella on kaksi toimipistettä (Falun ja Luulaja) ja henkilöstöä noin kymmenen. Kaivosviranomaisen ylläpitää mineraalioikeusrekisteriä, käsittelee ja pääosin ratkaisee lupahakemukset sekä suorittaa kaivostoiminnan tarkastuksia. Kaivosviranomaisen suorittaa myös toimituksen, jossa maa-alueet osoitetaan kaivostoiminnan tarpeisiin myönnetyn konsession perusteella. Kaivosviranomaisen tehtäviin kuuluu lisäksi ratkaista maanomistajan ja luvanhaltijan väliset korvauskysymyksiä koskevat riita-asiat.

Lääninhallitus käsittelee malminetsintään ympäristön- ja luonnonsuojelun kannalta

vaadittavat luvat. Kaivostoimintaan tarvittavan ympäristöluvan myöntää erillinen ympäristöoikeus.

Hyödyntämiskonsessiota eli hyödyntämisoikeutta koskevan hakemuksen käsittelee kaivosviranomaisen yhteistyössä lääninhallituksen kanssa. Jos mainitut viranomaiset eivät pääse yhteisymmärrykseen ratkaisusta tai jos hanke on erityisen merkittävä, asiasta päättää valtioneuvosto. Tämä on kuitenkin hyvin poikkeuksellista ja toistaiseksi tapahtunut vain kerran vuonna 1998.

Eräin osin malminetsintä voi olla mahdollista jokamiehenoikeuden nojalla. Tutkimustoimintaan vaaditaan tutkimuslupa (undersökningstillstånd), kun toiminta merkitsee oikeudenloukkausta. Pääsääntöisesti tutkimustoimintaan tarvitaan mainittu lupa. Tutkimustoiminta on kuitenkin mahdollista maanomistajan suostumuksella tai voimassa olevan hyödyntämiskonsession mukaisella alueella. Myös silloin, kun tutkimustyötä tehdään maanomistajan suostumuksella tai muutoin ilman tutkimuslupaa, tulee toiminnassa noudattaa tutkimustyötä koskevia säännöksiä. Ensimmäisenä hakemuksensa jättäneellä on etuoikeus ennen myöhemmin jätettyjä hakemuksia. Edellytyksenä tutkimusluvan myöntämiselle on, ettei hakijalta ilmeisesti puutu kykyä ja tarkoitusta esiintymän löytämiseksi. Tutkimuslupaa ei voida myöntää sille, joka aikaisemmassa toiminnassaan on osoittautunut sopimattomaksi noudattamaan kaivoslain säännöksiä. Sopimattomuus voi tarkoittaa, että luvanhaltija ei ole aikaisemmin noudattanut kaivoslain säännöksiä tai on aiheuttanut kiellettyä vahinkoa luontoympäristölle.

Samalle alueelle voidaan myöntää useita eri tutkimuslupia, jos hakemukset koskevat eri konsessiomineraaleja. Tutkimuslupa, joka on myönnetty jotakin konsessiomineraalia (ei kuitenkaan öljyä, kaasumaisia hiilivetyjä tai timantteja) varten, koskee kaikkia mineraaleja, jollei hakija ole muuta pyytänyt. Sen vuoksi on harvinaista, että samalla alueella olisi voimassa useita tutkimuslupia. Tutkimuslupa on voimassa kolme vuotta. Voimassaoloaikaa voidaan kuitenkin jatkaa useissa eri jaksoissa hakemuksesta kaivosviranomaisen harkinnan mukaan aina 15 vuoteen saakka.

Tutkimusluvassa tulee antaa yleisen ja yksityisen edun turvaamista tarkoittavia määräyksiä sekä määräys tutkimustöiden aiheuttamien vahinkojen varalle edellytettävästä vakuudesta. Tutkimuslupa antaa yksinoikeuden tutkia mineraaliesiintymän laatua ja hyödynnettävyyttä. Toiminnanharjoittaja saa käyttää tiestöä alueella sekä päästääkseen alueelle. Aikaisemmin voimassa ollut oikeus rakennusten pystyttämiseen poistettiin vuoden 2005 lainmuutoksella. Samoin muutettiin oikeutta tiestön rakentamiseen tutkimusalueelle siten, että siihen vaaditaan nykyään kaivosviranomaisen lupa. Tien rakentamista koskevasta lupamenettelystä ei säädetä kaivoslaisissa, sen sijaan siihen sovelletaan samoja säännöksiä kuin muuhun tien rakentamiseen.

Kaivoslaisissa säädetyn erillisen tutkimussuunnitelman tarkoituksena on antaa maanomistajille ja muille asianosaisille tietoa toimenpiteistä sekä mahdollisuus vaikuttaa siihen, kuinka malminetsintää suoritetaan. Tutkimustyö on tehtävä suunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaan on sisällytettävä kuvaus toimenpiteistä, aikataulu sekä kuvaus toimenpiteiden vaikutuksista. Lainvalmisteluasiakirjojen mukaan katsotaan välttämättömäksi, että ennen tutkimustoimenpiteiden aloittamista toiminnan vaikutukset arvioidaan. Koska kuitenkin tutkimustoimenpiteet etenevät vaiheittain ja perustuvat saatuihin tuloksiin, on suunnitelma voitava esittää jossain määrin vakioidussa muodossa. Sisältö ja tiedot on kuitenkin muokattava vastaamaan kyseessä olevaa aluetta. Suunnitelma annetaan tiedoksi maanomistajille ja muille asianomistajille, joilla on kolme viikkoa aikaa esittää toiminnanharjoittajalle vastaväite suunnitelmasta. Jos väitteitä ei esitetä tai jos osapuolet sopivat keskenään asian, tulee suunnitelma voimaan. Se lähetetään tiedoksi viranomaiselle.

Toiminnanharjoittajalla on myös mahdollisuus pyytää viranomaista vahvistamaan suunnitelma, jos muistutuksia on esitetty. Kaivosviranomaisen tutkii suunnitelman ja voi vahvistamisen yhteydessä asettaa ehtoja ja määräyksiä sen toteuttamiselle. Kaivosviranomaisen päätös on valituskelpoinen, mutta päätöksessä voidaan määrätä, että se on toimeenpantavissa muutoksenhausta huolimatta. Tutkimustöiden aloittaminen ilman et-

tä tutkimussuunnitelmasta annettuja lainkohtia on noudatettu, on säädetty rangaistavaksi.

Tutkimuslupa voidaan myöntää aikaisintaan yhden vuoden kuluttua siitä, kun edelliset luvat tai konsessiot ovat päättyneet. Kaivosviranomaisen voi erityisestä syystä myöntää poikkeuksia määräaikaan. Lupaa ei voida myöntää 1 000 metriä lähemmäksi voimassa olevaa konsessiota (suoja-alue). Jos kaivostoiminta ei kuitenkaan ole alkanut kolmen vuoden kuluessa konsession myöntämisestä, voidaan tutkimuslupa myöntää. Lupa voidaan kuitenkin aina myöntää konsession haltijan suostumuksella. Varsinainen tutkimustyö on suoraan lain nojalla kielletty kansallispuistoissa ja alueilla, joihin valtio on ilmoittanut perustavansa kansallispuiston. Tutkimustyö on kielletty myös, jos se on vastoin luonnonsuojelualueista ja kulttuurisista muisto- ja suojelualueista annettuja ympäristökaaren 7 luvun säännöksiä. Tutkimustyötä ei voida myöskään tehdä ilman lääninhallituksen päätöstä, jos työtä tehdään 200 metriä lähempänä yhteiskunnalle tärkeitä laitoksia ja niille määrättyjä lähialueita, kirkko- ja hautausmaalla tai niin kutsutuilla koskemattomilla tunturialueilla.

Lääninhallituksella on mahdollisuus sisällyttää koskemattomia tunturialueita koskevaan päätökseen ehtoja luonnon ja kulttuuriarvojen vahingoittumisen estämiseksi. Lääninhallitus voi sisällyttää muitakin määräyksiä päätöksiin. Tutkimustyötä ei voida tehdä ilman kaivosviranomaisen päätöstä, jos työtä tehdään 30 metriä lähempänä liikennealueita (tie, rautatie, kanava, lentokenttä), 200 metriä lähempänä asuinrakennusta, 200 metriä lähempänä kirkkoa tai muita yhteisiä tiloja tai 200 metriä lähempänä hoitolaitosta tai vastaavaa tilaa, jos se on tarkoitettu enemmän kuin 50 hengelle, 200 metriä lähempänä voima- tai teollisuuslaitosta taikka yksityiskohtaisen kaavan alueella (detaljplan) tai ”suunnittelutarvealueilla” kaava- ja rakennuslain mukaan. Viranomaisharkintaa ei vaadita, jos asianomistaja ei sitä vastusta, ellei kyse ole yleisistä teistä, rautateistä, kanavista tai lentokentistä. Kaava-alueilla ei suostumusta voida myöntää, jos toiminta on vastoin kaavamääräyksiä.

Kaivostoiminta edellyttää konsessiota, ja sen myöntämisen edellytyksenä on, että

esiintymää voidaan todennäköisesti hyödyntää taloudellisesti ja että kaivostoiminta haettuna alueella on mahdollista. Hakemukseen on liitettävä ympäristövaikutuksia koskeva selvitys. Konsessio ei saa olla ristiriidassa alueen yksityiskohtaisen kaavan tai aluetta koskevien määräysten kanssa. Etuoikeus konsession saamiseen on sillä, jolla on alueelle tutkimuslupa. Hakemuksessa on myös ilmoitettava hyödynnettävä konsessiomineraali. Hakemuksessa on kuvattava perustietojen lisäksi myös vaikutukset yleisiin ja yksityisiin etuihin sekä toimenpiteet, joilla vaikutuksia voidaan vähentää. Hakijan ei tarvitse osoittaa erityisiä sopivuutta tai ammattitaitoa lukuun ottamatta hakemuksia, jotka koskevat kaasun ja öljyn hyödyntämistä. Konsessio myönnetään 25 vuodeksi. Voimassaoloaikaa voidaan pidentää 10 vuodella, jos alueella on käynnissä kaivostoimintaa, sitä palvelevaa rakentamistyötä tai alueella tehdään huomattavassa määrin malminetsintää. Pidennys on myös mahdollista, jos mineraalisten raaka-ainevaroihin liittyvä yleinen etu sitä vaatii. Konsessiota ei voida myöntää, jos samalle alueelle on myönnetty samaa konsessiomineraalia koskeva konsessio. Sen sijaan toisen konsessiomineraalin hyödyntämiseksi on mahdollista saada samalle alueelle toinen konsessio. Konsession voi luovuttaa viranomaisen suostumuksella.

Konsessioon voidaan liittää lupamääräyksiä. Määräykset voivat koskea esimerkiksi luonnonsuojelua, poronhoitoa, alueen aitaamista ja alueen jälkihoitoa. Lääninhallitus voi konsession käsittelyn yhteydessä käytävissä neuvotteluissa määrätä erillisselvityksiä muinaisjäännöksistä. Maatalous- tai metsäviranomaiset voivat edellyttää vastaavan erillisselvityksen tekemistä kaivoshankkeen vaikutuksista maatalous- tai metsäelinkeinon harjoittamiseen, jos vaikutusten arvioidaan olevan merkittäviä eikä niitä voida muuten arvioida.

Esiintymän taloudellisen hyödynnettävyyden lisäksi konsessiolta edellytetään, ettei esiintymän sijainti ja laatu ole ristiriidassa muiden etujen kanssa. Ympäristökaaren 3 ja 4 luvussa on maaperään ja vesialueisiin liittyvät yleiset ja erityiset säännökset, joita sovelletaan konsessioita koskevassa harkinnassa.

Luonnon- ja ympäristönsuojelun näkökohdtien osalta kaivoslaki sisältää viittauksia ympäristölainsäädäntöön, mutta pääasiassa ympäristöön liittyvät näkökohdat otetaan huomioon muussa lainsäädännössä, jota sovelletaan samanaikaisesti. Kaivostoimintaan ja erityistilanteissa myös malminetsintään tarvitaan ympäristölainsäädännön mukainen ympäristölupa. Lupaprosessissa ovat esillä sekä ympäristönsuojeluasiat, vesitalousasiat, jälkihoitokysymykset että vakuuskysymykset. Lupakäsittelyyn liittyy laaja lausuntomenetely. Lupaun sisällytetään ehtoja, joilla määrätään päästöistä ilmaan ja veteen, melusta ja muista vaikutuksista. Luvan käsittelee ympäristöoikeus, ja siitä voi valittaa ympäristöyli-oikeuteen. Valitusoikeus on paitsi asianosaisilla, eri viranomaisilla, kunnalla myös tietyillä ympäristöjärjestöillä. Lupaun voidaan liittää ehto, joka sallii toiminnan aloittamisen muutoksenhausta huolimatta.

Kaivosviranomaisen ei ennen päätöksen tekemistä kuule asianosaisia tutkimuslupahakemuksesta, mutta näille tiedotetaan hakemuksen saapumisesta. Lääninhallituksella on aina mahdollisuus antaa lausunto asiassa ja jossain tapauksissa myös asianomaisella kunnalla. Kun päätös on tehty, annetaan se tiedoksi maanomistajille ja muille asianosaisille sekä lähetetään lääninhallitukselle ja kunnalle. Jos päätös koskee alunaliusketta, öljyä, kaasumaisia hiilivetyjä tai timantteja, tiedotetaan siitä asianosaisille paikallislehdessä julkaistavalla kuulutuksella. Päätöksestä voidaan valittaa yleiseen hallinto-oikeuteen.

Konsession osalta kaivosviranomaisen lähettää tiedon hakemuksen vireilläolosta maanomistajille ja muille kaivoslaissa mainituille oikeudenhaltijoille, joille varataan mahdollisuus esittää kanta asiasta. Hakemuksen vireilläolosta tiedotetaan myös kuuluttamalla. Konsessiota koskeva päätös annetaan tiedoksi maanomistajille ja muille oikeudenhaltijoille sekä lähetetään lääninhallitukselle ja kunnalle. Päätökseen voi hakea muutosta valtioneuvostolta valittamalla. Muutoksenhakuoikeus on asianosaisilla, kunnalla ja eräillä ympäristöjärjestöillä. Konsessiota koskeva päätös merkitään paitsi kaivosviranomaisen kaivosrekisteriin myös valtakunnalliseen kiinteistörekisteriin.

Uraani ja torium kuuluvat kaivoslain soveltamisalaan. Ruotsin kallioperässä on uraania, mutta pitoisuuksien on todettu olevan vähäiset. 1960-luvulla uraania koelouhittiin kaikkiaan noin 200 tonnia. Tällä hetkellä uraanin etsintään sekä uraania sisältävän alunaliuksen etsintään on myönnetty noin 200 tutkimuslupaa. Yhtiöitä, jotka ovat kiinnostuneita uraanista, on noin 20. Uraanin etsintään ja hyödyntämiseen sovelletaan myös ydintekniikka- ja säteilyturvalainsäädäntöä. Jos uraanin pitoisuus on yli 200 grammaa tonnilta, vaaditaan valtion ydintekniikasta vastaavien viranomaisten myöntämä erillinen lupa. Uraanin louhinnan aloittaminen edellyttää, että valtioneuvosto on harkinnut toiminnan hyväksytyksi ympäristölainsäädännön nojalla. Valtioneuvosto ei voi hyväksyä toimintaa, ellei alueen kunta ole puoltanut hakemusta. Tähän perustuen monet kunnat ovat jo etsintävaiheessa ilmoittaneet, etteivät ne tule antamaan suostumustaan uraanin louhinnalle. Tällaisilla ilmoituksilla ei kuitenkaan ole oikeusvaikutuksia tässä suhteessa.

Kaivosten jälkihoitotoimenpiteitä koskevat kaivoslain säännökset ovat niukat. Kun kaivostoiminta ja sen mahdollistava konsessio ovat lakanneet, lakkaa myös kaivosyhtiön oikeus alueen käyttöön. Alue palautuu maanomistajalle, jollei kaivosyhtiö omista aluetta. Samalla kaivosyhtiö menettää oikeuden hyödyntää niitä louhittuja malmeja, joita ei vielä ole käsitelty. Rakennukset ja sellaiset malmi, joihin yhtiöllä ei ole oikeutta, siirtyvät maanomistajalle. Jälkihoitoon liittyviä velvoitteita ei kaivoslaissa ole lukuun ottamatta yleisluonteista jälkihoitovelvoitetta, jota kaivosviranomaisella on mahdollisuus tarkentaa. Laissa on kuitenkin myös nimenomainen maininta, ettei kaivoslain jälkihoitoa koskevilla säännöksillä rajoiteta ympäristölainsäädännön vastuusäännösten soveltamista. Kaivoslaki ei sisällä jälkihoitovakuuden asettamisvelvoitetta, mutta kaivosviranomaisen lupakäytännössä vakuuden asettamista koskeva määräys on yleensä annettu. Jälkihoitoa ja ennallistamista sekä näihin liittyvän vakuuden asettamista koskevat yksityiskohtaiset ehdot sisältyvät sen sijaan ympäristölupaan.

Malminetsintävaiheessa tutkimuslupan haltijan on suoritettava tutkimusluvasta seuraa-

vat vuosimaksut: ensimmäiseltä vuodelta 4 kruunua hehtaarilta; toiselta vuodelta 6 kruunua hehtaarilta; kolmannelta vuodelta 10 kruunua hehtaarilta; neljänneltä, viidenneltä ja kuudennelta vuodelta 21 kruunua hehtaarilta; seitsemänneltä, kahdeksannelta, yhdeksänneltä ja kymmenenneltä vuodelta 50 kruunua hehtaarilta; yhdenneltätoista vuodelta ja sen jälkeisiltä vuosilta 100 kruunua hehtaarilta.

Maksu maksetaan valtiolle ja se suoritetaan etukäteen. Maanomistajalle ei suoriteta vuosittaista tai muuta maksua taikka korvausta alueen käytöstä. Sen sijaan malminetsinnästä aiheutunut vahinko ja haitta tulee korvata maanomistajalle täysimääräisesti. Malminetsintäjän tulee asettaa vakuus vahinkojen varalle.

Kaivoksen perustamisvaiheessa suoritettava hakemusmaksu on 80 000 kruunua. Kaivostoiminnan aikana toiminnanharjoittajan on suoritettava vuosittainen mineraalikorvaus. Korvaus on laskennallisesti kaksi promillea kaivokselta louhitun ja poiskuljetetun konsessiossa mainittujen mineraalien arvosta. Korvauksesta kolme neljänestä suoritetaan maanomistajalle ja neljännes valtiolle. Korvaus jaetaan niiden maanomistajien suhteessa, joilla on maanomistusta konsessioalueella. Korvauksen vahvistaa kaivosviranomaisen. Mineraalikorvausta koskevat säännökset tulivat voimaan vuonna 2005, ja niitä sovelletaan vain sen jälkeen vahvistettuihin konsessioihin.

Norja

Öljyn ja kaasun tuotantoon verrattuna kaivostoiminnan merkitys on vähäistä Norjassa. Metallimalmikaivosten määrä on vähentynyt viime vuosina. Sen sijaan kalliokiviaineksen osalta tuotanto ja erityisesti vienti eräisiin Länsi-Euroopan maihin on kasvanut.

Teollisuusmineraalien, hiilen ja metallien tuotannon arvo vuonna 2007 oli noin 5,6 miljardia kruunua (noin 700 miljoonaa euroa). Metallisten malmien osalta ilmeni tuotanto oli merkittävintä. Teollisuusmineraalien osalta kalkkikivi ja oliviini olivat merkittävimmät tuotteet. Tuotannon määrä metallisten malmien, teollisuusmineraalien sekä hiilen osalta oli yhteensä noin 22 miljoonaa

tonnia. Työvoimaa näillä aloilla oli noin 1 800 henkeä. Malminetsintään käytettiin vuonna 2007 noin 100 miljoonaa kruunua (noin 12 miljoonaa euroa).

Metallimalmikaivoksia oli toiminnassa vuonna 2007 kaksi, hiilikaivoksia yksi ja teollisuusmineraalikaivoksia tai -louhoksia noin 35. Huippuvuorilla Norjalle kuuluva hiilen tuotanto on kasvanut arvoltaan ja myös tuotantomäärältään merkittävästi viime vuosina. Valtiolla ei enää ole manner-Norjassa omistuksessaan kaivosalan toimijoita.

Norjassa kaivoslainsäädäntö koostuu seuraavista laeista: kalkkikiveä koskeva laki (3.7.1914, nro 5), teollisuuskonsessiolaki (14.12.1917, nro 16), kvartsiä koskeva laki (17.6.1949, nro 3), laki maan luovuttamisesta ei-vallattavien mineraaliesiintymien hyödyntämistä varten (21.3.1952, nro 1, uusittu vuonna 2003) ja kaivoslaki (30.6.1972, nro 70).

Huippuvuorilla tehtävään malminetsintään ja kaivostoimintaan sovelletaan vuonna 1925 annettua asetusta, joka koskee kaikkia vuoden 1920 Huippuvuoria koskevan sopimuksen allekirjoittaneita tai siihen liittyneitä maita.

Norjassa on ollut vuodesta 1993 lähtien viireillä kaivoslainsäädännön uusiminen. Hallitus jätti esityksen asiasta helmikuussa 1999, mutta peruutti sen myöhemmin maaliskuussa 2000. Uusi esitys annettiin kansankäräjille keväällä 2009, ja uusi laki tulee voimaan vuoden 2010 alussa. Uudessa mineraalilaissa yhdistetään kaikki nykyisin voimassa olevat viisi erillislakia ja viranomaisen toimivaltuuksia kaivostoiminnan valvomiseksi laajennetaan.

Keskeisenä kaivosviranomaisena Norjassa toimii Bergvesenet, joka uudessa mineraalilaissa on Direktoratet for mineralforvaltning. Hyödyntämisluvan (konsession) myöntää kauppa- ja teollisuusministeriö.

Keskeistä Norjassa on jako valtauskelpoisiin mineraaleihin, jotka omistaa valtio, ja ei-valtauskelpoisiin, jotka kuuluvat maanomistajalle. Valtauskelpoisiksi mineraalit luokitellaan ominaispainon avulla. Etsintä- ja valtauskelpoisia ovat Norjan ja ETA-alueen kansalaiset ja oikeushenkilöt, ja uudessa mineraalilaissa myös ETA-alueen ulkopuoliset ovat samassa asemassa. Alkuvaiheen etsintä-

työtä voi tehdä myös toisen alueella. Oikeus on verrattavissa jokamiehenoikeuteen. Maanomistajan lupa etsintätyöhön tarvitaan, jos etsintätyössä aiheutetaan olennaista vahinkoa kiinteistölle. Tämän mukaisesti esimerkiksi kairaus olisi periaatteessa sallittua ilman maanomistajan suostumusta. Näin ei kuitenkaan menetellä, koska etsintäyhtiöiden intressissä on turvata etuoikeus tutkimusluvan kautta.

Varsinainen etsintätyö ja etuoikeuden rekisteröinti toteutetaan tutkimusluvalla (muting), joka voi olla voimassa seitsemän vuotta. Luvan hinta on 30 kruunua hehtaarilta. Enimmäispinta-ala alueelle voi olla 30 hehtaaria, mutta alueita voi olla useita yhtäaikaisesti. Vuonna 2007 Norjassa haettiin yli 3 300 tutkimuslupaa, mikä tarkoitti lähes kaksinkertaistumista verrattuna vuoteen 2006.

Kaivostoiminnan harjoittaminen edellyttää sekä kaivosluvan että konsession myöntämistä. Yhden kaivosalueen pinta-ala on 30 hehtaaria, mutta niitä voi olla kaivostoimintaa varten useampia. Kaivosalueesta maksetaan vuosittain 50 kruunua hehtaarilta. Kaivostoiminnasta tulee kaivostoiminnan harjoittajan maksaa maanomistajalle yksi promille louhinnan arvosta. Korvauksen enimmäismääräksi on rajattu 30 000 kruunua vuodessa yhtä kaivosaluetta kohti. Jos kaivoksen edellyttämä alue käsittää useamman kuin yhden kaivosalueen, on enimmäismäärä vastaavasti suurempi. Uudessa mineraalilaissa ei ole enää säädetty korvaukselle enimmäismäärää.

Kaivostoimintaa varten myönnettävän yksinoikeuden, konsession, lisäksi toiminnanharjoittaja tarvitsee muiden lakien mukaan myönnettävät luvat. Tärkein kokonaisuus on suunnittelu- ja rakennuslupakokonaisuus, johon kuuluu myös toimintasuunnitelma. Luvan myöntää pääsääntöisesti kunta. Viime vuosien kokemusten perusteella voidaan sanoa, että kunnan päätösvalta kaivoksen perustamisessa on merkittävästi suurempi kuin Ruotsissa tai Suomessa. Käytännössä uuden kaivoksen avaaminen on osoittautunut melko harvinaiseksi.

Ennen luvan myöntämistä hankkeelle on tehtävä ympäristövaikutusten arviointi, jota koskevasta menettelystä vastaa kaivosviranomaisena. Toimintaa varten tarvitaan lisäksi

kulttuurisesti tärkeiden alueiden selvitys sekä päästöjä koskeva lupa.

Heinäkuussa 2006 Finnmarkin alueelle toteutetun alueen omistus- ja hallintajärjestelyn (Finnmarksloven; laki 17.6.2005, nro 85) vaikutuksia alueen malminetsintään ei ole vielä tarkemmin arvioitu.

Maalajeista huuhdottava kulta ei kuulu Norjassa kaivoslain soveltamisalaan. Päätösvalta kuuluu maanomistajalle. Valtion mailla maanomistajana puhevaltaa käyttää kaivosviranomaisen. Finnmarkissa päätöksen tekee kuitenkin paikallisviranomaisen. Kullanhuuhtontaluvat on jaettu kahteen luokkaan. Peruslupa oikeuttaa tavanomaiseen käsin tehtävään kullanhuuhtontaan. Laajennettu lupa oikeuttaa myös koneelliseen kullanhuuhtontaan. Lupa voi olla voimassa viisi vuotta kerrallaan. Peruslupa myönnetään yleensä kahdessa viikossa. Laajennettu lupa lähetetään lausunnonle saamelaiskäräjille ja paikalliselle kunnalle; luvan myöntäminen voi kestää hyvinkin pitkään.

Irlanti

Irlanti on Euroopan merkittävin sinkin ja merkittävä lyijyn tuottaja. Galmoy, Lisheen ja Navan (Tara) ovat maailmanluokan sinkkiesiintymiä. Irlannissa ei ole sulattoja, ja rikasteet laivataan muualle jatkojalostettavaksi. Teollisuusmineraalien osalta Irlannissa on merkittävää kipsin ja kalkkikiven tuotantoa. Malminetsintään on arvioitu käytetyn viime vuosina noin 10 miljoonaa euroa vuosittain. Kesäkuussa 2008 maassa oli voimassa 432 etsintälupaa.

Malminetsintään ja kaivostoimintaan liittyvistä linjakysymyksistä, kehittämisestä ja lupa-asioista vastaa ministeriö (Department of Communications, Marine and Natural Resources) ja sen osasto (Exploration and Mining Division).

Kaivoslainsäädäntö (Minerals Development Acts 1940—1999) jakautuu useaan eri säädökseen. Lainsäädäntö on ulkopuoliselle vaikeasti lähestyttävissä. Esimerkkinä voidaan mainita Taran hyödyntämisestä käyty monivuotinen oikeusprosessi, jossa sopimusoikeudellisten näkökohtien lisäksi taustalla vaikuttivat myös jossain määrin mineraalien

omistusoikeuteen liittyvät epäselvyydet. Eräänä osapuolena oikeudenkäynnissä oli suomalainen Outokumpu Oy.

Kaivoslainsäädännön soveltamisalaan kuuluvat useimmat mineraalit. Vuodesta 1979 lukien hiekka, sora, kivi ja savi eivät kuitenkaan ole enää kuuluneet sen soveltamisalaan. Alkuvaiheen etsintää varten ei tarvita erillistä lupaa tai oikeutta. Tätä alueellista malminetsintää varten voidaan kuitenkin rekisteröidä eräänlainen varausoikeus, joka antaa etuoikeuden tutkimuslupan saamiseen.

Varsinaista malminetsintää varten tarvitaan lupa (lisenssi), jonka myöntää ministeriö enintään kuudeksi vuodeksi. Määräaikaa on mahdollista myöhemmin jatkaa, jos lisenssin ehtoja on noudatettu. Tutkimusalueen pinta-ala on tyypillisesti 35 km². Tutkimuslupaan liittyy angloamerikkalaisissa maissa kaivoslainsäädäntöön usein sisällytetty velvoite suorittaa tietty määrä tutkimustoimenpiteitä vuosittain sekä käyttää vastaavasti tietty määrä malminetsintätutkimusten kustannuksiin. Sekä tutkimustyön määrä että kustannusvelvoite kasvavat progressiivisesti suhteessa tutkimuslupan voimassaoloaikaan. Tutkimustyötä koskevat raportit tulee toimittaa viranomaiselle joka toinen vuosi. Ennen tutkimuslupan myöntämistä malminetsintäyhtiön hakemus ja sen perusteella muotoiltu lisenssi annetaan tiedoksi paikallisessa sanomalehdessä sekä ministeriön verkkosivuilta. Asianosaisilla on tällöin 21 päivää aikaa ilmoittaa vastustavansa lisenssin myöntämistä. Vuoden 2006 lopussa lisensoijia oli voimassa runsaat 300.

Kaivoslainsäädännössä jaotellaan tutkimusalueet kolmeen ryhmään. Normaalit tutkimusalueet ovat avoinna haettavaksi jatkuvasti, ja hakemukset käsitellään sisääntulojärjestyksessä. Tehostetuille tutkimusalueille lisenssin maksut ja velvoitteet ovat tavanomaista huomattavasti edullisempia. Tällaisille alueille pyritään saamaan aikaiseksi alkuvaiheen malminetsintää. Kolmannen ryhmän muodostavat alueet, jota koskeva lisenssi myönnetään kilpailun perusteella.

Malminetsinnän lisenssit eivät ole siirrettävissä lisenssikauden alkuvaiheessa. Tutkimusten edettyä ensimmäiset kaksi vuotta yhteisyritysten kaltaiset ratkaisut ovat mahdollisia ja suositeltuja.

Malminetsintävaihetta varten ei tarvita ympäristölupaa. Sen sijaan ministeriö on julkaissut suosituksen malminetsinnän hyvistä ympäristökäytännöistä. Tämän mukaisesti yhtiöiden tulee ilmoittaa kairauksista maanomistajalle kaksi viikkoa etukäteen. Kaivantojen tekeminen edellyttää ministeriön etukästä lupaa.

Malminetsintälisenssin hakemusmaksu on 190 euroa. Lisenssien vuosimaksut vaihtelevat 1 250 eurosta 3 125 euroon lisenssiltä koko kuuden vuoden jaksolta. Tutkimuskustannusvelvoite on vastaavalta ajalta 11 250 eurosta aina 45 000 euroon.

Mineraalien hyödyntämistä koskevan oikeudellisen välineen muoto riippuu siitä, omistaako mineraalit valtio vai maanomistaja. State Mining Lease on kyseessä silloin, kun valtio omistaa mineraalit, ja se myönnetään koko kaivostoiminnan ajaksi. Maanomistajan omistusoikeuteen kuuluvien mineraalien hyödyntämisoikeus myönnetään State Mining License -oikeudella. Käytössä on myös rajatumpi lupakokonaisuus (State Mining Permission), joka koskee valtion omistamia mineraaleja ja jonka ehdot ovat State Mining Leasea tarkemmat muun muassa louhittavan malmin enimmäismäärän suhteen. Jokainen kaivoslisenssi ja lupakokonaisuus päätetään tapauskohtaisesti, mutta vakiintuneilla perusehdoilla. Lisenssiä voidaan myös luonnontietä edustajansa erityiseen kaivoslautakuntaan, joka käsittelee lisenssin ehtoja. Lisenssihakemuksen osalta hakemusmaksu on 31 743 euroa, jos alueelle ei tule erillistä tuotantolaitosta. Muutoin hakemuksen hinta on 19 046 euroa sekä 13 senttiä suunnitellulta malmitonnilta.

Mineraalien hyödyntämislisenssi myönnetään, jos hakijalla on etsintälupa ja luvan eh-

toja on noudatettu. Lisäksi hakijan tulee osoittaa, että esiintymää voidaan kaupallisesti hyödyntää ja että kaivostoiminnan loppumisen jälkeen jälkihoitotyöt ovat toteutettavissa. Kaivosoikeuksia ei voida siirtää ilman kaivosviranomaisen lupaa.

Ennen kaivoslisenssin myöntämistä kaivosuhanke tarvitsee suunnittelu- ja rakennusluvan (planning permission), jonka myöntää paikallisviranomainen, sekä ympäristöluvan (integrated pollution control license), jonka myöntää valtiollinen ympäristöviranomainen. Hankkeelle tulee tehdä myös ympäristövaikutusten arviointi.

Irlannissa on meneillään kaivoslainsäädännön uudistaminen. Tavoitteena on erityisesti nykyisin hajautuneen lainsäädännön koontaminen. Tarkempaa aikataulua hankkeesta ei ole käytössä.

Euroopan unioni

Ympäristöoikeuden alaan kuuluvat direktiivit

Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 92/43/ETY (jäljempänä *luontodirektiivi*) ja luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu neuvoston direktiivi 79/409/ETY (jäljempänä *lintudirektiivi*) on toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyksiläillä (615/1993). Niiden yleisenä tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen luontotyyppejä ja lajeja sekä niiden elinympäristöjä suojelemalla. Keskeisimpänä alueiden suojeluun tähtäävänä järjestelmänä on yhtenäinen eurooppalainen ekologinen verkosto, Natura 2000 -verkosto. Tämän verkoston säilyttämiseksi luonto- ja lintudirektiivit sisältävät suojelutoimenpiteiden toteuttamiseen ja alueisiin kohdistuvien häiriöiden ehkäisemiseen sekä vaikutusten arviointiin liittyviä velvoitteita. Lisäksi mainitut direktiivit sisältävät erilaisia lajien suojeluun ja niiden käytön säätelyyn liittyviä säännöksiä.

Tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/42/EY sekä yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen sekä neuvoston di-

rektiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta yleisön osallistumisen sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden osalta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/35/EY on saatettu voimaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetulla lailla. Ensin mainittu direktiivi on lisäksi saatettu voimaan SOVA-lailalla.

Ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/35/EY (jäljempänä *ympäristövastuudirektiivi*) velvoittaa jäsenvaltioita säätämään toimenpiteistä, joilla ympäristölle ja luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvat merkittävät vahingot ehkäistään ja korjataan. Ympäristövastuudirektiivissä vastuu vahinkojen korjaamisesta on pääsääntöisesti vahingon aiheuttaneella toiminnanharjoittajalla. Korjaamistoimet voivat koskea suojelluille lajeille tai luontotyypeille, vesille ja maaperälle aiheutuvia vahinkoja. Korjaamistoimien tavoitteena on ensisijaisesti palauttaa ympäristö vahinkoa edeltäneeseen tilaan ja tarvittaessa tehdä täydentäviä ja korvaavia toimia myös muualla kuin vahingon tapahtumapaikalla.

Ympäristövastuudirektiivi on saatettu kansallisesti voimaan eräiden ympäristölle aiheutuvien vahinkojen korjaamisesta annetulla lailla, jossa säädetään korjaamistoimista ja toimien kustannusvastuusta, sekä luonnon-suojelulakiin, ympäristönsuojelulakiin, vesilakiin, geenitekniikkalakiin (377/1995) ja vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettuun lakiin (719/1994) tehdyillä muutoksilla.

Kaivannaisteollisuuden jätehuollosta ja direktiivin 2004/35/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/21/EY (jäljempänä *kaivannaisjätedirektiivi*) on saatettu keskeisiltä osin kansallisesti voimaan ympäristönsuojelulain muuttamisesta annetulla lailla (346/2008) ja kaivannaisjätteistä annetulla valtioneuvoston asetuksella (379/2008). Kaivannaisjätedirektiivin tavoitteena on vahvistaa toimenpiteet, menettelyt ja ohjeet kaivannaisteollisuuden jätehuollosta ympäristöön aiheutuvien riskien torjumiseksi tai vähentämiseksi. Keskeisiä toimenpiteitä ja menettelyitä ovat jätehuolto-suunnitelma, jätealueita koskeva lupajärjestelmä, jätealueiden rakentaminen ja hoito, jätealueiden käytöstä poistaminen ja jälkihoito,

veden tilan huononemisen estäminen, ilman ja maaperän pilaantumisen estäminen sekä toiminnanharjoittajalta vaadittava rahoitusvakuus.

Ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi annetun neuvoston direktiivin 96/61/EY (jäljempänä *IPPC-direktiivi*) tarkoituksena on estää ja vähentää teollisuuden päästöjen aiheuttamaa ympäristön pilaantumista. IPPC-direktiivissä säädetään tiettyjen suurten teollisuuslaitosten yhtenäisestä päästölupajärjestelmästä sekä päästöjä ilmaan, veteen ja maaperään vähentävistä toimista, mukaan lukien jätteitä koskevat toimet. Toimien tavoitteena on ympäristönsuojelun korkean tason saavuttaminen kokonaisuutena, ja niiden tulee perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tekniikkaan.

IPPC-direktiivissä ei käsitellä nimenomaisesti kaivannaistoimintaa. Louhintaan tai muuhun kaivannaistoimintaan, joka liittyy suoraan IPPC-direktiivissä mainittuun toimintaan, on kuitenkin haettava IPPC-lupa. Esimerkiksi tietty metallurginen toiminta, mineraalien rikastus, kemikaalien tuotanto ja kaatopaikkatoiminta kuuluvat direktiivin soveltamisalaan. Suomessa IPPC-direktiivi on saatettu voimaan lähinnä ympäristönsuojelulalla ja ympäristönsuojeluasetuksella siten, että direktiiviin perustuva sääntely koskee yksiselitteisesti myös kaivannaistoimintaa ja koneellista kullanhuuhtontaa sekä malmin tai mineraalin rikastamoa.

Vaarallisista aineista aiheutuvien suuronttomuusvaarojen torjunnasta annettu neuvoston direktiivi 96/82/EY, jota on muutettu vaarallisista aineista aiheutuvien suuronttomuusvaarojen torjunnasta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2003/105/EY, (jäljempänä *Seveso II -direktiivi*) koskee vaarallisten kemikaalien käsitteilyä ja varastointia. Seveso II -direktiivi määrittää laitokset, joiden tulee tehdä joko toimintaperiaateasiakirja, jossa selostetaan toimintaperiaatteet onnettomuuksien ehkäisemiseksi, tai turvallisuusselvitys, jossa kuvataan muun muassa tuotantolaitoksen turvallisuusjohtamisjärjestelmä sekä onnettomuusriskien tunnistaminen, analysoiminen ja ehkäisykeinot. Seveso II -direktiivi on saatettu voimaan kemikaaliturvallisuuslailla ja sen nojalla annetulla asetuksella vaarallisten kemikaalien

teollisesta käsittelystä ja varastoinnista (59/1999).

Suurimmat kaivokset, muun muassa Talvi-vaaran perusmetallikaivos ja Kittilän kulta-kaivos, käyttävät rikastusprosessissaan vaarallisia kemikaaleja niin suuria määriä, että Seveso II -direktiivin velvoitteet (esimerkiksi turvallisuusselvityksen laatiminen) koskevat niitä.

Työsuojeludirektiivit

Toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä annettu neuvoston direktiivi 89/391/ETY (jäljempänä *työsuojelun puitedirektiivi*) on pantu täytäntöön työturvallisuuslailla. Direktiivin nojalla on annettu noin kaksikymmentä erityisdirektiiviä, jotka on pantu täytäntöön työturvallisuuslain nojalla annetuilla säädöksillä.

Työsuojelun puitedirektiivin nojalla on annettu kaksi keskeistä kaivostyöturvallisuutta koskevaa direktiiviä: vähimmäisvaatimuksista avo- ja kaivoslouhintateollisuuden työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi annettu neuvoston direktiivi 92/104/ETY (kahdestoista direktiivin 89/391/ETY 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisdirektiivi) ja vähimmäisvaatimuksista porausta käyttävän kaivannaisteollisuuden työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi annettu neuvoston direktiivi 92/91/ETY (yhdestoista direktiivin 89/391/ETY 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisdirektiivi). Jälkimmäisen direktiivin soveltamisalana on lähinnä öljynporaus, jota Suomessa ei harjoiteta.

Neuvoston direktiivi 92/104/ETY on saatettu kansallisesti voimaan muun kuin kaivostyön osalta valtioneuvoston päätöksellä räjäytys- ja louhintatyön järjestysohjeista. Kaivostyön osalta direktiivin voimaan saattaminen on perustunut kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen kaivosten turvallisuusmääräyksistä, jossa sääntely ei kuitenkaan ole samalla tapaa yksityiskohtaista ja kattavaa.

Kaivostyön kannalta keskeisiä työsuojelun puitedirektiivin nojalla annettuja vähimmäisdirektiivejä ovat lisäksi työpaikoille asetetta-

vista turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 89/654/ETY, työntekijöiden työssä käytämille työvälineille asetettavista turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 89/655/ETY, työntekijöiden työpaikalla käyttämille henkilönsuojaimille turvallisuutta ja terveyttä varten asetettavista vähimmäisvaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 89/656/ETY, työssä käytettäviä turvallisuus- ja/tai terveystarkkureja koskevista vähimmäisvaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 92/58/ETY, työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi työpaikalla esiintyviin kemiallisiin tekijöihin liittyviltä riskeiltä annettu neuvoston direktiivi 98/24/ETY, terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fyysisistä tekijöistä (tärinä) aiheutuville riskeille annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/44/EY, terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fyysisistä tekijöistä (melu) aiheutuville riskeille annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/10/EY ja vähimmäisvaatimuksista räjähdyskelpoisten ilmaseosten aiheuttamalle vaaralle mahdollisesti alttiiksi joutuvien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/92/EY. Viimeksi mainittua direktiiviä sovelletaan avo- ja kaivoslouhintatoimintaan vain, kun vaara aiheutuu kaivoksessa tai avolouhoksessa olevien palavien nesteiden tai kaasujen aiheuttamasta räjähdysvaarallisesta tilasta.

Tekninen harmonisointi

Kaivoksissa käytettäviin koneisiin ja laitteisiin sovelletaan koneista ja direktiivin 95/16/EY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2006/42/EY (jäljempänä *konedirektiivi*). Kaivoksissa käytettäviin henkilönsuojaimiin sovelletaan henkilönsuojaimia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä

annettua neuvoston direktiiviä 89/686/ETY (jäljempänä *henkilönsuojaindirektiivi*). Konedirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön valtioneuvoston asetuksella koneiden turvallisuudesta (400/2008), joka on annettu eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1016/2004) nojalla. Henkilönsuojaindirektiivi on pantu täytäntöön valtioneuvoston päätöksellä henkilönsuojaimista (1406/1993). Kone- ja henkilönsuojaindirektiiveillä on vahvistettu yhtenäiset säännökset koneiden ja henkilönsuojainten vaatimustenmukaisuudesta.

Kaivostoiminnassa käytettäviin painelaitteisiin sovelletaan painelaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen lähentämisestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 97/23/EY ja yksinkertaisia paineestioita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamisesta annettua neuvoston direktiiviä 87/404/ETY. Direktiivit on Suomessa saatettu voimaan painelaitelailalla (869/1999) ja sen nojalla annetuilla säädöksillä.

Kaivostoiminnassa käytettäviä sähkölaitteita koskevat tietyllä jännitealueella toimivia sähkölaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/95/EY (kodifioitu toisinto) ja sähkömagneettista yhteensopivuutta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä ja direktiivin 89/336/ETY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/108/EY. Direktiivit on saatettu Suomessa voimaan sähköturvallisuuslailla (410/1996) ja sen nojalla annetuilla säädöksillä.

Kaivostoiminnassa sovelletaan myös räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäviksi tarkoitettuja laitteita ja suojajärjestelmiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 94/9/EY. Direktiivi on saatettu voimaan räjähdysvaarallisiin ilmaseoksiin tarkoitetuista laitteista ja suojausjärjestelmistä annetulla asetuksella (917/1996) ja räjähdysvaarallisiin ilmaseoksiin tarkoitetuista laitteista ja suojausjärjestelmistä annetulla kauppaja teollisuusministeriön päätöksellä (918/1996). Avo- ja kaivoslouhintatoiminta kuuluvat mainitun direk-

tiivin soveltamisalaan vain, kun vaara aiheutuu kaivoksessa tai avolouhoksessa olevien palavien nesteiden tai kaasujen aiheuttamasta räjähdysvaarallisesta tilasta.

Kaivoksessa käytettävät nostolaitokset eivät ole yhteisöharmonisoinnin piirissä, sillä ne on rajattu sekä konedirektiivin että hissejä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/16/EY soveltamisalojen ulkopuolelle.

Kansainväliset sopimukset

Ympäristöoikeuden alaan kuuluvat sopimukset

Ramsarissa vuonna 1971 tehty vesilintujen elinympäristönä kansainvälisesti merkittäviä vesiperäisiä maita koskeva yleissopimus (SopS 3/1976; jäljempänä *Ramsarin sopimus*) velvoittaa valtioita edistämään kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen ja vesilintujen suojelua perustamalla luonnonsuojelualueita vesiperäisille maille. Kosteikot ovat maailman uhanalaisimpia elinympäristöjä. Suomen 49 Ramsar-alueiden yhteispinta-ala on 785 780 hehtaaria. Alueet on valittu siten, että ne edustavat mahdollisimman hyvin Suomen erilaisia, vesilinnuston kannalta merkittäviä soita, lintujärviä, merenlahtia ja saaristoalueita. Kaikki Suomen Ramsar-alueet kuuluvat Natura 2000 -verkostoon, ja alueiden rajaukset noudattavat verkostoon kuuluvien alueiden rajauksia. Ramsarin sopimuksen suojelutavoitteet toteutuvat Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden suojelutoimien kautta. Ramsar-alueet kuuluvat myös kansallisiin suojeluohjelmiin, kuten soiden-, lintuvesien- ja rantojen suojeluohjelmiin.

Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestössä vuonna 1972 hyväksytyssä yleissopimuksessa maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta (SopS 19/1987; jäljempänä *maailmanperintösopimus*) määritellään ihmiskunnan arvokaimmat kohteet yhteiseksi perinnöksi, maailmanperintökohteiksi. Kohteet voivat edustaa kulttuuri- tai luonnonperintöä tai olla yhdistelmä molemmista. Sopimukseen liittyneet

valtiot sitoutuvat yhteisvastuullisesti huolehtimaan maailmanperinnön säilymisestä. Kohteiden kulttuuri- ja luonnonperinnön säilyminen turvataan aina kansallisin keinoin. Suomella on seitsemän maailmanperintökohdetta. Geologisin perustein luonnonperintökohdeksi maailmanperintöluetteluun hyväksyttiin 2006 Merenkurkun saaristo. Kohdetta pidetään huomattavana esimerkkinä maapallon historiallisesta aikakaudesta ja todistusaineistona merkittävästä käynnissä olevasta geologisesta prosessista.

Tarkistettu eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta (SopS 26/1995; jäljempänä *Maltan sopimus*) on vuodelta 1992. Maltan sopimuksen tarkoituksena on suojella arkeologista kulttuuriperintöä Euroopan maiden yhteisen muistin lähteenä sekä historiallisen ja tieteellisen tutkimuksen aineistona. Arkeologisen kulttuuriperinnön osiksi katsotaan kaikki kiinteät muinaisjäännökset ja irtaimet muinaisesineet sekä muut muinaisilta ajoilta periytyvät ihmisen toiminnan jäljet. Muinaismuistolain säännökset noudattavat Maltan sopimuksessa esitetyjä pääperiaatteita.

Bonnissa vuonna 1979 hyväksytty yleissopimus muuttavien luonnonvaraisten eläinten suojelemisesta (SopS 62/1988; jäljempänä *Bonnin sopimus*) koskee muuttavia luonnonvaraisia eläimiä ja niiden elinympäristöjä. Sopimus on maailmanlaajuinen, ja sen piiriin kuuluu uhanalaisia valtioiden rajat ylittäviä lajeja. Sopimuksella on useita alasopimuksia, joiden puitteissa jäsenvaltiot voivat tehdä yhteistyötä. Alasopimukset suojelevat muun muassa Pohjanmeren ja Itämeren pikkuvalaita, Afrikan-Euraasian muuttavia lajeja sekä lepakkoja, joille esimerkiksi vanhat kaivokset ovat tärkeitä elinympäristöjä.

Bernissä vuonna 1979 hyväksytty yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta (SopS 29/1986; jäljempänä *Bernin sopimus*) säätelee Euroopan luonnonvaraisten eläinten, kasvien ja niiden ympäristöjen suojelua. Sopimus on vaikuttanut Euroopan yhteisön lainsäädännön kehitykseen, muun muassa luonto- ja lintudirektiiveihin, joiden perusteella on muodostettu Natura 2000 -verkosto.

Rio de Janeirossa vuonna 1992 hyväksytty yleissopimus biologisesta monimuotoisuudesta (SopS 78/1994; jäljempänä *biodiversiteettisopimus*) velvoittaa huolehtimaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä ja sen kestävästä käytöstä. Sopimuksen tavoitteena on maapallon ekosysteemien suojelu, eläin- ja kasvilajien ja niiden sisältämien perintökijöiden monimuotoisuuden suojelu, luonnonvarojen kestävä käyttö sekä luonnonvarojen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen jako. Sopimuksen tavoitteena on sisällyttää biodiversiteetin ylläpito osaksi kaikkea luontoa muokkaavaa toimintaa. Euroopan unioni on hyväksynyt biodiversiteettisopimuksen ja sitoutunut pysäyttämään biologisen monimuotoisuuden vähenemisen alueellaan vuoteen 2010 mennessä (EU:n kuudennen ympäristöohjelman 6 artikla, 1600/2002/EY).

Euroopan maisemien suojelua, hoitoa ja suunnittelua sekä eurooppalaisen yhteistyön järjestämistä maisemaan liittyvissä asioissa koskeva Eurooppalainen maisemayleissopimus (SopS 13/2006; jäljempänä *maisemayleissopimus*) hyväksyttiin vuonna 2000 Firenzessä. Maisemayleissopimuksen mukaan maisema tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät, ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon tai ihmisten toiminnasta ja vuorovaikutuksesta. Maisemayleissopimuksen tarkoituksena on ohjata ja yhtenäistää Euroopassa harjoitettavaa maisemapolitiikkaa asettamalla sille yleiset oikeudelliset periaatteet. Tavoitteeseen pyritään velvoittamalla sopimuspuolia luomaan keinoja maisemansuojelulle, -hoidolle ja -suunnittelulle. Lisäksi yleissopimus velvoittaa sopimuspuolia maisemaa koskevan tietoisuuden lisäämiseen.

Maisemayleissopimuksen voimaansaattamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 73/2005 vp) on kaivostoiminnan osalta edellytetty uudistettavan kaivoslainsäädännön arvioimista myös maisemanäkökohtien kannalta. Tämä edellyttää maisemanäkökohtien huomioon ottamista ainakin kaivostoimintaan tarvittavia alueita ja kaivostoiminnan päättymisen jälkeen toteutettavia jälkihoito-toimenpiteitä koskevassa sääntelyssä.

Yleissopimus tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä

muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa (SopS 121/2004; jäljempänä *Århusin sopimus*) hyväksyttiin vuonna 1998 Århusissa. Århusin sopimuksessa ympäristöön liittyvät oikeudet ja ihmisoikeudet liittyvät toisiinsa. Sopimus asettaa sopimuspuolille velvoitteita myös suhteessa luonnollisiin henkilöihin ja järjestöihin. Sopimuksessa määriteltujen oikeuksien tavoitteena on edistää nykyisen sukupolven ja tulevien sukupolvien oikeutta elää heidän terveydelleen ja hyvinvoinnilleen suotuisassa ympäristössä.

Århusin sopimus sisältää määräyksiä, jotka voidaan ryhmitellä seuraavasti: ympäristöä koskevan tiedon saanti (4 ja 5 artikla), yleisön osallistumisoikeus ympäristöä koskevaan päätöksentekoon (6, 7 ja 8 artikla) sekä muutoksenhakuoikeus (9 artikla). Määräykset osallistumisoikeudesta koskevat toisaalta yksittäisiä hankkeita (6 artikla) ja toisaalta osallistumista yleisemmin päätöksentekoon eli erilaisten suunnitelmien ja lainsäädännön valmisteluun (7 ja 8 artikla). Sopimuksen 9 artiklan perusteella muutoksenhaku koskee itse sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä eli oikeutta hakea muutosta ympäristöä koskevan tiedon saantiin sekä sopimuksessa määritellyjä toimintoja koskeviin päätöksiin. Sopimuksen 9 artiklassa säännellään lisäksi yleisön oikeutta panna vireille joko hallinnollinen menettely tai kanne tuomioistuimessa lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin kieltämiseksi tai oikaisemiseksi. Muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevia määräyksiä sovelletaan luonnollisten henkilöiden lisäksi ympäristöjärjestöihin.

Århusin sopimuksesta aiheutuvat tarpeet täydentää kansallista lainsäädäntöä on asiakirjojen julkisuutta, yleisön osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevan sääntelyn osalta toteutettu (HE 165/2003 vp). Oikeusnormiston yhdenmukaisuus ja johdonmukaisuus edellyttävät kuitenkin, että yleisön osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta arvioidaan myös kaivoslainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

Yleissopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista hyväksyttiin vuonna 1995 Espoossa (SopS 67/1997). Sen tavoitteena on varmistaa tarvittavat toimenpiteet, joilla ehkäistään, vähennetään ja

valvotaan hankkeista aiheutuvia merkittäviä valtioiden rajat ylittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Sopimus on saatettu voimaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetulla lailla.

Kaivostoimintaa koskevat ILO:n yleissopimukset

Kansainvälisen työjärjestön International Labour Organizationin (jäljempänä *ILO*) toimesta on laadittu useita kaivostoimintaa koskevia yleissopimuksia: yleissopimus nro 119 koneiden varustamisesta suojalaitteilla on vuodelta 1963 (SopS 47/1969); yleissopimus nro 124 lääkärintarkastuksesta, jolla todetaan nuorten henkilöiden soveltuvuus maanpinnanalaisiin töihin kaivoksissa, on vuodelta 1965 (SopS 65/1968); yleissopimus nro 148 työntekijöiden suojaamisesta työympäristöissä esiintyvien ilman epäpuhtauksien, melun ja värinän aiheuttamilta vaaroilta on vuodelta 1977 (SopS 25/1980); yleissopimus nro 155 työturvallisuudesta ja -terveydestä on vuodelta 1981 (SopS 23/1986) ja siihen liittyy pöytäkirja (SopS 54/2004); yleissopimus nro 176 terveydestä ja turvallisuudesta kaivoksissa on vuodelta 1995 (SopS 9/1998). Suomi on ratifioinut mainitut sopimukset. Sopimusten soveltamisen kannalta keskeisiä säädöksiä ovat työturvallisuuslaki, valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista (577/2003) ja valtioneuvoston asetus työntekijöiden suojelemisesta melusta aiheutuvilta vaaroilta (85/2006).

Kaivostoimintaa koskee lisäksi ILO:n yleissopimus nro 45 naisten pitämisestä maanpinnanalaissa töissä kaikenlaatuisissa kaivoksissa, joka on vuodelta 1935 (SopS 14/1938). Suomi on vuonna 1997 irtisanonut mainitun sopimuksen.

Kansalaisyhteisöoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus

KP-sopimuksen 26 artiklan mukaan kaikki ihmiset ovat oikeudellisesti yhdenvertaisia ja oikeutettuja ilman minkäänlaista syrjintää yhtäläiseen lain suojaan. KP-sopimuksen 27

artiklan mukaan kansallisiin, uskonnollisiin tai kielellisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä ryhmänsä muiden jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan. Saamelaiskulttuuriin katsotaan kuuluvan oikeus perinteisten saamelaislinkeinojen harjoittamiseen (esimerkiksi poronhoitoon).

Ihmisoikeussopimus

Yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (SopS 18/1990; jäljempänä *ihmisoikeussopimus*) ovat allekirjoittaneet Euroopan neuvoston jäsenmaiden hallitukset. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin valvoo ihmisoikeussopimuksen noudattamista.

Kaivoslainsäädännön mukaiseen toimintaan ihmisoikeussopimuksen määräyksistä vaikuttaa olennaisesti ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artikla, jonka mukaan jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti. Saman artiklan toisen momentin mukaan edellä olevat määräykset eivät kuitenkaan saa millään tavoin heikentää valtioiden oikeutta saattaa voimaan lakeja, jotka ne katsovat välttämättömiksi omaisuuden käytön valvomiseksi yleisen edun nimissä tai taatakseen verojen tai muiden maksujen tai sakkojen maksamisen. Ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artikla takaa samansisältöisen suojan omaisuudelle kuin perustuslain 15 §:n 1 momentti.

Varallisuus oikeuksien rajoittamista koskevassa ihmisoikeussopimuksen tulkintakäytännössä on katsottu, että valtioiden harkintamarginaali on laajimmillaan juuri sen suhteen, millä perusteilla varallisuussuhteiden rajoittaminen on hyväksyttävää. Tällaiset perusteet voivat liittyä sekä yksityisen että julkisen edun suojaamiseen tai rajoittamiseen. Varallisuus oikeuksia rajoitettaessa on aina selkeästi tuotava esille ne perusteet, joiden vuoksi rajoitus asetetaan. Yksityisistä eduista painavimpia rajoitusperusteita ovat perusoi-

keuksiin liittyvät oikeushyvät, mutta myös jotkin muut yksityiset edut saattavat tulla kyseeseen hyväksyttävänä rajoitusperusteina. Hyväksyttävänä julkisina etuina voivat tulla kyseeseen perustuslaissa mainittujen yleisten etujen (esimerkiksi luonnon ja ympäristöarvojen suojaaminen) lisäksi myös monet muut julkiset intressit (esimerkiksi kansantaloudelliset intressit).

Paikallisen itsehallinnon peruskirja

Kunnallista itsehallintoa koskevan kansallisen sääntelyn taustalla on vaikuttanut Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja (SopS 65/1991; jäljempänä *peruskirja*). Peruskirjassa muotoillaan vähimmäisvaatimuksia paikalliselle itsehallinnolle. Peruskirja on väljä ja tavoitteellinen, mutta Euroopan neuvosto seuraa kuitenkin peruskirjan tavoitteiden noudattamista muun ohella maakohtaisilla raporteillaan.

Kaivoslainsäädännön uudistamisen kannalta peruskirjassa on keskeistä paikallisen itsehallinnon määrittely ja sen keskeiset ulottuvuudet. Peruskirjan mukaan paikallinen itsehallinto tarkoittaa paikallisviranomaisten oikeutta ja kelpoisuutta säännellä ja hoitaa lain nojalla huomattavaa osaa julkisista asioista omalla vastuullaan ja paikallisen väestön etujen mukaisesti (3 artikla). Peruskirjasta ei kuitenkaan voida päätellä, mitkä yksittäiset julkiset asiat tai asiaryhmät kuuluvat paikallishallinnon hoidettavaksi. Peruskirjan väljyyttä tältä osin kuvaakin hyvin se, että järjestelmät poikkeavat toisistaan merkittävästi Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa. Itsehallinto-oikeutta käyttävät peruskirjan mukaan valtuustot tai kokoukset, joiden jäsenet on valittu salaisessa äänestyksessä vapailla välittömillä vaaleilla, yhtäläisen ja yleisen äänioikeuden periaatteen mukaisesti. Demokratiaan perustuva vastuulementti on olennainen osa itsehallintoa. Suomessa peruskirjan edellyttämä paikallisviranomaislainen on kunta, ja Suomessa kunnille on lailla annettu varsin runsaasti julkisia asioita hoidettavaksi.

Peruskirjassa säädetään paikallisen itsehallinnon laajuudesta (4 artikla). Sen mukaan paikallisviranomaisilla tulee olla lain nojalla harkintavalta aloiteoikeuden käyttämiseen

kaikissa sellaisissa kysymyksissä, joita ei ole suljettu niiden toimivallan ulkopuolelle tai annettu muulle viranomaiselle. Tämä edellyttää mahdollisuuksia vaikuttaa kuntien toiminnan kannalta keskeiseen lainsäädäntöön. Peruskirjassa säädetään myös läheisyysperiaatteesta, jonka mukaan ensisijaisesti kansalaista lähinnä olevien viranomaisten tulee yleensä huolehtia julkisista tehtävistä. Annettaessa jokin tehtävä muulle viranomaiselle on otettava huomioon tehtävän laajuus ja luonne sekä tehokkuus- ja taloudellisuusvaatimukset. Paikallisviranomaisten toimivaltuuksia ei muu viranomainen saa heikentää tai rajoittaa, ellei laissa toisin säädetä. Paikallisviranomaisia tulee myös mahdollisuuksien mukaan kuulla hyvissä ajoin ja asianmukaisella tavalla niihin suoranaisesti liittyviä asioita koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Peruskirjasta on siten kaivoslainsäädännön näkökulmasta johdettavissa ensimmäkin kysymys siitä, millä tasolla kaivoslainsäädännön soveltamisalaan kuuluvissa asioissa päätösvallan tulisi olla. Peruskirjasta ei seuraa päätösvallan siirtovelvoitetta kuntatasolle. Toiseksi peruskirja edellyttää, että kunnilla on mahdollisuus vaikuttaa kuntia koskevaan lainsäädäntöön. Kolmanneksi peruskirja edellyttää huomion kiinnittämistä kuntien kuulemiseen kaivoslainsäädännön mukaisessa päätöksenteossa.

2.3 Nykytilan arviointi

Kaivostoiminnan muutokset

Suomen kallioperässä oleva malmipotentiali tarjoaa peruslähtökohdan kaivostoiminnalle. Kaivostoiminta on sidottu esiintymän sijaintipaikkaan. Malminetsintää tehdään lähinnä Itä- ja Pohjois-Suomessa, mikä edistää teollisuuden sijoittumista näille alueille. Malmipotentialin lisäksi Suomi kiinnostaa ulkomaisia yhtiöitä turvallisen toiminta- ja investointiympäristönä, jossa on alan osaamista, palveluja ja toimiva infrastruktuuri sekä digitaalisessa muodossa oleva geologinen tietoaaineisto julkisesti saatavilla.

Kumottavan lain säätämisen jälkeen yhteiskunnalliset ja taloudelliset olot ovat huomattavasti muuttuneet. Lain uudistamistar-

vetta ei kuitenkaan ole kokonaisuudessaan arvioitu sen jälkeen kun kumottava laki hyväksyttiin vuonna 1965. Kumottavan lain soveltamiskäytäntö on sen sijaan kehittynyt voimakkaasti viime vuosina. Tähän kehitykseen on keskeisesti vaikuttanut oikeuskäytäntö ja muun oikeusnormiston kehitys.

Kaivostoiminnan merkitys kansantaloudelle sekä malminetsinnän ja kaivostoiminnan yhteiskunnallinen ja poliittinen ohjaus ovat merkittävällä tavalla muuttuneet verrattuna 1950-lukuun, jolloin kumottava laki valmisteltiin. Nykyisin malminetsintää harjoittavista yhtiöistä suurin osa on ulkomaisia. Tosin panostuksella mitattuna GTK:n malmipotentialin arviointi ja sitä tukeva geologinen tutkimus on edelleen merkittävää. Kaivostoimintaa harjoittivat 1990-luvun alkuun saakka lähinnä valtionyhtiöt ja toimintaa ohjattiin osana kansallista teollisuuspolitiikkaa. Nykyisin kaivostoimintaa harjoittavat pääasiassa ulkomaisissa pörssissä noteerattujen yhtiöiden suomalaiset tytäryhtiöt tai sivuliikkeet. Kaivosalalle on nykyisin tyypillistä, että yhtiöiden omistus pohjat vaihtuvat tiheään. Samalla toiminnan luonne on muuttunut lyhytjänteisemmäksi. Kaivostoiminnasta on tullut globaalia liiketoimintaa, jossa kansalliset huoltovarmuus- ja muut näkökohdat eivät suomalaisessa tai eurooppalaisessa tarkastelussa ole keskiössä. Markkinoita ohjaavat maailmanlaajuinen kysyntä ja maailmanmarkkinahintojen kehitys. Suomessa esiintymien alhaiset kaivosmineraalipitoisuudet tekevät niistä erityisen riskialttiita hintojen heilahtelulle.

Perusoikeusjärjestelmän kehitys

Kaivoslainsäädännön voidaan katsoa kehittyneen verraten omalakisena sääntelyalueena Ruotsin vallan aikana jo 1400-luvulta alkaen. Sen ensisijaisena tavoitteena on perinteisesti pidetty lähinnä luonnonvarojen tehokasta hyödyntämistä, jonka on aina katsottu olevan yleisen edun mukaista. Sen sijaan muut yksityiset, julkiset ja ympäristölliset intressit ovat perinteisessä kaivosoikeudellisessa tarkastelussa jääneet vähäiselle huomiolle. Kumottava laki vastaa olennaisilta osin aiemmin voimassa ollutta kaivoslainsäädäntöä.

Kaivoslainsäädännön perusoikeustarkastelussa on perinteisesti rajoitettu arvioimaan aikaisemman lainsäädännön mukaisesti myönnettyjen valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien perusoikeussuojaa ja näiden oikeuksien suhdetta kulloiseenkin lakiuudistukseen. Kumottavan lain perustuslain mukaisuutta ei kokonaisuudessaan ole arvioitu. Perusoikeusuudistuksen jälkeisessä tilanteessa on tarpeen ottaa huomioon perusoikeusjärjestelmä kokonaisuudessaan ja erityisesti järjestelmää koskevien tulkintateoreettisten lähtökohtien merkittävät muutokset viime vuosien aikana.

Perusoikeusjärjestelmätasolla tapahtuneista muutoksista kumottavan lain uudistamisen kannalta voidaan keskeisinä pitää erityisesti seuraavia:

- Perusoikeuksien normatiivinen sitovuus on vahvistunut ja laajentunut kattamaan sekä lakien säätämisen että niiden soveltamistoiminnan kaikessa julkisessa toiminnassa.

- Perusoikeusuudistuksen myötä suojaa nauttivien perusoikeuksien ala on merkittävästi laajentunut. Omaisuuden suoja ei enää hallitse suvereenisti perusoikeusjärjestelmää, vaan myös muut vapausoikeudet, taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet sekä oikeus ympäristöön ja oikeusturva ovat nykyisin keskeisiä perusoikeustarkastelussa.

- Taloudellisia kysymyksiä koskevien perus- ja ihmisoikeuksien keskeisenä suojelukohteena ovat yksilöt eivätkä niinkään esimerkiksi yleiset kansantalouteen tai taloudelliseen tehokkuuteen liittyvät intressit.

- Perusoikeuksien rajoittamista ja perusoikeuksien välistä punnintaa koskevat opit ovat kehittyneet. Usean henkilötahon välisissä oikeussuhteissa pyritään ottamaan huomioon kaikkien osapuolten perusoikeusoptiot ja löytämään punninnalla niiden välinen tasapaino.

- Perusoikeudet suojaavat yksilöä valtiota sekä sen lainsäätäjää ja viranomaiskoneistoa vastaan (vertikaalisuhteessa), minkä lisäksi lainsäädännöllä on turvattava perusoikeuksien toteutuminen myös yksityisiä toimijoita vastaan (horisontaalisuhteessa).

Kumottava laki on järjestänyt valtaajan ja kaivostoiminnan harjoittajan oikeusaseman suhteessa kilpailijoihin, kiinteistöjen omistajiin ja julkiseen valtaan. Kumottavaan lakiin

perustuva valtausjärjestelmä asettaa kiinteistön omistajan sijasta etusijalle kaivosmineraalien etsijän, löytäjän ja hyödyntäjän. Lain päätavoitteena on ollut malminetsinnän ja kaivostoiminnan edistäminen. Kaivosoikeus pakkotoimioikeutena ja elinkeinon harjoittamisoikeutena on nauttinut kaivoslain järjestelmässä varsin vahvaa suojaa. Lain voidaankin katsoa alun perin turvanneen tehokkaasti malminetsintää ja kaivostoimintaa harjoittavien oikeudet, jotka lain soveltamiskäytännössä olivat edelleen vahvistuneet suhteessa muihin yleisiin ja yksityisiin etuihin.

Kiinteistöjen omistajien ja muiden haittaa kärsivien asianosaisten asemaan, alueiden käyttöön ja ympäristöön sekä muihin yleisiin ja yksityisiin etuihin liittyviä näkökohtia ei kumottavan lain nojalla ole mahdollista ottaa huomioon riittävän laaja-alaisesti ja sovittaa yhteen malminetsintään ja kaivostoimintaan liittyvien intressien kanssa. Erityisesti kiinteistöjen omistajien oikeudet ja asema malminetsinnän ja kaivostoiminnan eri vaiheessa on tarpeen arvioida kattavasti perusoikeusjärjestelmän asettamista lähtökohdista. Kaivostoimintaan tarvittavan alueen käyttöoikeuden lunastus tapahtuu nykyään suoraan lain nojalla. Tällöin ei ole tapauskohtaisesti mahdollista arvioida, että lunastukselle on perusoikeusjärjestelmän kannalta tarvittavat edellytykset. Kiinteistöjen omistajien ja muiden haittaa kärsivien asianosaisten kannalta muun muassa vahinkojen ja haittojen korvaamista koskevia säännöksiä on pidettävä menettelyllisesti vanhentuneita. Kiinteistöjen omistajille louhittavista kaivosmineraaleista maksettavaa louhimismaksua koskevaa sääntelyä ei ole pidettävä riittävän täsmällisenä kiinteistöjen omistajien oikeuksien turvaamisen kannalta, ja sen soveltamisen voidaan arvioida käytännössä muodostuneen ensi sijassa kaivostoiminnan harjoittajia suosivaksi. Kaivosoikeuden haltijalta ei kumottavan lain nojalla vaadita vakuutta. Valtausalueeseen kuuluvan kiinteistön omistaja tai haltija on voinut vaatia valtaajaa asettamaan vakuus. Käytännössä vakuuksia on aiemmin vaatinut lähinnä Metsähallitus valtausoikeuden nojalla kullanhuhdonta harjoittavilta, mutta nykyisin myös muut valtausalueisiin kuuluvien kiinteistöjen omistajat.

Koska kumottavan lain perustuslain mukaisuutta ei ole kokonaisuutena arvioitu, aiheutuu epävarmuutta erityisesti kaivoshankkeiden toteuttamisedellytysten arvioinnissa. Malminetsinnän ja kaivostoiminnan edellytysten turvaamiseksi jatkossa on kaivoslainsäädäntöä tarpeen uudistaa siten, että perusoikeusjärjestelmän kehitys otetaan huomioon.

Oikeusnormiston kehitys

Kumottavan lain historiallinen tausta on pitkälti elinkeino-oikeudellinen. Ympäristöön, maankäyttöön ja luonnonvarojen sääntävään käyttöön liittyvien näkökohtien merkitys on kuitenkin jatkuvasti kasvanut. Nykyisin lain voidaan katsoa kuuluvan ympäristöoikeuden alaan, mutta se sisältää myös varallisuusoikeudellisia säännöksiä.

Malminetsintään ja kaivostoimintaan sovelletaan toisaalta kumottavan lain ohella ja toisaalta osana sen mukaista päätöksentekoa useita muita lakeja, muun muassa ympäristönsuojelulakia, luonnonsuojelulakia, maankäyttö- ja rakennuslakia, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, muinaismuistolakia, erämaalakia, vesilakia, saamelaiskäräjistä annettua lakia, poronhoitolakia, työturvallisuuslakia, säteilylakia, ydinenergialakia, hallintolakia ja hallintolainkäyttölakia.

Malminetsinnän ja kaivostoiminnan kannalta keskeinen oikeusnormisto on olennaisesti kehittynyt ja täydentynyt sen jälkeen, kun kumottava laki tuli voimaan vuonna 1966. Kumottavan lain suhde muuhun lainsäädäntöön on käytännössä useissa suhteissa osoittautunut ongelmalliseksi. Epäkohtana on pidettävä sitä, ettei tarvittavaa huomiota ole kiinnitetty malminetsintään ja kaivostoimintaan sovellettavien lainsäädäntöjen sovittamiseksi yhteen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Tämä vaikeuttaa merkittävästi sovellettavien säännösten ymmärrettävyyttä ja hallittavuutta.

Kaivostoiminnan edellytysten turvaamiseksi ja kestäväen kehityksen vaatimusten huomioon ottamiseksi on tarpeen laajemmin tarkastella oikeusnormiston yhdenmukaisuutta ja johdonmukaisuutta erityisesti ympäristöä,

maankäyttöä ja luonnonvarojen hyödyntämistä sekä turvallisuutta koskevan sääntelyn osalta.

Kumottavassa laissa malminetsinnän ja kaivostoiminnan maankäytöllinen ja ympäristöllinen ulottuvuus on puutteellisesti säännelty. Muussa malminetsintää ja kaivostoimintaa koskevassa lainsäädännössä, erityisesti ympäristönsuojelulaissa ja luonnonsuojelulaissa, on kuitenkin kohtuullisen kattavasti otettu huomioon toiminnan sääntelyn kannalta tarpeellisia ympäristöoikeudellisia näkökohtia. Olennaisia puutteita on erityisesti toiminnan lopettamista ja lopettamisen jälkeisiä vastuita koskevassa sääntelyssä. Tällä on keskeinen merkitys, kun arvioidaan maisemansuojelua ja ympäristönsuojelua turvaavan säännösten kattavuutta. Valtaajat ja kaivosoikeuden haltijat ovat kumottavan lain nojalla velvollisia toiminnan päätyttyä saattamaan alueet yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon. Ympäristönsuojelulaissa säädetään kaivosten jätealueiden lopettamista koskevista vaatimuksista, mutta ei laajemmin maisemansuojelullisten vaatimusten huomioon ottamisesta.

Kumottavan lain nojalla kaivospiirihakemukseen annettavasta päätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointiselostus on otettu huomioon. Arviointiselostus antaa periaatteessa hyvän tietopohjan päätöksenteolle, mutta käytännössä ongelmana on ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain soveltaminen mekaanisesti ottamalla huomioon kaivoshankkeeseen liittyviä erityispiirteitä. Lakia soveltavat yhteysviranomaiset ja kaivostoimintaa suunnitteleva teollisuus ovat kuitenkin kehittäneet lain soveltamista. Kumottavassa laissa on kaivospiirin alueen kokoon ja laajuuteen vaikuttavien seikkojen lisäksi sekä luonnonsuojelulain soveltamista koskevan säännöksen että alueiden käytön suunnittelua koskevien säännösten perusteella sellaisia harkintaperusteita, joiden nojalla on mahdollista ottaa osin huomioon YVA-menettelyssä selvitettyjä seikkoja. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 25 §:ssä säädettyä yleistä selvillääolovelvollisuutta ei aiemmin käytännössä sovellettu malminetsin-

tään tai kaivostoimintaan, mutta vuodesta 2007 alkaen tilanne on muuttunut.

Kumottavassa laissa on vain suppeasti säädetty hallintomenettelyistä, minkä vuoksi sen mukaisessa päätöksenteossa hallintolain soveltamisella on keskeinen sija. Siten olennaisia puutteita hyvän hallinnon ja oikeusturvaa koskevien vaatimusten osalta ei arvioida säädöstasolla olevan, kun otetaan lisäksi huomioon kumottavan lain hakemusasioiden käsittelyssä vuonna 2006 tehdyt uudistukset, joiden taustalla oli keskeisesti muun lainsäädännön ja oikeuskäytännön kehitys. Hallintolaissa ei kuitenkaan riittävällä tavalla ole otettu huomioon kumottavan lain mukaisessa päätöksenteossa tyypillisiä horisontaalisia asianosaissuhteita.

Asianosaisten kuulemista ja yleisesti kansalaisvaikuttamista sekä päätöksen tiedoksiantoa koskevien menettelyjen ymmärrettävyyttä ja hallittavuutta vaikeuttaa sovellettavien säännösten sijoittuminen useisiin lakeihin. Kun kaivoshankkeeseen on sovellettava kumottavan lain lisäksi YVA-menettelyä, kaavoitukseen liittyvää menettelyä ja ympäristölupaan liittyvää menettelyä, kuullaan asianosaisia ja muita sidosryhmiä samasta hankkeesta useaan kertaan.

Kumottavassa laissa säädetään kaivosturvallisuudesta hyvin yleisellä tasolla. Kaivostoimintaan sovelletaan lisäksi, mitä työturvallisuuslaissa säädetään. Kaivosasetuksen nojalla annetut kaivosturvallisuutta koskevat tarkemmat säännökset (kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset nostolaitoksista kaivoksissa, kaivosten turvallisuusmääräyksistä ja kaivoskartoista) ovat osin vanhentuneita ja osin päällekkäisiä muun lainsäädännön kanssa, erityisesti työturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säädösten kanssa.

Kaivosturvallisuutta koskevat säännökset olisi uudistettava ottaen huomioon oikeusnormiston ja teknologian kehitys. Samalla on mahdollista arvioida, missä laajuudessa tehtäviä olisi mahdollista siirtää viranomaiselta tarkastuslaitokselle. Säteilyvaaraa ja terveysuojelua koskevassa sääntelyssä ei ole todettu olevan puutteita.

Kumottavan lain mukaisessa saamelaisalueita koskevassa päätöksenteossa on otettava huomioon, mitä saamelaiskäräjistä annetussa laissa, poronhoitolaissa ja kolttalaissa sääde-

tään. Asioiden käsittelyä ja ratkaisemista on merkittävästi ohjannut KHO:n vuosikirjaratkaisu (KHO 1999:14), jossa on käsitelty myös KP-sopimuksen 27 artiklan soveltamista. Kun otetaan huomioon mainittu KHO:n ratkaisu, saamelaisten asema alkuperäiskansana voidaan nykyisin katsoa olevan kohtuullisen hyvin turvattu valtausoikeuksia ja kaivosoikeuksia koskevia asioita käsiteltäessä. Menettelyjen ymmärrettävyyttä ja hallittavuutta vaikeuttaa niiden perustuminen useiden eri lakien säännöksiin ja oikeuskäyttöön.

Kuntien vaikuttamismahdollisuudet

Kuntien mahdollisuus vaikuttaa valtausoikeuksia ja kaivosoikeuksia koskevaan päätöksentekoon toteutuu lähinnä kaavoituksen yhteydessä sekä kumottavan lain mukaisen valtauksen estevaikutuksen kautta. Kumottavaa lakia täydennettiin vuonna 2000 maankäyttö- ja rakennuslain säätämiseen liittyen. Erilaisia maankäyttöön liittyviä tarpeita ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida riittävän monipuolisesti valtausoikeuksia ja kaivosoikeuksia myönnettäessä.

Kaivoslainsäädännön uudistuksessa on tarpeen tarkastella kunnan oikeutta päättää aluettaan koskevasta maankäytöstä ja elinkeinorakenteesta sekä kyseisen päätöksenteko-oikeuden suhdetta elinkeinovapautteen, ympäristöperusoikeuteen ja muihin perusoikeuksiin.

Kaavoitus ja muu kunnan kehittämisen kannalta keskeinen alueiden käytön suunnittelu on tarpeen ottaa nykyistä laajemmin huomioon malminetsintää ja kaivostoimintaa koskevassa lupaharkinnassa. Kunnallisen itsehallinnon kannalta olisi lisäksi etenkin tarpeen arvioida kunnan erityisiä vaikuttamismahdollisuuksia uraanikaivosten perustamista koskevissa hankkeissa ottaen huomioon, mitä ydinenergiailaissa säädetään kunnan vaikuttamismahdollisuuksista, ja Ruotsissa käytössä oleva ratkaisumalli.

Viranomaiset ja lain valvonta

Kumottavan lain nojalla työ- ja elinkeinoministeriö käsittelee lain soveltamisalaan kuuluvat hakemusasiat sekä valvoo lain noudattamista. Muutoksenhaku on yksiportainen, kun ministeriön päätöksistä on valitettu suoraan KHO:een.

Kumottavan lain hakemusasioita ja lain noudattamisen valvontaa on pidettävä sellaisina operatiivisina tehtävinä, joiden hoitaminen kuuluu aluehallintoviranomaiselle tai muulle keskushallintoyksikölle kuin ministeriölle.

Tukesin tehtävänä on ollut valvoa kaivosten turvallisuutta. Kaivosten työturvallisuutta ovat valvoneet työturvallisuusviranomaiset. Ympäristöviranomaiset ovat valvoneet, että malminetsinnässä ja kaivostoiminnassa noudatetaan ympäristölainsäädäntöä. Patoturvallisuuslain kokonaisuudistuksen myötä kaivospatojen valvonta on siirtynyt Tukesilta patoturvallisuusasioissa toimivaltaiselle alueelliselle ympäristökeskukselle. Pelastuslain mukaan alueen pelastustoimella (pelastuslaitoksella) ja pelastusviranomaisilla on vastuu ja yleinen toimivalta myös kaivoksissa tapahtuvasta pelastustoiminnasta sekä kaivosten palotarkastuksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö on käytännössä valvonut kumottavan lain noudattamista hakemusioiden käsittelyn yhteydessä ennakkollisesti. Malminetsintää on myös valvottu valtaajilta pyydetyn vuosiraportoinnin ja kumottavan lain mukaisten valtauseräraporttien avulla. Tukesin valvontatoiminta on perustunut kaivostoimintaa koskevien yleissuunnitelmien hyväksymiseen, minkä lisäksi Tukes on määrääjain tehnyt valvontakäyntejä toiminnassa oleviin kaivoksiin.

Kaivosturvallisuuden valvontaa koskevat säännökset saatettiin kumottavassa laissa ajan tasalle vuonna 1995, kun Tukes perustettiin. Muutoin kumottavan lain valvontasäännökset ovat vanhentuneita, muun muassa viranomaisen toimivaltuuksia ja hallintopakosäännöksiä on pidettävä puutteellisena.

Valtausoikeus ja kaivosoikeus on ollut mahdollista julistaa menetetyksi, jos kumottavan lain nojalla suoritettavat korvaukset ja maksut on laiminlyöty. Lisäksi valtausoikeus on voitu julistaa menetetyksi, jos valtaaja on

siirtänyt tai rakentanut valtausalueelle luvatta rakennuksia tai laitteita. Kaivosoikeus on voitu julistaa menetetyksi, jos kaivostyöhön ei ole ryhdytty kaivoskirjassa annetussa määräajassa tai myönnettyssä jatkoajassa tai työ on ollut keskeytyneenä yli viisi vuotta ja ministeriön määräystä kaivostyöhön ryhtymisestä ei ole noudatettu. Käytännössä valtausoikeuksia ja kaivosoikeuksia ei ole juurikaan julistettu menetetyksi. Myönnettyihin oikeuksiin ei kumottavan lain nojalla ole aiemmin pidetty mahdollisena tehdä muutoksia. Tulkintakäytäntö on tältäkin osin muuttunut viime vuosien aikana.

Kumottavan lain hakemusioiden käsittelyn ja valvontamenettelyjen vuonna 2006 toteutetut uudistukset ovat selvästi lisänneet työmäärää työ- ja elinkeinoministeriössä. Ministeriössä ei kuitenkaan ole pystytty lisäämään resursseja kasvanutta työmäärää vastaavasti. Seurauksena on ollut hakemusten käsittelyaikojen pidentyminen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on uudistaa kaivoslainsäädäntö siten, että edellytykset kaivostoiminnalle turvataan yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla ja että samalla turvataan yleiset ja yksityiset edut ottaen huomioon perusoikeusjärjestelmä kokonaisuudessaan. Esityksessä keskeistä on yleisen edun turvaaminen ja lupaharkintaan sisältyvä ennakkollinen valvonta sekä muut julkisoikeudelliset painotukset, mutta säännösehdoiksi on tarpeen sisällyttää myös yksityisoikeudellisia, varallisuusosoikeuden alaan kuuluvia normeja.

Kaivostoiminnan edellytysten turvaamisen kannalta keskeisiä ovat esiintymän hyödyntämisoikeus, siihen liittyvä etuoikeus ja yksinoikeus suhteessa kilpailijoihin, käyttöoikeus kaivostoiminnassa tarvittaviin alueisiin sekä oikeuksien pysyvyys, siirrettävyys ja pantattavuus. Oikeussuhteiden ja käyttövaltuuksien järjestäminen on tarpeen toteuttaa pakkotoimisisäntelynä siten, että viranomaisen päätöksellä on mahdollista puuttua kiin-

teistöjen omistajien ja muiden haitankärsijöiden oikeus- tai etupiiriin kaivoshankkeen toteuttamiseksi.

Vaikka maanomistajalla on katsottava olevan periaatteellinen oikeus kaivosmineraaleihin, oikeus niiden hyödyntämiseen ei jatkossakaan olisi maanomistajan määräysvallassa. Sen sijaan etuoikeus esiintymän hyödyntämiseen olisi edelleen sen löytäjällä. Kaivoslainsäädännön ja maa-aineslain keskinäinen suhde on tarkoituksenmukaista säilyttää nykyisenä, eikä kaivoslainsäädännön soveltamisalaa määrittävien kaivosmineraalien luetteloon ole syytä tehdä muutoksia.

Kaivostoiminta edellyttää käyttö- ja hallintaoikeutta alueeseen, jolla hyödyntämiskelpoinen esiintymä sijaitsee ja joka on tarpeen kaivoksen ja kaivostoimintaan liittyvien tukitoimenpiteiden kannalta. Uudessa kaivoslaisa on tarpeen säätää toiselle kuuluvan alueen käyttö- ja hallintaoikeuden lunastamisesta.

Kaivostoiminta edellyttää perusteellisia tutkimuksia esiintymän paikallistamiseksi ja hyödyntämiskelpoisuuden selvittämiseksi sekä huomattavia, kaivoksen perustamiseen ja kaivostoiminnan kannalta tarpeelliseen infrastruktuuriin liittyviä investointeja. Tämän vuoksi esiintymän hyödyntämisoikeuden pysyvyyteen ja siirrettävyyteen sekä oikeuden suojaamiseen suhteessa kilpailijoihin on säädöshetimituksissa kiinnitettävä huomiota. Kaivoshankkeisiin liittyviä vakuusjärjestelyjä varten on tarpeen mahdollistaa oikeuksien panttaaminen.

Kaivostoiminnan edistämistavoitteen kannalta on tärkeää varmistaa riittävät edellytykset malmipotentialin selvittämiseksi ja hyödyntämiseksi. Perusedellytyksenä kaivostoiminnalle ja sen jatkumiselle on uusien esiintymien paikallistaminen, mikä vaatii malminetsinnän edellytysten turvaamista. Tämä puolestaan edellyttää, että alkuvaiheen malminetsintä olisi mahdollista tehdä laajoilla alueilla siten, että etsintätyöstä vastaava huolehtisi itse toiminnan järjestämisestä, jos toimenpiteistä ei aiheudu vahinkoa eikä vähäistä suurempaa haittaa tai häiriötä. Etsintätyöstä vastaavalla tulisi myös olla mahdollisuus varmistaa etuoikeus malminetsintälupaan. Muu kuin jokamiehenoikeuksia muistuttava malminetsintä olisi tarpeen säätää luvanvaraiseksi, kun asian järjestäminen suoraan

kiinteistön omistajan kanssa ei ole mahdollista tai toiminnasta voi aiheutua haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Koska uraanikaivostoimintaa koskeva sääntely poikkeaa olennaisesti muusta kaivostoimintaa koskevasta sääntelystä, olisi perusteltua säätää myös uraaninetsintä aina luvanvaraiseksi. Malminetsinnän kannalta kiinnostavilla alueilla esiintymän paikallistamiseksi ja hyödyntämiskelpoisuuden selvittämiseksi välttämättömien tutkimusten tulisi olla luvan nojalla mahdollisia sellaisin rajoituksin, jotka tapauskohtaisesti arvioiden ovat tarpeen yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Malminetsinnän edellytysten turvaaminen vaatii myös, että tutkimustyöhön on käytettävissä riittävästi aikaa esiintymän paikallistamiseksi ja sen koon, pitoisuuden ja teknisten ominaisuuksien arvioimiseksi sekä yksityiskohtaisen kannattavuusarvion laatimiseksi ja muiden kaivostoiminnan edellytysten selvittämiseksi. Samalla voidaan ehkäistä puutteellisesti valmisteltuja ja ennen aikaisesti jätettyjä hakemuksia hyödyntämisoikeuden saamiseksi sekä osin myös tarpeettomia hakemuksia.

Malminetsinnän ja kaivostoiminnan edellytysten turvaaminen edellyttää lisäksi toimintaa koskevilta säännöksiltä johdonmukaisuutta, ymmärrettävyyttä ja hallittavuutta. Tämä lisäksi kaivoshankkeiden toteutumisen ennakoitavuutta ja parantaisi hankkeen toteuttamiseen liittyvien riskien hallintaa.

Kaivostoiminta on uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntämistä, jolla on välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen ja elinoloihin, maaperään, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen, yhdyskuntarakenteeseen ja maisemaan sekä muita ympäristövaikutuksia. Kaivoslainsäädännön uudistamisessa sekä sen soveltamisalaa kuuluvassa päätöksenteossa ja toiminnassa on otettava tasavertaisesti huomioon muun muassa ympäristö, ihminen ja talous.

Kaivostoiminnan edellytysten turvaaminen kestäväällä tavalla edellyttää, että kaivoslainsäädännön uudistamisen päämääränä on varmistaa malminetsinnän ja kaivostoiminnan ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Kestävän kehityksen perusehtona on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen sekä ihmisen taloudellisen ja ai-

neellisen toiminnan sopeuttaminen pitkällä aikavälillä luonnon kestokykyyn. Ekologisen kestävyuden kannalta keskeistä on varovaisuusperiaatteen noudattaminen, mikä edellyttää riskien, haittojen ja kustannusten arviointia ennen toiminnan aloittamista, sekä haittoista aiheutuvien kustannusten kohdentamista niiden aiheuttajaan. Taloudellinen kestävyys on sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä esimerkiksi kaivosmineraalivarantojen hävittämiseen. Sosiaalisessa ja kulttuurisessa kestävyudessa keskeisenä kysymyksenä on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle.

Kaivostoiminnan edellytysten turvaamisen ohella on uudessa kaivoslaissa tarpeen varmistaa muiden yleisten ja yksityisten etujen turvaaminen. Keskeisiä ovat muun muassa kiinteistöjen omistajien ja muiden haittaa kärsivien asianosaisten oikeusasema, malminetsinnän ja kaivostoiminnan vaikutukset ympäristöön, maisemaan ja maankäyttöön sekä turvallisuuteen, luonnonvarojen säästävä käyttö ja luonnonsuojelu sekä erilaisten alueiden käyttötärpeiden yhteensovittaminen. Uuden kaivoslain tavoitteena olisi erilaisten yleisten ja yksityisten etujen sovittaminen yhteen siten, että sääntely kokonaisuudessaan turvaisi mahdollisimman hyvin erilaisten kilpailevien intressien samanaikaisen toteutumisen.

Perusoikeusjärjestelmä asettaa uudelle kaivoslaille sitovan oikeudellisen kehyksen, jonka sisällä erilaiset ristikkäiset intressit on sovittava yhteen. Intressit vaihtelevat eri tilanteissa, mutta käytännössä on aina kysymys toisaalta malminetsintää tai kaivostoimintaa harjoittavien intresseistä sekä toisaalta kiinteistöjen omistajien, muiden elinkeinonharjoittajien ja vastaavien haittaa kärsivien asianosaisten intresseistä. Kysymykseen voivat tulla myös esimerkiksi elinkeinotoimintaan ja työllisyyden edistämiseen, ympäristöön ja alueiden käytön suunnitteluun liittyvät sekä muut julkiset intressit. Saamelaisen kotiseutualueella ja erityisellä poronhoitoalueella on otettava huomioon poronhoitoon liittyvät intressit. Tilanteet vaihtelevat myös olennaisesti sen mukaan, minkälaisesta toiminnasta on kyse. Kaivostoiminta vaikuttaa selvästi voimakkaammin erilaisiin intres-

seihin kuin yleensä malminetsintä, mutta myös malminetsinnässä tilanteet voivat vaihdella huomattavasti sen mukaan, onko kyse esimerkiksi geologisista, geokemiallisista tai geofysikaalisista tutkimuksista taikka laajoista tutkimuskaivannoista tai koelouhinnasta.

Koska tilanteet vaihtelevat hyvin paljon, ei uudessa kaivoslaissa ole mahdollista kovin tapauskohtaisesti säätää, miten malminetsintää ja kaivostoimintaa harjoittavien ja haittaa kärsivien asianosaisten suhteet sekä erilaisten muiden julkisten ja yksityisten intressien huomioon ottaminen kussakin erityistilanteessa olisi järjestettävä. Sen vuoksi laissa tulisi säätää verraten joustavasti ja yleisellä tasolla malminetsintää ja kaivostoimintaa harjoittavien oikeuksista ja velvollisuuksista sekä siitä, millaisten pääperiaatteiden varaan erilaiset potentiaalisten tai tyypillisten kolliotilanteiden ratkaisut rakentuvat. Samalla uudessa kaivoslaissa olisi varmistettava, että kunkin yksittäisen hankkeen edellyttämässä laajuudessa voidaan antaa tarpeellisia lupamääräyksiä siten, että kaikki merkitykselliset perusoikeuspohjaiset näkökohdat on mahdollista ottaa huomioon ja sovittaa yhteen. Sääntelyn täsmällisyydelle ja tarkkarajaisuudelle asetetut vaatimukset edellyttävät kuitenkin, että yksityisten oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään laissa niin yksityiskohtaisesti kuin mahdollista.

Kullanhuuhdonta valtion omistamalla alueella poikkeaa keskeisiltä osin malminetsinnästä ja kaivostoiminnasta muun muassa merkityksellisten yleisten ja yksityisten etujen suhteen. Sen vuoksi kullanhuuhdonta koskevat erityissäännökset olisivat uuden kaivoslain selkeyden kannalta tarkoituksenmukaisia. Tällä varmistettaisiin myös paremmin perinteisen kullanhuuhdon edellytykset ja siihen liittyen kullanhuuhdonta-kulttuurin säilyminen. Sisällöltään kullanhuuhdonta koskevat säännökset vastaisivat pikemmin malminetsintää kuin kaivostoimintaa koskevia säännöksiä.

Uuden kaivoslain yleisten ja yksityisten etujen yhteensovittamista koskevassa sääntelyssä on otettava huomioon muun muassa, mitä luonnonsuojelulaissa, maankäyttö- ja rakennuslaissa, ympäristönsuojelulaissa, erämaalaissa, vesilaissa, muinaismuistolaisissa ja maastoliikennelaissa säädetään. Uuden

kaivoslain säännökset on tarpeen sovittaa yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa, koltalaissa ja poronhoitolaissa säädettyjen tavoitteiden ja menettelyjen kanssa. Säännökset on tarpeen sovittaa yhteen myös ydinenergialain uraanikaivoksia koskevien säännösten kanssa.

Perusoikeusjärjestelmän oikeusturvaa sekä kansalaisvaikuttamista ja osallistumista koskevat säännökset on otettava huomioon kaivoslainsäädännön uudistamisessa. Tavoitteena on sisällyttävä uuteen kaivoslakiin tarvittavat poikkeukset muun muassa hallintolaista ja hallintolainkäyttölaista siten, että lain soveltamisalaan kuuluvien asioiden käsittelyn julkisuus, asianosaisen oikeus tulla kuulluksi sekä yksilöiden mahdollisuudet vaikuttaa itseään ja elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon turvataan.

Uudessa kaivoslaissa on tarpeen turvata kuntien vaikuttamismahdollisuudet, jotta malminetsintää ja erityisesti kaivostoimintaa koskevassa päätöksenteossa on mahdollista ottaa huomioon kunnan pitkän aikavälin kehittämisen kannalta tärkeitä näkökohtia. Etenkin kaavoitus ja muu kunnan kehittämisen kannalta keskeinen alueiden käytön suunnittelu tulisi ottaa huomioon uuden kaivoslain lupaharkinnassa. Vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen edistäisi samalla kunnan mahdollisuuksia saada tietää vireillä olevista malminetsintä- ja kaivosprojekteista sekä kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvistä järjestelyistä.

Uuden kaivoslain tarkoituksena olisi ehkäistä, vähentää ja torjua malminetsinnästä ja kaivostoiminnasta aiheutuvia haittoja, häiriöitä ja vahinkoja. Tavoite edellyttää malminetsintää ja kaivostoimintaa harjoittavien oikeuksien ja velvollisuuksien täsmentämistä ja tapauskohtaisen arvioinnin perusteella annettavia lupamääräyksiä, vakuus- ja korvausjärjestelmiä sekä valvontaa. Korvausjärjestelmiä koskevassa sääntelyssä on tarpeen ottaa huomioon muun muassa, mitä lunastuslaissa säädetään. Vakuuksia koskevassa sääntelyssä on arvioitava sekä toiminnan aikana tapahtuviin vahinkoihin että toiminnan lopettamiseen ja jälkihoitoon liittyvää vakuustarvetta. Valvontaa koskevilla säännöksillä on varmistettava, että kaivosviranomaisella on tarvittavat oikeudet valvontaan ja käytössään

riittävät hallintopakot, joiden nojalla rikkomuksiin ja laiminlyönteihin on mahdollista puuttua. Valvontaa koskevia säännöksiä kehitettäessä on myös tarpeen varmistaa eri viranomaisten toimivallanjaon selkeys ja parantaa viranomaisyhteistyön edellytyksiä.

Kaivoslainsäädännön uudistamisessa on otettava huomioon ihmisten terveyteen ja yleiseen turvallisuuteen liittyvät tavoitteet sekä kaivoksissa työskentelevien turvallisuus. Tavoitteen kannalta on tarpeen sovittaa uuden kaivoslain sääntely yhteen muun muassa ympäristönsuojelulain, työturvallisuuslain, patoturvallisuuslain, säteilylain ja pelastuslain kanssa.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Etuoikeus esiintymän hyödyntämiseen

Kaivoslainsäädännön soveltamisalaan kuuluvat kaivosmineraalit muodostavat kallioperässä suhteellisen harvinaisia ja satunnaisesti sijaitsevia esiintymiä, jotka ovat syntyneet monimutkaisten geologisten prosessien tuloksena. Sen vuoksi esiintymän paikallistaminen ja hyödyntämiskelpoisuuden selvittäminen edellyttävät malminetsintää, joka vaatii erityisosaamista ja merkittäviä taloudellisia resursseja. Malminetsinnän teknologia ja mallintamiseen perustuva analysointi ovat voimakkaasti kehittyneet erityisesti 1990-luvulta alkaen. Toiminta sisältää myös huomattavia taloudellisia riskejä. Kiinteistön omistajalla ei käytännössä ole edellytyksiä tarkoituksenmukaiseen ja tehokkaaseen malminetsintään. Uudessa kaivoslaissa olisi edelleen valtausjärjestelmän piiriteitä; etuoikeus esiintymän hyödyntämiseen olisi kiinteistön omistuksesta riippumatta esiintymän löytäjällä, eikä kiinteistön omistaja voi kieltää esiintymän hyödyntämistä. Tällä turvataisiin parhaiten malminetsinnän ja kaivostoiminnan edellytykset. Suomessa löytäjän oikeus esiintymän hyödyntämiseen on pysynyt periaatteellisesti muuttumattomana vuoden 1723 jälkeen, ja sitä on noudatettu myös kaivoslainsäädäntöä uudistettaessa vuosina 1932, 1943 ja 1965. Vakiintuneen käsityksen mukaan kiinteistön omistajalla on kuitenkin Suomessa katsottu olevan periaatteellinen oi-

keus maassa oleviin kaivosmineraaleihin, eikä tätä lähtökohtaa ole tarkoitus muuttaa.

Kumottavan lain soveltamisalaan kuuluvien kaivosmineraalien lukumäärää lisättiin merkittävästi vuoden 1965 lakiuudistuksessa, jolloin keskeinen peruste oli kansantaloudellinen sekä erityisesti kunkin kaivosmineraalin käyttömahdollisuudet ja niihin perustuva taloudellinen merkitys. Uuden kaivoslain soveltamisalaan ei ehdoteta muutoksia, jolloin soveltamisalan suhde maa-aineslakiin pysyisi samana.

Malminetsintä ja kaivostoiminta

Kumottavan lain ohjausjärjestelmä muodostuu keskeisistä toiminnan harjoittamisvaiheita (etsintätyö, tutkimustyö, kaivostoiminta) vastaavista oikeutusperusteista. Esitys ei olennaisesti muuttaisi tätä perusrakennelmaa, vaan kyse on pikemminkin täydennyksistä ja selvennyksistä nykyjärjestelmään.

Malminetsinnän järjestämiseksi uudessa kaivoslaissa säädettäisiin etsintätyöstä, joka muistuttaa jokamiehen oikeuksia ja yleisiä käyttöoikeuksia, ja malminetsinnän luvanvaraisuudesta.

Jokaisella olisi oikeus kaivosmineraalien löytämiseksi tehdä geologisia mittauksia ja havaintoja sekä, jos asiasta ilmoitetaan etukäteen kiinteistön omistajalle ja haltijalle, ottaa vähäisiä näytteitä. Tällaisesta etsintätyöstä ei kuitenkaan saisi aiheutua vahinkoa eikä vähäistä suurempaa haittaa tai häiriötä. Etsintätyötä koskeva sääntely olisi keskeisiltä osin sama kuin kumottavassa laissa.

Malminetsinnän luvanvaraisuutta tarkennettaisiin kumottavaan lakiin verrattuna. Malminetsijä voisi edelleen sopia kiinteistön omistajan kanssa etsintätyötä vaikutuksiltaan laajemmasta malminetsinnästä. Toimintaan vaadittaisiin kuitenkin lupa (*malminetsintälupa*), jos malminetsinnästä voi aiheutua haittaa ihmisten terveydelle tai yleiselle turvallisuudelle, haittaa muulle elinkeinotoiminnalle taikka maisemallisten tai luonnonsuojeluarvojen heikentymistä. Uraanin etsinnästä ei olisi mahdollista sopia kiinteistön omistajan kanssa, vaan se edellyttäisi malminetsintälupaa, jollei kyse ole etsintätyöstä. Lisäksi malminetsintälupaa olisi aina mahdollista

hakea esiintymän hyödyntämistä koskevan etuoikeuden varmistamiseksi, mikä on keskeistä asiaan liittyvien varallisuus oikeudellisten näkökohtien kannalta.

Malminetsintäluvan nojalla luvanhaltijalla olisi oikeus omalla ja toisen maalla luvassa tarkoitettulla alueella (*malminetsintäalueella*) geologiseen tutkimukseen ja kartoitukseen hyödyntämiskelpoisen esiintymän paikallistamiseksi. Maastoliikennelakiin ehdotetun muutoksen nojalla luvanhaltijalla olisi myös oikeus liikkua malminetsintäalueella moottorikäyttöisellä ajoneuvolla. Luvanhaltija voisi varsin vapaasti suunnitella malminetsintäalueella tapahtuvan tutkimustoiminnan. Sallittuja toimenpiteitä olisivat sen mukaan kuin luvassa tarkemmin määrätään malminetsinnän kannalta välttämättömät toimenpiteet, mutta toimenpiteistä ei saisi aiheutua kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta.

Malmipotentialin hyödyntämiseksi etsintätyö ja malminetsintälupaan perustuva toiminta olisi nykyiseen tapaan lähtökohtaisesti kielletty vain hautausmailla, asuinrakennusten lähellä ja eräillä muilla alueilla, joilla se on turvallisuuden takia tai muusta syystä välttämätöntä. Muualla (esimerkiksi luonnonsuojelualueilla tai oikeusvaikutteisen kaavan alueella) asia arvioitaisiin osana lupaharkintaa, jolloin muun muassa luvan voimassaoloa rajoittamalla ja lupamääräyksin olisi mahdollista estää tai rajoittaa luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat haitat muille alueiden käyttötärpeille taikka yleiselle tai yksityiselle edulle.

Malminetsintälupa myönnettäisiin aluksi enintään neljäksi vuodeksi, minkä jälkeen sen voimassaoloa olisi mahdollista jatkaa säädettyjen edellytysten täytyessä enintään kolme vuotta kerrallaan. Malminetsintälupa voisi olla nykyistä huomattavasti kauemmin voimassa, enintään viisitoista vuotta. Tutkimusten edetessä malminetsintäalueen kokoa on usein mahdollista olennaisesti pienentää. Malminetsintälupa voisi raueta, jos toiminta on ollut keskeytyneenä luvanhaltijasta riippuvasta syystä vähintään vuoden.

Uudessa kaivoslaissa olisi tarpeen ottaa huomioon, että yritykset kilpailevat keskenään alueista ja pyrkivät usein saamaan käyttöönsä itselleen suurempia alueita kuin mal-

minetsintätutkimusten kannalta on pidettävä tarpeellisena. Malminetsintäalueen enimmäiskokoa ei kuitenkaan enää rajoitettaisi yhteen neliökilometriin. Alueen kokoa rajoitettaisi käytännössä vaatimus malminetsintälu-pahakemuksessa esitettävistä riittävän yksilöidyistä tiedoista ja maanomistajalle makset-tavan korvauksen (*malminetsintäkorvaus*) perustuminen nykyiseen tapaan pinta-alaan.

Malminetsintäluvun valmistelua varten ha-kija voisi varata itselleen alueen tekemällä asiasta ilmoituksen (*varausilmoitus*) kaivos-viranomaiselle. Varausjärjestelmää ja etsintä-työtä koskevat säännösehdotukset täydentä-vät toisiaan. Varausilmoituksen nojalla an-nettava päätös voisi olla voimassa enintään kaksi vuotta eli nykyistä selvästi kauemmin. Tämän voidaan arvioida vähentävän tarvetta malminetsintäluvaan ja rajoittavan malminet-sintäalueiden kokoa.

Esiintymän hyödyntämisoikeus perustuisi lupaan (*kaivoslupa*). Malminetsintäluvan hal-tijalla olisi etuoikeus hakea kaivoslupaa malminetsintäalueella sijaitsevaan esiinty-mään. Kiinteistön omistaja ei voisi estää kai-voisluvan myöntämistä. Kaivosluvassa voitai-siin samalla myöntää lupa lunastaa lähinnä rasitteisiin rinnastettava rajoitettu käyttö- tai muu erityinen oikeus kaivoksen apualueita varten.

Kaivoslupa olisi lähtökohtaisesti voimassa toistaiseksi. Perustellusta syystä kaivoslupa voidaan myöntää myös määräajaksi ja sen voimassaoloa voidaan jatkaa. Toistaiseksi voimassa olevan kaivosluvun määräyksiä oli-si tarkistettava määräajoin, mutta tämä ei sai-si sanottavasti vähentää kaivoshankkeesta saatavaa hyötyä.

Kaivoslupa raukeaisi, jos kaivostoimintaa tai sen valmistelua ei ole aloitettu luvassa annetussa määräajassa taikka jos kaivostoi-minta on luvanhaltijasta riippuvasta syystä keskeytynyt vähintään viideksi vuodeksi tai kaivostoiminnan voidaan tosiasiallisesti kat-soa päättyneen. Viranomaisella voisi kuiten-kin lykätä päätöksellään luvan raukeamista yhteensä enintään kymmenellä vuodella. Kaivoslupa raukeaisi lisäksi, jos kaivosalue ei ole siirtynyt luvanhaltijalle määräajassa eikä edellytyksiä siten ole kaivostoiminnan aloittamiseksi.

Malminetsintäluvaa ja kaivoslupaa olisi muutettava, jos toiminnasta aiheutuu kaivos-laissa kielletty seuraus tai toiminnasta aiheu-tuvat haitalliset vaikutukset poikkeavat olen-naisesti siitä, mitä lupaharkinnassa on arvioi-tu. Luvanhaltijan olisi haettava luvan muut-tamista, kun lupamääräyksiä on tarpeen tar-kistaa.

Malminetsintäluva ja kaivoslupa olisi mah-dollista peruuttaa, jos lupahakemus on olen-naisella tavalla ollut virheellinen tai puutteel-linen, luvanhaltija ei enää täytä luvan myön-tämisen edellytyksiä taikka luvanhaltija on olennaisella tavalla toiminut kaivoslain sään-nösten tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisesti. Luvanhaltijalle olisi kuitenkin va-rattava määräaika korjaaviin toimenpiteisiin, jos kyse on vähäisestä puutteesta, rikkomuk-sesta tai laiminlyönnistä.

Malminetsintäluvaan ja kaivoslupaan liit-tyvien varallisuus oikeudellisten näkökohtien vuoksi luvat olisivat siirtokelpoisia, kuten valtausoikeus ja kaivosoikeus nykyisin. Kai-voislupaan perustuva hyödyntämisoikeus ja malminetsintäluvaan perustuva etuoikeus oli-sivat myös panttavissa vastaavassa laajuus-dessa kuin kumottavan lain nojalla.

Kaivostoiminnan harjoittaja voisi joko so-pimusteitse hankkia kaivostoimintaa varten tarvittavan alueen omistus- tai käyttöoikeu-den taikka hakea lupaa (*kaivosalue lunastus-lupa*) käyttää toiselle kuuluvaa aluetta kai-vovalueena. Koska lupaan perustuva käyttö-oikeuden lunastus kaivosalueeseen merkitsisi sellaista puuttumista omaisuuden suojaan, joka on rinnastettava pakkolunastukseen, edellytettäisiin kaivoshankkeen olevan ylei-sen tarpeen vaatima. Kaivosalue lunastuslu-paa koskevan asian ratkaisisi valtioneuvosto.

Alueiden käyttöoikeuksien lunastaminen ja muiden erityisten oikeuksien lunastaminen suoritettaisiin kaivostoimituksessa, jossa alu-eella toimivalla maanmittaustoimistolla on toimivalta. Kaivostoimitus perustuisi pääosin lunastuslakiin, minkä lisäksi sovellettaisiin uuden kaivoslain erityissäännöksiä.

Malminetsintäluvaan ja kaivoslupaan pe-rustuvasta toiminnasta olisi nykyiseen tapaan toimitettava kaivosviranomaiselle toiminnan päätyttyä geologinen tietoaineisto. Aineistoa olisi edelleen tarkoitus säilyttää GTK:ssa,

josta se olisi yleisesti saatavissa mahdollisia jatkotutkimuksia ja -toimenpiteitä varten.

Kullanhuuhdonta

Maanperässä esiintyvän kullan talteen ottaminen ja hyödyntäminen huuhtomalla valtion omistamalla alueella sekä siihen liittyvä tutkimustyö perustuisivat lupaan (*kullanhuuhdontalupa*) eivätkä enää valtausoikeuteen kuten kumottavassa laissa. Asiallisesti kultanhuuhdonta ja malminetsintää koskevat säännösehdotukset vastaisivat keskeisiltä osin toisiaan.

Kullanhuuhdonta koskevissa säännösehdoituksissa on otettu huomioon, että kultanhuuhdonnan keskeisimmät alueet ovat Lemmenjoen alue sekä Ivalojoen sivuhaaroinen. Alueet sijoittuvat Lemmenjoen kansallispuiston alueelle, Hammastunturin erämaa-alueelle ja valtion metsämaille. Pääosin alueet kuuluvat Inarin kuntaan. Alueet ovat lisäksi samalla pääosin erityistä poronhoitoaluetta ja saamelaiden kotiseutualueita sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluvaa aluetta.

Kullanhuuhdontaluvassa tarkoitettulla alueella (*kullanhuuhdonta-alue*) rakentamista koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin. Lähtökohtaisesti rakentaminen olisi kielletty. Kultanhuuhdontaluvan yhteydessä olisi kuitenkin mahdollista päättää, että kultanhuuhdonta-alueella on vähäistä rakentamista pidettävä välttämättömänä. Tällöin kultanhuuhdontalupa perustaisi luvanhaltijalle (*kullanhuuhdonta*) sellaisen hallinnan rakennuspaikkaan, jota rakentamista koskevan luvan hakeminen maankäyttö- ja rakennuslain sekä muun lain nojalla edellyttää. Kultanhuuhdonta-alueen enimmäispinta-ala olisi viisi hehtaaria.

Kullanhuuhdontalupa myönnettäisiin aluksi enintään neljäksi vuodeksi, minkä jälkeen sen voimassaolo olisi mahdollista jatkaa säädettyjen edellytysten täytyessä enintään kolme vuotta kerrallaan. Luvan enimmäisvoimassaoloaikaa ei enää rajoitettaisi. Ehdotus mahdollistaisi nykyistä paremmin perinteisen kultanhuuhdonnan keskittämisen tietyille alueille, mitä on erityisesti luonnonsuojelualueilla ja erämaa-alueilla pidettävä aluiden muut käyttötavoitteet ja -tarkoitukset huomioon ottaen perusteltuna. Samalla olisi

mahdollista ottaa huomioon yli 100 vuotta jatkunut kultanhuuhdonta-alue ja kultanhuuhdonta-alue.

Yleisten ja yksityisten etujen turvaaminen

Esityksessä on elinkeino-oikeudellisten käsitteiden sijasta käytetty malminetsintälupaa, kultanhuuhdontalupaa ja kaivoslupaa, joista ensin mainitut asiallisesti vastaavat kumottavan lain mukaisia valtausoikeuksia ja kaivoslupa kaivosoikeuksia. Käsitteiden tasolla tapahtuva muutos korostaisi lupaan (oikeuden myöntämiseen) sisältyvää ennakkovalvontaa. Lupapäätöksessä asetetaan myös tapauskohtaisesti toiminnan edellytykset ja rajat, eikä kyse ole yksinomaan malminetsintää, kaivos-toimintaa tai kultanhuuhdonta harjoittavan oikeuden olemassa olon toteamisesta. Osana lupaharkintaa hankkeen vaikutukset erilaisien yleisten ja yksityisten etujen kannalta arvioidaan etukäteen ja mahdollisia haitallisia vaikutuksia pyritään etukäteen rajoittamaan lupamääräyksin. Lupamenettely ja luparatkaisu eivät ole vain lupaviranomaisen ja hakijan välinen vertikaalinen asianosaissuhde, vaan siihen kytkeytyy myös horisontaalisia suhteita hakijan ja haittaa kärsivien asianosaisten välillä. Lupapäätös on myös jälkivalvonnassa viranomaisen toimenpiteiden perusta.

Yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi laissa säädettäisiin malminetsintää, kaivos-toimintaa ja kultanhuuhdonta harjoittavien velvollisuuksista, joita tarkennettaisiin tarvittavalla tavalla lupamääräyksin. Laissa vahvistettaisiin myös toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet. Malminetsintää, kaivos-toimintaa ja kultanhuuhdonta harjoittavan tulisi huolehtia tarvittavasta asiantuntemuksesta ja muista edellytyksistä ja toiminnan turvallisuudesta, olla selvillä toiminnan vaikutuksista ja vahinkojen ja haittojen ehkäisemis- ja vähentämismahdollisuuksista sekä korvata toiminnasta aiheutuneet vahingot ja haitat.

Malminetsintäluvan ja kultanhuuhdontaluvan nojalla tapahtuvasta toiminnasta ei saisi aiheutua haittaa ihmisten terveydelle, vaaraa yleiselle turvallisuudelle, olennaista haittaa muulle elinkeinotoiminnalle, merkittäviä

muutoksia luonnonolosuhteissa, harvinaisten tai arvokkaiden luonnonesiintymien olnaista vahingoittumista taikka merkittävää maisemallista haittaa. Malminetsintäluvan haltija ja kullanhuuhtoja olisivat velvollisia ilmoittamaan vahinkoa tai haittaa aiheuttavista maastotöistä sekä valvontaa varten toimittamaan kaivosviranomaiselle vuosittain selvityksen luvan nojalla tehdystä työstä. Kullanhuuhtojalle säädettäisiin velvollisuus pitää kullanhuuhtonta-alue sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää turvallisuuden vaatimukset eikä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheudu.

Kaivosluvan haltija olisi velvollinen huolehtimaan siitä, että kaivostoiminnasta ei aiheudu haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle taikka huomattavaa haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle eikä kaivostoiminnan kokonaiskustannukset huomioon ottaen kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta. Esiintymää olisi hyödynnettävä siten, ettei luonnonvarojen ilmeistä tuhlausta tapahdu eikä esiintymän tuleva käyttö vaarannu. Kaivosluvan haltija olisi myös velvollinen valvontaa varten toimittamaan vuosittain kaivosviranomaiselle selvityksen esiintymän hyödyntämisestä. Kaivosluvan haltijalle asetettavien velvollisuuksien laajuutta ja yksityiskohtaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon, mitä velvollisuuksia kaivostoiminnalle asetetaan muun muassa ympäristönsuojelulain nojalla.

Ehdotettujen lupaharkintaa koskevien säännösten nojalla viranomaisen arvioisi, täytyvätkö luvan myöntämisen edellytykset ja onko luvan myöntämiselle estettä. Harkinnassa otettaisiin huomioon, mikä yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi on tarpeen ehdotettujen säännösten nojalla. Lupa-asiaa ratkaistaessa olisi noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa, vesilain vesiluontotyyppien suojelua koskevissa säännöksissä sekä muualla laissa säädetään.

Malminetsintäluvan ja kullanhuuhtontaluvan myöntämisen alueelliset esteet olisivat keskeisiltä osin samoja kuin nykyiset valtuuksen esteet. Asumiseen tai työntekoon tarkoitettun rakennuksen suojaetäisyys olisi kuitenkin 150 metriä. Oikeusvaikutteinen kaava sekä vireillä oleva kaavoitus ja muut kunnan

esittämät näkökohdat alueiden käytöstä otettaisiin lupaharkinnassa huomioon.

Kaivosluvan myöntämisen esteet olisivat samat kuin malminetsintäluvan myöntämisen alueelliset esteet. Kaivoslupaa koskevassa harkinnassa olisi mahdollista tarvittaessa poiketa kyseisistä esteistä kaivosalueen yhtenäisyyden ja toimintojen sijoittamista koskevien vaatimusten sitä edellyttäessä. Jos tämän seurauksena lunastuksen kohteena olisi pääasiassa asumiseen tai ammatin harjoittamiseen käytetty omaisuus, korvaus määrättäisiin niin suureksi kuin on tarpeen vastaavan omaisuuden hankkimiseksi tilalle.

Kaivostoiminta vaikuttaa alueiden käyttöön usein vuosikymmeniksi eteenpäin, ja toiminnan vaikutukset elinoloihin, maaperään, luontoon, yhdyskuntarakenteeseen, maisemaan ja muuhun ympäristöön saattavat usein olla merkittäviä. Kaivoslupaan liittyvä harkinta olisi nykyistä kokonaisvaltaisempaa. Kaivosluvan myöntäminen edellyttäisi, että kaivostoiminnassa tarvittavien alueiden suhde muuhun alueiden käyttöön olisi selvitetty maakuntakaavassa tai muussa oikeusvaikutteisessa kaavassa taikka asia olisi muuten riittävästi selvitetty. Kaivoslupaa ratkaistaessa olisi lisäksi otettava huomioon voimassa olevat kaavat maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Lupaharkintaa täydentäisi kielto myöntää kaivoslupa, jos kaivostoiminta aiheuttaisi vaaraa yleiselle turvallisuudelle tai erittäin merkittäviä vahingollisia ympäristövaikutuksia taikka jos se erittäin merkittävästi heikentäisi paikkakunnan asutus- ja elinkeino-oloja.

Malminetsintälupaan, kaivoslupaan ja kullanhuuhtontalupaan liittyvä harkinta olisi oikeusharkintaa, mutta osin ehdotetut säännökset ovat joustavia. Yksittäisiin hankkeisiin liittyvät erilaiset yleisten ja yksityisten etujen väliset ristiriidat voivat olla niin monitahoisia, tapauskohtaiset olot niin vaihtelevia ja etuasetelmat siinä määrin erilaisia, että tyhjentävä sääntely ei ole mahdollinen. Ratkaisutoiminnan ennustettavuuden parantamiseksi ja eri osapuolien yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on pyritty ennakoimaan erilaisia tulkintatilanteita.

Lupamenettelyä ja lupaharkintaa koskevat säännösehdotukset vaatisivat luvan hakijoilta

nykyistä yksityiskohtaisempia ja perusteellisempia hakemuksia, mitä on luvan hakijoiden keskinäinen kilpailutilanne sekä haittaa kärsivien asianosaisten ja muiden tahojen tiedonsaantitarve huomioon ottaen pidettävä perusteltuna. Uudessa kaivoslaissa olisi hallintolaista poikkeavia säännöksiä lupamenettelystä, lupapäätöksestä, sen antamisesta ja sitä koskevasta tiedottamisesta sekä asianosaisten ja muiden vaikuttamismahdollisuuksista ottaen huomioon, että kyseessä olisivat tyypillisesti horisontaaliset asianosaistilanteet. Esitys lisäisi kiinteistöjen omistajien, toimialallaan yleistä etua valvovien viranomaisten, kuntien ja muiden osapuolien mahdollisuutta saada tietoa hankkeista sekä vaikuttaa asian käsittelyyn. Samalla edistettäisiin erilaisten näkökohtien huomioon ottamista lupaharkinnasta, mikä osaltaan parantaisi lupapäätösten aineellista sisältöä. Koska ehdotetut säännökset olisivat samankaltaisia kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa ja ympäristönsuojelulaissa, paransivat malminetsintään ja kaivostoimintaan eri lakien nojalla sovellettavien hallintomenettelyjen hallittavuus ja ymmärrettävyys.

Malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuhdantaluvan pysyvyysvaikutus olisi suhteellistettu yleisten ja yksityisten etujen edellyttämällä tavalla. Malminetsintälupa ja kullanhuhdantalupa annettaisiin aina määräajaksi, ja luvan voimassaolon jatkaminen edellyttäisi muun muassa, että tästä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Kaivosluvut annettaisiin yleensä toistaiseksi, mutta lupamääräyksiä olisi tarkistettava säännöllisesti. Malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuhdantaluvan raukeamisen perusteena olisi muun muassa toiminnan keskeytyminen luvanhaltijasta riippuvasta syystä. Kaivoslupa raukeaisi myös, jos kaivostoimintaa tai sen valmistelua ei ole aloitettu määräajassa. Kaivosluvan raukeamista olisi perustellusta syystä mahdollista lykätä yhteensä enintään kymmenellä vuodella, jos tästä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Kaivoslupa raukeaisi lisäksi, jos kaivosalue ei ole siirtynyt luvanhaltijalle määräajassa. Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdantalupaa olisi muutettava, jos toiminnasta aiheutuu kaivoslaissa kielletty seuraus (esimerkiksi

haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle) tai toiminnasta aiheutuvat haitalliset vaikutukset (esimerkiksi kiinteistön omistajaan tai alueen luonnonsuojeluarvoihin kohdistuvat) poikkeaisivat olennaisesti siitä, mitä lupaharkinnassa on arvioitu. Luvanhaltijan olisi haettava luvan muuttamista, kun lupamääräyksiä on tarpeen tarkistaa muun muassa yleisten tai yksityisten etujen turvaamiseen liittyvistä syistä. Malminetsintälupa, kaivoslupa ja kullanhuhdantalupa olisi mahdollista peruuttaa lupahakemukseen tai luvanhaltijaan liittyvästä olennaisesta perusteesta.

Malminetsintälupaan, kaivoslupaan ja kullanhuhdantalupaan perustuvan toiminnan lopetus- ja jälkitoimenpiteistä säädettäisiin nykyistä kattavammin. Malminetsintäalue, kaivosalue ja kullanhuhdonta-alue olisi kunnostettava ja siistittävä sekä saatettava yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon. Velvoitteella on merkitystä muun muassa maisemansuojelun kannalta. Kaivosviranomaisen järjestäisi kullanhuhdonta-alueella ja kaivosalueella jälkitoimenpiteiden lopputarkastuksen. Kaivostoiminnan päätyttyä kaivosluvan haltija vastaisi edelleen kaivosalueen seurannasta sekä tarvittavista toimenpiteistä ja niiden kustannuksista. Kaivostoiminnan jälkitoimenpiteistä on lisäksi voimassa, mitä ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristöluvassa vaaditaan, ja uuteen kaivoslakiin ehdotetut säännökset täydentäisivät näitä vaatimuksia.

Vakuudet ja korvaukset

Uudessa kaivoslaissa säädettäisiin vahinkojen ja haittojen korvaamisesta sekä niihin sovellettavasta menettelystä. Lähtökohtana olisi nykyiseen tapaan täyden korvauksen periaate.

Malminetsintälupaan ja kullanhuhdantalupaan perustuvasta toiminnasta aiheutuvien vahinkojen ja haittojen korvaamista varten, tällaiseen toimintaa liittyviä jälkitoimenpiteitä sekä kaivostoiminnan lopetus- ja jälkitoimenpiteitä varten vaadittaisiin lähtökohtaisesti vakuus. Kaivostoiminnasta aiheutuvat vahingot ja haitat olisi tarkoitus arvioida kaivostoimituksessa.

Malminetsintälupaan, kaivoslupaan ja kullanhuuhtontalupaan perustuvasta toiminnasta aiheutuvien vahinkojen ja haittojen korvaamisen lisäksi kiinteistön omistajalle maksettaisiin nykyiseen tapaan vuosittainen niin sanottu järjestelmäkorkaus, jonka tasoa tarkistettaisiin. Malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksettavan hehtaariperusteisen malminetsintäkorkauksen taso nousisi porrastetusti määrävuosin malminetsintäluvan voimassaolon kestäessä yli neljä vuotta. Kullanhuuhtonta-alueilla alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle tai laitokselle maksettaisiin hehtaariperusteinen kullanhuuhtontakorvaus. Kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajat saisivat louhintakorvauksen, joka koostuisi hehtaariperusteisesta osasta ja hyödynnetyn malmin arvoon perustuvasta osasta, sekä sivutuotekorvauksen, joka perustuisi muuhun kuin kaivostoimintaan käytetyistä maa-aineksista saatuun hyötyyn. Louhintakorvauksen laskentaperusteista ehdotetaan säädettäväksi nykyistä täsmällisemmin. Järjestelmäkorkaukset ovat olleet kaivoslainsäädännön kiinteä osa, ja niiden taustalla on ajatus kiinteistön omistajan periaatteellisesta oikeudellisesta vallasta alueensa kaivosmineraaleihin. Louhintakorvauksella on myös merkitystä arvioitaessa, maksetaanko kiinteistön omistajalle täysi korvaus alueen käyttöoikeuden lunastuksesta.

Valtiolle maksetusta valtausmaksusta luovuttaisiin.

Kaivosturvallisuus

Kaivostoiminnan erityiset olosuhteet ja vaaratekijät huomioon ottaen on uudessa kaivoslaissa nykyistä käytäntöä vastaten perusteltua säätää kaivosturvallisuudesta. Kaivostoiminnan harjoittajan olisi erityisesti huolehdittava kaivoksen rakenteellisesta ja teknisestä turvallisuudesta sekä kaivoksessa tapahtuvien onnettomuuksien ehkäisemisestä ja niistä aiheutuvien haitallisten seurausten rajoittamisesta.

Kaivosturvallisuutta koskevat säännökset tulisivat sovellettaviksi, kun kaivoksen rakentamista ja tuotannollista toimintaa ryhdytään suunnittelemaan ja valmistelemaan.

Kaivosturvallisuus perustuisi kaivostoiminnan harjoittajan johtamisjärjestelmälle asetettuihin vaatimuksiin eikä enää yksityiskohtaiseen, teknisluonteiseen sääntelyyn. Esityksen lähtökohtana olisi kaivostoiminnan harjoittajalle asetettu yleinen velvollisuus huolehtia kaivosturvallisuudesta sekä selvittää turvallisuutta vaarantavat seikat ja, jos niitä ei ole mahdollista poistaa, arvioida niiden merkitys. Kaivosturvallisuutta koskevien vaatimusten noudattamisen ennakoivalvonta perustuisi kaivosturvallisuuslupaan. Lupapäätös olisi myös jälkivalvonnassa kaivosviranomaisen toimenpiteiden perusta.

Ehdotetut kaivosturvallisuussäännökset ja työturvallisuuslain 8 ja 10 §:n säännökset täydentäisivät toisiaan. Kaivosten työturvallisuudesta ei säädettäisi uudessa kaivoslaissa. Kaivosturvallisuusvalvonta, työturvallisuuslain noudattamisen valvonta kaivoksissa sekä kaivostyön säteilyturvallisuuden valvonta säteilylain nojalla täydentäisivät toisiaan. Ehdotetut omatoimisia pelastustoimenpiteitä ja pelastustoimintaa koskevat säännökset ja pelastuslain säännökset täydentäisivät toisiaan.

Kaivoksen nostolaitosta koskevat tarkastukset siirtyisivät viranomaiselta sen hyväksymälle tarkastuslaitokselle.

Viranomaiset ja niiden tehtävät, valvonta ja muutoksenhaku

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi uuden kaivoslain mukaisen toiminnan yleisestä ohjauksesta, seurannasta ja kehittämisestä. Lain soveltamiseen liittyvät lupa- ja valvonta-asiat sekä muut operatiiviset tehtävät siirtyisivät kaivosviranomaiselle. Esityksen nojalla Tukes toimisi uudessa kaivoslaissa tarkoitettuna kaivosviranomaisena.

Uuteen kaivoslakiin ehdotetut säännökset sovitettaisiin yhteen ydinenergialain uraani-kaivoksia koskevien säännösten kanssa. Kaivoslakiin perustuvat kaivoslupa-asiat ratkais-taisiin valtioneuvostossa, kun kyseessä on uraanin tai toriumin tuottamista koskevasta kaivoshankkeesta. Valtioneuvostossa ratkais-taisiin myös kaivosalueen käyttöoikeutta koskevat kaivosaluelunastuslupa-asiat.

Valvontaviranomaisena toimivalla kaivosviranomaisella on tarpeen olla oikeus saada

tietoa valvonnan kohteilta sekä tehdä tarkastuksia malminetsintäalueilla, kaivosalueilla ja kullanhuuhdonta-alueilla sekä muualla, missä uuden kaivoslain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa harjoitetaan. Kaivosviranomaisella on myös tarpeen olla oikeus antaa kieltoja ja määräyksiä, jos joku rikkoo kaivoslakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä.

Kaivosturvallisuuden valvontaa varten kaivosviranomaisen olisi järjestelmällisesti ja määrääjain tehtävä valvontatarkastuksia kaivoksiin. Koska tilanne vaihtelee kaivoksittain, voisi kaivosviranomaisen valvontatarkastusten sijaan soveltaa myös muita keinoja. Kaivosviranomaisella on tarpeen olla oikeus tarvittaessa kieltää kaivoksen laitteistojen ja laitteiden käyttö taikka kaivoksen tai sen osan käyttö sekä antaa määräyksiä kaivosturvallisuuteen liittyvien puutteiden korjaamiseksi.

Malminetsintään, kaivostoimintaan ja kullanhuuhdontaan liittyviä valvontatehtäviä on myös alueellisilla ympäristökeskuksilla, työsuojeluviranomaisilla ja Säteilyturvakeskuksella. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia tähän. Samoin viranomaisten vastuulla oleva pelastustoiminta ja pelastusviranomaisten suorittama valvonta tapahtuisi uuden kaivoslain voimaantulon jälkeenkin pelastuslaissa säädetyn mukaisesti.

Uuden kaivoslain nojalla tehtyihin päätöksiin haettaisiin lähtökohtaisesti muutosta noudattaen, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään. Vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen ja oikeusnormiston johdonmukaisuus edellyttäisivät kuitenkin, että valitusoikeus malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa sekä kaivostoiminnan lopettamista koskevassa asiassa olisi useammalla taholla kuin hallintolainkäyttölain nojalla. Tällaisista päätöksistä valitusoikeus olisi asianosaisten, toiminnan sijaintikunnan ja asiassa toimialallaan yleistä etua valvovan viranomaisen lisäksi muun muassa alueella toimivilla rekisteröidyillä ympäristö- ja vastaavilla yhdistyksillä ja säätiöillä.

Koska esityksen nojalla lupa-asiat käsiteltäisiin pääsääntöisesti Tukesissa eikä enää ministeriötasolla, kuten kumottavan lain nojalla valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien myöntämistä koskevat asiat, merkitsisi tämä myös sitä, että malminetsintälupa-, kaivoslu-

pa- ja kullanhuuhdontalupa-asioita koskeva muutoksenhaku olisi kaksiportainen. Valtioneuvoston kaivoslupaa tai kaivosaluelunastulupaa koskevasta päätöksestä valitettaisiin suoraan KHO:een.

Saamelaisten kotiseutualue, koltta-alue ja erityinen poronhoitoalue

Uuteen kaivoslakiin on ehdotettu säännökset, joilla otettaisiin huomioon saamelaisten oikeus alkuperäiskansana ja kolttalaissa kolttien elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevat turvaamistavoitteet. Lisäksi lakiin on ehdotettu säännökset, joilla malminetsintä, kaivostoiminta ja kullanhuuhdonta sovitettaisiin yhteen erityistä poronhoitoaluetta koskevien rajoitusten kanssa.

Ydinenergialain ja eräiden muiden lakien muuttaminen

Esityksessä ehdotetaan ydinenergialain muuttamista siten, että luvan myöntäminen uraanin tai toriumin tuottamista tarkoittavaa kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa varten edellyttäisi suunnitellun kaivospaikan ja malminrikastuslaitoksen sijaintikunnan suostumusta. Kyseisen toiminnan voidaan arvioida merkittävästi vaikuttavan kunnan strategiaan kehittämisedellytyksiin. Ydinenergialakia ehdotetaan samalla muutettavaksi siten, että mainitun lain ja uuden kaivoslain lupamenettelyjä, lupaharkintaa, lupapäätöstä ja valitusoikeutta koskevat säännökset sovitettaisiin yhteen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan lähinnä teknisinä pidettäviä muutoksia maastoliikennelakiin, säteilylakiin, erämaalakiin, saamelaiskäräjistä annettuun lakiin, luonnonsuojelulakiin, ympäristövahinkojen korvaamisesta annettuun lakiin ja Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 19 kohdan nojalla maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat oi-

keutta etsiä, vallata ja hyödyntää mineraalilöytöjä. Lain 27 §:n 17 kohdan nojalla valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka muutoin koskevat mineraalilöytöjä ja kaivostoimintaa. Siten uuden kaivoslain kaivostoitusta ja kaivosturvallisuutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös Ahvenanmaalla.

3.3 Vaihtoehdot

Uuteen kaivoslakiin ehdotettujen säännösten sisältöön on keskeisesti vaikuttanut perusoikeusjärjestelmän asettama sitova oikeudellinen kehys. Säännösehdotuksia laadittaessa on myös tarkasteltu lain soveltamisalaa sivuavaa muuta lainsäädäntöä siten, että malminetsintään ja kaivostoimintaan sovellettava oikeusnormisto muodostaisi mahdollisimman johdonmukaisen kokonaisuuden. Lisäksi säännösehdotusten valmistelussa on otettu huomioon Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja vakiintunut oikeuskäytäntö. Mainitut seikat rajoittavat olennaisesti sääntelyn vaihtoehtoja.

Valtausjärjestelmän vaihtoehtona on kiinteistön omistajan oikeus päättää esiintymän hyödyntämisestä, mikä on esimerkiksi maa-aineslain lähtökohta. Valtausjärjestelmän sijasta tai rinnalla eräissä maissa on käytössä konsessiojärjestelmä, jonka tunnusomaisessa muodossa valtio voi luovuttaa hyödyntämisoikeuden valitsemalleen subjektille. Konsessiojärjestelmä on Suomessa omaksuttu aluevesiin välittömästi liittyvällä merialueella ja siten samalla omistusoikeuden ulkopuolisen alueen osalta. Suomen talousvyöhykkeellä sovelletaan kumottavan lain säännösten lisäksi Suomen talousvyöhykkeestä annetusta laista ilmeneviä konsessiojärjestelmän piirteitä. Esityksessä etuoikeus esiintymän hyödyntämiseen olisi sen löytäjällä, koska näin parhaiten turvattaisiin kaivostoiminnan edellytykset jatkossakin ja tätä voidaan kaivoslainsäädännön historia huomioon ottaen pitää perusteltuna.

Uuden kaivoslain soveltamisalaa kuuluvista kaivosmineraaleista ovat esityksessä arvioinnin kohteena olleet vuolukivi ja marmori. Vuolukivi ja marmori eivät poikkea louhintamenetelmien, käyttösovellutustensa tai teollisen jatkojalostuksen suhteen muista

maa-aineslain soveltamisalaa kuuluvista rakennuskivistä, minkä vuoksi niiden louhintaa voi johdonmukaisuussyistä ja perustellusti luonnehtia myös maa-aineslain 1 §:ssä tarkoitetuksi kiven ottamiseksi. Tarkastelussa on tarpeen ottaa huomioon myös muita näkökohtia. Vuolukiveä ja marmoria louhivat etupäässä suuret yritykset, jotka jalostavat raakakiven edelleen, eikä vuolukiveä tai marmoria myydä juurikaan raakakivenä. Vuolukivi koostuu muista kivilajeista poiketen pääosin yhdestä mineraalista, talkista, ja marmori lähes yksinomaan karbonaattimineraaleista, joita käytetään monissa teollisissa tuotteissa pigmentti- ja täyteaineena. Marmoria käytetään myös erilaisina rouheina. Talkki ja karbonaatit (kalsiitti, dolomiitti ja magnesiumiitti) luokitellaan kaivosmineraaleiksi. Myös vuolukivi- tai marmorilouhoksessa syntynyttä sivukiveä voidaan hyödyntää talkkina tai karbonaattina, eikä voida selkeästi erottaa toisistaan erityyppisiä tuotantoja. Molemmat kivilajit poikkeavat käyttösovellutustensa ja toimialansa suhteen rakennuskivituotannosta. Mainituilla perusteilla esityksessä ei ole muutettu kaivoslainsäädännön ja maa-aineslain vakiintuneita soveltamisaloja.

Uuden kaivoslain soveltamisalaa kuuluvista kaivosmineraaleista ovat arvioinnin kohteena olleet myös radioaktiiviset kaivosmineraalit (uraani ja torium). Niitä esiintyy omina esiintyminä, mutta satunnaisesti myös muiden kaivosmineraalien yhteydessä. Malminetsintämenetelmät eivät poikkea olennaisesti muiden kaivosmineraalien etsinnässä käytettävistä menetelmistä, mutta säteilyturvallisuuteen liittyviä näkökohtia voi erityisesti olla tarpeen arvioida. Uraanin ja toriumin tuottamista tarkoittavan kaivostoiminnan sääntely eroaa jo nykyisin muusta kaivostoimintaa koskevasta sääntelystä, ja ydinenergialain nojalla luvan myöntäminen toimintaan edellyttää muun muassa yhteiskunnan kokonaisedun harkintaa. Nämä seikat on otettu huomioon esityksessä, ja radioaktiiviset kaivosmineraalit kuuluisivat edelleen kaivoslain soveltamisalaa. Esitykseen liittyy ydinenergialain muuttamista ja säteilylain muuttamista koskevat ehdotukset, joilla täydennettäisiin sääntelykokonaisuutta.

Uutta kaivoslakia olisi mahdollista huomattavasti yksinkertaistaa, jos sen sovelta-

misalan ulkopuolelle rajattaisiin esimerkiksi yksityisomistuksessa olevat alueet, luonnonsuojelulaisissa tarkoitetut luonnonsuojelualueet, erämaalaissa tarkoitetut erämaa-alueet, saamelaisten kotiseutualue tai erityinen poronhoitoalue. Tämä kuitenkin rajoittaisi huomattavalla tavalla malminetsintää ja heikentäisi olennaisesti kaivostoiminnan edellytyksiä.

Esitettyjä malminetsintäluvan ja kullanhuuhtontaluvan myöntämisen alueellisia esteitä voidaan luonnehtia pikemminkin mekaanisiksi. Kaivoslupaharkinnassa sen sijaan painottuisi esityksen mukaan kokonaisvaltaisempi tarkastelu. Malminetsintä poikkeaa erilaisten yleisten ja yksityisten etujen ja haittojen näkökulmasta arvioituna olennaisesti kaivostoiminnasta. Näitä näkökulmia ei ole tarkoituksenmukaista eikä usein edes mahdollista arvioida mahdollisen kaivostoiminnan kannalta, kun malminetsintäluvapakemusta käsitellään. Tästä seuraa, että hyödyntämiskelpoisen esiintymän paikallistaminen malminetsintäalueella ei suoraan oikeuttaisi sen hyödyntämistä edellyttävään kaivoslupaan. Toisaalta useimmat mahdollisista kaivoslupien myöntämisen kannalta kriittisistä tekijöistä on mahdollista tunnistaa jo malminetsintävaiheessa. Tällaisia ovat muun muassa kilpailevat alueiden käyttötarpeet ja eräät luonnonsuojelulain säännökset.

Esityksessä kaivoslupaharkinnan suhde maankäyttö- ja rakennuslakiin muistuttaisi laajoissa infrastruktuurihankkeissa maantielain (503/2005) ja ratalain (110/2007) nojalla sovellettavaa menettelyä. Mahdollisesti kaivoshankkeiden YVA-menettelyn kehittämällä olisi saavutettavissa alueiden käytön suunnittelun näkökulmasta osittain vastaavat tavoitteet. Tämä kuitenkin edellyttäisi nykyisen soveltamiskäytännön merkittävää muuttamista ja niin laajoja muutoksia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin, ettei sitä ole mahdollista toteuttaa esityksen mukaisen kaivoslainsäädännön kokonaisuudistuksen osana.

Kaivoshankkeiden osalta on tunnistettavissa useita eri lakeihin perustuvia lupa- ja hallintomenettelyjä ja niiden osittaista päällekkäisyyttä, mikä aiheuttaa hankaluuksia erityisesti haitankärsijöille ja alueen asukkaille mutta myös kaivostoiminnan harjoittajille.

Menettelyjen päällekkäisyyksien purkaminen edellyttäisi kuitenkin niin merkittäviä muutoksia ja niin useaan lakiin, ettei sitä ole mahdollista toteuttaa ilman yleistä hallintomenettelyjen kehittämistratkaisua.

Esityksessä kaivosviranomaisen tehtävät ehdotetaan keskitettäväksi Tukesille. Samanaikaisesti kaivoslainsäädännön kokonaisuudistuksen kanssa on vireillä valtion aluehallinnon uudistaminen, jonka on tarkoitus toteutua vuoden 2010 alussa. Koska uudistusten valmisteluajataulut ovat päällekkäisiä ja uusi kaivoslaki merkittäisi olennaisia muutoksia viranomaistoimintaan, ne on tarkoituksemukaisinta valmistella erikseen. Tukesilla voidaan myös arvioida olevan parhaat edellytykset toimia valtakunnallisena kaivosviranomaisena, jossa on tarvittava asiantuntemus mineraalipolitiikan toimeenpanoon kaivoslainsäädännön alaan kuuluvien viranomaistehtävien osalta, kun tarvittavat resurssit on siirretty työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Esityksen valmistelun yhteydessä on arvioinnin kohteena ollut myös korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain (1266/2006) 1 §:n muuttaminen. Sitä ei kuitenkaan saatujen selvitysten nojalla ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Yleistä

Esityksen vaikutukset on arvioitu pääasiasa hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä. Aineistona on käytetty lainvalmistelun aikana kerättyä kirjallista tietoa ja lausuntoja sekä eri tahoilta saatua aineistoa kuultaessa asiantuntijoita ja sidosryhmien edustajia. Esityksen vaikutuksia kuvaavia tilastoja tai euromääräisiä aineistoja on ollut vain osittain käytettävissä arviointien taustalla. Tästä syystä vaikutusten arviointi painottuu numeeristen arvioiden sijasta laadullisten seikkojen arviointiin.

4.2 Yritysvaikutukset

Yritysten kustannukset

Malminetsinnän alkuvaiheesta yritys voi esityksen nojalla tehdä etsintätyötä ilman kiinteistön omistajan suostumusta tai kaivosviranomaisen lupaa ja kiinteistön omistajalle maksettavaa lakisääteistä, pakollista korvausta. Varauksen enimmäisvoimassaoloajan pidentäminen kahteen vuoteen antaa mahdollisuuden malmipotentialisten alueiden alustavaan tarkasteluun ja geologisesti mielenkiintoisten alueiden valintaan jatkotutkimusten kohteeksi. Tämä voi osaltaan estää tarpeettomia lupahakemuksia sekä pienentää tarvittavien malminetsintäalueiden kokoa ja samalla niistä maksettavia hehtaariperusteisia korvauksia.

Yritysten malminetsintään liittyviä kustannuksia vähentäisi nykytilanteeseen verrattuna se, että esityksessä luovutaan valtiolle maksettavasta valtausmaksusta. Kumottavan lain mukaan yritys on joutunut maksamaan valtiolle valtausalueelta valtausmaksun, jonka suuruus on ollut 6,75 euroa hehtaarilta vuodessa.

Esityksen nojalla malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksettava malminetsintäkorvausta nostettaisiin ottaen huomioon lähinnä rahanarvon muutos ja valtiolle suoritettavan valtausmaksun poistuminen. Muutosta nykyiseen olisi myös se, että kiinteistöjen omistajille maksettava malminetsintäkorvaus olisi porrasteinen ja sen suuruus kasvaisi malminetsintäluvan voimassaoloajan mukaisesti. Jos yritys tekee luvan nojalla malminetsintää selvästi kauemmin kuin kumottavan lain mukaan on mahdollista valtausoikeuden nojalla, voi yritykselle aiheutua lisäkustannuksia korotetusta malminetsintäkorvauksesta.

Kaivostoiminnan aikana kiinteistöjen omistajille maksettavat korvaukset vaihtelevat tapauskohtaisesti. Esityksen mukaan kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksettaisiin louhintakorvaus, joka muodostuisi hehtaariperusteisesta kiinteästä korvauksesta ja hyödynnetyn malmin arvoon perustuvasta korvauksesta. Kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksettava hehtaariperusteinen korvaus nousisi esi-

tyksen mukaan 20 eurosta 50 euroon, joka olisi rahanarvon muutosta suurempi korotus. Hyödynnetyn malmin arvoon perustuvasta louhintakorvauksen osasta on esityksessä säädetty täsmällisemmin kuin kumottavassa laissa louhimismaksusta. Kumottavan lain mukaan osapuolet ovat voineet sopia vapaasti louhimismaksun suuruudesta. Jos louhimismaksun suuruudesta ei ole päästy yksimielisyyteen, työ- ja elinkeinoministeriö on vahvistanut louhimismaksun suuruuden kuuluttuaan ensin kaivoslautakuntaa. Koska louhimismaksusta on nykyisin pääosin sovittu asianosaisten kesken, ei täyttä varmuutta sen tasosta ole, mutta arvion mukaan ehdotettu louhintakorvaus vastaisi tasoltaan enintään sovittujen louhimismaksujen perustasoa. Käytännössä kiinteistöjen omistajille maksettavat korvaukset eivät edelleenkään tulisi olemaan merkittäviä suhteessa kaivostoiminnan kokonaiskustannuksiin. Huomattavaa on, että kaivostoiminnan harjoittaja omistaa yleensä suurimman osan kaivosalueesta, jolloin louhintakorvausta ei tällaisen alueen osalta tule kiinteistön omistajalle maksettavaksi lainkaan.

Vahingosta ja haitasta maksettava korvaus vastaisi nykytilaa. Aiheuttajan olisi maksettava aiheuttamastaan vahingosta ja haitasta täysi korvaus. Toiminnan lopettamiseen ja jälkihoitoon liittyvät velvoitteet olisivat nykyistä laajemmat. Näitä osin uusia velvoitteita ei kuitenkaan olisi pidettävä toiminnallisella eikä rahoitustasolla uusina merkittävinä velvoitteina yrityksille. Uusi kustannuserä yrityksille olisi seurausta vakuusvaatimuksesta, jonka keskeinen merkitys liittyy lopetus- ja jälkitoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Vakuudesta aiheutuvia lisäkustannuksia on kuitenkin pidettävä vähäisinä verrattuna malminetsinnän ja kaivostoiminnan kokonaiskustannuksiin.

Esitys tulisi aiheuttamaan yrityksille jonkin verran hallinnollisia lisäkustannuksia. Esityksessä on osin nykyistä käytäntöä kodifioitu. Avoimuutta, tiedottamista, kuulemista ja eri tahojen vaikuttamismahdollisuuksia on pyritty lisäämään, minkä seurauksena ilmoitus-, lupa- ja raportointimenettelyt olisivat nykyistä jonkin verran laajempia. Yrityksiltä vaadittaisiin entistä tarkempaa ja täsmällisempää dokumentointia suunnitelmista ja

varsinaisesta toiminnasta. Lupahakemusten tulisi olla huolellisesti valmisteltuja. Nämä seikat voivat lisätä yritysten tarvetta käyttää ympäristökonsultteja tai oikeudellisia asiantuntijoita.

Esityksessä tarkoitetuista lupapäätöksistä yrityksen on maksettava päätösmaksu, joka määräytyy valtion maksuperustelain (150/1992) mukaan ja jonka suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää. Päätösmaksun tulee olla oikeassa suhteessa hakemuksen käsittelyn työmäärään sekä käsittelystä aiheutuviin välittömiin ja välillisiin kustannuksiin. Esityksen nojalla tehtävistä päätöksistä perittäviä maksuja jouduttaneen joissakin tapauksissa korottamaan tai porrastamaan siten, että ne vastaavat viranomaiselle aiheutuvaa työmäärää sekä hakemukseen ja päätökseen liittyviä tiedottamiskustannuksia. Päätösmaksut eivät tällä hetkellä riitä kattamaan viranomaiselle aiheutuvia kustannuksia, eikä niihin ole tehty tarkistuksia vuoden 2001 jälkeen.

Hyvä malminetsintätapa on jo nykyisin edellyttänyt yhteydenpitoa kiinteistöjen omistajiin. Nykyisin valtaajan on ilmoitettava malminetsinnän päätyttyä tutkimustulokset viranomaiselle, mutta kaivostoimintaa koskeva ilmoitusvelvollisuus on vuosikohtainen. Esityksen mukaan yrityksille säädettäisiin uudeksi velvoitteeksi ilmoittaa myös malminetsintäalueella tehdyistä toimenpiteistä vuosittain viranomaiselle. Muutos ei olisi suuri, koska jo nykyisin valtaajilta on pyydetty vuosittain tietoja toiminnasta valvontaa varten.

Toiminnan kokonaiskustannuksiin nähden esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutuksia yritysten kustannusten kasvuun voidaan pitää vähäisinä.

Kilpailu ja markkinoiden toimivuus

Esityksessä on asetettu vaatimuksia yritysten osaamiselle, käytettävissä oleville resursseille ja toiminnalle. Malminetsintäluvan haltijalla olisi esityksen mukaan etuoikeus esiintymän hyödyntämistä edellyttävään kaivoslupaun, mikä käytännössä estää muiden kilpailijoiden toiminnan malminetsintäalueella luvan voimassaoloaikana. Esiintymän hyö-

dyntäminen olisi kaivosluvan haltijan yksinoikeutena. Vastapainona yksinoikeudelle luvan haltijalla olisi velvollisuus harjoittaa luvan mukaista toimintaa. Koska koko järjestelmän toimivuutta on pyritty parantamaan muun muassa lupamääräyksillä, määräajoilla, karensseilla, maksuilla ja sanktioilla, arvioidaan esityksen parantavan kilpailutilannetta ja markkinoiden toimivuutta.

Pienten ja keskisuurten yritysten asema

Malminetsintää harjoittavat yritykset ovat tyypillisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä, mutta niitä rahoittavat osittain suuret kaivosyhtiöt. Esitykseen sisältyvät velvoitteet tulevat rasittamaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä suhteessa enemmän kuin suuria yrityksiä. Tarkoituksena olisi helpottaa näiden yritysten asemaa kaivosviranomaisen ohjeistuksella ja koulutuksella. On lisäksi mahdollista, että pienten esiintymien hyödyntämiskynnys voi nousta, millä voi olla vaikutuksia pienten ja keskisuurten yritysten edellytyksiin harjoittaa kaivostoimintaa.

Investoinnit sekä tutkimus- ja kehitystoiminta

Investointihalukkuus malminetsintään ja kaivostoimintaan riippuu ensi sijassa maailmanmarkkinoiden kysynnästä, joka vaikuttaa suoraan kaivosmineraalien hintatasoon.

Malminetsinnän alkuvaiheessa tapahtuva etsintätyö ei edellyttäisi lupaa. Malminetsintälupaun etuoikeuttava varaus voisi olla selvästi nykyistä kauemmin voimassa. Tällöin yrityksillä olisi paremmat edellytykset tutkia aluetta ehdotetun etsintätyötä koskevan säännöksen nojalla tai sopimalla asiasta asianomaisen kiinteistön omistajan kanssa sekä selvittää mahdollisen malminetsintäluvan tarvetta. Malminetsintä olisi luvanvaraista, kun toiminnasta aiheutuu esityksessä tarkoitettua haittaa tai kyse on uraanin etsinnästä.

Esityksessä on otettu huomioon lupiin liittyvät varallisuusoikeudelliset näkökohdat. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lupaharkinnasta ja lupien pysyvyydestä tarvittavalla tarkkuudella siten, että esityksen voidaan olettaa parantavan yritysten mahdollisuutta

arvioida kaivosluvan saamiseen ja hyödyntämisoikeuden pysyvyyteen liittyviä näkökohtia sekä siten ennakoida investointien kannattavuutta. Lupiin perustuvat oikeudet olisivat myös pantattavissa osana vakuusjärjestelyjä, mikä edistää rahoituksen saamista investointeja varten. Luvat olisivat siirrettävissä, mikä voi olla tarpeen muun muassa yritysjärjestelyjen kannalta. Esityksessä ehdotettujen yleisten periaatteiden voidaan arvioida kannustavan yrityksiä kehittämään parempia toimintatapoja.

Suomen kiinnostavuus kaivosmaana

Suomessa on geologisin perustein potentiaalia kaivostoimintaan ja hyvä geologinen perusaineisto julkisesti saatavilla. Tästä syystä Suomea pidetään kansainvälisesti kiinnostavana malminetsinnän ja kaivostoiminnan kohdemaana. Esityksellä tullaan entisestään tehostamaan malminetsintäaineiston keräämistä kaivosviranomaiselle, jolloin se olisi julkisesti saatavilla. Lisäksi Suomen kiinnostavuus kaivosmaana perustuu vakaisiin yhteiskuntaoloihin, kattavaan tie- ja tietoverkostoon sekä harvaan asutukseen. Suomen kiinnostavuutta lisäävät myös valtion toimenpiteet kaivostoiminnan edistämiseksi, muun muassa liittyen kaivoshankkeiden vaatimiin infrastruktuuri-investointeihin, alan työntekijöiden koulutuksen järjestämiseen ja kaivoshankkeiden rahoitukseen. Yritysten kiinnostus Suomea kohtaan perustuu muun ohella osin tarpeella hajauttaa maariskejä toimimalla useissa maissa.

Yritysten kiinnostusta malminetsintään ja kaivostoimintaan Suomessa selittää osaltaan myös tekniikan kehittyminen ja maailmanmarkkinahintojen nousu. Kehityksen seurauksena hyödyntämisen kohteeksi tulevat aiempaa köyhemmät esiintymät. Suomessa on jo tällä hetkellä eräitä maailman köyhimpiä tuotannoissa olevia esiintymiä.

Suomen kilpailukyvyyn ja kiinnostavuuden kaivosmaana voidaan arvioida parantuvan verrattuna nykyiseen. Esityksen tavoitteena on edistää kaivostoimintaa ja sen edellyttämää malminetsintää. Esitys parantaisi toiminnan ennustettavuutta ja siihen liittyvien riskien kokonaisarviointia, koska ehdotetut säännök-

set on sovitettu yhteen muun oikeusnormiston kanssa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Esityksessä on lisäksi sovitettu yhteen erilaiset kilpailevat yleiset ja yksityiset edut sekä kiinnitetty huomiota haitankärsijöiden aseman parantamiseen, minkä voidaan arvioida lisäävän myönteistä suhtautumista malminetsintään ja kaivostoimintaan.

Kullanhuuhdonta

Kullanhuuhdonta harjoittavat pääsääntöisesti yksityishenkilöt, joista suurimmalle osalle kyse on harrastuksesta ja elämäntavasta. Suomessa on vain muutama henkilö, jonka voidaan katsoa hankkivan elantonsa kullanhuuhdonnalla.

Kullanhuuhtojille aiheutuisi jonkin verran lisäkustannuksia alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle tai laitokselle maksettavan korvauksen tason noston sekä alueen kunnossapidon ja toiminnan jälkihoitoa koskevien laajentuneiden velvoitteiden vuoksi. Toisaalta jälkihoitovelvoitteiden arvioidaan vähentyvän, koska toimintaa koskevia vaatimuksia tarkennettaisiin ja luvan ehdoton enimmäisvoimassaoloaika poistettaisiin.

Ehdotetun siirtymäsääntelyn nojalla kullanhuuhdonta koskevat kaivosoikeudet raukeaisivat siirtymäajan jälkeen. Tällaisen oikeuden haltijalla olisi etuoikeus ehdotettuun kullanhuuhdontalupaan. Luvan nojalla harjoitettu toiminta määräytyisi voimassa olevan oikeusnormiston perusteella, millä voidaan arvioida olevan vaikutuksia osalla Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevilla kaivospiirien alueilla harjoitettuun toimintaan. Kansallispuistoa koskevien säännösten soveltaminen mahdollistaisi edelleen perinteisen kullanhuuhdontan, mutta ei tehokkaiden koneiden käyttöä, mikä käytännössä vuositasolla vähentäisi maaperästä talteen otetun kullann määrää.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitykseen sisältyy merkittävä muutos viranomaisten työnjakoon. Kumottavan lain hakemusasioita ja yleistä valvontaa koskevat

viranomaistehtävät siirretäisiin pois työ- ja elinkeinoministeriöstä ja keskitettäisiin Tukesiin. Siirto tarkoittaisi noin kahdeksan henkilötövuoden resurssin siirtämistä pois ministeriöstä. Valtioneuvosto ratkaisisi kuitenkin kaivosalueen käyttöoikeutta koskevat kaivosalueenastuslupa-asiat sekä uraanin tai toriumin tuottamista koskevat kaivoslupa-asiat. Valtioneuvostossa ratkaistavat asiat valmisteltaisiin työ- ja elinkeinoministeriössä. Tämän vuoksi työ- ja elinkeinoministeriössä olisi varattava resursseja mainittuja lupaa-asioita varten. Resurssitarve ministeriössä saattaa huomattavasti vaihdella vuosittain. Kaivosalueenastuslupaa koskevia hakemuksia arvioidaan vuositason tulevan vireille enintään muutamia.

Kaivosturvallisuuden osalta viranomaisvalvonta painottuu esityksessä johtamisjärjestelmien valvontaan. Tukesin tehtäviin kuulunut rikastushiekka-altaiden patojen ja vesialtaiden patojen valvonta on siirtynyt patoturvallisuutta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen seurauksena patoturvallisuusasioissa toimivaltaiselle alueelliselle ympäristökeskukselle. Kaivosten nostolaitosten tarkastus siirtyisi hyväksytylle tarkastuslaitokselle. Kaivosturvallisuuden valvontaa koskevat muutokset eivät kuitenkaan vapauttaisi Tukesin resursseja, kun otetaan huomioon kaivostoiminnan nähtävissä oleva kasvu.

Esityksessä on tarkoitettu purkaa työturvallisuuden ja kaivosturvallisuuden päällekkäistä sääntelyä. Kaivosten työturvallisuutta koskevat säännökset perustuvat etenkin työturvallisuuslakiin. Tämän seurauksena työntekijän turvallisuuteen ja terveyteen liittyviä säännöksiä valvoisi nykyistä laajemmin pelkääntään työsuojeluviranomainen, jolloin työsuojeluviranomaisten valvontatehtävien määrä saattaa kasvaa. Lisäksi esityksen mukaan työsuojeluviranomainen antaisi lausunnon kaivosturvallisuuslupahakemuksesta. Myös viranomaisten keskinäinen tiedonsaantioikeus aiheuttaa muutoksia viranomaismenettelyihin. Toisaalta ehdotetut muutokset tehostaisivat viranomaisten välistä yhteistyötä.

Kaivostoiminnan aloittamiseen, varsinaiseen kaivostoimintaan ja lopettamisvaiheeseen liittyy huomattava määrä voimassa olevan lainsäädännön vaatimia lupaprosesseja. Esityksessä ei ole tehty eri lainsäädäntöihin

perustuvaan viranomaistoimintaan periaatteellisia muutoksia. Esitys selkeyttäisi lupamenettelyjä, mutta hyvän ja tehokkaan hallinnon toteutuminen vaatisi myös viranomaisten yhteistoiminnan kehittämistä edelleen.

Esitys merkitsisi viranomaispäätöksiä koskevan muutoksenhaun uudistumista. Muutoksenhaku muuttuisi pääsääntöisesti kaksiportaiseksi, jossa ensiasteena on hallinto-oikeus ja lopullisena asteena KHO. Muutoksenhaku kumottavan lain nojalla annetuista päätöksistä on viime vuosina jonkin verran lisääntynyt. Pääasiassa tämä johtuu siitä, että vuoden 2006 lopusta alkaen päätökset on annettu tiedoksi hakijan lisäksi myös kiinteistöjen omistajille ja muille asianosaisille. Voidaan arvioida, ettei muutoksenhakujen määrä lain uudistamisen jälkeen enää merkittävästi kasvaisi.

Esityksen oikeusturvaan, vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseen ja elinkeinon harjoittamisedellytysten turvaamiseen liittyvien intressien yhteensovittaminen lisäisivät kaivosviranomaisen tehtäviä sekä lupamenettelyjen että valvontatehtävien osalta. Kaivostoimintaan liittyvien useiden eri viranomais-tehtävien koordinointi edellyttäisi kaivosviranomaiselta panostusta malminetsinnän ja kaivostoiminnan kannalta keskeisen lainsäädäntöasiantuntemuksen kehittämiseen. Toiminnan tehostamiseksi kaivosviranomaisen olisi myös kehitettävä menettelytapojaan ja otettava käyttöön uusia työkaluja muun muassa sähköisen asioinnin ja karttatiedon hallinnan kehittämiseksi.

Lupamenettelyyn liittyvän työn ohella esitys lisäisi muuta viranomaistyötä. Esityksen perusteella kaivosviranomainen keräisi vuosittain tiedot malminetsinnästä, kullanhuuhdonnasta ja kaivostoiminnasta. Tätä työtä tehdään jo nykyisin, mutta työ muuttuisi järjestelmällisemmäksi. Kaivosviranomaiselle olisi myös toimitettava tiedot malminetsintä- aluetta, kullanhuuhdonta- aluetta sekä kaivos- aluetta ja kaivoksen apualuetta koskevista jälkitoimenpiteistä.

Luvan hakijoilta vaadittaisiin nykyistä perusteellisempia selvityksiä, minkä pitäisi vähentää kaivosviranomaisen työmäärää nykyisestä. Lupahakemusten määrä voi kuitenkin vaihdella huomattavasti vuosittain. Lupaha-

kemusten määrä ja siten kaivosviranomaisen työmäärä on voimakkaasti sidoksissa raaka-aineiden kysyntään ja hintatasoon maailmanmarkkinoilla sekä yleisesti kaivostoiminnan kansainväliseen kehitykseen. Kokonaisuutena arvioiden kaivosviranomaisen työmäärä todennäköisesti kasvaisi jonkin verran. Merkittävimpiä kaivosviranomaiselle tulevia lisätehtäviä olisivat vakuustarpeen arviointi ja kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksettavan louhintakorvauksen vahvistaminen vuosittain. Hakemuksista ja päätöksistä tiedottaminen muuttuisi nykyiseen pelkästään hallintolakiin pohjautuvasta menettelystä yksinkertaisemmaksi. Lupapäätökset olisivat jatkossa sisällöllisesti täsmällisempiä. Luvassa olisi tapauskohtaisesti annettavat tarvittavat yksilöidyt lupamääräykset. Esitys edellyttäisi viranomaisvalvonnan tehostamista. Kaivosviranomaiselle ehdotetut hallintopakkeinit lisäisivät kaiken kaikkiaan viranomaistyötä.

Kokemukset viimeisen kolmen vuoden ajalta osoittavat, ettei nykyinen resursointi kaivoslainsäädännön mukaisesti viranomais-tehtäviin ole riittävä asioiden käsittelemiseksi joutuisasti. Työmäärään on vaikuttanut toisaalta myös alan erittäin voimakas korkea-suhdanne. Lain voimaantulon yhteydessä tarvitaan väliaikaisesti tiedottamis- ja koulutuspanostuksia, mutta nämä tehtävät voidaan hoitaa nykyisin resurssein.

Esityksen mukaan vahingon- ja haitankorvauksista päättäminen siirtyisi alioikeudesta kaivostoimitukseen. Tämä lisäisi jossain määrin Maanmittauslaitoksen tehtäviä.

4.4 Vaikutukset kansantalouteen, julkistalouteen, työllisyyteen ja aluekehitykseen

Esityksen kansantaloudelliset vaikutukset olisivat vähäiset. Malminetsintä ja kaivos-toiminta ovat yhä selkeämmin kansainvälistä liiketoimintaa, minkä vuoksi markkinoiden muutoksilla on merkittävin vaikutus alan teollisuuteen myös Suomessa. Erityisesti raaka-aineiden hintakehitys sekä markkinoiden näkemys tulevasta hintakehityksestä vaikuttavat ratkaisevasti alan toimintaedellytyksiin myös Suomessa. Merkittävä malminetsinnäs-

sä ja kaivostoiminnassa viimeisen vuosikymmenen aikana toteutunut muutos on, ettei toimintaan Suomessa enää liity hyvin pitkälle integroitua jalostusketjua. Erityisesti metallien jalostuksessa kenelläkään toimijoista ei ole koko ketjua (malminetsintä, kaivostoiminta, tutkimus ja jatkojalostus) hallinnassa. Toisaalta Suomessa tuotetut kaivosmineraalit pääsääntöisesti jatkojalostetaan maassamme, ja ne ovat tärkeitä teollisuuden raaka-aineita.

Tiedossa oleviin ja jo päätettyihin tai käynnistettyihin kaivoshankkeisiin esityksellä ei olisi vaikutuksia. Esityksen ei myöskään arvioida vaikuttavan pitkälle valmisteltuihin, mutta vielä vailla lupa- tai rahoituspäätöksiä oleviin kaivoshankkeisiin. Hankkeiden valmistelussa on pystytty valmistautumaan tulossa oleviin muutoksiin, eikä tällä hetkellä suunnitellun kaivoshankkeen kannattavuus muutu.

Pidemmällä aikavälillä vaikutukset kaivos-toimintaan riippuvat tulevasta malminetsinnän tasosta. Malminetsintä erottuu esityksessä omaksi kokonaisuudekseen, ja jatkossakin se olisi tapahtumamäärältään ja toistuvuudeltaan merkittävin esityksessä säädelty toiminto. Kumottavan lain aikana hakemusmenettely on ollut nopeaa ja suoraviivaista aina vuoden 2006 kesään asti, jolloin menettelyssä havaittiin olevan huomattavia puutteita muun muassa asianosaisten oikeusturvan kannalta. Silloinen kauppa- ja teollisuusministeriö muutti tuolloin lupamenettelyissä noudatettuja käytäntöjään, ja malminetsintään oikeuttavien valtaushakemusten käsittely on mainitun ajankohdan jälkeen ollut merkittävästi hitaampaa. Esitykseen sisältyvien uudistusten voidaan arvioida parantavan lupamenettelyä ilman, että asianosaisten oikeusturvanäkökohdat uudelleen vaarantuvat. Kokonaisuutena arvioiden esitettyjä muutoksia ei todennäköisesti voida pitää sellaisina, että ne vähentäisivät malminetsinnän määrää ja intensiteettiä. Siten esitys turvaisi jatkossakin kaivostoiminnan edellytykset.

Kaivoksen perustamisen osalta lähinnä menettelysäännöksiin sisältyvä muutos kumottavaan lakiin verrattuna on huomattava. Kun kysymys on lähinnä kaivoslupaa koskevan päätöksenteon siirtämisestä ministeriöstä kaivosviranomaiselle, ei muutoksen todelli-

suudessa kuitenkin voida arvioida merkittävästi vaikeuttavan uuden kaivostoiminnan aloittamista. Käyttöoikeus kaivosalueeseen ei enää perustuisi suoraan lakiin, vaan edellyttäisi valtioneuvoston lupaa. Muutos on tarpeen perusoikeusjärjestelmän takia, eikä sen voida arvioida vaikeuttavan uuden kaivostoiminnan aloittamista.

Huoltovarmuuden näkökulmasta esityksellä ei ole vaikutusta. Kun tarkastellaan maamme kykyä selviytyä häiriötilanteissa ja kriisioloissa mahdollisimman vähin erityisjärjestelyin ja haitoin, ei esitykseen sisälly mitään sellaisia muutoksia, joilla olisi merkitystä kaivostoimintaan nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

Malminetsinnän ja kaivostoiminnan arvioidaan työllistävän tällä hetkellä noin 2 500 henkilöä. Suunnittelu- tai valmisteluvaiheessa olevien uusien kaivoshankkeiden toteutuksessa ja ottaen huomioon normaalin luonnollisen poistuman arvioidaan uusia henkilöitä tarvittavan noin 1500. Esityksellä ei ole vaikutuksia tähän tilanteeseen.

Malminetsintä ja kaivostoiminta ovat pääosin alueellisesti keskittyneet Lappiin, muuhun Pohjois-Suomeen sekä Itä-Suomeen. Tässä suhteessa esitys osaltaan turvaa näiden alueiden elinkeinorakenteen kehittymistä sekä työpaikkojen luomista. Esitys edistäisi tasapainoista aluekehitystä, sillä lupaharkinnassa otetaan välillisesti huomioon eri alueiden erityispiirteet, muun muassa muut alueiden käyttömuodot, potentiaaliset alueiden käyttötarpeet ja väestötiheys. Esitykseen ei myöskään sisälly tekijöitä, jotka heikentäisivät jonkin tietyn alueen asemaa verrattuna nykyiseen. Esitykseen ei lisäksi sisälly ehdotuksia, jotka tosiasiallisesti merkittävästi muuttaisivat nykyistä tilannetta muun muassa saamelaiden kotiseutualueen tai erityisen poronhoitoalueen osalta.

Julkistalouden kannalta on arvioitava esitykseen sisältyvää ehdotusta, jonka mukaan valtiolle tulevasta valtausmaksusta (vuodessa 6,75 euroa hehtaarilta) luovutaan. Valtausmaksuista on vuosina 2006—2008 kertynyt vuosittain keskimäärin noin 850 000 euroa. Julkistalouden kannalta muutosta ei ole pidettävä merkittävänä, ja maksun poistaminen on yhtenä perusteena sille, että kiinteistöjen omistajien saaman hehtaariperusteisen kor-

vauksen tasoa nostettaisiin. Valtion tulot vähenisivät 6 000 euroa vuodessa nykytilaan verrattuna, kun esityksen mukaisesti kaivoslakiin (273/1943), jäljempänä *vuoden 1943 kaivoslaki*, perustuva puolustusmaksu maksettaisiin kokonaisuudessaan kiinteistöjen omistajille. Julkistalouden kannalta merkitystä on myös Metsähallitukselle alueen hallinnasta vastaavana laitoksena maksetulla valtauskorvauksella, joka vuosittain on ollut noin 500 000 euroa. Malminetsintäalueeseen ja kullanhuuhdonta-alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksettavan korvauksen tasoa esitetään tarkistettavaksi, jolloin luvanhaltijoiden Metsähallitukselle maksumat korvaukset nousisivat vastaavasti jonkin verran.

4.5 Ympäristövaikutukset

Esityksen ympäristövaikutuksia on mahdollista arvioida vain yleisellä tasolla. Yksittäisiä hankkeita koskevan vaikutusarvioinnin epävarmuutta lisää malminetsintä-, kaivos- ja kullanhuuhdontahankkeiden tapauskohtaisuus ja erilaisuus niin hankkeiden sijainnin, suuruusluokan ja ajoituksen kuin myös hyödynnettävien kaivosmineraalien suhteen.

Kaivostoiminta aiheuttaa aina muutoksia ympäristöönsä. Kaivoshankkeiden välittömät ympäristövaikutukset keskittyvät alueellisesti pääosin hankkeiden lähialueille ja ajallisesti toiminnan aikaisiin vaikutuksiin. Ympäristövaikutukset voivat kuitenkin olla mahdollisia myös toiminnan päättymisen jälkeen pitkänkin ajan kuluessa. Kaivostoiminnan aiheuttamat ympäristömuutokset ovat suurimmat kaivosten avaamisvaiheessa. Merkittävimpiä välittömiä vaikutuksia ovat louhinnasta ja kuljetuksista aiheutuva melu, pöly ja sivutuotteiden, kuten sivukiven ja rikastushiekan, varastointiin liittyvät ympäristövaikutukset.

Kaivostoiminta muuttaa kaivosalueen ja sen lähiympäristön maisemakuvaa ja luonnonolosuhteita erityisesti silloin, kun toimintaa harjoitetaan avolouhintana. Kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten laajuuteen ja laatuun vaikuttavat muun muassa kaivoshankkeiden sijainti ja koko, käytettävä ottamis- ja louhintatekniikka sekä hyödynnettävä malmi- ja mineraalityyppi. Esityksessä

tarkoitettua malminetsinnän ja kullanhuuhton aikana tehtävät toimet eivät yleensä aiheuta vähäistä suurempia vaikutuksia ympäristöön.

Esityksessä ehdotetut toimenpiteet antaisivat nykyistä huomattavasti paremmat mahdollisuudet ottaa huomioon kaivoshankkeiden ympäristövaikutukset. Esityksen keskeisiä tavoitteita ovat toiminnasta aiheutuvien haittojen ja vahinkojen vähentäminen ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen sekä luonnon monimuotoisuuteen (lajit ja luontotyypit), luonnonolosuhteisiin (pinta- ja pohjavedet, maa- ja kallioperä, ekosysteemien toimivuus) ja maisemaan sekä rakennettuun ympäristöön ja kulttuuriperintöön. Jo tapahtuneiden muutosten suhteen esitys antaa nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa myönteisesti erityisesti vahingollisten maisemavaikutusten korjaamiseen.

Esityksen lupaharkintaa koskevilla säännöksillä on mahdollista vaikuttaa sekä välittömästi että ennalta ehkäisevästi mahdollisiin haitallisiin tai vahingollisiin ympäristövaikutuksiin. Esitys on sovitettu yhteen muun ympäristölainsäädännön kanssa. Esityksessä on otettu huomioon ympäristönsuojelulaissa säädetty maaperän ja pohjaveden pilaamiskielto sekä vesilaissa säädetty pohjaveden muuttamiskielto. Hakemusten lupaharkinnassa otetaan huomioon luonnonsuojelulaissa tarkoitettavat suojeltavat luontotyypit ja lajit, luonnon- ja maisemansuojelualueet, Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet sekä vesilaissa tarkoitettavat luonnontilaisina säilytettävät luontotyypit. Esityksen mukaiset velvollisuudet malminetsintäluvan haltijalle ja kullanhuuhtojalle sekä toimintaa koskevat rajoitukset ja annettavat lupamääräykset turvaisivat malminetsintäalueilla ja kullanhuuhtonta-alueilla luonnonolosuhteiden ja maiseman muuttumattomuuden sekä rakennetun ympäristön ja kulttuuriperinnön säilymistä.

Kaivoslupaharkinnassa esitys velvoittaisi ottamaan huomioon alueiden käytön suunnittelujärjestelmät ja -tavoitteet sekä ympäristövaikutusten arviointien tulokset. Lupaharkinnan yhteensovittaminen alueiden käytön suunnittelujärjestelmään ja ympäristövaikutusten arviointijärjestelmään mahdollistaa kaivoshankkeiden yhteensovittamisen muun maankäytön suhteen ja hankkeiden vaikutus-

ten kokonaisvaltaisen tarkastelun niin välittömien kuin myös välillisten ympäristövaikutusten osalta. Kaivosluvan haltijalle sääde-tyillä velvollisuuksilla ja lupamääräyksillä voidaan osaltaan ehkäistä ennalta haitallisia tai vahingollisia ympäristövaikutuksia. Esityksen mukainen kaivoslupaharkinta vaikuttaa ympäristöhaittojen syntyyn ennalta ehkäisevästi.

Esitys korostaisi myös malminetsintää, kaivostoimintaa ja kullanhuuhtontaa harjoitavien vastuuta, mikä tuo toimintaan varovaisuutta ja siten ennalta ehkäisevää vaikutusta. Myös vaatimukset lupahakemusten ja itse toiminnan riittävästä suunnittelutasosta vaikuttavat mahdollisten haittojen syntyyn ennalta ehkäisevästi. Vastaavasti vaikuttaa myös valvonnan ja alueiden jälkihoidon tarkempi sääntely. Esityksessä viranomaisella olisi toimivalta päättää luvan myöntämisestä, raukeamisesta, muuttamisesta, peruuttamisesta ja voimassaolosta sekä jälkihoidon toimeenpanosta ja hallintopakoista, mikä osaltaan edistäisi myös ympäristönäkökohtien huomioon ottamista.

Esityksen ympäristövaikutusten arvioinnin lopputuloksena on, että esityksellä on lähtökohtaisesti myönteisiä ympäristövaikutuksia nykytilaan verrattuna. Vaikutukset ovat kuitenkin aina hanke- ja tapauskohtaisia, välittömien vaikutusten osalta pääosin paikallisia tai alueellisia ja mitattavissa siinä vaiheessa, kun hankkeet ovat toteuttamiskelpoisia.

4.6 Vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen

Kaivosmineraalit ovat uusiutumattomia luonnonvaroja. Esityksen tavoitteena on kaivostoiminnan järjestäminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tavoitesäännöksen mukaisesti erityisesti huomioon otettava näkökohta on muun muassa luonnonvarojen säästävä käyttö.

Esityksen mukaan malminetsintää koskeva tietoaaineisto on toimitettava kaivosviranomaiselle. Kaivosmineraaleja koskevan luonnonvaratiedon kerääminen ja arkistointi on järjestelmällistä. Koska tietoaaineisto on yleisesti saatavissa, voidaan sitä hyödyntää mineraalipolitiikan ja päätöksenteon tukena.

Kaivoksen perustamiseen ja kaivostoiminnan harjoittamiseen vaadittaisiin kaivoslupa. Luvan myöntäminen perustuisi kokonaisarviointiin. Luvan myöntäminen edellyttäisi muun muassa, että esiintymä on kooltaan, pitoisuudeltaan ja teknisiltä ominaisuuksiltaan hyödyntämiskelpoinen. Vaatimuksella rajoitettaisiin köyhien esiintymien hyödyntämistä ja niihin liittyvät merkittävät sivukivien jätemäärät. Luvan myöntäminen edellyttäisi myös alueiden käytön suunnittelutarpeiden huomioon ottamista, mikä edistäisi kaivostoiminnan ja muun toiminnan yhteensovittamista alueellisesti.

Kaivosmineraalien louhinnassa ja hyödyntämisessä olisi huolehdittava siitä, ettei hyödyntämisessä tapahdu ilmeistä tuhlausta. Lisäksi kaivostoiminta olisi järjestettävä siten, että kaivoksen ja esiintymän mahdollista tulevaa käyttöä ja louhimistystä ei vaaranneta tai vaikeuteta. Kaivostoiminnan sivutuotteiden hyödyntäminen olisi esityksen mukaan mahdollista nykyistä laajemmin.

Kaivostoiminnan lopettamisen yhteydessä kaivosviranomaisen velvollisuutena olisi varmistaa, ettei kaivostoiminnan päätyttyä pureta kaivoksen maan pinnalla olevia rakennuksia ja rakennelmia, jos tämä vaikeutaisi tai vaarantaisi kaivoksen mahdollisen tulevan käytön tai louhimistystä. Tällä varmistettaisiin, että suljettu kaivos on mahdollista avata uudestaan.

Kullanhuuhdontaan valtion omistamalla alueella vaadittaisiin kullanhuuhdentalupa. Lupa olisi voimassa määräajan, mutta luvan enimmäisvoimassaoloaika ei enää rajoitettaisi. Tavoitteena on muun muassa kullanhuuhdonnan keskittäminen alueellisesti siten, että kullanhuuhdontakohde hyödynnetään täysimääräisesti ottaen huomioon asianomaisella alueella sovellettavaksi tulevat toimenpiteitä koskevat rajoitukset ennen siirtymistä uuteen kohteeseen. Voimaperäistä maamasojen käsittelyä kullanhuuhdonnan yhteydessä rajoitetaan jo nykyisin voimassa olevan oikeusnormiston nojalla. Esityksessä eri ajankohtana kullanhuuhdonnan aloittaneet saatettaisiin siirtymäajan jälkeen yhdenvertaiseen asemaan toimintaa koskevien ympäristöperusteisten rajoitusten ja luonnonvarojen kestävän hyödyntämisen osalta.

Kokonaisuutena arvioiden esityksellä voidaan katsoa olevan lähtökohtaisesti myönteisiä vaikutuksia luonnonvarojen kestävämpään hyödyntämiseen nykytilaan verrattuna.

4.7 Perusoikeusvaikutukset

Esityksen keskeisenä tavoitteena on kaivoslainsäädännön kokonaisuudistus siten, että turvataan yleiset ja yksityiset edut ottaen huomioon perusoikeusjärjestelmä kokonaisuudessaan.

Esityksen kannalta keskeiset perusoikeudet ovat omaisuuden suoja, elinkeinovapaus, ympäristöperusoikeus, kansalaisvaikuttaminen ja osallistuminen sekä oikeusturva. Saamelaisalueilla on lisäksi otettava huomioon saamelaisia koskeva perustuslain säännös. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on tarkemmin kuvattu esityksen suhdetta perustuslakiin sekä selostettu perustuslain kannalta merkittävät säännösehdotukset ja perusteet, joiden nojalla niitä olisi pidettävä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmistelu työryhmässä

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 6 päivänä huhtikuuta 2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kaivoslainsäädännön muuttamiseksi. Työryhmässä ovat olleet edustettuina kauppa- ja teollisuusministeriö (vuoden 2008 alusta lukien työ- ja elinkeinoministeriö), ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja Tukes sekä asiantuntijana GTK. Työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi kaivoslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi valmistui 8 päivänä lokakuuta 2008 (www.tem.fi/kaivoslakiuudistus).

Työryhmä kuuli asiantuntijoita oikeusministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, ympäristöministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, KHO:sta, Säteilyturvakeskuksesta, Maanmittauslaitoksesta, Helsingin, Turun, Joensuun ja Vaasan yliopistoista, Teknillisestä korkeakoulusta, Lapin ympäristökeskuksesta, Länsi-Suomen ja Pohjois-Suomen ympäristölupavirastoista ja Tukesis-

ta sekä muun muassa malminetsijöiden, kaivannaisteollisuuden, kiviteollisuuden, maa- ja vesirakentamisen, kullankaivajien, maanomistajien, kuntien, saamelaiden, paliskuntien, Pohjois- ja Itä-Suomen maakunnan liittojen, luonnonsuojelun ja pääomasijoittajien edustajia.

Työryhmä teetti selvitykset perustuslain 20 §:stä ja sen merkityksestä kaivoslainsäädännön valmistelussa, perustuslain perusoikeussäännösten suhteesta huuhtontakullan valtauksiin ja kaivosoikeuteen, malminetsinnän ja kaivostoiminnan suhteesta maanomistajien ja muiden haitankärsijöiden perusoikeusuojaan, luonnonsuojelutavoitteiden huomioon ottamisesta malminetsinnässä ja kaivostoiminnassa sekä perustuslain 121 §:n mukaisen kunnallisen itsehallinnon huomioon ottamisesta kaivoslain uudistamisessa.

Vuonna 2005 perustettua työryhmää edelsi kauppa- ja teollisuusministeriön 1999 asettama kaivoslain uudistamista ja kaivosturvallisuussäännösten uudistamista valmistelleet työryhmät, joiden loppuraportit valmistuivat 2003 (KTM:n työryhmä- ja toimikuntaraportteja 2/2003 ja 3/2003). Ensin mainittu työryhmä käsittelee toimeksiannon mukaisesti kaivosten sivutuotteita ja jätteitä, kaivosten jälkihoitoa sekä kaivospiirin vuokraamista ja käyttöä koskevia kysymyksiä. Kaivosturvallisuussäännösten uudistamista valmistellut työryhmä laati ehdotukset kaivosturvallisuutta, kaivosten nostolaitoksia ja kaivoskarttoja koskeviksi kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksiksi. Työryhmien ehdotukset saivat ristiriitaisen vastaanoton.

5.2 Lausunnot työryhmän mietinnöstä

Kaivoslain uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunnot yli 100 taholta, jotka edustivat muun muassa ministeriöitä, tuomioistuimia, lääninhallituksia, kaivosturvallisuudesta, säteilyturvallisuudesta, maanmittauksesta, muinaismuistoista, rajavalvonnasta, geologisen tiedon tuottamisesta ja huoltovarmuudesta vastaavia viranomaisia ja laitoksia, ympäristöhallintoa, TE-keskuksia, puolustusvoimia, yliopistojen geologisia ja oikeustieteellisiä tiedekuntia, kuntia, maakuntia, elinkeinoelämää, kaivan-

naisteollisuutta, kiviteollisuutta, maa- ja vesirakentamista, finanssialaa, kullankaivajia, työntekijäjärjestöjä, maanomistajia, saamelaisia, paliskuntia ja luonnonsuojelijoita. Lausuntopyyntö lähetettiin 15 päivänä lokakuuta 2008, ja lausuntoaika päättyi 27 päivänä marraskuuta 2008. Lausuntoja annettiin yhteensä lähes 100, joista noin kolmannes tahoilta, joilta ei erikseen pyydetty lausuntoa (muun muassa koneellista kullanhuuhtontaa harjoittavat ja näitä lähellä olevat tahot antoivat 20 lausuntoa). Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (www.tem.fi/kaivoslakiuuditus). Lausuntotiivistelmän liitteenä on luettelo pyydetyistä ja saaduista lausunnoista.

Suurin osa lausunnonantajista piti työryhmän esitysluonnosta onnistuneena ja esitysluonnoksen suhdetta perustuslakiin perusteellisesti valmisteltuna. Lausunnonantajat katsoivat pääosin, että kokonaisuutena arvioiden säännösehdoituksissa on saavutettu tasapaino eri perusoikeuksien yhteensovittamisessa.

Lausunnonantajien kannat hajautuivat esityksen lähtökohtien osalta seuraavasti: Teollisuuden ja eräiden muiden tahojen mielestä kaivoslain tarkoituksena tulee olla malminetsinnän ja kaivostoiminnan edistäminen, minkä takia toisaalta toimintaa koskevien rajoitusten ja velvollisuuksien tulisi olla mahdollisimman vähäisiä sekä toisaalta oikeuksia tulisi laajentaa, myös verrattuna nykytilaan. Teollisuus suhtautuu hyötyjen ja menetyksen vertailuun ja kaavoituksen merkityksen korostamiseen kaivoslupaharkinnassa kriittisesti. Teollisuudella ja kullanhuuhtojilla on poikkeavia näkemyksiä esitysluonnoksen omaisuuden suojaan liittyvistä säännösehdoituksista. Teollisuus vaatii, että käyttöoikeus kaivosalueeseen tulee saada suoraan lain nojalla. Kullanhuuhtajat vastustavat kullanhuuhtontaa varten myönnettyjen kaivosoikeuksien lakkauttamista.

Lausunnonantajien kannat hajautuivat lupien voimassaolon ja korvausten osalta seuraavasti: Teollisuuden mielestä malminetsintäluvan tulisi olla voimassa ehdotettua kauemmin ja näistäkin määräajoista olisi voitava joustaa. Maanomistajien mielestä malminetsintäluvan ja varauksen enimmäisvoimassaoloaikojen tulisi olla esitettyä lyhyempiä. Teollisuus ja kullanhuuhtajat pitävät ehdotet-

tuja korvauksia liian korkeina ja maanomistajat liian alhaisina.

Lausunnonantajien kannat hajautuivat vaikuttamismahdollisuuksia koskevien ehdotusten osalta seuraavasti: Teollisuus ja eräät muut lausunnonantajat suhtautuvat kriittisesti ehdotukseen, jonka mukaan valitusoikeus lupapäätöksestä olisi nykyistä useammalla taholla. Useat lausunnonantajat esittivät kunnan vaikuttamismahdollisuuksien laajentamista enemmän kuin esitysluonnoksessa.

Lausunnonantajien kannat hajautuivat uraanikaivoksia koskevien ehdotusten osalta seuraavasti: Teollisuuden mielestä uraanikaivosten perustaminen tulisi käsitellä vain kaivoslain nojalla eikä ydinenergialakia tulisi soveltaa. Luonnonsuojelijat ja useat kansanliikkeet vaativat uraanin etsinnän ja uraanikaivostoiminnan kieltä.

Lisäksi saamelaisten oikeuden turvaamiseksi alkuperäiskansana esitetystä heikentämiskieltoisäännöksestä on muun muassa oikeusministeriöllä ja maa- ja metsätalousministeriöllä eri näkemys, ja osa lausunnonantajista arvioi ympäristöviranomaisen soveltuvan Tukesia paremmin kaivosviranomaiseksi.

Työryhmän mietinnöstä oli mahdollista keskustella otakanta.fi -sivustolla ja lähettää mielipiteitä työ- ja elinkeinoministeriölle sähköisesti 15 päivänä lokakuuta ja 27 päivänä marraskuuta 2008 välisenä aikana. Keskustelusta ja mielipiteistä on laadittu tiivistelmät (www.tem.fi/kaivoslakiuudistus).

5.3 Jatkovalmistelu

Matti Vanhasen II hallitusohjelman mukaan kumottavaa lakia uudistetaan siten, että siinä yhtäältä otetaan huomioon ympäristönäkökohtien, kansalaisten perusoikeuksien ja elinolojen turvaaminen, kuntien vaikuttamismahdollisuudet sekä maanomistajien oikeudet ja toisaalta varmistetaan edellytykset malminetsintään ja kaivostoiminnan kehittämiseksi.

Lausuntokierroksen jälkeen säännösehdotuksia on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä syksyn 2008 ja kesän 2009 välisenä aikana hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oikeusministeriön, ympä-

ristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Tukesin ja GTK:n edustajat ovat osallistuneet jatkovalmisteluun. Kaivannaisteollisuusyhdistys ry:tä ja Lapin Kullankaivajain liitto ry:tä on kuultu jatkovalmistelussa. Kaivannaisteollisuus ry on käytyjen keskustelujen perusteella toimittanut täydentäviä lausuntoja panttauksesta ja muista seikoista, joita oli käsitelty jo alkuperäisessä lausunnossa. Työ- ja elinkeinoministeriö on järjestänyt saamelaiskäräjille tilaisuuden tulla kuulluksi ja neuvotella kaivoslain uudistamisesta saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun neuvotteluvoitteen täyttämiseksi. Saamelaiskäräjät on neuvottelujen jälkeen toimittanut muistion, jossa korostetaan ehdotettujen säännösten tärkeyttä saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi.

Jatkovalmistelussa malminetsintää koskevaa sääntelyä on selkeytetty ja otettu huomioon mahdollisuus sopia asiasta maanomistajan kanssa. Kaivosluvan saamisen edellytyksiä on tarkistettu ja selkeytetty. Kaivosoikeuden pysyvyyttä koskevaa sääntelyä ja siirtymäsäännöksiä on myös tarkistettu ja selkeytetty. Säännösehdotusten suhde ympäristönsuojelulain säännöksiin on tarkistettu sekä mahdolliset epäselvyydet ja päällekkäisyydet poistettu. Esitystä on täydennetty panttausta koskevalla säännöksellä. Perusteluja on täydennetty erityisesti, kun lausuntojen perusteella on tullut esille epäselvyyksiä ja kysymyksiä liittyen nykytilaan ja säännösehdotuksiin.

Elinkeinoministerin johdolla järjestettiin kesäkuussa 2009 sidosryhmille kuulemistilaisuus, jossa käsiteltiin esitykseen tehtyjä keskeisiä muutoksia ja asioita, joissa näkemyserot olivat suurimmat. Tilaisuuden jälkeen teollisuuden, maanomistajien, kullanhuuhtojen ja luonnonsuojelijoiden edustajat toimittivat työ- ja elinkeinoministeriölle kannanotot (www.tem.fi/kaivoslakiuudistus), jotka vastasivat keskeisiltä osin aiemmin lausunnoissa esitettyä.

Jatkovalmistelun aikana työ- ja elinkeinoministeriö teetti selvitykset malminetsintää ja kaivostoimintaa koskevista maksuista, rojalteista ja veroista eräissä maissa. Ministeriön toimeksiannosta GTK selvittää säännösehdot-

tuksista aiheutuvia teknisiä kehittämistarpeita viranomaisen karttahuoneistolle.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksen kannalta merkityksellinen on Matti Vanhasen II hallitusohjelmaan kirjattu vesilain kokonaisuudistus. Uudistuksessa ei kuitenkaan ole tarkoitus tehdä malminetsintä tai kaivostoiminnan kannalta merkityksellisiin säännöksiin olennaisia sisällöllisiä muutoksia, mutta ehdotetussa uudessa kaivoslaissa oleva viittaus voimassa olevaan vesilakiin on tarpeen korjata viittaukseksi uuteen lakiin. Hallituksen esitys vesilainsäädännön uudistamiseksi annetaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2009.

Kaivosturvallisuutta koskevien säännösten uudistamisen kannalta keskeinen on räjäytys- ja louhintatyön turvallisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen kokonaisuudistus. Valmisteilla olevaan valtioneuvoston asetukseen räjäytys- ja louhintatyön turvallisuudesta on tarkoitus sisällyttää myös kaivostyöturvallisuuden kannalta tarpeelliset säännökset. Tavoitteena on, että asetus voisi tulla kaivosten osalta voimaan samanaikaisesti uuden kaivoslain kanssa.

Hallituksen esitys aluehallinnon uudistamista koskevaiksi lainsäädännöksi (HE 59/2009 vp) on annettu eduskunnalle keuhälä 2009. Lait tulevat voimaan vuoden 2010 alussa, ja tällöin valtion aluehallinto (läninhallitukset, työ- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistot) kootaan kahteen monialaiseen viranomaiseen, joita ovat aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-

keskukset. Aluehallinnon uudistamisella on vaikutus niihin esityksen säännöshdotuksiin, joissa on mainittu alueellinen ympäristökeskus.

Esitykseen sisältyvät muutosehdotukset vuoden 1943 kaivoslakiin perustuvaan puolustusmaksujärjestelmään on tarpeen ottaa huomioon vuoden 2011 valtion talousarvion valmistelussa. Kumottavaan lakiin perustuvan valtausmaksun poistuminen on tarpeen ottaa vuoden 2011 talousarvion valmistelussa.

Pelastuslain uudistaminen on vireillä, ja uusi pelastuslaki on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 2011 alusta. Käsitteet pelastustoimi, alueen pelastustoimi, pelastustoiminta ja pelastusviranomainen pysyivät uudistuksessa ennallaan samoin kuin muut esityksessä käytetyt keskeiset pelastustoimen käsitteet.

Rakennussuojelulainsäädännön uudistaminen on vireillä. Tarkoitus on säätää laki rakennusperinnön suojelemisesta ja kumota rakennussuojelulaki. Tavoitteena on saattaa rakennusperinnön säilyttämisestä annetut säännökset ajan tasalle ja paremmin vastaamaan alan kansainvälisiä sopimuksia sekä selkiyttää rakennusperinnön omistajalle suoritettavan korvauksen perusteita ja suojelupäätöksestä aiheutuvia rajoituksia. Rakennusperinnön suojeleminen asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, perustuisi edelleen pääasiassa maankäyttö- ja rakennuslakiin. Hallituksen esitys laiksi rakennusperinnön suojelemisesta sekä laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166 §:n ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta (HE 101/2009) on annettu eduskunnalle kesällä 2009.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Kaivoslaki

I OSA. KAIVOSMINERAALIEN
ETSINTÄ JA HYÖDYTÄ-
MINEN

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus.* Tavoitesäännöksessä on otettu huomioon hallitusohjelmaan kirjatut kaivoslainsäädännön uudistamisen tavoitteet. Tavoitesäännöksen nojalla lain tarkoituksena olisi edistää kaivostoimintaa ja järjestää sen edellyttämä alueiden käyttö ja malminetsintä kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Lain tarkoituksen toteuttaminen edellyttää yleisten ja yksityisten etujen turvaamista ja niiden yhteensovittamista.

Pykälän 1 momentissa on mainittu erityisesti huomioon otettavaksi kaivostoiminnan harjoittamisen edellytykset, kiinteistöjen omistajien ja yksityisten haitankärsijöiden oikeusasema, toiminnan vaikutukset ympäristöön ja maankäyttöön sekä luonnonvarojen säästävä käyttö. Luettelo ei ole tarkoitettu etusijajärjestykseksi, vaan erilaisten etujen ja oikeuksien yhteensovittamisesta säädetään tarkemmin asianomaisessa pykälässä. Luettelossa on alueen kiinteistöjen omistajien ohella otettu huomioon myös muunlaiset haitankärsijät. Tarkoituksena on varmistaa, että tavoitesäännös ohjaisi lain tulkintaa ja soveltamista oikeanlaisen kokonaistasapainon suuntaan.

Pykälän 2 momentin mukaan lain tarkoituksena olisi turvata kuntien vaikuttamismahdollisuudet. Lakiehdotus sisältää useita säännöksiä, joiden tavoitteena on sovittaa yhteen haittoja ja hyötyjä yleiselle ja yksityiselle edulle. Kuntien voidaan katsoa suurelta osin edustavan paikallista yleistä etua. Lain tarkoituksena olisi myös turvata yksilön mahdollisuudet vaikuttaa itseään ja elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Lakiehdotuksessa on otettu huomioon oikeusturvaa ja ympäristöperusoikeutta koskevat vaatimukset.

Pykälän 3 momentin mukaan lain tarkoituksena olisi kaivosturvallisuuden edistäminen. Lain tarkoituksena olisi lisäksi ehkäistä, vähentää ja torjua malminetsinnästä, kaivostoiminnasta ja kullanhuuhdonnasta aiheutuvat haitalliset ympäristö- ja muut vaikutukset sekä henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahingot. Malminetsinnästä, kaivostoiminnasta tai kullanhuuhdonnasta vastaava olisi korvausvastuussa aiheutuneesta vahingosta tai haitasta aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Pykälässä mainitaan eräitä yleisiä ympäristöperiaatteita. Kaivostoiminnan tarkoituksena on uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntäminen, ja toiminta vaikuttaa keskeisellä tavalla maankäyttöön ja ympäristöön. Sen vuoksi lain tarkoituksena on ottaa huomioon myös kestävä kehitys, hyötyjen ja haittojen vertailu, luonnonvarojen säästeliäs käyttö, haittojen minimoinnin periaate ja aiheuttamisperiaate.

Pykälän 4 momentin tavoitteena on ohjata uuden kaivoslain tulkintaa ja soveltamista siten, että malminetsintä, kaivostoiminta ja kullanhuuhdonta sovitettaisiin yhteen saamelaisien kotiseutualueella siten, että saamelaisien oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan turvataan. Yhteensovittaminen koskisi kolttal alueella myös kolttaväestön ja -alueen elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien edistämistä sekä kolttakulttuurin ylläpitämistä ja edistämistä kolttalaissa säädetyn mukaisesti.

2 §. *Lain soveltamisala.* Laissa säädettäisiin kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsinnästä. Malminetsintää koskeva sääntely on laissa jaettu vaikutusten ja malminetsintä-oikeuksien laajuuden mukaan etsintätyöhön ja malminetsintäluvan nojalla tapahtuvaan malminetsintään. Etsintätyöstä säädettäisiin 7 ja 8 §:ssä ja malminetsintäluvan haltijan keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista 9—15 §:ssä. Laissa säädettäisiin myös esiintymän hyödyntämiseen ja kaivoksen perustamiseen vaadittavasta kaivosluvasta, luvanhaltijan oikeuksista ja velvollisuuksista, kaivosalueen ja kaivoksen apualueen käyttö- ja hallintaoikeuden järjestämisestä, kaivosturvalli-

suudesta ja kaivostoiminnan lopettamisesta. Kaivoksen perustamista koskevat keskeiset säännökset olisivat 3 luvussa, kaivostoimitusta sekä siinä suoritettavaa korvausta koskevat säännökset 8 luvussa, kaivosturvallisuutta koskevat keskeiset säännökset 11—14 luvussa ja kaivostoiminnan lopettamisesta säädettäisiin 15 luvussa.

Laissa säädettäisiin lisäksi valtion omistamalla alueella tapahtuvasta kullanhuuhdonnasta, jota koskevat keskeiset säännökset olisivat 4 luvussa. Kullanhuuhtontaan, joka tapahtuu muualla kuin valtion omistamalla alueella, ei sovellettaisi kaivoslakia.

Lupa-asioita koskevat yhteiset säännökset olisivat 5—7 luvussa, muita kuin kaivostoimituksessa suoritettavia korvauksia koskevat säännökset 9 luvussa, vakuuksia koskevat säännökset 10 luvussa, valvontaa ja muutoksenhakua koskevat säännökset 16 ja 17 luvussa, onnettomuuksia ja eräitä muita seikkoja koskevat täydentävät säännökset 18 luvussa sekä voimaantulo- ja siirtymäsäännökset 19 luvussa.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin ne kaivosmineraalit, jotka kuuluvat lain soveltamisalaan ja joiden löytäjällä olisi etuoikeus niiden hyödyntämiseen. Ehdotettu kaivosmineraalien luettelo vastaa sisällöltään kumottavan lain 2 §:n kaivosmineraalien luetteloa. Selvyyden vuoksi kaivosmineraalit on jaettu alkuaineisiin, mineraaleihin ja kivilajeihin.

Kaivoslainsäädännön soveltamisalaan kuuluviksi on vakiintuneesti katsottu sellaiset kaivosmineraalit ja kivilajit, joiden esiintymät ovat harvinaisia ja sattumanvaraisia ja jotka siksi edellyttävät ammattitaitoista malminetsintää ja huomattavaa taloudellista riskinottoa. Kaivosmineraalien luettelon perusteita ovat lisäksi olleet tekninen ja taloudellinen hyödynnettävyys sekä geologisesti perustellut oletukset siitä, millaisia kaivosmineraaleja Suomessa voi esiintyä. Kaivoslain soveltamisalaan kuuluvia ja siten vallattavia kaivosmineraaleja olisivat edelleen muun muassa vuolukivi ja marmori sekä uraani.

Koska kaivosmineraalien luetteloon ei ehdoteta muutoksia, säilyisi suhde maa-aineslain soveltamisalaan samana, eikä maanomistajan yksinomaiseen määräysvaltaan kuuluvien aineiden osalta tapahtuisi muutoksia.

Kumottavassa laissa käytetty kaivoskivennäinen ehdotetaan käsitteenä korvattavaksi kaivosmineraalilla. Käsitteenä kaivoskivennäinen on vanhentunut. Esityksessä on lisäksi korjattu eräiden kaivosmineraalien kirjoitusasut (muun muassa fluoriitti ja kalsiitti). Luettelossa on joitakin päällekkäisyyksiä, esimerkiksi timantti ja berylli ovat Suomesta löydettyjä jalokiviä, mutta jalokivi on tarkoituksenmukaista säilyttää yleiskäsitteenä luettelossa. Kaikki platinaryhmän metallit (palladium, platina, osmium, iridium, rutenium ja rodium) on nykyisestä poiketen mainittu erikseen. Kaikkein harvinaisimmat mineraalit ja alkuaineet (kryoliitti sekä aktinoideista protaktinium, neptunium ja plutonium) on poistettu kaivosmineraalien luettelosta, koska niiden ei oleteta esiintyvän Suomen kallioperässä hyödyntämiskelpoisia määriä.

Hyödynnettävät ainekset esiintyvät sekä alkuaineina että erilaisina yhdisteinä, joista osa muodostaa mineraaleja ja on sitoutuneena yhteen tai useampaan hyödynnettävään mineraaliin. Näitä ei ole tarkoituksenmukaisesti luetteloida, mutta asian selventämiseksi 2 momentin 1 kohdassa viitattaisiin myös alkuaineita hyödynnettävässä määrin sisältäviin mineraaleihin.

Pykälässä ei enää olisi tarpeen rajata kaivoslain soveltamista raudan, alumiinin, kvartsin ja maasälvän osalta siltä osin kuin ne esiintyvät kallioperässä, kuten kumottavan lain 2 §:n 2 momentissa säädetään. Rajoituksen tarkoituksena on ollut estää soraesiintymien ja järvimalmien valtaaminen. Esiintymä määriteltäisiin 5 §:ssä viittaamalla kallioperässä olevaan kaivosmineraalien rikastumaan, minkä seurauksena vain kallioperässä olevan esiintymän hyödyntäminen kaivostoiminnassa olisi kaivoslain nojalla mahdollista.

Pykälän 3 momentin nojalla lakia sovellettaisiin lisäksi 19 §:ssä tarkoitettun kaivosalueen kallio- ja maaperään kuuluvien aineiden hyödyntämiseen. Kaivosluvan haltija saisi 17 §:n nojalla hyödyntää kaivostoiminnassa syntyvät sivutuotteet sekä muut kaivosalueen kallio- ja maaperään kuuluvat aineet siltä osin kuin niiden käyttö on tarpeen kaivostoimintaan kaivosalueella. Muutoin kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen sovelletaan maa-aineslakia. Maa-aineslain ja

kaivoslainsäädännön soveltamisalojen suhde säilyisi keskeisiltä osin nykyistä vastaavana.

3 §. *Lain suhde muuhun lainsäädäntöön.* Pykälässä viitattaisiin niihin keskeisiin muihin lakeihin, joita on noudatettava kaivoslain mukaista lupa- tai muuta asiaa ratkaistaessa sekä harjoitettaessa malminetsintää, kaivostoimintaa ja kullanhuuhtontaa. Pykälässä oleva viittaus muuhun lainsäädäntöön on informatiivinen, eikä kaivoslain säännöksillä ole mahdollista sivuuttaa muuta lainsäädäntöä. Luettelo muusta keskeisestä lainsäädännöstä ei ole tyhjentävä, vaan se sisältää lähinnä ympäristön käyttöä koskevia lakiviittauksia. Kaivostoiminnan turvallisuuden kannalta keskeistä muuta lainsäädäntöä on selostettu 112 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa viranomaisen olisi tunnistettava, mitä rajoituksia muusta lainsäädännöstä mahdollisesti seuraa sekä millaisia poikkeuslupia ja vastaavia vaaditaan kyseessä olevan lain nojalla toimivaltaiselta viranomaiselta (esimerkiksi alueelliselta ympäristökeskukselta tai ympäristölupavirastolta). Muun lainsäädännön merkitystä lupaharkinnassa on tarkemmin selostettu 45 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Etsintätyötä ja muuta malminetsintää harjoittava sekä kaivostoiminnan harjoittaja ja kullanhuuhtoja on velvollinen noudattamaan luonnonsuojelulakia. Keskeisiä ovat erityisesti luonnonsuojelualueilla maankäyttöä rajoittavat suojelualueiden 13 ja 16 §:n rauhoitussäännökset, luonnonsuojeluohjelmien oikeusvaikutuksia koskeva 9 §, suojeltuja luontotyyppejä koskevat 4 luvun säännökset, maiseman suojelua koskevat 5 luvun säännökset, eläimiä ja kasveja koskevat 39 ja 42 §:n rauhoitussäännökset, erityisesti suojeltavia lajeja koskevat 47—49 §:n säännökset sekä toimenpidekieltoja koskevat 55 ja 56 §:n säännökset. Malminetsintään, kaivostoimintaan ja kullanhuuhtontaan sovelletaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella tai sen välittömässä läheisyydessä luonnonsuojelulain 10 luvun säännöksiä. Luonnonsuojelulaissa säädetään luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksistä ja niitä koskevista yleisistä säännöksistä. Kansallispuistot ja muut luonnonsuojelualueet on perustettu

erillisilaeilla, valtioneuvoston ja ympäristöministeriön asetuksilla sekä alueellisten ympäristökeskusten päätöksillä. Näissä säädöksissä ja päätöksissä on myös asianomaista aluetta koskevia erityissäännöksiä ja -määräyksiä. Luonnonsuojelulain nojalla on lisäksi säädetty asetuksella erikseen rauhoitettavat eläin- ja kasvilajit ja määrätty muun muassa luonnonmuistomerkkien rauhoittamisesta. Malminetsinnässä ja kaivostoiminnassa sekä kullanhuuhtonnassa on noudatettava, mitä luonnonsuojelulain nojalla on säädetty tai määrätty. Luonnonsuojelulain 76 §:n siirtymäsäännöksen nojalla myös ennen lain voimaantuloa perustettujen luonnonsuojelualueiden perustamissäännöksiä ja -päättöksiä on noudatettava. Luonnonsuojelulain 4 §:n nojalla sovellettavaksi voi tulla myös, mitä Suomea velvoittavissa kansainvälisissä luonnon tai siihen kuuluvien luonnonvaraisten eliölajien suojelua koskevissa sopimuksissa (muun muassa Ramsarin sopimus, maailmanperintösopimus, Bonnin sopimus, Bernin sopimus ja biodiversiteettisopimus) on määrätty, mutta käytännössä näiden sopimusten soveltaminen olisi kuitenkin hyvin poikkeuksellista.

Malminetsinnässä, kaivostoiminnassa ja kullanhuuhtonnassa on otettava huomioon muun muassa ympäristönsuojelulain 5 §:ssä säädetty selvilläolovelvollisuus, 7 §:ssä säädetty maaperän pilaamiskielto, 8 §:ssä säädetty pohjaveden pilaamiskielto, 28 §:ssä säädetty lupavelvollisuus, 30 ja 61 §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus, 103 a §:ssä säädetty kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmaa koskeva velvollisuus ja 103 b §:ssä säädetty kaivannaisjätteen jätealueeseen liittyvä suuronnettomuuden torjuntavelvollisuus.

Kun malminetsintää tai kullanhuuhtontaa on tarkoitus harjoittaa erämaa-alueilla, on toiminnassa otettava huomioon erämaalain 2 §:ssä säädetyt yleiset tavoitteet ja alueita koskeva hoito- ja käyttösuunnitelma. Kaivostoiminta on mahdollista vain poikkeuksellisesti erämaa-alueilla, ja siihen vaaditaan erämaalain nojalla valtioneuvoston lupa.

Malminetsintäalueilla, kaivosalueilla ja kullanhuuhtonta-alueilla tapahtuvassa rakentamisessa on lisäksi noudatettava, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään. Lisäksi malminetsinnässä, kaivostoiminnassa ja kul-

lanhuuhdonnassa on sovellettava, mitä mainitussa laissa säädetään alueiden suunnittelusta ja käytöstä.

Vesilakia sovelletaan erityisesti kaivoshankkeiden perustamisen yhteydessä vesitalousasioita koskevassa lupamenettelyssä, joka toteutuu valtaosin ympäristölupaa koskevan päätöksen yhteydessä. Merkittävimmät kaivoshankkeet sisältävät vesistörakentamista, kuivattamishankkeita tai vesien johtamista.

Poronhoitolain nojalla valtion maata olevalla erityisellä poronhoitoalueella malminetsintää, kaivostoimintaa ja kullanhuuhdontaa ei saa harjoittaa siten, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Säteilylain nojalla malminetsinnässä, kaivostoiminnassa ja kullanhuuhdonnassa on otettava huomioon luonnonsäteilyä koskevat säännökset. Jos kaivostoiminnan tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen, sovelletaan ydinenergialakia.

Malminetsinnässä, kaivostoiminnassa ja kullanhuuhdonnassa on noudatettava muinaismuistolaissa säädettyä muinaismuistojen hävittämiskieltoa. Kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muinaismuistolain 1 §:n nojalla. Tavattaessa entuudestaan tuntematon kiinteä muinaisjäännös tai irtain muinaisesine on työt keskeytettävä ja asiasta ilmoitettava Museovirastolle. Laajamittaisesta malminetsinnästä sekä kaivostoiminnasta voi myös luvanhaltijalla olla velvollisuus selvittää, saattaako hanke koskea kiinteää muinaisjäännöstä, ja olla asiasta yhteydessä Museovirastoon. Jos luvan mukainen toiminta edellyttää muinaisjäännöksen erityistä tutkimista tai erityisiä toimenpiteitä sen säilyttämiseksi, tulee muinaismuistolain 15 §:n mukainen korvausvelvollisuus sovellettavaksi. Kaivostoiminta saattaa myös edellyttää, että luvan haltijalla on muinaismuistolain 11 §:ssä tarkoitettu alueellisen ympäristökeskuksen myöntämä kajoamislupa.

Kun etsintätyön tai kullanhuuhdonnan takia liikutaan maastossa moottorikäyttöisellä ajoneuvolla, vaaditaan tähän maastoliikennelain 4 §:n mukainen alueen omistajan tai haltijan lupa. Maastoliikennelakiin ehdotetun muutoksen mukaisesti malminetsintäalueella ja sen välittömässä läheisyydessä saisi malminetsintäluvan nojalla liikkua moottorikäyt-

töisellä ajoneuvolla, eikä alueen omistajan tai haltijan lupaa vaadittaisi. Kaivostoimituksen tultua lainvoimaiseksi kaivosluvan haltijalla on hallintaoikeus kaivosalueeseen, eikä maastoliikennelain 4 § tule sovellettavaksi. Sen sijaan liikuttaessa kaivosalueen ulkopuolella maastossa moottorikäyttöisellä ajoneuvolla, vaaditaan alueen omistajan tai haltijan lupa.

Malminetsinnässä, kaivostoiminnassa ja kullanhuuhdonnassa on pykälässä mainittujen lakien lisäksi noudatettava muun muassa terveydensuojelulakia, eräistä naapurussuhteista annettua lakia ja metsälakia. Sovellettavaksi tulee erityisesti metsälain 10 §, joka koskee monimuotoisuuden säilyttämistä ja erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Jätteen syntymisen ehkäisemisestä sekä sen määrän ja haitallisuuden vähentämisestä säädetään jätelaissa, ympäristövaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa, rakennusten, rakennusryhmien ja rakennettujen alueiden suojelusta säädetään rakennussuojelulaissa, muiden kun kaivoslaissa tarkoitettujen maa-ainesten ottamisesta ja hyödyntämisestä säädetään maa-aineslaissa. Suomen aluevesien merenpohjan tutkimuksessa ja kartoittamisessa sekä maaperän tutkimuksessa ja ilmakuvauksessa ilmaluksesta on lisäksi noudatettava aluevalvontalakia. Kun kyse on kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsinnästä ja hyödyntämisestä talousvyöhykkeellä, sovelletaan lisäksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia. Rajavyöhykkeellä on lisäksi noudatettava rajavartiolakia. Rajavartiolain 52 §:n nojalla rajavyöhykelupa vaaditaan muun muassa oleskeluun rajavyöhykkeellä, maa- ja kiviainesten ottamiseen ja mineraalien etsimiseen 20 metriä lähempänä rajaviivaa sekä räjähdysaineiden hallussapitoon. Rajavartiolain 57 §:ssä säädetään rajavyöhykeilmoituksesta ja 71 §:ssä Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevasta liikkumisrajoituksista.

Jos etsintätyöstä tai muusta malmietsinnästä taikka kaivostoiminnasta tai kullanhuuhdonnasta aiheutuisi veden, ilman tai maaperän pilaantumista, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai hajusta taikka muusta vastaavasta häiriöstä ympäristöva-

hinko, sovelletaan ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia. Jos toiminnasta aiheutuisi luonnonsuojelulain 5 a §:ssä tarkoitettu luontovahinko, ympäristönsuojelulain 84 a §:ssä tarkoitettu vesistön merkittävä pilaantuminen taikka vesilain 21 luvun 3 c §:ssä tarkoitettu vesistön tai pohjaveden huomattavan haitallinen muutos, sovelletaan eräille ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annettua lakia. Luontovahingon ehkäisemiseen ja korjaamiseen sovelletaan lisäksi luonnonsuojelulain 57 a §:ää. Määräys vahingon korjaamiseksi annettaisiin ympäristönsuojelulain 84 a §:n tai vesilain 21 luvun 3 c §:n nojalla.

Saamelaiskäräjistä annettuun lakiin ja koltlakiin on viittaus 1 §:ssä.

4 §. Viranomaiset ja niiden tehtävät. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi 1 momentin mukaan kaivoslain soveltamisalaan kuuluvan toiminnan yleisestä ohjauksesta, seurannasta ja kehittämisestä. Ministeriössä myös valmisteltaisiin kaivosalueen käyttöoikeuden lunastusta sekä uraani- ja toriumkaivoksia koskevat lupa-asiat. Valtioneuvoston tehtävänä olisi 33 §:n nojalla ratkaista mainitut lupa-asiat.

Pykälän 1 momentin mukaan Tukes toimisi laissa tarkoitettuna *kaivosviranomaisena*. Pykälän 2 momentin mukaan kaivosviranomaisen tehtävänä olisi valvoa lain noudattamista sekä hoitaa muut laissa säädetyt tehtävät. Tukesille kuuluu nykyisin kaivosturvallisuuden valvonta sekä useiden lakien (esimerkiksi kemikaaliturvallisuuslain) lupa- ja valvontatehtävät.

Malminetsintään, kaivostoimintaan ja kullanhuuhtontaan liittyviä valvonta- ja muita viranomaistehtäviä hoitavat sen lisäksi, mitä kaivoslaissa säädetään, muun muassa alueelliset ympäristökeskukset ympäristönsuojelulain nojalla, Säteilyturvakeskus säteilylain nojalla sekä työturvallisuusviranomaiset työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) nojalla.

Pykälän 3 momentissa olisi viittaus 33 §:ään, jossa säädetään valtioneuvoston ja kaivosviranomaisen lupatoimivallasta. Kaivosviranomaisen ratkaisisi laissa tarkoitettut lupa-asiat, lukuun ottamatta valtioneuvoston ratkaisuvallasta kuuluvia lupa-asioita.

5 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin laissa käytetyt keskeiset käsitteet.

Malminetsintään tavoitteena on paikallistaa esiintymä, jonka hyödyntämiskelpoisuus kaivostoiminnassa on osoitettavissa taloudellisten parametrien mukaan, joista keskeisimpiä ovat investointi- ja tuotantokustannukset sekä metallien maailmanmarkkinahinnat. Pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla malminetsinnällä tarkoitettaisiin kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän paikallistamiseen ja tutkimiseen käytettäviä geologisia, geofysikaalisia ja geokemiallisia tutkimuksia sekä näytteenottoa esiintymän koon ja laadun selvittämiseksi. Malminetsintä voisi kaivoslain nojalla perustua 7 §:ssä tarkoitettuun etsintätyöhön tai 9 §:ssä tarkoitettuun malminetsintälupaan. Lisäksi malminetsintä olisi mahdollista 17 §:n mukaan kaivosluvan nojalla ja kullanhuuhtontaan liittyvä tutkimustyö 23 §:n mukaan kullanhuuhtontaluvan nojalla.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla esiintymä määriteltäisiin kallioperässä olevaksi kaivosmineraalien rikastumaksi, jolla on osoitettua tai mahdollista taloudellista arvoa kaivostoiminnan kohteena. Käytännössä malmiarvio tehdään käyttäen taloudellisin perustein laskettua raja-arvoa. Tällöin esiintymän hyödyntämisuunnitelman perusteella arvioidaan louhinta-, rikastus-, hallinto- ja muut mahdolliset kustannukset sekä tuotteen myynnistä saatavat tulot. Malmiarvion tonneissa ja pitoisuuksissa otetaan huomioon malmitappio ja sivukivilaimennus.

Kaivoksella tarkoitettaisiin 1 momentin 3 kohdan mukaan maanalaista kaivosta ja avolouhista, jossa louhitaan kaivosmineraaleja. Kaivokseen katsottaisiin kuuluvan myös louhintaan välittömästi liittyvät maanpinnalla ja maanpinnan alapuolella olevat rakenteet, laitteistot ja laitteet, esimerkiksi tuuletus- ja vedenpoistolaitteet, nostolaitokset ja nostokulut, terassit sekä ajorampit, -väylät ja -tiet.

Kaivostoiminnalla tarkoitettaisiin 1 momentin 4 kohdan mukaan kaivosmineraalien louhintaa kaivoksessa sekä siihen liittyvää kiviaineksen siirtoa ja nostoa. Lisäksi kaivostoimintaan katsottaisiin kuuluvan välittömästi louhinnan yhteydessä tapahtuva kaivosmineraalien hyödyntämiseksi tarpeellinen rikastustoiminta ja muu käsittely sekä kaivosmi-

neraalien louhintaan välittömästi liittyvät valmistelevat ja muut tukitoimenpiteet. Kaivoksen perustamiseen ja kaivostoimintaa varten vaadittaisiin 16 §:ssä tarkoitettu kaivoslupa. Kaivoksen rakentamiseen ja tuotannolliseen toimintaan vaadittaisiin 121 §:ssä tarkoitettu kaivosturvallisuuslupa.

Kullanhuuhdonnalla tarkoitettaisiin 1 momentin 5 kohdan mukaan maaperässä esiintyvän kullan etsimistä, talteen ottamista ja hyödyntämistä huuhtomalla. Kyseessä on maamassojen käsittely, ja 2 §:n 1 momentin nojalla kultanhuuhdonta kuuluisi kaivoslain soveltamisalaan, kun toimintaa harjoitetaan valtion omistamalla alueella. Tällöin kultanhuuhdonta edellyttäisi 22 §:ssä säädettyä kultanhuuhdantalupaa.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan ympäristövaikutuksen määritelmä perustuisi laajaan ympäristökäsitteeseen, johon sisältyisivät muun muassa vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, maaperään, vesiin, luonnon monimuotoisuuteen sekä yhdyskuntarakenteeseen ja kulttuuriperintöön. Erittäin merkittävillä vahingollisilla ympäristövaikutuksilla olisi merkitystä muun muassa kaivoslupaa koskevassa harkinnassa 48 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin nojalla määräalaan ja sen omistajaan, yhteiseen alueeseen ja yhteismetsään ja niiden osakaskuntaan sekä erityiseen etuuteen ja sen omistajaan ja yhteiseen erityiseen etuuteen ja sen osakaskuntaan sovellettaisiin, mitä laissa säädetään kiinteistöistä ja kiinteistön omistajasta.

Pykälän 3 momentin nojalla valtion omistaman kiinteistön osalta omistajan puhevaltaa käyttää alueen hallinnasta vastaava viranomaisen taikka laitoksen tai liikelaitoksen, joka käytännössä on yleensä Metsähallitus.

6 §. Yleiset periaatteet. Malminetsintä, kaivostoiminta ja kultanhuuhdonta olisi suunniteltava ja järjestettävä siten, että kaivoslaissa ja muualla laissa säädetyt vaatimukset täyttyvät. Pykälässä säädettyihin malminetsintään, kaivostoimintaa ja kultanhuuhdonta koskevista yleisistä periaatteista. Mainittua toimintaa harjoittavan olisi muun muassa huolehdittava käytettävissä olevasta asiantuntemuksesta sekä selvítettävä toiminnan vaikutukset ja vahinkojen ja haitallisten vaikutusten ehkäisemis- ja vähentämismahdollisuudet. Lisäksi

toiminnassa olisi muun muassa huolehdittava sen turvallisuudesta ja korvattava aiheutetut vahingot.

Pykälä täydentäisi muualla laissa säädettyjä yleisiä velvollisuuksia, esimerkiksi ympäristönsuojelulain 5 §:ssä säädettyä selvilläolo-velvollisuutta, jätelain 4 §:ssä säädettyä yleistä huolehtimisvelvollisuutta ja työturvallisuuslain 8 §:ssä työnantajalle säädettyä yleistä huolehtimisvelvoitetta.

Malminetsintää koskevista keskeisistä velvollisuuksista säädettäisiin tarkemmin 2 luvussa, kaivostoimintaa koskevista keskeisistä velvollisuuksista 3, 11 ja 15 luvussa sekä kultanhuuhdonta koskevista keskeisistä velvollisuuksista 4 luvussa. Lisäksi malminetsintää luvan nojalla harjoitettava, kaivostoiminnan harjoittaja ja kultanhuuhdoja olisivat velvollisia noudattamaan lupamääräyksiä. Malminetsintäluvassa voitaisiin antaa toimintaa koskevia tarkempia määräyksiä 51 §:n nojalla, kaivosluvassa 52 §:n ja kaivosturvallisuusluvassa 125 §:n nojalla sekä kultanhuuhdantaluvassa 54 §:n nojalla.

2 luku. Malminetsintä

7 §. Etsintätyö. Pykälän nojalla jokaisella olisi oikeus kaivosmineraalien löytämiseksi tehdä geologisia mittauksia ja havaintoja sekä ottaa vähäisiä näytteitä toisen alueelta. Toimenpiteet vastaisivat, mitä kumottavan lain 3 §:ssä säädetään. Vahinkojen sekä vähäistä suuremman haitan tai häiriön aiheuttaminen olisi kuitenkin kielletty.

Etsintätyötä koskisi 1 momentin nojalla kieltö aiheuttaa taloudellista tai muuta vahinkoa esimerkiksi maaperälle, kallioperälle tai kasvillisuudelle sekä tarpeetonta haittaa tai häiriötä esimerkiksi poronhoidolle tai muulle elinkeinolle taikka muulle maankäytölle. Etsintätyötä koskeva säännös antaisi hieman laajemmat oikeudet kuin jokamiehen oikeudet ja yleiset käyttöoikeudet, esimerkiksi jokamiehen oikeudet eivät ulotu maankamاران aineiden ottamiseen, mikä etsintätyössä olisi mahdollista. Koska etsintätyössä kiellettyä olisi vahinkojen sekä tarpeettomien haittojen tai häiriöiden aiheuttaminen, ero olisi selkeä verrattuna malminetsintälupaa edellyttävään malminetsintään.

Etsintätyötä koskisivat samat liikkumis- ja muut yleiset rajoitukset kuin jokamiehenoikeuksia, eikä pykälän tarkoitus ole rajoittaa jokamiehenoikeuteen perustuvaa toimintaa. Etsintätyötä koskevat rajoitukset ovat yhteydessä rikoslakiin (39/1889) ja erityisesti sen hallinnanloukkausepäkälyä (28 luvun 11 §), joka määrittää hallinto-oikeuden rajat. Säännös kieltää muun muassa toisen maan kaivamisen. Hallinnan loukkauksena ei kuitenkaan pidetä tekoa, josta on aiheutunut ainoastaan vähäistä haittaa. Tämän on katsottu tarkoittavan sitä, ettei toisen maata saa muuttaa ulkoisesti toiseksi, mutta vähäisiä harmittomia jälkiä voi kuitenkin jättää.

Etsintätyössä on noudatettava 3 §:ssä mainittuja lakeja ja mitä muualla laissa säädetään. Sen vuoksi esimerkiksi rajavyöhykettä koskevia liikkumisrajoituksia on noudatettava. Etsintätyössä on myös noudatettava maastoliikennelakia. Tieverkoston ulkopuolella ei saa liikkua moottoriajoneuvolla ilman alueen omistajan tai haltijan lupaa. Etsintätyössä on lisäksi muun muassa noudatettava luonnonsuojelualueita koskevia rajoituksia geologisesta tutkimuksesta, malminetsinnästä ja alueella liikkumisesta. Luonnonsuojelulain 13 §:n nojalla kansallispuistossa ja luonnonsuojelussa ei saa vahingoittaa maa- tai kallioperää. Luonnonsuojelulain 15 §:n nojalla geologiset tutkimukset ja malminetsintä kansallispuistossa ja luonnonsuojelussa edellyttävät alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen lupaa. Erityisistä aluekohtaisista poikkeuksista on voitu säätää erikseen. Yksityisillä luonnonsuojelualueilla etsintätyössä on noudatettava aluetta koskevia erityismääräyksiä. Etsintätyöstä vastaavan on huolehdittava, ettei esimerkiksi vähäisestä näytteenotosta aiheudu luonnonsuojelulaissa kiellettyä seurausta luonnonsuojelulain 29 ja 47 §:ssä tarkoitetuissa rajatuissa kohteissa, 49 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla lisääntymis- ja levähdyspaikoilla, sekä noudatettava eläin- ja kasvilajien rauhoitussäännöksiä.

Etsintätyötä koskevaan säännökseen perustuva toiminta soveltuisi alkuvaiheen malminetsintään. Etsintätyö ei kuitenkaan voisi olla samalla alueella kovin pitkäaikaista eikä niin suunnitelmallista tai järjestelmällistä, että siitä voitaisiin katsoa aiheutuvan vähäistä suurempaa haittaa tai häiriötä.

Etsintätyönä olisi mahdollista tehdä alueellisia ja kohdentavia malminetsintätutkimuksia, jos ne tehdään aiheuttamatta vahinkoa taikka tarpeetonta haittaa tai häiriötä. Geologisten muodostumien ja kallioperän rakenteiden kartoitus kartta-aineiston perusteella, kaukokartoitusmenetelmin, geofysikaalisin mittauksin ja geologisin maastohavainnoin on yleensä mahdollista tehdä aiheuttamatta vahinkoa taikka tarpeetonta haittaa tai häiriötä.

Maaperästä ja kallioperästä tehtävän vähäisen näytteenoton sallittavuutta pykälän nojalla on sen sijaan arvioitava tapauskohtaisesti. Näytteenotto saattaa edellyttää maapeitteen poistamista tai kuopan kaivamista, mutta tällaiset tutkimuspaikat on mahdollista ennallistaa siten, että havaittavaa vahinkoa ei jää. Etsintätyötä koskevan säännöksen nojalla tehtävä näytteenotto voisi tapahtua vasaralla, lapilla, käsin kannettavalla minikairalla tai sahaamalla timanttilaikalla, kun toimenpiteistä ei aiheudu vahinkoa taikka tarpeetonta haittaa tai häiriötä ja näytteenottoa ennallistetaan. Sen sijaan iskuporakalustolla tai kairauskoneella tehtävä näytteenotto taikka kaivinkoneella tehtävät tutkimuskaivannot ja -ojat eivät pykälän mukaan olisi mahdollisia. Kiellettyjä ovat toimenpiteet, joiden voidaan katsoa merkitsevän rikoslaisissa tarkoitettua hallinnanloukkausta.

Pykälän 2 momentissa on lueteltu alueet, joilla etsintätyö maan pinnalla on lähtökohdaisesti kielletty. Lentomittauksena tapahtuvaan etsintätyöhön ei sovellettaisi 2 momentissa säädettyjä rajoituksia. Luettelossa tarkoitettujen alueiden vastaavat pääosin kumottavan lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuja alueita, mutta sääntelyä on täsmennetty. Hautausmaiden ja yksityisten hautojen osalta viitattaisiin 1 kohdassa hautausoimilakiin. Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tarkoitettaisiin 2 kohdassa sekä kaavoihin merkittyjä puolustusvoimien alueita että puolustusvoimien käytössä olevia alueita sellaiseen, vaikka ne olisivat laajempia kuin todellinen puolustusvoimien käytössä oleva harjoitusalue. Etsintätyö ei nykyisestä poiketen enää olisi kiellettyä toisen hallitsemalla malminetsintäalueella. Jos liikkumista on rajoitettu kaivosalueella tai sivullisilta on sinne pääsy kielletty, ei etsintätyö 3 kohdan nojalla

olisi sallittua tällaisella kaivosalueella tai esimerkiksi muullakaan työmaa-alueella. Etsintätyö ei edelleenkaan olisi 4 kohdan mukaan sallittua yleisessä käytössä olevilla liikenne- ja kulkuväylillä. Asuin- ja työntekoon tarkoitettun rakennuksen ja näiden pihan suojaj-alueeksi säädettäisiin 5 kohdassa 150 metriä, mutta asuinrakennuksen yhteydessä olevaa tonttia, puutarhaa tai puistoa ei enää mainittaisi erikseen. Rajoituksella on liittyväkohta rikoslain 24 luvun kotirauhan ja julkisrauhan rikkomista koskeviin säännöksiin. Puutarhatalouden käytössä olevilla alueilla etsintätyö olisi 6 kohdan nojalla kielletty, mutta ei pelloilla. Puutarhataloudella tarkoitettaisiin elinkeinotoimintana harjoitettavaa kasvihuonetuotantoa sekä puutarha- ja taimitarhaviiljelyä ja näihin rinnastettavaa toimintaa. Vaikka etsintätyö ei ole pelloilla kielletty suoraan säännöksen nojalla kuten kumottavan lain 3 §:n 2 momentin 4 kohdassa, peltoviljelylle ei kuitenkaan pykälän 1 momentin nojalla saisi aiheuttaa vahinkoa. Turvallisuuksista luetteloon on lisätty 7 kohdaksi 35 000 voltin jännitteiset sähkölinjat ja muuntoasema. Etsintätyö olisi myös kiellettyä yleisen rakennuksen tai laitoksen (esimerkiksi kunnan vedenottamon) lähistöllä. Räjähdevarastoihin sekä vaarallisten kemikaalien varastoihin ja käsittelylaitoksiin ja vastaaviin sovelletaan 5 kohtaa, jos niitä on pidettävä työpaikkoina, ja muutoin 7 kohtaa. Etsintätyö olisi 8 kohdan nojalla kiellettyä myös muulla 1—7 kohtaa vastaavalla erityiseen käyttöön otetulla alueella, esimerkiksi kaivosalueella, vaikka alueelle pääsyä tai liikkumista ei olisi suoranaisesti rajoitettu 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Kyseessä on samanlainen rajoitus kuin yleensä jokamiehenoikeuksissa, ja esimerkiksi asemakaava-alueella saattaa kaavamääräysten perusteella olla esteitä etsintätyölle.

Pykälän 3 momentin nojalla asiassa toimivaltainen viranomainen tai laitos taikka asianomainen oikeudenhaltija voisi kuitenkin antaa suostumuksen etsintätyöhön myös 2 momentissa tarkoitetuilla alueilla, lukuun ottamatta hautausmaata ja yksityiseen hautaan kuuluvaa aluetta sekä näiden suoja-alueita.

8 §. *Ilmoitus etsintätyöhön liittyvästä näytteenotosta.* Pykälän 1 momentin nojalla etsintätyötä koskevan säännöksen nojalla teh-

tävä vähäinen näytteenotto edellyttää, että etsintätyöstä vastaava tekee asiasta kirjallisen ilmoituksen ennen työn aloittamista etsintätyön kohteena olevaan alueeseen (*etsintä-alue*) kuuluvan kiinteistön omistajalle ja haltijalle. Ilmoitus olisi tehtävä vain sellaiselle kiinteistön omistajalle ja haltijalle, jonka etua tai oikeutta näytteenotto saattaa koskea. Pääsääntöisesti on pidettävä riittävänä, että vähäisestä näytteenotosta ilmoitettaisiin kiinteistön omistajalle ja kiinteistön omistajaan 5 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa rinnastettavaan sekä kiinteistön haltijalle. Ilmoitusta ei sen sijaan voida yleensä pitää tarpeellisena 5 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettulle etuuden omistajalle ja osakaskunnalle.

Ilmoitusvelvollisuus ei koske sellaisia toimenpiteitä, joita on jokamiehenoikeuksien nojalla pidettävä sallittuna tai joista aiheutuu enintään vähäisiä harmittomia jälkiä. Yksittäisten kivinäytteiden kerääminen ei esimerkiksi vaatisi ilmoitusta. Muun muassa kansannäytekampanjat eivät siten edellyttäisi ilmoitusta.

Ilmoitusvelvollisuus on yhteydessä rikoslakiin ja erityisesti sen hallinnanloukkauspykälään. Vähäisestä näytteenotosta olisi tehtävä ilmoitus, jos siitä jää muita kuin vähäisiä harmittomia jälkiä toisen maalle. Näin ei pääsääntöisesti voida katsoa olevan ottaen huomioon etsintätyötä koskevat 7 §:n 1 momentissa säädetyt rajoitukset, kun kyse on satunnaisesta tai määrällisesti vähäisestä näytteiden keräämisestä. Ilmoitusvelvollisuus voisi tulla kyseeseen lähinnä, kun näytteitä otetaan suurempi määrä ja toisen maalle jäävät jäljet ovat ennallistamisenkin jälkeen muita kuin vähäisiä ja harmittomia.

Vaikka ilmoitusvelvollisuutta ei pykälän nojalla katsottaisi olevan, etsintätyöstä vastaavan voi käytännössä olla hyödyllistä ottaa yhteyttä etsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajiin ja haltijoihin esimerkiksi väärinkäsitysten välttämiseksi. Tällä tavalla monet etsintätyötä tekevät toimivat jo nykyisin.

Kumottavan lain 3 §:n nojalla vähäisestä näytteenotosta on ilmoitettava maanomistajalle tai paikkakunnan rekisteritoimistolle, minkä lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee myös tilanteita, joissa on tarkoitus vahingoittaa tai kaataa kasvavia puita. Ilmoitusvelvol-

lisuuden noudattamisen arvioidaan olevan puutteellista. Ehdotuksen nojalla ilmoitusvelvollisuus täsmentyisi verrattuna kumottavan lain 3 §:n 1 momenttiin. Ehdotusta on pidettävä tarpeellisena kiinteistön omistajan ja haltijan oikeusturvan ja tiedonsaantitarpeen takia. Ilmoitusta paikkakunnan rekisteritoimistolle ei nykyoloissa enää voida pitää asianmukaisena.

Pykälän 2 momentin nojalla ilmoituksessa olisi esitettävä etsintätyöstä vastaavan yhteystiedot, etsintäalueen tiedot (esimerkiksi kartta tai kiinteistötiedot) ja näytteenottoa koskeva suunnitelma. Suunnitelmassa olisi selvitettävä, millaisia välineitä ja menetelmiä on tarkoitus käyttää, miten näytteenotto on aikataulutettu sekä tutkimuksen kohteena oleva kaivosmineraali.

Pykälän 3 momentti sisältäisi ilmoitusmenettelyä koskevan asetuksenantovaltuuden.

9 §. Malminetsinnän luvanvaraisuus. Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa malminetsintää varten tarvitaan kaivosviranomaisen lupa (*malminetsintälupa*). Malminetsintälupa ei olisi tarpeen, jos malminetsintää on pidettävä sallittuna 7 §:ssä säädetyn etsintätyön nojalla. Kiinteistön omistajan ja tähän 5 §:n 2 momentin nojalla rinnastettavan kanssa on myös mahdollista sopia malminetsinnästä siten, että etsintätyötä koskevia 7 §:n 1 momentissa säädettyjä rajoituksia ei ole tarpeen noudattaa. Lisäksi malminetsintä on mahdollista kaivosalueella kaivosluvan nojalla sen mukaan kuin 17 §:ssä säädetään ja tutkimustyö kullanhuhdonta-alueella kullanhuhdontaluvan nojalla sen mukaan kuin 23 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan nojalla malminetsintälupa vaadittaisiin, jos malminetsinnästä voi aiheutua haittaa ihmisten terveydelle tai yleiselle turvallisuudelle, haittaa muulle elinkeinotoiminnalle taikka maisemallisten tai luonnonsuojeluarvojen heikentymistä. Asiaa olisi arvioitava tapauskohtaisesti. Malminetsinnästä ihmisten terveydelle aiheutuvia haittoja olisi tarpeen arvioida malminetsintälupaa koskevassa harkinnassa esimerkiksi silloin, kun näytteenottoa, tutkimuskaivantoja ja -ojia tai koelouhintaa on tarkoitus tehdä tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella. Malminetsintälupa vaadittaisiin myös,

kun malminetsinnästä voi aiheutua vaaraa yleiselle turvallisuudelle tai haittaa muulle elinkeinotoiminnalle. Asian arvioinnin kannalta merkityksellisiä olisivat alueiden käyttöä edellyttävät muut elinkeinot, kuten matkailu, maa- ja metsätalous sekä poronhoito. Maisemallisten arvojen heikentyminen tarkoittaisi muita kuin väliaikaisesti maisemaa muuttavia toimenpiteitä. Malminetsintälupaa olisi haettava, jos malminetsinnän vaikutuksia maiseman erityis- tai ominaispiirteiden säilyttämiseen ja ylläpitoon on tarpeen arvioida lupaharkinnassa. Malminetsintälupa olisi tarpeen myös, jos malminetsintää olisi tarkoitus tehdä alueella, jolla on harvinaisia tai arvokkaita luonnonesiintymiä, rauhoitettujen ja uhanalaisten lajien lisääntymis- ja levähdyspaikka tai muita luonnonsuojeluarvoja. Koelouhinnan on lähtökohtaisesti katsottava edellyttävän malminetsintälupaa, koska toiminnan vaikutukset yleiselle turvallisuudelle ja muille 1 kohdassa mainituille seikoille on tarpeen arvioida lupaharkinnassa ja lupamääräyksiin tulee varmistaa, ettei malminetsinnästä aiheudu 11 §:n 2 momentissa kiellettyä seurausta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan nojalla malminetsintälupa vaadittaisiin, kun malminetsinnän tarkoituksena olisi uraania tai toriumia sisältävän esiintymän paikallistaminen ja tutkiminen. Malminetsintämenetelmät eivät käytännössä poikkea toisistaan, vaikka tutkimusten kohteena on radioaktiivinen kaivosmineraali. Säteilylain nojalla säteilyturvallisuuden varmistaminen on kuitenkin tarpeen. Uraanin ja toriumin tuottamista koskevan kaivostoiminnan sääntely poikkeaa olennaisesti muusta kaivostoiminnan sääntelystä. Ydinenergialain nojalla uraanin ja toriumin tuottamista koskeva kaivostoiminta perustuu yhteiskunnan kokonaisedun harkintaan. Mainituista syistä voidaan pitää perusteltuna, että muusta malminetsinnästä poiketen uraanin ja toriumin etsintään vaadittaisiin aina malminetsintälupa, jos kyse ei ole 7 §:n 1 momentissa tarkoitettusta etsintätyöstä. Kaivosviranomaisen ja Säteilyturvakeskus saisivat malminetsintälupaa koskevien säännösten nojalla valvonnan kannalta tarvittavat tiedot malminetsintätutkimusten ajankohdista, menetelmistä ja kohteista. Kaivosviranomaisen voisi malminetsintäluvassa antaa tarvittavia

määräyksiä. Lisäksi kaivosviranomaisen saisi haltuunsa tutkimuksiin liittyvän tietoi-
neiston. Samalla turvattaisiin myös yksilöi-
den mahdollisuus saada tietoa hankkeesta ja
vaikuttamismahdollisuus.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan nojalla otet-
taisiin huomioon, että malminetsintää harjoit-
tavilla on tarve varmistaa etuoikeus esiinty-
män hyödyntämiseen. Jos malminetsinnässä
paikallistettu hyödyntämiskelpoinen esiinty-
mä sijaitsee malminetsintäluvassa tarkoitetu-
lla alueella, malminetsintäluvassa haltijalla on
32 §:n 2 momentissa tarkoitettu etuoikeus
kaivoslupa.

Pykälän 3 momentin nojalla malminetsintä
olisi kielletty samoilla alueilla kuin etsintätyö
7 §:n 2 momentin nojalla. Toimivaltaisen vi-
ranomaisen tai laitoksen taikka asianomaisen
oikeudenhaltijan suostumuksella malminet-
sintää olisi kuitenkin mahdollista tehdä myös
7 §:n 2 momentin 2—8 kohdassa tarkoitetu-
lla alueella.

Pykälän 4 momentissa määriteltäisiin 7 §:n
2 momentin 4 kohdassa säädettyä tarkemmin
liikennealueita koskevista rajoituksista. Toi-
mivaltaisen viranomaisen tai laitoksen taikka
asianomaisen oikeudenhaltijan suostumus
olisi tarpeen, jos malminetsintää on tarkoitus
tehdä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisel-
la katualueella ja torilla, maantielaissa tarkoi-
tetulla maantien teialueella, ilmailulaissa
(1242/2005) tarkoitettu lentopaikalla ja
muulla ilmailua palvelevilla alueilla, ratalais-
sa tarkoitettu rautatiealueella, yleistä lii-
kennettä varten käytetyllä kanavalla tai
muulla vastaavalla liikennealueella. Maan-
tiellä, lentopaikalla ja muulla ilmailua palve-
levalla alueella, rautatiealueella, yleistä lii-
kennettä varten käytetyllä kanavalla ja vas-
taavalla liikennealueella olisi lisäksi 30 met-
rin suoja-alue kuten nykyisin. Lisäksi on
otettu huomioon, että muualla laissa on voitu
säättää tai muun lain nojalla on voitu määrätä
myös leveämpi suoja-alue (esimerkiksi
maantielain 44 §:n tai ratalain 37 §:n nojalla).

Pykälän 4 momentissa tarkoitettujen liikenne-
alueet ovat osittain myös rajavartiolaissa tar-
koitettuja rajanylityspaikkoja. Tällöin suos-
tumus vaaditaan sekä liikennealueesta vas-
taavalta viranomaiselta tai laitokselta että Ra-
javartiolaitokselta. Rajanylityspaikoista sää-
detään tarkemmin valtioneuvoston asetukses-

sa rajanylityspaikoista sekä rajatarkastusteh-
tävien jakamisesta niillä (901/2006).

10 §. *Malminetsintäluvassa oikeusvaikutuk-
set.* Malminetsintä lupa antaisi, kuten kumot-
tavassa laissa tarkoitettu valtausoikeus, lu-
vanhaltijalle oikeuden malminetsintään lu-
vassa tarkoitettu alueella (*malminetsintä-
alueella*) sekä omalla että toisen maalla.
Malminetsintä määriteltäisiin 5 §:ssä. Mal-
minetsintäluvassa nojalla sallittua voisi olla
geologisten muodostumien rakenteiden ja
koostumuksen tutkiminen sekä muut kaivos-
toimintaa valmistelevat tutkimukset ja muu
malminetsintä kaivosmineraaleja sisältävän
esiintymän paikallistamiseksi sekä sen laa-
dun, laajuuden ja hyödyntämiskelpoisuuden
selvittämiseksi. Malminetsintäluvassa nojalla
tapahtuvan malminetsinnän yleisistä rajoi-
tuksista säädetään 11 §:ssä. Malminetsintälu-
van nojalla sallituista toimenpiteistä ja mal-
minetsintää koskevista rajoituksista määrät-
täisiin 51 §:n nojalla tarkemmin malminet-
sintäluvassa. Sallitut malminetsintämenetel-
mät määräytyisivät malminetsintäluvassa ta-
pauskohtaisesti ottaen huomioon muun mu-
assa hakijan tutkimussuunnitelma sekä
11 §:ssä säädetty kiellot ja rajoitukset, mutta
voisivat pitää sisällään muun muassa kairaus-
ta, tutkimusojien ja -kaivantojen tekemistä
sekä vaikutuksiltaan tai laajuudeltaan näitä
vastaavia tai vähäisempiä toimenpiteitä.
Esiintymän hyödyntämiskelpoisuuden tar-
kempia tutkimuksia varten myös koelouhinta
voisi olla mahdollinen.

Pykälän 2 momentin nojalla malminetsintä-
luvassa haltija saisi rakentaa tai siirtää mal-
minetsintäalueelle tutkimustoimintaa varten
tarpeellisia väliaikaisia rakennelmia ja laittei-
ta siten kuin malminetsintäluvassa tarvittaes-
sa tarkemmin määrätään. Malminetsintä lupa
ei oikeuttaisi varsinaisten rakennusten raken-
tamiseen, mutta luvassa voitaisiin myöntää
oikeus kooltaan vähäisiin ja kevytrakenteisiin
rakennelmiin sekä malminetsinnän kannalta
tarpeellisten laitteiden siirtämiseen alueelle.
Tällaisille rakennelmille ei myöskään maan-
käyttö- ja rakennuslain nojalla vaadita raken-
nuslupaa, mutta ne saattavat edellyttää
maankäyttö- ja rakennuslain mukaista toi-
menpidelupaa tai ilmoitusta. Säännöksen pe-
rusteella malminetsintäluvassa haltija ei saisi
aluetta (rakennuspaikkaa) hallintaansa, eikä

säännös ole tarkoitettu sivuuttamaan muuta lainsäädäntöä.

Malminetsintäluvan haltijan ja kiinteistön omistajan suhdetta tarkasteltaessa on pidettävä selvänä, ettei luvanhaltija ole rinnastettavissa kiinteistön haltijaan. Siten luvanhaltijalla ei esimerkiksi olisi katsottava olevan maankäyttö- ja rakennuslain 192 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla valitusoikeutta kiinteistön haltijan rakennushankkeesta, koska rakennuslupa ei välittömästi vaikuttaisi malminetsintäluvan nojalla tapahtuvan malminetsinnän edellytyksiin.

Pykälän 3 momentin nojalla malminetsintälupa ei oikeuttaisi esiintymän hyödyntämiseen, mutta luvanhaltijalla olisi 32 §:ssä tarkoitettu etuoikeus hakea esiintymän hyödyntämistä edellyttävää kaivoslupaa. Kyse olisi vähäisestä tiukennuksesta verrattuna kumottavan lain 12 §:n 3 momenttiin, mutta selkeyttäisi tilannetta.

Pykälän 4 momentissa on selvyuden vuoksi todettu, ettei malminetsintälupa rajoittaisi kiinteistön omistajan oikeutta käyttää aluettaan tai määrätä siitä muulla tavoin kuin 1 ja 2 momentissa säädetyn perusteiden. Kiinteistön omistajan oikeutta vuokrata aluetta taikka ottaa ja myydä maa-aineksia sieltä ei rajoitettaisi.

Malminetsintäalueen kokoa ei ole rajoitettu, mikä on periaatteessa muutos verrattuna kumottavan lain 5 §:n 1 momenttiin. Yhden neliökilometrin kokorajoituksella ei ole käytännössä kuitenkaan ollut suurta merkitystä, koska hakija on voinut samalla kertaa hakea useita lähekkäin olevia alueita. Alueiden kokoa on tosiasiallisesti rajoittanut hehtaareihin perustuva valtauskorvaus ja valtausmaksu sekä valtaushakemuksen täsmällisyydelle asetetut vaatimukset. Oikeuskäytännön nojalla jokaisen haetun valtausalueen osalta on erikseen selvítettävä kumottavassa laissa tarkoitettujen valtausten esteiden olemassaolo ja se, ettei toiminta ole luonnonsuojelulaissa tarkoitettujen alueellisesti täsmennettyjen kohteiden suojelun vastaista (KHO:2008:10). Käytäntöä ei ole tarkoitus olennaisesti muuttaa. Malminetsintäkorvaus ja lupahakemuksen täsmällisyydelle asetetut vaatimukset rajoittaisivat malminetsintäalueen kokoa myös jatkossa.

Hallituksen esityksen liitteenä on ehdotus laiksi maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta. Ehdotuksen mukaan maastoliikennelupaa ei vaadittaisi malminetsintäalueella eikä 30 metrin etäisyydellä sen rajasta malminetsintäluvassa tarkoitettun toiminnan kannalta välttämättömään liikkumiseen.

11 §. Malminetsintä luvan nojalla. Pykälän nojalla malminetsintä sekä malminetsintäalueella liikkuminen ja muu alueen käyttö olisi rajoitettava tutkimustyön kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin. Lisäksi toimenpiteet olisi suunniteltava siten, että niistä ei aiheudu kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta. Rajoitukset olisivat hieman nykyistä tiukemmat, ja tarkoituksena on korostaa malminetsintää luvan nojalla harjoittavan vastuuta välttää vahinkoja, haittoja ja häiriöitä. Kumottavan lain 12 §:n 2 momentin mukaan tutkimustyön tarkoituksen saavuttamiseksi tarpeelliset toimenpiteet ovat sallittuja, ja ne on suoritettava mahdollisimman vähän vahinkoa ja haittaa aiheuttaen.

Pykälän 2 momentissa rajoitettaisiin edelleen malminetsintäluvan nojalla tapahtuvaa toimintaa. Pääsääntöisesti malminetsintä voitaisiin suunnitella ja toteuttaa siten, että 2 momentissa säädetty kiellot eivät muodostu ongelmaksi. Kieltoja on erityisesti arvioitava tilanteissa, joissa luvan nojalla on tarkoitettu tehdä suurehkoja tutkimuskaivantoja tai -oja, koelouhintaa taikka vaikutuksiltaan ja laajuudeltaan niitä vastaavia toimenpiteitä. Malminetsintäluvassa annettavilla määräyksillä on tarvittaessa mahdollista asettaa rajoituksia, joita 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattaminen edellyttää.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan nojalla ihmisten terveydelle ei saisi aiheuttaa haittaa eikä yleistä turvallisuutta vaarantaa. Tilannetta, jossa malminetsinnästä voisi aiheutua tällaista seurausta, voidaan pitää hyvin poikkeuksellisenä. Sovellettavaksi se voi tulla esimerkiksi silloin, kun tarkoituksena on uraanin koelouhintaa taikka malminetsintä tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan olennaisen haitan aiheuttaminen muulle elinkeinotoiminnalle olisi kielletty. Kyseeseen tulisivat lähinnä sellaiset elinkeinot, jotka

edellyttävät alueiden käyttöä (esimerkiksi maa- ja metsätalous, matkailu ja poronhoito). Käytännössä on yleensä lupamääräyksiin mahdollista sovittaa malminetsintä ja muu malminetsintäalueen käyttö muuhun alueella tapahtuvaan toimintaan siten, ettei tarpeetonta haittaa muulle elinkeinotoiminnalle aiheudu.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan nojalla malminetsinnästä ja muusta malminetsintäalueen käytöstä ei saisi aiheutua merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa. Luonnonolosuhteilla tarkoitetaan lähinnä alueen pohja- ja pintavesioloja, lämpö- ja kosteusoloja sekä kasvien kasvupaikkatekijöitä. Luonnonolosuhteisiin voidaan lukea myös osin eläinten lisääntymis- ja levähdyspaikat. Kyseen tulevat lähinnä merkittävät rauhoitettujen ja uhanalaisten lajien keskittymät, joita voi koskea luonnonsuojelulain mukainen hävittämis- ja heikentämiskielto.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan nojalla harvinaisten tai arvokkaiden luonnonesiintymien olennainen vahingoittaminen olisi kielletty. Keskeisimpänä ryhmänä näistä ovat tieteellisesti sekä luonnon- ja maisemansuojelullisesti arvokkaat geologiset (geomorfologiset) muodostumat. Luonnonesiintymä voi olla merkitykseltään myös biologinen, esimerkiksi harvinaisten ja uhanalaisten harju- ja kalkkikasvien esiintymät. Käytännössä arvokkaiden luonnonesiintymien biologiset ja geologiset arvot usein yhdistyvät ja korostavat siten toistensa merkitystä, esimerkiksi liuske- ja kalkkikalliot ovat usein myös biologisesti monimuotoisia. Arvokkaina luonnonesiintyminä voisivat tulla kysymykseen myös tietyt hydrogeologiset kohteet, kuten lähteiköt. Arvokas luonnonesiintymä voi olla myös muinaisranta.

Merkittävän maisemallisen haitan aiheuttaminen olisi 2 momentin 5 kohdan nojalla kielletty. Tarkoituksena on estää merkittävät ja muut kuin väliaikaiset haitat, jotka olennaisesti muuttavat maisemaa. Kiellolla on merkitystä arvioitaessa maisemayleissopimuksen toimeenpanoa. Sopimuksen mukaan maisemansuojelu tarkoittaa maiseman erityis- tai ominaispiirteiden säilyttämistä ja ylläpitoa toimenpitein, jotka ovat perusteltuja luonnonmuotojen tai ihmisen toiminnan perinnearvon vuoksi. Kieltoa arvioidaisiin myös

muun muassa valtakunnallisiin alueidenkäyttöavoitteisiin sisältyvien arvokkaiden maisema-alueiden kannalta ja sellaisten oikeusvaikutteisessa kaavassa osoitettujen alueiden kannalta, joilla on erityistä maisemallista arvoa. Myös luonnonsuojelulain 5 luvussa tarkoitettujen maisema-alueet on otettava huomioon.

Pykälän 2 momentin 3—5 kohdan säännöksillä täydennettäisiin ja tarkennettaisiin luonnonsuojelulakiin perustuvaa sääntelyjärjestelmää.

Pykälää täydentävät 6 §:ssä säädetyt yleiset periaatteet. Lisäksi malminetsintää ja muuta alueiden käyttöä rajoitetaan muun lainsäädännön perusteella. Luonnonsuojelulaissa säädetään muun muassa luonnonsuojelualueista ja luonnonmuistomerkeistä, luontotyyppien ja eliölajien suojelusta sekä Natura 2000-verkoston kuuluvista alueista. Ympäristönsuojelulain 7 §:ssä säädetään maaperän pilaamiskiellosta ja 8 §:ssä pohjaveden pilaamiskiellosta. Ympäristönsuojelulain 28 §:n nojalla muun muassa ympäristön pilaantumista ja eräistä naapurussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta aiheuttava toiminta edellyttää ympäristölupaa. Vesilain 1 luvun 18 §:ssä säädetään pohjaveden muuttamiskiellosta, jonka vastaiseen toimenpiteeseen on mahdollista saada lupa vesilain 9 luvun nojalla. Terveydensuojelulain 2 §:n 2 momentin nojalla elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa on harjoitettava siten, että terveyshaittojen syntyminen mahdollisuuksien mukaan estyy. Säteilylaissa säädetään säteilystä aiheutuvien terveydellisten ja muiden haittavaikutusten estämisestä ja rajoittamisesta. Metsälain 10 §:ssä säädetään metsien monimuotoisuuden säilyttämisestä ja monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeistä elinympäristöistä. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 25 §:n nojalla malminetsintäalueen haltija on velvollinen olemaan riittävästi selvillä malminetsinnän ympäristövaikutuksista.

12 §. *Ilmoitus malminetsintäalueen maastotöistä ja rakennelmista.* Malminetsintäalueen haltijalle säädettäisiin 1 momentin nojalla velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti etukäteen maastotöistä ja väliaikaisista rakennelmista. Ilmoitus olisi tehtävä malminetsintä-

alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille sekä näihin 5 §:n 2 momentin nojalla rinnastettaviin ja muille oikeudenhaltijoille, joiden etuuteen tai oikeuteen maastotöistä tai rakennelmista mahdollisesti aiheutuvalla vahingolla tai haitalla voi olla merkitystä.

Koska ilmoitusvelvollisuus rajoitettaisiin koskemaan sellaisia maastotöitä, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa tai haittaa, olisi malminetsintäluvan haltijan oltava selvillä 6 §:n mukaisesti toimenpiteiden vaikutuksista ja muun muassa alueen luonnonsuojelullisista arvoista. Ilmoitusvelvollisuutta ei nykyisin ole säädetty, mutta käytännössä osa malminetsijöistä on toiminut sen mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin saamelaiden kotiseutualueetta, kolttaluuetta ja erityistä poronhoitoaluetta koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Saamelaiden kotiseutualueella tarkoitettaisiin samaa kuin saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:ssä säädettyllä saamelaiden kotiseutualueella. Kolttaluueella tarkoitettaisiin samaa kuin kolttalain 2 §:ssä säädettyllä kolttaluueella. Erityisellä poronhoitoalueella tarkoitettaisiin poronhoitolain 2 §:n 2 momentissa säädettyä erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua aluetta.

Pykälän 3 momentin nojalla malminetsintäluvan haltijan olisi ilmoitettava maastotöistä toimialallaan yleistä etua valvoville viranomaisille. Asiasta määrättäisiin tarkemmin malminetsintäluvassa. Kyseeseen tulisi lähinnä asiassa toimivaltainen alueellinen ympäristökeskus, kun malminetsintäalueella on erityisiä luontoarvoja. Ilmoituksen saatuaan alueellinen ympäristökeskus voisi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin luonnonsuojelulain ja ympäristönsuojelulain nojalla. Kyseeseen voisi myös tulla Säteilyturvakeskus, kun malminetsintä tapahtuu erityisen radonpitoisella alueella tai etsinnän kohteena on uraani. Lisäksi kyseeseen voisi esimerkiksi tulla Museovirasto, jos alueella oletetaan olevan kiinteitä muinaisjäänneksiä tai irtaimia muinaisaineita.

Pykälän 4 momentti sisältäisi ilmoitusmenettelyä koskevan asetuksenantovaltuuden.

13 §. *Malminetsintäalueen maa- ja kiviainesjätettä koskevat toimenpiteet.* Pykälä täydentäisi kaivannaisjätedirektiivin implementointia. Direktiivi on keskeisiltä osin saatettu voimaan ympäristönsuojelulain muu-

toksella 346/2008. Direktiivissä jätteellä tarkoitetaan jätteistä annetun neuvoston direktiivin 75/442/ETY 1 artiklassa määriteltyä jätettä, joka vastaa jätelain 3 §:n jätemääritelmää. Sen mukaisesti jätteellä tarkoitetaan ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä.

Yleensä malminetsinnän jäte on pilaantumaton maa-ainesta ja sitä syntyy vain vähäisiä määriä. Jonkin verran voi syntyä myös pysyväksi jätteeksi katsottavaa kiviainesjätettä. Sen vuoksi 1 momentissa vaaditut toimenpiteet voivat käytännössä yleensä olla hyvin vähäisiä ja 2 momentissa tarkoitettu jätehuoltosuunnitelma varsin yleispiirteinen. Jos malminetsintää tehdään sellaisilla menetelmillä, joista ei synny jätettä, ei jätehuoltosuunnitelmaakaan ole laadittava. Asia olisi kuitenkin selvittävää malminetsintäluopahakemuksessa.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmaa koskevaa vaatimusta ei sovellettaisi, jos malminetsintäluvan haltijan olisi laadittava kyseinen suunnitelma ympäristönsuojelulain nojalla. Tällöin on kyse koelouhinnasta ja vaikutuksiltaan vastaavasta malminetsinnästä, josta on tehtävä joko ilmoitus tai haettava lupaa ympäristönsuojelulain nojalla.

Pykälän 3 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden. Ympäristönsuojelulain nojalla on annettu valtioneuvoston asetus kaivannaisjätteistä, jonka säännöksiä vastaavia säännöksiä voitaisiin antaa asetuksenantovaltuuden nojalla.

14 §. *Selvitys malminetsintäalueen tutkimuksista ja -tuloksista.* Malminetsintäluvan haltija veloitettaisiin vuosittain toimittamaan kaivosviranomaiselle selvitys suoritetuista tutkimuksista ja niiden tuloksista. Selvitysvelvollisuus olisi tarkoitus yksilöidä malminetsintäluvassa annettavilla määräyksillä. Vastaavaa lakiin perustuvaa velvoitetta ei nykyisin ole, mutta valtaajia on valvontaa varten pyydetty toimittamaan vuosittain selvityksiä valtausalueella tehdyistä toimenpiteistä. Selvitysvelvollisuutta on valvonnan kannalta pidettävä tarpeellisena, jotta kaivosviranomaisella voisi muun muassa arvioida, onko luvan raukeaminen saatettava 67 §:n 2 momentin nojalla vireille.

Kaivosviranomaiselle toimitettuihin selvityksiin sovelletaan viranomaistoiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*. Selvityksiin sisältyviä tietoja voidaan harkita yksittäistapauksessa salassa pidettäväksi lähinnä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla. Malminetsintäluvan haltijalla saattaa olla tarve salata kilpailijoilta tieto malminetsintätutkimusten tuloksista, kunnes tutkimukset malminetsintäalueella on saatettu päätökseen.

Pykälän 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden.

15 §. *Malminetsintäalueen jälkitoimenpiteet.* Malminetsintäluvan raukeamisesta säädetään 67 §:ssä ja peruuttamisesta 70 §:ssä. Luvanhaltijan olisi välittömästi 1 momentin 1 kohdan nojalla sen jälkeen, kun malminetsintälupa on rauennut tai peruutettu, saatettava malminetsintäalue yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon sekä huolehdittava alueen kunnostamisesta, rakennelmien ja laitteiden poistamisesta sekä muusta siistimisestä. Lisäksi luvanhaltijan olisi saatettava alue mahdollisimman luonnonmukaiseen tilaan. Yleensä jälkitoimenpiteet eivät laajuudeltaan ja laadultaan ole merkittäviä. Poikkeuksena kuitenkin malminetsintäalueet, joilla on tehty suurehkoja tutkimuskaivantoja tai -ojia, koulouhintaa taikka laajuudeltaan tai vaikutuksiltaan vastaavia toimenpiteitä. Koska luvanhaltija ei vastaa muutoksista, jotka ovat seurausta muusta kuin malminetsintälupaansa perustavasta toiminnasta, on toiminnan laajuuteen nähden riittävä ympäristöselvitys tarpeen lupahakemuksessa. Selvityksellä voidaan rajata malminetsintäluvan haltijan ja kiinteistön omistajan vastuuta. Lisäksi lupahakemukseen sisältyvän tutkimussuunnitelman tulee olla riittäväällä tavalla yksilöity, jotta vaikutuksia on ennakoivasti mahdollista arvioida.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan tavoitteet liittyvät toisaalta maisemansuojeluun ja muuhun ympäristönsuojeluun sekä toisaalta kiinteistön omistajan ja muiden haitankärsijöiden oikeuksien turvaamiseen. Velvoite on jonkin verran laajempi kuin kumottavan lain 20 §:ssä, mutta sitä on pidettävä keskeisenä, koska melkein kaikki malminetsintä päättyy tähän vaiheeseen eikä kaivoslupaa haeta. Malminetsintävaiheen päättyessä luvanhaltijat voidaan vielä suhteellisen helposti tavoit-

taa ja saattaa vastuuseen jälkitoimenpiteistä. Jos luvanhaltija on täyttänyt 1 momentin 1 kohdassa säädetyt velvollisuudet puutteellisesti, kaivosviranomaisella voisi 156 §:n nojalla antaa määräyksiä jälkitoimenpiteiden täydentämisestä.

Koska malminetsintäluvan haltija on velvollinen noudattamaan, mitä muualla laissa säädetään, ei pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisista toimenpiteistä saa seurata muualla laissa kiellettyä seurausta, esimerkiksi alueella sijaitsevien vakiintuneiden kulttuuriympäristökohteiden ja kulttuuriympäristöpiirteiden vahingoittumista. Alueen palauttaminen mahdollisimman luonnonmukaiseen tilaan olisi toteutettava siten, että esimerkiksi kiinteiden muinaismuistojen tai kulttuuriympäristön suojelu ei vaarannu.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan velvoite, jonka nojalla kaivosviranomaiselle on kuuden kuukauden kuluessa luovutettava tutkimustyöselostus, tutkimukseen liittyvä tietoaaineisto ja edustava osa kairasydämistä, vastaa keskeisiltä osin kumottavan lain 19 §:ää. Velvoitetta on pidettävä tarpeellisenä toisaalta valvonnan kannalta ja toisaalta sen vuoksi, että tutkimustyöstä saatu tietoaaineisto voidaan kerätä talteen ja tarvittaessa hyödyntää myöhemmin. Lähtökohtaisesti malminetsintäluvan haltijan toimittamaa tutkimustyöselostusta, tietoaaineistoa ja kairasydämiä on julkisuuslain nojalla pidettävä julkisina tietoina.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin malminetsintäluvan haltijan ilmoitusvelvollisuudesta. Malminetsintäluvassa määrättäisiin 51 §:n nojalla tarkemmin ajankohta, jolloin ilmoitus on viimeistään tehtävä. Tarkoituksena on, että pääsääntöisesti ilmoitus olisi tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun malminetsintälupa on rauennut tai peruutettu. Käytännössä on kuitenkin myös mahdollista, että jälkitoimenpiteet on mahdollista tehdä vain tietyssä ajankohta vuodessa, mikä otettaisiin huomioon malminetsintäluvan jälkitoimenpiteiden ilmoittamisvelvollisuutta koskevassa lupamääräyksessä.

Luvanhaltijan hakiessa malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista tai kaivoslupaa sovellettaisiin pykälän 1—3 momentin velvoitteisiin 4 momentin poikkeussäännöstä, mikä lykkäisi velvoitteiden toteutumista. Siltä osin

kuin malminetsintäalue vastaisi malminetsintäluvan voimassaolon jatkoluvassa yksilöityä aluetta tai kaivosluvassa yksilöityä kaivosaluetta, ei malminetsintäluvan tai kaivosluvan haltijalla olisi velvollisuutta saattaa aluetta yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon eikä muutoinkaan velvollisuutta sen kunnostamiseen ja siistimiseen. Jälkitoimenpiteet suoritettaisiin malminetsintäalueella vasta, kun malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskeva lupa on rauennut tai peruutettu, sekä kaivosalueella vasta kaivostoiminnan päätyttyä sen mukaan kuin 15 luvussa säädetään. Jos malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskeva hakemus tai kaivoslupahakemus sen sijaan hylätään kokonaan tai osittain, olisi malminetsintäluvan haltijan huolehdittava 1—3 momentissa mainituista velvollisuuksista kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun lupahakemuksen hylkäämistä koskeva päätös on lainvoimainen.

Pykälän 5 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden.

3 luku. Kaivoksen perustaminen

16 §. *Kaivostoiminnan luvanvaraisuus.* Kaivoksen perustaminen ja kaivostoiminnan harjoittaminen edellyttäisivät *kaivoslupaa*, jota koskevasta lupaharkinnasta säädettäisiin 6 luvussa. Lupa-asian ratkaisee kaivosviranomainen, jollei kyse ole uraanin tai toriumin tuottamista koskevasta kaivoshankkeesta. Kaivoslupahakemuksen edellytyksenä ei olisi, että luvan hakijalla olisi malminetsintäluva osaan aluetta. Kumottavan lain 4 §:n ja 21 §:n 1 momentin nojalla kaivosoikeus on edellyttänyt alueen valtaamista.

17 §. *Kaivosluvan oikeusvaikutukset.* Kaivoslupa perustaisi oikeuden hyödyntää kaivosalueella tavatut kaivosmineraalit ja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut kaivostoiminnan kaivos sivutuotteet. Lisäksi lupa perustaisi oikeuden hyödyntää muut kaivosalueen kallio- ja maaperään kuuluvat aineet, jos niiden käyttö on tarpeen kaivostoimintaan kaivosalueella, mikä tarkoittaisi oikeutta louhintatoimintaan kaivosalueella muutoinkin kuin kaivoksessa tapahtuvaan louhimiseen. Säännös selkeyttäisi kaivosluvan oikeusvai-

kuuksia verrattuna kumottavan lain 40 §:n 2 momenttiin erityisesti kaivostoiminnan sivutuotteiden hyödyntämisoikeuden osalta. Maa-aineslakia sovelletaan, kun kyse on muusta maa-ainesten hyödyntämisestä kuin 1 momentissa tarkoitettusta. Sen lisäksi, mitä kaivoslaissa säädetään, kaivostoiminnan sivutuotteiden hyödyntäminen saattaa esimerkiksi ympäristönsuojelulain nojalla edellyttää ympäristölupaa, kun kyse on jätteistä.

Kaivoslupa oikeuttaisi myös malminetsintään kaivosalueella, mutta 11 §:ssä säädettyjä kieltoja ja rajoituksia olisi noudatettava. Kaivosluvassa olisi 52 §:n nojalla tarvittaessa mahdollisuus antaa kaivosalueen malminetsintää koskevia tarkentavia lupamääräyksiä.

Kaivosluvalla olisi lisäksi 15 §:n 4 momentissa säädetty oikeusvaikutus.

18 §. *Kaivosluvan haltijan velvollisuudet.* Kaivosluvan haltija olisi velvollinen 1 momentin 1 kohdan mukaan huolehtimaan siitä, että kaivostoiminnasta ei aiheudu haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle. Tarvittaessa asiasta annettaisiin 52 §:n nojalla lupamääräyksiä. Ottaen huomioon kaivosluvan myöntämisen estettä koskeva 48 §, luvan muuttamista koskeva 69 §, luvan peruuttamista koskeva 70 §, kaivostoiminnan lopettamista ja jälkitoimenpiteitä koskevat 15 luvun säännökset, kieltoja ja määräyksiä koskevat 156 ja 157 §:t sekä mitä muualla laissa (esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa) säädetään, olisi lainsäädännöllä kattavasti varmistettu, ettei kaivostoiminnasta aiheudu haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle. Kaivosturvallisuuden liittyvistä keskeisistä vaatimuksista säädettäisiin 11 luvussa.

Kaivosluvan haltija olisi velvollinen 1 momentin 2 kohdan mukaan huolehtimaan siitä, ettei kaivostoiminnasta aiheudu huomattavia haitallisia ympäristövaikutuksia taikka muutoin haittaa yleisille tai yksityisille eduille. Tarvittaessa kaivosluvassa annettaisiin asiasta tarkempia määräyksiä. Kaivosluvan haltija olisi myös velvollinen huolehtimaan siitä, että toiminnasta ei aiheutuisi kaivostoiminnan kokonaiskustannukset huomioon ottaen kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta.

Pykälän 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetty velvollisuus vastaisi kumottavan lain

47 §:ssä säädettyä velvollisuutta. Kaivosluvan haltija ei saa louhia ja hyödyntää kaivosmineraaleja siten, että kyse olisi ilmeisesti kaivosmineraalien tuhlauksesta. Kaivosluvan haltijan olisi myös huolehdittava siitä, että kaivoksen ja esiintymän mahdollista tulevaa käyttöä ja louhimistyötä ei vaaranneta tai vaikeuteta, esimerkiksi jätealueita ei tulisi sijoittaa siten, että esiintymän tuleva hyödyntäminen vaikeutuisi.

Pykälän 2 momentissa säädettävä velvollisuus vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 49 §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta. Selvityksen kannalta keskeisiä ovat louhitun malmin ja sivukiven määrä, rikasteen tai muun tuotteen määrä sekä henkilötyövuodet. Lisäksi kaivosviranomaiselle olisi ilmoitettava, jos mineraalivarantoja koskevat tiedot muuttuvat olennaisesti. Kaivosluvan haltijan toimittamia tietoja on julkisuuslain nojalla lähtökohtaisesti pidettävä julkisina. Tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä kaivosviranomaiselle toimitettavista tiedoista.

19 §. Kaivosalue ja kaivoksen apualue. Pykälässä määriteltäisiin *kaivosalue* ja *kaivoksen apualue*. Niiden ero olisi selkeämpi kuin kumottavan lain 22 §:n nojalla kaivospiirin ja sen apualueen ero. Kaivosalue ja kaivoksen apualue eroaisivat toisistaan sen suhteen, missä laajuudessa kiinteistön omistajan oikeuksia on välttämätön rajoittaa.

Pykälän 1 momentin nojalla kaivosalueen tulisi olla yhtenäinen alue sekä suuruudeltaan ja muodoltaan sellainen, että turvallisuutta, kaivostoiminnan sijoittamista ja kaivostekniikkaa koskevat vaatimukset täyttyvät. Kaivosalueelle sijoitettavien toimintojen ja rakennusten tulisi välittömästi liittyä kaivostoimintaan. Näitä voivat olla esimerkiksi rikastamot, räjähdetarastot ja jätealueet, jotka edellyttävät alueen hallintaa. Kaivosalue ei kuitenkaan saisi olla suurempi kuin mitä kaivostoiminnan harjoittaminen välttämättä edellyttää ottaen huomioon kysymyksessä olevan esiintymän laatu ja laajuus, mikä vastaisi kumottavan lain 22 §:n 2 momentissa säädettyä rajoitusta. Toisin kuin kumottavan lain mukaiset valtauksen esteet, luvan myöntämisen alueelliset esteet olisi mahdollista pääosin sivuuttaa, jos 47 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Kaivosaluetta olisi pidettävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla yhtenäisenä, vaikka se olisi kiinteistöoikeudellisesti tien tai muun vastaavan syyn takia jaettu useampaan alueeseen, jos kyseessä kuitenkin on toiminnallinen kokonaisuus. Sen sijaan kaivosalueen lähialueilla olevia esiintymiä, jotka on paikallistettu myöhemmissä tutkimuksissa ja joista suunnitellaan ajettavaksi malmia esimerkiksi lähistöllä sijaitsevaan rikastuslaitokseen, ei voitaisi pitää samaan kaivosalueeseen kuuluvina. Näiden niin sanottujen satelliittimalmioiden hyödyntäminen edellyttäisi erillistä kaivoslupaa.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivoksen apualueeksi olisi mahdollista määrätä sellainen kaivostoiminnan kannalta välttämätön kaivosalueen vieressä sijaitseva alue, jota tarvitaan teitä, kuljetuslaitteita, voima- tai vesijohtoja, viemäreitä, veden käsittelyä (esimerkiksi pintavalutuskenttä) tai riittävään syvyyteen maan pinnasta louhittavaa kuljetusväylää varten. Apualueen osalta kyseessä olisi rasitteeksi luokiteltava käyttöoikeus, joka ei merkittävällä tavalla sulje pois kiinteistön omistajan mahdollisuutta käyttää kiinteistöä. Apualueeseen kuuluvan kiinteistön omistajalla ei olisi oikeutta 100 §:ssä tarkoitettuun louhintakorvaukseen. Laajoja infrastruktuurihankkeita varten ei olisi mahdollista perustaa kaivoksen apualueita, vaan esimerkiksi laajempia tiejärjestelyjä varten sovelletaan maantielakia ja lakia yksityisistä teistä (358/1962), jäljempänä *yksityistielaki*. Viemäriin sijaintipaikka ja siihen tarvittava käyttöoikeus voidaan määrätä ympäristönsuojelulain nojalla. Veden johtamiseen liittyvien rakenteiden sijoittamisesta voidaan määrätä vesilain nojalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta suunnitella kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti välttämättä yleisen tai yksityisen edun loukkausta. Arviointi perustuisi kaivostoiminnan kokonaiskustannuksiin. Tarkastelun kohteena olisivat sekä alueen pinta-ala että oikeuksien rajoitusten ajallinen kesto.

20 §. Käyttöoikeus kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen. Kaivostoiminta alkaa yleensä aina avolouhoksena, johon liittyvät rikastus-, jätealue- ja muut toiminnot sijoitetaan maan pinnalle. Tästä syystä muut alueen

käyttö- ja hallintaoikeudet on tarpeen sulkea kokonaisuudessaan pois kaivosalueelta. Kaivostoiminnan edetessä siirrytään enenevässä määrin maanalaiseen louhintaan.

Kaivostoiminnan harjoittajat pyrkivät todennäköisesti jatkossakin sopimuksin hankimaan omistus- tai käyttöoikeuden kaivostoiminnan kannalta keskeisiin alueisiin. Jos tälle ei olisi edellytyksiä, ratkaisisi valtioneuvosto kaivosalueen käyttöoikeuden lunastusta koskevan vaatimuksen. *Kaivosaluelunastuslupaa* koskevasta harkinnasta säädetäisiin 49 §:ssä. Ehdotettujen kaivoslain säännösten on katsottava sisältävän kattavasti lunastamisen edellytykset lunastuslain 4 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla, eikä lunastuslain 4 §:n 1 momenttia siten sovellettaisi. Lunastus edellyttäisi 49 §:n nojalla yleistä tarvetta. Lisäksi kaivosalueen kokoa ja muotoa rajoitettaisiin 19 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin 49 §:n 2 momenttiin, jonka nojalla osana kaivoslupan harkintaa ratkaistaisiin vaatimukset kaivoksen apualuetta koskevista rajoitetuista käyttö- ja muista erityisistä oikeuksista, jos kaivostoiminnan harjoittaja ei ole sopimusteitse järjestänyt asiaa. Kun asia ratkaistaan kaivosluvassa, ei lunastuslain 5 §:n 3 momentin nojalla lunastuslain mukaista lunastuslupaa tarvita. Kyseessä olisi rajoitettu käyttöoikeus tai muu erityinen oikeus, joka vastaisi lunastuslain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityistä oikeutta sekä maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ssä ja vesilain 9 luvun 18 §:ssä tarkoitettua rasiitetta.

Pykälä olisi oikeusnormiston kannalta johdonmukaisempi kuin nykyinen järjestelmä.

21 §. *Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen käyttö.* Kaivosaluelunastusluvassa määrättäisiin tarkemmin kaivosalueen käyttöoikeuden sisältö ja kaivosluvassa kaivoksen apualueen käyttö- ja muiden erityisten oikeuksien sisältö.

Pykälässä säädettäisiin kieltö käyttää kaivosaluetta muuhun tarkoitukseen kuin kaivosaluelunastusluvassa määritellyyn ja kaivoksen apualuetta muuhun tarkoitukseen kuin kaivosluvassa määritellyyn.

Kaivosalueen tai kaivoksen apualueen omistajan vaihtuminen ei vaikuttaisi perustetun käyttö- tai muun erityisen oikeuden sisältöön.

4 luku. **Kullanhuuhdonta**

22 §. *Kullanhuuhdonnan luvanvaraisuus.* Valtion omistamalla alueella tapahtuva kullanhuhdonta eriyttäisiin muusta malminetsintää ja kaivostoimintaa koskevasta sääntelystä. Kumottavan lain nojalla toiminta perustuu valtausoikeuteen, mutta sitä koskevia erityissäännöksiä on kumottavan lain 4 §:n 4 momentissa, 5 §:n 1 momentissa, 10 §:n 3 momentissa, 12 §:n 3 momentissa ja 16 §:n 1 momentissa.

Pykälän nojalla kullanhuhdonta valtion omistamalla alueella edellyttäisi *kullanhuhdontalupaa*. Kullanhuhdonnan keskeisimmät alueet ovat Lemmenjoen alue sekä Ivalo-joki sivuhaaroinen. Alueet sijoittuvat Lemmenjoen kansallispuiston alueelle ja Hammastunturin erämaa-alueelle sekä valtion metsämaille. Pääosin alueet kuuluvat Inarin kuntaan, mutta vähäisiltä osin Sodankylään ja Sallaan. Muualla kuin valtion omistamalla alueella kullanhuhdonta perustuisi maaaineslakiin, mutta saattaa edellyttää (kuten kaivoslain mukaiseen kullanhuhdontalupaan perustuva toiminta) muun sovellettavan lain säännösten noudattamista, esimerkiksi kullanhuhdonta imuruoppauksella saattaa edellyttää vesilain soveltamista.

23 §. *Kullanhuhdontaluvan oikeusvaikutukset.* Kullanhuhdontalupa perustaisi 1 momentin nojalla yksinoikeuden luvassa määritellyllä *kullanhuhdonta-alueella* maaperässä esiintyvän kullan etsintään ja kartoitukseen sekä sen talteen ottamiseen ja hyödyntämiseen huuhtomalla. Lisäksi lupa perustaisi oikeuden ottaa talteen ja hyödyntää huuhdonnan sivutuotteena irtomaasta löytyvät platinahiput sekä jalo- ja korukivet. Lupa on tarkoitettu *kullanhuuhtojan* vastuullisena oikeudenhaltijana suorittamaa kullanhuhdonta varten.

Tavoitteena on säilyttää perinteinen kullanhuhdontakulttuuri, joka on osa lappilais-ta kulttuuriperintöä. Perinteisenä kullanhuhdontana voidaan pitää lähinnä muuta kuin konevoimalla tapahtuvaa kullanhuhdonta. Myös koneellinen kullanhuhdonta olisi kullanhuhdontaluvan nojalla mahdollista, jos sille ei esimerkiksi luonnonsuojelu-

lain tai sen nojalla annetussa säännöksessä tai määräyksessä ole estettä.

Pykälän 2 momentin mukaan kullanhuuhtontalupa ei rajoittaisi kiinteistön omistajan oikeutta käyttää aluettaan tai määrätä siitä muutoin kuin 1 momentissa säädettyllä tavalla. Kullanhuuhtontalupa ei myöskään vaikuttaisi kuntalaisten metsästyslain 8 §:ään perustuvaan metsästysoikeuteen.

Pykälän 3 momentin mukaisesti kullanhuuhtonta-alueen tulisi olla yhtenäinen alue, jonka suuruus on enintään viisi hehtaaria. Kumottavan lain 5 §:n nojalla enimmäispinta-ala on seitsemän hehtaaria, mitä on pidettävä liian suurena ottaen huomioon oikeuden sisältö ja luvan voimassaoloaika. Nykyisin kullanhuuhtontavaltausten pinta-ala on keskimäärän noin 5 hehtaaria.

Kullanhuuhtojan oikeus liikkua kullanhuuhtonta-alueella ja sen ulkopuolella maastossa moottorikäyttöisellä ajoneuvolla edellyttäisi nykyiseen tapaan maastoliikennelain 4 §:n mukaisesti lupaa.

24 §. Kullanhuuhtojan velvollisuudet. Kullanhuuhtoja olisi velvollinen rajoittamaan toimenpiteet 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeuden kannalta välttämättömään. Kiellettyä olisi 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua haitan tai vahingon aiheuttaminen kullanhuuhtonta-alueella tai muille lähistöllä olevien alueiden käyttötärpeille. Tällöin on otettava huomioon muun muassa luonnonsuojelu- ja erämaa-alueita koskevat tavoitteet sekä asianomainen hoito- ja käyttösuunnitelma, minä lisäksi luonnonsuojelulakia sovellettaisiin osana lupaharkintaa.

Kullanhuuhtoja ei saisi myöskään aiheuttaa vahinkoa alueella sijaitseville kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille ja niiden pihapiireille. Kyseessä olisivat muun muassa säädöksen nojalla tai Museoviraston ja Metsähallituksen välisellä sopimuksella suojellut rakennukset kultta-alueilla (esimerkiksi Ivalojoen Kultala), valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt kultta-alueilla (esimerkiksi Ivalojoen kultta-alue ja Sallivaaran poroerotusalue) ja maakuntakaavaan merkityt kultta-alueiden kohteet (esimerkiksi Ivalojoen kultakämpät, Lemmenjoen kultta-alue ja Hammastunturin poroerotuspaikka). Kultta-alueiden muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain nojalla suojeltuja.

Suojeltavat kohteet otettaisiin huomioon lupaharkinnassa.

Kullanhuuhtojalle 3 momentissa asetettu vaatimus huolehtia alueen turvallisuudesta ja ehkäistä haitalliset ympäristövaikutukset täydentäisi maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:n 1 momentissa säädettyä velvoitetta.

Kullanhuuhtoja olisi lisäksi velvollinen noudattamaan muun muassa 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita.

25 §. Kullanhuuhtonta-alueen maa- ja kiviainesjätettä koskevat toimenpiteet. Pykälä täydentäisi kaivannaisjätedirektiivin implementointia, joka on keskeisiltä osin saatettu voimaan ympäristönsuojelulain muutoksella 346/2008. Velvoite olisi samansisältöinen kuin 13 §:ssä malminetsintäluvan haltijalle säädetty. Jos toiminnassa ei käytetä apuna konevoimaan perustuvia apuvälineitä, syntyvän maa- ja kiviainesjätteen määrä on hyvin vähäinen. Tällöin kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmaksi riittäisi yleensä yleisluonteinen maininta hakemusasiasiakirjoissa niistä toimenpiteistä, joilla maa-ainesjäte ja mahdollinen kiviainesjäte sijoitetaan takaisin maahan.

26 §. Rakentaminen kullanhuuhtonta-alueella. Lähtökohtaisesti rakentaminen kullanhuuhtonta-alueella olisi kielletty 1 momentin nojalla. Pykälän 2 momentin nojalla kullanhuuhtoja voisi kuitenkin saada oikeuden rakentaa kooltaan vähäisen, kevytrakenteisen ja helposti siirrettävän rakennuksen tai rakennelman, jos se on välttämätöntä kullanhuuhtojan tilapäistä oleskelua ja tarvikkeiden säilyttämistä varten. Kyseeseen voisivat tulla rakennukset ja rakennelmat, joiden rakenne, arvo ja käyttötarkoitus huomioon ottaen on katsottava tarkoitettua pystytettäväksi enintään kullanhuuhtontaluvan voimassaoloajaksi. Loma-asuntojen kaltainen rakentaminen ei olisi mahdollista kullanhuuhtonta-alueelle 2 momentin nojalla.

Poikkeus 1 momentin rakentamiskiellosta edellyttää lisäksi 2 momentin nojalla, että alueen hallinnasta vastaava viranomainen tai laitos tai liikelaitos eli käytännössä Metsähallitus ei vastusta rakentamista perustellusta syystä. Tällainen syy voi olla maisemallinen, aluetta koskevan muun tarpeen tai tarkoituksen huomioon ottaminen etenkin erämaa-alueella ja luonnonsuojelualueella, luonnon-

suojeluun liittyvä tai muu näihin verrattava syy. Asian selvittämiseksi kaivosviranomaisen tulisi pyytää alueen hallinnasta vastaavalta viranomaiselta tai laitokselta lausunto.

Jos alueen hallinnasta vastaava viranomaisen tai laitos ei ole 2 momentin nojalla vastustanut rakentamista, kaivosviranomaisen käsittelisi ja ratkaisisi pykälän 3 momentin nojalla kullanhuuhtontalupa-asian yhteydessä, onko rakennusta tai rakennelmaa pidettävä 2 momentissa tarkoitettulla tavalla välttämättömänä, sekä määrittäisi tarvittavalla tarkkuudella rakennuspaikan sijainnin. Kullanhuuhtoja olisi velvollinen osoittamaan rakentamisen välttämättömyyden. Osoituksena tästä välttämättömyydestä voidaan pitää kullanhuuhtojen aikaisempaa toimintaa ja sen laajuutta sekä vuosittain talteen ottamaa kulltamäärää, mikä vastaisi nykytilaa. Lähinnä näiden perusteella kaivosviranomaisen arvioisi vuoden aikana käsiteltävän maa-aineksen määrää sekä sen vaatimaa työtä ja aikaa sekä harkitsisi, onko rakentamista pidettävä välttämättömänä. Kaivosviranomaisen harkinnassa myös rakennuksen tai rakennelman sijainnilla on merkitystä.

Jos kullanhuuhtontalupaa hakee sellainen, jolla ei ole aikaisempaa kokemusta kullanhuuhtonnasta, arvioinnille ei ole riittäviä edellytyksiä eikä rakentamista lähtökohtaisesti voida pitää välttämättömänä. Kaivosviranomaisen vuoden arvioida asiaa uudelleen muutaman vuoden kuluttua, kun kullanhuuhtojalla on näyttöä toiminnan laadusta ja laajuudesta. Tällöin kullanhuuhtojan olisi haettava luvan muuttamista 69 §:n 5 momentin nojalla.

Jos rakennusta tai rakennelmaa on luvassa pidetty välttämättömänä, kullanhuuhtojan katsottaisiin 3 momentin nojalla hallitsevan rakennuksen tai rakennelma rakennuspaikkaa maankäyttö- ja rakennuslain 131 §:ssä edellytetyllä tavalla. Rakennuslupahakemukseen maankäyttö- ja rakennuslain 131 §:n nojalla vaadittuna selvityksenä rakennuspaikan hallinnasta olisi siten kullanhuuhtontalupapäätös.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin kaavallisiin edellytyksiin, suunnittelutarveratkaisuun sekä rakennuslupaan ja toimenpidelupaan. Sovellettavaksi voi myös tulla

maankäyttö- ja rakennuslain mukainen poikkeuspäätös, kun kyseinen rakennus tai rakennelma sijoittuu rantavyöhykkeelle.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen lupa olisi mahdollista antaa enintään kullanhuuhtontaluvan voimassaoloa vastaavaksi ajaksi. Maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:ssä säädetty rakennuslupa vaaditaan kaikille lain 113 §:ssä määritellyille rakennuksille eli muun muassa asumiseen ja varastointiin tarkoitetuille kiinteille tai paikallaan pidettäväksi tarkoitetuille, viranomaisvalvontaa vaativille rakennuksille. Rakennelma saattaa edellyttää maankäyttö- ja rakennuslain 126 §:n sekä maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999) 62 §:n nojalla toimenpidelupaa. Rakennuksen tai rakennelman soveltuvuus ympäristöön ratkaistaan rakennus- tai toimenpideluvan yhteydessä.

Lemmenjoen kansallispuiston alueella rakentaminen edellyttää lisäksi eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista annetun asetuksen (932/1981) nojalla Metsähallituksen lupaa. Urho Kekkosen kansallispuistosta annetun asetuksen (229/1983) 1 §:n nojalla rakentaminen on lähtökohtaisesti kielletty Urho Kekkosen kansallispuistossa.

27 §. *Ilmoitus kullanhuuhtonta-alueen maastotöistä.* Kullanhuuhtojalle asetettaisiin vastaava ilmoitusvelvollisuus maastotöistä kuin malminetsintäluvan haltijalle 12 §:ssä. Velvoite olisi uusi. Ilmoitusvelvollisuus koskisi maastotöitä, joista voi aiheutua sellaista vahinkoa tai haittaa, joka ei 24 §:n 2 momentin nojalla ole kielletty. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta.

28 §. *Selvitys kullanhuuhtonnasta.* Kullanhuuhtoja olisi velvollinen vuosittain toimittamaan kaivosviranomaiselle selvityksen talteen otetusta kullan ja käsitellyn irtomaan määrästä sekä rakentamisesta kullanhuuhtonta-alueella ja muusta alueen käytöstä. Käytännössä kullanhuuhtojilta on jo nykyisin kerätty vastaavia tietoja valvontaa varten. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta.

29 §. *Kullanhuuhtonnan jälkitoimenpiteet.* Kullanhuuhtojalle asetettaisiin keskeisiltä osin vastaava jälkitoimenpiteitä koskeva velvollisuus kuin malminetsintäluvan haltijalle 15 §:ssä. Koska etenkin koneellisen kullan-

huuhdonnan maisemalliset vaikutukset voivat usein olla merkittävät, säädettäisiin 1 momentissa nimenomaisesti velvollisuudeksi saattaa alue maisemallisesti tyydyttävään tilaan. Velvollisuudella on erityistä merkitystä, kun toimintaa on harjoitettu luonnonsuojelutai erämaa-alueella.

Koska kullanhuuhtoja on velvollinen noudattamaan, mitä muualla laissa säädetään, ei 1 momentin mukaisista toimenpiteistä saa seurata muualla laissa kiellettyä seurausta. Alueen palauttaminen mahdollisimman luonnonomukaiseen ja maisemallisesti tyydyttävään tilaan olisi toteutettava siten, että muun muassa kiinteiden muinaismuistojen tai kulttuuriympäristön suojelu ei vaarannu.

Ilmoitus jälkitoimenpiteiden loppuun saatamisesta olisi pykälän 2 momentin nojalla tehtävä viimeistään vuoden kuluttua kullanhuuhtoluvan raukeamisesta tai peruuttamisesta. Kullanhuuhtoluvan raukeamisesta säädettäisiin 67 §:ssä ja peruuttamisesta 70 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kullanhuuhtonnan jälkitoimenpiteitä ja ilmoitusmenettelyä koskevasta asetuksenantovaltuudesta.

30 §. *Kullanhuuhtonta-alueen lopputarkastus.* Pykälässä säädettäisiin maastossa tapahtuvasta lopputarkastuksesta, jonka kaivosviranomaisen olisi järjestettävä 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen saatuaan tai, jos ilmoitusvelvollisuus laiminlyödään, omasta aloitteestaan. Lähtökohtaisesti tarkastusta on pidettävä tarpeellisena, mutta poikkeuksellisesti se voidaan ilmeisen tarpeettomana jättää tekemättä.

Lopputarkastuksesta tiedotettaisiin 2 momentin nojalla kullanhuuhtojen lisäksi alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle taikka laitokselle tai liikelaitokselle sekä saamelaisen kotiseutualueella saamelaiskäräjille, koltta-alueella kolttien kyläkokoukselle ja erityisellä poronhoitoalueella alueen paliskunnille, joilla olisi oikeus osallistua siihen.

Pykälän 3 momentin nojalla lopputarkastuksen tarkoituksena olisi selvittää, ovatko 29 §:n 1 momentissa tarkoitettut toimenpiteet suoritettu. Lopputarkastuksesta olisi laadittava tarkastuskertomus, jossa on selostettu tarkastuksen kulku, siinä tehdyt havainnot sekä keskeisiltä osin muistutukset. Jos kullan-

huuhtoja on täyttänyt 1 momentissa säädetyt velvollisuudet puutteellisesti, kaivosviranomaisen voisi 156 §:n nojalla antaa määräyksiä jälkitoimenpiteiden täydentämisestä. Jos kullanhuuhtontaan on vaadittu ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa, on jälkitoimenpiteistä lisäksi voimassa, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kullanhuuhtonta-alueen lopputarkastusta koskevasta asetuksenantovaltuudesta.

II OSA. LUPA-ASIAT

5 luku. Lupamenettelyt

31 §. *Luvan hakeminen.* Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtolupaa saisi hakea täysi-ikäinen luonnollinen henkilö, jolla on asuinpaikka Euroopan talousalueella ja joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei holhoustoimesta annetun lain (442/1999) nojalla ole rajoitettu. Luonnolliselle henkilölle asetetut rajoitukset ovat tarpeen luvan nojalla perustuvaan toimintaan liittyvien velvoitteiden ja vastuiden takia. Lupaa saisi hakea suomalainen yhteisö ja säätiö. Lisäksi lupaa saisi hakea Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt ulkomainen yhteisö ja säätiö, joka on perustettu jonkin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 2 momentin nojalla Patentti- ja rekisterihallitus voi myöntää luvan myös muille kuin 1 momentissa tarkoitetuille. Ehdotus ei olennaisesti muuttaisi nykytilaa, mutta yhtenäistäisi sen samanlaiseksi muun elinkeinotoimintaa koskevan lainsäädännön kanssa.

Eurooppayhtiöistä ei ole tarpeen säätää erikseen. Niitä on eurooppayhtiön (SE) säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2157/2001 nojalla kohdeltava kuten kansallista osakeyhtiötä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi, että malminetsintälupaa saisi hakea myös valtion laitos. Kyseeseen tulisivat lähinnä GTK ja mahdollisesti muut valti-

on laitokset, joiden tehtävä on malminetsintä laitosta koskevan säädöksen mukaan.

Kaivoshanketta varten tarvittava kaivoslupa ja kaivosalueen käyttöoikeutta koskeva kaivosaluelunastuslupa liittyvät kiinteästi toisiinsa. Pykälän 3 momentin nojalla kaivosaluelunastuslupaa saisi hakea se, joka hakee kaivoslupaa kyseessä olevan esiintymän hyödyntämistä varten.

32 §. Etuoikeusjärjestys. Pykälän 1 momentin nojalla etuoikeus malminetsintälupaan, kaivoslupaan ja kullanhuuhtontalupaan olisi sillä, joka on ajallisesti ensimmäisenä hakenut lupaa 34 §:ssä säädetyllä tavalla. Pykälä selkeyttäisi nykytilannetta ja estäisi etuoikeuden saamisen puutteellisen hakemuksen nojalla. Kumottavan lain 11 §:ssä säädetään perusteeksi yksinomaan asian muodollinen vireille tulo, mikä on asettanut hakemuksia perusteellisesti ja huolellisesti valmistelevat kilpailullisesti heikompaan asemaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin malminetsintäluvan haltijan etuoikeudesta kaivoslupaan. Etuoikeuden saaminen edellyttäisi kaivosluvan hakemista 34 §:ssä säädetyllä tavalla ennen malminetsintäluvan raukeamista 67 §:n nojalla tai peruuttamista 70 §:n nojalla. Malminetsintäluvan haltijan etuoikeus kaivoslupaan olisi sama kuin kumottavan lain nojalla valtaajan etuoikeus kaivospiiriin.

Malminetsintälupahakemukselle uudessa kaivoslaissa asetettavat vaatimukset edellyttäisivät, että hakijalla on riittävä mahdollisuus valmistella hakemusta huolella, muun muassa perehtyä olemassa olevaan tutkimusmateriaaliin ja kartoitusdataan sekä analysoida arkistoituja näytteitä. Koska etsintätyötä koskevan säännöksen nojalla olisi mahdollista tehdä alkuvaiheen malminetsintää, olisi malminetsintälupahakemuksen valmistelua varten mahdollista suunnitella malminetsintäluvan nojalla suoritettavien tarpeellisten tutkimusten määrä, laatu ja aika-tila sekä rajata alue.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta varata alue ja siten varmistaa kyseisen alueen osalta etuoikeus malminetsintälupaan. Varausilmoitukseen perustuva etuoikeus vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 7 §:n 1 momentissa säädettyä. Etuoikeus olisi voimassa, kun varausilmoitus on

tehty 44 §:ssä säädetyllä tavalla eikä ilmoituksen hyväksymiselle ole 44 tai 55 §:n nojalla taikka muuta kaivoslaissa säädettyä esettä. Etuoikeuden voimassaolo päättyy, kun kaivosviranomaisen varausilmoituksen nojalla tekemä varauspäätös raukeaa tai peruutetaan 76 §:n mukaisesti.

33 §. Lupaviranomaiset. Kaivoslain lupaviranomaisia olisivat valtioneuvosto ja kaivosviranomainen.

Valtioneuvosto ratkaisisi kaivosalueen käyttöoikeutta koskevan kaivosaluelunastuslupa-asian, kun alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajat eivät ole antaneet suostumusta käyttöoikeuden perustamiseen tai kaivosluvan hakija ei ole hankkinut kaivosaluetta omistukseensa. Merkityksellistä on vain kiinteistön omistajan kanta asiassa, eikä muiden oikeudenhaltijoiden kannanotoilla ole vaikutusta siihen, onko kaivosaluelunastuslupa tarpeen. Säännös vastaisi lunastuslain 5 §:n 1 momenttia.

Valtioneuvoston ratkaistavaksi kuuluvat ydinenergialain nojalla uraanin tai toriumin tuottamista koskevat lupa-asiat. Valtioneuvosto ratkaisisi myös näitä kaivosmineraaleja koskevat kaivoslain mukaiset kaivoslupa-asiat. Lupahakemukset käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin samalla päätöksellä 43 §:n nojalla. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi ydinenergialain muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelisi valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistavat kaivosaluelunastuslupia ja kaivoslupia koskevat asiat.

Kaivosviranomainen ratkaisisi varausilmoituksia, malminetsintälupia ja kullanhuuhtontalupia sekä kaivoslupia koskevat asiat lukuun ottamatta valtioneuvostolle kuuluvia kaivoslupa-asioita. Kaivosviranomainen ratkaisisi siten kaikki malminetsintälupia ja kullanhuuhtontalupia koskevat asiat, mukaan lukien malminetsintälupien ja kullanhuuhtontalupien voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista, peruuttamista ja siirtoa koskevat asiat. Vastaavasti kaivosviranomainen ratkaisisi kaikki kaivoslupia koskevat asiat, kun kyse ei ole uraanin tai toriumin tuottamista koskevasta kaivoslupa-asiasta. Lisäksi kaivosviranomainen ratkaisisi kaikki kaivoslupien siirtoa koskevat asiat.

34 §. Lupahakemus. Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtonalupaa koskevat lupahakemukset olisi toimitettava kaivosviranomaiselle. Jos kyseessä olisi uraanin tai toriumin tuottamista koskeva kaivoslupahakemus, se olisi toimitettava valtioneuvostolle eli käytännössä työ- ja elinkeinoministeriölle.

Lupahakemus tulee vireille hakijan aloitteesta ja tämän edun toteuttamiseksi. Tästä seuraa, että vastuu tarpeellisen ja luotettavan selvityksen hankkimisesta ja esittämisestä kuuluu sille, jonka tavoitteiden ja etujen toteuttamiseksi asia on pantu vireille. Lupaviranomaisen tehtävä olisi huolehtia siitä, että asia tulee selvitettyksi, mikä tarkoittaa muun muassa velvollisuutta huolehtia asianosaisten kuulemisesta ja selvitysten riittävyden arvioinnista.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan nojalla hakemuksessa tulisi olla selvitys hakijasta, tämän asiantuntemuksesta, teknisestä suorituskyvystä sekä taloudellisista ja muista edellytyksistä harjoittaa haettuun lupaan perustuvaa toimintaa. Hakemuksessa olisi selvitettävä hakijan taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä kelpoisuutta ja ammatillista pätevyyttä ottaen huomioon hakemuksessa esitetty toiminta. Asiantuntemus voi olla hakijalla itsellään tai hakija osoittaisi, miten käyttöön hankitaan riittävä ja tarvittava asiantuntemus. Malminetsintälupahakemuksissa asiaa arvioitaisiin erityisesti ottaen huomioon tutkimussuunnitelma ja jälkitoimenpiteiden toteutus. Kullanhuuhtonalupien arvioinnissa merkitystä on muun muassa sillä, toimitaanko kansallispuiston alueella, erämaa-alueella vai valtion metsämaalla. Kaivoslupahakemuksissa asiaa arvioitaisiin ottaen huomioon muun muassa kaivostoiminnan laatu ja laajuus.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan nojalla hakemuksessa olisi selvitettävä hakemuksen kohteena olevaa aluetta koskevat seikat. Hakijan olisi muun muassa toimitettava alueen kiinteistötiedot virallisina koordinaatteina sekä digitaalisessa muodossa kartta, johon on merkitty alueen sijainti ja rajat. Kaivoslupahakemuksessa on tarpeen olla myös kaivoksen vaikutusalueen kiinteistötiedot. Hakemuksessa tulisi olla selvitys luonnonsuojelulain, erämaalain ja muinaismuistolain nojalla

aluetta koskevista rajoituksista. Selvityksen laadinnassa olisi mahdollista hyödyntää viranomaisrekistereitä ja viranomaispalveluita, kuten ympäristöhallinnon rekistereitä ja Museoviraston muinaisjäännösrekisteriä. Selvitykseen voi tapauskohtaisesti olla tarpeen liittää tiedot asiassa toimivaltaisen alueellisen ympäristökeskuksen tai Museoviraston kanssa käydyistä neuvotteluista. Saamelaisen kotiseutualueetta ja erityistä poronhoitoaluetta koskevassa hakemuksessa olisi kyseisiä alueita koskevat säännökset otettava huomioon esitettävissä selvityksissä. Kun toimintaa olisi tarkoitus harjoittaa Suomen talousvyöhykkeellä tai rajavyöhykkeellä, olisi kyseisillä alueilla sovellettavat säädökset otettava huomioon hakemuksessa esitettävissä selvityksissä.

Malminetsintälupa- ja kullanhuuhtonalupahakemuksissa on oltava tieto alueen oikeusvaikutteisista kaavoista ja mahdollisesti vireillä olevista kaavahankkeista sekä luotettava selvitys siitä, ettei haetulla alueella ole 46 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua estettä. Kaivoslupahakemuksessa olisi selvitettävä kaivosalueen ja kaivoksen apualueen määräytymiseen vaikuttavat olennaiset seikat ottaen huomioon, mitä 47 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään, sekä miten kaivostoimintaan liittyvät eri toiminnot ja rakennukset on tarkoitus sijoittaa alueelle (esimerkiksi louhoksen, varastojen, jätealuiden ja rikastamon sijainti sekä tieyhteydet kaivosalueelle ja muut liikennejärjestelyt). Kaivoslupahakemuksessa olisi alueiden käyttöön liittyvien selvitysten osalta otettava huomioon, mitä 47 §:n 4 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan nojalla malminetsintälupahakemuksessa olisi esitettävä tiedot henkilöiden tai yhteisöjen nimistä ja osoitteista, joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea (*asianosainen*). Asianosaisen käsite olisi hieman laajempi kuin hallintolain 11 §:ssä tarkoitettu vastaava käsite. Käsitteiden ero perustuu siihen, että asianosaisuus määräytyy malminetsinnässä ja kaivostoiminnassa sekä osin myös kullanhuuhtonnassa suunnitelman ja tulevaisuusarvion kautta, kun hallintolain mukaisissa asioissa yhteys käsiteltävään asiaan on käsitelyvaiheessa yleensä selkeämpi. Malminetsintälupahakemuksen osalta asianosaisia oli-

sivat etenkin malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajat ja näihin 5 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla rinnastettavat. Riippuen malminetsintäluvan nojalla suunniteltujen malminetsintätoimenpiteiden laadusta ja laajuudesta, asianosaisia voivat tapauskohtaisesti olla myös malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen haltijat sekä muut 5 §:n 2 momentissa mainitut. Kaivoslupahakemusten osalta asianosaisia olisivat etenkin kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajat, kaivosalueen lähialueiden kiinteistöjen omistajat, kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen haltijat sekä 5 §:n 2 momentissa mainitut. Kullanhuuhdonta-alueilla toiminta tapahtuu valtion omistamalla alueella, jonka hallinnasta vastaa pääsääntöisesti Metsähallitus. Kullanhuuhdontalupahakemuksissa olisi kuitenkin esitettävä tiedot mahdollisista muista asianosaisista, esimerkiksi erityisellä poronhoitoalueella alueen paliskunnista.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan nojalla hakemuksessa pitäisi selvittää, onko toiminnalle edellytyksiä. Vaatimus edellyttää hakijalta asiantuntemusta. Malminetsintäluvahakemuksessa olisi esitettävä otaksunta alueen kaivosmineraaleista ja mihin otaksunta perustuu. Tarkoituksena ei ole olennaisesti muuttaa noudatettua käytäntöä, minkä vuoksi otaksunnan tulee olla yksilöity alueellisesti riittävällä tarkkuudella ja esimerkiksi geologisista perusteista. Kaivoslupahakemuksessa olisi selvitettävä, että esiintymä on todennäköisesti hyödyntämiskelpoinen. Jos kullanhuuhdontalupaa koskeva hakemus kohdistuu alueelle, jossa kullanhuuhdonta on perinteisesti harjoitettu, ei erillinen selvitys siitä, onko alueella kullanhuuhdonnalle edellytyksiä, ole yleensä tarpeen.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan nojalla hakemukseen tulisi sisältyä toimintaa koskevat suunnitelmat. Malminetsintäluvahakemuksessa olisi esitettävä tutkimussuunnitelma eli tiedot tarpeellisten tutkimusten määrästä, laadusta, laajuudesta ja aikataulusta sekä tutkimuksen kohteena olevista kaivosmineraaleista. Tutkimussuunnitelmassa olisi otettava huomioon 6 §:ssä säädettyt yleiset periaatteet, 11 §:ssä säädettyt rajoitukset sekä 3 §:ssä mainittuun ja muuhun sovellettavaan lain-

säädäntöön perustuvat rajoitukset ja kiellot. Saamelaisten kotiseutualueita, kolttaluuetta ja erityistä poronhoitoaluetta koskevissa malminetsintäluvahakemuksissa olisi tutkimussuunnitelmassa otettava huomioon näitä alueita koskevat rajoitukset. Jos tutkimussuunnitelman mukaan on tarkoitus tehdä koe-louhintaa tai muuta ympäristö- ja muilta vaikutuksiltaan vastaavaa toimintaa, on tutkimussuunnitelmassa selvitettävä yksityiskohtaisesti toimenpiteiden laatu, laajuus, aikataulu ja vaikutusalue.

Kullanhuuhdontalupahakemuksessa tulisi esittää suunnitelma huuhdottavan kullan etsintää, talteen ottamista ja hyödyntämistä koskevien toimenpiteiden määrästä, laadusta ja aikataulusta. Tällöin olisi erityisesti otettava huomioon 6 §:ssä säädettyt yleiset periaatteet, 24 §:ssä säädettyt rajoitukset sekä 3 §:ssä mainittuun ja muuhun lainsäädäntöön perustuvat kiellot ja rajoitukset, erityisesti luonnonsuojelulakiin ja erämaalakiin perustuvat rajoitukset. Saamelaisten kotiseutualueita, kolttaluuetta ja erityistä poronhoitoaluetta koskevissa hakemuksissa olisi suunnitelmassa otettava huomioon näitä alueita koskevat rajoitukset. Kaivoslupahakemuksessa olisi esitettävä toiminnan aloittamisen suunniteltu ajankohta ja arvioitu toiminta-aika. Hakemuksessa olisi erityisesti selvitettävä, miten 18 §:ssä säädettyt velvollisuudet sekä 3 §:ssä mainittuun ja muuhun sovellettavaan lainsäädäntöön perustuvat kiellot ja rajoitukset on otettu huomioon.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan nojalla hakemuksessa olisi selvitettävä suunnitelman mukaisen toiminnan ympäristö- ja muut vaikutukset. Malminetsintäluvaa tai kullanhuuhdontalupaa koskevassa hakemuksessa olisi esitettävä tiedot alueen ympäristöstä (esimerkiksi luonnonsuojelualueista ja tärkeistä tai muista vedenhankintakäyttöön soveltuvista pohjavesialueista) sekä alueella harjoitettavasta elinkeinotoiminnasta. Hakemuksessa olisi myös selvitettävä, miten luvan mukaisen toiminnan haitalliset vaikutukset ehkäistäisiin. Ottaen huomioon maastoliikennelakiin ehdotettu muutos malminetsintäluvahakemuksessa olisi selvitettävä, miten alueella liikuttaisiin moottorikäyttöisellä ajoneuvolla ja miten malminetsintäalueelle siirtyminen tapahtuisi. Kaivoslupahakemukses-

sa olisi esitettävä tiedot kaivostoiminnan arvioituista vaikutuksista yleisiin ja yksityisiin etuihin sekä niille koituvista hyödyistä, menetyksistä ja haitasta ottaen huomioon, mitä 18 §:n 1 momentissa säädetään. Kaivoslupahakemuksessa olisi myös esitettävä selvitys toimenpiteistä, joilla kaivostoiminnan haitalliset vaikutukset on tarkoitus poistaa tai joilla niitä on tarkoitus vähentää, sekä selvitys suunnitellun kaivostoiminnan arvioituista ympäristövaikutuksista ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 25 §:ssä tarkoitettussa laajuudessa. Jos malminetsintälupaa, kullanhuuhdontalupaa tai kaivoslupaa koskeva hakemus kohdistuu saamelaisten kotosuonalueelle, vaikutuksia olisi arvioitava saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana, koltta-alueella kolttalaisissa säädettyjen tavoitteiden kannalta ja erityisellä poronhoitoalueella poronhoidon kannalta.

Siltä osin kuin 2 momentin 6 kohdassa vaaditut tiedot ympäristövaikutuksista sisältyvät ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaiseen ympäristövaikutusten arviointiselostukseen, ei erillinen selvitys toiminnan vaikutuksista ole tarpeen. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen nojalla YVA-menettelyä sovelletaan kaivosmineraalien louhintaan, rikastamiseen ja käsittelyyn, kun irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia tai kyse on avokaivoksesta, jonka pinta-ala on yli 25 hehtaaria. Uranin louhintaan, rikastamiseen ja käsittelyyn YVA-menettelyä sovelletaan riippumatta irrotettavasta määrästä tai avolouhoksen pinta-alasta. Lisäksi YVA-menettelyä voidaan harjannavaraisesti soveltaa sellaisiin kaivosprojekteihin, jotka kokoluokaltaan ovat lähellä edellä mainitun suuruisia hankkeita ja jotka todennäköisesti saattavat aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan nojalla hakemuksessa olisi selvitettävä, miten toiminnan lopettaminen ja jälkitoimenpiteet aiotaan toteuttaa. Malminetsintälupahakemuksessa olisi otettava huomioon 15 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyt velvollisuudet, kaivoslupahakemuksessa 143 ja 144 §:ssä säädetyt velvollisuudet ja kullanhuuhdontalupahake-

muksessa 29 §:n 1 momentissa säädetyt velvollisuudet.

Pykälän 3 momentissa olisi luettelo hakemuksen mukana toimitettavista liitteistä. Useat hakemukseen liitetyt selvitykset edellyttäisivät lisäksi viranomaisten varmennusta tai virallista asiakirjaa. Näitä olisivat esimerkiksi 46 §:ssä mainittujen kaavoitusta koskevien ja muiden esteiden huomioon ottaminen, mikä käytännössä edellyttäisi kunnan ilmoitusta asiasta. Hakijaa koskeva selvitys edellyttäisi yleensä kaupparekisterinotetta tai virkatodistusta. Jos suunnitellusta toiminnasta aiheutuu Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden luonnonarvojen heikentyminen luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettulla tavalla, olisi hakemukseen liitettävä selvitys mainitussa pykälässä tarkoitettua arviointia. Jos toimintaa on suunniteltu tehtäväksi Natura 2000 -verkoston alueella tai sen välittömässä läheisyydessä, olisi hakemukseen aina liitettävä arviointitarvetta koskeva selvitys. Jos kaivostoimintaa tai laajamittaista koelouhintaa varten on laadittu ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen ympäristövaikutusten arviointiselostus, olisi tämä selostus liitettävä hakemukseen. Hakemukseen olisi lisäksi liitettävä tiivistelmä hakemuksesta ja sen liitteissä esitetyistä tiedoista. Tiivistelmä on tarkoitettu käytettäväksi erityisesti käsiteltäessä lupahakemusta 37—39 §:n mukaisesti sekä tiedotettaessa siitä 40 §:n mukaisesti.

Pykälän 4 momentin nojalla malminetsintälupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskevassa hakemuksessa edellytettäisiin selvitystä toiminnassa syntyvästä maa- ja kiviainesjätteestä sekä niitä koskevista toimenpiteistä. Vaatimusta ei kuitenkaan sovellettaisi, jos hakija on velvollinen tekemään ympäristönsuojelulain nojalla kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman. Jos malminetsintäalueella tapahtuvasta, lähinnä laajamittaisesta koetoinnasta ja vastaavasta, on tehtävä ympäristönsuojelulain mukainen ilmoitus, käsitellään jätehuoltosuunnitelma osana tätä ilmoitusta. Kaivostoimintaa koskeva kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma on tehtävä osana ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupahakemusta.

Pykälän 5 momentin mukaan kaivoslupahakemuksessa olisi tarvittaessa vaadittava

käyttö- tai muuta erityistä oikeutta kaivoksen apualueeseen. Vaatimuksen tulee perustua 19 §:ssä säädettyihin edellytyksiin. Kullanhuuhdontalupahakemuksessa olisi tarvittaessa vaadittava poikkeusta 26 §:n 1 momentissa säädetystä rakentamiskiellosta. Hakemuksessa olisi perusteltava rakentamisen välttämättömyyttä ottaen huomioon, mitä 26 §:n 2 momentissa säädetään, ja tarvittavalla tarkkuudella yksilöitävä rakennuspaikan sijainti.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin lupahakemusta koskevasta asetuksenantovaltuudesta. Asetuksessa olisi tarkoitus säätää lupakohtaisesti tarkemmin, mitä asioita hakemuksessa on selvitettävä. Hakemustietojen julkisuudesta on voimassa, mitä julkisuuslaissa säädetään. Valtioneuvoston asetuksessa olisi tarkoitus säätää hakijan velvollisuudeksi ilmoittaa perustellut käsityksensä siitä, miltä osin lupahakemus tai sen liitteet sisältävät julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä tietoja. Tarkoituksena olisi jo hakemusvaiheessa kartoittaa hakijan näkemys hakemusasiakirjoihin mahdollisesti liittyvästä salassapitotarpeesta. Asian ratkaisee kuitenkin aina lupaviranomainen noudattaen, mitä julkisuuslaissa säädetään.

35 §. *Kaivosaluelunastuslupaa koskeva hakemus.* Kaivosaluelunastuslupaa voisi 31 §:n 3 momentin nojalla hakea se, joka hakee kaivoslupaa kyseisen esiintymän hyödyntämistä varten. Kaivosaluelunastuslupaa ei ole tarpeen hakea samanaikaisesti kuin kaivoslupaa, vaan sitä on mahdollista hakea myös myöhemmin, kun tarve alueiden käyttöoikeuden lunastamiseen tarkentuu. Kaivosaluelunastuslupaa koskeva hakemus olisi toimitettava valtioneuvostolle eli käytännössä työ- ja elinkeinoministeriölle.

Kaivosaluelunastuslupaa koskevassa hakemuksessa olisi selvitettävä tiedot hakijasta esimerkiksi kaupparekisterinotteella, hakemuksen kohteena olevan alueen kiinteistötiedot virallisina koordinaatteina ja digitaalisessa muodossa olevan kartan avulla sekä alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajat ja haltijat, kiinteistön omistajiin 5 §:n 2 momentin nojalla rinnastettavat sekä näiden yhteystiedot.

Kaivosaluelunastuslupaa koskevassa hakemuksessa olisi tarvittavalla ja luotettavalla tavalla selvitettävä, että kaivosalue täyttää

19 §:ssä säädetty edellytykset. Lisäksi hakemuksessa olisi esitettävä perusteet sille, että kaivoshanketta on pidettävä yleisen tarpeen vaatimana, ja perusteiden tueksi tarpeelliset ja luotettavat selvitykset. Yleisen tarpeen vaatimusta arvioitaisiin 49 §:n 1 momentin nojalla erityisesti kaivoshankkeen paikallisia ja aluetaloudellisten sekä työllisyysvaikutusten ja yhteiskunnan raaka-ainehuollon tarpeen perusteella.

Pykälän 4 momentin nojalla kaivosaluelunastuslupaa koskevasta hakemuksesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella muun muassa hakemuksen liitettävistä selvityksistä.

36 §. *Lupahakemuksen täydentäminen.* Hakemuksen tultua vireille lupaviranomaisen tehtävänä on ensin tarkastaa, että malminetsintälupaa, kullanhuuhdontalupaa ja kaivoslupaa koskeva hakemus täyttää sille 34 §:ssä ja muualla kaivoslaissa säädetty edellytykset ja että kaivosaluelunastuslupaa koskeva hakemus täyttää sille 35 §:ssä ja muualla kaivoslaissa säädetty edellytykset. Hakemuksen tarkastelulla on suuri merkitys sille, että hakemus käsitellään joutuisasti. Tästä ei ole tarpeen säätää erikseen, vaan se seuraa jo hyvän hallintotavan vaatimuksesta.

Lupaviranomaisen olisi harkittava hallintolain 34 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla hakemuksen hylkäämistä heti perusteettomana, jos hakemus ei keskeisiltä osin sisällä niitä asioita ja selvityksiä, joita malminetsintälupaa, kullanhuuhdontalupaa ja kaivoslupaa koskevissa hakemuksissa 34 §:n nojalla ja kaivosaluelunastuslupa koskevassa hakemuksessa 35 §:n nojalla vaaditaan.

Jos hakemus on puutteellinen, mutta sitä ei heti hylätä perusteettomana, lupaviranomaisen olisi varattava hakijalle tilaisuus täydentää hakemustaan määräajassa. Lupaviranomainen voisi hakemusasiakirjojen täydentämisen lisäksi pyytää hakijalta muuta asian ratkaisemiseksi tarpeellista selvitystä. Hakijalta voitaisiin edellyttää selvitystä esimerkiksi sellaisista vaikutuksista, joiden mahdollinen aiheutuminen todetaan vasta käsittelyn kuluessa ja joita ei ole hakemusasiakirjoissa arvioitu.

Pykälässä olisi informatiivinen viittaus hallintolain 22 ja 33 §:ään, joita tällöin sovellettaisiin. Hakemuksen täydentämistä koskevas-

sa pyynnössä on yksilöitävä, miltä osin hakemusta on täydennettävä, ja annettava täydentämiseksi määräaika. Lupaviranomaisen tulee myös ilmoittaa hakijalle, ettei määräajan noudattamatta jättäminen estä asian ratkaisemista. Hakijan edun mukaista on täydentää hakemusta tai toimittaa vaaditut lisäselvitykset määräajassa ja saada lupa-asia ratkaistuksi. Selvitysvelvollisuuden laiminlyönti voi johtaa hakijan kannalta epäedulliseen lopputulokseen, esimerkiksi hakemuksen hylkäämiseen.

37 §. Lausunnot lupahakemuksesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskevista hakemuksista pyydettävistä lausunnoista. Lupaviranomaisen olisi 1 momentin 1 kohdan nojalla pyydettävä lausunto niiltä kunnilta, joiden alueilla toimintaa olisi hakemuksen perusteella tarkoitus harjoittaa. Kaivoslupahakemuksesta ja poikkeuksellisesti malminetsintälupahakemuksesta olisi pyydettävä lausunto myös niiltä alueen ulkopuolisilta kunnilta, joiden alueilla toiminnan ympäristö- ja muut vaikutukset (*toiminnan vaikutusalue*) saattavat ilmetä. Kun lupa-asia koskee kunnan kehittämisen kannalta merkittävää alueellista hanketta, kuten kaivostointia, olisi kunnan perustellulle käsitykselle annettava merkittävä painoarvo asian käsittelyssä.

Lupahakemuksesta olisi 1 momentin 2 kohdan nojalla aina pyydettävä lausunto asiassa toimivaltaiselta alueelliselta ympäristökeskukselta erityisesti lupahakemuksen kannalta merkityksellisten luonnonsuojelu- ja ympäristönäkökohtien selvittämiseksi. Kun toimintaa on tarkoitus harjoittaa valtion omistamalla alueella tai valtion hallinnassa olevalla alueella, alueen hallinnasta vastaavalta viranomaiselta taikka laitokselta tai liikelaitokselta olisi pyydettävä lausunto, esimerkiksi kullanhuuhdontalupahakemuksista olisi 3 kohdan nojalla pyydettävä Metsähallituksen lausunto.

Lupahakemuksesta olisi 1 momentin 4 kohdan nojalla tarvittaessa pyydettävä lausunto muiltakin toimialallaan yleistä etua valvovilta viranomaisilta. Lausunto olisi esimerkiksi pyydettävä Säteilyturvakeskukselta, kun kyse on uraanin tai toriumin etsintää koskevasta malminetsintälupahakemuk-

sesta, ja kaikista kaivoslupahakemuksista. Kaivosviranomaisen olisi lisäksi aina harkittava tutkimussuunnitelma huomioon ottaen Säteilyturvakeskuksen lausunnon pyytämistä, kun malminetsintälupahakemus koskee aluetta, jolla radonia esiintyy luonnollisia pitoisuuksia selvästi ylittävä määrä. Kun kyseessä olisi ydinenergialain mukaan käsiteltävä uraani- tai toriumkaivoshanke, Säteilyturvakeskuksen lausunto pyydettäisiin sekä pykälän että ydinenergialain nojalla. Lupaviranomaisen olisi tarvittaessa pyydettävä lausunto myös esimerkiksi Rajavartiolaitolta, kun toimintaa on tarkoitus harjoittaa rajavyöhykkeellä taikka Rajavartiolaituksen hallitsemalla alueella tai sen lähistöllä. Pääesikunnalta lausunto tulisi pyytää, kun toimintaa on tarkoitus harjoittaa aluevesillä, ja puolustusvoimilta, kun toimintaa on tarkoitus harjoittaa puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai sen lähistöllä, sekä Museovirastolta erityisesti silloin, kun muinaismuistolain soveltamista tai alueen kulttuuriympäristöarvoja on tarpeen selvittää. Lupaviranomaisen olisi lisäksi pyydettävä tarvittaessa lausunto maakunnan liitolta. Maakunnan liiton lausuntoa on pidettävä tarpeellisena etenkin, kun kyse on kaivoslupahakemuksesta tai poikkeuksellisen laajaa aluetta koskevasta tai vaikutuksiltaan muuten merkittävästä malminetsintälupahakemuksesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kaivosaluelunastuslupahakemusta koskevista lausunnoista. Valtioneuvoston eli käytännössä työ- ja elinkeinoministeriön olisi pyydettävä lausunto toiminnan vaikutusalueen kunnalta sekä asianomaiselta maakunnan liitolta ja asiassa toimivaltaiselta alueelliselta ympäristökeskukselta.

Pykälän 3 momentin nojalla lupaviranomaisen olisi lisäksi hankittava lupaharkinnan kannalta muut tarpeelliset lausunnot ja selvitykset. Säännöksellä ei kuitenkaan ole tarkoitus sivuuttaa hakijalle 34 ja 35 §:ssä säädettyä velvollisuutta valmistella hakemus huolella ja hankkia sitä varten kaikki tarvittavat selvitykset.

Pykälän 4 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden.

38 §. Asian selvittäminen saamelaisten kotiseutualueella, koltta-alueella ja erityisellä poronhoitoalueella. Pykälän 1 momentti täy-

dentäisi saamelaiskäräjäistä annetun lain 9 §:n mukaista neuvotteluelvoitetta.

Lupaviranomaisen tehtävänä olisi 1 momentin nojalla saamelaisten kotiseutualuetta koskevia malminetsintälupa-, kaivoslupa- ja kullanhuuhdontalupahakemuksia käsitellessään selvittää luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat hyödyt ja haitat saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä harkita haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Lupaviranomaisen olisi selvitetävä vaikutukset yhteistyössä saamelaiskäräjien, alueen paliskuntien, alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen taikka laitoksen tai liikelaitoksen ja hakijan kanssa. Selvitystyössä ja lupaharkinnassa olisi 1 momentin 1 kohdan mukaan otettava huomioon hakemuksessa tarkoitettun alueen läheisyydessä olevat vastaavat voimassa olevat malminetsintäluvat, kaivosluvut tai kullanhuuhdontaluvat ja 2 kohdan mukaan, mitä saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana tärkeitä alueita hakemus koskee. Lisäksi selvitystyössä ja lupaharkinnassa olisi 1 momentin 3 kohdan mukaan otettava huomioon muut saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana häiritsevät alueiden käyttömuodot (esimerkiksi metsätalous) hakemuksessa tarkoitettulla alueella ja sen läheisyydessä. Arvioinnissa olisi lähinnä tarpeen kiinnittää huomiota saamelaiskulttuurin kannalta tärkeään pidettävään poronhoitoon kohdistuviin vaikutuksiin.

Pykälän 2 momentin nojalla lupaviranomaisen olisi noudatettava 1 momentissa säädettyä myös silloin, kun lupahakemus koskee sellaisia saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella toteutettavia hankkeita, joilla on huomattava merkitys saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana. Käytännössä tällöin voisi lähinnä olla kyse kaivoslupahakemuksista. Kun otetaan huomioon malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan nojalla sallittuja toimenpiteitä koskevat rajoitukset, saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella tapahtuvaa malminetsintää ja kullanhuuhdonta ei lähtökohtaisesti voi pitää sellaisena toimintana, jolla olisi huomattava merkitys saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana.

Pykälän 3 momentin nojalla lupaviranomainen olisi kolttalaissa tarkoitettulla kolttaluueella velvollinen pyytämään lausunnon kolttien kyläkokoukselta malminetsintälupaa, kaivoslupaa tai kullanhuuhdontalupaa koskevasta hakemuksesta. Lausunnotmenettelyn tarkoituksena olisi selvittää luvan mukaisesta toiminnasta kolttien elinkeinoille ja elinolosuhteille aiheutuvat vaikutukset ja ottaa ne huomioon lupaharkinnassa. Lausunnotmenettelyyn sovellettaisiin kolttolain 56 §:ää.

Pykälän 4 momentti täydentäisi poronhoitolain 53 §:n mukaista neuvotteluelvoitetta. Kaivosviranomaisen olisi erityisellä poronhoitoalueella velvollinen selvittämään yhteistyössä alueella toimivien paliskuntien kanssa malminetsintälupaa, kaivoslupaa tai kullanhuuhdontalupaa koskevan hakemuksen hyväksymisestä aiheutuvat haitat poronhoidolle ja ottamaan ne huomioon lupaharkinnassa.

Pykälän 5 momentissa säädetäisiin 1—4 momentin menettelyjä täydentävästä menettelystä. Kaivosviranomaisen voisi järjestää tilaisuuden, johon kutsuttaisiin samanaikaisesti kuultaviksi asian selvittämisen kannalta keskeiset osapuolet, joita voisivat tilanteesta riippuen olla saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen, kolttaneuvoston, hakemuksessa tarkoitettulla alueella toimivien paliskuntien, alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen taikka laitoksen tai liikelaitoksen, hakijan, kunnan, kalastusalueen ja yhteismetsien edustajat.

39 §. Muistutukset ja mielipiteet. Pykälän 1 momentin nojalla lupaviranomaisen olisi ennen asian ratkaisemista varattava asianosaisille tilaisuus tehdä muistutuksia malminetsintälupa-, kullanhuuhdontalupa-, kaivoslupa- ja kaivosaluelunastuslupa-asian johdosta. 34 §:n 2 momentin mukainen asianosaista koskeva määritelmä poikkeaa hallintolain 11 §:ssä säädetystä. Lupamenettelyssä ei ole ennakolta mahdollista täsmällisesti yksilöidä asianosaisia toisin kuin hallintolain perustilanteissa. Käytännössä lupamenettelyn kannalta tämä ei ole ongelma, koska ratkaisutilanteessa voidaan arvioida, onko kyseessä muistutus vai mielipide, ja ottaa muistutus tai mielipide huomioon asianmukaisella tavalla. Edellä 34 §:n 2 momentin 3 kohdan perusteissa on tarkemmin selostettu, keitä olisi pidettävä lupamenettelyssä asianosaisena. Kai-

vosaluelunastuslupa-asioissa asianosaisina olisi pidettävä kiinteistöjen omistajia ja haltijoita sekä kiinteistöjen omistajiin 5 §:n 2 momentin nojalla rinnastettavia tahoja, joilta lunastetaan alueen käyttöoikeus.

Pykälän 2 momentin nojalla muille kuin asianosaisille olisi varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevassa asiassa. Muita kuin asianosaisia voivat olla esimerkiksi kansalaisjärjestöt ja kunnan asukkaat, joita ei ole pidettävä asianosaisia. Kyseessä olisi erityissäännös suhteessa hallintolain 41 §:ään, ja sen soveltamiskynnys olisi jonkin verran alempi.

Pykälässä ehdotetulla menettelyllä on mahdollista vähentää jälkikäteisen oikeus-suojan tarvetta. Lisäksi menettelyn avulla voidaan saada sellaista tietoa luvan mukaisen toiminnan haitallisista ympäristö- tai muista vaikutuksista, jotka eivät tule esille 37 §:ssä tarkoitetuissa lausunnoissa.

Muistutuksia ja mielipiteitä varten olisi varattava riittävä määräaika, joka ilmoitettaisiin tiedotettaessa lupahakemuksesta 40 §:n mukaisesti.

Asianosaisten kuulemisesta ja vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta olisi muutoin voimassa, mitä hallintolaissa säädetään. Asia voitaisiin ratkaista, vaikka muistutuksia tai mielipiteitä ei olisi jätetty. Toisaalta muistutuksen tekemättä jättäminen ei johtaisi esimerkiksi puhevallan menettämiseen muutoksenhaussa.

40 §. Lupahakemuksesta tiedottaminen. Pykälässä säädettäisiin, millä tavoin ja miten lupaviranomaisen tulisi tiedottaa malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevasta hakemuksesta.

Pykälän 1 momentin mukaan tieto lupahakemuksen vireilläolosta annettaisiin kuuluttamalla. Kuuluttaminen tapahtuisi julkisista kuulutuksista annetussa laissa (34/1925) säädetyllä tavalla, jollei 1 momentista muuta johdu. Ilmoitusta olisi pidettävä vähintään 30 päivän ajan nähtävänä lupaviranomaisen ilmoitustaululla ja niiden kuntien ilmoitustaululla, joiden alueella toimintaa on tarkoitus harjoittaa tai sen vaikutukset saattavat ilmetä. Kuulutuksen tulisi sisältää kuvaus hakemuksesta sekä tieto muistutuksen ja mielipiteiden

antamiseen varatusta määräajasta ja muista tarpeellisista seikoista.

Kuulutuksesta tulisi lisäksi julkaista tieto paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Lehdessä ilmoitettaisiin tieto kuulutuksesta. Ilmoituksessa tulisi myös olla tarvittavilta osin hakemusta kuvaavat tiedot. Kuulutusta ei olisi tarpeen kokonaisuudessaan julkaista lehdessä. Jos asian merkitys olisi vähäinen tai ilmoitus olisi muuten tarpeeton, ei lehdessä tapahtuva julkaiseminen kuitenkaan olisi tarpeen. Esimerkiksi vähäistä luvan muuttamista koskeva hakemus ei yleensä edellyttäisi lehti-ilmoituksen julkaisemista. Malminetsintälupahakemusten osalta riittävänä on usein pidettävä, että kiinteistöjen omistajille ja haltijoille ilmoitetaan asiasta kirjeitse. Lehti-ilmoitus olisi kuitenkin tarpeen, jos esimerkiksi malminetsintälupahakemuksen mukainen alue on laaja. Kullanhuuhtontalupahakemusten osalta sanomalehti-ilmoitusta ei myöskään ole pääsääntöisesti pidettävä tarpeellisena, koska asian selvittäminen tapahtuu 37 ja 38 §:n nojalla riittävän laajasti. Kaivoslupahakemusten osalta sen sijaan sanomalehti-ilmoitusta on lähtökohtaisesti aina pidettävä tarpeellisena.

Kuulutuksesta olisi annettava erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Tällä varmistettaisiin mainittujen asianosaisten tiedonsaanti ja mahdollisuus vaikuttaa asian käsittelyyn. Tiedon antaminen ei tarkoittaisi koko lupahakemuksen lähettämistä tiedoksi, vaan ainoastaan riittävästi yksilöityä ilmoitusta lupahakemuksesta. Tiedoksiantovelvollisuus riippuisi toiminnan vaikutusten kohdentumisesta. Siten tiedoksiannon edellytyksenä olisi vaikutusten kohdistuminen asianosaiselle erityisesti kuuluviin etuihin tai oikeuksiin. Malminetsintälupahakemuksen tiedoksiannon tarpeellisuutta olisi arvioitava erityisesti tutkimussuunnitelman nojalla, mutta lähtökohtaisesti tiedoksiantoa on pidettävä tarpeellisena alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille sekä usein myös kiinteistöjen haltijoille ja kiinteistöjen omistajiin 5 §:n 2 momentin nojalla rinnastettaville. Kaivoslupahakemuksista olisi aina tarpeen ilmoittaa hakemuksen mukaisen kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja muille sellaisille asianosaisille, joita asia erityisesti

koskee (esimerkiksi alueeseen kuuluvien kiinteistöjen haltijoille ja lähialueiden kiinteistöjen omistajille sekä 5 §:n 2 momentissa mainituille). Kullanhuuhdontalupahakemusten osalta tiedoksiantoa ei olisi pidettävä tarpeellisena. Tarvittaessa kaivosviranomaisen voisi antaa erikseen kuulutuksesta tiedon muillekin kuin niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Tiedoksiantoa koskevaan menettelyyn sovellettaisiin hallintolain 59 §:ssä tarkoitettua tavallista tiedoksiantoa. Jos hakemuksesta olisi kuitenkin tiedotettava yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä, voitaisiin siitä 2 momentin nojalla tiedottaa sellaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon. Tämä olisi poikkeus hallintolain 62 §:ssä tarkoitettua yleistiedoksiantoa koskevasta menettelystä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, miten hakemuksesta annettaisiin tieto yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle.

Pykälän 4 momentti sisältäisi kuulutusta koskevan asetuksenantovaltuuden.

41 §. *Kaivosaluelunastuslupaa koskevasta hakemuksesta tiedottaminen.* Pykälässä säädettäisiin kaivosaluelunastuslupahakemusta koskevasta tiedottamisesta. Valtioneuvoston eli käytännössä työ- ja elinkeinoministeriön olisi annettava kaivosaluelunastuslupaa koskevasta hakemuksesta erikseen tieto kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja haltijoille sekä 5 §:n 2 momentissa mainituille. Tiedoksiantoa koskevaan menettelyyn sovellettaisiin hallintolain 59 §:ssä säädettyä menettelyä. Jos kaivosaluelunastuslupaa koskevasta hakemuksesta olisi annettava tieto yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, sovellettaisiin, mitä 40 §:n 3 momentissa lupahakemuksesta tiedottamisesta säädetään.

42 §. *Hakijan kuuleminen.* Pykälässä säädettäisiin hakijan ja muiden asianosaisten oikeudesta vastata hakemuksesta tehtyihin lausuntoihin ja muistutuksiin siltä osin kuin niissä on esitetty vaatimuksia tai selvityksiä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Hakijaa olisi muun muassa kuultava silloin, kun lausunnoissa tai muistutuksissa on vaadittu rajoituksia tai ehtoja luvan mukaiselle

toiminnalle sen varmistamiseksi, ettei toiminnasta aiheudu kaivoslaisia kiellettyä seurausta. Selityksen johdosta asianosaiselle varattaisiin tilaisuus vastaselityksen antamiseen, jollei sitä olisi pidettävä ilmeisen tarpeettomana sen vuoksi, ettei selityksellä arvioida olevan vaikutusta asian ratkaisuun.

43 §. *Uraanikaivosta koskeva lupahakemus.* Jos esiintymä sisältää uraania tai toriumia ja sitä halutaan hyödyntää, vaaditaan sekä kaivoslain mukainen kaivoslupa että ydinenergialain mukainen lupa kaivostoimintaan. Asian kannalta ei ole merkitystä sillä, että kaivoshankkeessa olisi ensi sijassa kyse esimerkiksi kultaesiintymän hyödyntämisestä, jos samalla on tarkoitus hyödyntää esiintymässä olevaa uraania tai toriumia.

Kaivoslupahakemus ja samaa toimintaa tarkoittava ydinenergialain mukainen lupahakemus käsiteltäisiin pykälän mukaan yhdessä ja ratkaistaisiin samalla valtioneuvoston päätöksellä. Tällöin sovellettaisiin samanaikaisesti sekä ydinenergialakia että kaivoslakia. Hallituksen esitykseen sisältyy ydinenergialain muuttamista koskeva ehdotus, jolla uraani- ja toriumkaivoksia koskevat säännökset sovitettaisiin yhteen kaivoslain säännösten kanssa.

44 §. *Varausilmoitus.* Koska varaus tehdään malminetsintälupahakemuksen valmistelusta varten, voisi varausilmoituksen tehdä vain 31 §:ssä tarkoitettu luonnollinen henkilö, oikeushenkilö tai valtion laitos eli sellainen, jolla on oikeus tehdä malminetsintälupahakemus.

Varausilmoitus tehtäisiin suoraan kaivosviranomaiselle eikä asianomaisen paikkakunnan rekisteritoimistolle, kuten nykyisin. Ilmoituksessa olisi esitettävä tarpeellinen ja luotettava selvitys varaajasta, varattavan alueen (*varausalueen*) kiinteistötiedoista virallisina koordinaatteina sekä malminetsintälupahakemusta valmistelevista toimenpiteistä ja niiden aikataulusta. Koska varauksen tarkoituksena on varmistaa etuoikeus malminetsintälupahakemuksen tekemiseen, tulisi varausilmoituksessa olla riittävän tarkka suunnitelma malminetsintälupahakemuksen valmistelusta ja selvitys valmisteluresurseista.

Varausilmoituksessa vaadittaisiin jonkin verran nykyistä enemmän tietoa. Vaadittujen tietojen nojalla varauspäätöksen voimassa-

olon pituutta olisi mahdollista tapauskohtaisesti harkita. Kiinteistöjä koskevat yksilöidyt tiedot ehkäisisivät osaltaan tarpeettoman suurien alueiden varaamisen.

Pykälän 2 momentin nojalla malminetsintäalueeseen, kaivosalueeseen ja kullanhuhdonta-alueeseen kuuluvan alueen tai yhtä kilometriä lähempänä tällaista aluetta sijaitsevan alueen varaaminen ei olisi mahdollista, kuten ei nykyisinkään kumottavan lain 7 §:n 2 momentin nojalla. Suojavyöhykettä olisi edelleen pidettävä tarpeellisena, koska varausilmoituksen tekeminen on huomattavasti yksinkertaisempaa verrattuna malminetsintäluvan, kullanhuhdontaluvan ja kaivosluvan hakemiseen. Suojavyöhykkeen poistaminen saattaisi johtaa muun muassa nykyistä suurempiin malminetsintäalueisiin. Aiemmin varausalueena ollut aluetta ei myöskään saisi varata, ennen kuin vuosi on kulunut varauspäätöksen raukeamisesta tai peruuttamisesta 76 §:n mukaisesti. Rajoitus on tarpeen, jotta varauksen enimmäisvoimassaoloajalle asetettuja määräaikoja ei olisi mahdollista kiertää. Kumottavan lain 7 §:n 2 momentin nojalla alueen uudelleen varaaminen on mahdollista vasta kolmen vuoden kuluttua varauksen raukeamisesta, mutta perustellusta syystä uudelleen varaaminen on mahdollista vuoden kuluttua raukeamisesta.

Koska varauksen vaikutukset rajoittuvat nykyiseen tapaan malminetsintäaluetta koskevaan etuoikeuteen 32 §:n 3 momentin mukaisesti eikä varaus oikeuta malminetsintään, ei varausalueen ulkopuolelle edelleenkään ole tarpeen jättää alueita, joilla malminetsintä ei 9 §:n nojalla ole sallittu.

Jos varausilmoitus koskee aluetta, jota varteen on haettu malminetsintäaluetta, kullanhuhdontaluetta tai kaivosaluetta 34 §:ssä säädettyllä tavalla, ei varaus myöskään ole mahdollista hyväksyä. Mainittujen lupahakemusten etuoikeudesta säädetään 32 §:ssä. Tämä vastaisi kumottavan lain 7 §:n 2 momentissa säädettyä, mutta lupahakemuksen vireille tulo ei perustaisi vielä suojavyöhykettä lupahakemuksen mukaiseen alueeseen.

Valtioneuvoston asetuksella olisi mahdollista antaa tarkempia säännöksiä varausilmoituksesta.

6 luku. Lupaharkinta

45 §. *Lupaharkinnan perusteet.* Asian selvittämiseen ja ratkaisemiseen sovellettaisiin hallintolakia. Lupaviranomaisen on tutkittava lupahakemus ja sen liitteet, lupahakemukselta annetut lausunnot, esitetyt muistutukset ja mielipiteet sekä luvan myöntämisen esteet. Lupaviranomaisen olisi harkittava hallintolain 34 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla hakemuksen hylkäämistä heti perusteettomana, jolloin se ei tule vireille, jos hakemus ei sisällä niitä asioita ja selvityksiä, joita hakemuksessa kaivoslain 34 §:n nojalla vaaditaan. Hakijan tulee siten huolehtia siitä, että hakemus täyttää säädetyt edellytykset. Hakemus olisi jätettävä tutkimatta muun muassa, jos hakija ei ole 31 §:n nojalla oikeutettu hakemaan lupaa, kullanhuhdontalupaa haetaan muulle kuin valtion omistamalle alueelle tai aluetta koskevan edellisen luvan raukeamisesta tai peruuttamisesta ei vielä ole kulunut 46 §:n 1 momentissa säädettyä aikaa.

Pykälän nojalla malminetsintäaluetta, kaivosaluetta ja kullanhuhdontaluetta myönnettäisiin, jos hakija osoittaa, että kaivoslaissa säädetyt edellytykset täyttyvät eikä myöntämiseksi ole kaivoslaissa säädettyä estettä, jota ei ole mahdollista poistaa lupamääräyksillä tai pienentämällä alueen kokoa. Hakijalla tulisi olla hakemuksessa tarkoitettuun toimintaan tarvittava asiantuntemus, tekninen suorituskyky sekä taloudelliset ja muut edellytykset. Hakijan tulisi ottaa huomioon muun muassa, mitä 34 §:ssä säädetään, esittää asianmukainen suunnitelma toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä lopettamisesta. Koska malminetsintäluvan tarkoitus on malminetsintä, voitaisiin malminetsintäaluetta myöntää vain, jos hakemuksen kohteena olevalla alueella voidaan hakijan esittämän selvityksen nojalla perustellusti otaksua olevan edellytykset malminetsinnälle. Vastaavasti kullanhuhdontaluetta voitaisiin myöntää vain, jos hakemuksen kohteena olevalla alueella voidaan perustellusti otaksua olevan edellytykset kullanhuhdonnalle.

Kumottavaan lakiin verrattuna korostuu pykälässä hakijan velvollisuus osoittaa, että säädetyt edellytykset täyttyvät eikä luvan myöntämiseksi ole estettä. Lisäksi verrattuna

kumottavaan lakiin säädettyjen edellytysten täyttyminen vaatisi useampien ja monitahoisempien asioiden harkintaa ja soveltamista.

Annettavat lupamääräykset huomioon ottaen toiminnasta ei saisi aiheutua kaivoslaissa kiellettyä seurausta. Lupaharkinnassa voidaan myös arvioida, onko haettua malminetsintäaluetta, kaivosaluetta tai kullanhuuhdonta-aluetta pienennettävä, jos säädetyt edellytykset tai esteet sitä edellyttävät. Alueen pienentäminen voi tulla esimerkiksi kysymykseen, kun haettuun alueeseen on toisella hakijalla etuoikeus 32 §:n nojalla taikka malminetsintälupaa tai kullanhuuhdontalupaa koskevaan hakemukseen sisältyy 46 §:n 1 momentissa tarkoitettuja alueita. Jos 11 §:n 2 momentissa tai 24 §:n 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä seurauksia ei ole mahdollista poistaa lupamääräyksin, voisi kaivosviranomainen harkita malminetsintäalueen tai kullanhuuhdonta-alueen pienentämistä tarvittavalla tavalla. Kaivosaluetta koskeva harkinta perustuisi ensi sijassa 47 §:ssä säädettyyn, mutta myös alueen koon pienentäminen voi tulla kyseeseen lupaharkinnassa.

Lupa-asiaa ratkaistaessa olisi 3 §:n mukaisesti noudatettava, mitä muualla laissa säädetään. Kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa viranomaisen olisi tunnistettava, mitä rajoituksia muusta lainsäädännöstä mahdollisesti seuraa sekä millaisia poikkeuslupia ja vastaavia vaaditaan kyseessä olevan lain nojalla toimivaltaiselta viranomaiselta.

Lupa-asiaa ratkaistaessa on noudatettava muun muassa, mitä luonnonsuojelulaissa säädetään, kuten kumottavan lain 71 §:n 2 momentin nojalla. Lupaharkinnassa noudatettavia keskeisiä luonnonsuojelulain säännöksiä ovat 4 §:n kansainvälisiä sopimuksia, 2 luvun luonnonsuojelusuunnitelmia, 3 luvun luonnonsuojelualueita ja luonnonmuistomerkkejä, 4 luvun luontotyyppien suojelua, 5 luvun maiseman suojelua, 6 luvun eliölajien suojelua ja 10 luvun Natura 2000 -verkostoa koskevat säännökset. Luonnonsuojelulain soveltamisesta seuraa muun muassa, että lupaa ei voitaisi myöntää, jos esimerkiksi erityisesti suojeltavan lajin tai luontodirektiivin liitteen IV b:in sanotun tiukan suojelun lajin esiintymispaikka olisi vaarassa heikentyä tai hävitä luvan mukaisen toiminnan seurauksena, ellei luvan hakija ole saanut luon-

nonsuojelulain nojalla lupaa poiketa rauhoitusmääräyksistä. Lupaharkinnassa olisi myös noudatettava, mitä luonnonsuojelulain nojalla on säädetty tai määrätty muun muassa kansallispuistoista ja muista suojelualueista sekä asetuksella erikseen rauhoitettavaksi säädettyistä eläin- ja kasvilajeista.

Lupa-asiaa ratkaistaessa on noudatettava, mitä vesilain 1 luvun 15 a ja 17 a §:ssä säädetään. Vesilain 1 luvun 15 a §:n tavoitteena on turvata eräät pienvedet (esimerkiksi fladat ja kluuvijärvet) vesistön muuttamiskiellon alaisilta toimenpiteiltä sekä lampien ja pienten järvien säilyminen luonnontilaisina. Lampien ja pienten järvien merkitys biodiversiteetin turvaamisessa on suuri. Vesilain 1 luvun 17 a §:n tavoitteena on vesilain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen luonnonuomien suojelu ja luonnonvaraisten lähteiden suojelu, millä biodiversiteetin kannalta on erittäin suuri merkitys. Oikeuskäytännössä mainittujen vesilain säännösten soveltaminen on rinnastettu luonnonsuojelulain soveltamiseen (KHO:2008:10). Ympäristölupavirasto voi myöntää luvan poiketa vesilain kielloista.

Lupa-asiaa ratkaistaessa olisi myös noudatettava, mitä erämaalaissa ja muinaismuistolaissa säädetään. Lupaharkintaan vaikuttaisi siten muun muassa erämaalain 1 §:ssä säädetty erämaa-alueiden perustamistarkoitus, 6 §:n kaivostoimintaa koskeva erityissäännös ja 7 §:ssä tarkoitettu hoito- ja käyttösuunnitelma. Muinaismuistolain 1 §:n nojalla kiinteät muinaismuistot ovat rauhoitettuja, eikä niihin saa kajota ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa.

Lupa-asiaa ratkaistaessa olisi lisäksi noudatettava, mitä säteilylaissa säädetään. Malminetsintälupaa koskevassa harkinnassa olisi otettava huomioon säteilyturvallisuus ja tarvittaessa selvittävä asiaan liittyvät näkökohdat yhteistyössä Säteilyturvakeskuksen kanssa, kun malminetsintää on tarkoitus tehdä alueella, jossa radonia esiintyy selvästi luonnollisia pitoisuuksia ylittävää määrää, tai malminetsintäluvan nojalla on tarkoitus etsiä uraania tai toriumia. Kaivoslupaa koskevassa harkinnassa olisi aina selvittävä säteilyturvallisuuteen liittyvät näkökohdat yhteistyössä Säteilyturvakeskuksen kanssa. Säteilyturvallisuus asettaa luvan hyväksymiselle ja sen nojalla tapahtuvalle toiminnalle vaatimuksia,

joissa tapauskohtaisesti voi tulla sovellettavaksi myös säteilylaki. Kun kaivostoiminnassa on kyse uraanin tai toriumin tuottamisesta, selvitetäisiin ja ratkaistaisiin asia kuitenkin ydinenergialain nojalla.

Lupa-asiaa ratkaistaessa olisi huolehdittava siitä, että luvan mukaisesta toiminnasta ei seuraa muualla laissa kiellettyä seurausta, esimerkiksi ympäristönsuojelulain 7 §:ssä säädetyn maaperän pilaamiskiellon ja 8 §:ssä säädetyn pohjaveden pilaamiskiellon vastaista seurausta. Lupa-asiaa ratkaistaessa olisi myös esimerkiksi otettava huomioon, että luvan mukaisessa toiminnassa noudatetaan vesilain 9 luvun 20 §:n nojalla määrättyjä pohjaveden ottamoiden suoja-alueita koskevia kieltoja ja rajoituksia.

Jos lupahakemus koskee rajavyöhykkeellä sijaitsevaa aluetta, lupaharkinnassa olisi otettava huomioon rajavartiolain 52 §, jonka nojalla rajavyöhykelupaa vaaditaan muun muassa oleskeluun rajavyöhykkeellä sekä maa- ja kiviainesten ottamiseen ja mineraalien etsimiseen 20 metriä lähempänä rajaviivaa. Jos malminetsintää on tarkoitus tehdä Suomen aluevesillä, lupaharkinnassa olisi otettava huomioon aluevalvontalain 12 §:n nojalla vaadittava lupa, ja jos maa- tai kallioperää olisi tarkoitus kartoittaa ilma-aluksesta alle 150 metrin lentokorkeudelta, olisi lupaharkinnassa otettava huomioon aluevalvontalain 13 §:n nojalla vaadittava lupa.

46 §. *Malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan myöntämisen esteet.* Malminetsintälupaa ja kullanhuuhdontalupaa ei saisi myöntää pykälän 1 momentin 1—7 kohdassa tarkoitetuille alueille. Rajoitukset vastaavat keskeisiltä osin kumottavan lain 6 §:ssä säädettyjä valtauksen esteitä, mutta sääntelyä on täsmennetty ja se on saatettu vastaamaan muuta voimassa olevaa lainsäädäntöä. Toisin kuin nykyisin, kullanhuuhdonta-alueille ei olisi säädetty karenssiaikaa, vaan uusi lupa voitaisiin myöntää välittömästi, kun edellinen lupa on rauennut tai peruutettu. Esteluettelon merkitys verrattuna kumottavan lain valtauksen esteisiin vähenisi jonkin verran, koska lupahakemuksia arvioidaan kokonaisuudessaan laaja-alaisemmin ja lupamääräyksiin on mahdollista vähentää toiminnasta aiheutuvia haittoja; esimerkiksi maataloudelle, matkailulle, luontopalveluille tai metsäta-

loudelle taikka muille elinkeinoille aiheutuvat haitat estettäisiin 11 ja 24 §:n nojalla sekä lupamääräyksiin.

Pykälän 1 momentin 6 kohdassa on osin kumottavan lain 6 §:n 1 momentin 8 kohtaa vastaava säännös. Malminetsintälupaa ja kullanhuuhdontalupaa ei saisi myöntää alueeseen, jossa luvan mukainen toiminta vaikeuttaisi oikeusvaikutteisen kaavan toteuttamista. Muiden oikeusvaikutteisten kaavojen tapaan myös maakuntakaavat otettaisiin arvioinnissa huomioon. Ehdotettu sanamuoto olisi väljempi kuin nykyinen ja mahdollistaisi tapauskohtaisen harkinnan ottaen huomioon toisaalta kaava ja sen kaavamerkinnot sekä toisaalta hakemuksen mukaan alueelle suunniteltu toiminta. Malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan mukainen toiminta ei useimmissa tapauksissa ole sellainen, että sen voitaisiin katsoa vaikeuttavan oikeusvaikutteisen kaavan toteuttamista. Tilanne on kuitenkin toinen, jos tarkoituksena on tehdä koe-louhintaa taikka laajuudeltaan tai vaikutuksiltaan sitä vastaavia toimenpiteitä taikka toiminta on suunniteltu asemakaava-alueelle. Malminetsintälupa antaa 32 §:n 2 momentin nojalla etuoikeuden kaivoslupaan, mutta kaivosluvan myöntämisen edellytykset ja esteet harkitaan erikseen. Sen vuoksi malminetsintälupaa koskevassa harkinnassa ei arvioida mahdollisen kaivostoiminnan vaikutuksia alueiden käyttötärpeille sen varalta, että malminetsintä johtaisi kaivostoiminnassa hyödyntämiskelpoisen esiintymän paikallistamiseen.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan lupaa ei myöskään saisi ilman erityistä syytä myöntää alueeseen, jonka osalta kunta vastustaa luvan myöntämistä kaavoituksesta johtuvasta tai muusta alueiden käyttöön liittyvästä pätevistä syistä. Alueiden käyttöön liittyvillä pätevillä syillä tarkoitettaisiin lähinnä vireillä olevaa kaavoitusta, jossa alueelle on suunniteltu käyttötarkoitus, jota malminetsintä tai kullanhuuhdonta vaikeuttaisi. Kunta saattaa vastustaa toimintaa myös esimerkiksi luvan mukaisen toiminnan kanssa yhteen sopimattomalla, jo käynnistettäväksi suunnitellulla tai muulla maankäyttötärpeellä taikka erityisillä luonto- ja kulttuuriarvoilla. Säännöstä on tarkoitettu tulkittavan siten, että tällaiselle pätevälle syyille an-

nettaisiin keskeinen merkitys päätöksenteossa. Tulkinnessa olisi toisaalta otettava huomioon, että malminetsintäluvan voimassaoloaika voidaan tarvittaessa rajoittaa siten, ettei luvasta aiheudu haittaa tai häiriötä alueiden käyttöön liittyvän pätevän syyn kannalta. Ehdotuksen ei voida katsoa sisältävän kunnalle yleistä kielto-oikeutta malminetsintään. Erityisenä syynä voitaisiin pitää lähinnä tärkeään yleiseen etuun liittyviä perusteita, esimerkiksi yhteiskunnan raaka-ainehuoltoon tai alueelliseen kehittämiseen liittyviä malminvarantojen kartoitustarpeita.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan nojalla malminetsintälupaa ja kullanhuudontalupaa ei myönnettäisi, vaikka säädetyt edellytykset täyttyisivät eikä luvan myöntämiselle ole kaivoslaissa säädettyä estettä, jos on painavia perusteita epäillä, että hakijalla ei ole edellytyksiä tai ilmeisesti tarkoitustakaan ryhtyä luvan mukaiseen toimintaan, tai hakija on aikaisemmin olennaisesti laiminlyönyt kaivoslakiin perustuvia velvollisuuksia. Säännöksen nojalla lupahakemuksen hylkäämistä on aina harkittava silloin, kun haettu alue on poikkeuksellisen laaja, hakijalla ei ole riittävästi aiempaa kokemusta lupahakemuksessa tarkoitettusta toiminnasta tai kun lupakäsittelyn yhteydessä tulee ilmi seikkoja, joiden perusteella on syytä epäillä, että hakemus on tehty yksinomaan tai pääasiassa tarkoituksena tuottaa toiselle vahinkoa tai haittaa taikka keinottelutarkoituksessa. Laiminlyöntien olennaisuutta arvioitaessa on noudatettava suhteellisuusperiaatetta ja muita hallinnon oikeusperiaatteita.

Pykälän 2 momentin nojalla alueen hallinnasta vastaava viranomais tai laitos taikka asianomainen oikeudenhaltija voisi antaa suostumuksensa sille, että esteestä huolimatta lupa voitaisiin myöntää 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettulle alueelle. Poikkeuksena ovat hautausmaat ja yksityiseen hautaan kuuluvat alueet ja niiden 7 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaiset suojaluomat, jotka ovat luvan myöntämisen ehdottomia esteitä myös kumottavan lain 6 §:n nojalla. Toisin kuin kumottavan lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään, aiemmin malminetsintäalueena tai kaivosalueena olleita alueita koskevista karenssiajoista olisi mahdollista poiketa alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai

laitoksen taikka asianomaisen oikeudenhaltijan suostumuksella, eikä asia perustuisi kaivosviranomaisen harkintaan. Kuten kumottavan lain 6 §:n 3 momentissa säädetään, rakennuksia koskevaa estettä ei otettaisi huomioon kaivosalueella ja kullanhuudontalueella sijaitsevien, kaivostoimintaa tai kullanhudontaa palvelevien rakennusten osalta.

47 §. *Kaivosluvan myöntämisen edellytykset.* Pykälän 1 momentin nojalla hakijan olisi osoitettava, että kyseessä on esiintymä, joka kooltaan, pitoisuuksiltaan ja teknisiltä ominaisuuksiltaan on hyödyntämiskelpoinen. Esiintymällä tarkoitettaisiin 5 §:ssä olevan määritelmän mukaan sellaista kallioperässä olevaa kaivosmineraalien rikastumaa, jolla on osoitettua tai mahdollista taloudellista arvoa kaivostoiminnan kohteena. Esiintymän kokoa ja pitoisuutta voidaan pitää riittävänä, jos esiintymän hyödyntämisestä saatavat tulot kattavat käyttökustannukset ja takaavat vaadittavan tuoton esiintymän hyödyntämiseen sijoitetulle pääomalle. Arvioitavista teknisistä ominaisuuksista tärkeimmät olisivat louhintatekniset ja rikastustekniset ominaisuudet.

Vastaava vaatimus kuin 1 momentissa on kumottavan lain 4 §:n 3 momentissa. Malminetsintäluvan nykyisiä valtausoikeuksia pidemmän enimmäisvoimassaolon voidaan katsoa antavan mahdollisuuden tuottaa esiintymän hyödyntämiskelpoisuudesta nykyistä tarkempaa tietoa. Tähän ei toisaalta vaikuta vain kaivosluvan hakijaan tai esiintymään liittyvät seikat, vaan myös raaka-ainevarojen kysynnän yleiset kehityssuunnat ja esiintymän sijainti suhteessa olemassa olevaan infrastruktuuriin ovat tärkeitä. Kaivosluvan myöntämisen edellytyksenä ei kuitenkaan olisi, että objektiivisesti arvioiden kaivoshanke olisi aina investointikelpoinen ja varmuudella toteuttavissa.

Kumottavan lain 4 §:n ja 21 §:n 1 momentin nojalla kaivosoikeus edellyttää valtausta alueeseen. Uudessa kaivoslaissa tätä vaatimusta ei enää olisi. Koska hakijan on kuitenkin pystyttävä osoittamaan esiintymän hyödyntämiskelpoisuus, edellyttää kaivoslupahakemuksen valmistelu käytännössä yleensä malminetsintäluvan nojalla tehtäviä tutkimuksia.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivosalue ja kaivoksen apualue eivät saisi sijaita alueella, jolle ei 46 §:n 1 momentin 1—5 kohdan mukaan voida myöntää malminetsintä lupaa tai kullanhuuhdontalupaa. Kumottavan lain 22 §:n 3 momentin nojalla valtauksen esteet ovat voimassa kaivospiiriä määrättäessä. Kaivoslupan myöntäminen perustuisi kokonaisvaltaiseen tarkasteluun, jossa erilaisia hyötyjä, menetyksiä ja haittoja arvioitaisiin sekä pyrittäisiin sovittamaan yleiset ja yksityiset edut yhteen. Sen vuoksi mekaanisesta esteiden tarkastelusta luovuttaisiin kaivoslupaharkinnassa ja 3 momentin nojalla kaivoslupa voitaisiin 46 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitetusta esteestä huolimatta myöntää, jos asiassa toimivaltainen viranomainen tai laitos taikka asianomainen oikeudenhaltija antaa suostumuksensa 46 §:n 2 momentin mukaisesti. Kaivosalueella ja kullanhuuhdonta-alueella olevia kaivostoimintaa tai kullanhuuhdonta palvelevia rakennuksia ei estearvioinnissa otettaisi huomioon. Kuten malminetsintälupien myöntämisen ehdottomana esteenä, myös kaivoslupan myöntämisen ehdottomana esteenä olisi hautausmaa ja yksityiseen hautaan kuuluva alue sekä näiden suoja-alue. Lisäksi kaivoslupa olisi mahdollista myöntää 46 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitetusta esteestä huolimatta ja ilman 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua suostumusta, jos kaivosalue ei muutoin ole mahdollista 19 §:n mukaisesti toteuttaa. Suostumus vaadittaisiin kuitenkin aina 7 §:n 2 momentissa tarkoitettujen puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen alueiden ja niiden suoja-alueiden sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitettujen alueiden osalta. Ehdotusta täydentää 83 §:n 2 momentissa säädetyt erityistilanteita koskevat korvauksen perusteet.

Pykälän 3 momentin nojalla muun muassa maantie ja sen suoja-alue on kaivoslupan myöntämisen este, jollei asiassa toimivaltainen viranomainen tai laitos anna suostumustaan. Kumottavan lain nojalla kaivospiiriä ei ole ollut mahdollista perustaa maantien tiealueelle, mikä on hidastanut joitakin kaivoshankkeita. Liikenneväylän pitäjänä toimivan viranomaisen tai laitoksen kanta olisi kuitenkin otettava huomioon, jos suunnitellulla kaivosalueella sijaitsisi maantien tiealue tai muun liikenneväylän alue taikka niihin

liittyvä suoja-alue. Koska maantie palvelee yleisen liikenteen yhteystarvetta, ei kaivoslupaharkinnassa olisi mahdollista sivuuttaa tätä tarvetta ilman, että asiasta sovitaan erikseen tienpitäjän kanssa. Jos maantie siirrettäisiin kaivostoiminnan takia toiseen paikkaan, samalla olisi sovittava siirtämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Pääsääntöisesti nämä kustannukset kohdistuisivat kaivoslupan hakijalle. Tilanteen mukaan myös tienpitäjä voisi osallistua kustannuksiin, kun maantie muutoinkin edellyttäisi parantamistoimia.

Pykälän 4 momentin nojalla kaivoslupan myöntäminen edellyttäisi, että kaivostoiminnan suhde muuhun alueiden käyttöön ja muutkin kaivostoimintaa sivuavat maankäyttöä koskevat asiat olisi selvitetty. Tapauskohtaisesti sovellettavaksi tulisi joko maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kaavoitusmenettely tai suunnittelutarveratkaisu.

Maankäyttö- ja rakennuslain 137 §:ssä tarkoitetun suunnittelutarveratkaisua koskevan menettelyn soveltaminen on mahdollista, jos kaivoshankkeen haitalliset ympäristö- tai muut vaikutukset eivät ole merkittävät taikka tarve sovittaa kaivoshanke yhteen asutuksen tai muiden maankäyttötarpeiden kanssa ei ole suuri. Suunnittelutarveratkaisu on tarpeen yleensä myös silloin, kun alueella on voimassa maakuntakaava tai yleiskaava. Suunnittelutarveratkaisu edellyttää, että kaivosalueen ja kaivoksen apualueen suhde muuhun alueiden käyttöön on riittävästi selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja asiassa toimivaltaisen alueellisen ympäristökeskuksen kanssa. Tämä voisi perustua esimerkiksi kunnan, maakunnan liiton ja alueellisen ympäristökeskuksen asiassa antamiin lausuntoihin tai näiden yhteisestä neuvottelusta laadittuun muistioon. Kun sovelletaan suunnittelutarveratkaisua, saattaa se myös edellyttää poikkeusta kaavasta, jos hanke on kaavan vastainen.

Jos maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen suunnittelutarveratkaisua koskevan menettelyn soveltamiseen ei ole edellytyksiä, tulisi kaivostoiminnan perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan, jossa kaivosalueen ja kaivoksen apualueen suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty. Maakuntakaava voi usein olla riittävä, mutta tilanne vaikuttaa siihen, mikä

kaava olisi kyseessä. Käytännössä maakuntakaava ja yleiskaava on mahdollista laatia vaihekaavoina hyvinkin nopealla aikataululla.

Kaivostoiminnan osalta kaivoksen sijainti ja se, että varsinainen rakentaminen kaivoshankkeessa ei välttämättä ole kovin mitattavaa, mahdollistaa asemakaavan sijasta myös muunlaisen oikeusvaikutteisen kaavan sekä poikkeamisen kaavavaatimuksesta. Kaivostoiminnan osalta tilanne poikkeaa siten verrattuna suuriin teollisuushankkeisiin ja kauppakeskuksiin, joita varten jo lähtökohdaisesti vaaditaan asemakaavaa.

Pykälän 4 momentissa säädetty menettelyt selventäisivät kaivosluvan myöntämisen edellytyksiä suhteessa alueiden käytön suunnittelutarpeisiin verrattuna kumottavan lain 22 §:n 1 ja 4 momenttiin. Nykyistä täsmällisempi sääntely vähentäisi myös kaivoshankkeen valmisteluun liittyviä epävarmuuksia sekä antaisi paremman varmuuden kaivoksen tulevasta toimintaedellytyksistä ja esimerkiksi laajennusmahdollisuuksista, kun asia olisi jo oikeusvaikutteisessa kaavassa osoitettu. Ympäristölliset seikat selvitetään kaivoshankkeen YVA-menettelyssä ja erityisesti ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristöluvassa. YVA-menettely ei kuitenkaan ole suunnittelu- ja lupamenettely, kuten maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kaavoitus. YVA-menettelyssä arvioidaan kyseisen kaivoshankkeen vaikutuksia, mutta siinä ei arvioida eikä ratkaista kaivostoiminnasta aiheutuvia mahdollisia maankäytöllisiä ristiriitoja ja yhteensovittamista muun maankäytön kanssa.

Lupaviranomaisen tulee kaivosluvan harkinnassa noudattaa, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään. Maankäyttö- ja rakennuslain 58 §:ssä säädetään asemakaavan oikeusvaikutuksista, 32 §:ssä maakuntakaavan oikeusvaikutuksista ja 42 §:ssä yleiskaavan oikeusvaikutuksista. Maankäyttö- ja rakennuslain 137 §:n 1 momentin nojalla suunnittelutarveratkaisua koskevaa menettelyä sovellettaessa ei muun muassa saa aiheuttaa haittaa kaavoitukselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle.

48 §. Kaivosluvan myöntämisen esteet. Pykälän 1 momentissa olisi 46 §:n 1 momentin 8 kohtaa vastaava este luvan myöntämiselle.

Kaivosluvan hakijan tulee 34 §:n mukaisesti esittää hakemuksessaan riittävän yksityiskohtainen ja luotettava suunnitelma, jonka perusteella lupaviranomaisen on mahdollista arvioida, että hakijalla on tarvittavat edellytykset ja myös tarkoitus ryhtyä kaivostoimintaan tai ainakin huolehtia kaivostoiminnan aloittamisedellytysten olennaisesta paranemisesta. Säännöksen tarkoituksena on erityisesti estää kaivoslupahakemuksen hyväksyminen, jos hakemus on tehty keinottelutarkoituksessa tai jos sen tavoitteena on säilyttää esiintymän hyödyntämisoikeus hakijan hallinnassa ja samalla estää muiden toimijoiden mahdollisuudet esiintymän jatkokehittämiseen.

Huomattava osa malminetsijöistä on riskirahoituksella toimivia etsintäyhtiötä, jotka eivät itse harjoita kaivostoimintaa, mutta pyrkivät esiintymän jatkotutkimuksilla sekä toiminnan taloudellisuutta koskevilla suunnitelmilla vähentämään kaivoshankkeeseen liittyviä riskejä ja epävarmuuksia. Tällaisen kehitystyön tavoitteena on mahdollistaa esiintymän myynti varsinaista kaivostoimintaa harjoittavalle yhtiölle, ja luvan hakijan olisi kaivoslupahakemuksessa osoitettava, että 1 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät. Kun kaivoslupaa hakee kaivostoimintaa harjoittava yhtiö, tulee sen hakemuksessa 34 §:n nojalla selvittää riittävän yksityiskohtaisesti, miten ja millä aikataululla esiintymän hyödyntäminen on tarkoitus aloittaa.

Kaivosluvan hakijan tulee lupahakemuksessaan erityisesti selvittää kaivostoiminnan toteuttamisen mahdollistava rahoitussuunnitelma, kaivostoiminnan aloittamiseksi toteutetut ja vireillä olevat toimenpiteet (esimerkiksi muun lain nojalla vaadittavia lupia koskevat hakemukset) sekä kaivosalueen ja kaivoksen apualueen hallinnan saamiseksi tekeillä olevat järjestelyt. Lupaviranomainen arvioisi kaivosluvan myöntämisen esteitä hakemuksessa esitettyjen selvitysten, hyödyntämisen edellyttämien teknisten ja taloudellisten toimenpiteiden sekä hakijan aiemman, vastaavia hankkeita koskevan kokemuksen perusteella. Kaivoslupa myönnettäisiin 45 §:n mukaisesti lupaharkinnassa ja noudattaen, mitä 3 §:ssä mainituissa laeissa ja muualla laissa säädetään, kun 47 §:ssä ja muualla kaivoslaissa säädetty edellytykset täyttyvät

eikä luvan myöntämislle ole kaivoslaissa säädettyä estettä.

Pykälän 1 momentin nojalla kaivoslupan myöntämislle olisi myös este, jos luvan hakija olisi olennaisesti laiminlyönyt kaivoslakiin perustuvia velvollisuuksia, esimerkiksi jälkitoimenpiteitä tai korvauksia koskevan velvollisuuden. Laiminlyöntien arvioinnissa käytettäisiin samoja perusteita kuin 46 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivoslupaa ei saisi myöntää, jos kaivostoiminta aiheuttaisi vaaraa yleiselle turvallisuudelle, aiheuttaisi erittäin merkittäviä vahingollisia ympäristövaikutuksia tai erittäin merkittävästi heikentäisi paikkakunnan asutus- ja elinkeino-oloja eikä mainittua vaaraa yleiselle turvallisuudelle, vahingollisia ympäristövaikutuksia tai paikkakunnan asutus- ja elinkeino-olojen heikentämistä voida lupamääräyksin poistaa. Tällöin lupaa ei olisi mahdollista myöntää, vaikka kaivoslupan myöntämisen edellytykset muun muassa 45 ja 47 §:n nojalla täyttyisivät eikä luvan myöntämislle olisi pykälän 1 momentissa tarkoitettua tai muualla kaivoslaissa säädettyä estettä. Käytännössä säännöksen soveltaminen voisi tulla harkittavaksi ainoastaan suurten kaivoshankkeiden yhteydessä. Tällöinkin lähinnä poikkeuksellisesti, koska yleensä muun muassa lupamääräyksin voidaan estää momentissa tarkoitettut seuraukset. Säännöksessä on kyse yleisarvioinnista, esimerkiksi arvokkaan maisema-alueen tuhoutumisesta tai alueiden tulemisesta elinkelvottomaksi, mutta ei yksityiskohtaisesta terveyshaittojen tai muusta ympäristön pilaantumisen arvioinnista, joka tehdään ympäristönsuojelulain ja vesilain nojalla. Säännöksen nojalla vaaran aiheuttamista yleiselle turvallisuudelle, erittäin merkittävien vahingollisten ympäristövaikutusten aiheuttamista tai paikkakunnan asutus- ja elinkeino-olojen erittäin merkittävää heikentämistä ei voida pitää hyväksyttävänä, vaikka kaivoshanke toteutuessaan toisi huomattavaa hyötyä kaivostoiminnan harjoittajalle sekä taloudellisten ja työllisyysvaikutusten kautta yleiselle edulle.

49 §. Käyttöoikeutta koskeva harkinta. Valtioneuvosto voisi 20 §:n 1 momentin nojalla myöntää kaivosaluelunastuslupan, joka oikeuttaisi käyttämään toiselle kuuluvaa aluetta kaivosalueena. Luvan myöntäminen edellyt-

täisi 1 momentin mukaan, että kaivoshanke on yleisen tarpeen vaatima. Koska kaivosalueen käyttöoikeuden lunastus on muut oikeudet poissulkeva käyttöoikeus, on yleisen tarpeen vaatimus perustuslain turvaaman omaisuuden suojan rajoittamisen kannalta välttämätön. Kumottavan lain 41 §:n nojalla kaivosoikeuden haltijalla on suoraan lain perusteella käyttöoikeus kaivospiiriin ilman, että asiaa arvioidaan yleisen tarpeen vaatimuksen kannalta.

Pykälän 1 momentissa tarkennettaisiin yleisen tarpeen keskeisiä arviointiperusteita. Yleisen tarpeen käsite rinnastuu yleiseen etuun. Yleisiä etuja ovat erilaiset yhteiskunnallisesti merkittävät toiminnat sekä arvot, päämäärät ja tavoitteet. Yleisiin etuihin voi liittyä sekä haitallisia ympäristövaikutuksia että niiden torjumista. Yleinen etu voi koskea esimerkiksi teollista toimintaa, raaka-ainehuoltoa, elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistämistä, terveyshaittojen ehkäisyä, yleistä turvallisuutta sekä luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvoja. Yleistä etua voidaan arvioida paikallisesta, alueellisesta ja valtakunnallisesta näkökulmasta. Valtakunnan tason taloudellisena intressinä (valtio) voidaan pitää raaka-aineen saatavuuteen liittyviä kysymyksiä, elinkeinoelämän edellytysten luomista sekä työllisyyttä. Monilta osin yleiset intressit ovat kuitenkin erityisesti alueellisia, esimerkiksi maakunnallisia, tai paikallisia, kuntakohtaisia intressejä. Elinkeinoitoiminnan edistäminen ja työllisyyden hoitaminen ovat keskeisesti alueellisia ja paikallisia intressejä. Maisemansuojelu ja muut haitallisten ympäristövaikutusten torjumiseen liittyvät intressit voivat olla yleisen edun kannalta merkityksellisiä maakunnallisesti tai paikallisesti mutta myös valtakunnallisesti.

Yleisiä etuja ei voida määritellä olosuhteista riippumatta, sillä niitä on monenlaisia ja ne ovat aikaan ja yhteiskunnalliseen kehitykseen sidottuja. Yleinen etu ei määräydy yksityisten etujen suuren lukumäärän perusteella, vaan yleinen etu voi joskus olla yhdenmukainen yhden yksityisen edun kanssa tai se voi olla täysin riippumaton yksityisistä eduista. Yleinen etu voi joskus olla yhteiskunnan kokonaisuus, mutta usein yleiset edut kilpailevat keskenään. Esimerkiksi taloudelliset intressit kilpailevat ympäristöllisten intressien

kanssa, ja erilaiset taloudelliset tai ympäristölliset intressit kilpailevat myös keskenään.

Yleinen tarve edellyttäisi kuitenkin enemmän kuin mikä on yleinen etu, koska yhteiskunnallista hyötyä tai etua voi aiheutua sellaisistakin kaivoshankkeista, jotka eivät ole suoraan yleisen tarpeen kannalta tärkeitä. Tarpeen voidaan katsoa viittaavan välttämättömän asian hoitamiseen tai epäkohdan poistamiseen, mutta se ei kuitenkaan edellytä yhteiskunnallista välttämättömyyttä.

Pykälän 1 momentin nojalla yleisen tarpeen vaatimusta arvioitaisiin erityisesti kaivoshankkeen paikallis- ja aluetaloudellisten sekä työllisyysvaikutusten ja yhteiskunnan raaka-ainehuollon tarpeen perusteella. Huomioon otettavat taloudelliset vaikutukset voivat olla myös lyhytaikaisia, mutta työllisyysvaikutusten tulisi olla pitkäaikaisia. Yleisen tarpeen vaatimukset voivat vaihdella alueellisesti ja paikallisesti. Luvan myöntäminen edellyttäisi, että yleinen tarve liittyisi keskeisesti alueellisesti tai paikallisesti välttämättömän kaivoshankkeen toteuttamiseen. Hakijan velvollisuutena olisi 35 §:n nojalla osoittaa yleisen tarpeen vaativan lunastusta, mikä vastaisi lunastuslain 4 §:n 2 momentissa säädettyä.

Kaivosalueen lunastusluvan myöntämisen edellytyksenä olisi lisäksi 1 momentin nojalla, että kaivosalue täyttää 19 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset ja sen sijainnin suunnittelussa on noudatettu 19 §:n 3 momenttia. Hakijan olisi kaivosalueen lunastuslupaa koskevassa hakemuksessa selvitettävä, että kaivosalue täyttää 19 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla suuruudeltaan ja muodoltaan turvallisuutta, rikastus- ja jätealueita sekä muut kaivostoiminnan sijoittamista ja kaivostekniikkaa koskevat vaatimukset. Kaivosalueen tulisi olla 19 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla yhtenäinen. Lupahakemuksessa olisi myös selvitettävä, että kaivosalue ei ole suurempi kuin kaivostoiminnan kannalta on välttämätöntä, koska lunastusta ei ole mahdollista ulottaa todellista tarvetta pidemmälle. Lupahakemuksessa olisi lisäksi selvitettävä, miten suunnittelussa on pyritty välttämään 19 §:n 3 momentissa tarkoitettua yleisen ja yksityisen edun loukkausta.

Myös yksityisoikeudellisen yhteisön kaivoshanke voi olla yleisen tarpeen vaatima,

mutta hankkeen taustalla tulee olla yhteiskunnan tehtävä. Kaivostoiminnan harjoittajat ovat käytännössä aina yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Lunastuslain 4 §:n 2 momentin nojalla lunastusoikeus voidaan myöntää myös tällaiselle yhteisölle. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei perustuslain 15 §:n yleisen tarpeen vaatimus välttämättä edellytä lunastuksen toteuttamista julkisyhteisön hyväksi, vaan lunastetun omaisuuden saajana voi olla muukin taho (PeVL 28/2000 vp ja 49/2002 vp).

Kun kaivoslupahakemuksessa on vaadittu rajoitettua käyttö- tai muuta erityistä oikeutta kaivoksen apualueeseen, harkittaisiin vaatimus osana kaivoslupahakemuksen käsittelyä. Kaivoksen apualueen osalta kaivoslupa vastaisi kumottavassa laissa tarkoitettua kaivospiirimääräystä, mutta siihen liittyvä lupaharkinta olisi monipuolisempi siten, että erilaiset yleiset ja yksityiset edut olisi mahdollista sovitaa yhteen.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivosluvassa olisi mahdollista myöntää rajoitettu käyttö- tai muu erityinen oikeus kaivoksen apualueeseen, jos alue täyttää 19 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset ja sen sijainnin suunnittelussa on noudatettu 19 §:n 3 momenttia. Hakijan olisi kaivoslupahakemuksessa selvitettävä, että kyseessä oleva kaivosalueen viereissä sijaitseva alue on välttämätön kaivostoiminnan kannalta, koska sinne on tarpeen sijoittaa teitä, kuljetuslaitteita, voima- tai vesijohtoja, viemäreitä tai riittävään syvyyteen maan pinnasta louhittava kuljetusväylä taikka se on tarpeen veden käsittelyä varten. Kaivoslupahakemuksessa olisi myös selvitettävä, miten suunnittelussa on pyritty välttämään 19 §:n 3 momentissa tarkoitettua yleisen ja yksityisen edun loukkausta. Pykälän 2 momentin nojalla oikeuden myöntäminen olisi mahdollista vain siltä osin kuin alueelle suunniteltujen toimintojen sijoittaminen muualle ei ole järjestettävissä tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin. Oikeutta ei kuitenkaan saisi myöntää kaivoslain nojalla, jos toimintojen sijoittamiseen olisi sovellettava muuta lainsäädäntöä, esimerkiksi maantielakia tai yksityistielakia.

Pykälän 3 momentin nojalla 1 ja 2 momentin mukaisessa lupaharkinnassa olisi lisäksi otettava huomioon, mitä 47 §:n 2 ja 3 mo-

mentissa säädetään kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijaintia koskevista rajoituksista ja niihin liittyvistä poikkeuksista.

Kaivosaluelunastusluvan myöntämistä koskeva päätös olisi 59 §:n nojalla ja kaivosluvan myöntämistä koskeva päätös 58 §:n nojalla toimitettava viipymättä toimivaltaiselle maanmittaustoimistolle, jonka olisi 79 §:n nojalla välittömästi annettava määräys kaivostoimitusta varten.

50 §. *Luvan myöntämisen esteet saamelaisen kotiseutualueella, koltta-alueella ja erityisellä poronhoitoalueella.* Malminetsintälupaa, kaivoslupaa tai kullanhuuhdontalupaa ei saisi myöntää, jos luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuisi pykälän 1 momentissa kielletty seuraus saamelaisten kotiseutualueella tai koltta-alueella. Säädetyn heikentämiskiellon tarkoituksena olisi osaltaan turvata saamelaisten oikeus alkuperäiskansana, koltta-alueella kolttien elinkeinot ja elinolosuhteet sekä poronhoidon edellytykset erityisellä poronhoitoalueella. Harkinta perustuisi 38 §:n mukaan tehtyyn selvitykseen.

Pykälän 2 momentin nojalla lupa olisi kuitenkin mahdollista myöntää 1 momentissa tarkoitettusta esteestä huolimatta, jos este olisi mahdollista poistaa lupamääräyksin. Yleensä malminetsintäluvassa ja kullanhuuhdontaluvassa annettavilla lupamääräyksillä voidaan vähentää pykälässä tarkoitettuja haittoja siten, että estettä luvan myöntämiselle ei ole.

51 §. *Malminetsintäluvassa annettavat määräykset.* Pykälän 1 momentin nojalla kaivosviranomaisen olisi malminetsintäluvassa määrättävä malminetsintäalueen sijainti ja rajat. Lähtökohtana sijainnin ja rajojen määräytymisessä olisi lupahakemus. Haettua aluetta olisi kuitenkin mahdollista pienentää 45 §:n nojalla, jos luvan myöntämisen esteen poistaminen sitä edellyttäisi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin malminetsintäluvassa yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi annettavista tarpeellisista määräyksistä. Lupamääräykset voisivat sisältää velvoitteita tai rajoituksia. Lupamääräyksissä olisi 1 kohdan perusteella täsmennettävä malminetsintätutkimusten ajankohdat ja menetelmät, joiden yksityiskohtaisuutta on tarpeen arvioida ottaen huomioon suunnitelluista toimenpiteistä aiheutuvien vahinkojen, haittojen ja häiriöiden laatu ja laajuus sekä

tutkimuksen kohteena olevaan alueeseen liittyvät muut käyttötarkoitukset. Lupamääräyksiä voitaisiin 1 kohdan nojalla antaa myös 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rakennelmista ja laitteista.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 2 kohdan nojalla annettava erityisellä poronhoitoalueella tapahtuvaa malminetsintää koskevat tarpeelliset määräykset sekä 3 kohdan nojalla saamelaisten kotiseutualueella ja koltta-alueella tapahtuvaa malminetsintää koskevat tarpeelliset määräykset.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 4 kohdan nojalla tarkennettava 14 §:ssä säädettyä selvitysvelvollisuutta, muun muassa määrättävä selvitysvelvollisuuden ajankohdasta sekä tehtyjen tutkimustöiden ja -tulosten kuvauksesta. Lupamääräyksissä olisi 5 kohdan nojalla tarkennettava 15 §:ssä säädettyä velvollisuutta jälkitoimenpiteistä. Määräyksiä olisi mahdollista antaa esimerkiksi alueen kunnostamista, siistimistä ja luonnonmukaiseen tilaan saattamista koskevista toimenpiteistä sekä kaivosviranomaiselle toimitettavan tutkimustyöselostuksen ja tietoaaineiston sisällöstä ja esitystavasta. Lisäksi 5 kohdan nojalla olisi määrättävä, milloin 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu ilmoitus on viimeistään tehtävä. Yleensä kuuden kuukauden määräaika malminetsintäluvan raukeamisesta tai peruuttamisesta on pidettävä riittävänä. Jos jälkitoimenpiteet esimerkiksi maastolosuhteiden takia tai luonnonsuojelullisista syistä olisi mahdollista tehdä vain tietynä ajankohtana vuodessa, olisi ilmoitusvelvollisuudelle mahdollista antaa pidempi määräaika.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 6 kohdan nojalla annettava tarkempia määräyksiä liittyen maa- ja kiviainesjätteisiin, jollei tämä ole tarpeetonta 13 §:n 2 momentin nojalla sen vuoksi, että malminetsintäluvan haltijan on tehtävä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma ympäristönsuojelulain perusteella. Jos malminetsintäluvan mukaista toimintaa varten vaaditaan ympäristönsuojelulain mukainen koetoimintailmoitus tai ympäristölupa, annetaan tarvittavat määräykset ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä ja kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmasta ympäristönsuojelulain nojalla.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 7 kohdan nojalla tarkennettava 12 §:n 3 momentissa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta yksilöllimällä kyseessä olevat toimialallaan yleistä etua valvovat viranomaiset. Lupamääräyksissä olisi 8 kohdan nojalla tarvittaessa edellytettävä malminetsintäalueen koon pienentämistä määrättyssä aikataulussa. Kyseinen lupamääräys olisi tarpeen erityisesti silloin, kun malminetsintäalue on suuri tai siihen kohdistuu muita alueiden käyttötarpeita. Lupamääräyksissä olisi 9 kohdan nojalla tarkennettava 107 §:ssä säädettyä vakuusveloitetta, jollei sitä ole mainitussa pykälässä säädettyin perustein pidettävä tarpeettomana.

Lupamääräyksissä voitaisiin 2 momentin 10 kohdan nojalla antaa 1—9 kohtaa täydentäviä ehtoja ja rajoituksia malminetsintään ja muista malminetsintäalueen käyttöön liittyvistä seikoista sen varmistamiseksi, ettei toiminnasta aiheudu kaivoslaissa kiellettyä seurausta. Lupamääräyksiä olisi mahdollista antaa esimerkiksi malminetsintätutkimuksista aiheutuvien haittojen välttämiseksi tai rajoittamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä sekä yleisen turvallisuuden varmistamiseksi tarpeellisista seikoista, kuten velvoittaa huolehtimaan säteilyturvallisuuden edellyttämistä toimenpiteistä ja varmistaa muiden alueella liikkuvien turvallisuus. Jos malminetsintäalueen lähetyvillä on räjähdetarastoja taikka vaarallisten kemikaalien varastoja tai käsittelylaitoksia, olisi luvassa tarpeen määrätä riittävä suojaetäisyys, jossa liikkumista ja malminetsintää rajoitettaisiin terveyteen ja turvallisuuteen liittyvistä syistä.

Yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi merkittävät näkökohdat tulisivat suoraan turvatuksi lainsäädännön nojalla. Lisäksi kaivosviranomaisen voisi 2 momentin 11 kohdan nojalla antaa täydentäviä lupamääräyksiä muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja luvan edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista, esimerkiksi luonnonsuojelulain veloitteiden huomioon ottamisesta, yksityistielaisissa tarkoitetun yksityisen tien huomioon ottamisesta tai maastossa liikkumisesta, esimerkiksi moottoriajoneuvon käyttämisestä alueella. Moottoriajoneuvolla liikkuminen malminetsintäalueella edellyttää lupamääräyksiä erityisesti kohteissa, joissa liikkuminen on rajoitettu. Tällaisia

kohteita ovat metsätalousmaalla muun muassa arvokkaat kasvi- ja linnustokohteet.

Lupamääräysten sisältöä ohjaisi muun muassa lain 1 §:n tavoitesäännös. Kaivosviranomaisen tulisi lupamääräyksiä harkitessaan ottaa huomioon lähinnä tutkimussuunnitelman mukaisen malminetsinnän luonne ja vaikutukset kokonaisuudessaan, malminetsintäalueen ominaisuudet ja tekniset mahdollisuudet toteuttaa vaaditut toimenpiteet. Malminetsintään liittyvät erityispiirteet ja tilanteet vaihtelevat tapauskohtaisesti, joten malminetsintäluvassa annettavat määräykset voivat huomattavasti poiketa toisistaan.

52 §. Kaivosluvassa annettavat määräykset. Pykälän 1 momentin nojalla kaivosluvassa olisi annettava kaivosaluetta ja kaivoksen apualueetta koskevat määräykset. Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainnin ja rajojen määrittämisen lähtökohta olisi lupahakemus. Haettujen alueiden sijaintiin tai rajoihin olisi kuitenkin mahdollista tehdä sellaisia muutoksia, jotka ovat 47 §:n 2 momentti tai muu kaivoslain säännös huomioon ottaen tarpeellisia, esimerkiksi siirtää kaivosalueen rajoja. Ehdotus täydentäisi 45 §:n säännöstä, jonka nojalla lupaharkinnassa olisi mahdollista tarvittaessa pienentää alueen kokoa.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivosluvassa olisi asetettava määräaika, jonka kuluessa kaivosluvan haltijan on ryhdyttävä kaivostoimintaan tai muuhun sellaiseen valmistavaan työhön, joka osoittaa luvan haltijan vakavasti pyrkivän varsinaiseen kaivostoimintaan. Määräaika voisi olla enintään kymmenen vuotta luvan lainvoimaiseksi tulosta. Vastaava säännös on kumottavan lain 50 §:ssä. Jos kaivostoimintaa ei ole aloitettu kaivosluvassa annetussa määräajassa eikä luvan haltija myöskään ole ryhtynyt merkittävällä tavalla kaivostoimintaa valmistavaan työhön, sovellettaisiin kaivosluvan raukeamista koskevaa 68 §:ää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kaivosluvassa yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi annettavista tarpeellisista määräyksistä. Yleistä etua on tarkemmin selostettu 49 §:n perusteluissa. Yksityinen etu voi olla esimerkiksi taloudellinen taikka alueiden käyttöön, asuinympäristön viihtyisyyteen tai yksilön terveyteen liittyvä intressi. Kaivoshankkeiden vaikutukset yleisten ja yksi-

tyisten etujen kannalta voivat vaihdella huomattavasti. Lupaharkinnassa olisi mahdollista tilanteen kokonaisarvioinnin perusteella ottaa huomioon alueelliset ja paikalliset olosuhteet ja intressit sekä lupamääräyksiin varmistaa yksittäistapauksessa olosuhteisiin nähden saavutettavan oikeudenmukaisen ratkaisun. Lupamääräykset voisivat sisältää velvoitteita tai rajoituksia.

Lupamääräyksissä olisi 3 momentin 1 kohdan perusteella tarkennettava kaivoslupan haltijan velvollisuutta huolehtia kaivostoiminnasta aiheutuvien haitallisten vaikutusten välttämiseksi tai rajoittamiseksi sekä ihmisten terveyden ja yleisen turvallisuuden varmistamiseksi tarpeellisista seikoista. Lupamääräys liittyy kiinteästi kaivoslupan haltijalle 18 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädettyyn velvollisuuteen. Lupamääräyksissä olisi annettava kaivostoimintaa koskevat velvoitteet ja rajoitukset, joilla varmistetaan, että kaivostoiminnasta ei aiheudu huomattavaa haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle taikka kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta. Luvanhaltijaa voitaisiin myös velvoittaa huolehtimaan muun muassa alueella liikkuvan väestön turvallisuudesta.

Lupamääräyksissä olisi 3 momentin 2 kohdan perusteella tarvittaessa tarkennettava 18 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädettyä velvollisuutta sekä 3 kohdan perusteella 18 §:n 2 momentissa säädettyä selvitysvelvollisuutta.

Lupamääräyksissä olisi 3 momentin 4 kohdan nojalla annettava erityisellä poronhoitoalueella tapahtuvaa kaivostoimintaa koskevat tarpeelliset määräykset sekä 5 kohdan nojalla saamelaisten kotiseutualueella ja tarvittaessa sen välittömässä läheisyydessä ja kolttalueella tapahtuvaa kaivostoimintaa koskevat tarpeelliset määräykset.

Lupamääräyksissä olisi 3 momentin 6 kohdan nojalla tarkennettava 108 §:ssä säädettyä vakuusvelvoitetta sekä 15 luvussa säädettyjä lopettamiseen liittyviä ja lopettamisen jälkeisiä velvollisuuksia. Toistaiseksi voimassa olevassa luvassa ja erityisestä syystä myös määräajan voimassa olevassa luvassa olisi 62 §:n 2 momentin nojalla määrättävä lupaehtojen tarkistamisen ajankohta. Lupamääräyksissä olisi 7 kohdan nojalla asetettava mää-

räaika, jolloin luvanhaltijan on viimeistään toimitettava kaivosviranomaiselle lupamääräysten tarkistamiseen liittyvät selvitykset. Lupamääräyksissä voitaisiin 8 kohdan nojalla antaa 1—7 kohtaa täydentäviä ehtoja ja rajoituksia kaivoslupan nojalla tapahtuvaa toimintaa koskevista seikoista, joilla varmistettaisiin, ettei toiminnasta aiheutuisi kaivoslaissa kiellettyä seurausta. Lupamääräykset voisivat koskea esimerkiksi 17 §:n 2 momentin nojalla tapahtuvaa malminetsintää.

Yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi merkittävät näkökohdat tulisivat suoraan turvatuksi lainsäädännön nojalla. Lisäksi kaivosviranomaisen voisi 3 momentin 9 kohdan nojalla antaa täydentäviä lupamääräyksiä muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja luvan edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Täydentäviä kaivosturvallisuuteen liittyviä lupamääräyksiä voidaan antaa 125 §:n nojalla kaivosturvallisuusluvassa.

Lupamääräysten sisältöä ohjaisi muun muassa lain 1 §:n tavoitesäännös. Lupaviranomaisen tulisi lupamääräyksiä harkitessaan ottaa huomioon lähinnä kaivostoiminnan luonne ja vaikutukset kokonaisuudessaan, kaivostoiminnan vaikutusalueen ominaisuudet ja tekniset mahdollisuudet toteuttaa vaaditut toimenpiteet. Kaivostoimintaan liittyvät erityispiirteet ja tilanteet vaihtelevat tapauskohtaisesti, joten kaivosluvassa annettavat määräykset voivat poiketa toisistaan.

Kaivostoiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa. Tarvittavat määräykset ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä, kaivannaisjätteen jätealueesta ja sen jälkihoidosta sekä kaivannaisjätteistä, kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmasta ja sen noudattamisesta annetaan ympäristöluvassa.

53 §. *Kaivosalueunastusluvassa annettavat määräykset.* Pykälän nojalla kaivosalueunastusluvassa yksilöitäisiin alue, jonka käyttöoikeus lunastettaisiin kaivosaluetta varten. Lisäksi luvassa määrättäisiin tarkemmin käyttöoikeuden sisältö. Kaivostoiminta edellyttää käytännössä, että alueella ei ole voimassa muita käyttöoikeuksia. Lähtökohtaisesti käyttöoikeus olisi voimassa saman ajan kuin kaivoslupa, mutta tarvittaessa myös lyhyempi aika voi olla mahdollinen,

jos aluetta tarvittaisiin kaivostoiminnan kannalta vain rajatun ajan, esimerkiksi jätealueeksi.

54 §. *Kullanhuuhdontaluvassa annettavat määräykset.* Pykälän 1 momentin nojalla kaivosviranomaisen olisi kultanhuuhdontaluvassa määrättävä kultanhuuhdonta-alueen sijainti ja rajat. Kultanhuuhdonta-alueen sijainnin ja rajojen määräytymisen lähtökohta olisi lupahakemus. Haettua aluetta olisi kuitenkin mahdollista pienentää 45 §:n nojalla, jos luvan myöntämisen esteen poistaminen sitä edellyttäisi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kultanhuuhdontaluvassa yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi annettavista tarpeellisista määräyksistä. Lupamääräykset voisivat sisältää velvoitteita tai rajoituksia. Lupamääräyksissä olisi 1 kohdan perusteella täsmennettävä kultanhuuhdonnan ajankohdat ja menettelmät, joiden yksityiskohtaisuutta on tarpeen arvioida ottaen huomioon suunnitelluista toimenpiteistä aiheutuvien vahinkojen, haittojen ja häiriöiden laatu ja laajuus sekä kyseessä oleva alue, joka käytännössä on usein erämaa-alueeseen tai kansallispuistoon kuuluvaa aluetta. Kansallispuistoissa koneellinen kultanhuuhdonta on luonnonsuojelulain 13 §:n nojalla kielletty, jollei kyseisen alueen perustamissääöksessä muuta säädetä. Vain perinteinen kultanhuuhdonta on sallittu Lemmenjoen ja Urho Kekkosen kansallispuistoissa.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 2 kohdan nojalla tarvittaessa tarkennettava 24 §:n 3 momentissa säädettyä kultanhuuhdonta-alueen kunnossapitovelvoitetta.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 3 kohdan nojalla annettava erityisellä poronhoito-alueella tapahtuvaa kultanhuuhdonta koskevat tarpeelliset määräykset sekä 4 kohdan nojalla saamelaisten kotiseutualueella ja kolttalaueella tapahtuvaa kultanhuuhdonta koskevat tarpeelliset määräykset.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 5 kohdan nojalla tarkennettava 28 §:ssä säädettyä selvitysvelvollisuutta, muun muassa yksilöitävä selvitysvelvollisuuden ajankohta. Lupamääräyksissä olisi 6 kohdan nojalla tarkennettava 29 §:ssä säädettyä velvollisuutta jälkitoimenpiteistä, esimerkiksi rakennusten ja rakennelmien poistamisesta, alueen kun-

nostamisesta ja siistimisestä sekä sen saattamisesta mahdollisimman luonnonmukaiseen ja maisemallisesti tyydyttävään tilaan.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 7 kohdan nojalla annettava tarkempia määräyksiä liittyen maa- ja kiviainesjätteisiin, jollei tämä ole tarpeetonta sen vuoksi, että kultanhuuhdon on tehtävä kaivannaisjätteen jätehuolto-suunnitelma ympäristönsuojelulain perusteella. Koneellista kultanhuuhdonta varten vaaditaan ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa. Tällöin ympäristöluvassa annettaisiin tarvittavat määräykset ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä, kaivannaisjätteen jätealueesta ja sen jälkihoidosta sekä kaivannaisjätteistä, kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmasta ja sen noudattamisesta.

Lupamääräyksissä olisi 2 momentin 8 kohdan nojalla tarkennettava 107 §:ssä säädettyä vakuusvelvoitetta. Lupamääräyksissä voitaisiin 9 kohdan nojalla antaa 1—8 kohtaa täydentäviä ehtoja ja rajoituksia kultanhuuhdonnasta ja kultanhuuhdonta-alueen käyttöä koskevista seikoista sen varmistamiseksi, ettei toiminnasta aiheudu kaivoslaissa kiellettyä seurausta. Jos kultanhuuhdonta-alueen lähetyvillä on esimerkiksi räjähdetarastoja, olisi luvassa tarpeen määrätävä riittävä suojaetäisyys.

Yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi merkittävät näkökohdat tulisivat suoraan turvatuksi lainsäädännön nojalla. Lisäksi kaivosviranomaisen voisi 2 momentin 10 kohdan nojalla antaa täydentäviä lupamääräyksiä muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja luvan edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista, esimerkiksi luonnonsuojelulain tai erämaalain velvoitteiden taikka yksityistielaisissa tarkoitettujen yksityisen tien huomioon ottamisesta tai maastossa liikkumisesta. Liikkuminen maastossa moottoriajoneuvolla kultanhuuhdonta-alueella ja sen ulkopuolella edellyttää maastoliikennelain mukaista lupaa.

Lupamääräysten sisältöä ohjaisi muun muassa lain 1 §:n tavoitesäännös. Lupaviranomaisen tulisi lupamääräyksiä harkitessaan ottaa huomioon lähinnä kyseessä olevan kultanhuuhdonnan luonne ja vaikutukset kokonaisuudessaan, kultanhuuhdonta-alueen ominaisuudet ja tekniset mahdollisuudet toteuttaa vaaditut toimenpiteet. Kultanhuuhdontaan

liittyvät erityispiirteet ja tilanteet vaihtelevat tapauskohtaisesti, joten kullanhuuhdontaluvassa annettavat määräykset voivat poiketa toisistaan.

55 §. Varausilmoituksen ratkaiseminen. Kaivosviranomaisen hyväksyisi päätöksellään varauksen, jos se täyttää 44 §:ssä säädetty edellytykset eikä hyväksymiselle ole kaivoslaisia säädettyä estettä, esimerkiksi varaja ei ole 31 §:ssä tarkoitettu luonnollinen henkilö, oikeushenkilö tai valtion laitos. Kaivosviranomaisen olisi hylättävä varaus siltä osin kuin se koskee 44 §:n 2 momentissa tarkoitettua aluetta. Varaus olisi myös hylättävä siltä osin kuin kyse on alueesta, jota koskeva malminetsintälupa-, kullanhuuhdontalupa- tai kaivoslupahakemus on tehty 34 §:n mukaisesti, ennen kuin varausilmoitus on toimitettu kaivosviranomaiselle 44 §:n 1 momentin mukaisesti.

Kaivosviranomaisen olisi 2 momentin nojalla hylättävä varaus, jos on painavia perusteita epäillä, että varausalueen laajuuden johdosta tai muista syistä varaajalla ei ole edellytyksiä tai ilmeisesti tarkoitustakaan hakea malminetsintälupaa. Muita syitä voisivat olla esimerkiksi varaajan tekemät muut varausilmoitukset tai malminetsintälupahakemukset taikka varaajalle myönnetty malminetsintäluvat, joiden yhteenlaskettu pinta-ala voitaisiin arvioinnissa ottaa huomioon.

Sen lisäksi, mitä pykälässä säädetään varausilmoituksen liittyvästä harkinnasta, voi kaivosviranomaisen käyttää harkintaa myös määrätessään varauspäätöksen voimassaolajasta 76 §:n nojalla.

7 luku. **Lupapäätös ja sen voimassaolo**

56 §. Lupapäätöksen sisältö. Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa sekä kaivosaluelunastuslupaa koskevan päätöksen sisällöstä ja perustelemisesta on voimassa, mitä hallintolain 44 ja 45 §:ssä säädetään. Päätöksestä tulee käydä ilmi muun muassa se, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu. Päätöksestä on myös käytävä ilmi asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu. Tällaisina asianosaisina on hakijan lisäksi pidettävä lähinnä päätöksessä tar-

koitettuun alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajia. Hallintolain 44 §:n 1 momentin 2 kohdan kannalta olisi pidettävä riittävänä, kun kiinteistöjen omistajia koskeva luettelo on päätöksen liitteenä. Asianosaisina voivat kiinteistöjen omistajien lisäksi tulla kysymykseen näihin 5 §:n 2 momentin nojalla rinnastettavat ja mahdolliset alueeseen kuuluvien kiinteistöjen haltijat. Asianosaisuutta eri lupatyypin osalta on arvioitu tarkemmin 34 §:n 2 momentin 3 kohdan ja 39 §:n 1 momentin perusteluissa. Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus noudattaen, mitä hallintolain 47 §:ssä säädetään. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin hallintolakia täydentävästi päätöksen sisältövaatimuksista.

Lupaviranomaisen tulee sisällyttää tarpeelliset määräykset malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa sekä kaivosaluelunastuslupaa koskevaan päätökseen. Annettavista lupamääräyksistä säädetään yksityiskohtaisesti 51—54 §:ssä, minkä lisäksi luvassa on määrättävä myös muun muassa luvan voimassaolosta 60—65 ja 71 §:n mukaisesti. Kullanhuuhdontaluvassa olisi ratkaistava vaatimus saada poiketa 26 §:n 1 momentissa säädetystä rakentamiskiellostä ja kaivosluvassa kaivoksen apualueita koskevat vaatimukset käyttö- tai muista erityisistä oikeuksista.

Pykälän 1 momentin nojalla päätöksessä olisi selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskevan hakemuksen tarkoitus viittaisi lähinnä lupahakemuksessa 34 §:n 2 momentin 5 kohdan nojalla edellytettyyn toimintaa koskevaan suunnitelmaan. Kaivosaluelunastuslupaa koskevan hakemuksen tarkoituksena olisi käyttöoikeuden saaminen toiselle kuuluvaan alueeseen kaivosaluetta varten. Päätöksessä olisi lisäksi otettava kantaa lausunnoissa ja muistutuksissa esitettyihin yksilöityihin vaatimuksiin.

Pykälän 2 momentin nojalla lupaviranomaisen tulisi selostaa kaivosluvassa, miten ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointi on otettu huomioon. Säännös vastaisi kumottavan lain

23 a §:n 1 momentissa säädettyä velvoitetta. Mainittu arviointi sisältää myös siitä annetun yhteysviranomaisen lausunnon. Säännöstä ei sovellettaisi, jos YVA-menettelyä ei ole ollut tarpeen soveltaa kaivoshankkeeseen sen vuoksi, ettei siitä aiheudu ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettuja merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Malminetsintäluvan tai kullanhuhdantaluvan mukaisesta toiminnasta ei yleensä voida katsoa aiheutuvan tällaisia ympäristövaikutuksia, eikä YVA-menettely siten tule sovellettavaksi.

57 §. Lupapäätöksen antaminen. Pykälän 1 momentin nojalla malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdantalupaa sekä kaivosalueenastuslupaa koskeva päätös annettaisiin julkipanon jälkeen. Julkipano on vaikiintunut tiedoksiantotapa sellaisessa päätöksenteossa, joka saattaa vaikuttaa monien asianosaisten etuun ja oikeuteen. Julkipanon jälkeen annetun päätöksen katsotaan tulleen asianosaisten tietoon sinä päivänä, jolloin päätös on annettu. Tällöin kaikkien asianosaisten, myös hakijan ja toimialallaan yleistä etua valvovien viranomaisten, valitusaika alkaa kulua samana päivänä. Jollei lupapäätöksestä valiteta, saa se lainvoiman 30 päivän kuluttua antamispäivästä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin julkipanoa koskevasta menettelystä. Lupaviranomaisen olisi ilmoitettava päätöksen antamisesta etukäteen ilmoitustaulullaan. Yleensä riittää, että ilmoitus tehdään muutama päivä ennen päätöksen antamista. Julkipanoilmoituksessa olisi mainittava asian kannalta keskeiset seikat. Käytännössä julkipanoilmoitus ja päätös voivat olla nähtävänä myös lupaviranomaisen verkkopalvelussa.

58 §. Lupapäätöksestä tiedottaminen. Pykälässä säädettäisiin, miten malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdantalupaa koskevasta päätöksestä olisi tiedotettava. Pykälän 1 momentin nojalla lupapäätös olisi toimitettava hakijalle, jolta perittäisiin päätöksestä valtion maksuperustelain mukaan määräytyvä maksu.

Pykälän 2 momentin nojalla jäljennös lupapäätöksestä olisi toimitettava niille, jotka ovat tätä erikseen pyytäneet ja ilmoittaneet tätä varten osoitteensa. Lisäksi kuka tahansa voi julkisuuslain nojalla vaatia päätöstä itsel-

leen kokonaisuudessaan, mutta tällöin toimenpiteestä voidaan periä maksu. Pykälän 2 momentin nojalla jäljennös päätöksestä olisi myös toimitettava asian selvittämiseen osallistuneille viranomaistahoille, jotka määräytyvät 37 §:n nojalla. Kaivoslupapäätöksestä olisi aina toimitettava viipymättä jäljennös Säteilyturvakeskukselle ja toimivaltaiselle maanmittaustoimistolle. Säteilyturvakeskus tarvitsee tiedon päätöksestä säteilylain mukaista valvontaa varten. Toimivaltaiselle maanmittaustoimistolle olisi myös toimitettava viipymättä tieto kaivoslupapäätöksestä, jotta se voi antaa 79 §:ssä tarkoitetun määräyksen. Menettely vastaisi lunastuslain 10 §:n 2 momentissa säädettyä. Maanmittaustoimiston toimivalta määräytyisi 78 §:n nojalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tiedottamisesta saamelaiskäräjille, kolttien kyläkoukselle ja asianomaiselle paliskunnalle.

Pykälän 4 momentin nojalla päätöksen antamisesta tulisi antaa asiassa muistutuksen tehneille ja ilmoitusta erikseen pyytäneille sekä niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Kyseistä asianosaisuutta arvioitaisiin samoin perustein kuin 40 §:n 1 momentissa tarkoitettua asianosaisuutta. Tiedoksiantoa koskevaan menettelyyn sovellettaisiin hallintolain 59 §:ssä tarkoitettua tavallista tiedoksiantoa. Jos hakemuksesta olisi kuitenkin tiedotettava yli kolmellekymmennelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä, voitaisiin siitä tiedottaa sellaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon. Tämä olisi poikkeus hallintolain 62 §:ssä tarkoitettua yleistiedoksiantoa koskevasta menettelystä. Kun kyse on tiedoksiannosta yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, sovellettaisiin tiedoksiantoa koskevaan menettelyyn vastaavasti, mitä 40 §:n 3 momentissa säädetään.

Pykälän 5 momentin nojalla olisi riittävää, että jäljennös päätöksestä toimitettaisiin tai tieto sen antamisesta ilmoitettaisiin muistutuksen ensimmäiselle allekirjoittajalle, kun muistutuskirjelmässä on useita allekirjoittajia.

Pykälän 6 momentin nojalla lupaviranomaisen olisi huolehdittava, että tieto päätöksestä julkaistaan viipymättä kunnissa, joiden alueita päätös koskee, siten kuin julkisista

kuulutuksista annetussa laissa säädetään. Lisäksi lupaviranomaisen olisi julkaistava tieto päätöksestä ainakin yhdessä sanomalehdessä, joka leviää yleisesti alueella, jossa päätöksessä tarkoitettun toiminnan ympäristö- ja muut vaikutukset saattavat ilmetä. Tämä ei kuitenkaan olisi tarpeen, jos asian merkitys on vähäinen tai julkaiseminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Jos lupahakemuksesta ei ole katsottu olevan tarpeellista ilmoittaa lehdessä 40 §:n 1 momentin nojalla, pätee vastaava yleensä myös päätökseen.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin lupaviranomaisen tehtäväksi huolehtia siitä, että lupapäätöksestä tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettuun kiinteistötietojärjestelmään. Mainitun lain 4 §:n nojalla kiinteistötietojärjestelmän tietosisältöön kuuluvan tiedon tuottamisesta vastaavan viranomaisen velvollisuus on huolehtia tällaisen tiedon tallentamisesta kiinteistötietojärjestelmään ja sen pitämisestä ajan tasalla.

59 §. *Kaivosalueunastuslupaa koskevasta päätöksestä tiedottaminen.* Pykälän 1 momentin nojalla valtioneuvoston eli käytännössä työ- ja elinkeinoministeriön olisi toimitettava kaivosalueunastuslupaa koskeva päätös hakijalle.

Pykälän 2 momentin nojalla päätöksen jäljennös olisi toimitettava kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja näihin 5 §:n 2 momentin nojalla rinnastettaville sekä alueeseen kuuluvien kiinteistöjen haltijoille. Tiedoksianto koskevaan menettelyyn sovellettaisiin hallintolain 59 §:ssä säädettyä menettelyä. Lisäksi toimivaltaiselle maanmittaustoimistolle olisi viipymättä toimitettava jäljennös kaivosalueunastuslupaa koskevasta päätöksestä, jotta se voi välittömästi antaa 79 §:ssä tarkoitettun määräyksen kaivostoimistusta varten.

Pykälän 3 momentin nojalla tieto kaivosalueunastuslupaa koskevasta päätöksestä julkaistaisiin noudattaen, mitä lupapäätöksestä tiedottamisesta 58 §:n 6 momentissa säädetään.

60 §. *Malminetsintäluvan määräaikaisuus.* Malminetsintälupa olisi voimassa enintään neljä vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Kumottavan lain 10 §:n 2 momentin no-

jalla valtaus on tarpeellisten tutkimusten määrä ja laatu huomioon ottaen voimassa vähintään vuoden ja enintään viisi vuotta valtauskirjan antopäivästä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin malminetsintäluvan voimassaoloajan harkintaperusteista, joista 1 kohdassa tarkoitettu peruste vastaisi kumottavassa laissa olevaa perustetta. Harkintaperusteita täydennettäisiin siten, että malminetsintäluvan voimassaolon pituuden määräytymisessä otettaisiin huomioon myös 2 kohdan nojalla yleiselle tai yksityiselle edulle aiheutuvien vahinkojen ja haittojen rajoittaminen ja vähentäminen. Merkitystä olisi esimerkiksi muuhun elinkeinotoimintaan tai saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana kohdistuvien haittojen rajoittamistarpeella sekä kiinteistön omistajan alueen kehittämistä koskevien suunnitelmien toteutumisen vaikeutumisella. Lisäksi harkintaan vaikuttaisivat muutkin hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneet seikat, esimerkiksi vireillä oleva kaavoitustilanne.

61 §. *Malminetsintäluvan voimassaolon jatkaminen.* Malminetsintälupa raukeaisi määräajan päättyessä. Malminetsintäluvan voimassaoloa olisi pykälän 1 momentin mukaan kuitenkin mahdollista jatkaa enintään kolme vuotta kerrallaan. Malminetsintälupa voisi olla voimassa enintään viisitoista vuotta, mikä olisi merkittävä muutos nykytilaan verrattuna. Kumottavan lain 21 §:n 2 momentin nojalla valtausoikeudelle voidaan poikkeuksellisesti myöntää jatkoaikaa enintään kolme vuotta, jolloin valtaus on voinut olla voimassa yhteensä enintään kahdeksan vuotta. Käytännössä on osoittautunut, että esiintymän hyödyntämiskelpoisuuden selvittäminen ja kaivoslupahakemuksen huolellinen valmistelu vaativat enemmän aikaa. Nykyisin kaivospiirimääräystä on usein haettu malminetsinnän ollessa vielä kesken ja vain sen varmistamiseksi, että malminetsintää on mahdollista jatkaa kumottavan lain 21 §:n 3 momentin nojalla.

Malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisen harkintaperusteista säädettäisiin 2 momentissa. Ensinnäkin malminetsinnän on pitänyt olla tehokasta ja järjestelmällistä ja jatkotutkimukset ovat edelleen tarpeen, mikä vastaa kumottavan lain 21 §:n 2 momentissa säädettyä edellytystä. Lisäksi vaadittaisiin,

että malminetsintäluvan haltija on noudattanut kaivoslaissa säädettyjä velvollisuuksia, joista keskeisimpiä ovat 11—14, 99, 103 ja 107 §:ssä säädettyt velvollisuudet, samoin kuin 51 §:n nojalla annettuja lupamääräyksiä. Luvan voimassaolon jatkaminen edellyttäisi myös, ettei siitä aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle, esimerkiksi kiinteistön omistajan tai kunnan alueen kehittämistä koskeville suunnitelmille. Säännöksellä estettäisiin malminetsinnän pitkittymisestä aiheutuvat kohtuuttomat haitat yleiselle ja yksityiselle edulle.

Päätettäessä malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisesta, olisi samalla arvioitava muun muassa myös kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman tarkistamistarve.

62 §. Kaivosluvan määräaikainen tarkistaminen ja määräaikaisuus. Kaivoslupa myönnettäisiin lähtökohtaisesti toistaiseksi. Merkittävän esiintymän hyödyntäminen vaatii kymmeniä vuosia ja huomattavia investointeja, minkä vuoksi kaivosluvan tulisi yleensä olla toistaiseksi voimassa. Kaivoslupa olisi mahdollista myöntää myös määräajaksi perustellusta syystä. Määräaikaisuutta koskevassa harkinnassa olisi otettava huomioon etenkin esiintymän laadun ja laajuuden edellyttämät investoinnit sekä sen hyödyntämiseen tarvittava aika samoin kuin hakijan edellytykset huolehtia kaivostoiminnan aloittamisesta. Lisäksi harkinnassa olisi arvioitava muita hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneitä seikkoja, esimerkiksi haitat yleiselle ja yksityiselle edulle. Jos kyseessä olisi esimerkiksi suljettu kaivos, jossa arvioidaan olevan jäljellä vielä jonkin verran hyödynnettävää, olisi uusi lupa voimassa määräajan, enintään kymmenen vuotta.

Pykälän 2 momentin nojalla lupaviranomaisen olisi määräajoin tarkistettava toistaiseksi voimassa olevan kaivosluvan määräyksiä. Tarkistamistarpeen arviointiväli olisi määriteltävä luvassa, ja se voisi olla enintään kymmenen vuotta. Kaivosluvan tarkistaminen tarkoittaisi lupamääräysten tarkistamista. Esimerkiksi kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvää vakuutta ja muita lopettamiseen liittyviä velvollisuuksia sekä kaivoksen apualueeseen liittyviä käyttö- ja muita oikeuksia on yleensä tarpeen arvioida määräajoin. Käyttö- ja muut oikeudet ovat yleensä voimassa sa-

man ajan kuin kaivoslupa, mutta niiden voimassaoloaika voidaan määrätä myös lyhyemmäksi.

Pykälän 2 momentin nojalla välttämättömän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi taikka muusta erityisestä syystä myös määräajan voimassa olevan kaivosluvan määräyksiä voitaisiin määrätä tarkistettavaksi määräajoin. Asiasta olisi määrättävä kaivosluvassa. Yleensä määräajan voimassa olevan luvan määräyksiä ei olisi tarpeen tarkistaa.

Pykälän 3 momentin nojalla lupamääräysten tarkistaminen ei saisi sanottavasti vähentää kaivoshankkeesta saatavaa hyötyä. Tarkistamisesta ei siten saisi seurata esimerkiksi sellaisia lisäkustannuksia kaivostoiminnalle, jotka vähentäisivät kaivostoiminnasta saatavaa hyötyä enemmän kuin momentissa säädetään.

63 §. Kaivosluvan voimassaolon jatkaminen. Määräajan voimassa olevalle kaivosluvalla voitaisiin myöntää jatkoaikaa toistaiseksi tai enintään kymmenen vuotta kerrallaan. Jatkoajan pituutta harkittaessa otettaisiin huomioon esiintymän hyödyntämiseen tarvittava aika ja muut hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneet seikat, esimerkiksi miten yleiselle tai yksityiselle edulle aiheutuvia haittoja olisi mahdollista vähentää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kaivosluvan voimassaolon jatkamisen edellytyksistä. Ensinnäkin esiintymää on pitänyt hyödyntää tehokkaasti ja järjestelmällisesti. Hyödyntämisen ei kuitenkaan ole tarvinnut olla tehokasta ja järjestelmällistä koko kaivosluvan voimassaolon ajan, vaan asiaa arvioidaan kokonaisuutena ottaen huomioon muun muassa kaivosmineraalien kysynnän ja hintojen syklisyys. Määräajan jatkaminen edellyttäisi myös, että esiintymä on edelleen hyödyntämiskelpoinen 47 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Lisäksi edellytettäisiin, että kaivoslaissa säädettyjä velvollisuuksia, joista keskeisimpiä ovat 18, 96, 97, 100, 101 ja 108 §:ssä säädettyt, samoin kuin 52 §:n nojalla annettuja lupamääräyksiä on noudatettu.

64 §. Kullanhuuhdantaluvan määräaikaisuus. Kullanhuuhdantalupa olisi voimassa enintään neljä vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Kumottavan lain 10 §:n 2 momentin nojalla kullanhuuhdontaan tarkoitettu valtaus on tarpeellisten tutkimusten määrä ja

laatu huomioon ottaen voimassa vähintään vuoden ja enintään viisi vuotta valtauskirjan antopäivästä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kullanhuuhdontaluvan voimassaoloajan harkintaperusteista, joista 1 kohdassa tarkoitettu peruste vastaisi kumottavassa laissa olevaa perustetta. Harkintaperusteita täydennettäisiin siten, että kullanhuuhdontaluvan voimassaolon pituuden määräytymisessä otettaisiin huomioon myös 2 kohdan nojalla yleiselle tai yksityiselle edulle aiheutuvien vahinkojen ja haittojen ehkäiseminen, rajoittaminen ja vähentäminen. Merkitystä olisi esimerkiksi erityisellä poronhoitoalueella poronhoitoon tai saamelaisten kotiseutualueella saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana kohdistuvien haittojen rajoittamistarpeella sekä alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen taikka laitoksen tai liikelaitoksen alueen kehittämistä koskevien suunnitelmien toteutumisen vaikeutumisella. Kun kullanhuuhdontaa harjoitetaan kansallispuistossa tai erämaa-alueella, olisi harkinnassa otettava huomioon, miten toiminta on sovittavissa yhteen näitä alueita koskevien tavoitteiden kanssa. Lisäksi harkintaan vaikuttaisivat muutkin hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneet seikat, esimerkiksi kullanhuuhtojen edellytykset ja suunnitelma harjoittaa lupaan perustuvaa toimintaa.

65 §. Kullanhuuhdontaluvan voimassaolon jatkaminen. Kullanhuuhdontalupa raukeaisi määräajan päättyessä. Luvan voimassaoloa olisi pykälän 1 momentin mukaan kuitenkin mahdollista jatkaa enintään kolme vuotta kerrallaan.

Kullanhuuhdontaluvan voimassaolon jatkamisen harkintaperusteista säädettäisiin 2 momentissa. Ensinnäkin kullanhuuhtojen on pitänyt tehokkaasti ja järjestelmällisesti harjoittaa kullanhuuhdontaa ja toiminnan jatkamiselle on vielä riittävät edellytykset, mikä vastaa kumottavan lain 10 §:n 3 momentissa säädettyä edellytystä. Lisäksi vaadittaisiin, että kullanhuuhtoja on noudattanut kaivolaisissa säädettyjä velvollisuuksia, joista keskeisimpiä ovat 24—28, 102, 103 ja 107 §:ssä säädetty velvollisuudet, samoin kuin 54 §:n nojalla annettuja lupamääräyksiä. Luvan voimassaolon jatkaminen edellyttäisi myös, ettei siitä aiheudu kohtuutonta haittaa yleis-

le tai yksityiselle edulle, esimerkiksi muille aluetta koskeville käyttö- ja kehittämistarpeille.

Kullanhuuhdontaluvan voimassaololle ei säädettäisi ylärajaa, mikä olisi olennainen muutos verrattuna kumottavan lain 10 §:n 3 momenttiin. Maisemallisten ja muiden ympäristövaikutusten kannalta on tarkoituksenmukaisempaa, että kullanhuuhdontaa jatketaan samalla alueella niin kauan kuin siihen on edellytykset eikä voimassaolon jatkamisesta aiheudu 2 momentin 4 kohdan mukaisesti kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Tämä aika voi vaihdella tapauskohtaisesti huomattavasti.

Päätettäessä kullanhuuhdontaluvan voimassaolon jatkamisesta, olisi samalla arvioitava muun muassa myös kaivannaisjärjteen jätehuoltosuunnitelman tarkistamistarve.

66 §. Hakemus luvan voimassaolon jatkamiseksi. Pykälän nojalla malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuuhdontaluvan voimassaolon jatkamista koskeva hakemus olisi toimitettava lupaviranomaiselle ennen luvan voimassaolon päättymistä.

Malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskevassa hakemuksessa tulisi olla selvitys 61 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista, kaivosluvan voimassaolon jatkamista koskevassa hakemuksessa 63 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista ja kullanhuuhdontaluvan voimassaolon jatkamista koskevassa hakemuksessa 65 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista. Hakemuksessa tulisi siten selvittää etenkin voimassa olevan luvan mukainen toiminta, toimintaa koskevat jatko-suunnitelmat ja niiden vaikutukset sekä toiminnan lopettamiseen liittyvät toimenpiteet ja jälkitoimenpiteet. Hakemukseen sovellettaisiin lisäksi vastaavasti, mitä 34 §:ssä säädetään lupahakemuksesta. Hakemuksessa ei kuitenkaan olisi tarpeen esittää selvitystä seikoista, jotka on tarvittavassa laajuudessa selvitetty jo alkuperäisessä hakemuksessa ja joiden osalta ei ole tapahtunut muutosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asetuk-senantovaltuudesta.

67 §. Malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan raukeaminen. Malminetsintälupa ja kullanhuuhdontalupa raukeaisivat, kun lupapäättöksessä määrätty voimassaoloaika

päättyy eikä voimassaoloa ole jatkettu 61 tai 65 §:n nojalla. Kun lupa on rauennut, ei lupaan perustuvaa toimintaa enää saisi jatkaa ja jälkitoimenpiteisiin olisi ryhdyttävä 15 ja 29 §:n mukaisesti.

Malminetsintälupa ja kullanhuuhdentalupa on tarkoitettu luvan mukaisen toiminnan harjoittamiseen, ja luvalla on vaikutuksia muiden etuihin ja oikeuksiin. Siten kaivosviranomaiselle on tarpeen säätää oikeus päättää, että malminetsintälupa ja kullanhuuhdentalupa raukeavat, jos toiminta on ollut keskeytyneenä malminetsintäluvan haltijasta tai kullanhuuhdojasta riippuvasta syystä yhtäjaksoisesti vähintään vuoden. Vireillepano-oikeus asiassa on kaivosviranomaisen lisäksi niillä, joiden etua tai oikeutta asiaa saattaa koskea, sekä kunnalla, jonka alueella malminetsintä-alue tai kullanhuuhdonta-alue sijaitsee. Kiinteistön omistajan ja haltijan lisäksi vireillepano-oikeus voisi tapauskohtaisesti olla myös kilpailevalla yhtiöllä, esimerkiksi toisella samasta alueesta tai kaivosmineraalista kiinnostuneella malminetsintäyhtiöllä. Vastaavaa ei ole kumottavassa laissa. Kaivosviranomaisen olisi asiaa harkitessaan sovellettava muun muassa hallintolain 6 §:ssä säädettyjä periaatteita. Kumottavan lain nojalla valtauksia on osittain tehty lähinnä sen vuoksi, että näin on saavutettu varallisuusarvoinen ja vaihdantakelpoinen etuus, tai sen vuoksi, että estettäisiin muu toiminta. Ehdotuksen tarkoituksena on estää tämä.

Malminetsintälupa ja kullanhuuhdentalupa raukeaisivat lisäksi kaivosviranomaisen päätöksellä, jos luvanhaltija tekee asiaa koskevan hakemuksen. Jos toimintaa ei enää olisi tarkoitus harjoittaa, olisi luvanhaltija velvollinen tekemään hakemuksen. Jos luvanhaltija laiminlyö velvollisuutensa, kaivosviranomaisen olisi harkittava luvan peruuttamista koskevan 70 §:n soveltamista.

68 §. Kaivosluvan raukeaminen. Määräaikainen kaivoslupa raukeaisi, kun lupapäätöksessä määrätty voimassaoloaika päättyy eikä voimassaoloa ole jatkettu 63 §:n nojalla. Määräaikainen kaivoslupa voisi lisäksi raueta sen mukaan kuin 2 ja 4 momentissa säädetään. Toistaiseksi voimassa olevan kaivosluvan raukeamisesta olisi voimassa, mitä 2 ja 4 momentissa säädetään. Kun lupa on rauennut, ei lupaan perustuvaa kaivostoimintaa

enää saisi jatkaa ja jälkitoimenpiteisiin olisi ryhdyttävä 15 luvun mukaisesti.

Kaivoslaki sisältää valtausjärjestelmän piirteitä, ja tähän järjestelmään on perinteisesti katsottu voitavan liittää velvoite kaivostoimintaan. Velvoitteen taustalla on tarve varmistaa, että lupaan perustuvat hyödyntämisoikeudet tulevat tehokkaasti käytetyksi eikä kilpailijoiden toimintaedellytyksiä tai esimerkiksi kiinteistöjen omistajien oikeuksia tarpeettomasti rajoiteta.

Kaivosluvassa tulisi 52 §:n nojalla antaa määräaika, jonka kuluessa olisi ryhdyttävä kaivostoimintaan tai muuhun sellaiseen valmistavaan työhön, joka osoittaa luvanhaltijan vakavasti pyrkivän varsinaiseen kaivostoimintaan. Jos tämä velvollisuus olisi laiminlyöty, lupaviranomaisen olisi päätettävä, että lupa raukeaa.

Jos kaivostoiminta on aloitettu annetussa määräajassa, mutta toiminta keskeytyisi luvanhaltijasta riippuvasta syystä vähintään viideksi vuodeksi, olisi lupaviranomaisen päätettävä, että kaivoslupa raukeaa. Vastaavaa sovellettaisiin, jos kaivostoiminnan voidaan katsoa tosiasiallisesti päättyneen lähinnä kaivostoiminnan vähäisyys huomioon ottaen.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettua asiaa voisi panna vireille lupaviranomainen omasta aloitteestaan, kunta, kiinteistön omistaja tai muu haittaa kärsivä asianosainen.

Vaikka kaivosluvan raukeamiselle 2 momentissa säädetty edellytykset täyttyisivät, voisi lupaviranomainen 3 momentin nojalla lykätä enintään kahdesti kaivosluvan raukeamista ja antaa uuden määräajan kaivostoiminnan aloittamiselle tai määräajan toiminnan jatkamiselle. Raukeamista olisi mahdollista lykätä enintään yhteensä kymmenellä vuodella.

Kaivosluvan haltijan olisi haettava 3 momentissa tarkoitettua lykkäystä, ennen kuin kaivoslupa raukeaa 2 momentin nojalla. Hakemuksessa tulisi esittää syy lykkäykselle sekä suunnitellut toimenpiteet kaivostoiminnan aloittamiseksi tai jatkamiseksi ja niiden aikataulu. Edellytyksenä hakemuksen hyväksymiselle olisi, että hakijan esittämää syytä on pidettävä perusteltuna ja suunnitelmaa riittävän yksityiskohtaisena siten, että kaivostoiminnan aloittamiselle tai jatkamiselle on todennäköiset edellytykset. Päätöksestä ei

myöskään saisi aiheutua kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Harkinnassa olisi merkitystä muun muassa, jos kaivosalueen tai sen lähellä olevien alueiden jatkokutkimuksissa on paikallistettu lisää malmia siten, että kaivostoiminnan kannattavuus paranisi. Harkinnassa olisi myös mahdollista ottaa huomioon kaivosmineraalien kysynnän ja hintojen syklisyys, joka on voinut estää tai viivästyttää toiminnan aloittamista tai kaivoksen uudelleen avaamista, sekä kysyntätilanteen oleellinen parantuminen. Harkintaan voi vaikuttaa myös, jos kaivostoiminnan harjoittaja on vaihtunut ja uudella toiminnanharjoittajalla on paremmat taloudelliset ja muut edellytykset kaivostoimintaan taikka jos kaivostoiminnan harjoittaja on saanut järjestetyksi rahoituksen tai yhteistyösopimuksen vahvan yhteistyökumppanin kanssa. Tarkempia säännöksiä hakemuksesta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

Kaivoslupa raukeaisi lisäksi 4 momentin nojalla lupaviranomaisen päätöksellä, jos kaivosalue ei kuulu luvanhaltijalle tai luvanhaltija ei ole saanut sitä haltuunsa 82 §:n mukaisesti viiden vuoden kuluttua luvan myöntämisestä taikka luvanhaltija tekee asiaa koskevan hakemuksen. Jos kaivostoimintaa ei enää olisi tarkoitus harjoittaa, luvanhaltija olisi velvollinen tekemään hakemuksen. Jos luvanhaltija laiminlyö velvollisuutensa, lupaviranomaisen olisi harkittava luvan peruuttamista koskevan 70 §:n soveltamista. Lupaviranomainen selvittäisi viran puolesta viiden vuoden kuluttua kaivosluvan myöntämisestä, kuuluuko kaivosalue luvanhaltijalle tai onko luvanhaltija saanut alueen haltuunsa 82 §:n mukaisesti kaivostoimituksessa.

Kumottavan lain 50 §:ssä säädetään kaivosoikeuden menetetyksi julistamisesta. Säännös vastaisi keskeisiltä osin ehdotettua pykälää, mutta raukeamista olisi nykyisestä poiketen mahdollista lykätä enintään kymmenellä vuodella.

69 §. Luvan muuttaminen. Pykälässä säädetäisiin malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuuhtonaluvan muuttamisesta. Kumottavan lain nojalla valtausoikeuden tai kaivosoikeuden muuttaminen ei ole mahdollista, vaan asiassa on jouduttu soveltamaan hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä.

Lupaviranomaisen olisi muutettava lupaa, jos toiminnasta aiheutuu kaivoslaissa kielletty seuraus, esimerkiksi malminetsintäalueella 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu seuraus, kaivostoiminnassa 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu seuraus ja kullanhuuhtonnassa 24 §:n 2 momentissa tarkoitettu seuraus, jota ei ole ollut mahdollista ottaa huomioon lupaharkinnassa. Lupaa olisi lisäksi muutettava, jos toiminnasta aiheutuvat haitalliset vaikutukset poikkeaisivat olennaisesti ennalta arvioidusta. Jos toiminnan seuraukset tai vaikutukset on arvioitu virheellisesti sen vuoksi, että lupahakemus on ollut 70 §:ssä tarkoitettulla tavalla virheellinen tai puutteellinen, sovelletaisiin luvan peruuttamista koskevaa 70 §:ää.

Vireillepano-oikeus luvan muuttamiseksi 1 momentissa tarkoitetuilla perusteilla olisi lupaviranomaisen lisäksi asiassa toimialallaan yleistä etua valvovalla viranomaisella sekä kiinteistön omistajalla tai muulla haittaa kärsivällä asianosaisella.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivosviranomaisen olisi hyväksyessään kullanhuuhtonaluvan siirron 73 §:n nojalla tarkistettava lupamääräyksiä ja 26 §:n 3 momentin nojalla tehtyä ratkaisua, jonka mukaan rakentaminen on katsottu välttämättömäksi. Tarkistaminen on tarpeen ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa siirron saaneella kullanhuuhtojalla on olennaisesti muunlaiset edellytykset harjoittaa luvan mukaista toimintaa. Kaivosviranomaisen tulisi etenkin arvioida, täytyvätkö rakentamisen välttämättömyyttä koskevat edellytykset edelleen. Kaivosviranomainen olisi lisäksi 111 §:n nojalla arvioitava vakuuden lajin ja suuruuden tarkistamista, kun se hyväksyy luvan siirron.

Luvanhaltija olisi 3 momentin nojalla velvollinen hakemaan malminetsintäluvan muuttamista, jos tutkimussuunnitelmaa muutetaan tai täydennetään tai malminetsinnässä tapahtuu muita muutoksia siten, että lupamääräysten tarkistaminen esimerkiksi vakuuden osalta on tarpeen. Vaikutuksiltaan vähäiset muutokset eivät edellyttäisi luvan muuttamista. Vaikutusten laajuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon muun muassa, mitä 11 §:n 2 momentissa ja muualla laissa säädetään. Jos malminetsintälupa perustuu toimintaa on tarkoitus muuttaa siten, että ryhdytään tekemään suurehkoja tutkimus-

kaivantoja tai -ojia, koelouhintaa tai vaikutuksiltaan vastaavia toimenpiteitä, luvanhaltijan olisi haettava luvan muutosta. Malminetsintätutkimusten eteneminen saattaa poiketa siitä, mitä lupaa tai sen voimassaolon jatkamista koskevaa lupaa haettaessa on osattu arvioida tarpeelliseksi. Sen vuoksi luvanhaltijalla voi olla tarve muokata malminetsintätutkimuksia koskevaa suunnitelmaa olennaisesti luvan voimassaoloaikana. Pykälän 3 momentin nojalla malminetsintäluvan haltija voisi myös tällaisissa tilanteissa hakea lupamääräysten tarkistamista.

Kaivosluvan haltija olisi 4 momentin nojalla velvollinen hakemaan kaivosluvan muuttamista, jos kaivosalue tai kaivoksen apualue ei enää ole osittain tai kokonaan 19 §:ssä tarkoitetulla tavalla välttämätön. Kaivosluvan haltija olisi myös velvollinen hakemaan kaivosluvan muuttamista, jos kaivostoiminnassa tapahtunut muutos edellyttää lupamääräysten tarkistamista. Vaikutuksiltaan vähäiset kaivostoiminnan muutokset eivät edellyttäisi luvan muuttamista. Vaikutusten laajuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon muun muassa, mitä 18 §:n 1 momentissa ja muualla laissa säädetään. Jos kaivosluvan haltija sen sijaan haluaisi laajentaa kaivosaluetta taikka saada käyttö- tai muita erityisiä oikeuksia uusille kaivoksen apualueille, olisi tämän haettava uutta kaivoslupaa ja tarvittaessa kaivosalueenastulupaa.

Kullanhuuhtoja olisi 5 momentin nojalla velvollinen hakemaan luvan muuttamista, jos kullanhuuhdonnassa tapahtuu määrällisiä, laadullisia tai aikataulullisia muutoksia, jotka edellyttävät lupamääräysten tarkistamista esimerkiksi vakuuden tai kullanhuuhdonnassa käytettävien menetelmien osalta. Vaikutuksiltaan vähäiset muutokset eivät edellyttäisi luvan muuttamista. Vaikutusten laajuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon muun muassa, mitä 24 §:n 2 momentissa ja muualla laissa säädetään.

Kullanhuuhtoja voisi lisäksi 5 momentin nojalla hakea kullanhuuhdontaluvan muuttamista, kun rakentamisen edellytyksiä kullanhuuhdonta-alueelle voidaan arvioida uudelleen. Kaivosviranomaisen on 26 §:n mukaisessa harkinnassa voinut päätyä siihen, ettei rakentamista ole pidettävä välttämättömänä tai ettei asiaa ole mahdollista arvioida.

Kun kullanhuuhdontalupa on ollut voimassa muutaman vuoden, saattaa kullanhuuhtojalla olla riittävästi näyttöä kullanhuuhdonnalan laajuudesta ja vuosittain talteen otetusta kulta-äärästä, jolloin kaivosviranomaisen on mahdollista arvioida rakentamisen edellytyksiä uudestaan.

Pykälän 6 momentin nojalla luvan muuttamista koskevaan hakemukseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä 34 §:ssä säädetään lupahakemuksesta. Hakemuksessa ei kuitenkaan olisi tarpeen esittää selvitystä seikoista, joiden osalta ei ole tapahtunut muutosta.

Jos luvanhaltija laiminlöisi 3—5 momentissa säädetyn velvollisuutensa, lupaviranomaisen olisi harkittava, onko luvan peruuttamista koskevaa 70 §:ää sovellettava.

70 §. Luvan peruuttaminen. Pykälässä säädetäisiin malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuuhdontaluvan peruuttamisesta. Asia tulisi vireille lupaviranomaisen aloitteesta. Kumottavan lain nojalla valtausoikeuden tai kaivosoikeuden menetetyksi julistaminen on ollut mahdollista, jos lakiin perustuvat maksut ja korvaukset maanomistajalle tai valtiolle on laiminlyöty, ja muutoin asiassa on jouduttu soveltamaan hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä.

Luvan peruuttaminen edellyttäisi luvanhaltijalta tahallista tai tuottamuksellista menettelyä. Lupaviranomainen olisi velvollinen harkitsemaan malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuuhdontaluvan peruuttamista, jos hakemuksessa tai sen liitteissä on annettu sellaisia virheellisiä tietoja esimerkiksi hakijasta taikka toimintaa koskevista suunnitelmista tai niiden vaikutuksista, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämisen edellytyksiin tai muutoin lupaharkintaan. Jos hakija jättää ilmoittamatta lupaharkinnan kannalta olennaisen seikan, joka oli hakija tiedossa tai joka olisi pitänyt tietää, voitaisiin lupa peruuttaa. Luvan peruuttamista olisi myös harkittava, jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä, esimerkiksi 31 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Luvan peruuttamista olisi lisäksi harkittava, jos luvanhaltija on laiminlyönyt valvonnan kannalta tarpeellisen selvitysvollisuuden, esimerkiksi 14 §:n 1 momentissa, 18 §:n 2 momentissa, 28 §:n 1 momentissa tai 152 §:n 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden. Luvan

peruuttaminen tulee harkittavaksi silloinkin, jos luvanhaltija on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut muita säädettyjä velvollisuuksia (esimerkiksi 12 ja 27 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta, 96, 97, 99—103 §:ssä säädettyä korvausvelvollisuutta sekä 107 ja 108 §:ssä säädettyä vakuusvelvollisuutta), rajoituksia (esimerkiksi 11 §:n 1 momentissa, 21 §:ssä ja 24 §:n 1 momentissa säädettyä rajoitusta) taikka 51, 52 tai 54 §:n nojalla annettuja tai muita lupamääräyksiä. Jos esimerkiksi kaivosluvassa asetettua määräaikaa luvan tarkistamiseen liittyvien selvitysten toimittamiselle ei ole noudatettu, luvan peruuttamista koskevaa säännöstä olisi mahdollista soveltaa.

Lupaviranomaisen olisi annettava luvanhaltijalle määräaika korjata 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetut puutteet, rikkomukset tai laiminlyönnit, jos ne ovat korjattavissa tai niiden arvioidaan olevan vähäisiä.

Pykälässä on otettu huomioon luvanhaltijan oikeusturva. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi luvan peruuttamismahdollisuudet on sidottu vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

71 §. Kaivosaluelunastusluvan voimassaolo. Pykälässä säädettäisiin kaivosaluelunastusluvan voimassaolosta ja voimassaolon jatkamisesta sekä raukeamisesta.

Pykälän 1 momentin nojalla kaivosaluelunastuslupa olisi lähtökohtaisesti voimassa toistaiseksi samoin perustein kuin kaivoslupa 62 §:n nojalla. Lupa voisi olla voimassa myös määräajan, kuten kaivoslupa 62 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin nojalla valtioneuvosto voisi myöntää määräajan voimassa olevalle kaivosaluelunastusluvalla jatkoaikaa toistaiseksi tai määräajaksi. Luvan voimassaolon jatkamiseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä kaivosluvan voimassaolon jatkamisesta 63 §:ssä säädetään. Asiaa koskeva hakemus olisi toimitettava valtioneuvostolle eli käytännössä työ- ja elinkeinoministeriölle ennen luvan voimassaolon päättymistä. Hakemukseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä 35 §:ssä säädetään kaivosaluelunastuslupaa koskevas-

ta hakemuksesta. Tarkempia säännöksiä hakemuksesta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin nojalla kaivosaluelunastuslupa raukeaisi määräajan päättyessä, jollei kyse ole toistaiseksi voimassa olevasta lupapäätöksestä. Lupa raukeaisi myös, jos kyseistä kaivoshanketta koskevaa kaivoslupaa ei myönnettäisi. Vastaavasti jos kaivosluvassa vahvistettu kaivosalue olisi pienempi kuin kaivosaluelunastusluvassa, raukeaisi kaivosaluelunastuslupa siltä osin kuin kyse on kaivosluvan nojalla kaivosalueeseen kuulumattomasta alueesta. Kaivosaluelunastuslupa raukeaisi lisäksi, jos kyseistä kaivoshanketta koskeva kaivoslupa raukeaisi 68 §:n nojalla tai se peruutettaisiin 70 §:n nojalla. Jos kaivoslupaa muutettaisiin 69 §:n nojalla siten, että kaivosalueen pinta-ala pienenis, raukeaisi kaivosaluelunastuslupa vastaavasti niiden alueiden osalta, jotka eivät enää kuulu kaivosalueeseen.

Pykälän 4 momentin nojalla valtioneuvoston olisi päätettävä, että kaivosaluelunastuslupa raukeaa, jos luvanhaltija tekee asiaa koskevan hakemuksen valtioneuvostolle. Tämä voisi tulla kysymykseen esimerkiksi sen takia, ettei lupaan perustuva käyttöoikeus enää olisi tarpeen, koska luvanhaltija on hankkinut alueen omistukseensa.

72 §. Luvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskevan asian käsittely. Malminetsintäluvan, kullanhuuhtontaluvan ja kaivosluvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista, peruuttamista sekä kaivosaluelunastusluvan voimassaolon jatkamista ja raukeamista koskeva asia käsiteltäisiin kuten vastaava lupa-asia noudattaen, mitä muun muassa 37—42 §:ssä säädetään lupahakemuksen käsittelystä, 45—54 §:ssä lupaharkinnasta, 56—59 §:ssä lupapäätöksestä ja 60—65 §:ssä luvan voimassaolosta.

73 §. Luvan siirto. Malminetsintäluvut, kaivosluvut ja kullanhuuhtontaluvut ovat haltijoilleen varallisuus oikeudellisia etuuksia, joiden on tarpeen olla siirrettäviä. Pykälässä säädettäisiin siirtoa koskevasta menettelystä ja siirron hyväksymiseen liittyvästä harkinnasta. Säännös vastaa keskeisiltä osin kumottavan lain 13, 42 ja 54 §:ää.

Pykälän nojalla lupa olisi mahdollista siirtää vain kokonaisuudessaan. Asian ratkaisisi kaivosviranomainen, vaikka kyse olisi 33 §:n 1 momentissa tarkoitettusta kaivoslupa-asiasta.

Pykälän 1 momentin nojalla siirron saajan tulee täyttää vastaavat vaatimukset kuin luvanhaltijalta lain mukaan edellytetään. Kyseeseen tulevat lähinnä 31 §:ssä säädetty edellytykset.

Pykälän 1 momentin nojalla uraanin ja toriumin tuottamista koskevan kaivosluvan siirron saajalla tulee olla ydinenergialain mukainen lupa kaivostoimintaa. Ydinenergialain nojalla luvat eivät ole siirrettävissä. Sen sijaan lienee mahdollista luovuttaa uraanikaivos toiselle, mistä seuraa luovuttajalla olleen luvan peruuttaminen, joskaan tämä ei välttämättä johda vapautumiseen luvan haltijan velvollisuuksista ydinenergialain 10 §:n nojalla. Uraanikaivoksen uuden omistajan tai haltijan olisi haettava uutta lupaa ydinenergialain nojalla, mutta tällä ei ole subjektiivista oikeutta saada lupa. Aiemman luvanhaltijan lupa peruutettaisiin, minkä jälkeen lupa olisi mahdollista myöntää uudelle luvanhaltijalle. Kaivosviranomainen voisi päättää uraanin tai toriumin tuottamista koskevan kaivosluvan siirrosta, kun ydinenergialain mukainen lupapäätös on lainvoimainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvan siirtoa koskevasta menettelystä. Luvanhaltijan olisi haettava siirtoa toimittamalla kaivosviranomaiselle asiaa koskeva hakemus, jossa on esitetty siirron saajaa koskevat tiedot ja siirron käsittelyn kannalta muut merkitykselliset seikat, jotka liittyvät lähinnä 46 §:n 1 momentin 8 kohdassa ja 48 §:n 1 momentissa mainittujen seikkojen arviointiin. Hakemukseen olisi liitettävä tarvittavat viranomaisen todistukset, rekisterinotteet ja vastaavat asiakirjat, esimerkiksi kaupparekisterinote siirron saajasta. Hakemukseen olisi myös liitettävä siirron saajan suostumus.

Pykälän 3 momentin nojalla kaivosviranomaisen olisi hyväksyttävä luvan siirto, jos siirron saaja täyttää 1 momentissa säädetty edellytykset ja viranomaiselle on toimitettu 2 momentissa tarkoitettut selvitykset. Kaivosviranomainen voisi kuitenkin hylätä luvan siirtoa koskevan hakemuksen, jos on painavia perusteita epäillä siirron saajan edellytyksiä

tai tarkoitusta ryhtyä luvan mukaiseen toimintaan taikka, kun kyse on kaivosluvasta, huolehtia kaivostoiminnan aloittamisesta. Kaivosviranomainen voisi myös hylätä luvan siirtoa koskevan hakemuksen, jos siirron saaja on aikaisemmin olennaisella tavalla laiminlyönyt kaivoslakiin perustuvia velvollisuuksia.

Kun kaivosviranomainen on 3 momentin nojalla hyväksynyt kaivosluvan siirron, tulisi sen 4 momentin nojalla viran puolesta siirtää kaivosaluelunastuslupa samalle luvanhaltijalle, jolle kaivoslupa on siirtynyt.

Varauspäätöstä ei olisi mahdollista siirtää, kuten ei nykyisinkään. Varaus on tarkoitettu malminetsintälupahakemuksen valmistelua varten. Varausilmoituksen käsittelyyn ei liity perusteellista selvitystä, vaan varauspäätös perustuu lähinnä varaajan ilmoittamiin tietoihin. Vasta hyväksyty malminetsintälupa olisi siirrettävissä. Tavoitteena olisi nykyiseen tapaan estää varausten avulla tapahtuva keinottelu ja muut järjestelmän väärinkäytökset.

74 §. Luvan siirtoa koskevan päätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen. Kumottavan lain 13 ja 42 §:n nojalla siirtomerkinä on tehtävä alkuperäiseen valtauskirjaan ja kaivoskirjaan. Kumottavan lain 55 §:n nojalla valtaus- tai kaivosoikeuden siirtymisestä on kuulutettava asianomaisessa kunnassa sen mukaan kuin julkisista kuulutuksista annettussa laissa säädetään. Lisäksi on noudatettu käytäntöä, jossa valtausoikeuden siirtoa koskevassa päätöksessä siirron saaja on veloitettu tiedottamaan asiasta valtausalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille.

Pykälän 1—5 momentissa säädettäisiin malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuhdontaluvan siirtoa koskevan päätöksen antamisesta ja sitä koskevasta tiedottamisesta. Päätöksen antamiseen sovellettaisiin 1 momentin nojalla 57 §:ssä säädettyä julkipanomenettelyä.

Kaivosviranomaisen olisi 2 momentin nojalla toimitettava luvan siirtoa koskeva päätös hakijalle ja jäljennös siitä siirron saajalle. Malminetsintäluvan ja kaivosluvan siirron saaja veloitettaisiin ilmoittamaan asia luvassa tarkoitettuun malminetsintäalueeseen tai kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille. Samalla siirron saaja päivittäisi kiinteistöjen omistajia koskevat tiedot, mikä

on tarpeen muun muassa 12 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden sekä 99—101 §:ssä säädetyn korvausvelvollisuuden kannalta.

Kaivosviranomaisen olisi julkaistava 3 momentin nojalla tieto päätöksestä ainakin yhdessä päätöksessä tarkoitetun toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Koska luvan siirtoa koskeva päätös ei välittömästi vaikuta kiinteistöjen omistajien tai haltijoiden asemaan, ei päätöksen antamisesta olisi tarpeen erikseen ilmoittaa näille. Toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä tapahtuvaa ilmoittamista olisi pidettävä riittävänä.

Kaivosviranomaisen olisi 4 momentin nojalla huolehdittava, että tieto päätöksestä julkaistaisiin viipymättä kunnissa, joiden aluetta siirtopäätös koskee.

Kaivosviranomaisen olisi lisäksi 5 momentin nojalla huolehdittava, että luvan siirtoa koskevasta päätöksestä tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmään.

Kun kaivosviranomainen on 73 §:n 4 momentin nojalla tehnyt viran puolesta luvan haltijaa koskevan muutoksen kaivosalueenastuslupaun, olisi kaivosviranomaisen tiedotettava siitä 6 momentin nojalla sekä alkuperäiselle luvanhaltijalle että siirron saajalle. Käytännössä kaivosviranomainen voi hoitaa asian samassa yhteydessä, kun se toimittaa kaivosluvan siirtoa koskevan päätöksen luvan siirtoa hakeneelle ja jäljennöksen siitä siirron saajalle.

75 §. Varauspäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen. Kaivosasetuksen 2 §:n nojalla varaajalle on ilmoitettava varausilmoituksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Muille kuin varaajalle ei varauspäätöksestä nykyisin tiedoteta.

Varauspäätös annettaisiin 1 momentin nojalla samaan tapaan kuin malminetsintä lupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskeva päätös 57 §:n nojalla julkipanon jälkeen.

Kaivosviranomaisen olisi 2 momentin nojalla toimitettava varauspäätös varausilmoituksen tehneelle varaajalle.

Kaivosviranomaisen olisi 3 momentin nojalla julkaistava tieto päätöksestä ainakin yhdessä päätöksessä tarkoitetulla varausalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä ja tarvittaessa sellaisessa sanomalehdessä, josta alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajien ja

haltijoiden voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon asiasta. Pääsääntönä voidaan varausalueen koon takia pitää, että alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajia ja haltijoita ei ole mahdollista selvittää. Varauksen ei myöskään voida katsoa välittömästi vaikuttavan kiinteistöjen omistajien tai haltijoiden asemaan, mutta tärkeänä on pidettävä, että tieto asiasta saavuttaa mahdollisimman hyvin varausalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajat ja haltijat. Tämän vuoksi olisi tapauskohtaisesti myös ilmoitettava asiasta muussakin kuin varausalueen sijaintipaikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Tämä voi etenkin tulla kysymykseen silloin, kun kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden voidaan arvioida asuvan muualla kuin varausalueen sijaintipaikkakunnalla.

Lisäksi kaivosviranomaisen olisi 4 momentin nojalla huolehdittava, että tieto päätöksestä viipymättä julkaistaan kunnissa, joiden alueilla varausalueet sijaitsevat.

Jos kaivosviranomainen hylkää varauksen, ei pykälän 3 ja 4 momenttia sovelleta.

76 §. Varauspäätöksen voimassaolo. Varauspäätös olisi 1 momentin nojalla voimassa enintään kaksikymmentäneljä kuukautta siitä, kun varausilmoitus on tehty. Kumottavan lain 7 §:n 4 momenttia on tulkittu siten, että varaus voi olla voimassa joko vuoden tai neljä kuukautta. Käytännössä varaukset on lähes poikkeuksetta myönnetty vuodeksi. Ehdotuksen mukaan kaivosviranomaisen tulisi aina tapauskohtaisesti harkita, montako kuukautta varauspäätös on voimassa. Tällöin olisi erityisesti otettava huomioon tutkimussuunnitelman laadintaan ja muihin malminetsintä lupahakemuksen valmisteleviin toimenpiteisiin tarvittava aika. Merkitystä olisi myös muilla ilmoituksen käsittelyn yhteydessä ilmenneillä seikoilla, kuten sillä, onko varaajalla tarkoitus tehdä 7 §:ssä tarkoitettua etsintätöitä ja sellaista muuta malminetsintää, johon ei 9 §:n nojalla vaadita lupaa. Lisäksi viranomaisen olisi harkinnassa otettava huomioon muun muassa yleiselle ja yksityiselle edulle aiheutuvien haittojen rajoittaminen ja vähentäminen, jolloin merkitystä olisi esimerkiksi alueen muilla käyttötarkoituksilla tai muilla suunnitelluilla käyttötarkoituksilla. Jos varausalue on poikkeuksellisen laaja, mutta varausilmoitusta ei 55 §:n 2 momentin

nojalla hylätä varausalueen laajuuden johdosta, tulisi kaivosviranomaisen tällöin kuitenkin yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi määrätä varauspäätöksen voimassaolo selvästi enimmäisvoimassaoloaikaa lyhyemmäksi.

Varauspäätös raukeaisi 2 momentin nojalla määräajan päättyessä. Varauspäätös raukeaisi myös, kun sen tuottamalla etuoikeudella on haettu malminetsintä lupaa 34 §:ssä säädetyllä tavalla. Kaivosviranomaisen olisi lisäksi päätettävä, että varauspäätös raukeaa, jos varaaja tekee asiasta kirjallisen ilmoituksen kaivosviranomaiselle.

Kaivosviranomaisen voisi 3 momentin nojalla myös peruuttaa varauspäätöksen, jos varausilmoituksessa tai sen liitteissä on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja esimerkiksi malminetsintä lupahakemusta valmistelevista toimenpiteistä, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet varauspäätökseen liittyvään harkintaan.

III OSA. KAIVOSTOIMITUS, KORVAUKSET JA VAKUUKSET

8 luku. Kaivostoimitus ja siinä suoritettavat korvaukset

77 §. Kaivostoimitus. Pykälässä säädettäisiin kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen liittyvästä kiinteistötoimituksesta, josta käytettäisiin nimitystä kaivostoimitus. Tässä toimituksessa lunastettaisiin kaivosalueen lunastuslupa ja kaivoslupa haltijalle tulevat oikeudet, määrättäisiin korvaukset ja tehtäisiin tarvittavat kiinteistötekniiset toimenpiteet. Kaivostoimitus korvaisi kumottavassa laissa tarkoitetun kaivospiiritoimituksen.

Milloin erityissäännöksiä ei 8 luvussa ole, sovellettaisiin lunastuslakia. Kaivostoimituksessa määrättäisiin korvaus lunastuslain 29 §:n täyden korvauksen periaatetta noudattaen. Korvaus muodostuu kohteen- ja haitan korvauksesta sekä vahingonkorvauksesta. Korvauksen määräämisen perusteet käyvät ilmi lunastuslaista, jonka säännösten sijaan tai niitä täydentäen sisällytettäisiin 8 lukuun kaivoshankkeiden erityispiirteiden vuoksi erityiset säännökset. Kun korvauskysymys on kaivostoimituksessa käsitelty ja ratkaistu,

sisältää se myös korvauskysymyksen lopullisen ratkaisun. Toimitusmenettelystä ja korvauksista olisi siten voimassa, mitä lunastuslaissa säädetään, jollei kaivoslaista muuta johdu.

Virheen korjaamisesta tai oikaisemisesta sekä toimituksen tai päätöksen purkamista koskevasta esityksestä olisi voimassa, mitä kiinteistönuodostamislain 22 luvussa säädetään. Lisäksi kaivostoimitukseen sovelletaan muutoinkin, mitä kiinteistönuodostamislainsäädäntöön.

Kaivostoimituksen suorittaa lunastuslain 12 §:n 1 momentin mukaan lunastustoimikunta, johon kuuluu toimitusinsinööri ja kaksi uskottua miestä. Toimitusmenettelyn yksinkertaistamiseksi ehdotetaan pykälän 2 momentissa, että kaivostoimitus voitaisiin kuitenkin suorittaa ilman uskottuja miehiä, jos kukaan kaivostoimituksen asianosainen ei sitä vaadi eikä toimituksessa ole kyse korvauksista. Kaivostoimituksen asianosainen määriteltäisiin 81 §:ssä.

78 §. Toimivaltainen maanmittaustoimisto. Pykälä vastaisi lunastuslain 6 §:n toimivaltasäännöstä.

79 §. Kaivostoimituksen vireille tulo. Kaivosalueen lunastusluvassa hyväksytyt mukaisesti lupa oikeuttaisi kaivosalueeksi tarvittavien alueiden käyttöoikeuksien lunastamiseen. Kaivosluvassa hyväksytyt mukaisesti kaivoslupa oikeuttaisi kaivoksen apualueeksi tarvittavien alueiden rajoitettujen käyttöoikeuksien ja muiden erityisten oikeuksien lunastamiseen. Kaivosalueen lunastuslupa ja kaivoslupa olisivat 31 §:n 3 momentin nojalla samalla kaivostoiminnan harjoittajalla.

Toimivaltaisen maanmittaustoimiston olisi välittömästi saatuaan kaivosalueen lunastusluvasta myöntämistä koskevasta päätöksestä tiedon 59 §:n 2 momentin nojalla ja kaivosluvasta myöntämistä koskevasta päätöksestä tiedon 58 §:n 2 momentin nojalla annettava määräys kaivostoimitusta varten. Pykälä vastaisi lunastuslain 11 §:n 1 momentin toimitusmääräystä koskevaa säännöstä. Koska kaivostoimitus tulisi viipymättä vireille, ei lunastuslain 34 § käytännössä tulisi sovellettavaksi.

Käytännössä kaivosalueen lunastusluvasta ja kaivosluvasta antamisten ajankohdat voivat poiketa toisistaan jonkin verran. Kaivosto-

mitus tulee kuitenkin aina viipymättä vireille, kun toimivaltainen maanmittaustoimisto on saanut tiedon joko kaivosluvasta tai kaivosalueenlunastusluvasta.

Jos kaivosluvan haltija on sopinut kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajien kanssa alueen käyttö- tai omistusoikeuden luovutuksesta, ei päätöstä kaivosalueenlunastusluvasta tehdä. Jos sopimus koskee vain osaa kiinteistöistä, ei kaivosalueenlunastuslupa näiden osalta tehdä. Tällöin kaivostoimitus tulee vireille toimivaltaisen maanmittaustoimiston saatua tiedon kaivosluvasta, ja kaivostoimituksessa kaivosaluetta koskevat kiinteistötieteelliset toimenpiteet määräytyisivät kaivosluvan perusteella.

Kaivostoimitus tulisi vireille, vaikka kaivosalueenlunastusluvasta tai kaivosluvasta valittaisiin. Kaivostoimitusta ei kuitenkaan saisi lopettaa, ennen kuin kaivosalueenlunastuslupa ja kaivoslupa ovat saaneet lainvoiman. Pykälä vastaisi lunastuslain 50 §:n 2 momenttia. Kaivosviranomaisen tulisi toimivaltaisen maanmittaustoimiston pyynnöstä antaa lausunto sen selvittämiseksi, ovatko luvat lainvoimaisia.

80 §. Kaivostoimituksen kustannukset. Kaivosalueenlunastusluvan ja kaivosluvan haltija vastaa kaivostoimituksen kustannuksista. Kaivostoimituksen kustannuksiin sovelletaan vastaavasti, mitä lunastuslain 11 luvussa säädetään kustannuksista.

81 §. Kaivostoimituksen asianosainen. Jotta menettely kaivostoimituksessa olisi yhdenmukainen lunastuslain ja kiinteistönmuodostamislainsäädännön kanssa, kaivostoimituksen asianosainen määriteltäisiin kiinteistönmuodostamislain 17 §:n 1 momentin mukaisesti. *Kaivostoimituksen asianosainen* olisi asianomainen kaivosalueenlunastusluvan ja kaivosluvan haltija sekä muu henkilö, jonka oikeutta tai etua toimitus välittömästi koskee. Tällöin kaivostoimituksen asianosainen yleensä olisi se kiinteistön omistaja, jonka omaisuuden käyttöoikeus lunastetaan taikka jonka omaisuuden muuten puututaan, mutta voisi kaivoshankkeiden usein laajalle ulottuvien vaikutusten takia olla sellainenkin, joka ei luovuta käyttöoikeutta omaisuuteen tai jonka omaisuuteen ei muuten puututa.

Selvyyden vuoksi ja jotta kaivoshankkeissa olisi laaja hankkeen vaikutuksiin perustuva

mahdollisuus esittää kaivostoimituksessa vaatimuksia, todettaisiin pykälässä, että kaivoksesta taikka kaivosalueen tai kaivoksen apualueen käyttämisestä aiheutuvasta haitasta tai vahingosta voitaisiin määrätä korvaus lunastuslain 38 §:n estämättä. Korvauksia arvioitaessa ja määrättäessä sellainen henkilöpiiri, jolta ei lunasteta omaisuuden käyttöoikeutta tai jonka omaisuuteen ei muuten puututa, olisi kaivostoimituksessa asetettava samaan asemaan kuin ne, joilta omaisuuden käyttöoikeus lunastetaan tai joiden omaisuuteen muuten puututaan. Koska korvaus voidaan parhaiten selvittää korvausta vaativan aloitteesta, kun kyseessä on kiinteistö, josta ei luovuteta alueiden käyttöoikeutta kaivosaluetta varten tai jossa ei ole kyse muusta omaisuuteen puuttumisesta, tulisi tällaista korvausta virallisperiaatteesta poiketen kaivostoimituksessa erikseen vaatia.

82 §. Haltuunotto. Pykälässä säädettäisiin kaivosalueen ja kaivoksen apualueen käyttöoikeuden ja muiden erityisten oikeuksien lunastuslaissa tarkoitettua haltuunotosta. Kaivosalueenlunastusluvan haltijalle syntyisi kaivostoimituksen haltuunottohetkellä kiinteistön kohdistuvan muun oikeuden estämättä (esimerkiksi kiinnityksen) käyttö- ja muu oikeus kaivosalueeseen ja kaivosluvan haltijalle, joka käytännössä on aina sama kuin kaivosalueenlunastusluvan haltija, kaivoksen apualueeseen kaivosluvan mukaisesti rajoitettu käyttö- tai muu erityinen oikeus.

Haltuunotto edellyttäisi haltuunottokatselmusta, jossa selvitetään haltuun otettava omaisuus. Katselmus tapahtuisi kaivostoimituksessa. Haltuunotto voisi tapahtua haltuunottokatselmuksen yhteydessä tai jonakin haltuunottokatselmuksessa määrättävänä myöhempänä ajankohtana. Haltuunotto olisi kuitenkin mahdollista vasta, kun kaivostoimituksessa määrätty ennakkorvaus on maksettu. Ennakkorvauksen suuruudesta säädetään lunastuslain 61 §:ssä, ja sen tulee muissa kuin lunastuslain 57 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa olla kolme neljäsosaa haltuun otettavan omaisuuden osalle tulevan lunastuskorvauksen arvioidusta määrästä.

Jos haltuunotosta aiheutuisi lunastuslain 57 §:n 2 momentissa tarkoitettu asunnon menetyksen taikka elinkeinon tai ammatin vaikeu-

tuminen, voitaisiin 3 momentin nojalla kaivostoimituksessa määrätä kaivostoimituksen asianosaisen vaatimuksesta, että haltuunottoa siltä osin lykätään asianosaiselle määrättävän ennakkokorvauksen maksamisen jälkeiseen aikaan, joka saa olla enintään kolme kuukautta. Muilta osin haltuunotto tapahtuisi normaaliin tapaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin omaisuuden poistamisesta haltuun otetulla alueella, jos siitä ei päästäisi sopimukseen.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin kaivostoimituksen asianosaisen oikeudesta saada korvaus rakennusten, varastojen, laitteiden tai kasvillisuuden poistamis- ja siirtämiskustannuksista.

Kaivoslakiin ei ehdoteta erityissäännöksiä ennakkohaltuunotosta, jolloin sovellettavaksi tulee lunastuslaki. Ennakkohaltuunotto edellyttää lunastuslain 58 §:n nojalla, että se on tarpeen töiden kiireellisen aloittamisen tai muun tärkeän syyn takia. Kun otetaan huomioon, että kaivoshankkeiden valmistelu kestää pitkään ja vaatii muun muassa ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan, ei ennakkohaltuunoton edellytysten yleensä voida katsoa täyttyvän.

83 §. Korvauksen perusteet erityistilanteessa. Pykälän 1 momentti vastaisi lunastuslain 31 §:n 1 momenttia. Kaivoshankkeesta aiheutunut merkittävä lunastettavan omaisuuden arvon nousu tai lasku jätettäisiin lunastuskorvausta määrättäessä huomioon ottamatta.

Pykälän 2 momentti täydentäisi lunastuslain 32 §:ää ja sitä on pidettävä tarpeellisena, koska 47 §:n 3 momentin nojalla asumiseen ja työntekoon tarkoitettut rakennukset ja niiden suoja-alueet eivät enää olisi ehdottomia kaivosluvan myöntämisen esteitä. Kun omistajan pääasiallisesti asumiseen tai ammattinsa harjoittamiseen käyttämän omaisuuden käyttöoikeus lunastetaan, olisi lunastuslaissa tarkoitettu kohteenkorvaus aina määrättävä niin suureksi kuin on tarpeen vastaavan oman asunnon tai saman toimeentulon tarjoavan, lunastettua vastaavan omaisuuden hankkimiseen lunastetun tilalle. Jos lunastaminen sen sijaa edellyttäisi liikenne- tai kulkuväylän taikka sähkölinjan siirtämistä, sovellettaisiin lunastuslain 37 §:ää.

84 §. Lunastuksen kohteen vahvistaminen ja käyttöoikeuden perustaminen. Pykälän 1 momentti vastaisi lunastuslain 50 §:n 1 momenttia. Kaivostoimituksen loppukokouksessa olisi julistettava lunastuspäätös ja annettava valitusosoitus.

Lunastuspäätöksessä vahvistettaisiin kaivosalueenastusluvan ja kaivosluvan perusteella sekä tarvittaessa asianomaisen luvanhaltijan osoituksen mukaisesti lunastuksen kohteena oleva kaivosalue ja kaivoksen apualue, perustettaisiin käyttö- ja muut oikeudet sekä asetettaisiin tarvittavat ehdot ja rajoitukset, jotka voisivat koskea lähinnä kaivoksen apualueen käyttämistä. Kaivosalueenastusluvasta ja kaivosluvasta olisi mahdollista poiketa, jos siihen on erityinen syy 19 §:n taikka 47 §:n 2 tai 3 momentin nojalla ja poikkeamisen vaikutukset arvioidaan enintään vähäisiksi. Tällainen erityinen syy voisi muun muassa olla yleisen tai yksityisen edun loukkauksen välttäminen.

Pykälän 3 momentin mukaan kaivosalueenastusluvan haltija saisi käyttöoikeuden kaivosalueeksi vahvistettuun alueeseen ja kaivosluvan haltija, joka käytännössä on aina sama kuin kaivosalueenastusluvan haltija, käyttötarkoitusta vastaavan erityisen oikeuden kaivoksen apualueeseen, kun lunastuspäätös on saanut lainvoiman. Säännöstä ei sovellettaisi, kun kaivosalue tai kaivoksen apualue jo ennestään on kuulunut asianomaiselle luvanhaltijalle esimerkiksi kiinteistön kaupan perusteella.

85 §. Oikeuksien raukeaminen. Selkeyden vuoksi 1 momentissa säädettäisiin, että kaivosalueenastusluvan ja kaivosluvan haltijan saadessa 84 §:n mukaisesti käyttö- ja muut erityiset oikeudet kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen, lakkaisivat näihin alueisiin kohdistuvat erityiset oikeudet suoraan lain perusteella, kun kaivostoimitus on saanut lainvoiman. Säännös vastaisi lunastuslain 22 §:ää.

Erityisillä oikeuksilla tarkoitettaisiin tässä sekä lunastuslain 2 §:n 2 momentissa että maakaaren (540/1995) 14 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja erityisiä oikeuksia. Siten esimerkiksi saamelaisten kotiseutualueella vanhoille taloille tai kiinteistöille kuuluvat erityiset ja yhteiset nautinnat raukeaisivat. Poronhoito ei sen sijaan ole erityinen oikeus, vaan yleis-

nen oikeus, jonka raukeamisesta ei seuraa korvausvelvollisuutta.

Erityinen oikeus voitaisiin 2 momentin mukaan kuitenkin poikkeuksellisesti pysyttää. Edellytyksenä tällöin olisi, että erityisestä oikeudesta tai sen käyttämisestä ei aiheudu vaaraa yleiselle turvallisuudelle tai haittaa kaivostoiminnalle eikä oikeuden pysyttäminen vaaranna kiinteistöjärjestelmän selkeyttä. Asiasta päätettäisiin kaivostoimituksessa.

86 §. Kiinteistön omistajan lunastusvaatimus. Kaivosaluelunastuslupan ja kaivoslupan haltijan tulee korvata kaivosalueesta tai kaivoksen apualueesta kiinteistölle aiheutuva merkittävä haitta. Jollei kiinteistön omistaja halua haitankorvausta, hän voi vaatia kaivostoimituksessa asianomaista luvanhaltijaa lunastamaan kiinteistön tai sen osan. Lunastaminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi, kun kiinteistö tai sen osa tulisi kaivoshankkeen johdosta käyttökelvottomaksi nykyiseen tarkoitukseensa. Kaivosalueella sijaitsevan kiinteistön voidaan aina katsoa tulevan käyttökelvottomaksi nykyiseen tarkoitukseensa, koska kiinteistön omistaja menettää hallintaja käyttöoikeuden alueeseen. Siten kaivosalueeseen kuuluvan kiinteistön omistaja voisi vaatia, että kiinteistö tai sen osa lunastetaan.

Pykälän 2 momentin nojalla kiinteistön omistajalla olisi oikeus kaivostoimituksessa vaatia asemakaavassa kaivostoimintaan osoitetun alueen lunastamista kokonaisuudessaan.

Pykälän 3 momentin mukaan muodostettaisiin 1 ja 2 momentin perusteella lunastettavista alueista kaivosaluelunastuslupan ja kaivoslupan haltijan omistukseen tulevia lunastusyksiköitä. Momentissa viitattaisiin lunastuslain 49 a §:ään, jossa on tarkempia säännöksiä lunastusyksiköiden muodostamisesta.

Lunastuskorvauksen määräytymisessä on noudatettava täyden korvauksen periaatetta. Tämä edellyttää, että lunastuskorvauksen tulisi sen lisäksi, mitä lunastuslaissa säädetään, sisältää 100 §:n nojalla kaivosalueeseen kuuluvan kiinteistön omistajalle suoritettava osuus kaivosmineraalien arvosta. Määrättäessä 1 ja 2 momentin nojalla lunastettavia kiinteistöjä ja niiden osia koskevaa lunastuskorvausta olisi korvaukseen 4 momentin nojalla sisällytettävä lunastettavalla alueella olevien kaivosmineraalien arvon perusteella makset-

tava korvaus kiinteistön omistajalle. Kyseessä olisi kertaluonteinen korvaus, jonka määräytymisessä otettaisiin alueella tiedossa olevat kaivosmineraalit huomioon. Kaivosviranomaisen tulisi toimivaltaisen maanmittaustoimiston pyynnöstä antaa lausunto asian selvittämiseksi.

87 §. Yksityistiejärjestelyt. Kaivosluvassa olisi osoitettava kaivosalueen ja kaivoksen apualueen perustamisen vuoksi tarpeellisten yksityisten teiden liittymien paikat ja näihin liittymiin johtavat yksityistieyhteydet. Luvanhaltija vastaisi liittymien ja yksityisten teiden rakentamisesta. Kaivostoimituksessa käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin nämä yksityistiekysymykset ja muutkin yksityistielain mukaan tietoimituksessa ratkaistavat asiat, kuten tien osakkaiden nimeäminen ja tienpitovelvollisuuden jakaminen osakkaiden kesken.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivostoimitus voitaisiin kaivoslupan haltijan pyynnöstä laajentaa yksityistielain 38 c §:n mukaiseksi alueelliseksi tietoimitukseksi, jolloin yksityisiä teitä voidaan järjestellä laajemminkin. Alueelliseen tietoimitukseen sovellettaisiin sitä koskevia yksityistielain säännöksiä.

88 §. Tilusjärjestelyn tarpeellisuuden selvittäminen. Kiinteistöjaotuksen takia kaivoshanke saattaa aiheuttaa tilusten pirstoutumisen, mikä vaikeuttaa niiden käyttämistä tehokkaasti ja tuottavalla tavalla. Tästä syystä ehdotetaan lain 88—92 §:ään tilusjärjestelyä koskevia säännöksiä, jotka mahdollistaisivat lunastuslain 23—25 §:ää paremmin eri tilanteiden huomioon ottamisen. Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti olisi 19 §:n 3 momentin nojalla suunniteltava siten, että niistä ei aiheudu kaivostoiminnan kokonaiskustannukset huomioon ottaen kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta, minkä tulisi samalla vähentää tarvetta tilusjärjestelyyn.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivostoimituksessa tulisi viran puolesta selvittää 89 §:ssä tarkoitettun tilusjärjestelyn tarpeellisuus. Jos kaivostoimituksen ajankohtana olisi vireillä kiinteistönmuodostamislain 68 §:n 2 momentin mukainen uusjakotoimitus, tilusjärjestelyasiat käsiteltäisiin pykälän 2 momentin mukaan tässä uusjakotoimituksessa, johon sovellettaisiin paitsi kiinteistönmuo-

dostamislain säännöksiä myös lunastuslain 82 §:ää ja ehdotettua 89—92 §:ää.

89 §. Tilusjärjestely. Pykälässä säädettäisiin kaivoslain mukaisesta *tilusjärjestelystä*. Ensisijaisena toimenpiteenä olisi tilusvaihdon suorittaminen kiinteistöjen kesken, jolloin vaihdettaisiin alue aluetta vastaan. Toissijaisesti, jollei tilusvaihtoa voida sopivasti suorittaa, kysymykseen tulisi alueen siirtäminen kiinteistöstä toiseen rahakorvausta vastaan. Rahakorvauksen tulisi olla täysi korvaus saadusta tilusalasta lunastuslain korvauserusteiden mukaan.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin kiinteistönmuodostamislain tilusvaihtoa ja alueen siirtämistä koskeviin 59, 65 ja 66 §:ään, jotka olisivat voimassa, jollei ehdotetusta 90—92 §:stä muuta johdu.

90 §. Tilusjärjestelyn edellytykset. Pykälässä säädettäisiin tilusjärjestelyn erityisistä ja yleisistä edellytyksistä. Pykälän 1 momentissa esitettäisiin tapaukset, jolloin tilusjärjestely kaivostoimituksessa voitaisiin suorittaa. Momentin 1 kohdassa olisi kysymys tilanteesta, jolloin tilusjärjestely harkitaan tarpeelliseksi kaivosalueen tai kaivoksen apualueen aiheuttaman tilusten haitallisen pirstoutumisen vuoksi. Momentin 2 kohdan mukaan tilusjärjestely voitaisiin suorittaa, kun kaivosalue on katkaissut kiinteistön kulkuyhteyden ja tilusjärjestelyllä voitaisiin poistaa tai huomattavasti vähentää niitä kustannuksia tai korvauksia, jotka aiheutuisivat uuden kulkuyhteyden rakentamisesta. Momentin 3 kohdan mukaan tilusjärjestely olisi mahdollista, jos tilusvaihto tai alueen liittäminen kiinteistöön olisi erityisen tärkeää kyseisen kiinteistön käyttökelpoisuuden lisäämiseksi, esimerkiksi tilanteissa, joissa kiinteistön käyttämiselle aiheutuu kaivostoiminnan takia rajoituksia. Momentin 4 kohdan mukaan tilusjärjestely voitaisiin suorittaa, jos talousyksikön jokin osa on kaivosalueen tai kaivoksen apualueen takia jäänyt erilleen eikä alueen omistaja enää voisi käyttää sitä hyödykseen tarkoituksenmukaisella tavalla. Tällainen alue voitaisiin siirtää johonkin toiseen kiinteistöön, jos se siihen liitettynä palvelisi tämän kiinteistön käyttöä. Edellytyksenä tällaiselle menettelylle olisi lisäksi, että kyseinen siirrettävä alue olisi arvoltaan vähäinen sekä luovuttajan että vastaanottajan kannalta.

Pykälän 2 momentissa esitettäisiin tilusjärjestelyn suorittamisen lisäedellytykset. Momentin 1 kohdassa olisi edellytyksenä tilusjärjestelylle, että sillä saataisiin aikaan merkittävä parannus kiinteistöjaotukseen. Tämä osoittaisi tilusjärjestelyn palvelevan myös julkisia kiinteistöjärjestelmän selkeystarpeita. Momentin 2 kohdan mukaan kaikkien tilusjärjestelyjen yleisenä edellytyksenä olisi, ettei niistä aiheudu kenellekään sanottavaa haittaa. Tällaista haittaa ei saisi aiheutua järjestelyn piiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille eikä kiinteistöjen haltijoille tai muille. Momentin 3 kohdan mukaan tilusjärjestelyllä ei myöskään saisi vaikeuttaa asemakaavan toteuttamista.

Koska tilusjärjestelyllä pyritään kaivosalueen ja kaivoksen apualueen aiheuttamien haitallisten seurausten poistamiseen tai vähentämiseen ja kiinteistöjen käyttökelpoisuuden lisäämiseen sekä kiinteistöjaotuksen parantamiseen, tilusjärjestely voitaisiin 3 momentin mukaan suorittaa kaivostoimituksessa ilman asianomaisen kiinteistön omistajan suostumusta. Koska tilusjärjestelyn johdosta kiinteistön arvo vakuutena ei yleensä laske tai, milloin poikkeuksellisesti niin tapahtuisi, lasku olisi hyvin vähäinen, ei tilusjärjestelyn edellytyksenä ole myöskään kiinteistöön kohdistuvan panttioikeuden tai erityisen oikeuden haltijan suostumus. Erityisellä oikeudella tarkoitettaisiin tässä lunastuslain 2 §:n 2 momentin ja maakaaren 14 luvun 1 §:n mukaista erityistä oikeutta. Panttisaamisten ja erityisten oikeuksien järjestelyistä säädetään kiinteistönmuodostamislain 65 §:ssä.

91 §. Tilusjärjestelysopimukset. Tarpeellisen joustavuuden turvaamiseksi tilusjärjestelyasioissa olisi pykälän mukaan mahdollista tehdä kaivostoimituksessa muitakin kuin 90 §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa kiinteistöjaotusta parantavia 89 §:ssä tarkoitettuja tilusjärjestelyjä, jos asianomaisten kiinteistöjen omistajat sellaisesta sopivat. Tällaisilla sopimusperusteisilla tilusjärjestelyillä ei saisi kuitenkaan aiheuttaa kenellekään sanottavaa haittaa eikä niillä saisi vaikeuttaa asemakaavan toteuttamista.

92 §. Tilusjärjestelyn korvaukset. Tilusjärjestelyä suoritettaessa alueiden arvot luovuttavan ja vastaanottavan kiinteistön kannalta voivat erota toisistaan. Alueen käyttötarkei-

tus voi esimerkiksi luovuttavan kiinteistön kannalta olla toinen kuin vastaanottavan kiinteistön kannalta. Koska tilusjärjestely johtuu kaivoshankkeesta, kaivosalue-lunastusluvan ja kaivosluvan haltija tulisi hankkeen hyödynsaajana velvoittaa kaivostoimituksessa maksamaan tällaisissa tapauksissa alueiden arvon aiheuttama erotus.

93 §. Kaivostoimituksen rekisteröinti. Kaivostoimitus voitaisiin rekisteröidä toimituksen saatua lainvoiman, mikä vastaisi kiinteistönmuodostamislain 192 §:n 1 momentissa säädettyä menettelyä. Toimitus on lainvoimainen, kun toimitusta koskeva valitusajka on päättynyt tai, jos toimituksesta on valitettu, kun valitus on tuomioistuimen päätöksellä lopullisesti ratkaistu. Menettelyjen yksinkertaistamiseksi ehdotetaan lunastuslain 52 ja 53 §:stä poiketen, että toimituksessa määrättyjen korvausten suorittaminen ei olisi rekisteröimisen edellytyksenä eikä niiden suorittamisesta tarvitsisi muutenkaan ilmoittaa maanmittaustoimistolle.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivostoimituksesta voidaan tehdä merkinnät kiinteistörekisteriin muutoksenhausta huolimatta niiden kiinteistöjen osalta, joita muutoksenhaku ei koske. Kiinteistörekisteriin voitaisiin tehdä merkinnät myös muutoksenhaun kohteena olevien kiinteistöjen osalta, jos muutoksenhaku ei vaikuta lunastuksen kohteen vahvistamiseen, käyttö- tai muiden oikeuksien perustamiseen taikka tehtäviin merkintöihin. Tällöin vaadittaisiin kuitenkin maa- ja metsätalouden ministeriön lupa rekisteröintiin.

94 §. Arvohetki ja yleisen hintatason muutoksen huomioon ottaminen. Haltuunottohetkellä kaivosalue-lunastusluvan haltijalle ja kaivosluvan haltijalle, joka käytännössä on aina sama kuin kaivosalue-lunastusluvan haltija, syntyy oikeus käyttää alueita asianomaisessa luvassa osoitettuun tarkoitukseen. Tämän vuoksi kaivostoimituksessa lunastettava omaisuus olisi arvioitava sen laatuena ja sen arvoisena kuin se on ollut haltuunottohetkellä. Tätä hetkeä kutsuttaisiin 1 momentin mukaan arvohetkeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan omaisuuden luovuttaja saisi lukea hyväkseen arvohetken jälkeisen yleisen hintatason nousun korvauksen määräämisen ajankohtaan. Lopullisen korvauksen ja kaivostoimituksessa määrätyn

ennakkokorvauksen välinen erotus olisi sovitettava yleisen hintatason nousua vastaavaksi. Säännös vastaisi lunastuslain 30 §:n 3 momenttia, mutta selvyuden vuoksi asiasta säädettäisiin myös kaivoslaissa.

95 §. Korvauksensaajan määrääminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, kenelle korvaus kaivostoimituksessa määrättäisiin. Se tulisi määrätä sille, joka ennako- tai lopullisen korvauksen määräämishetkellä on lunastettavan omaisuuden omistaja tai jonka omaisuuden, vaikka häneltä ei omaisuutta lunasteta-kaan, kaivoshankkeen vaikutukset ulottuvat ja joka on tällä perusteella oikeutettu korvaukseen. Siirrettäessä omistusoikeus esimerkiksi kiinteistökaupalla ostaja ja myyjä voivat sopia siitä, kummalle kaivostoimituksessa määrättävä korvaus kuuluu. Jos sopimukseen haluttaisiin vedota, tulisi siitä antaa selvitys kaivostoimituksessa.

96 §. Korvausten maksaminen ja korko. Kaivostoimituksessa kaivosalue-lunastusluvan ja kaivosluvan haltijalle maksettavaksi määrättävät korvaukset tulisi maksaa kolmen kuukauden kuluessa niiden määräämisestä. Jos korvausta ei olisi eräpäivään mennessä maksettu, maksettaisiin eräpäivästä lukien maksamattomalle korvaukselle viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin korkokannan mukaan. Lopulliselle korvaukselle olisi maksettava kuuden prosentin vuotuinen korko, joka laskettaisiin alkavaksi 82 §:n mukaisesta haltuunotosta lukien.

Kaivostoimituksessa suoritettavan tilusjärjestelyn takia alueita saanut kiinteistön omistaja joutuu maksamaan siitä korvauksen ja vastaavasti tilusjärjestelyssä alueita luovuttanut kiinteistön omistaja saa siitä korvauksen. Maksuliikenteen selkeyttämiseksi säädettäisiin 2 momentissa, että tilusjärjestelyn vuoksi maksettavaksi määräytyistä korvauksista huolehtisi kaivosalue-lunastusluvan ja kaivosluvan haltija. Se puolestaan perisi vastaavan summan korvausvelvolliselta alueen saajalta, ja kyseiset korvaukset otettaisiin huomioon lopullisissa asianomaiselle luvanhaltijalle maksettavaksi määräytyissä suorituksissa. Tilusjärjestelyn korvauksiin sovellettaisiin koron laskemisen ja korvauksen maksamisen ajalta muutoin vastaavasti, mitä muuhinkin kaivostoimituksessa määrättyihin korvauksiin. Tilusjärjestelyn johdosta määrättylle

korvaukselle koron laskemisajankohta laskettaisiin alueiden haltuunotosta, ja toimituksessa määrättäisiin aina tilusjärjestelyn kohteena olleiden tilusten haltuunoton ajankohta.

Riidanalaisen korvauksen suorittamisesta säädetään lunastuslain 52 §:n 2 momentissa.

97 §. Korvaukset erityisissä tapauksissa. Jos 8 luvussa tarkoitettu korvaus olisi mahdollista määrätä vasta kaivostoimituksen päätyttyä esimerkiksi sen vuoksi, että todennäköisenä pidettävää haittaa tai vahinkoa ei ole mahdollista riittävän tarkasti ennakoita määrätä taikka korvausasia tulee esille vasta toimituksen päätyttyä, pykälää sovellettaisiin jälkikorvauksen määräämiseksi. Tällainen korvausasia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin kaivostoimituksessa, jollei siitä voitaisi sopia. Kaivostoimitusta voisi hakea korvausta vaativa tai kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltija. Ehdotus kanavoisi kaikki tällaiset korvausasiat kaivostoimitukseen, jossa on korvauskysymyksistä tarvittava asiantuntemus ja joka täyttää oikeusturvavaatimukset.

Pykälän 2 momentin mukaan toimitusta olisi haettava toimivaltaiselta maanmittaus-toimistolta kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vahinko tai haitta ilmenee. Toimivaltaisen maanmittaus-toimiston pyynnöstä kaivosviranomaisen olisi annettava lausunto asian selvittämiseksi.

Koska pykälässä tarkoitettussa kaivostoimituksessa ei ole varsinaista korvauksiin vaikuttavaa haltuunottoa eikä ennakkokorvauksia määrätä, olisi arvohetki 3 momentin nojalla toimituksen päättymisajankohta. Myös 96 §:n mukainen kuuden prosentin vuotuinen korko laskettaisiin alkavaksi tästä ajankohdasta.

Poikkeuksena 80 §:ssä säädetystä pääsäännöstä voitaisiin 4 momentin nojalla määrätä kaivostoimituksessa korvausta vaativa vastaamaan kokonaan tai osaksi toimituksen kustannuksista, jos vaatimus olisi tehty ilmeisen aiheettomasti. Vaatimusta olisi pidettävä ilmeisen aiheettomana, jos siltä objektiivisesti arvioiden puuttuisi peruste. Korvausvaatimuksen hylkääminen ei kuitenkaan välttämättä merkitse, että se olisi tehty ilmeisen aiheettomasti.

98 §. Pakkotäytäntöönpano erityisissä tapauksissa. Tilusjärjestelyssä alueita saavat

voivat joutua maksamaan kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltijalle korvausta tilusjärjestelyn yhteydessä, koska tilusjärjestelyn korvausten suorittamisesta vastaisi 96 §:n 2 momentin mukaan luvanhaltija. Lisäksi kiinteistön omistajalle syntyvän hyödyn huomioon ottaminen voi poikkeuksellisesti johtaa siihen, että maksunsaajana on asianomainen luvanhaltija. Tilusjärjestelyn seurauksena tilusjärjestelyn kohteena olevan alueen omistaja vaihtuu.

Pykälässä säädettäisiin pakkotäytäntöönpanosta sen varalta, että kaivostoimituksen asianosainen kieltäytyisi suorittamasta asianomaiselle luvanhaltijalle hänelle maksettavaksi määrättyä korvausta tai luovuttamasta kaivostoimituksessa tehdyn päätöksen mukaisesti sellaisen omaisuuden hallintaa, jonka omistus on vaihtunut tilusjärjestelyn seurauksena. Pakkotäytäntöönpanoon sovellettaisiin korvausten ulosotosta ja virka-avusta annettuja kiinteistönmuodostamislain 288 §:n säännöksiä.

9 luku. **Malminetsinnästä, kaivostoinnista ja kullanhuuhdonnasta suoritettavat korvaukset**

99 §. Malminetsintäkorvaus. Valtausjärjestelmään on kiinteänä osana liittynyt kiinteistön omistajalle maksettu valtauskorvaus. Kumottavan lain säätämisen yhteydessä poistettiin kiinteistön omistajan oikeus osallistua kaivostyöhön. Hyvitykseksi tästä kiinteistön omistajan oikeusaseman heikennyksestä säädettiin kumottavan lain 15 §:ssä valtaajalle velvollisuus maksaa kiinteistön omistajalle pinta-alan perustuva valtauskorvaus. Ehdotetun pykälän nojalla malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille olisi edelleen maksettava vuotuista korvausta (*malminetsintäkorvaus*), jota voidaan myös pitää hyvityksenä kiinteistön omistajan omaisuuden kohdistuvasta rajoitetusta käyttöoikeudesta. Jos malminetsintäalueella on useita kiinteistöjen omistajia, kunkin osuus malminetsintäkorvauksesta on jaettava siinä suhteessa kuin heillä on osuutta malminetsintäalueeseen. Jos kyseessä on kiinteistön yhteisomistus, sovellettaisiin lakia eräistä yhteisomistussuhteista (180/1958). Kiinteistön

omistajalle aiheutuvien vahinkojen ja haittojen korvaamisesta säädettäisiin 103 ja 104 §:ssä.

Valtauskorvauksen vuotuinen suuruus on kaivosasetuksen 9 §:n nojalla 10 euroa hehtaarilta. Valtauskorvausta on viimeksi tarkistettu vuonna 1988. Pykälän 2 momentin 1 kohdassa ehdotetaan malminetsintäkorvauksen suuruudeksi kiinteistöä kohti 20 euroa hehtaarilta. Korotuksessa on otettu huomioon rahanarvon muutos ja se, että valtiolle tulevasta valtausmaksusta luovuttaisiin. Malminetsinnän tehostamiseksi sekä sen estämiseksi, että alueita vallataan tai pidetään tarpeettomasti vallattuna, nousisi malminetsintäkorvauksen suuruus porrastetusti neljän vuoden jälkeen 30 euroon, seitsemännen vuoden jälkeen 40 euroon ja kymmenennen vuoden jälkeen 50 euroon. Korvauksen porrastamisessa on myös otettu huomioon malminetsinnän edellytysten turvaamiseksi ehdotettu nykyistä selvästi pitempi malminetsintäluvan enimmäisvoimassaoloaika, mikä vastaavasti heikentää kiinteistöjen omistajien oikeusasemaa.

Ottaen huomioon, että varausaika ehdotetaan pidennettäväksi enintään kahteen vuoteen, on arvioitavissa, että kiinnostavan esiintymän paikallistamiseksi ja alueen rajaamiseksi riittää pääsääntöisesti neljäksi vuodeksi saatu malminetsintälupa. Paikallistetun esiintymän hyödyntämiskelpoisuuden selvittämiseksi ja kaivoslupahakemuksen valmistelua varten tarvittavat jatkotutkimukset on pääsääntöisesti mahdollista tehdä jatkamalla malminetsintäluvan voimassaoloa kerran enintään kolmella vuodella alkuperäistä malminetsintäaluetta suppeammalla alueella. Siten korotetut malminetsintäkorvaukset ja erityisesti seitsemännen vuoden jälkeen maksettavat korkeimmat korvaukset tulevat vain poikkeuksellisesti kyseeseen. Jatkotutkimusten kohdentuessa yhä tarkemmin rajatulle alueelle, malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille kokonaisuudessaan maksettu malminetsintäkorvaus pienenee vastaavasti, vaikka korvaus nouseekin hehtaaria kohden.

Malminetsintäkorvaus olisi 3 momentin nojalla maksettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun malminetsintälupa on tullut lainvoimaiseksi. Seuraavilta vuosilta korvaus

olisi maksettava samana kalenteripäivänä. Kumottavan lain nojalla valtauskorvaus on maksettava riippumatta siitä, onko valtausoikeus tullut lainvoimaiseksi. Kumottavassa laissa valtauskorvaus maksetaan 15 §:n 2 momentin mukaan kalenterivuositain ja ensimmäisen vuoden jälkeen viimeistään ennen kunkin vuoden maaliskuun 15 päivää, mikä on johtanut siihen, että valtausoikeuksia on pyritty hankkimaan muuna ajankohtana kuin vuoden loppupuolella ja niistä on pyritty luopumaan ennen kunkin vuoden loppua.

Jos malminetsintäkorvausta ei ole mahdollista suorittaa rahan, arvo-osuuksien, arvopapereiden tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annetussa laissa (281/1931) säädetyin perustein, voidaan korvaus tallettaa sen mukaan kuin mainitussa laissa säädetään.

Jos malminetsintäluvan haltija laiminlöisi malminetsintäkorvauksen maksuvelvollisuuden, olisi kaivosviranomaisen ryhdyttävä 70 §:ssä säädettyihin toimenpiteisiin malminetsintäluvan peruuttamiseksi.

100 §. Louhintakorvaus. Kuten valtauskorvauksen myös kiinteistön omistajalle kaivospiiriin kuuluvasta alueesta maksetun kaivospiirimaksun taustalla on kumottavan lain säätämisen yhteydessä kiinteistön omistajalta poistettu oikeus osallistua kaivostyöhön sekä saada kaivosoikeuden haltijalta puolustusmaksua. Kumottavan lain 44 §:n nojalla kaivospiiriin ja kaivoksen apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille on maksettava kaivospiirimaksu, jonka suuruus on kaivosasetuksen 19 §:n nojalla 20 euroa hehtaarilta. Kaivospiirimaksua on viimeksi tarkistettu vuonna 1988. Kumottavan lain 45 §:n nojalla kaivosoikeuden haltijan on maksettava kaivospiiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille vuosittain kaivosmineraalien arvon perusteella määräytyvää louhimismaksua alueelta louhituista ja maanpinnalle nostetuista kaivosmineraaleista. Myös vuoden 1943 kaivoslain 57 §:n nojalla maanomistajalla oli oikeus saada kohtuullinen louhimismaksu. Nykyisin louhimismaksusta sovitaan ja, jos sopimukseen ei päästä, sen suuruuden vahvistaa kaivosviranomaisena toimiva työ- ja elinkeinoministeriö kaivoslautakuntaa kuultuaan. Yleensä kaivostoiminnan harjoittaja on pyr-

kinyt hankkimaan kaivostoiminnan kannalta keskeiset kaivospiiriin kuuluvat alueet omistukseensa, joten kokonaisuudessaan alueet, joilta olisi maksettava kaivospiirimaksua ja louhimismaksua, ovat arviolta varsin rajalliset verrattuna kaivospiirien kokonaispinta-aloihin.

Kumottavaan lakiin perustuvaa louhimismaksua ja ehdotettua louhintakorvausta on pidettävä merkityksellisenä myös arvioitaessa, täyttyykö perustuslain 15 §:n 2 momentissa säädetty täyden korvauksen periaate.

Pykälässä säädettäisiin louhintakorvauksesta, joka korvaisi nykyisen kaivospiirimaksun ja louhimismaksun. Kaivosluvan haltijan olisi maksettava kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille vuotuinen louhintakorvaus. Jos kaivosalueella on useita kiinteistöjen omistajia, kunkin osuus louhintakorvauksesta olisi jaettava siinä suhteessa kuin heillä on osuutta kaivosalueeseen. Jos kyseessä on kiinteistön yhteisomistus, sovellettaisiin lakia eräistä yhteisomistussuhteista. Kiinteistön omistajalle kaivoshankkeesta aiheutuvien vahinkojen ja haittojen korvaamisesta säädettäisiin 8 luvussa.

Louhintakorvaus koostuisi kiinteästä osasta ja hyödynnetyn malmin arvoon perustuvasta osasta. Yksinomaan pinta-alan perusteella määräytyvän louhintakorvauksen, joka olisi vuosittainen tai kertaluonteinen, ei voida katsoa täyttävän täyden korvauksen vaatimusta, eikä se ottaisi huomioon maanomistajalle vuodesta 1723 lukien kuulunutta varallisuus-oikeutta hänen maastaan löydettyihin kaivosmineraaleihin. Yksinomaan pinta-alaan perustuva louhintakorvaus jättäisi huomioon ottamatta kaivostoiminnan ydinalueen eli esiintymän arvon. Samasta syystä tämä vaihtoehto hylättiin myös kumottavan lain valmistelun yhteydessä (ks. KHO:n lausunto valtioneuvostolle 1.6.1960 Nro 3583a).

Pykälän 2 momentin nojalla kiinteä osa louhintakorvauksesta olisi maksettava riippumatta siitä, louhitaanko kaivosmineraaleja. Kiinteän osan suuruus kiinteistöä kohti olisi 50 euroa hehtaarilta vuodessa. Sitä maksettaisiin kaivosalueelta, mutta ei kaivoksen apualueelta. Kaivoksen apualueella kiinteistön omistajan mahdollisuus käyttää aluettaan rajoittuu huomattavasti vähemmän kuin kaivosalueella, jonka käyttö- ja hallintaoikeus

siirtyvät pääsääntöisesti kokonaisuudessaan kaivostoiminnan harjoittajalle. Nykyisin kaivospiirimaksua on maksettava myös kaivospiirin apualueelta, mutta kumottavan lain nojalla apualueelle on voitu sijoittaa toimintoja, jotka uuden kaivoslain nojalla kuuluvat kaivosalueelle eivätkä kaivoksen apualueelle.

Pykälän 2 momentin 1 ja 2 kohdassa säädettäisiin louhintakorvauksen osasta, joka perustuu hyödynnetyn malmin arvoon. Laskentaperusteiden tavoitteena on varmistaa, että kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajat saavat osuuden malmin sisältämien arvoaineiden arvosta.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan louhintaan perustava vuotuinen osuus louhintakorvauksesta olisi 0,15 prosenttia vuoden aikana louhitun ja hyödynnetyn metallimalmin kaivosmineraalien lasketusta arvosta. Korvausta laskettaessa otettaisiin huomioon malmin sisältämien metallien hinta vuoden lopussa. Hintatietoja saataisiin esimerkiksi kansainvälisistä metallipörssistä (London Metal Exchange ja London Bullion Market). Ehdotus vastaisi Ruotsissa säädettyä korvausjärjestelmää. Koska metallimalmiin voi sisältyä myös muita kaivoslain soveltamisalaan kuuluvia tuotteita kuin pörssinoteerattuja metalleja, olisi 1 kohtaa laskettaessa otettava huomioon myös muiden malmista hyödynnettyjen tuotteiden keskimääräinen arvo vuoden aikana. Tämä arvo voi olla yleisesti tiedossa tai se voi perustua kaivostoiminnan harjoittajan ilmoituksen.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa ehdotettu laskentatapa soveltuu kulta- ja perusmetallikaivoksiin. Muusta kaivostoiminnasta, esimerkiksi kalkkikivi- tai vuolukivilouhoksista, olisi 2 kohdan mukaan maksettava 0,075 euroa vuoden aikana louhitusta ja hyödynnetystä malmitonnista. Toisin kuin metallien arvo, 2 kohdassa tarkoitettujen tuotteiden arvo määräytyy tapauskohtaisesti tai esimerkiksi vuolukiven osalta vasta, kun siitä on valmistettu tuote. Tästä syystä 1 kohdassa tarkoitettua laskentaperustetta ei ole mahdollista soveltaa 2 kohdassa tarkoitetuissa kaivoksissa. Korvausjärjestelmän selkeyden ja ennustettavuuden vuoksi 2 kohdassa korvaus määräytyisi malmitonnin määrän perusteella.

Kyseessä voi poikkeuksellisesti olla esiintymä, jota hyödynnetään pääasiassa sen sisäl-

tämän teollisuusmineraalin takia mutta jossa on kuitenkin myös hyödynnettävissä määrin metallimalmia. Tällöin louhintakorvaus määräytyisi teollisuusmineraalien osalta momentin 2 kohdan mukaan ja metallimalmin osalta momentin 1 kohdan mukaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeus 2 momentin mukaisesta pinta-alan perustuvan louhintakorvauksen osasta. Kaivosluvan haltija olisi 52 §:n 2 momentin mukaan velvollinen ryhtymään kaivostoimintaan tai sitä valmistavaan työhön luvassa asetetussa määräajassa, joka voi olla enintään kymmenen vuotta. Kaivoslupa raukeaisi 68 §:n 2 momentin mukaan, jos määräaika ei ole noudatettu taikka kaivostoiminta on keskeytynyt luvanhaltijasta riippuvasta syystä vähintään viideksi vuodeksi tai sen voidaan tosiasiallisesti katsoa päättyneen. Jos kaivosviranomainen lykkäisi kaivosluvan raukeamista 68 §:n 3 momentin nojalla, olisi kaivosluvan haltijan maksettava vuosittain kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille 100 euroa hehtaarilta (*korotettu korvaus*). Kun kaivostoiminta aloitetaan tai sitä jatketaan, määräytyisi louhintakorvaus pykälän 2 momentin mukaan, ja pinta-alan mukaan määräytyvä osuus louhintakorvauksesta olisi 50 euroa hehtaarilta.

Pykälän 4 momentin nojalla velvollisuus maksaa louhintakorvausta alkaa kaivosluvan lainvoimaisuudesta. Jos kaivosviranomainen tekee 68 §:n 3 momentissa tarkoitetun päätöksen, alkaa velvollisuus maksaa pinta-alan osalta korotettua korvausta päätöksen lainvoimaisuudesta.

Kaivosviranomaisen vahvistaisi 5 momentin nojalla päätöksellään jälkikäteen vuotuisen louhintakorvauksen suuruuden. Kaivosluvan haltijan olisi toimitettava tiedot vuoden aikana louhitun ja hyödynnetyn malmin määrästä. Hyödynnettynä malmina pidettäisiin esimerkiksi rikastukseen ajettua taikka muulla tavoin jatkojalostukseen tai tuotantoon käytettyä malmia. Sovellettaessa 2 momentin 1 kohtaa, olisi lisäksi toimitettava tiedot malmin sisältämisestä metalleista ja muista hyödynnetyistä tuotteista. Tiedot olisi toimitettava kaivosviranomaiselle viimeistään seuraavan vuoden 15 päivänä maaliskuuta.

Pykälän 6 momentin nojalla louhintakorvaus olisi maksettava viimeistään 30 päivänä

siitä, kun kaivosviranomaisen 5 momentissa tarkoitettu päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Jos kaivosluvan haltija laiminlöisi 5 momentissa tarkoitettujen tietojen antamisvelvollisuuden tai louhintakorvauksen maksuvelvollisuuden, olisi kaivosviranomaisen ryhdyttävä 70 §:ssä säädettyihin toimenpiteisiin kaivosluvan peruuttamiseksi.

Koska kaivostoiminnan harjoittajilla ei nykyisin ole velvollisuutta ilmoittaa louhimismaksun suuruutta, jos asiasta on sovittu kiinteistön omistajan kanssa, ei yksityiskohtaista tietoa sen tasosta eri kaivoskohteissa ole. Pykälän 2 momentin 1 ja 2 kohdassa ehdotettujen korvausten määrittämisperusteiden ei arvioida merkitsevän korotusta verrattuna nykytilanteeseen, ja varsin todennäköisesti louhintakorvaus vastaisi tasoltaan enintään kumottavan lain mukaisten louhimismaksujen perustaso.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin asetuk-senantovaltuudesta.

101 §. Sivutuotekorvaus. Kaivoslupa oikeuttaisi 17 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla hyödyntämään kaivostoiminnan sivutuotteet. Jos kaivostoiminnan sivutuotetta ei käytettäisi kaivostoimintaan (esimerkiksi kaivoksen rakentamiseen), kaivosluvan haltijan olisi maksettava kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille sivutuotteista saadusta hyödystä vuotuinen kiinteistökohtainen korvaus (*sivutuotekorvaus*). Jos kaivosalueella on useita kiinteistöjen omistajia, kunkin osuus korvauksesta olisi jaettava siinä suhteessa kuin heillä on osuutta kaivosalueen siihen osaan, josta sivutuotetta otetaan. Jos kyseessä on kiinteistön yhteisomistus, sovellettaisiin lakia eräistä yhteisomistussuhteista.

Koska tilanteet vaihtelevat huomattavasti, ei sivutuotteen laskentaperustetta ole laissa mahdollista täsmällisesti määrittellä. Sivutuotekorvauksen tulisi olla kohtuullinen ottaen huomioon sivutuotteen taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet. Kaivosluvan haltija ja kiinteistöjen omistajat voisivat sopia sivutuotekorvauksesta. Jos siitä ei sovita, olisi sivutuotekorvaus enintään 10 prosenttia sivutuotteesta saadusta myyntitulosta, joka perustuu sivutuotteesta saatuun myyntihintaan ja siitä tehtyihin vähennyksiin (lähinnä tuotanto- ja kuljetuskustannukset). Tällöin sivutuotteen määräytymiseen sovellettaisiin

104 §:ssä säädettyä menettelyä, ja pykälässä sivutuotekorvaukselle säädetty enimmäistaso on tarkoitettu ohjaamaan 104 §:n mukaisessa kaivostoimituksessa suoritettavaa korvausharkintaa.

102 §. *Kullanhuuhdontakorvaus.* Kullanhuuhtojalla olisi 23 §:n nojalla oikeus etsiä ja kartoittaa maaperässä esiintyvää kultaa, ottaa se talteen huuhtomalla ja samoin eräät huuhtonnan sivutuotteet sekä hyödyntää huuhtonkulta ja eräät sivutuotteet. Lisäksi kullanhuuhtoja voi 26 §:ssä säädettyin edellytyksin saada oikeuden poiketa rakentamiskiellostä sekä samalla saada maankäyttö- ja rakennuslain 131 §:ssä vaaditun rakennuspaikan hallinnan.

Kullanhuuhtojan olisi suoritettava vuotuinen korvaus (*kullanhuuhdontakorvaus*) alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle taikka laitokselle tai liikelaitokselle, joka useimmissa tapauksissa on Metsähallitus. Kullanhuuhdontakorvaus olisi yleinen järjestelmäkorkaus lähinnä kullanhuuhdonta-alueen käyttöoikeudesta ja mahdollisesta rakennuspaikan hallinnasta sekä talteen otetusta kullasta. Kullanhuuhdonta-alueella aiheutuvien vahinkojen ja haittojen korvaamisesta säädettäisiin 103 ja 104 §:ssä.

Kumottavan lain nojalla kullanhuuhdonta perustuu valtausta koskeviin säännöksiin. Valtauskorvauksen vuotuinen suuruus on kaivosasetuksen 9 §:n nojalla 10 euroa hehtaarilta. Valtauskorvausta on viimeksi tarkistettu vuonna 1988. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan kullanhuuhdontakorvauksen suuruudeksi 50 euroa hehtaarilta, missä on otettu huomioon rahanarvon muutos ja luopuminen valtiolle tulevasta valtausmaksusta sekä kullanhuuhdentalupa perustuvien oikeuksien laajuus. Ottaen huomioon erityisesti, että kullanhuuhdentaluvan nojalla (toisin kuin malminetsintäluvan nojalla) olisi mahdollista saada rakennuspaikka hallintaan, on ehdotettua korvausta pidettävä hyvin maltillisena. Toisin kun malminetsintäkorvausta koskevassa 99 §:ssä, kullanhuuhdontakorvaus ei nousisi porrastetusti, vaikka kullanhuuhdentalupa olisi voimassa yli neljä vuotta.

Kullanhuuhdontakorvaus olisi maksettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun kullanhuuhdentalupa on tullut lainvoimaiseksi. Seuraavilta vuosilta korvaus olisi maksettava

viimeistään 15 päivänä maaliskuuta. Korvaus olisi maksettava, vaikka kullanhuuhtoja luopuisi kullanhuuhdonta-alueesta vuoden alussa ennen mainittua kalenteripäivänä.

Jos kullanhuuhtoja laiminlöisi kullanhuuhdontakorvauksen maksuvelvollisuuden, olisi kaivosviranomaisen ryhdyttävä 70 §:ssä säädettyihin toimenpiteisiin kullanhuuhdentaluvan peruuttamiseksi.

103 §. *Vahinkojen ja haittojen korvaaminen malminetsintäalueella, etsintäalueella ja kullanhuuhdonta-alueella.* Malminetsintäluvan haltijan velvollisuudesta välttää vahingon ja haitan aiheuttaminen säädettäisiin 11 §:ssä ja kullanhuuhtojan vastaavasta velvollisuudesta 24 §:ssä. Etsintätyöstä ei 7 §:n 1 momentin nojalla saisi aiheutua vahinkoa. Jos malminetsintäluvan tai kullanhuuhdentaluvan nojalla tapahtuvasta toiminnasta taikka etsintätyöstä kuitenkin aiheutuisi vahinkoa tai haittaa, sovellettaisiin ehdotettua pykälää.

Pykälä olisi toissijainen. Jos jonkin toimenpiteen osalta säädetään korvauksesta muuta, sovelletaan sitä pykälän sijasta. Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain soveltamisesta on 105 §:ssä informatiivinen viittaussäännös. Täydentävää korvauksiin liittyvää sääntelyä on muun muassa vahingonkorvauslaissa (412/1974). Kaivostoiminnasta aiheutuvien vahinkojen ja haittojen korvaamiseen sovellettaisiin 8 luvun säännöksiä.

Malminetsintäalueella, etsintäalueella ja kullanhuuhdonta-alueella tapahtuvasta toiminnasta aiheutuneet vahingot ja haitat olisi korvattava haitankärsijöille. Korvattavuuden yleisenä edellytyksenä olisi, että menetys on objektiivisesti todettavissa ja taloudellisesti arvioitavissa esimerkiksi kiinteistön arvonalennuksena. Korvattavia vahinkoja ja haittoja olisivat muun muassa omaisuuden vahingoittuminen tai käytön estyminen taikka omistusoikeuteen perustuvan varallisuusarvoisen edun menettäminen, mukaan lukien omaisuuden siirtäminen ja toisenlaiseksi muuttaminen sekä kiinteistön tai investointien arvonaleneminen. Myös metsäautotien vahingoittuminen olisi korvattava. Korvattavia vahinkoja ja haittoja olisivat myös erityisiin käyttöoikeuksiin, esimerkiksi rasite- ja nautinto-oikeuksiin, liittyvät menetykset. Lisäksi ansiomenetykset, esimerkiksi porota-

louden tai muun luvallisen ansiotoiminnan harjoittamisen vaikeutuminen tai estyminen, olisi korvattava. Vahinkona tai haittana ei kuitenkaan korvattaisi jokamiehenoikeuteen perustuvaa virkistysarvojen menettämistä tai niiden huononemista.

104 §. *Korvausta koskeva menettely.* Pykälän nojalla asianomaiset voisivat sopia 101 §:ssä tarkoitettusta sivutuotekorvauksesta sekä 103 §:ssä tarkoitettusta vahingon- ja haitankorvauksesta. Sopimus olisi tehtävä kirjallisesti.

Jos asianomaiset eivät pääsisi sopimukseen korvauksen suorittamisesta, määrästä tai muista korvausta koskevista seikoista, asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin 8 luvussa tarkoitettussa kaivostoimituksessa. Vaikka korvausasia ei välittömästi liittyisi kaivostoimintaan, voitaisiin sitä varten pitää kaivostoimitus. Toimitusta voisi hakea korvausta vaativa taikka asianomainen etsintätyöstä vastaava, malminetsintäluvan tai kaivosluvan haltija taikka kullanhuuhtoja. Ehdotus kanavoisi kaikki tällaiset korvausasiat kaivostoimitukseen, jossa on korvauskysymyksistä tarvittava asiantuntemus ja joka täyttää oikeusturva-vaatimukset. Toimituksen kustannuksista vastaisi etsintätyöstä vastaava tai asianomainen luvanhaltija.

Sivutuotekorvaukseen liittyvää kaivostoimitusta olisi haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun kaivoslupa on rauennut tai peruutettu. Malminetsintälupaan tai kullanhuuhtontalupaan liittyvää 103 §:ssä tarkoitettua korvausasiaa koskevaa kaivostoimitusta olisi samoin haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asianomainen lupa on rauennut tai peruutettu. Jos malminetsintäluvan tai kullanhuuhtontaluvan nojalla tapahtuvasta toiminnasta aiheutunut vahinko tai haitta ilmenisi vasta myöhemmin, olisi toimitusta haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vahinko tai haitta ilmenee. Etsintätyöhön liittyvää 103 §:ssä tarkoitettua korvausasiaa koskevaa kaivostoimitusta olisi haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vahinko tai haitta ilmenee.

Jos 99 §:ssä säädettyyn malminetsintäkorvaukseen, 100 §:ssä säädettyyn louhintakorvaukseen tai 102 §:ssä säädettyyn kullanhuuhtontakorvaukseen liittyä riita-asia, esimerkiksi malminetsintäkorvauksen tai lou-

hintakorvauksen jakamisesta kiinteistöjen omistajien kesken, sovellettaisiin vastaavasti 2 momentissa säädettyä menettelyä. Tällöin riita-asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin 8 luvun mukaisessa kaivostoimituksessa. Toimitusta olisi haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asianomainen malminetsintälupa, kaivoslupa tai kullanhuuhtontalupa on rauennut tai peruutettu.

105 §. *Eräiden ympäristövahinkojen korvaaminen.* Pykälässä olisi informatiivinen viittaus ympäristövahinkojen korvaamisesta annettuun lain 12 §:ään. Esitykseen liittyy ehdotus, jonka mukaan mainitussa pykälässä oleva viittaus korjattaisiin viittaukseksi uuteen kaivoslakiin.

106 §. *Luvan siirron vaikutus korvausvelvollisuuteen.* Jos malminetsintälupa, kaivoslupa tai kullanhuuhtontalupa siirrettäisiin 73 §:n nojalla, luvanhaltija olisi kuitenkin edelleen korvausvelvollinen vahingosta tai haitasta, joka on aiheutunut, ennen kuin kaivosviranomainen on hyväksynyt siirron.

10 luku. Vakuudet

107 §. *Vakuus malminetsintää ja kullanhuuhtontaa varten.* Malminetsintää varten vaadittaisiin vakuus, kun se perustuu 9 §:ssä tarkoitettuun malminetsintälupaan. Malminetsintäluvan haltija olisi velvollinen asettamaan vakuuden 15 §:ssä tarkoitettujen jälkitoimenpiteiden sekä 103 §:ssä tarkoitettun vahingon ja haitan korvaamista varten. Kullanhuuhtontaluvan nojalla harjoitettua kullanhuuhtontaa varten vaadittaisiin vastaavasti vakuus. Kullanhuuhtoja olisi velvollinen asettamaan vakuuden 29 §:ssä tarkoitettujen jälkitoimenpiteiden sekä 103 §:ssä tarkoitettun vahingon ja haitan korvaamista varten.

Vakuuden asettamista koskeva asia ratkaistaisiin asianomaisessa luvassa. Vakuusvaatimuksesta voitaisiin poiketa, jos vakuutta olisi pidettävä ilmeisen tarpeettomana toiminnan laatu ja laajuus, toiminta-alueen erityispiirteet, toimintaa varten annettavat lupamääräykset ja luvan hakijan vakavaraisuus huomioidaan ottaen.

Kullanhuuhtontaa varten vakuutta olisi lähtökohtaisesti aina pidettävä välttämättömänä. Toimintaa harjoitetaan etenkin kansal-

lispuistossa ja erämaa-alueella. Lupaan perustuvaa malminetsintää varten vakuutta olisi lähtökohtaisesti pidettävä myös aina tarpeellisenä. Välttämätön se on etenkin silloin, jos malminetsintäalueella on tarkoitus tehdä suurrehkoja tutkimuskaivantoja tai -ojia, koelouhintaa taikka vaikutuksiltaan vastaavia toimenpiteitä. Malminetsintäluvan nojalla tapahtuvaa toimintaa varten vakuutta ei kuitenkaan olisi aina tarpeen vaatia, jos toiminta on pienimuotoista eikä maastossa liikuta moottoriajoneuvolla.

Vakuusvaatimusta arvioitaessa olisi myös otettava huomioon luvan hakijan vakavaraisuus. Julkisyhteisöjä olisi sellaisenaan pidettävä vakavaraisina, eikä vakuutta sen vuoksi olisi pidettävä tarpeellisenä. Yhtiöiden vakavaraisuutta kuvaisi omavaraisuusaste sekä pitkään jatkunut vakiintunut toiminta.

108 §. *Vakuus kaivostoiminnan lopettamista varten.* Kaivosluvan haltija olisi velvollinen asettamaan vakuuden 15 luvussa säädettyjen lopetus- ja jälkitoimenpiteitä koskevien velvoitteiden suorittamista varten. Vakuuden tulisi olla riittävä ottaen huomioon kaivostoiminnan laatu ja laajuus, toimintaa varten annettavat lupamääräykset ja muun lain nojalla vaaditut vakuudet, erityisesti ympäristönsuojelulain 42 §:n nojalla vaadittava vakuus.

Ympäristönsuojelulain mukainen vakuus on tarkoitettu varmistamaan asianmukaisen jätehuollon toteutuminen. Se kattaa siten lähinnä rikastushiekka-altaiden, sivukivialueiden ja vastaavien jätehuoltoalueiden sulkemiskustannukset tilanteissa, joissa kaivostoiminnan harjoittaja ei itse pysty niitä hoitamaan. Pykälässä ehdotettu vakuus kattaisi muut kaivostoiminnan lopettamiseen ja jälkihoitoon tarvittavat toimenpiteet.

Uraanin ja toriumin tuottamista koskeva kaivostoiminta on ydinenergialain 2 §:ssä tarkoitettua ydinenergian käyttöä. Ydinenergialain 3 §:n määritelmän nojalla siinä syntyvä jäte on ydinjätettä. Siten ydinenergialain 6 luvun ydinjätehuoltoa koskevat säännökset, muun muassa huolehtimisvelvollisuus, ja 7 luvun ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista koskevat säännökset koskevat tällaista kaivostoimintaa. Ydinenergialain mukainen varautumisvelvollisuus ydinjätehuollon kustannuksiin otettaisiin huomioon määrättä-

essä kaivoslain nojalla kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvästä vakuudesta.

Vakuuden asettamista koskeva asia ratkais-taisiin asianomaisessa kaivosluvassa. Vakuuden lajia ja suuruutta olisi arvioitava tarkis-tettaessa kaivosluvan määräyksiä 62 §:n mu-kaisesti, muutettaessa lupaa 69 §:n mukaises-ti tai hyväksyttäessä luvan siirto 73 §:n mu-kaisesti.

109 §. *Vakuuden asettamista koskeva men-nettely.* Lupaviranomainen määräisi 1 mo-mentin nojalla vakuuden lajin ja suuruuden asianomaisessa lupapäätöksessä tai luvan voimassaolon jatkamista koskevassa päätök-sessä. Niihin vaikuttaisivat toiminnan laa-juus, luonne ja toimintaa varten annettavat lupamääräykset. Malminetsintälupaan sisäl-tyvän vakuuden määrää asetettaessa kaivos-viranomaisen olisi erityisesti arvioitava 15 §:ssä säädettyjen velvoitteiden hoitami-sesta aiheutuvat kustannukset sekä 103 §:ssä tarkoitettun vahingon ja haitan todennäköi-syys. Vastaavasti kullanhuuhtontalupaan si-sältyvän vakuuden määrää asetettaessa kai-voisviranomaisen olisi erityisesti arvioitava 29 §:ssä säädettyjen velvoitteiden hoitami-sesta aiheutuvat kustannukset sekä 103 §:ssä tarkoitettun vahingon ja haitan todennäköi-syys.

Kaivoslupaan liittyvän vakuuden määrää asetettaessa lupaviranomaisen olisi erityisesti arvioitava 143, 144 ja 150 §:ssä säädettyjen velvoitteiden hoitamisesta aiheutuvat kustan-nukset. Koska ympäristönsuojelulain nojalla vaadittava vakuus kattaa kaivosalueen rikas-tushiekka- ja muiden jätealueiden jätehuolto-kustannukset, ei kyseisten alueiden kunnos-tamiseen liittyviä kustannuksia olisi tarpeen ottaa huomioon kaivoslupaan liittyvää va-kuutta asetettaessa.

Vakuus voi olla esimerkiksi pankkitalletus tai pankkitakaus taikka vakuutus. Kyseeseen tulisi lähinnä takausvakuutus, joka on edun-saajana olevalle viranomaiselle pankkitaka-ukseen verrattavissa oleva vakuusjärjestely. Tällä hetkellä ei takausvakuutuksen saata-vuudesta Suomen markkinoilla ole täyttä varmuutta. Periaatteessa myös vastuuvakuu-tus voisi tulla kysymykseen. Sen hyväksyttä-vyyden kannalta on ongelmana kuitenkin, et-tä vakuutuksen ottaja tai vakuutusyhtiö voi milloin tahansa päättää vastuuvakuutuksen,

vastuuvakuutuksen sisältö voi vaihdella eri vakuutuksen antajilla ja vakuutustuotteissa eikä vastuuvakuutus kata vakuutuksen ottajan omalle maalle aiheutuvia vahinkoja. Lisäksi vastuuvakuutus kattaa vain luonteeltaan ennakoimattomia kustannuksia, eikä vastuuvakuutuksia käytännössä myönnetä ennakoitavien puhdistamistoimenpiteiden kattamiseksi. Siten vastuuvakuutusta ei lähtökohtaisesti voida pitää asianmukaisena 107 tai 108 §:n nojalla säädetyn vakuusvaatimuksen kannalta.

Lupaviranomaisen olisi 2 momentin mukaan arvioitava vakuuden lajia ja määrän riittävyttä soveltaessaan kaivoslupan määräaikaista tarkistamista koskevaa 62 §:ää sekä malminetsintäluvan, kaivoslupan ja kullanhuhdantaluvan muuttamista koskevaa 69 §:ää.

Pykälän 3 momentin nojalla vakuus asetettaisiin kaivosviranomaiselle, jonka tehtävänä on valvoa korvauksen saajan etua sekä tarvittaessa huolehtia vakuuden rahaksi muuttamisesta ja varojen jakamisesta. Vakuus olisi 168 §:n nojalla asetettava, ennen kuin toiminta luvan nojalla aloitetaan.

110 §. *Vakuudesta suoritettavat kustannukset.* Vakuus voitaisiin käyttää kaivoslaissa säädettyjen tai asianomaisessa luvassa määrättyjen velvoitteiden suorittamiseksi, esimerkiksi malminetsintäalueen ja kullanhuhdonta-alueen jälkitoimenpiteiden suorittamiseksi taikka kaivostoiminnan lopetus- ja jälkitoimenpiteiden suorittamiseksi. Vakuutta voitaisiin käyttää myös malminetsintäluvan haltijan ja kullanhuhdojan aiheuttamien vahinkojen ja haittojen korvaamiseksi. Kaivosviranomaisen olisi vapautettava vakuus, kun luvanhaltija on täyttänyt kaivoslaissa säädettyt ja asianomaisessa luvassa määrättyt velvoitteet. Vakuus olisi mahdollista vapauttaa myös osittain.

Vakuuden vapauttamista koskevaan kaivosviranomaisen päätökseen ei 162 §:n 3 momentin mukaan saisi hakea muutosta valittamalla.

111 §. *Luvan siirron vaikutus vakuuteen.* Jos malminetsintälupa, kaivoslupa tai kullanhuhdantalupa siirrettäisiin 73 §:n nojalla, ei vakuutta vapautettaisi. Kaivosviranomaisen olisi kuitenkin siirron yhteydessä harkittava, olisiko vakuuden lajia tai suuruutta tarkistet-

tava, sekä tehtävä asianomaisiin lupamääräyksiin tarvittavat muutokset. Samalla kaivosviranomaisen olisi määrättävä ajankohta, josta lukien vakuuden suuruutta tai lajia koskevat muutokset ovat voimassa.

IV OSA. KAIVOSTURVALLISUUS

11 luku. Kaivosturvallisuusvaatimukset

112 §. *Yleinen velvollisuus huolehtia kaivosturvallisuudesta.* Ehdotetussa 11 luvussa säädettäisiin kaivostoimintaa koskevista turvallisuusvaatimuksista sekä *kaivostoiminnan harjoittajan* yleisistä velvollisuuksista, jotka liittyvät kaivosturvallisuuteen. Kaivostoiminnan harjoittajia olisivat kaivoslain mukaan ne, joilla on 16 §:ssä säädetty kaivoslupa ja kaivoksen rakentamista ja tuotannollista toimintaa varten 121 §:n nojalla vaadittava kaivosturvallisuuslupa, sekä ne, joilla 181 §:n siirtymäsäännöksen nojalla on voimassa oleva kaivosoikeus. Lisäksi käsitettä kaivostoiminnan harjoittaja käytettäisiin niistä, joilla mainittu lupa tai oikeus ei enää ole voimassa mutta joita kaivoslain velvoitteet (esimerkiksi toiminnan lopettamiseen ja seurantaan liittyvät velvoitteet) edelleen koskevat.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittaja olisi velvollinen huolehtimaan kaivosturvallisuudesta. Kaivosturvallisuudella tarkoitetaan kaivosten rakenteellista ja teknistä turvallisuutta laajasti. Rakenteellisen ja teknisen turvallisuuden lisäksi kaivosturvallisuuden kannalta on keskeistä vaaratilanteiden ja onnettomuuksien ehkäiseminen sekä niistä aiheutuvien haitallisten seurausten rajoittaminen. Kaivostoiminnan harjoittajan velvollisuutena olisi huolehtia kaivosten rakenteellisesta ja teknisestä turvallisuudesta niin, että toiminta kaivoksessa on turvallista eikä se aiheuta vaaraa kaivoksessa työskenteleville tai ulkopuolisille. Toiminnanharjoittajan olisi jo ennalta ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin siten, että kaivoksissa ei tapahtuisi vaaratilanteita tai onnettomuuksia ja että mahdollisessa onnettomuustilanteessa seuraukset rajoittuvat mahdollisimman vähäisiksi. Pykälän 1 momentissa ei kuitenkaan tarkoitettaisi työturvallisuuslaissa

tarkoitettuja työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden tai ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuja pilaantumisen ehkäisemisen edellyttämiä toimenpiteitä.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus kaivoksen työturvallisuutta koskeviin säädöksiin. Työturvallisuuslaki on kaivoksen työturvallisuuden kannalta keskeinen laki. Kaivosturvallisuuteen liittyy olennaisesti kaivostyöntekijän terveydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen, mutta näistä ei säädettäisi yksityiskohtaisesti kaivoslaissa tai sen nojalla.

Työturvallisuuslaki on työntekijän terveyttä ja turvallisuutta koskeva yleislaki, joka velvoittaa kaivostoiminnan harjoittajaa työnantajana. Työturvallisuuslaki sisältää säännöksiä esimerkiksi yleisestä huolehtimisvelvollisuudesta, työsuojelun toimintaohjelmasta, työn vaarojen selvittämisestä ja arvioinnista, erityistä vaaraa aiheuttavasta työstä, työympäristön ja työn suunnittelusta, opetuksesta ja ohjauksesta, henkilönsuojainten varaamisesta ja käytöstä, ergonomiasta, työn kuormituksesta, häirinnästä, yksintyöskentelystä ja tauotuksesta. Työpaikan ja työympäristön rakenteita koskevat muun muassa säännökset työpaikan ilmanvaihdosta, valaistuksesta, liikenteestä, järjestyksestä ja siisteydestä, ilman epäpuhtauksista, vaarallisista aineista, fysikaalisista ja biologisista tekijöistä, koneturvallisuudesta, ensiavusta ja henkilööstötiloista. Työturvallisuuslaissa säädetään myös työntekijän velvollisuuksista noudattaa säännöksiä ja työnantajan asianmukaisia määräyksiä ja ohjeita.

Työturvallisuuslain nojalla on voimassa useita kymmeniä valtioneuvoston päätöksiä ja asetuksia: muun muassa valtioneuvoston asetukset työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta (403/2008), työntekijöiden suojelemisesta melusta aiheutuvilta vaaroilta, työntekijöiden suojelemisesta tärinästä aiheutuvilta vaaroilta (48/2005) ja ulkona käytettävien laitteiden melupäästöistä (621/2001) sekä valtioneuvoston päätökset työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden käytöstä (976/1994) ja henkilönsuojainten valinnasta ja käytöstä työssä (1407/1993). Näitä säädöksiä sovelletaan myös kaivoksessa tehtävään työhön sellaisenaan. Valmisteilla on valtioneuvoston asetus räjäytys- ja louhintatyön turvallisuus-

desta, joka korvaisi valtioneuvoston päätöksen räjäytys- ja louhintatyön järjestysohjeesta. Uudistuksen jälkeen mainittua asetusta sovellettaisiin kaivoksessa tehtävään työhön, josta tällä hetkellä säädetään kaivosturvallisuusmääräyksistä annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä.

Kaivostoiminnan harjoittajan on noudatettava työturvallisuuslakia työnantajana ja pääasiallista määräysvaltaa käyttävänä työnantajana. Työnantajana hän on velvollinen huolehtimaan omista työntekijöistään siten kuin työturvallisuuslaissa ja sen nojalla säädetään. Kaivos on yleensä työturvallisuuslain 6 luvussa tarkoitettu yhteinen työpaikka, jossa pääasiallista määräysvaltaa käyttää kaivostoiminnan harjoittaja ja jolla toimii samanaikaisesti tai peräkkäin usea työnantaja tai itsenäinen työnsuorittaja (urakoitsijat) siten, että työ voi vaikuttaa toisten työntekijöiden turvallisuuteen. Pääasiallista määräysvaltaa käyttävänä työnantajana kaivostoiminnan harjoittajan tulee varmistaa, että kaivosalueella toimivat ulkopuoliset työnantajat ja näiden työntekijät ovat saaneet tarpeelliset tiedot kaivoksen turvallisuustekijöistä ja että ulkopuoliset työnantajat ja itsenäiset työsuorittajat vastaavasti tiedottavat kaivostoiminnan harjoittajalle työn aiheuttamasta vaarasta ja haitasta. Lisäksi toiminnanharjoittajan tulee huolehtia eri osapuolten toimintojen yhteensovittamisesta, työpaikan liikenteen ja liikkumisen järjestelyistä, työpaikan yleisestä turvallisuuden ja terveellisyyden edellyttäjästä järjestyksestä ja siisteydestä, työpaikan yleissuunnittelusta sekä työolosuhteiden ja työympäristön yleisestä siisteydestä ja turvallisuudesta.

Kaivosalueella toimivat työnantajat joutuvat työnantajana tai itsenäisenä työnsuorittajana noudattamaan osaltaan työturvallisuus-säännöksiä. Itsenäisen työnsuorittajan on noudatettava työturvallisuussäännöksiä pätevyydestä, tarvittavista luvista ja vähimmäisiistä, kone- ja laiteturvallisuudesta ja tarkastamisesta sekä vaarallisista aineista. Lisäksi hänen tulee noudattaa pääasiallista määräysvaltaa käyttävän antamia työpaikan turvallisuusohjeita.

Työturvallisuussäännökset kuuluvat työsuojeluviranomaisten valvontaan. Työsuojeluviranomaiset, kaivosviranomaiset, kaivos-

turvallisuuden valvojana ja muut valvontaviranomaiset (esimerkiksi Säteilyturvakeskus) toimivat kiinteässä yhteistoiminnassa. Valvontaviranomaisten yhteistoiminnasta ja työnjaosta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 154 §:n 3 momentin asetuksenantovaltuuden nojalla.

Kaivostoiminnan harjoittajan on varmistettava kaivostoiminnan turvallisuus riippumatta siitä, tekeekö kaivostyötä toiminnanharjoittajan palveluksessa oleva työntekijä, ulkopuolisen yrityksen palveluksessa tai siihen sopimussuhteessa oleva henkilö taikka pieni ulkopuolinen elinkeinonharjoittaja. Toiminnanharjoittaja vastaa kaivoksen kokonaisturvallisuudesta. Toiminnanharjoittajan olisi varmistuttava kaivosturvallisuudesta toiminnan kaikilla tasoilla ja koko toimintaketjussa. Vastaavaa periaatetta ilmentää myös 117 §:n 3 momentti, jossa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta huolehtia siitä, että kaivoksessa toimivat henkilöt noudattavat kaivosturvallisuuden edellyttämiä toimenpiteitä ja toimintaperiaatteita.

Työturvallisuuslain lisäksi kaivostoiminnan harjoittaja on velvollinen noudattamaan muutakin sovellettavaksi tulevaa lainsäädäntöä, esimerkiksi pelastuslain palotarkastusta ja pelastustoimintaa koskevia säännöksiä on sovellettava kaivostoiminnassa. Kaivoksessa työskentelevien säteilyturvallisuudesta säädetään säteilylaissa, ja Säteilyturvakeskus valvoo sen noudattamista. Kemikaaliturvallisuuslaissa säädetään kaivostoiminnassa käytettävien vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelystä ja varastoinnista. Kaivosturvallisuuden kannalta muita keskeisiä lakeja ovat lisäksi muun muassa laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta, laki eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta, panostajalaki ja patoturvallisuuslaki.

Kaivoslaissa ei ole tarpeen säätää erikseen suuronnettomuusvaaran torjumisesta, sillä muualla lainsäädännössä on asiasta jo säädetty riittävässä laajuudessa. Kaivoksessa tapahtuva suuronnettomuus olisi esimerkiksi sortumasta, tulipalosta, liejun tai veden purkauksesta taikka muista ilmiöistä aiheutunut hallitsematon tapahtuma, joka voi aiheuttaa vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle, ympäristölle tai omaisuudelle. Vaara voi olla väli-

töntä tai se voi ilmetä myöhemmin, ja se voi kohdistua myös kaivosalueen ulkopuolelle. Kemikaaliturvallisuuslaissa säädetään vaarallisiin kemikaaleihin ja räjähteisiin liittyvän suuronnettomuusvaaran torjunnasta, ja lailla on saatettu kansallisesti voimaan Seveso II -direktiivin suuronnettomuussäännökset. Ympäristönsuojelulaissa säädetään kaivosten jätealueisiin liittyvästä suuronnettomuusvaarasta, ja kyseisillä säännöksillä on saatettu kansallisesti voimaan kaivannaisjätedirektiivin säännökset. Patoturvallisuuslaissa säädetään kaivospatoihin ja muihin patoihin liittyvästä vahingonvaarasta.

113 §. *Kaivosturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet.* Kaivostoiminnan harjoittajan on arvioitava kaivosturvallisuutta kokonaisvaltaisesti ja järjestelmällisesti osana kaivoksen normaalia toimintaa. Kaivosturvallisuuteen liittyvien toimenpiteiden tulee olla suunnitelmallisia ja riittäviä. Toiminnanharjoittajan on jatkuvasti seurattava toimintaa ja arvioitava toimenpiteiden vaikutusta turvallisuuteen sekä tarvittaessa ryhdyttävä korjaaviin toimenpiteisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimintaperiaatteista, joita kaivostoiminnan harjoittajan olisi noudatettava huolehtiessaan kaivosturvallisuudesta. Toimintaperiaatteiden luettelo ei ole tyhjentävä. Pykälä täydentäisi työturvallisuuslain 8 §:n 3 momentin säännöstä.

Kaivostoiminnan harjoittajan olisi tunnistettava toimintaan liittyvät vaarat ja onnettomuusuhat. Tällaisia ovat esimerkiksi sortumat, tulipalot sekä liejun tai veden purkaukset. Toiminnanharjoittajan olisi poistettava vaaratekijät tai, jos tämä ei olisi mahdollista, määritettävä vaarojen rajoittamista koskevat turvallisuuspäämäärät ja ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla rajoitetaan vaaratekijöistä aiheutuvat haitalliset seuraukset mahdollisimman vähäisiksi. Toiminnanharjoittajan olisi tehokkaasti pyrittävä estämään onnettomuudet ja varauduttava tarvittaviin omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin, jotka määriteltäisiin tarkemmin 115 §:ssä. Toiminnanharjoittajan olisi toteutettava yleisesti vaikuttavat toimenpiteet ennen yksilöllisiä toimenpiteitä. Toiminnanharjoittajan olisi siten huolehdittava siitä, että laajakantoiset ja kaivoksen kokonaisturvallisuuteen vaikuttavat toimen-

piteet toteutetaan ensisijaisesti, ja vasta tämän jälkeen toteutetaan toimenpiteet, jotka kohdistuvat yksityiskohtaisiin ja turvallisuuteen rajoitetusti vaikuttaviin seikkoihin. Toiminnanharjoittajan olisi otettava tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen huomioon. Toiminnanharjoittajan olisi jatkuvasti seurattava kaivosturvallisuutta ja uudistettava toimenpiteitä tekniikan kehittymisen myötä. Teknisen kehityksen taso määrittää osaltaan muun muassa sen, mitkä vaaratekijät on mahdollista poistaa kokonaan sen sijaan, että niitä tyydyttäisiin vain rajoittamaan.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittajan olisi huolehdittava toimintaperiaatteiden noudattamisesta kaivoksessa ja seurattava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta kaivosturvallisuuteen sekä tarvittaessa ryhdyttävä korjaaviin toimenpiteisiin. Toiminnanharjoittajan olisi tarvittaessa välittömästi eristettävä vaarallinen alue kaivoksesta, keskeytettävä kaivoksen toiminta sekä tehtävä kaivosturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että kaivoksessa on oltava turvallisuusjohtamisjärjestelmä, joka kattaa kaivoksen koko toiminnan. Johtamisjärjestelmä perustuu vaarojen tunnistamiseen, suunnitelmalliseen vaarojen ehkäisyyn ja jatkuvaan toimenpiteiden arviointiin. Vaaratilanteissa toiminnanharjoittajan olisi ryhdyttävä välittömiin toimiin onnettomuuden ehkäisemiseksi ja seurausten rajoittamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin kaivosturvallisuuden edellyttämistä toimenpiteistä ja toimintaperiaatteista.

114 §. Vaarojen selvittäminen ja arviointi. Pykälässä säädettäisiin kaivostoiminnan harjoittajan velvollisuuksista, jotka koskevat vaarojen selvittämistä ja arviointia. Nämä velvollisuudet ovat osa kaivoksen turvallisuusjohtamisjärjestelmää, jonka avulla varmistetaan kaivoksen kokonaisturvallisuus. Johtamisjärjestelmä perustuu vaarojen tunnistamiseen ja selvittämiseen, suunnitelmalliseen onnettomuuksien ehkäisemiseen, näitä koskevien toimenpiteiden toteuttamiseen sekä toiminnan jatkuvaan arviointiin. Pykälä

täydentäisi työturvallisuuslain 10 §:n 1 ja 3 momentin säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittajan olisi järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava kaivosturvallisuutta vaarantavat seikat. Kaivosturvallisuuteen kuuluu osana onnettomuuksien ehkäisy ja niiden seurausten rajoittaminen, joten myös näihin liittyvät seikat on selvitettävä ja tunnistettava. Onnettomuuksien ehkäisyn tulee perustua riskien ja vaarojen tunnistamiseen, ja sen tulee olla osa kaivoksen normaalia toimintaa. Toiminnanharjoittajan on luotava suunnitelmallisia ja pitkäjänteisiä toimintatapoja, joilla varmistetaan kaivostoiminnan turvallisuus. Turvallisuuden tulee olla kaivostoiminnan keskeinen periaate, joka on kytkettynä kaivoksen toimintaan sen kaikilla tasoilla. Vaarojen selvittämisen tulee olla kattavaa, järjestelmällistä, suunnitelmallista ja jatkuvaa.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivostoiminnan harjoittajan olisi arvioitava sellaisten kaivosturvallisuutta vaarantavien seikkojen merkitys, joita ei voitaisi poistaa. Toiminnanharjoittajan on järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava kaikki kaivosturvallisuutta vaarantavat seikat. Nämä on lähtökohdaisesti poistettava, mutta aina ei ole käytännössä mahdollista poistaa kaikkia kaivosturvallisuutta vaarantavia seikkoja. Tällöin toiminnanharjoittajan olisi arvioitava niiden merkitys turvallisuudelle ja toteutettava toimenpiteet, joilla vaara saadaan rajoitettua ja onnettomuudet ehkäistyä, vaikka vaaratekijöitä ei kokonaan voida poistaa.

Pykälän 3 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittajalla tulisi olla hallussaan 1 momentissa tarkoitettu selvitys ja 2 momentissa tarkoitettu arviointi kirjallisena. Selvitys ja arviointi olisi tarkistettava olosuhteiden olennaisesti muuttuessa, ja ne olisi kuitenkin pidettävä ajan tasalla. Toimiva ja tehokas turvallisuusjohtamisjärjestelmä edellyttää dokumentointia. Toiminnanharjoittajan tekemät selvitykset ja arvioinnit tulee voida todentaa siten, että kaivoksessa on aina saatavilla ajan tasalla olevat dokumentit tunnistetuista vaaroista ja niiden ehkäisemistä koskevista toimenpiteistä. Turvallisuusjohtamisjärjestelmään kuuluu toiminnan jatkuva seuranta ja arviointi. Jos kaivoksen olosuhteissa ta-

pahtuu olennaisia muutoksia, kirjalliset selvitykset ja arvioinnit on käytävä läpi ja tehtävä niihin tarpeelliset muutokset. Toiminnanharjoittajan tulee muutenkin huolehtia siitä, että dokumentit ovat ajan tasalla.

115 §. *Kaivoksen sisäinen pelastussuunnitelma.* Kaivosten pelastustoimesta ja paloturvallisuudesta on nykyisin säädetty kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 7 luvussa. Päätöksen 64 §:n mukaan kaivokselle on oltava suunnitelma tulipalon sammuttamiseksi ja pelastustoimen järjestämiseksi.

Alueen pelastustoimella ja pelastusviranomaisella on pelastuslain nojalla vastuu ja yleinen toimivalta pelastustoiminnassa. Pelastuslain 9 §:n 2 momentissa säädetään alueen pelastustoimen velvollisuudesta laatia pelastussuunnitelma toiminnanharjoittajan kanssa. Velvollisuus koskee muun muassa ympäristönsuojelulaisissa tarkoitettua suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavaa kaivannaisjätteen jätealuetta. Säännökset pelastussuunnitelmasta perustuvat osittain kaivannaisjäte-direktiivin 6 artiklassa tarkoitettua niin sanotusta ulkoisesta pelastussuunnitelmasta annettuihin säännöksiin.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittaja olisi velvollinen laatimaan kaivostoimintaa varten kaivoksen sisäisen pelastussuunnitelman ja siten varautumaan omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin. Kaivoslain mukainen kaivoksen sisäinen pelastussuunnitelma korvaisi pelastustoimen lainsäädännön nojalla laadittavan pelastussuunnitelman.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin kaivoksen sisäisen pelastussuunnitelman sisällöstä. Kaivostoiminnan harjoittajan tulisi kaivoksen sisäisessä pelastussuunnitelmassa määrittellä ennakoitavat vaaratilanteet ja onnettomuudet sekä niiden mahdolliset vaikutukset. Kaivoksen sisäisessä pelastussuunnitelmassa olisi selvitettävä toimenpiteet, joilla ehkäistään vaaratilanteet ja onnettomuudet sekä rajoitetaan niiden seuraukset. Kaivoksen sisäisessä pelastussuunnitelmassa olisi myös mainittava vaaratilanteiden ja onnettomuuksien johdosta tehtävät ilmoitukset ja kuvattava yhteistoiminta alueen pelastusviranomaisen kanssa. Pelastuslain 28 §:ssä säädetään yleiseksi velvollisuudeksi tehdä

hätäilmoitus onnettomuuden tapahduttua tai sellaisen uhatessa. Lisäksi kaivoksen sisäisessä pelastussuunnitelmassa olisi selvitettävä omatoimiset pelastustoimenpiteet, niihin osallistuva henkilöstö ja näiden koulutus sekä omatoimisia pelastustoimenpiteitä varten hankitut tarvikkeet. Kaivoksen sisäiseen pelastussuunnitelmaan sisältyisi myös selvitys siitä, miten onnettomuuksien jälkien korjaamiseen ja ympäristön puhdistamiseen varaudutaan.

Pykälän 3 momentin nojalla kaivostoiminnan harjoittaja olisi velvollinen laatimaan kaivoksessa työskentelevien käyttöön ohjeet, joissa selvitettäisiin ainakin ennakoitavat vaaratilanteet ja onnettomuudet sekä toimenpiteet niiden ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kaivoksen sisäistä pelastussuunnitelmaa koskevasta asetuksenantovaltuudesta.

116 §. *Asiattomien pääsyn estäminen ja alueen pelastustoimen yksiköiden opastaminen kohteessa.* Kaivostoiminnan harjoittajan tulisi huolehtia rakenteellisin toimenpitein tai toiminnan luonteeseen nähden riittävän tehokkaalla muulla tavalla asiattomien pääsyn estämisestä kaivokseen ja kaivosalueelle. Kaivostoiminta on luonteeltaan sellaista, että asiattomien oleskelu kaivosalueella olisi turvallisuusriski sekä kaivostoiminnan että asiattomien henkilöiden itsensä kannalta. Toiminnanharjoittajan velvollisuutena on huolehtia siitä, että asiattomat eivät pääse kaivokseen ja kaivosalueelle. Asiattomia henkilöitä ovat lähinnä kaivostoimintaan kuulumattomat, ulkopuoliset henkilöt. Asiattomien pääsy tulisi estää ensisijaisesti rakenteellisin toimenpitein, kuten rajaamalla alue aidoilla tai vastaavalla tavalla. Jos rakenteelliset toimenpiteet eivät esimerkiksi maasto-olosuhteiden takia ole mahdollisia, toiminnanharjoittajan tulee muulla riittävän tehokkaalla tavalla estää pääsy alueelle, esimerkiksi varoituskyltein.

Pykälän 2 momentti sisältäisi velvoitteen opastaa johtavaa pelastusviranomaista ja alueen pelastustoimen yksikköä kohteessa. Turvallinen liikkuminen kaivoksessa ja kaivosalueella edellyttää kohteen ja sen riskien perusteellista tuntemista, minkä vuoksi kaivostoiminnan harjoittajan olisi huolehdittava

opastamisesta, kun onnettomuus on tapahtunut tai sellainen uhkaa. Alueen pelastustoimella tarkoitetaan pelastuslaissa sitä kuntaa tai kuntayhtymää, joka hoitaa pelastuslain mukaiset tehtävät alueella. Alueen pelastustoimen järjestelmään kuuluvat pelastuslaitos ja sen sopimuspalokunnat.

117 §. Organisaatio ja henkilöstö. Turvallisuusjohtamisjärjestelmään kuuluu toiminnan huolellinen organisointi ja selkeä vastuunjako organisaation kaikilla tasoilla. Kaivostoiminnan harjoittajan on huolehdittava asianmukaisesti henkilöstön koulutuksesta, ohjeistuksesta ja ohjeistuksen noudattamisesta. Tämä koskee kaikkia kaivoksessa toimivia henkilöitä, ei ainoastaan toiminnanharjoittajan palveluksessa olevia työntekijöitä.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittajan tulisi huolehtia siitä, että kaivosturvallisuuteen liittyvät johdon ja henkilöstön tehtävät ja vastualueet on selkeästi määriteltävä organisaation kaikilla tasoilla. Turvallinen toiminta edellyttää, että kaikki toimijat ovat selvillä omista tehtävistään ja vastuualueistaan. Tehtävien selkeästä määrittelystä on lisäksi apua toiminnan suunnittelussa ja tehtäväketjujen aukkojen tunnistamisessa.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittajan tulisi huolehtia koulutuksella, opastuksella ja ohjauksella siitä, että kaivoksessa toimivilla henkilöillä on tiedot kaivosturvallisuudesta ja kaivosturvallisuuden edellyttämistä toimenpiteistä. Tietojen tulee olla riittävät ottaen huomioon, mitä turvallinen toiminta asianomaisen tehtävissä edellyttää. Koulutuksen, opastuksen ja ohjauksen sisältö riippuu niistä turvallisuutta vaarantavista seikoista, jotka toiminnanharjoittaja on tunnistanut, sekä toimenpiteistä, joilla kaivoksessa ehkäistään onnettomuuksia. Sisältö riippuu myös koulutettavien ja opastettavien koulutuksesta, ammattiosaamisesta ja työkokemuksesta. Olennaista on, että koulutuksen ja ohjauksen perusteella jokainen toimija työskentelee kaivoksessa turvallisesti, tunnistaa työhön liittyvät vaarat, ymmärtää omien tehtäviensä merkityksen turvallisen toiminnan kannalta sekä käyttää turvallisia työtapoja ja työmenetelmiä. Opastukseen ja ohjaukseen sisältyy myös toiminta häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Käytännössä kerta-

luontoinen koulutus ei riitä, vaan toiminnanharjoittajan on järjestettävä ylläpitävää koulutusta. Toiminnanharjoittajan on seurattava työtapojen turvallisuutta ja huomatessaan puutteita järjestettävä lisäkoulutusta. Lisäksi koulutukseen, opastukseen ja ohjaukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota muutostilanteissa.

Pykälän 3 momentin mukaan kaivostoiminnan harjoittajan tulisi huolehtia siitä, että kaivoksessa toimivat henkilöt noudattavat kaivosturvallisuuden edellyttämiä toimenpiteitä ja toimintaperiaatteita. Velvollisuus koskee toiminnanharjoittajan palveluksessa olevien työntekijöiden lisäksi myös ulkopuolista henkilöstöä, kuten muiden yritysten palveluksessa olevia henkilöitä ja itsenäisiä elinkeinonharjoittajia. Toiminnanharjoittajan on siten huolehdittava siitä, että kaikki kaivoksessa toimivat saavat asianmukaisen ja riittävän koulutuksen ja ohjeistuksen sekä myös käytännössä noudattavat kaivosturvallisuuden edellyttämiä toimenpiteitä ja toimintaperiaatteita.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asetuk-senantovaltuudesta.

118 §. Kaivosturvallisuuden vastuuhenkilö. Kaivosturvallisuuden vastuuhenkilöä koskeva säännös olisi uusi vaatimus, mutta esimerkiksi kaivannaisjätedirektiivin 6 artiklan mukaan toiminnanharjoittajan on nimettävä turvallisuusjohtaja vastaamaan suuronnettomuuksien torjuntaa koskevien toimintaperiaatteiden täytäntöönpanosta ja säännöllisestä valvonnasta.

Ehdotetun vastuuhenkilöjärjestelmän tarkoituksena on osaltaan varmistaa kaivoksen kokonaisturvallisuus, ja se tukee tehokasta turvallisuusjohtamisjärjestelmää. Vastuuhenkilöjärjestelmän avulla edistetään kaivosten turvallisuutta, ja se auttaa ehkäisemään, vähentämään ja torjumaan kaivostoiminnasta aiheutuvat haitat ja vahingot lain tavoitesäännöksen mukaisesti. Työntekijän asemassa olevan vastuuhenkilön korvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Pykälän 1 momentin nojalla kaivostoiminnan harjoittajan olisi nimettävä kaivosturvallisuuden vastuuhenkilö. Vastuuhenkilön tulisi olla toiminnanharjoittajan palveluksessa, toimipaikkanaan asianomainen kaivos. Vastuuhenkilö huolehtii keskeisellä tavalla kai-

voksen turvallisesta toiminnasta. Tehtävien luonteen takia on olennaista, että vastuuhenkilö tuntee hyvin asianomaisen kaivoksen ja että hänellä on tosiasiallinen mahdollisuus huolehtia tehtävistään. Tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta on tärkeää, että niitä ei anneta ulkopuolisen hoidettavaksi tai hoideta eri toimipaikoista käsin.

Pykälän 2 momentin nojalla vastuuhenkilön tulisi tuntee kaivostekniikkaa ja kaivosturvallisuutta koskevat säännökset sekä kaivosturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet erityisesti toimipaikkansa kaivoksessa. Vastuuhenkilön tulisi tuntee yleisten kaivostekniikkaa ja kaivosturvallisuutta koskevien säännösten ja toimenpiteiden lisäksi toimipaikkansa kaivoksen erityisolosuhteet.

Pykälän 3 momentin mukaan vastuuhenkilön tehtävänä olisi varmistaa, että kaivoksessa toimitaan kaivosturvallisuutta koskevien säännösten, lupamääräysten sekä kaivosturvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden mukaisesti sekä noudatetaan 113 §:n 1 momentissa tarkoitettuja toimintaperiaatteita. Vastuuhenkilön tehtävänä on muun muassa varmistaa, että kaivoksen sisäisen pelastussuunnitelman edellyttämät toimenpiteet toteutetaan ja niitä seurataan. Tarkoituksena on, että vastuuhenkilö toimii yhteistyössä kaivoksen työsuojelun yhteistoimintaelinten kanssa.

Pykälän 4 momentin nojalla vastuuhenkilön tulisi osoittaa pätevyytensä kaivosviranomaisen järjestämässä kokeessa. Hyväksytystä kokeesta asianomaiselle henkilölle annettaisiin todistus.

Pykälän 5 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden.

119 §. Kaivoskartta. Kaivoskartoista säädetään tällä hetkellä kaivoskartoista annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä. Pykälä sisältäisi kaivoskarttoja koskevat lakitasoiset perussäännökset. Kaivoskartoilla on keskeinen merkitys, kun selvitetään kaivosturvallisuutta, alueen maankäyttöä ja esiintymän hyödyntämistä kulloisessakin tilanteessa. Lisäksi niillä on merkitystä siinä vaiheessa, kun kaivostoiminta on jo päättynyt. Esimerkiksi jos alue otetaan kaivostoiminnan päätyttyä muuhun käyttöön, sen turvallisuudesta on mahdollista varmistua kaivoskartan avulla. Lisäksi säännös tukee 18 §:ssä säädet-

tyä velvollisuutta, jonka mukaan kaivosluvan haltijan on huolehdittava siitä, että kaivoksen ja esiintymän mahdollista tulevaa käyttöä ja louhimistyötä ei vaaranneta tai vaikeuteta.

Pykälän 1 momentin nojalla kaivostoiminnan harjoittajan tulisi laatia kaivoksesta ja kaivosalueesta kaivoskartta ja pitää se ajan tasaisena. Pykälän 2 momentin mukaan toiminnanharjoittajan tulisi toimittaa kaivoskartasta kopio kunkin vuoden alussa kaivosviranomaiselle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kaivoskartan sisällöstä. Kaivoskartan tulisi sisältää yksilöidyt tiedot kaivoksessa tehdyistä toimenpiteistä ja muusta kaivostoiminnasta kaivosalueella siten, että kaivosturvallisuutta, alueen maankäyttöä ja esiintymän hyödyntämistä sekä muita niihin liittyviä toimenpiteitä koskevat seikat voidaan selvittää.

Pykälän 4 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus tarkemmin säätää muun muassa kartan tallennusmuodosta, tarkkuudesta ja yksityiskohtaisuudesta sekä toimitustavasta.

120 §. Varautuminen kaivostoiminnan lopettamiseen. Kaivoksen ja kaivosalueen tulee olla turvallinen myös sen jälkeen, kun kaivostoiminta on päättynyt. Kaivostoiminnan lopettamisen ja kaivoksen sulkemisen tulee tapahtua suunnitelmallisesti. Tehokkaimmin ja tarkoituksenmukaisesti tämä toteutuu siten, että toiminnan turvallinen lopettaminen otetaan huomioon jo silloin, kun kaivosta suunnitellaan ja rakennetaan. Pykälä täydentäisi 34 §:ää, jonka 2 momentin 7 kohdan nojalla kaivoslupahakemuksessa olisi esitettävä selvitys kaivostoiminnan lopettamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä sekä jälkitoimenpiteistä, ja 52 §:n 3 momentin 6 kohdan nojalla annettuja lupamääräyksiä. Kaivostoiminnassa olisi myös jatkuvasti otettava kaivoksen turvallinen sulkeminen huomioon.

12 luku. **Kaivosturvallisuushupaan liittyvät säännökset**

121 §. Kaivosturvallisuushupa. Pykälän nojalla kaivoksen rakentaminen ja tuotannollinen toiminta edellyttäisivät *kaivosturvallisuushupaa*. Luvalla olisi keskeinen merkitys ennakkovalvonnan kannalta.

Nykyisin kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun kauppaja- ja teollisuusministeriön päätöksen nojalla on vaadittu kaivostoiminnan harjoittajalta yleissuunnitelmaa, jonka Tukes on hyväksynyt. Yleissuunnitelmassa on vaadittu selvitystä maanpoiston rajoista, pohja- ja pintavesijärjestelmistä, louhinnan suorituksesta, kuiluista ja poistumisteistä, vedenpoistosta ja tuuletuksen yleisjärjestelyistä, teollisuus- ja jätealueiden sijainnista louhinta-alueeseen nähden sekä kaivoksen rakentamisaikataulusta. Kaivosturvallisuuslupa korvaisi yleissuunnitelman hyväksymisen, mutta lupahakemus sisältäisi vähemmän teknisiä yksityiskohtia ja perustuisi ensi sijassa kaivostoiminnan harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmään. Toimintojen sijoittumista kaivosalueelle arvioitaisiin yleisesti jo kaivoslupahakemuksen yhteydessä.

122 §. *Kaivosturvallisuuslupahakemus.* Kaivosturvallisuuslupaa haettaisiin kaivosviranomaiselta. Hakemuksen tulisi sisältää tiedot hakijasta, 11 luvussa säädettyjen kaivosturvallisuusvaatimusten huomioon ottamisesta sekä muista asian käsittelyn kannalta merkityksellisistä seikoista, esimerkiksi kaivoksen rakentamisen aikataulusta ja tiedot alihankkijoilla suoritettavista toimenpiteistä.

Kaivosturvallisuuslupahakemukseen tulisi liittää tiivistelmä hakemuksessa ja sen liitteissä olevista tiedoista, 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi sekä kaivoksen sisäinen pelastussuunnitelma. Tiivistelmä on tarkoitettu käytettäväksi erityisesti tiedotettaessa lupahakemuksesta 123 §:n mukaan. Lupahakemukseen tulisi myös liittää yleissuunnitelma, joka pääperiaatteiltaan vastaisi nykyisin vaadittua yleissuunnitelmaa, mutta sisältäisi vähemmän teknisiä yksityiskohtia. Yleissuunnitelmassa olisi otettava huomioon 11 luvussa säädetty kaivosturvallisuusvaatimukset ja esitettävä kaivoksen rakentamista koskeva suunnitelma eli tiedot muun muassa kulkuväylistä, poistumisreiteistä ja suojapaikoista, vedenpoiston ja ilmanvaihdon yleisjärjestelyistä, korjaamo- ja huoltotiloista sekä sähkönjakelu-, viestintä-, lämmitys- ja valaistusjärjestelmistä. Yleissuunnitelmassa olisi lisäksi esitettävä kaivosalueelle sijoitettavia toimintoja (esimerkiksi louhosta, rikastamoa ja jätealueita) ja rakennuksia koskeva tarkempi suunnitelma. Yleissuunnitelmassa oli-

si myös kuvattava esiintymä geologisesti ja kallioteknisesti, selvitettävä louhintamenetelmät, louhosten täyttötapa ja täyttömateriaalit sekä kuvattava kivennostojärjestelmä.

Kaivosturvallisuuslupahakemuksen yhteydessä varmistettaisiin, että hakija on merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisävelvollisten rekisteriin eikä tämä ole laiminlyönyt verojen maksamista. Rekisteröintivelvollisuuksista ja rekisteröintivelvollisista on säädetty yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001). Näiden rekisteritietojen perusteella on tarkistettavissa muun muassa yrityksen olemassaolo, sen suostumus verovalvontaan ja suostumus ilmoittaa kuukausittain maksamansa työnantajasuuritukset verottajalle. Rekisteröintitiedot vastaisivat lähinnä Patentti- ja rekisterihallituksen ja verohallinnon yhteisestä yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä saatavia tietoja. Ulkomaisen yrityksen olisi osoitettava vastaavat asiat ensi sijassa sijoittautumismaansa lainsäädännön mukaisella todistuksella. Jos tämä ei ole mahdollista, yrityksen olisi osoitettava vastaavat asiat muulla yleisesti hyväksytyllä tavalla, esimerkiksi valaheitoisella ilmoituksella, elinkeinon harjoittamista koskevalla todistuksella taikka toimiluvalla. Useissa EU- ja ETA-alueen maissa yritykset on rekisteröity kaupparekisteriä ja arvonlisävelvollisten rekisteriä vastaaviin rekistereihin omissa maissaan. Myös EU:n ulkopuolisissa maissa on pääsääntöisesti vastaavia virallisia järjestelmiä.

Jos kaivosturvallisuuslupahakemus olisi puutteellinen tai asian ratkaiseminen vaatisi erillistä selvitystä, olisi hakijalle varattava tilaisuus täydentää hakemustaan. Tällöin sovelletaan hallintolain 22 ja 33 §:ää.

Pykälän 5 momentissa on kaivosturvallisuuslupahakemusta koskeva asetuksenantovaltuutus.

123 §. *Kaivosturvallisuuslupahakemusta koskevat menettelyt.* Ehdotetuilla 11 luvun säännöksillä on kiinteä yhteys työturvallisuuslakiin perustuvaan sääntelyyn, jota ne täydentäisivät. Kaivosturvallisuuslupahakemuksesta pyydetäisiin lausunto siltä työsuojeluviranomaiselta, jonka alueella kaivos sijaitsee, sekä asianomaiselta alueen pelastus-

viranomaiselta. Säteilyturvakeskus valvoo säteilytyön turvallisuutta säteilylain nojalla, ja kaivoksissa valvonnassa on lähinnä kyse radonia koskevasta valvonnasta. Sen vuoksi myös Säteilyturvakeskukselta pyydetäisiin aina lausunto. Lisäksi kaivosviranomaisen olisi tarvittaessa hankittava lausunto muulta toimialallaan yleistä etua valvovalta viranomaiselta ja hankittavat muut tarpeelliset lausunnot ja selvitykset. Muu toimialallaan yleistä etua valvova viranomaislainen voi yksittäistapauksessa olla esimerkiksi patoturvallisuusasioissa toimivaltainen alueellinen ympäristökeskus.

Kaivosturvallisuuslupahakemuksesta varattaisiin asianosaisille mahdollisuus esittää asiasta muistutuksia ja muille mahdollisuus ilmoittaa mielipiteensä noudattaen vastaavasti, mitä 39 §:ssä säädetään. Kaivosturvallisuuslupa-asiassa on asianosaisena lähtökohtaisesti pidettävä lähinnä hakijaa. Asialla ei ole yleensä vaikutuksia muiden (esimerkiksi lähialueiden asukkaiden) etuihin, oikeuksiin tai velvollisuuksiin, vaan nämä käsitellään kaivoslupahakemuksen, ympäristölupahakemuksen ja kaavoituksen yhteydessä. Kaivosturvallisuuslupahakemuksesta tiedotetaan noudattaen, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:ssä säädetään. Yleensä on pidettävä riittävänä, että lupahakemuksesta kuulutetaan kaivosviranomaisen ilmoitustaululla ja asianomaisten kuntien ilmoitustaululla. Kuulutusta koskevaa lehti-ilmoitusta ei yleensä ole pidettävä tarpeellisena. Hakijalle olisi varattava tilaisuus selityksen antamiseen lausunnoissa ja muistutuksissa esitetyistä asioista noudattaen, mitä hakijan kuulemisesta 42 §:ssä säädetään. Kaivosturvallisuuslupapäätöksessä olisi annettava 125 §:ssä tarkoitettut ja muut tarpeelliset lupamääräykset sekä muun muassa otettava kantaa lausunnoissa ja muistutuksissa esitettyihin yksilöityihin vaatimuksiin samalla tavoin kuin kaivoslupapäätöksessä 56 §:n 1 momentin nojalla.

124 §. *Kaivosturvallisuusluvan myöntämisen edellytykset ja lupaharkinnan perusteet.* Kaivosturvallisuuslupa myönnettäisiin, jos 112—118 ja 120 §:ään perustuvat velvollisuudet on toteutettu. Hakijan velvollisuutena olisi osoittaa, että laissa säädetty vaatimukset täyttyvät. Kaivosturvallisuusluvan myöntäminen edellyttäisi lisäksi, että kaivoslupa on

saanut lainvoiman ja kaivostoiminnan harjoittaja on saanut kaivosalueen ja kaivoksen apualueen haltuunsa. Jälkimmäinen edellytys ei tule sovellettavaksi, jos alueet kuuluvat toiminnanharjoittajalle esimerkiksi kiinteistön kaupan perusteella.

125 §. *Kaivosturvallisuusluvassa annettavat määräykset.* Kaivosviranomaisen olisi annettava kaivosturvallisuusluvassa yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset etenkin 113 §:ssä tarkoitetuista kaivosturvallisuuden edellyttämistä toimenpiteistä, 115 §:ssä tarkoitettuista kaivoksen sisäisestä pelastussuunnitelmasta, 117 ja 118 §:ään perustuvista toimenpiteistä, 119 §:ssä tarkoitettuista kaivoskartasta ja varautumisesta kaivostoiminnan turvalliseen lopettamiseen 120 §:n mukaisesti. Määräykset liittyvät 11 luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamiseen. Kaivosturvallisuusluvassa olisi asetettava määräaika, jolloin lupamääräysten tarkistamista varten tarpeelliset selvitykset on toimitettava kaivosviranomaiselle. Toistaiseksi voimassa olevassa luvassa lupaehtojen tarkistaminen tulisi 127 §:n nojalla tehdä vähintään kymmenen vuoden välein. Lisäksi kaivosviranomaislainen voisi antaa muita välttämättömiä kaivosturvallisuuteen liittyviä määräyksiä

126 §. *Kaivosturvallisuuslupaa koskevan päätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen.* Kaivosturvallisuuslupaa koskeva päätös annettaisiin noudattaen, mitä lupapäätöksen antamisesta 57 §:ssä säädetään. Päätös annettaisiin julkipanon jälkeen, ja sen katsottaisiin tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu. Kaivosviranomaislainen ilmoittaisi päätöksestä ennen sen antamista ilmoitustaulullaan.

Kaivosturvallisuuslupaa koskevasta päätöksestä tiedotettaisiin noudattaen, mitä lupapäätöksestä tiedottamisesta 58 §:ssä säädetään. Päätös toimitettaisiin hakijalle. Jäljennös päätöksestä toimitettaisiin asianomaiselle työsuojeluviranomaiselle ja alueen pelastusviranomaiselle sekä Säteilyturvakeskukselle ja muille viranomaisille, joille asiasta on sen käsittelyn yhteydessä annettu tieto tai joilta on pyydetty lausunto. Lisäksi jäljennös päätöksestä olisi toimitettava niille, jotka ovat sitä erikseen pyytäneet. Kaivosviranomaislainen olisi ilmoitettava päätöksen antamisesta niil-

le, jotka ovat tehneet muistutuksen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet. Jos hakijan lisäksi muita tahoja on poikkeuksellisesti pidettävä sellaisina asianosaisina, jota asia erityisesti koskee, päätöksen antamisesta olisi ilmoitettava myös näille. Jos muistutuskirjelmässä olisi useita allekirjoittajia, riittäisi, että jäljennös päätöksestä toimitettaisiin tai tieto sen antamisesta ilmoitettaisiin muistutuksen ensimmäiselle allekirjoittajalle. Kun lupapäätöksestä olisi ilmoitettava yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä, sovellettaisiin vastaavasti, mitä 58 §:n 4 momentissa säädetään. Kaivosviranomaisen olisi huolehdittava päätöksen julkaisemisesta kaivostoiminnan vaikutusalueen kunnissa siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään. Sen sijaan yleensä olisi pidettävä tarpeettomana, että kuulutuksesta ilmoitetaan sanomalehdessä.

127 §. Kaivosturvallisuusluvan voimassaolo. Kaivosturvallisuuslupa myönnettäisiin lähtökohtaisesti toistaiseksi. Kaivosturvallisuuslupa olisi mahdollista myöntää määräajaksi, samoin kuin kaivoslupa, perustellusta syystä. Määräaikaisuutta koskevassa harkinnassa olisi otettava huomioon etenkin kaivostoiminnan suunniteltu kesto sekä kaivosturvallisuuteen liittyvät riskit ja näistä seuraava tarve tarkistaa kaivoslupa kokonaisuudessa määräajoin. Lisäksi harkinnassa olisi arvioitava muita hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneitä seikkoja. Kaivosturvallisuuslupa voitaisiin myöntää enintään samaksi ajaksi kuin kaivoslupa.

Jos kaivosturvallisuuslupa myönnetään toistaiseksi, kaivosviranomaisen olisi tarkistettava lupamääräyksiä vähintään kymmenen vuoden välein. Luvassa määrättäisiin tarkemmin tarkistuksen ajankohdasta.

Koska määräaikainen kaivosturvallisuuslupa voi olla voimassa enintään kymmenen vuotta, ei määräaikaisen kaivosturvallisuusluvan tarkistaminen usein ole tarpeen. Välttämättömän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi, esimerkiksi vaaratilanteiden ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi tai muutoin yleisen turvallisuuden varmistamiseksi kaivosviranomaisen voisi määrätä tarkistettavaksi määräajoin myös määräajan voimassa olevan luvan. Tällainen määräys lupamäärä-

ysten tarkistamisesta tulisi antaa jo kaivosturvallisuusluvassa.

128 §. Kaivosturvallisuusluvan voimassaolon jatkaminen. Määräajan voimassa olevalle kaivosturvallisuusluvalla olisi mahdollista hakea jatkoa. Kaivosviranomaisen voisi 1 momentin mukaan jatkaa kaivosturvallisuusluvan voimassaoloa toistaiseksi tai määräajaksi sen mukaan kuin hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneiden seikkojen perusteella arvioidaan asianmukaiseksi noudattaen vastaavasti, mitä 127 §:n 1 momentissa säädetään. Kaivosturvallisuusluvan voimassaolon jatkaminen edellyttäisi 2 momentin mukaan, että luvanhaltija on noudattanut kaivoslaissa säädettyjä velvollisuuksia samoin kuin lupamääräyksiä. Kaivosturvallisuusluvan voimassaoloa voitaisiin jatkaa enintään kaivosluvan voimassaoloa vastaavasti.

Kaivosturvallisuusluvan haltijan tulee 3 momentin mukaan toimittaa voimassaolon jatkamista koskeva hakemus sekä lupaharkinnan kannalta tarpeelliset ja luotettavat selvitykset kaivosviranomaiselle ennen luvan voimassaolon päättymistä. Noudattaen vastaavasti, mitä 122 §:ssä säädetään kaivoslupahakemuksesta, tulisi voimassaolon jatkamista koskevassa hakemuksessa toimittaa päivitetty tiedot 11 luvussa säädettyjen kaivosturvallisuusvaatimusten huomioon ottamisesta sekä ajan tasalla oleva 114 §:ssä tarkoitettu selvitys ja arviointi, kaivoksen sisäinen pelastussuunnitelma ja yleissuunnitelma. Hakemuksessa ei kuitenkaan olisi tarpeen esittää selvitystä seikoista, jotka on tarvittavassa laajuudessa jo selvitetty alkuperäisessä hakemuksessa ja joiden osalta ei ole tapahtunut muutosta. Pykälän 4 momentissa säädetäisiin asetuksen antovaltuudesta.

129 §. Kaivosturvallisuusluvan raukeaminen. Määräaikainen kaivosturvallisuuslupa raukeaisi määräajan päättyessä. Määräaikainen ja toistaiseksi voimassa oleva kaivosturvallisuuslupa raukeaisi kaivosviranomaisen päätöksestä silloin, kun kaivosluvan voimassaolo raukeaisi 68 §:n nojalla tai se peruutettaisiin 70 §:n nojalla taikka kun kaivostoiminnan harjoittaja tekee asiaa koskevan hakemuksen kaivosviranomaiselle.

130 §. Kaivosturvallisuusluvan muuttaminen. Kaivosviranomaisen olisi velvollinen 1 momentin mukaan muuttamaan kaivosturval-

lusuuslupaa, jos kaivosturvallisuudessa on olennaisia puutteita (esimerkiksi toimenpiteet vaaratilanteiden tai onnettomuuksien ehkäisemiseksi ovat puutteelliset) taikka olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet ja lupamääräyksiä on yleisten tai yksityisten etujen turvaamiseksi välttämätön muuttaa. Asian arvioinnissa keskeistä on, mitä 112—117 §:ssä säädetään. Vireilepano-oikeus asiassa olisi myös asiassa toimialallaan yleistä etua valvovalla viranomaisella, esimerkiksi alueellisella ympäristökeskuksella, Säteilyturvakeskuksella, työsuojeluviranomaisella ja alueen pelastusviranomaisella, sekä haittaa kärsivällä asianosaisella.

Kaivostoiminnan harjoittaja olisi 2 momentin mukaan itse velvollinen hakemaan kaivosturvallisuusluvan muuttamista, jos kaivostoiminnassa tapahtuu muutoksia, joilla on muu kuin vähäinen vaikutus kaivosturvallisuuteen. Asian arvioinnissa keskeistä on, mitä 112—117 §:ssä säädetään. Luvan muuttamista koskevaan hakemukseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä 122 §:ssä säädetään kaivosturvallisuuslupahakemuksesta. Hakemuksessa ei kuitenkaan olisi tarpeen esittää selvitystä seikoista, joiden osalta ei ole tapahtunut muutosta.

Jos kaivostoiminnan harjoittaja laiminlöisi 2 momentissa säädetyn velvollisuutensa, olisi kaivosviranomaisen harkittava kaivosturvallisuusluvan peruuttamista koskevan 131 §:n soveltamista.

Kaivosviranomaisen tulisi 3 momentin mukaan viran puolesta muuttaa kaivosturvallisuuslupaan se kaivostoiminnan harjoittaja, jolle kaivoslupa on siirretty 73 §:n nojalla. Kaivosviranomaisen olisi samalla harkittava, onko kaivosturvallisuusluvassa annettujen määräysten muuttaminen tarpeen ottaen erityisesti huomioon, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään.

131 §. *Kaivosturvallisuusluvan peruuttaminen.* Kaivosturvallisuusluvan peruuttaminen edellyttäisi luvan haltijalta tahallista tai tuottamuksellista menettelyä. Kaivosviranomainen voisi päättää kaivosturvallisuusluvan peruuttamisesta, jos hakemuksessa tai sen liitteissä on ollut olennaisesti virheellisiä tai puutteellisia tietoja. Jos hakija jättää ilmoittamatta lupaharkinnan kannalta olen-

naisen seikan, joka oli hakijan tiedossa tai joka olisi pitänyt tietää, voitaisiin lupa peruuttaa. Kaivosviranomainen voisi lisäksi päättää luvan peruuttamisesta, jos luvan haltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä, mikä vastaisi kaivosluvan peruuttamista koskevaa 70 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöstä. Kaivosviranomainen voisi peruuttaa luvan myös, jos luvan haltija on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut kaivosturvallisuutta koskevaa velvollisuutta, rajoitusta taikka 125 §:n nojalla annettuja tai muita lupamääräyksiä. Keskeisistä kaivosturvallisuuteen liittyvistä velvollisuuksista ja rajoituksista säädetään 11 luvussa. Luvan peruuttaminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun kaivosturvallisuuden edellyttämässä toimenpiteissä tai vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa on todettu olevan vakavia puutteita taikka valvonnan kannalta keskeinen selvitysvelvollisuus on laiminlyöty. Kaivosturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet koskevat 113 §:n mukaisesti kaivoksen tekniseen ja rakenteelliseen turvallisuuteen sekä vaarojen ja onnettomuuksien ehkäisemiseen ja niiden seurausten rajoittamiseen liittyviä seikkoja. Kaivosviranomaisen olisi kuitenkin ennen kaivosturvallisuusluvan peruuttamista asetettava määräaika 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettujen puutteiden, rikkomusten tai laiminlyöntien korjaamiseksi, jos ne ovat korjattavissa tai ne ovat vähäisiä.

132 §. *Kaivosturvallisuusluvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskevan asian käsittely.* Pykälän nojalla kaivosturvallisuusluvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskeva asia käsiteltäisiin kuten kaivosturvallisuuslupahakemus. Sen vuoksi olisi vastaavasti noudatettava muun muassa, mitä 123 §:ssä säädetään lupahakemuksesta koskevasta menettelystä, 124 §:ssä luvan myöntämisen edellytyksistä ja lupaharkinnan perusteista, 125 §:ssä lupamääräyksistä, 126 §:ssä lupapäätöksen antamisesta ja päätöstä koskevasta tiedottamisesta sekä 127 §:ssä luvan voimassaolosta.

13 luku. **Kaivoksen laitteistot ja laitteet**

133 §. *Kaivoksen laitteistojen ja laitteiden määritelmät.* Ehdotetussa 13 luvussa säädetäisiin *nostolaitoksista* sekä muista *kaivoksen laitteistoista ja laitteista*.

Pykälässä säädetäisiin nostolaitoksen sekä muiden kaivoksen laitteistojen ja laitteiden määritelmistä. Määritelmistä säädetäisiin pääsääntöisesti 5 §:ssä. Laitteistoja ja laitteita koskevat määritelmät on kuitenkin sijoitettu 13 lukuun, koska kyseisiä käsitteitä käytetään muualla kaivoslaissa vain 14 ja 16 luvussa.

Pykälän 1 momentin mukaan nostolaitoksella tarkoitettaisiin kaivoksessa eri tasojen välillä liikkuvaa henkilöiden tai tavaroiden kuljetukseen tarkoitettua kiinteästi asennettua laitetta, jolla kuorma konevoimalla nostetaan tai lasketaan kuilussa johteita pitkin. Nostolaitoksella tarkoitettaisiin myös siihen liittyviä apulaitteita sekä maanpintarakenteita. Määritelmään esitetään vähäisiä täsmennyksiä voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivoksen laitteistoilla ja laitteilla tarkoitettaisiin nostolaitoksia, kaivoksessa kaivostoimintaa varten tarvittavia laitteita ja laitteistoja sekä kaivoksen toimintaan välittömästi liittyviä, maanpinnalla olevia koneita, laitteistoja ja laitteita sekä niiden yhdistelmiä. Kaivoksessa kaivostoimintaa varten tarvittavia laitteita ja laitteistoja ovat esimerkiksi kuljettimet ja maansiirtokoneet. Kaivostoimintaan välittömästi liittyviä maanpäällisiä koneita, laitteistoja ja laitteita ovat esimerkiksi tuuletus- ja nostolaitteiden maanpintarakenteet.

134 §. *Nostolaitoksen suunnittelu ja rakentaminen.* Nostolaitoksia koskevat perusvaatimukset ehdotetaan säädettäväksi lakitasolla. Nykyisin niistä säädetään kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä kaivosten nostolaitoksista.

Pykälän 1 momentin mukaan nostolaitos tulisi suunnitella ja rakentaa siten, että se on turvallinen tavanomaisessa käytössä ja ennalta mahdolliseksi arvioitavissa poikkeustilanteissa eikä vaaranna kenenkään terveyttä tai turvallisuutta. Jo nostolaitoksen suunnittelu- ja rakentamisvaihe tulee toteuttaa siten, että lopputulos on turvallinen. Turvallisen lopputuloksen varmistamisessa ja poikkeustilanteiden ennakoimisessa tulisi ottaa huomioon

kaivostoiminnan harjoittajan 114 §:n mukaisesti tekemä vaarojen selvittäminen ja arviointi.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin tarkemmin seikoista, joihin nostolaitoksen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee kiinnittää huomiota. Momenttiin on koottu nostolaitoksen turvallisuuteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Nostolaitoksen osalta on tärkeää varmistua siitä, että nostolaitos on kokonaisuutena turvallinen. Nostolaitoksen yksittäisten osien tulee täyttää vaatimukset ja olla turvallisia, mutta niiden täytyy myös muodostaa yhdessä turvallinen toiminnallinen kokonaisuus.

Nostolaitoksen suunnittelussa ja rakentamisessa tulisi kiinnittää huomiota nostolaitokseen toiminnallisena kokonaisuutena. Tällöin tulisi erityisesti huolehtia siitä, että nostolaitoksen lujuus ja mitoitus ovat riittäviä, nostokorin kannatus- ja ripustuslaitteet ja niiden kiinnitykset varmistavat riittävän turvallisuustason sekä kuormituksen, ylinopeuden, hidastuksen, hätäjarrujen ja vastaavien, turvallisen toiminnan kannalta olennaisten seikkojen (esimerkiksi köyden luisto) valvonta on järjestetty. Samoin olisi erityisesti varmistettava, että koneisto toimii myös mahdollisissa poikkeustilanteissa turvallisuutta vaarantamatta, nostotorni, kuilu ja niihin liittyvät rakenteet ovat kestäviä ja paloturvallisia, nostolaitoksen ohjausjärjestelmä toimii luotettavasti, henkilönostolaitoksen ilmanvaihto toimii myös poikkeustilanteissa, henkilönostolaitoksessa on yhteydenpitoon tarvittavat viestintälaitteet sekä henkilönostolaitoksen vaaratilanteissa on mahdollista toteuttaa tarvittavat torjunta- ja pelastustoimet.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin asetuksenantovaltuudesta. Tarkempia teknisiä säännöksiä nostolaitoksen suunnittelusta ja rakentamisesta voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. Koska kaivosten nostolaitoksia koskevia vaatimuksia ei ole yhteisötasolla yhdenmukaistettu ja standardeja on vain eräiden vaatimusten osalta, nostolaitoksen turvallisuusvaatimuksista olisi säädettävä yksityiskohtaisesti myös lakia alemmanasteisella tasolla.

Sen lisäksi, mitä pykälässä säädetään, kaivostoiminnan harjoittaja olisi nostolaitoksen suunnittelussa ja rakentamisessa velvollinen

noudattamaan 112 §:ssä säädettyä yleistä velvollisuutta huolehtia kaivosturvallisuudesta ja 113 §:ssä säädettyä velvollisuutta toteuttaa sen edellyttämät toimenpiteet.

135 §. Nostolaitoksen tarkastus. Nostolaitoksen tarkastus esitetään siirrettäväksi tarkastuslaitoksen tehtäväksi. Tarkastuslaitoksen hyväksymisestä ja tehtävistä säädetäisiin 14 luvussa.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivostoinnin harjoittajan olisi huolehdittava siitä, että 14 luvun mukaisesti hyväksytty tarkastuslaitos tarkastaa nostolaitoksen ennen käyttöönottoa ja sen jälkeen vähintään vuosittain ottaen huomioon 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi. Toiminnanharjoittajan velvollisuutena on tilata tarkastuslaitokselta nostolaitoksen tarkastus. Toiminnanharjoittajan on tarkastustiheyden, tarkastuksen sisällön ja muiden tarkastukseen liittyvien seikkojen osalta otettava huomioon 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi. Toiminnanharjoittajan olisi myös huolehdittava siitä, että olosuhteet kaivoksella on järjestetty sellaisiksi, että tarkastuslaitos pystyy tekemään tarkastuksen.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivostoinnin harjoittajan olisi lisäksi huolehdittava, että nostolaitoksen turvallisuus varmistetaan jatkuvasti ottaen huomioon 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi. Toiminnanharjoittajan olisi järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti seurattava nostolaitoksen toimintaa ja huolehdittava siitä, että sen toiminta täyttää jatkuvasti turvallisuutta koskevat vaatimukset. Nostolaitokset ovat osa kaivoksen kokonaisturvallisuutta. Toiminnanharjoittajan on vaaranarvioinnin perusteella varmistettava riittävän usein, esimerkiksi viikoittain, että nostolaitos on turvallinen.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin nostolaitoksen tarkastusta koskevasta asetustenantovaltuudesta.

136 §. Kaivoksen laitteistojen ja laitteiden sijoitus. Kaivoslaissa ei ole tarpeen säätää yksityiskohtaisesti laitteistoja ja laitteita koskevista vaatimuksista, sillä niihin sovelletaan eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain säännöksiä. Tältä osin riittää läpäisyperiaatteen soveltaminen. Läpäisyperiaate merkitsee sitä, että laitteistoja ja laitteita koskeva erityinen sääntely ote-

taan huomioon kaivoslaissa ja sen soveltamisessa, vaikka lain ensisijainen tarkoitus ei olekaan säätää kaivoksen laitteistoista ja laitteista.

Pykälä sisältäisi perussäännökset kaivoksen laitteistojen ja laitteiden sijoituksesta. Ne koskisivat muun muassa nostolaitoksia, murskaamoja, pumppaamoja, ajoneuvoja ja emulsioautoja.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivostoinnin harjoittajan tulisi sijoittaa ja tarvittaessa suojata kaivoksen laitteistot ja laitteet siten, että ne ovat turvallisia tavanomaisessa käytössä ja ennalta mahdollisiksi arvioitavissa poikkeustilanteissa eivätkä vaaranna kenenkään terveyttä tai turvallisuutta. Toiminnanharjoittajan tulisi laitteistojen ja laitteiden sijoituksessa ja suojauksessa ottaa huomioon 114 §:n mukaan laadittu selvitys ja arviointi.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivoksen laitteistot ja laitteet tulisi lisäksi sijoittaa siten, että niitä voidaan tarkoituksenmukaisesti käyttää, huoltaa ja tarkastaa.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin asetustenantovaltuudesta.

Sen lisäksi, mitä pykälässä säädetään, kaivostoinnin harjoittaja olisi kaivoksen laitteistojen ja laitteiden sijoituksessa velvollinen noudattamaan 112 §:ssä säädettyä yleistä velvollisuutta huolehtia kaivosturvallisuudesta ja 113 §:ssä säädettyä velvollisuutta toteuttaa sen edellyttämät toimenpiteet.

14 luku. Tarkastuslaitokset

137 §. Tarkastuslaitoksen hyväksyminen. Nykyisin Tukesille kuuluvat nostolaitosten käyttöönottotarkastukset ja määräaikaistarkastukset siirtyisivät tarkastuslaitokselle. Nostolaitostarkastusten merkitys turvallisuuden kannalta edellyttää, että puolueeton ulkopuolinen taho suorittaa tarkastukset. Koska kyseessä ovat operatiiviset, tekniset tarkastustehtävät, on tarkoituksenmukaisempaa, että tarkastukset tekee viranomaisen sijasta tarkastuslaitos. Ehdotus on yhdenmukainen sen kanssa, miten muualla laissa tekniset tarkastustehtävät ja viranomaistehtävät on eriytetty toisistaan.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivosviranomainen hyväksyisi suomalaisen yhteisön tai

säätiön taikka tällaisen osan tarkastuslaitokseksi hakemuksesta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyväksymispäätöksen sisällöstä. Hyväksymispäätöksessä määriteltäisiin tarkastuslaitoksen pätevyysalue sekä annettaisiin yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset laitoksen toimintaa koskevat määräykset. Määräyksillä varmistettaisiin, että tarkastuslaitoksen tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuksi. Päätöksessä voitaisiin esimerkiksi vahvistaa, millaisia vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä tarkastuslaitos saa soveltaa. Tarkastuslaitoksen on jatkuvasti täytettävä sille asetetut vaatimukset, joten päätöksessä voitaisiin muun muassa vahvistaa ajankohdat, jolloin laitoksen pätevyys on arvioitava uudelleen ja miten tällaisen ulkopuolisen tahon tekemä arviointi järjestetään. Hyväksyminen voitaisiin antaa määräajaksi. Lähtökohtana on kuitenkin, että päätös olisi voimassa toistaiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion hyväksymä tarkastuslaitos vastaisi 1 momentissa tarkoitettua tarkastuslaitosta, jos hyväksymisessä on noudatettu vastaavasti, mitä 138 §:n 1 momentissa säädetään tarkastuslaitokseksi hyväksymisen edellytyksistä ja 138 §:n 2 momentissa pätevyyden toteamisesta.

138 §. Tarkastuslaitokseksi hyväksymisen edellytykset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarkastuslaitosta koskevista vaatimuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan tarkastuslaitoksen tulee olla kaivostoiminnan harjoittajaan nähden ulkopuolinen ja puolueeton. Sen tulee olla myös objektiivisesti katsoen puolueeton siten, ettei luottamus tarkastuslaitosjärjestelmään vaarannu. Tästä syystä pykälässä säädettäisiin, että tarkastuslaitoksen tulee olla tarkastuslaitostehtäviä koskevassa toiminnassaan riippumaton. Lisäksi tarkastuslaitoksella tulee olla käytössään riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä, jonka toiminnan riippumattomuus on varmistettu tarkastuslaitostehtävien osalta. Ammattitaitoa koskevalla vaatimuksella varmistetaan, että tarkastuslaitos on pätevä suorittamaan tehtäviään. Pätevyys varmistetaan myös vaatimalla, että tarkastuslaitoksella on toiminnan edellyttämät laitteet, välineet ja järjestelmät.

Pykälän 1 momentin mukaan tarkastuslaitoksella tulee lisäksi olla toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen riittävä vastuuvakuutus tai muu vastaava riittäväksi katsottava järjestely.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkastuslaitos hyväksyttäisiin, jos laitos osoittaa täyttävänsä 1 momentissa säädetyt edellytykset. Edellytysten täittyminen olisi osoitettava Mittatekniikan keskuksen akkreditointiyksikön (FINAS) tekemän akkreditoinnin tai pätevyydestä antaman lausunnon perusteella sen mukaan kuin vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005) säädetään.

139 §. Tarkastuslaitoksen velvollisuudet. Pykälän 1 momentin mukaan tarkastuslaitoksen tehtävänä olisi suorittaa nostolaitosten käyttöönottotarkastukset ja määräaikaistarkastukset. Tarkastusten avulla varmistetaan, että nostolaitokset ovat turvallisia sekä täyttävät niitä koskevat vaatimukset käyttöönottohetkellä ja jatkuvasti toiminnan aikana. Tarkastukset olisi suoritettava noudattaen hyvää tarkastuskäytäntöä ja ottaen huomioon kohdetta koskevat säännökset ja suositukset. Tarkastuslaitos on oman alansa erikoistuntija, jonka toiminnalta edellytetään ammattimaisuutta ja luotettavuutta. Sen vuoksi on keskeistä, että tarkastuslaitos toimii hyvän tarkastuskäytännön sekä säännösten ja suositusten mukaisesti. Hyvään tarkastuskäyttöön kuuluu esimerkiksi toiminnan riittävä dokumentointi. Tarkastuslaitoksen olisi myös otettava huomioon kaivosviranomaisen antamat ohjeet.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkastuslaitoksen tulisi seurata toimialansa säännösten ja standardien kehittymistä sekä toimia yhteistyössä toimialansa muiden tarkastuslaitosten kanssa siten kuin toimintatapojen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi on tarpeen. Tarkastuslaitoksilta vaadittava puolueettomuus ja luotettavuus edellyttävät myös, että tarkastuslaitosten toimintatavat ja tarkastuksiin liittyvät tulkinnat ovat yhtenevät. Tämän takia tarkastuslaitoksen tulee toimia yhteistyössä alan muiden tarkastuslaitosten kanssa.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkastuslaitoksen olisi julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan noudatettava, mitä julkisuuslaissa, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

annetussa laissa (13/2003), hallintolaissa ja kielilaissa (423/2003) säädetään. Nostolaitoksen käyttöönotto tarkastusta ja määräaikaistarkastusta olisi pidettävä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotohtävänä. Tarkastuslaitos tekee lainsäädäntöön perustuvia arviointoja, jotka sellaisenaan tai tosiasiallisesti vaikuttavat sen asiakkaan oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin. Tällöin tarkastuslaitoksen on noudatettava momentissa mainittuja säädöksiä, joiden avulla turvataan säännöspäristeisesti oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutuminen tarkastuslaitoksen toiminnassa. Tarkastuslaitoksen mainittuja tehtäviä hoitavat työntekijät olisivat rikoslain 40 luvun nojalla rikosoikeudellisen virkavastuun piirissä, sillä näitä henkilöitä olisi pidettävä rikoslain 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettuina julkista valtaa käyttävinä henkilöinä. Asiasta olisi 3 momentissa informatiivinen viittaus, samoin kuin vahingonkorvauslain soveltamisesta.

Pykälän 4 momentin mukaan tarkastuslaitoksen olisi ilmoitettava kaivosviranomaiselle kaikista sellaisista muutoksista, joilla voi olla vaikutusta 138 §:n 1 momentissa mainittujen edellytysten täyttymiseen. Tarkastuslaitoksen on oltava pätevä ja täytettävä vaatimukset koko toimintansa ajan, ja kaivosviranomaisen tulee voida varmistua tästä. Ilmoitusvelvollisuuden kannalta keskeisiä muutoksia ovat esimerkiksi organisatoriset muutokset, akkreditointipäätökseen liittyvät muutokset, muutokset alihankintaan liittyvässä toiminnassa, muutokset omistussuhteissa ja henkilöstössä silloin, kun ne voivat vaikuttaa riippumattomuuteen ja pätevyteen, sekä oleelliset toimintatapamuutokset.

Pykälän 5 momentin nojalla tarkastuslaitoksen olisi vuosittain toimitettava kaivosviranomaiselle selvitys tarkastustoiminnasta ja sen tuloksista. Selvityksen tulisi sisältää muun muassa yleiskuvaus tarkastustoiminnasta, tiedot tehtyjen tarkastusten määrästä ja tyypeistä, yhteenveto tarkastuksissa havaituista puutteista, tiedot tarkastuslaitoksen toimintaan kohdistuneista reklamaatioista ja niiden takia toteutetuista korjaavista toimenpiteistä sekä selvitys alihankinnan käyttämisestä.

140 §. *Tarkastuslaitoksen hyväksymisen peruuttaminen.* Pykälän 1 momentin nojalla

kaivosviranomaisen olisi asetettava tarkastuslaitokselle riittävä määräaika asian korjaamiseksi, jos tarkastuslaitos ei enää täytä 138 §:ssä mainittuja edellytyksiä tai ei noudata 137 §:ssä tarkoitettua päätöksessä annettuja määräyksiä taikka toimii muuten olennaisesti kaivoslain säännösten vastaisesti. Kaivosviranomaisen olisi peruutettava antamansa hyväksyminen, jos tarkastuslaitos ei ole korjannut puutteita, rikkomuksia tai laiminlyöntejä asetetussa määräajassa. Hallinnon suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tarkastuslaitokselle on annettava ensin mahdollisuus korjaaviin toimenpiteisiin. Asetettavan määräajan pituus on viranomaisen harkinnassa, mutta määräajan tulee olla sen pituinen, että puute, rikkomus tai laiminlyönti on käytännössä mahdollista korjata kyseisessä ajassa. Kaivosviranomaisen olisi lisäksi peruutettava antamansa hyväksyminen, jos tarkastuslaitos ei enää olisi 137 §:n 1 momentissa tarkoitettu suomalainen yhteisö tai säätiö taikka tällaisen osan.

141 §. *Tarkastuslaitoksia koskeva asetuksenantovaltuus.* Pykälässä säädettäisiin 137—139 §:ään liittyvästä asetuksenantovaltuudesta.

V OSA. KAIVOSTOIMINNAN LOPETTAMINEN

15 luku. Kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvät säännökset

142 §. *Kaivostoiminnan päättymisen ajankohta.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin kaivostoiminnan päättymisen ajankohta. Kaivostoiminnan katsottaisiin päättyneen, kun kaivoslupa raukeaa 68 §:n mukaisesti tai päätös sen peruuttamisesta annetaan 70 §:n mukaisesti.

Kaivostoiminnan päättymiseen rinnastettaisiin sellaiset kaivosluvan muuttamisesta 69 §:n nojalla tehdyt päätökset, joissa kaivosalueen tai kaivoksen apualueen pinta-alaa pienennetään taikka apualueeseen kohdistuvien käyttö- ja muiden erityisten oikeuksien sisältöä supistetaan. Tällaisissa kaivosluvan muutostilanteissa noudatettaisiin lakkaavan toiminnan osalta vastaavasti, mitä kaivostoiminnan päättymisestä säädetään 143—151

§:ssä. Lisäksi sovellettaisiin, mitä muualla kaivoslaissa säädetään esimerkiksi hallintopakoista.

143 §. *Alueen kunnostaminen.* Pykälässä säädettäisiin kaivostoiminnan harjoittajan velvollisuudesta kunnostaa kaivosalue ja kaivoksen apualue.

Kaivostoiminnan harjoittajan olisi ensinnäkin saatettava kaivosalue ja kaivoksen apualue yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon, mikä vastaisi kumottavan lain 51 §:n 4 momentissa säädettyä velvollisuutta. Uutta kumottavaan lakiin verrattuna olisi toiminnanharjoittajan velvollisuus huolehtia kaivosalueen ja kaivoksen apualueen kunnostamisesta, siistimisestä ja maisemoinnista. Velvollisuus täydentäisi ympäristönsuojelulain 90 §:ssä säädettyjä, toiminnan lopettamisen jälkeisiä velvoitteita, jotka koskevat muun muassa kaivosten jätealueita ja rikastushiekka-aitaita. Lisäksi toiminnanharjoittajan olisi suoritettava kaivosluvassa ja kaivosturvallisuusluvassa määrätyt lopettamiseen liittyvät tai lopettamisen jälkeiset toimenpiteet.

Kaivostoiminnan harjoittajalla olisi aikaa kaksi vuotta kaivostoiminnan päättymisestä lukien huolehtia pykälässä säädettyjen velvoitteiden täyttämistä.

144 §. *Louhittujen kaivosmineraalien, rakennusten ja rakennelmien poistaminen.* Pykälässä säädetään kaivostoiminnan harjoittajan ja kiinteistön omistajan suhteesta, eikä kyseessä ole julkisoikeudellinen velvollisuus. Pykälän 1 momentti tulee käytännössä sovellettavaksi silloin, kun toiminnanharjoittaja ei omista aluetta. Toiminnanharjoittaja olisi velvollinen kahden vuoden kuluttua kaivostoiminnan päättymisestä poistamaan louhitut kaivosmineraalit sekä maanpinnalla olevat rakennukset ja rakennelmat. Vastaava velvoite on kumottavan lain 51 §:n 1 momentissa. Jos toiminnanharjoittaja laiminlöisi poistamista koskevan velvollisuutensa määräajan kuluessa, siirtyisivät louhitut kaivosmineraalit sekä maanpinnalla olevat rakennukset ja rakennelmat nykyiseen tapaan korvauksetta kiinteistön omistajalle, joka voi vaatia niiden poistamista toiminnanharjoittajan kustannuksella.

Jos 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuisi kaivoksen mahdollisen tule-

van käytön tai louhimistyön vaikeutuminen tai vaarantuminen, kaivosviranomaisen voisi väliaikaisesti kieltää kyseiset toimenpiteet joko kokonaan tai osittain. Väliaikainen päätös tehtäisiin käytännössä osana viranomaisvalvontaa, ja lopullisesti asia ratkaistaisiin kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä.

Muiden maa- ja kallioperästä louhittujen ainesten kuin kaivosmineraalien poistamiseen sovelletaan, mitä ympäristönsuojelulaisissa säädetään. Kaivostoiminnan harjoittajan on lisäksi noudatettava, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään rakennusten purkamisesta. Kaivoksen maanpäällisten rakennusten ja rakennelmien poistaminen edellyttää yleensä maankäyttö- ja rakennuslain 127 §:ssä tarkoitettua purkamisilmoitusta tai -lupaa. Jos kyseessä on rakennussuojelulain nojalla suojeltu kohde, toiminnanharjoittajan on lisäksi noudatettava, mitä mainitussa laissa säädetään.

Pykälän 3 momentissa on louhittujen kaivosmineraalien sekä rakennusten ja rakennelmien poistamista koskeva asetuksenantovaltuutus.

145 §. *Ilmoitus kaivostoiminnan lopettamistoimenpiteistä.* Kaivostoiminnan harjoittajan olisi kirjallisesti ilmoitettava kaivosviranomaiselle, kun kaivosalue ja kaivoksen apualue on kunnostettu 143 §:n mukaisesti sekä louhitut kaivosmineraalit, rakennukset ja rakennelmat on poistettu 144 §:n 1 momentin mukaisesti. Ilmoitus olisi tehtävä välittömästi, kun kyseiset toimenpiteet on ollenaisilta osin tehty, kuitenkin viimeistään kahden vuoden kuluttua kaivostoiminnan päättymisestä. Ilmoitus käynnistäisi toimenpiteet 146 §:ssä tarkoitetun lopputarkastuksen järjestämiseksi.

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee ilmoituksessa selvittää suoritettut toimenpiteet, liittää siihen kaivosta ja kaivosaluetta koskeva geologinen tietoaineisto (esimerkiksi tiedot kaivosalueella suoritetusta malminetsinnästä ja kaivostoiminnan suunnitteluaineisto) sekä lopettamisajankohtaa vastaava kaivoskartta. Tarkemmin kaivoskartasta säädettäisiin 119 §:ssä ja sen nojalla annettavissa yksityiskohtaisissa säännöksissä.

Pykälän 3 momentissa on ilmoitusmenettelyä koskeva asetuksenantovaltuutus.

146 §. *Lopputarkastus.* Kaivostoiminnan harjoittajalle 143 §:ssä ja 144 §:n 1 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattaminen arvioitaisiin lopputarkastuksessa, joka kaivosviranomaisen tulisi järjestää saatuaan toiminnanharjoittajalta 145 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen. Lisäksi lopputarkastuksessa arvioitaisiin yleisten ja yksityisten etujen turvaamisen kannalta välttämättömät seikat, esimerkiksi kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurantarve ja tarpeelliset korjaavat toimenpiteet yleisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Jos lopputarkastusta olisi pidettävä ilmeisen tarpeettomana esimerkiksi sen vuoksi, että kaivosviranomaisen on saanut tarpeelliset ja luotettavat tiedot muulla tavoin, lopputarkastus olisi mahdollista jättää järjestämättä. Tällöinkin kaivosviranomaisen voi järjestää katselmuksen noudattaen, mitä hallintolain 38 §:ssä säädetään. Kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajia ja muita asianosaisia olisi tällöin kuultava noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään, ja vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta muille kuin asianosaisille olisi voimassa, mitä hallintolain 41 §:ssä säädetään.

Kaivosviranomaisen olisi tiedotettava lopputarkastuksesta 2 momentissa tarkoitetuille. Momentin 1 kohdassa tarkoitettuina asianosaisina, joita asia erityisesti koskee, olisi pidettävä etenkin kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajia, 5 §:n 2 momentissa mainittuja ja kiinteistöjen haltijoita sekä alueen hallinnasta vastaavaa viranomaista taikka laitosta tai liikelaitosta. Momentin 2 kohdan nojalla lopputarkastuksesta olisi tiedotettava kaivoksen sijaintikunnan lisäksi muille kunnille, joiden alueella kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvät ympäristö- tai turvallisuusvaikutukset saattavat ilmetä. Momentin 4 kohdassa tarkoitettuna viranomaisena olisi pidettävä esimerkiksi Säteilyturvakeskusta.

Kaivosviranomaisen olisi tiedotettava lopputarkastuksesta noudattaen, mitä 40 §:ssä säädetään lupahakemuksesta tiedottamisesta. Kaivosviranomaisen olisi kuulutettava lopputarkastuksesta ilmoitustaulullaan ja asianomaisten kuntien ilmoitustaululla vähintään 30 päivän ajan. Lisäksi kuulutuksesta olisi pääsääntöisesti ilmoitettava ainakin yhdessä kaivoksen vaikutusalueella yleisesti leviäväs-

sä sanomalehdessä. Jos asianosaisia, joille lopputarkastuksesta olisi erikseen annettava tieto, on yli kolmekymmentä tai näiden lukumäärää ei tiedetä, olisi vastaavasti mahdollista soveltaa 40 §:n 2 momentissa säädettyä menettelyä.

Kaivosviranomaisen olisi 4 momentin nojalla ryhdyttävä viran puolesta tarvittaviin toimenpiteisiin, jos kaivostoiminnan harjoittaja laiminlöisi 143—145 §:ssä tarkoitetun velvollisuuden. Kaivosviranomaisen olisi esimerkiksi hallintopakkoja käyttäen velvoitettava toiminnanharjoittaja korjaamaan laiminlyöntinsä, kun kaksi vuotta on kulunut kaivostoiminnan päättymisestä, sekä ryhdyttävä toimenpiteisiin lopputarkastuksen järjestämiseksi.

Lopputarkastuksesta olisi 5 momentin nojalla laadittava tarkastuskertomus. Siinä olisi selostettava tarkastuksen kulku sekä tehdyt havainnot esimerkiksi kaivostoiminnan harjoittajalle kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvien velvoitteiden toteutumisesta ja yleisten tai yksityisten etujen turvaamisen kannalta välttämättömistä seikoista. Lisäksi tarkastuskertomuksessa olisi selostettava keskeisiltä osin lopputarkastuksessa esitetyt muistutukset ja mielipiteet.

Pykälän 6 momentissa olisi lopputarkastusta koskeva asetuksenantovaltuus.

147 §. *Kaivostoiminnan lopettamispäätös.* Kaivosviranomaisen olisi 1 momentin nojalla pyydyttävä kaivostoiminnan harjoittajan 145 §:n 2 momentin nojalla antamista selvityksistä ja 146 §:n 5 momentissa tarkoitettusta tarkastuskertomuksesta lausunto noudattaen vastaavasti, mitä 37 §:ssä säädetään kaivoslupahakemuksesta pyydyttävistä lausunnoista. Jos lopputarkastus on jätetty tekemättä 146 §:n 1 momentissa mainitulla perusteella, lausunto olisi pyydyttävä toiminnanharjoittajan selvityksistä ja muista asiaa koskevista selvityksistä. Toiminnanharjoittajalle olisi varattava tilaisuus selityksen antamiseen sellaisissa lausunnoissa esitetyistä vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Kaivosviranomaisen olisi 2 momentin nojalla tehtävä kaivostoiminnan lopettamispäätös, kun 143 §:ssä ja 144 §:n 1 momentissa tarkoitettut toimenpiteet on olennaisilta osin tehty siten kuin yleisten ja yksityisten edun

turvaamiseksi on tarpeen. Jos kyse on uraania tai toriumia tuottavasta kaivoksesta, kaivosviranomaisen ei kuitenkaan saisi tehdä lopettamispäätöstä, ennen kuin Säteilyturvakeskus on todennut lopettamistoimenpiteet säteily- ja ydinturvallisuuden kannalta asianmukaisesti tehdyiksi ja hyväksynyt ne. Mahdollisena on myös pidettävä tilannetta, jossa uraani- tai toriumkaivostoiminnan päätyttyä kaivostoiminnan lopettamispäätös on tehty kaivoslain nojalla ja ydinenergialain mukainen kaivostoimintaa koskeva lupa lopetetaan ydinenergialain säännösten nojalla, mutta ydinjätehuolto ei ole vielä loppuunsaatettu. Tällaisessa tilanteessa tarvittaisiin lupa muun muassa ydinjätteen hallussapitoon ja loppusijoitukseen. Ydinenergialain 16 §:n nojalla sen myöntäisi työ- ja elinkeinoministeriö. Sovellettavaksi tulisivat ydinenergialain 6 luvun ydinjätehuoltoa koskevat säännökset, ja 7 luvun säännöksillä varmistettaisiin toiminnan rahoitus.

Kaivostoiminnan lopettamispäätöksen sisällöstä ja perustelemisesta on voimassa, mitä hallintolain 44 ja 45 §:ssä säädetään. Päätöksestä tulee käydä ilmi muun muassa se, mihin kaivostoiminnan harjoittaja on oikeutettu tai velvoitettu. Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus noudattaen, mitä hallintolain 47 §:ssä säädetään. Kaivostoiminnan lopettamispäätökseen olisi sisällytettävä 148 §:ssä tarkoitetut lupamääräykset ja muut tarvittavat määräykset. Kuten lupapäätöksestä vastaavasti 56 §:n 1 momentissa säädetään, kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä olisi 3 momentin nojalla vastattava lausunnoissa ja muistutuksissa tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin. Lopputarkastuksesta laadittu tarkastuskertomus olisi päätöksen liitteenä.

Kaivostoiminnan lopettamispäätös annettaisiin 4 momentin nojalla noudattaen, mitä 57 §:ssä säädetään lupapäätöksen antamisesta. Päätös annettaisiin julkipanon jälkeen, ja sen katsottaisiin tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu. Kaivosviranomaisen olisi ilmoitettava päätöksen antamisesta etukäteen.

Kaivostoiminnan lopettamispäätöksestä tiedotettaisiin 4 momentin nojalla noudatta-

en, mitä 58 §:ssä säädetään lupapäätöksestä tiedottamisesta. Päätös olisi toimitettava kaivostoiminnan harjoittajalle. Jäljennös päätöksestä toimitettaisiin sitä pyytäneille ja 146 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuille kunnille sekä asianomaiselle alueelliselle ympäristökeskukselle ja niille viranomaisille, joille olisi annettu tieto kaivostoiminnan lopettamisesta tai joilta olisi pyydetty lausunto asiassa. Päätöksen antamisesta olisi ilmoitettava lopputarkastuksessa muistutuksia esittäneille, ilmoitusta erikseen pyytäneille sekä kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja muille asianosaisille. Asiasta voitaisiin tiedottaa ilmoittamalla sanomalehdessä, kun 58 §:n 4 momentissa mainittu edellytys täyttyy. Kaivosviranomaisen olisi huolehdittava, että päätös julkaistaan viipymättä asianomaisissa kunnissa kuuluttamalla. Kaivosviranomaisen olisi lisäksi pääsääntöisesti julkaistava tieto päätöksestä kaivostoiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Saamelaiten kotiseutualueelle, koltta-alueelle ja erityiselle poronhoitoalueelle kohdistuvasta päätöksestä tiedotettaisiin noudattaen vastaavasti, mitä 58 §:n 3 momentissa säädetään.

Kaivosviranomaisen olisi 5 momentin nojalla huolehdittava, että kaivostoiminnan lopettamispäätöksestä tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmään, kuten vastaavasti kaivosluvasta 58 §:n 7 momentin nojalla.

148 §. *Kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä annettavat määräykset.* Kaivosviranomaisen olisi annettava kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset lopettamistoimenpiteiden täydentämisestä ja täydentämistä koskevasta määräajasta, kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta sekä muista yleisten ja yksityisten etujen kannalta välttämättömistä seikoista.

Jos kaivosviranomaisen on antanut 144 §:n 2 momentissa tarkoitetun väliaikaisen kiellon, asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin lopullisesti kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä. Tällöin kaivosviranomaisen on myös annettava kaivostoimintaan liittyvien rakennusten ja rakennelmien säilyttämiseksi tarvittavat määräykset.

Jos kaivostoiminnan harjoittaja ei omista kaivosaluetta tai kaivoksen apualuetta, toi-

minnanharjoittajalla olisi 2 momentin nojalla oikeus päästä kyseisille alueille lopettamispäätöksessä annettujen määräysten toteuttamiseksi.

Kaivosviranomaisen olisi 3 momentin nojalla kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä määriteltävä se kaivoksen vaikutusalue, jolla saattaa yleiseen turvallisuuteen tai haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseen liittyvistä syistä olla tarpeen rajoittaa maankäyttöä. Kyseessä olisivat lähinnä sortumavaaraan sekä muut kaivospatoihin ja rikastushiekka-altaisiin liittyvät riskit, joiden takia maankäyttöä olisi rajoitettava. Kaivosviranomaisen olisi huolehdittava, että vaikutusalueesta tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmään. Kunnallisen tai muun lupaviranomaisen olisi kyseisellä vaikutusalueella rakentamis- tai muita hankkeita koskevia lupahakemuksia käsitellessään tarvittaessa pyydettävä kaivosviranomaiselta lausunto maankäyttöön liittyvien rajoitusten selvittämiseksi.

149 §. Kaivosalueen hallinnan palautuminen. Pykälä tulee sovellettavaksi, jos kaivostoiminnan harjoittaja ei esimerkiksi omista kaivosaluetta tai kaivoksen apualuetta. Pykälän nojalla toiminnanharjoittajan käyttö- ja hallintaoikeus kaivosalueeseen sekä käyttö- ja muu oikeus kaivoksen apualueeseen lakkaisivat, kun kaivostoiminnan lopettamispäätös on lainvoimainen. Samalla kyseiset alueet palautuisivat korvauksetta kiinteistön omistajan haltuun ja tämän käyttöoikeudelle asetetut rajoitukset poistuisivat. Vastaava säännös on kumottavan lain 51 §:n 1 momentissa.

Ehdotetun 142 §:n 2 momentin nojalla kaivostoiminnan päättymistä koskevat säännökset, muun muassa 149 §, voivat tulla sovellettaviksi muutettaessa kaivoslupaa. Jos kaivoslupaa muutetaan siten, että kaivosalue tai kaivoksen apualueen pinta-ala pienenee, käyttö- ja muut erityiset oikeudet kyseisiin alueisiin lakkaisivat vastaavasti. Samalla kyseiset alueet palautuisivat korvauksetta kiinteistön omistajan haltuun ja omistajan käyttöoikeudelle asetetut rajoitukset poistuisivat.

150 §. Velvollisuus seurantaan ja korjaaviin toimenpiteisiin. Kaivostoiminnan harjoittajan vastuu jatkuu kaivostoiminnan päättymisen jälkeenkin. Toiminnanharjoittaja olisi velvollinen huolehtimaan kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta sekä tarvit-

tavista korjaavista toimenpiteistä (esimerkiksi turvallisuuden edellyttämistä rakenteista) ja niiden kustannuksista. Seurantavelvollisuutta ja velvollisuutta korjaaviin toimenpiteisiin täsmennettäisiin kaivosluvassa tai kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä annettavissa määräyksissä. Säännös täydentäisi ympäristönsuojelulain 90 §:ssä säädettyjä velvoitteita. Kuten 148 §:n tilanteissa toiminnanharjoittajalla olisi oikeus päästä kaivosalueelle ja kaivoksen apualueelle 1 momentissa mainittujen velvoitteiden toteuttamiseksi.

Kaivostoiminnan harjoittaja olisi 2 momentin nojalla velvollinen ilmoittamaan kaivosviranomaiselle kaikista kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannassa ilmenneistä merkittävistä haitallisista vaikutuksista yleiselle turvallisuudelle. Toiminnanharjoittaja olisi velvollinen oma-aloitteisesti ja viipymättä toteuttamaan tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Kaivosviranomaisen voisi antaa määräyksiä tarvittavista korjaavista toimenpiteistä, joista 1 momentin mukaisesti vastaisi toiminnanharjoittaja. Lisäksi kaivosviranomaisen valvoisi 16 luvun nojalla, että toiminnanharjoittaja toimii säädettyjen ja määrättyjen velvollisuuksien mukaan.

Aiemmin kaivostoimintaa ovat Suomessa yleensä harjoittaneet valtionyhtiöt, mutta nykyisin toimintaa harjoittavat pääsääntöisesti ulkomaisissa pörseissä noteerattujen kaivosyhtiöiden suomalaiset tytäryhtiöt tai sivuliikkeet. Pykälän 3 momentti koskisi tilanteita, joissa kaivosaluetta tai kaivoksen apualuetta olisi tarpeen seurata yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä ja huolehtia tarvittavista korjaavista toimenpiteistä, mutta kaivostoiminnan harjoittajaa ei enää ole, tätä ei tavoiteta tai ei saada täyttämään velvoitetta. Tällöin seurannasta ja korjaavista toimenpiteistä vastaisi alueen haltija, jos tämä on tiennyt tai tämän olisi pitänyt tietää alueen kunto sitä hankkiessaan eikä mainittuja velvoitteita ole pidettävä ilmeisen kohtuuttomina. Velvoitteita olisi pidettävä ilmeisen kohtuuttomana esimerkiksi alueella, jossa kaivostoimintaa on harjoitettu kymmeniä vuosia ja toiminnanharjoittajat ovat useaan kertaan muuttuneet siten, ettei riskien arviointia ole mahdollista luotettavasti tehdä. Alueen haltija ei myöskään vastaisi seurannasta tai korjaavista toi-

menpiteistä, jos kyseessä on kiinteistön omistajan haltuun 149 §:n nojalla palautuneesta alueesta. Kaivosviranomaisen vastaisi kuitenkin kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta ja korjaavista toimenpiteistä, kun velvoitteita ei ole mahdollista asettaa toiminnanharjoittajalle eikä tämän sijasta alueen haltijan katsota 3 momentin nojalla vastaan velvoitteista.

Jos suljettu kaivos avataan uudestaan, edellyttää se 16 §:n nojalla kaivoslupaa ja muun muassa 108 §:ssä tarkoitettua vakuutta uudelta kaivostoiminnan harjoittajalta. Edellisen toiminnanharjoittajan 150 §:ään perustuvat velvoitteet lakkaisivat, kun lopetettujen kaivoksen toiminta aloitetaan uudestaan.

151 §. *Korvaus rakennusten ja rakennelmien ylläpitokustannuksista.* Pykälä liittyy kaivosviranomaisen kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä määräämään 144 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rakennusten ja rakennelmien poistamiskieltoon. Näiden rakennusten ja rakennelmien ylläpidosta vastaavalla olisi oikeus saada valtiolta korvausta ylläpitokustannuksista sekä kaivostoiminnan harjoittajalta mahdollisesta haitasta ja vahingosta.

Kaivosviranomaisen, korvausta vaativa ja kaivostoiminnan harjoittaja voisivat sopia 1 momentissa tarkoitetun korvauksen suorittamisesta ja määrästä sekä muistakin korvausta koskevista seikoista. Sopimus olisi tehtävä kirjallisesti.

Jos korvausta koskevista seikoista ei päästäisi sopimukseen, olisi korvausta haettava 8 luvussa tarkoitetussa kaivostoimituksessa. Toimitusta olisi haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun kaivostoiminnan lopettamis päätös on annettu. Jos vahinko tai haitta ilmenee myöhemmin, toimitusta olisi haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vahinko tai haitta ilmenee.

Korvaus rakennusten ja rakennelmien ylläpitokustannuksista olisi rajoitettu 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Kiinteistön omistajalla ei olisi oikeutta korvaukseen kaivostoiminnan harjoittajalta esimerkiksi sen vuoksi, että käyttöoikeus alueeseen palautuu vain osittain.

VI OSA. VALVONTA, MUUTOKSENHAKU JA ERINÄISET SÄÄNNÖKSET

16 luku. Valvonta, hallintopakko ja seuraamukset

152 §. *Viranomaisen tiedonsaantioikeus.* Pykälässä säädettäisiin viranomaisten oikeudesta saada tietoja ja luovuttaa niitä toisilleen. Tiedonsaantioikeudella on keskeinen merkitys valvontaviranomaisen toiminnassa. Tehokas valvonta edellyttää laissa turvattua oikeutta saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivosviranomaisella olisi oikeus saada kaivoslain säännösten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot niiltä, joita lain velvoitteet koskevat. Malminetsintää luvan nojalla harjoittavat, kaivostoiminnan harjoittajat, kullanhuuhtajat ja muut, joita lain velvoitteet koskevat, eivät voisi liikesalaisuuteen tai yksityisyyden suojaan vedoten olla antamatta viranomaisen vaatimia tietoja. Kaivosviranomaisen voi määräyksellä velvoittaa antamaan tarvittavat tiedot. Jos määräystä rikotaan 156 §:ssä tarkoitetulla tavalla, voi kaivosviranomaisen väliaikaisesti kieltää toiminnan 157 §:ssä säädettyin edellytyksin. Luvan peruuttamisen edellytykset ovat 70 ja 131 §:n nojalla olemassa, jos tietojen antamisvelvollisuutta voidaan katsoa rikotaan olennaisella tavalla. Lisäksi kaivosviranomaisen voi tehostaa antamaansa määräystä 158 §:n nojalla uhkasakolla.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivosviranomaisella, alueellisella ympäristökeskuksella, työsuojeluviranomaisella ja Säteilyturvakeskuksella olisi oikeus julkisuuslaissa tai muulla laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saada malminetsintään, kaivostoimintaan ja kullanhuuhdontaan liittyvää valvontaa varten välttämättömiä tietoja toisiltaan ja käyttää toistensa hankkimia näytteitä. Kaivosviranomaisen valvoo kaivoslain säännösten noudattamista. Malminetsintään, kaivostoimintaan ja kullanhuuhdontaan liittyviä valvontatehtäviä on kuitenkin myös alueellisilla ympäristökeskuksilla, työsuojeluviranomaisilla sekä Säteilyturvakeskuksella. Julkisuuslaissa ei ole säännöksiä siitä, että sa-

lassa pidettäviä tietoja voisi luovuttaa toiselle viranomaiselle tietyn tehtävän suorittamiseksi. Asiasta täytyy säätää erikseen erityislainsäädännössä. Kaivosten ja kaivosturvallisuuden sekä malminetsinnän ja kullanhuuhtonnan valvonta muodostavat kokonaisuuksia, jossa eri viranomaisten tehtävät lomittuvat toisiinsa ja jossa viranomaisten välisellä yhteistyöllä on tärkeä merkitys. Viranomaisten keskinäinen tiedonsaanti tulee turvata silloinkin, kun kyse on salassa pidettävistä tiedoista. Viranomaisten väliseen yhteistyöhön liittyy myös mahdollisuus käyttää toistensa hankkimia näytteitä, mikä osaltaan säästää hallinnon kustannuksia ja lisää tuottavuutta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös alueen toimivaltaisen pelastusviranomaisen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä kaivosviranomaiselta pelastustoiminnan kannalta tarpeellisia kaivosturvallisuuteen liittyviä tietoja. Kyseessä voisi olla esimerkiksi 119 §:ssä tarkoitettu kaivoskartta. Pelastuslaissa säädetään tarkemmin alueen toimivaltaisista pelastusviranomaisista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 14 luvussa tarkoitettujen tarkastuslaitosten velvollisuudesta luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja toisilleen sekä kaivosviranomaiselle. Tarkastuslaitosten velvollisuutena on tehdä yhteistyötä toistensa kanssa. Tehokkaan ja toimivan yhteistyön edellytyksenä on, että tarkastuslaitokset luovuttavat toisilleen myös salassa pidettäviä tietoja silloin, kun tiedot ovat tarpeen tarkastuslaitosten yhteistoiminnan kannalta. Vastaavasti tarkastuslaitosten on luovutettava salassa pidettäviä tietoja kaivosviranomaiselle silloin, kun tiedot ovat tarpeellisia valvonnan kannalta.

Pykälän 4 momentin mukaan salassapitosäännökset eivät estäisi tietojen luovuttamista syyttäjälle ja poliisille rikoksen ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi.

153 §. *Kaivosviranomaisen tarkastusoikeus.* Pykälän 1 momentissa varmistettaisiin kaivosviranomaisen oikeus päästä alueille ja tiloihin, joihin pääsy on kaivoslaissa tarkoitettun valvonnan kannalta tarpeen. Tällaisia alueita ja tiloja ovat etsintäalue, malminetsintäalue, kaivosalue, kaivoksen apualue, kaivoksen vaikutusalue, kaivos sekä kullanhuuhtonta-alue. Kaivosviranomaisella on valvontaan liittyviä tehtäviä kaikilla näillä

alueilla. Jotta viranomaisen pystyisi varmistamaan siitä, että laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan, sen on voitava päästä alueille ja tiloihin, joissa toimintaa harjoitetaan. Lisäksi viranomaisella tulisi olla pykälässä säädetty oikeus tehdä alueilla ja tiloissa tarkastuksia, ottaa näytteitä ja ryhtyä muihinkin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Kaivosviranomaisen voi käyttää apunaan tarkastusten käytännön järjestelyissä muita viranomaisia tai laitoksia, esimerkiksi kullanhuuhtonta-alueiden tarkastuksissa Metsähallitusta.

Kaivoslain säännökset koskevat muun muassa kaivosturvallisuuteen liittyvien näkökohtien takia osin alueita, joilla on aikaisemmin harjoitettu laissa tarkoitettua toimintaa. Jotta kaivosviranomaisella olisi tehokas mahdollisuus valvoa myös näitä kohteita, 1 momentissa säädettäisiin, että kaivosviranomaisella on vastaava oikeus ryhtyä valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin ja päästä alueelle, joka on aiemmin ollut etsintäalueena, malminetsintäalueena, kaivosalueena, kaivoksen apualueena ja kullanhuuhtonta-alueena sekä aiemmin toiminnassa olleeseen kaivokseen, jos se on tarpeen valvonnan kannalta. Jos kaivosviranomaisen pääsy alueelle tai tiloihin estetään, se voisi esimerkiksi pyytää poliisilta virka-apua 155 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pykälässä tarkoitetuista valvontatoimenpiteistä pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetuissa tiloissa. Perustuslain 10 §:n nojalla on turvattu kotirauha. Lailla voidaan kuitenkin säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Kotirauhan piirissä ovat viranomaistarkastukset mahdollisia, kun on aihetta epäillä tapahtuneen rikos, josta voi seuraamuksena olla vankeusrangaistus. Tämän vuoksi pykälässä tarkoitettua valvontatoimenpiteet voitaisiin ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain 16 luvun 8 §:ssä, 24 luvun 1—4 §:ssä, 28 luvun 11 §:ssä, 35 luvussa, 47 luvun 1 §:ssä, 48 luvussa tai 48 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu rikos.

154 §. *Kaivosturvallisuuden määräaikaisvalvonta.* Tukes valvoo kaivosten turvalli-

suutta kumottavan lain 59 ja 60 §:n nojalla. Kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 125 §:n mukaan Tukesin on suoritettava kaivoksen tarkastus vähintään kerran vuodessa. Maanalaisissa kaivoksissa, joissa työskentelee 50 henkilöä, tarkastus on suoritettava kaksi kertaa vuodessa ja tarpeen mukaan useamminkin.

Pykälän 1 momentti olisi yleinen säännös kaivosturvallisuuden valvonnasta. Kaivosviranomaisen olisi valvottava kaivoksia sen varmistamiseksi, että kaivostoiminnan harjoittaja noudattaa kaivosturvallisuutta koskevia säännöksiä ja kaivosturvallisuusluvassa annettuja määräyksiä. Kaivosviranomaisen olisi erityisesti valvottava kaivosten teknisen toteutuksen, turvallisuusperiaatteiden ja turvallisuusjohtamisjärjestelmän noudattamista sekä seurattava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta kaivosturvallisuuteen.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivosviranomaisen olisi järjestelmällisesti ja määräajoin tehtävä valvontatarkastuksia kaivoksiin niiden toiminnan edellyttämässä laajuudessa. Valvontatarkastusten sijasta kaivosviranomaisen voisi kuitenkin hyväksyä joitakin muita toiminnan valvontaan soveltuvia keinoja, joiden avulla se voi varmistua kaivosturvallisuutta koskevien säännösten ja annettujen lupamääräysten noudattamisesta.

Kaivosten toiminta ja toiminnan laajuus poikkeavat toisistaan. Tästä syystä pykälässä ei ole tarkoituksenmukaista säätää yksityiskohtaisesti yhdenmukaisista kaivosten tarkastusväleistä. Pykälässä edellytettäisiin, että kaivosviranomaisen tarkastaa kaikki kaivokset suunnitelmallisesti ja säännöllisin väliajoin, mutta tarkastusvälit jäisivät viranomaisen harkintaan. Harkinnassa tulisi ottaa huomioon muun muassa kyseisen kaivoksen olosuhteet sekä kaivostoiminnan laajuus ja erityispiirteet. Nämä seikat vaikuttavat myös valvontakäyntien sisältöön, jotka voivat poiketa eri kaivoksissa toisistaan. Kaivosturvallisuuden määräaikaisvalvonnassa on keskeistä, että kaivosviranomaisen pystyy varmistamaan kaivosturvallisuudesta sekä siitä, että kaivostoiminnassa noudatetaan kaivosturvallisuuden edellyttämiä toimenpiteitä ja toimintaperiaatteita sekä muita kaivosturvallisuutta koskeviin säännöksiin ja lupamääräyksiin pe-

rustuvia velvoitteita. Kaivosviranomaisen valvontakäynnit eivät välttämättä ole ainoa tapa, jolla tästä voidaan varmistua, vaan viranomaisen voi hyväksyä muitakin keinoja. Tällaisia voivat olla erilaiset kaivoksen omavalvonnan järjestelyt sekä puolueettomien ulkopuolisten tahojen tekemät tarkastukset ja vastaavat toimenpiteet.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuk-senantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuk-sella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvontatarkastusten sisällöstä, määräajoista ja ajankohdista sekä ilmoituksista muille vi-ranomaisille, viranomaisten yhteistoiminnas-ta ja työnjaosta vakavan onnettomuuden tai vaaratilanteen johdosta tehtävissä tarkastuk-sissa sekä tarkastusten muusta käytännön to-teutuksesta.

155 §. *Virka-apu.* Pykälässä annettaisiin poliisille sekä tulli- ja rajavartiolaitosil-le toimivaltuudet virka-avun antamiseen.

156 §. *Rikkomuksen tai laiminlyönnin oi-kaiseminen.* Pykälässä säädettäisiin kaivosvi-ranomaisen käytettävissä olevista reaktiokei-noista, kun kaivoslain säännöksiä tai lain no-jalla annettuja määräyksiä ei noudateta. Ny-kyisin reaktiokeinoista säädetään kumottavan lain 60 §:ssä. Reaktiokeinoja ehdotetaan täs-mennettäväksi ja tarkennettavaksi. Reaktio-keinot koskisivat kaivoslain säännöksen tai sen nojalla annetun määräyksen vastaista menettelyä, kaivoksen laitteiston ja laitteen käyttöä sekä 118 §:ssä tarkoitettua kaivostur-vallisuuden vastuuhenkilön toimintaa.

Kaivosviranomaisen voisi 1 momentin 1 kohdan mukaan kieltää jatkamasta tai toista-masta malminetsinnässä, kaivostoiminnassa tai kullanhuuhdonnassa kaivoslain säännös-ten tai lupamääräysten vastaista menettelyä sekä 2 kohdan mukaan määrätä säännöksen tai määräyksen rikkoja täyttämään velvolli-suutensa. Pykälän 1 momentissa tarkoitettut kiellot ja määräykset koskevat myös toimin-nan lopettamiseen ja jälkitoimenpiteisiin liit-tyviä rikkomuksia ja laiminlyöntejä.

Kaivosviranomaisen voi 2 momentin mu-kaan kieltää nostolaitoksen taikka muun kai-voksen laitteiston tai laitteen käytön ja mää-rätä tekemään vaadittavat korjaukset sekä 3 momentin mukaan määrätä kaivostoiminnan harjoittajan nimeämään uusi kaivosturvalli-suuden vastuuhenkilö.

Kaivosviranomaisen on ennen kiellon tai määräyksen antamista kuultava asianosaista. Kuulemiseen sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Kaivosviranomaisen on tarvittaessa oltava yhteydessä muun muassa muihin toimialallaan yleistä etua valvoviin viranomaisiin asian selvittämiseksi. Kaivosviranomaisen päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Kun päätös sisältää asianosaista velvoittavan ratkaisun, on päätös annettava tiedoksi hallintolain 60 §:n mukaisesti todisteellisena tiedoksiantona.

157 §. Toiminnan väliaikainen kieltäminen. Pykälässä säädettäisiin kaivosviranomaisen oikeudesta kieltää toiminta väliaikaisesti. Pykälän tarkoituksena on varmistaa toiminnan säännöstenmukaisuus ja turvallisuus kaikissa tilanteissa ja myös silloin, kun asiaa ei ole vielä lainvoimaisesti ratkaistu.

Pykälän 1 momentin nojalla kaivosviranomaisen voisi väliaikaisesti kieltää malminetsintälupaan, kaivoslupaan tai kullanhuhdantalupaan perustuvan toiminnan taikka asettaa väliaikaisia rajoituksia, jos asianomainen luvanhaltija ei ole oikaissut rikkomustaan tai laiminlyöntiään 156 §:n 1 momentin perusteella annetusta kiellosta tai määräyksestä huolimatta tai jos muuten on perusteita epäillä, että edellytykset luvan peruuttamiselle ovat olemassa. Kielto tai rajoitus on voimassa enintään siihen saakka, kun luvan peruuttamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Momentin perusteella varmistetaan toiminnan turvallisuus ja muu säännöstenmukaisuus siksi ajaksi, kun kaivosviranomaisen harkitsee luvan peruuttamista. Kun kaivosviranomaisen on tehnyt luvan peruuttamista koskevan päätöksensä, sen asettamat kiellot ja rajoitukset ovat voimassa edelleen myös muutoksenhaun ajan ja muutoksenhausta huolimatta. Kiellon tai rajoituksen määrittäminen ei edellytä, että asianomainen luvanhaltijaan olisi kohdennettu 156 §:n 1 momentissa tarkoitettu reaktiokeino. Kaivosviranomaisella tulee kuitenkin olla perusteet epäillä, että edellytykset luvan peruuttamiselle ovat olemassa.

Pykälän 2 momentin mukaan kaivosviranomaisen olisi väliaikaisesti kiellettävä malminetsintälupaan, kaivoslupaan tai kullanhuhdantalupaan perustuva toiminta, jos 8 tai

9 luvussa säädettyjen korvausten suorittaminen tai 10 luvun nojalla määrätyn vakuuden asettaminen on laiminlyöty. Kielto olisi voimassa, kunnes laiminlyönti on korjattu tai luvan peruuttamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Väliaikaisen kiellon avulla varmistettaisiin muun muassa, että toiminnasta ei aiheudu sellaisia korvattavia kustannuksia, joihin luvanhaltijan maksukyky ei riitä.

Pykälän 3 momentin mukaan kaivosviranomaisen tulisi kieltää kaivoksen tai sen osan käyttö taikka rajoittaa kaivostoimintaa väliaikaisesti, jos kaivostoiminnan harjoittajan toteuttamissa 113 §:ssä tarkoitetuissa kaivosturvallisuuden edellyttämässä toimenpiteissä tai 114 §:ssä tarkoitettussa vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa on todettu olevan vakavia puutteita taikka 156 §:n 2 tai 3 momentin nojalla annettua kieltoa tai määräystä ei ole noudatettu. Kielto tai rajoitus olisi voimassa enintään siihen saakka, kunnes kaivosturvallisuusluvan peruuttamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Pykälän 3 momentissa kaivosviranomaiselle säädetty harkintavalta on rajoitetumpaa kuin 1 momentin tilanteissa sen vuoksi, että kyseessä ovat kaivosturvallisuuden kannalta välttämättömät väliaikaiset kiellot. Säännöksen avulla varmistetaan kaivostoiminnan turvallisuus sinä aikana, kun kaivosviranomaisen harkitsee kaivosturvallisuusluvan peruuttamista eikä luvan peruuttamista koskeva päätös ole vielä lainvoimainen.

Pykälän 4 momentin säädettäisiin kaivosviranomaisen toimenpiteistä, jos kaivoksessa tapahtuu vakava onnettomuus tai vaaratilanne. Kaivosviranomaisen voisi määrätä kaivoksen tai sen osan toiminta keskeytettäväksi väliaikaisesti, kunnes onnettomuuden tai vaaratilanteen syy ja tulevan toiminnan turvallisuuden varmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet on selvitetty. Selvitysten perusteella kaivosviranomaisen voi tehdä tarkastuksia kaivoksessa tai edellyttää nostolaitoksen tarkastamista sekä määrätä, että kaivosturvallisuuslupaan on haettava muutosta. Kaivosviranomaisen voisi lisäksi asettaa turvallisuuden varmistamiseksi rajoituksia ja ehtoja kaivostoiminnan käynnistämiseksi vakavan onnettomuuden tai vaaratilanteen jälkeen.

Pykälän 4 momentin tarkoituksena on varmistaa kaivosturvallisuus sinä aikana, kun onnettomuutta tai vaaratilannetta selvitetään. Säännöksen avulla pyritään myös osaltaan rajoittamaan onnettomuuden tai vaaratilanteen seurauksia sekä ehkäisemään vastaavien tilanteiden syntymistä jatkossa. Kaivostointimintaa ei voida jatkaa niin kauan kuin onnettomuuden tai vaaratilanteen syy sekä sen aiheuttamat jatkotoimenpiteet eivät ole tiedossa. Momentissa säädetään lisäksi kaivosviranomaisen toimintavaltuuksista sen jälkeen, kun selvitykset ovat valmistuneet. Kaivostoinnin harjoittajan velvollisuudesta ilmoittaa kaivosviranomaiselle onnettomuudesta tai vaaratilanteesta säädetään 171 §:ssä.

Kaivosviranomaisen on ennen pykälässä tarkoitettua väliaikaisen kiellon tai vaihtoehtoisesti rajoituksen taikka määräyksen antamista kuuluttava asianomaista luvanhaltijaa sen mukaan kuin hallintolaissa säädetään ja oltava tarvittaessa yhteydessä muun muassa muihin toimialallaan yleistä etua valvoviin viranomaisiin asian selvittämiseksi. Jos kuuleminen kuitenkin saattaisi vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudella tai ympäristölle, voisi kaivosviranomaisen hallintolain 34 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla päättää väliaikaisesta kiellosta asianomaista luvanhaltijaa kuulematta. Kaivosviranomaisen päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Kun päätös sisältää asianosaista velvoittavan ratkaisun, on päätös annettava tiedoksi hallintolain 60 §:n mukaisesti todisteellisena tiedoksiantona.

158 §. *Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishuaka.* Pykälän mukaan kaivosviranomaisen voisi tehostaa kaivoslain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla taikka teettämis- tai keskeyttämishuakalla siten kuin siitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Kumottavan lain 60 §:ssä säädetään uhkasakosta ja teettämishuakasta, ja säännös koskee yksinomaan kaivosturvallisuuden valvontaa. Siltä osin kuin kyse on esimerkiksi säännöstenvastaisesta toiminnasta, tulee valvontaviranomaisella olla mahdollisuus käyttää myös muun muassa keskeyttämishuakaa. Pääsääntöisesti päävelvoite (esimerkiksi

156 §:n nojalla annettu kielto tai määräys) ja uhkasakko määrättäisiin samalla päätöksellä.

159 §. *Vireillepano-oikeus.* Pykälässä säädetäisiin niistä tahoista, joilla on oikeus saattaa vireille 156 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikkomusta tai laiminlyöntiä koskeva asia siinä tapauksessa, että asia ei ole tullut vireille kaivosviranomaisen omasta aloitteesta. Asia on saatettava vireille kirjallisesti. Kaivosviranomaisen olisi tehtävä asiasta hallintopäätös, joka on valituskelppoinen.

Pykälässä säädetäisiin vireillepano-oikeudesta yhdenmukaisesti valitusoikeutta koskevan 165 §:n kanssa.

160 §. *Kaivossäännösten rikkominen.* Pykälän 1 momenttiin olisi koottuna kaikki keskeiset kaivoslaissa säädettyt velvollisuudet, kiellot ja rajoitukset sekä lain nojalla annetut kiellot ja määräykset, joiden rikkomisesta olisi seurauksena sakkoo.

Kumottavan lain 62 §:ssä säädetään rikkomusten ja laiminlyöntien rangaistavuudesta. Ehdotettu pykälä vastaisi keskeisiltä osin nykyistä rangaistussäännöstä, mutta rangaistavuuden alaa on laajennettu vastaamaan ehdotettujen säännösten mukaisia velvollisuuksia, kieltoja ja rajoituksia (esimerkiksi koskien velvollisuutta välttää haitan aiheuttamista ja huolehtia alueen jälkihoidosta). Laajentumista ei kuitenkaan voida pitää olennaisena. Toisaalta eräät nykyisin rangaistavaksi säädetty teot (esimerkiksi eräiden ilmoitusvelvollisuuksien ja selvitysvelvollisuuksien laiminlyönti) eivät enää olisi rangaistavia, koska ehdotettujen säännösten mukaiset hallintopakot ja mahdollisuudet puuttua voimassa oleviin lupiin antavat riittävästi toimintamahdollisuuksia kaivosviranomaiselle.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa on säädetty keskeisimmät velvollisuudet, kiellot ja rajoitukset, joiden rikkomisesta olisi tuomittava sakkoon. Malminetsintälupaan perustuvassa malminetsinnässä olisi erityisesti noudatettava 9 §:ssä säädettyä lupavelvollisuutta, 10 ja 11 §:ssä säädettyjä rajoituksia sekä 15 §:ssä säädettyjä jälkitoimenpiteitä koskevia velvollisuuksia. Kaivostoinnissa olisi erityisesti noudatettava 16 §:ssä säädettyä lupavelvollisuutta, 17 §:ssä säädettyjä rajoituksia, 18 §:ssä säädettyjä vaaranaiheuttamis- ja muita rajoituksia ja kieltoja, 143—145 §:ssä säädettyjä lopetus- ja jälkitoimenpiteitä kos-

keviä velvollisuuksia sekä 150 §:ssä säädettyä velvollisuutta kaivostoiminnan päätyttyä huolehtia kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta sekä ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Kullanhuuhdonnassa oli erityisesti noudatettava 22 §:ssä säädettyä lupa-velvollisuutta, 23 §:ssä säädettyjä lupaan perustuvien oikeuksien rajoituksia, 24 ja 26 §:ssä säädettyjä kieltoja, rajoituksia ja velvollisuuksia sekä 29 §:ssä säädettyjä jälki-toimenpiteitä koskevia velvollisuuksia. Sakkolla rangaistaisiin myös sitä, joka rikkoo 168 §:ssä säädettyjä päätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevia kieltoja ja rajoituksia.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla etsintätyötä koskevien säännösten (7 ja 8 §) ja keskeisten kaivosturvallisuutta koskevien säännösten (112—115, 117—119 ja 134—136 §) sekä 3 kohdan nojalla 51, 52, 54, 62, 125, 127, 148 ja 169 §:ään perustuvien määräysten ja 144 §:n 2 momentin nojalla annettun väliaikaisen kiellon rikkomisesta olisi tuomittava sakkoon.

Jos 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu teko huomioon ottaen sen haitallisuus, vahingollisuus, teossa osoitettu vähäinen syyllisyys tai vähäinen huolimattomuus ja muut tekoon liittyvät seikat olisi kokonaisuutena arvostellen vähäinen, ei rangaistusta kuitenkaan tuomittaisi. Tyypillisinä vähäisinä pidettäviä tekoja olisivat esimerkiksi 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen kaivosturvallisuuteen liittyvät velvollisuudet, kiellot ja rajoitukset, joiden laiminlyönnistä ei voida katsoa aiheutuvan vaaraa tai vaaranuhkaa kaivosturvallisuudelle. Vähäisyyttä rangaistavuuden poissulkevana perusteena ei kuitenkaan ulottettaisi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin, koska niiden rikkomista ei missään olosuhteissa voi pitää vähäisinä.

Pykälän 1 momentissa on kokonaan rangaistavuuden ulkopuolelle jätetty eräät kaivoslakiin perustuvat velvollisuudet, kiellot ja rajoitukset, esimerkiksi 12, 14, 27 ja 28 §:ssä säädetty ilmoitus- ja selvitysvelvollisuudet sekä 13 ja 25 §:ssä säädettyt maa- ja kiviainesjätteitä koskevat velvollisuudet. Tällaisten velvollisuuksien rikkominen on rangaistavuuden kannalta arvioitava vähäisenä pidettäväksi teoksi, johon kaivosviranomaisen

voi tehokkaasti puuttua muun muassa hallintopakkosäännösten nojalla.

Pykälässä on tarvittavalla täsmällisyydellä yksilöity kaivossäännösten rikkomista tarkoittavat toiminnot ja laiminlyönnit siten, että rangaistavuus on sanamuodon perusteella ennakoitavissa. Rangaistavuus edellyttäisi tahallisuutta tai huolimattomuutta.

Pykälää sovellettaisiin vain, jos samasta teosta ei muualla lainsäädännössä säädettäisi ankarampaa rangaistusta. Rikoslain 16 luvun 8 §:ssä säädetään rangaistus väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle, 24 luvun 1—4 §:ssä rangaistus kotirauhan ja julkisrauhan rikkomisesta, 28 luvun 11 §:ssä rangaistus hallinnan loukkauksesta, 35 luvussa rangaistus vahingonteosta, 47 luvun 1 §:ssä rangaistus työturvallisuusrikoksesta, 48 luvussa rangaistus ympäristörikoksista ja 48 a luvun 3 §:ssä rangaistus metsärikoksesta. Rikoslain soveltamista ei kuitenkaan voida pitää tyypillisenä.

161 §. Syyteoikeus. Pykälässä säädettäisiin virallisen syyttäjän syyteoikeuden laajuudesta. Virallinen syyttäjä saisi nostaa syytteen sellaisesta 160 §:ssä tarkoitettusta teosta, jolla on loukattu ainoastaan yksityistä etua tai oikeutta, vain jos asianomistaja ilmoittaisi teon syytteeseen pantavaksi.

17 luku. **Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano**

162 §. Muutoksenhaku kaivosviranomaisen päätöksestä. Kaivosviranomaisen malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdonta-lupaa koskevasta hakemuksesta antamaan päätökseen, kaivostoiminnan lopettamispäätökseen ja muihin kaivosviranomaisen kaivoslain nojalla antamiin päätöksiin haettaisiin muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitusoikeus malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdonta-lupaa koskevasta päätöksestä sekä kaivostoiminnan lopettamispäätöksestä määräytyisi kuitenkin hallintolainkäyttölain 6 §:n sijasta kaivoslain 165 §:n perusteella.

Muutoksenhaku muuttuisi nykytilaan verrattuna kaksiportaiseksi ensiasteen ollessa hallinto-oikeus ja lopullisen asteen KHO. Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyisi

sen mukaan, minkä hallinto-oikeuden tuomiopiirissä pääosa päätöksessä tarkoitettua malminetsintäaluetta, kaivosaluetta tai kullanhuuhtonta-alueesta sijaitsee. Säännöksellä täsmennettäisiin hallintolainkäyttölain 12 §:n 2 momentin mukaan määräytyvää toimivaltaista hallinto-oikeutta koskevaa säännöstä. Noudattamalla alueperiaatetta toteutuisi samalla läheisyysperiaate. Maankäyttöön liittyvien ratkaisujen osalta maastokatselmukset ja paikallistuntemus ovat usein tarpeen.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivosviranomaisen päätöksestä perittävistä maksusta valitetaan samassa järjestyksessä kuin pääasiasta. Säännös sisältää poikkeuksen valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetyistä menettelyistä.

Pykälän 3 momentin nojalla vakuuden vapauttamista koskevaan 110 §:n nojalla annettuun kaivosviranomaisen päätökseen ei olisi mahdollista hakea muutosta valittamalla.

163 §. *Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksestä.* Valtioneuvosto ratkaisisi 33 §:n 1 momentin nojalla kaivosalueen käyttö-oikeuden lunastusta koskevat kaivosaluelunastuslupa-asiat sekä uraani- ja toriumkaivoksia koskevat kaivoslupa-asiat. Valtioneuvoston päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaisa säädetään. Valitusoikeus kaivoslupa-asioista määräytyisi kuitenkin hallintolainkäyttölain 6 §:n sijasta kaivoslain 165 §:n perusteella.

164 §. *Muutoksenhaku tarkastuslaitoksen päätöksestä.* Tarkastuslaitoksen päätökset liittyvät 135 §:n nojalla tehtäviin nostolaitosten tarkastuksiin. Tarkastuslaitoksen päätökseen ei saisi suoraan hakea muutosta valittamalla siitä hallinto-oikeuteen, vaan ensin olisi haettava oikaisua tarkastuslaitokselta. Tarkastuslaitoksen olisi liitettävä päätökseen oikaisuvaatimusohjeet. Määräaika oikaisuvaatimuksen esittämiselle olisi 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Käytännössä tarkastuslaitosten päätöksestä ei arvioida tehtävän juurikaan valituksia, vaan asiat on mahdollista ratkaista osapuolia tyydyttävällä tavalla oikaisumenettelyssä. Oikaisuvaatimusjärjestelmää koskevan sääntelyn täydentämiseksi on hallintolain ja hallintolainkäyt-

tölain muuttaminen vireillä (HE 226/2009 vp).

165 §. *Valitusoikeus.* Pykälässä on otettu huomioon perustuslain oikeusturvaan koskeva velvoite ja tavoite parantaa mahdollisuuksia vaikuttaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon, oikeuskäytäntö sekä maankäyttöä ja ympäristöä koskevan lainsäädännön johdonmukaisuus. Pykälä koski malminetsintäaluetta, kaivosaluetta ja kullanhuuhtontaluetta koskevia päätöksiä sekä kaivostoiminnan lopettamispäätöstä. Valitusoikeus koski myös luvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskevia päätöksiä. Kaivosviranomaisen varausta, luvan siirtoa, kaivosturvallisuuslupaa tai hallintopakkoa koskevasta päätöksestä taikka muusta lain nojalla antamasta päätöksestä saisi valittaa hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaisesti. Valtioneuvoston kaivosaluelunastuslupaa koskevasta päätöksestä valitusoikeus määräytyisi samoin hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan valitusoikeus olisi asianosaisella eli sillä, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea. Luvan hakijaa ja luvan kohteena olevaan alueeseen kuuluvan kiinteistön omistajaa olisi aina pidettävä asianosaisena. Malminetsintäaluetta, kaivosaluetta ja kullanhuuhtontaluetta koskevan päätöksen sekä kaivostoiminnan lopettamispäätöksen vaikutuksiin liittyy epävarmuutta ja joudutaan tekemään ennakkoharkintaa. Sen vuoksi asianosaismääritelmän tulisi olla hieman laajempi kuin hallintolainkäyttölain 6 §:n 1 momentissa ja vastata 34 §:n 2 momentin 3 kohdassa määritellyä asianosaista. Valitusoikeuden saaminen ei edellyttäisi, että päätös välittömästi vaikuttaa valittajan etuun tai oikeuteen, vaan myös välilliset ja ei-oikeudelliset vaikutukset hyväksytään asianosaisuuden perusteiksi. Muun muassa alueen luontoyrittäjät tai lähi-alueella toimivat etsintä- ja kaivosyhtiöt taikka alueella toimiva paliskunta voisivat olla oikeutettuja valittamaan, jos asia saattaa koskea heidän oikeuttaan tai etuaan. Käytännössä muutos nykytilaan verrattuna ei ole merkittävä, koska asianosaisuutta on oikeuskäytännössä tulkittu laajasti.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla valitusoikeus olisi myös rekisteröidyllä yhdistyk-

sellä ja säätiöllä, jolla olisi 159 §:n nojalla viereillepano-oikeus.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan nojalla toiminnan sijaintikunnalla ja muulla kunnalla, jonka alueella toiminnan haitalliset ympäristö- ja muut vaikutukset ilmenevät, olisi yleinen valitusoikeus. Kunnan puhevaltaa asiassa käyttäisi kunnanhallitus, jonka tehtävä on valvoa asiassa yleistä kunnan etua.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla alueellisella ympäristökeskuksella olisi erikseen valitusoikeus yleisen edun valvojana, kun toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät sen alueella. Valitusoikeus olisi lisäksi muilla toimialallaan yleistä etua valvovilla viranomaisilla, esimerkiksi Säteilyturvakeskuksella, jos kyseessä on viranomaisen valvottavana olevaan yleiseen etuun liittyvä asia.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan nojalla valitusoikeus olisi myös saamelaiskäräjillä ja 6 kohdan nojalla kolttien kyläkokouksella.

Pykälän 2 momentin nojalla kaivosviranomaisella olisi oikeus valittaa sellaisesta päätöksestä, jolla hallinto-oikeus on muuttanut sen tekemää päätöstä tai kumonnut päätöksen.

166 §. Hallinto-oikeuden päätöksen antaminen. Pykälän 1 momentin nojalla hallinto-oikeuden päätös, joka on annettu kaivosviranomaisen lupa-asiaa koskevan päätöksen tai muun hakemusasiansa antaman päätöksen johdosta, annetaan julkisan jälkeen. Päätöksen katsottaisiin tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu. Hallinto-oikeuden olisi ennen päätöksen antamista ilmoitettava asiasta noudattaen vastaavaa menettelyä kuin lupaviranomainen 57 §:n 2 momentin nojalla.

Tiedonkulun varmistamiseksi hallinto-oikeuden olisi 2 momentin nojalla huolehdittava, että toiminnan sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella toiminnan haitalliset vaikutukset ilmenevät, viipymättä julkaisee tiedon 1 momentissa tarkoitetusta päätöksestä. Tällöin noudatetaan, mitä julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään.

Pykälän 1 ja 2 momentin säännökset on tarkoitettu tyhjentäviksi. Hallintolain 62 §:n säännöksiä ei sovellettaisi miltään osin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 ja 2 momentin mukaista tiedoksiannosta täydentävästä tiedoksiannosta. Hallinto-oikeuden olisi

toimitettava antamansa kaivoslain mukaista hakemusia koskeva päätös valittajalle. Jäljennös päätöksestä olisi toimitettava kaivosviranomaiselle ja sitä pyytäneille asianosaisille. Lupaa koskevassa asiassa jäljennös päätöksestä olisi toimitettava aina luvanhaltijalle, vaikka tämä ei olisikaan valittajana tai ei olisi erikseen pyytänyt jäljennöstä päätöksestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin hallintopakkoasiaa koskevan hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksiannosta. Hallintopakkoasiassa annettu päätös saattaa sisältää asianosaista velvoittavan ratkaisun. Sen vuoksi kaivoslain mukaista hallintopakkoasiaa koskeva hallinto-oikeuden päätös olisi toimitettava tiedoksi todisteellisena tiedoksiannona siten kuin hallintolaissa säädetään. Hallintolain 60 §:ssä säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta.

167 §. Muutoksenhaku kaivostoimituksessa tehtyihin päätöksiin. Ehdotetussa 8 luvussa tarkoitettussa kaivostoimituksessa tehtyihin päätöksiin sovellettaisiin vastaavasti, mitä lunastuslain 89—93 §:ssä säädetään muutoksenhausta. Muutosta haettaisiin kiinteistönmuodostamislaissa säädettyssä järjestyksessä valittamalla päätöksistä maaoikeuteen. Myös 104 ja 151 §:n nojalla pidetystä kaivostoimituksesta valitettaisiin lunastuslain 89—93 §:n mukaisesti.

168 §. Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus. Pykälän mukaan lupapäätöksen lainvoimaisuus olisi toiminnan aloittamisen keskeinen edellytys.

Pykälän 1 momentin nojalla malminetsintälupa perustuva malminetsintä, liikkuminen moottorikäyttöisellä ajoneuvolla malminetsintäalueella ja muut lupaan perustuvat toimenpiteet olisivat sallittuja, kun malminetsintälupa on lainvoimainen ja luvassa määrätty vakuus on asetettu. Kullanhuuhdantalupa perustuva etsintä- ja kartoitustyö, maaperässä esiintyvän kunnan talteenotto ja hyödyntäminen huuhtomalla sekä muut lupaan perustuvat toimenpiteet olisivat vastaavasti sallittuja, kun kullanhuuhdantalupa on lainvoimainen ja luvassa määrätty vakuus on asetettu. Jos asianomaisen toimenpiteen suorittaminen, esimerkiksi rakentaminen kullanhuuhdonta-alueella tai koneellinen kullanhuuhdonta, edellyttää muualla lainsäädän-

nössä vaadittua lupaa, toimenpiteen saa kuitenkin aloittaa vasta, kun asianomainen lupapäätös on lainvoimainen tai toiminnan aloittamiseen on saatu oikeus asiassa toimivaltaiselta viranomaiselta. Jos malminetsintäalue tai kullanhuuhdonta-alue sijaitsee luonnonsuojelulaissa tarkoitettulla luonnonsuojelualueella, ei toimenpiteitä saa aloittaa, ennen kuin luonnonsuojelulain mukainen lupa on lainvoimainen. Malminetsintälupaan ja kullanhuuhdontalupaan perustuvassa toiminnassa on lisäksi noudatettava, mitä 3 §:ssä mainituissa laeissa tai muualla laissa säädetään. Sen vuoksi esimerkiksi kullanhuuhtoja saa liikkua moottorikäyttöisellä ajoneuvolla kullanhuuhdonta-alueella ja sen ulkopuolella maastossa vasta, kun alueen hallinnasta vastaava viranomainen taikka laitos tai liikelaitos, joka käytännössä on Metsähallitus, on antanut siihen maastoliikenneläisissä tarkoitettua lupaa.

Kaivoslupapäätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetäisiin pykälän 2 momentissa, mutta kaivosviranomainen ei enää antaisi erillistä todistusta (*kaivoskirjaa*) kaivosoikeudesta.

Kaivoslupaan perustuvat toimenpiteet saisi aloittaa, kun lupapäätös on lainvoimainen, luvassa annetut toimenpiteiden aloittamiseen liittyvät määräykset on toteutettu, kaivostoimituksessa tehty 84 §:ssä tarkoitettu lunastuspäätös on lainvoimainen ja päätöksessä luvanhaltijalle määrätyt lopulliset korvaukset on suoritettu sekä lopetus- ja jälkitoimenpiteitä koskeva vakuus on asetettu. Pykälän 2 momentin 3 kohdassa ei kyse ole esimerkiksi 97 §:ssä tarkoitetuista korvauksista. Lisäksi vaadittaisiin, että asianomaisen toimenpiteen kannalta merkitykselliset muualla laissa vaaditut luvat olisivat lainvoimaisia. Kaivosalueella saa rakentamisen aloittaa, kun maankäyttö- ja rakennuslain rakentamista koskevat luvat ovat lainvoimaisia. Kaivostoimintaa ei saa aloittaa, ennen kuin ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa on lainvoimainen, eikä kaivoksen rakentamista ja tuotannollista toimintaa saisi 3 momentin nojalla aloittaa, ennen kuin kaivosturvallisuuslupa on lainvoimainen. Muun lain nojalla vaaditun luvan ei olisi kuitenkaan tarpeen olla lainvoimainen, jos toiminnan aloittamiseen olisi saatu oikeus asianomaiselta lupaviranomai-

selta, esimerkiksi ympäristönsuojelulain 101 §:n nojalla.

Valitus kaivostoimituksessa määrätystä korvauksista ei 4 momentin mukaan estäisi kaivoslupaan ja kaivosturvallisuuslupaan perustuvien toimenpiteiden aloittamista.

169 §. Päätöksen täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta. Malminetsintäluvan sekä kaivosluvan ja kaivosturvallisuusluvan mukaisiin toimenpiteisiin voidaan pääsääntöisesti 168 §:n mukaisesti ryhtyä vasta, kun lupapäätös on lainvoimainen. Malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisesta annettua päätöstä taikka kaivoslupa- tai kaivosturvallisuuslupapäätöstä koskeva valitus voi kohdistua johonkin rajattuun erilliskysymykseen, esimerkiksi malminetsintäalueen tai kaivosalueen tiettyyn osaan taikka tiettyihin malminetsintä- tai louhintamenetelmiin. Tällainen saattaisi tarpeettomasti viivästyttää malminetsinnän jatkumista koko malminetsintäalueella tai kaivoshankkeen valmistelutoimenpiteiden aloittamista.

Kaivosviranomainen voisi 1 momentin nojalla hakijan pyynnöstä malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskevassa taikka kaivoslupaa tai kaivosturvallisuuslupaa koskevassa päätöksessä määrätä, että luvassa yksilöityihin toimenpiteisiin voitaisiin valituksesta huolimatta ryhtyä lupapäätöstä noudattaen. Hakijan tulisi esittää pyynnölle perusteltu syy, joka voisi liittyä muun muassa toimenpiteisiin ryhtymisen tarpeellisuuteen ja viivytyksestä aiheutuviin haittoihin. Kaivosviranomaisen olisi luvassa yksilöitävä sallitut toimenpiteet. Malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskevassa päätöksessä tällaisina toimenpiteinä voisivat tulla kyseeseen lähinnä aiemmin voimassa olleen luvan mukaisten tutkimustoimenpiteiden jatkaminen laadultaan ja laajuudeltaan vastaavina. Kaivosluvassa tällaisina toimenpiteinä voisivat tulla kyseeseen lähinnä maanrakennustyöt ja puuston kaataminen sekä kaivosturvallisuusluvassa kaivoksen rakentamistöiden valmistelu. Luvanhaltija voi lisäksi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joihin ei vaadita lupaa (esimerkiksi malminetsintätutkimuksiin, joihin ei 7 ja 9 §:n nojalla vaadita lupaa).

Jos kaivoslupa koskee uraanin tai toriumin tuottamista, kaivosviranomaisella ei kuitenkaan olisi 1 momentin nojalla mahdollisuutta

määrätä, että toimenpiteet saisi aloittaa valituksesta huolimatta. Tällaiseen kaivoslupa- perustuvat toimenpiteet saisi aloittaa, kun 168 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin määräyksen antamisen edellytyksistä. Täytäntöönpano ei saisi tehdä muutoksenhakua hyödyttömäksi. Siten kaivosviranomaisen ei voisi antaa sellaista määräystä toimenpiteistä, joka merkitsisi muutoksenhakuoikeuden tosiasiallista kaventumista, ja vain sellaiset toimenpiteet voisivat olla mahdollisia, joiden suorittamisen jälkeen olot on mahdollista palauttaa aiempaa vastaaviksi. Hakijan olisi asetettava kaivosviranomaisen määräämä vakuus niiden edunmenetysten ja kustannusten korvaamiseksi, jotka päätöksen kumoaminen tai lupamääräysten muuttaminen voi aiheuttaa esimerkiksi ympäristön saattamiseksi ennalleen. Malminetsintätoimenpiteitä varten vaadittava vakuus määrättäisiin noudattaen, mitä 107 §:ssä säädetään malminetsintää varten vaadittavasta vakuudesta ja 109 §:ssä vakuuden asettamista koskevasta menettelystä. Kaivostoimintaan liittyviä toimenpiteitä varten vaadittava vakuus määrättäisiin noudattaen, mitä 108 §:ssä säädetään kaivostoiminnan lopettamista varten vaadittavasta vakuudesta ja 109 §:ssä vakuuden asettamista koskevasta menettelystä. Vakuuteen sovellettaisiin muutenkin vastaavasti, mitä 10 luvussa säädetään. Täytäntöönpanoa koskevan määräyksen antaminen kaivosluvassa tai kaivosturvallisuusluvassa edellyttäisi lisäksi, että luvan haltija on ottanut haltuunsa kaivosalueen ja kaivoksen apualueen 82 §:n mukaisesti. Jos alueet kuitenkin kuuluvat luvan haltijalle esimerkiksi kiinteistön kaupan perusteella, ei haltuunottoa koskevaa edellytystä sovellettaisi.

Hakijan olisi esitettävä täytäntöönpanomääräystä koskeva pyyntö ja perusteet pyynnön hyväksymiselle lupahakemuksessa, ja asia ratkaistaisiin lupapäätöksessä. Hakemus olisi 3 momentin nojalla mahdollista tehdä myös valitusajan kuluessa ja viimeistään 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Tällöin hakemuksen käsittelyyn sovellettaisiin, mitä 37—40 ja 42 §:ssä säädetään lupahakemuksen käsittelystä. Hakemuksen johdosta annettavan päätöksen sisältöön so-

vellettaisiin, mitä 56 §:n 1 momentissa säädetään lupapäätöksen sisällöstä. Päätöksen antamiseen sovellettaisiin, mitä 57 §:ssä säädetään lupapäätöksen antamisesta, ja siitä tiedotettaisiin noudattaen, mitä 58 §:ssä säädetään lupapäätöksestä tiedottamisesta. Lisäksi kaivosviranomaisen olisi viipymättä toimitettava jäljennös päätöksestä asianomaiselle hallinto-oikeudelle ja muutosta hakeville. Pykälän 3 momentin säännöstä on pidettävä tarpeellisenä sen varalta, että riidattomana pidettyyn lupapäätökseen haetaan muutosta.

Pykälän 3 momentin nojalla vaatimus määräyksen muuttamisesta tai kumoamisesta ei edellyttäisi erillistä valitusta siltä, joka on valittanut asianomaisesta lupapäätöksestä. Valittaja voisi vaatia määräyksen muuttamista tai kumoamista hallinto-oikeudessa ilman erillistä valitusta. Määräyksen täytäntöönpanon kieltämisestä säädetään 4 momentissa.

Pykälän 4 momentin nojalla muutoksenhakuuomioistuin voisi valituksesta kumota kaivosviranomaisen pykälän 1 ja 3 momentissa tarkoitetun määräyksen tai muuttaa sitä taikka muutoinkin kieltää päätöksen täytäntöönpanon. Hallinto-oikeuden päätöksestä ei saisi erikseen valittaa, vaan muutoksenhaku olisi mahdollinen ainoastaan pääasian yhteydessä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin malminetsintäkorvausta ja louhintakorvausta koskevasta maksuvelvollisuudesta. Toisin kuin 99 ja 100 §:ssä säädetään, maksuvelvollisuuden edellytyksenä ei olisi asianomaisen luvan lainvoimaisuus. Malminetsintäkorvaus olisi suoritettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun kaivosviranomaisen on antanut 1 tai 3 momentissa tarkoitetun määräyksen. Malminetsintäkorvauksen suuruus ja maksuajankohta seuraavilta vuosilta olisi sen mukainen kuin 99 §:ssä säädetään. Velvollisuus louhintakorvaukseen alkaisi, kun kaivosviranomaisen on antanut 1 tai 3 momentissa tarkoitetun määräyksen. Louhintakorvauksen suuruus, louhintakorvauksen suuruuden vahvistamista koskeva menettely ja louhintakorvauksen maksuajankohta olisi sen mukainen kuin 100 §:ssä säädetään.

170 §. *Hallintopakkoa koskevan päätöksen täytäntöönpano.* Kaivosviranomaisen 144 §:n 2 momentin nojalla antamaa väliaikaista kiel-

toa poistaa kaivostoimintaan liittyvät rakennukset ja rakennelmat, 156 §:n nojalla antamaa kieltoa tai määräystä rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiksi sekä 157 §:n nojalla antamaa väliaikaista kieltoa tai määräystä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava. Muutoksenhakutuomioistuimien voimalla kuitenkin kieltää kaivosviranomaisen kiellon tai määräyksen täytäntöönpanon taikka määrätä sen keskeytettäväksi tai antaa muun täytäntöönpanoa koskevan määräyksen.

18 luku. Erinäiset säännökset

171 §. Onnettomuudesta ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin kaivostoiminnan harjoittajan velvollisuudesta ilmoittaa kaivosviranomaiselle kaivoksessa sattuneesta onnettomuudesta, vaaratilanteesta ja tapaturmasta. Nykyisin ilmoitusvelvollisuudesta säädetään kaivosten turvallisuusmääräyksistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 126 §:ssä. Muualla lainsäädännössä onnettomuutta koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty muun muassa sähköturvallisuuslaissa, kemikaaliturvallisuuslaissa ja painelaitelaissa.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivoksessa sattuneesta onnettomuudesta, vakavasta vaaratilanteesta ja tapaturmasta kaivostoiminnan harjoittajan olisi ilmoitettava viipymättä kaivosviranomaiselle. Kyseeseen tulevat lähinnä tilanteet, jonka seurauksena on tai olisi saatanut olla kuolema, vakava loukkaantuminen tai tapaturma. Kaivosturvallisuuden valvonnassa onnettomuustiedoilla on tärkeä merkitys. Tiedonsaanti myös vaaratilanteista on keskeistä. Kaivosviranomaisen tulee saada tieto myös niistä tilanteista, jotka jostakin ehkä sattumanvaraisesta syystä eivät johtaneet onnettomuuteen eli niin sanotuista läheltä piti -tapauksista.

Kaivosviranomaisen tarvitsee onnettomuustiedot mahdollisimman nopeasti, jotta se voi tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin onnettomuuden rajoittamiseksi ja turvallisuuden varmistamiseksi onnettomuuden jälkeen, esimerkiksi keskeyttää kaivostoiminta väliaikaisesti 157 §:n 4 momentin nojalla. Tietojen perusteella voi olla syytä ryhtyä nopeasti valvontatoimenpiteisiin myös muissa vastaa-

vissa kaivoksissa, jotta niiden turvallinen toiminta varmistuisi.

Tukes ylläpitää valtakunnallista onnettomuus- ja vauriorekisteriä kaivoksissa ja muissa toimialansa valvontakohteissa sattuneista onnettomuuksista. Rekisteritietojen perusteella Tukes julkaisee tilastoja onnettomuuksista ja laatii raportteja. Tukes suunnittelee ja suuntaa viestintäänsä onnettomuustietojen perusteella sekä kehittää muutenkin omaa toimintaansa valvontaviranomaisena.

Pykälän 2 momentin nojalla ilmoituksessa olisi kuvattava onnettomuus, vaaratilanne tai tapaturma ja annettava tiedot, joiden avulla voidaan rajoittaa onnettomuuden vaikutukset taikka ehkäistä vaaratilanteet tai tapaturmat sekä arvioida ja rajoittaa jo tapahtuneiden tai mahdollisten vahinkojen laajuus. Lisäksi ilmoituksessa olisi annettava muut valvontatoimenpiteiden kannalta tarpeelliset tiedot.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuk-senantovaltuudesta.

172 §. Onnettomuuden tutkinta. Pykälässä säädettäisiin kaivosviranomaisen velvollisuudesta tutkia kaivoksessa sattuneet onnettomuudet. Onnettomuuksien tutkinta liittyy kiinteästi viranomaisen lakisääteiseen valvontatehtävään. Onnettomuustutkinnan avulla saadaan tietoa yksittäisen valvontakohteen turvallisuudesta, mutta myös koko alaa hyödyttävää tietoa onnettomuuksien syistä. Tutkinnan johtopäätösten perusteella toimialalla voidaan kehittää entistä turvallisempia menettelytapoja, jotta vastaavia onnettomuuksia ei tapahtuisi. Viranomaisen voi kohdentaa valvontaansa riskiperusteisesti olennaisiin seikkoihin.

Pykälän 1 momentin mukaan kaivosviranomaisen olisi tutkittava kaivoksessa tapahtunut vakava onnettomuus, jos se on onnettomuuden syyn selvittämisen tai onnettomuuksien ehkäisemisen kannalta tarpeellista. Kaivosviranomaisen voisi tutkia myös muun kaivoksessa sattuneen onnettomuuden tai vakavan vaaratilanteen, jos se on onnettomuuden syyn selvittämisen tai onnettomuuksien ehkäisemisen kannalta tarpeellista.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin suuronnettomuuksien tutkinnan osalta onnettomuuksien tutkinnasta annettuun lakiin (373/1985). Suuronnettomuudella tarkoitetaan mainitun lain 3 §:n mukaan onnetto-

muutta, jota on kuolleiden tai loukkaantuneiden taikka ympäristöön tai omaisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän taikka onnettomuuden laadun perusteella pidettävä erityisen vakavana. Suuronnettomuus on onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain 1 §:n mukaan tutkittava niin kuin kyseisessä laissa säädetään.

173 §. Alueiden rajat syvyysuunnassa. Pykälän nojalla malminetsintäalueen, kaivosalueen ja kullanhuuhdonta-alueen rajat luetaisiin syvyysuuntaan pystysuorasti. Tarkoituksena on estää malminetsintä, louhinta ja kullanhuuhdonta maan alla asianomaisessa luvassa rajatun alueen ulkopuolella. Säännös vastaisi kumottavan lain 5 §:n 2 momenttia ja 22 §:n 2 momenttia.

Jos kyseessä olisi maanalainen kaivos, kaivosalueen rajat luetaan pykälän nojalla syvyysuuntaan pystysuorasti, mikä suojaisi kaivostoiminnan harjoittajan oikeutta suhteessa uusiin malminetsintälupa- tai kaivoslupahakemuksiin. Yksinomaan maan alla tapahtuva louhinta ei kuitenkaan aina edellyttäisi samanlaisia rajoituksia kiinteistön omistajan käyttö- ja hallintaoikeuteen maan pinnalla kuin vastaava toiminta avolouhoksena.

174 §. Panttaus. Kumottavan lain 54 §:n 1 momentin nojalla valtaus- tai kaivosoikeuden panttauksesta on tehtävä ilmoitus 60 päivän kuluessa kaivosrekisteriin merkitsemistä varten. Käytännössä valtaus- ja kaivosoikeuksien panttaamisen merkitys osana kaivoshankkeisiin liittyviä vakuusjärjestelyjä on kasvanut viimeisten vuosien aikana.

Pykälän nojalla mahdollisuus panttaukseen säilyisi nykyisessä laajuudessa, mutta sääntely olisi nykyistä yksityiskohtaisempaa. Erillispanttia on panttivelkojan kannalta pidettävä yritysikiinnitystä turvallisempaan ja arvotetaan parempaan vakuusmuotona. Luotettavalla ja tehokkaalla panttausjärjestelmällä voidaan edistää kaivoshankkeiden toteutumista. Koska panttioikeuden laajuus pysyisi nykyistä vastaavana, ei myöskään ole tarvetta tarkemmin selvittää sen suhdetta kiinteistöpanntausta koskevaan maakaaren ja yritysikiinnitystä koskevan yritysikiinnityslain (634/1984) sääntelyyn. Maakaaren säännökset voivat tulla sovellettavaksi, kun luvanhaltijalla on omistus- tai vuokraoikeus kaivosalueeseen. Kaivostoiminnan harjoittaja pyrkii usein

hankkimaan kaivostoiminnan kannalta keskeisimmät alueen omistukseensa. Yritysikiinnityslain nojalla kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan omistama elinkeinotoimintaan kuuluva irtain omaisuus voidaan kiinnittää ja sen hallintaa luovuttamatta pantata saamisen vakuudeksi.

Pykälän 1 momentin nojalla luvanhaltija voisi pantata kaivoslupa-alueen perustuvan, luvassa tarkoitettulla kaivosalueella olevien kaivosmineraalien hyödyntämisoikeuden. Panttaus voisi koskea myös malminetsintälupa-alueen perustuvaa, 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua etuoikeutta. Säännös mahdollistaisi sekä kaivoslupa-alueen perustuvan hyödyntämisoikeuden että malminetsintälupa-alueen perustuvan etuoikeuden panttaamisen, mutta jälkimmäisen panttaaminen erikseen olisi poikkeuksellista.

Panttioikeuden perustaminen edellyttäisi tavalliseen tapaan pantinantajan eli luvanhaltijan pantinsaajalle antamaa panttaussitoutumusta. Panttaussitoutumus sitoisi pantinantajaa (luvanhaltijaa) suhteessa pantinsaajaan. Pykälän 2 momentin nojalla panttioikeus tulisi voimaan sivullisia sitovasti, kun kaivosviranomaisen on saanut luvanhaltijalta kirjallisen ilmoituksen panttauksesta. Panttaus olisi ilmoituksessa yksilöitävä, mikä voi tapahtua esimerkiksi liittämällä ilmoitukseen jäljennös kirjallisesta panttaussitoutuksesta. Ilmoituksessa olisi mahdollista myös yksilöidä enimmäismäärä, josta asianomainen pantti korkeintaan vastaa.

Kaivosviranomaisen kirjaa ilmoituksen saapuneeksi, kuten muutkin viranomaiselle toimitetut asiakirjat. Saatuaan ilmoituksen kaivosviranomaisen antaisi luvanhaltijalle todistuksen sen vastaanottamisesta.

Panttioikeus olisi voimassa sen mukaan kuin asianomainen kaivoslupa tai malminetsintälupa. Panttioikeuden voimassaolo päättyisi muun muassa silloin, kun asianomainen lupa raukeaa tai peruutetaan. Panttioikeuden voimassaolo päättyisi luonnollisesti myös, jos ne saatavat, joista oikeus on pantattu, tulevat suoritetuksi tai jos pantinsaaja muuten antaa suostumuksensa pantatun oikeuden vapauttamiseksi panttauksesta. Jos asianomaisesta kaivoslupaa muutettaisiin siten, että kaivosmineraalien hyödyntämisoikeutta rajoitetaan, muuttuisi panttauksen sisältö vastaavasti. Kaivosviranomaisen ei viran puolesta tut-

ki, onko pantinantajan ja pantinsaajan välisessä suhteessa tapahtunut muutoksia, jotka voivat vaikuttaa panttioikeuden voimassaoloon.

Muut kuin pykälässä nimenomaisesti säännellyt panttioikeudelliset kysymykset ratkais-taisiin yleisten sääntöjen mukaan. Esimerkiksi oikeuden jälkipanttaus eli jo pantatun oikeuden saattaminen toisen panttioikeuden kohteeksi olisi mahdollista. Useamman panttauksen keskinäinen etuoikeus määräytyisi yleensä sen ajankohdan mukaan, jolloin ilmoitus kaivosviranomaiselle on tehty. Toisaalta olisi esimerkiksi mahdollista, että pantinsaajat sopivat etuoikeusjärjestelyin toisiin tai että pantti on ensipantinsaajan saatavien vakuutena vain tiettyyn rahamäärään asti.

Pykälän 3 momentin nojalla 2 momentissa tarkoitettu ilmoitusmenettely voitaisiin valtioneuvoston asetuksella antaa tarvittavat tarkemmat säännökset.

175 §. Maksut. Pykälän 1 momentissa olisi informatiivinen viittaus valtion maksuperustelakiin, jonka nojalla määräytyvät muun muassa kaivosviranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleiset perusteet sekä maksujen muut perusteet.

Kunta päättäisi kaivoslakiin perustuvien suoritteiden maksullisuudesta ja perittävän maksun suuruudesta. Kyseisiä toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevan hakemuksen liitteeksi 34 §:n nojalla tarvittavat todistukset ja rekisterinotteet. Kunnan suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista olisi voimassa, mitä valtion maksuperustelain 2 luvussa säädetään.

Maksua ei perittäisi, jos asia tulee vireille viranomaisen aloitteesta esimerkiksi 69, 130 tai 159 §:n nojalla taikka haittaa kärsivän asianomaisen aloitteesta esimerkiksi 67—69 tai 159 §:n nojalla. Jos vireillepanoa olisi pidettävä ilmeisen perusteettomana, viranomaisen tulisi harkita maksun perimistä. Esitettyä vaatimusta voitaisiin pitää ilmeisen perusteettomana esimerkiksi silloin, kun se ei perustu kaivoslain säännöksiin tai sen tueksi ei esitetä riittävää selvitystä.

Pykälän 4 momentin nojalla kaivoslain mukaiset maksut ja kustannukset saataisiin

periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Siten esimerkiksi kaivosviranomaisen lupapäätöksistä perittävät maksut ja 158 §:n nojalla teettävien suoritettujen toimenpiteiden kustannukset olisivat suoraan ulosottokelpoisia.

VII OSA. LOPPUSÄÄNNÖKSET

19 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

176 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011. Lain täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä, esimerkiksi ohjeistusta ja tiedotusta, olisi tarkoitus tehdä jo ennen lain voimaantuloa.

177 §. KumoaMISSÄÄNNÖS. Pykälällä kumottaisiin voimassa oleva kaivoslaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Samalla kumoutuisi kaivosasetus ja sen nojalla annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset.

Vireillä on työturvallisuuslain nojalla annetun räjäytys- ja louhintatyön järjestysohjetta koskevan valtioneuvoston päätöksen kokonaisuudistus siten, että annettavan uuden säädöksen soveltamisalaan sisällytettäisiin myös kaivostoiminta. Tarkoituksena on myös valmistella kaivoslain nojalla annettava valtioneuvoston asetus kaivosturvallisuudesta ja työ- ja elinkeinoministeriön asetus kaivosten nostolaitoksista. Tavoitteena on kaivosturvallisuuteen liittyvien säädösehdotusten valmistelu sellaisella aikataululla, että kaivosasetuksen nojalla annetut kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset kaivosten turvallisuusmääräyksistä, kaivoskartoista ja nostolaitoksista kaivoksista voisivat kumoutua uuden kaivoslain tultua voimaan.

Pykälän 2 momentin nojalla muissa laeissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä oleva viittaus kumottavaan lakiin koskisi uuden kaivoslain voimaantulon jälkeen tätä lakia. Esityksen nojalla ehdotetaan muutettavaksi säteilylakia, erämaalakia, luonnonsuojelulakia, ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia ja Suomen talousvyöhykkeestä

annettua lakia siten, että viittaus kumottavaan lakiin korvattaisiin viittauksella uuteen kaivoslakiin. Kumottavaan lakiin on viitattu kemikaaliturvallisuuslain 4 §:ssä. Tämä viittaus olisi tarkoitus korjata samalla, kun lakia muuten muutetaan. Kumottavaan lakiin on viitattu myös patoturvallisuuslain 3 §:ssä ja maa-aineslain 2 §:n 1 kohdassa. Lisäksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita annetun lain 2 §:ssä on yksilöimätön viittaus kaivoslakiin. Kyseistä pykälää ei ehdoteta muutettavaksi, koska mainitun lain uudistamista tai kumoamista on arviotava kokonaisuudessaan.

178 §. Yleinen siirtymäsäännös. Kumottavan lain nojalla vireille tulleet varausilmoitukset, valtaushakemukset ja kaivospiirihaakemukset sekä muut asiat siirtyisivät kaivoslain tultua voimaan työ- ja elinkeinoministeriöstä kaivosviranomaiselle, joka käsitelisi ja ratkaisisi asian ministeriön sijasta. Ministeriössä vireillä olevissa varausilmoituksia, valtaushakemuksia ja kaivospiirimääräyksiä koskevissa asioissa sekä muissa kumottavan lain nojalla vireillä olevissa asioissa noudatettaisiin uuden kaivoslain voimaan tullessa voimassa olleita, kumottavan lain säännöksiä. Ehdotetussa 179—188 §:ssä on kuitenkin säädetty poikkeuksia tästä pääsäännöstä.

Lain voimaan tullessa Tukesissa vireillä olevissa kaivosturvallisuusasioissa ja tuomioistuimissa vireillä olevissa asioissa noudatettaisiin uuden kaivoslain voimaan tullessa voimassa olleita, kumottavan lain säännöksiä. Ehdotetussa 179—188 §:ssä on kuitenkin säädetty poikkeuksia tästä pääsäännöstä.

Pykälän 3 momentin nojalla myös sellaiset 1 momentissa tarkoitettut asiat käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin uuden kaivoslain säännösten mukaisesti, jotka muutoksenhakutuomioistuinin kumoo lain voimaan tultua ja palauttaa kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi. Muutoksenhakutuomioistuin voi pääasiassa (esimerkiksi kaivospiirimääräys) katsoa, että asia on siltä osin kokonaisuudessaan palautettava uudelleen käsiteltäväksi. Muutoksenhakutuomioistuin voi samalla hylätä esimerkiksi sivuvaatimuksen puhevallasta tai esteellisyydestä. Tällöinkin kaivosviranomaisen käsitelisi pääasian, esimerkiksi hakemuksen

kaivospiirin määrittämiseksi, noudattaen, mitä uudessa kaivoslaissa säädetään kaivosluvasista, eivätkä kumottavan lain säännökset enää tulisi sovellettavaksi.

179 §. Malminetsintään ja kullanhuhdonta sovellettavat säännökset. Kumottavan lain nojalla valtausoikeus on voinut olla voimassa enintään viisi vuotta valtauskirjan antopäivästä. Valtausoikeus jäisi 1 momentin mukaan voimaan asianomaisessa valtauskirjassa mainituilla ehdoilla. Vastaavasti kumottavan lain 54 §:ään perustuva valtausoikeuden kohdistuva panttaus jäisi voimaan.

Kumottavan lain nojalla voimaan jääviin valtausoikeuksiin sovellettaisiin edelleen kumottavan lain 3 luvun keskeisiä valtausoikeuksia koskevia säännöksiä (12 ja 15 §) sekä 12 §:ään liittyen kumottavan lain 62 §:n 2 momentin 2 kohdan ja 63 §:n mukaisia seuraamuksia koskevia säännöksiä. Kiinteistön omistajalle suoritettavan valtauskorvauksen tasoa kuitenkin tarkistettaisiin ottaen huomioon rahan arvon muutos ja 99 §:n mukainen malminetsintäkorvaus. Vuotuinen valtauskorvaus maanomistajalle nousisi nykyisestä 10 eurosta 20 euroon hehtaarilta, mikä olisi sama kuin 99 §:ssä säädetty malminetsintäkorvaus malminetsintäluvan voimassaolon ensimmäiseltä neljältä vuodelta. Toisin kuin 99 §:n mukainen malminetsintäkorvaus, valtauskorvaus pysyisi samana, vaikka toiminta valtausalueella jatkuisi yli neljä vuotta. Valtaajan ei olisi enää maksettava valtiolle kumottavan lain 16 ja 17 §:n mukaista vuotuista valtausmaksua.

Valtausoikeuden nojalla tapahtuvaan toimintaan sovellettaisiin lisäksi vastaavasti malminetsintää koskevia uuden kaivoslain 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita, 12 §:ssä säädettyä maastotöitä ja rakennelmia koskevaa ilmoitusvelvollisuutta, 14 §:ssä säädettyä tutkimustöitä ja -tuloksia koskevaa selvitysvelvollisuutta ja 15 §:ssä säädettyä jälkitoimenpiteitä koskevaa velvollisuutta. Muutoin valtausalueilla ei olisi pidettävä tarpeellisena soveltaa uudessa kaivoslaissa malminetsintäluvan haltijalle säädettyjä velvoitteita ottaen huomioon etenkin valtausoikeuksien jäljellä oleva voimassaoloaika.

Kumottavan lain nojalla kullanhuhdonta valtion omistamalla alueella tapahtuu valtausoikeuden nojalla. Tähän toimintaan so-

vellettaisiin lisäksi kullanhuuhdonta koskevia uuden kaivoslain 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita, 24 §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta pitää alue asianmukaisessa kunnossa, 27 §:ssä säädettyä maastotöitä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta, 28 §:ssä säädettyä kullanhuuhdonta koskevaa selvitysvelvollisuutta ja 29 §:ssä säädettyä jälkitoimenpiteitä koskevaa velvollisuutta sekä 30 §:n lopputarkastusta koskevaa säännöstä.

Valtaaja olisi velvollinen toimittamaan 14 ja 28 §:ssä tarkoitetun selvityksen ensimmäisen kerran viimeistään vuoden kuluttua lain voimaantulosta ja tämän jälkeen vuosittain vastaavana ajankohtana. Valtausoikeuden nojalla malminetsintää harjoittavan olisi toimitettava 15 §:n 2 ja 3 momentin mukainen ilmoitus jälkitoimenpiteiden suorittamisesta viimeistään vuoden kuluttua valtausoikeuden raukeamisesta tai peruuttamisesta.

Valtausoikeuden nojalla tapahtuvaan malminetsintään ja kullanhuuhdontaan liittyvien velvollisuuksien laajennukset koskevat lähinnä ilmoitus- ja selvitysvelvollisuuksia sekä jälkitoimenpiteitä. Ehdotettuja ilmoitus- ja selvitysvelvollisuuksia voidaan pitää välttämättömänä toiminnan valvonnan kannalta ja ehdotettua jälkihoitovelvollisuutta välttämättömänä ympäristönäkökohtien kannalta. Lisäksi ehdotuksella edistettäisiin malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan nojalla toimivien yhdenvertaisuutta kumottavan lain nojalla myönnettyjen valtausoikeuksien perusteella toimintaa harjoittaviin malminetsijöihin ja kullanhuuhdajiin.

180 §. *Valtausoikeuden raukeaminen, peruuttaminen, voimassaolon jatkaminen ja siirto.* Kumottavan lain nojalla valtausoikeuden menetetyksi julistaminen on ollut mahdollista, jos lakiin perustuvat maksut ja korvaukset maanomistajalle tai valtiolle on laiminlyöty, minkä lisäksi hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä on ollut mahdollista soveltaa.

Pykälän 1 momentin nojalla valtausoikeuden raukeamiseen sovellettaisiin, mitä 67 §:ssä säädetään malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan raukeamisesta. Valtausoikeus raukeaisi määräajan päättyessä. Kaivosviranomaisen voisi myös päättää, että valtausoikeus raukeaa, jos toiminta on ollut keskeytyneenä valtaajasta johtuvasta syystä

yhtäjaksoisesti vähintään vuoden. Lisäksi kaivosviranomaisen olisi päätettävä, että valtausoikeus raukea, jos valtaaja tekee asiasta hakemuksen. Valtaaja olisi velvollinen hakemaan valtausoikeuden raukeamista, jos tarkoituksena ei enää ole harjoittaa valtausoikeuteen perustuvaa toimintaa. Kumottavassa laissa ei ole erityistä säännöstä siitä, että kaivosviranomaisen voisi päättää valtausoikeuden raukeamisesta toiminnan keskeyttämisen vuoksi tai että valtaaja olisi velvollinen hakemaan valtausoikeuden raukeamista. Kumottavan lain nojalla valtausoikeuden voidaan kuitenkin katsoa edellyttävän malminetsintää tai kullanhuuhdonta, eikä kumottavan lain tarkoituksen tai tavoitteiden mukaista ole pitää voimassa valtausoikeuksia, joiden nojalla ei tehdä malminetsintää tai kullanhuuhdonta. Valtausoikeuden nojalla harjoitettua toimintaa ehdotetut velvollisuuksien laajennukset eivät rajoittaisi.

Pykälän 1 momentin nojalla valtausoikeuden peruuttamiseen sovellettaisiin, mitä 70 §:ssä säädetään malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan peruuttamisesta. Kaivosviranomaisen voisi peruuttaa valtausoikeuden, jos valtaaja on valtaushakemuksessa antanut olennaisesti virheellisiä tai puutteellisia tietoja, valtaaja ei enää ole valtauskelpoinen taikka valtaaja on olennaisella tavalla rikkonut tai laiminlyönyt 12 tai 27 §:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden, 14 tai 28 §:ssä tarkoitetun selvitysvelvollisuuden, 152 §:n 1 momenttiin perustuvan tiedonantovelvollisuuden tai kumottavan lain 12 §:ssä tai muissa 179 §:n 2 momentissa viitatuissa pykälissä säädettyjä velvollisuuksia tai rajoituksia taikka valtauskirjassa määrättyjä ehtoja. Kullanhuuhdonta koskeva valtausoikeus olisi peruutettavissa myös, jos valtaaja rikkoo olennaisesti 24 §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta. Ennen kuin valtausoikeus voitaisiin peruuttaa, kaivosviranomaisen olisi noudatettava vastaavasti, mitä 70 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtausoikeuden raukeamista ja peruuttamista koskeva asia käsiteltäisiin 72 §:n nojalla kuten vastaava malminetsintälupaa tai kullanhuuhdontalupaa koskeva asia.

Pykälän 2 momentin nojalla valtaajan olisi mahdollista saada jatkoaikaa malminetsintää tai kullanhuuhdonta varten. Tällöin sovellet-

taisiin vastaavasti 61 §:ää ja harjoitettaessa valtausoikeuden nojalla kullanhuuhtontaa 65 §:ää. Valtauskirja korvautuisi ehdotetussa laissa tarkoitettulla malminetsintäluvalla tai kullanhuuhtontaluvalla, ja luvanhaltijaa koskisivat ehdotetun lain mukaiset yleiset ja asianomaista luvanhaltijaa koskevat erityiset velvollisuudet. Malminetsintäluvan voimassaolon enimmäisaikaan, joka 61 §:n nojalla olisi viisitoista vuotta, laskettaisiin mukaan kumottavan lain nojalla kyseiseen valtausalueeseen kohdistuneen valtausoikeuden voimassaoloaika. Kullanhuuhtontaluvan voimassaololle ei ole säädetty enimmäisvoimassaoloaika. Voimassaolon jatkamista koskevaan hakemukseen sovellettaisiin, mitä 66 §:ssä säädetään luvan voimassaolon jatkamista koskevasta hakemuksesta.

Lupahakemus valtausoikeuden voimassaolon jatkamiseksi käsiteltäisiin 72 §:n mukaisesti kuten vastaava malminetsintälupaa tai kullanhuuhtontalupaa koskeva asia. Lupaharkinnassa otettaisiin huomioon myös kumottavan lain taikka sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten laiminlyönti sovellettaessa 46 §:n 1 momentin 8 kohtaa. Arvioinnissa keskeisiä olisivat kumottavan lain 3 luvun säännösten ja mahdollisesti valtauskirjassa määrättyjen ehtojen rikkominen tai laiminlyönti. Lisäksi 46 §:n 1 momentin 8 kohtaa sovellettaessa otettaisiin huomioon 179 §:n 3 momentissa mainittuihin säännöksiin perustuvien velvollisuuksien laiminlyönti.

Pykälän 3 momentin nojalla valtausoikeuden siirtoon sovellettaisiin, mitä 73 ja 74 §:ssä säädetään malminetsintäluvan ja kullanhuuhtontaluvan siirrosta. Valtausoikeuden siirrosta säädetään kumottavan lain 13, 53 ja 54 §:ssä. Valtausoikeuden siirron edellytykset olisivat keskeisiltä osin samat kuin kumottavan lain nojalla sekä vastaisivat malminetsintäluvan ja kullanhuuhtontaluvan siirron edellytyksiä. Kaivosviranomaisella olisi mahdollisuus hylätä valtausoikeuden siirto 73 §:n 3 momentin nojalla. Siirtomerkintää ei enää tehtäisi valtauskirjaan, vaan viranomainen antaisi asiasta päätöksen ja tiedottaisi siitä 74 §:n mukaisesti.

Pykälän perusteella kumottavan lain ja uuden kaivoslain nojalla malminetsintää ja kul-

lanhuuhtontaa harjoittavat saatettaisiin yhdenvertaiseen asemaan.

181 §. *Kaivostoimintaan sovellettavat säännökset.* Kumottavan lain nojalla annettu kaivospiirimääräys jäisi 1 momentin mukaan voimaan määräyksessä mainituilla ehdoilla, ja sen perustella suoritettavaan kaivospiiritoimitukseen sovellettaisiin kumottavan lain 27—38 §:ää.

Kumottavan lain nojalla annettu kaivosoikeus jäisi voimaan kaivospiirimääräyksessä ja kaivoskirjassa mainituilla ehdoilla. Vastaavasti kumottavan lain 54 §:ään perustuva kaivosoikeuteen kohdistuva panttaus jäisi voimaan. Kaivosoikeuteen sovellettaisiin edelleen kumottavan lain 44 §:n kaivospiirimaksua ja 45 §:n louhimismaksua koskevaa säännöstä. Kaivospiirimaksun tasoa kuitenkin tarkistettaisiin ottaen huomioon rahan arvon muutos ja 100 §:n mukainen louhintakorvaus. Vuotuinen kaivospiirimaksu nousisi nykyisestä 20 eurosta 50 euroon hehtaarilta, mikä vastaisi 100 §:n 2 momentissa ehdotettua louhintakorvauksen hehtaariperusteista osaa. Kaivospiirin alueen yhtenäisyydestä, suuruudesta, muodosta ja tarvittavien alueiden välttämättömyydestä sekä kaivoksen apualueesta olisi edelleen voimassa, mitä kumottavan lain 22 §:ssä säädetään.

Kaivosasetuksen 20 §:n 2 momentin nojalla maanomistaja ja kaivosoikeuden haltija voivat hakea työ- ja elinkeinoministeriöltä louhimismaksun tarkistamista, jos kaivosmineraalien taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet ovat oleellisesti muuttuneet. Kaivosasetuksen 20 §:n 3 momentin nojalla toiselle asianosaiselle on varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta, ennen kuin siitä pyydetään kaivoslautakunnan lausunto. Kaivosasetuksen 20 §:n 4 momentin nojalla työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa louhimismaksun suuruuden, ja harkintaa ohjaavat saatujen mielipiteiden ja lausunnon lisäksi kumottavan lain 45 §:ssä säädetty kohtuullisuusvaatimus.

Ehdotetun 1 momentin nojalla louhimismaksun tarkistamista koskeva säännös siirrettäisiin lain tasolle. Kuten nykyisin asianosainen voisi vaatia louhimismaksun tarkistamista, jos kaivosmineraalin taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet ovat oleellisesti muuttuneet. Kaivoslain kokonaisuudistusta ei

olisi pidettävä pykälässä tarkoitettuna oleellisena muutoksena. Tarkistamisessa kaivosviranomaisen olisi otettava huomioon kumottavan lain 45 §:ssä tarkoitettulla tavalla kaivosmineraalien taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet sekä maanomistajan ja kaivosoikeuden haltijan mahdollisesti tekemä sopimus. Sopimukseen on muun muassa voitu sisällyttää ehtoja vahingonkorvauksista ja muista korvauksista louhimismaksua koskevan korvauksen lisäksi siten, että niillä on voinut olla vaikutusta louhimismaksun suuruuteen. Pykälän nojalla tarkistettavan louhimismaksun suuruuteen vaikuttaisivat siten kaivosmineraalien taloudellisen arvon lisäksi niiden käyttömahdollisuudet ja muut niiden taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet sekä voimassa oleva louhimismaksua koskeva sopimus. Louhintakorvauksen hehtaaripeusteista osaa ei jatkossakaan maksettaisi 100 §:n 1 momentin mukaisesti vain kaivospiiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille, vaan kaivosoikeuden haltijan olisi edelleen suoritettava kaivospiirimaksua 50 euroa hehtaarilta sekä kaivospiiriin että sen apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille kumottavan lain 44 §:n mukaisesti. Kumottavan lain nojalla muun muassa jätealueet on ollut mahdollista sijoittaa apualueelle, mikä on olennainen ero verrattuna 19 §:ssä tarkoitettuihin kaivoksen apualueisiin. Sen vuoksi kaivosoikeuden haltijan olisi 100 §:stä poiketen edelleen maksettava kaivospiirimaksua myös apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille.

Ehdotetun 2 momentin mukaan kumottavan lain 73 §:n nojalla ennen kumottavan lain voimaantuloa syntyneisiin oikeussuhteisiin on sovellettava vuoden 1943 kaivoslakia, jollei kumottavan lain 78 §:ssä tai muualla kumottavassa laissa toisin säädetä. Tällaisia vuoden 1943 kaivoslain nojalla toiminnassa olevia kohteita ovat Outokumpu Chrome Oy:n Kemin kromikaivos, Pyhäsalmi Mine Oy:n Pyhäsalmen kaivos ja Mondo Minerals B.V.:n Lahnaslammen kaivos sekä kullanhuhdontakaivospiiri Lemmenjoen kansallispuistossa. Lisäksi vuoden 1943 kaivoslain nojalla kaivosoikeus on voimassa neljässä kohteessa, jossa ei ole toiminnassa olevaa kaivosta. Näistä Kylylahti Copper Oy:n Keretti ja Luikonlahti ovat kaivosoikeuden hal-

tijan hakemuksesta siirtymässä kumottavan lain 78 §:n 2 momentin nojalla kumottavan lain alaiseksi. Mondo Minerals B.V.:n hallussa olevien, Jormuaa ja Pitkänperää koskevien kaivosoikeuksien siirto kumottavan lain alaiseksi tai oikeuksien lakkauttamisen arviointi on vielä kesken.

Vuoden 1943 kaivoslakiin perustuva kaivosoikeus jäisi voimaan kaivospiiriin määrittämistä koskevassa päätöksessä mainituilla ehdoilla. Tällaiseen kaivosoikeuteen sovellettaisiin edelleen vuoden 1943 kaivoslain 48—53 §:n puolustusmaksua ja 57 §:n louhimismaksua koskevia säännöksiä. Puolustusmaksun tasoa kuitenkin tarkistettaisiin, ja sitä koskevia menettelyjä nykyaikaistettaisiin. Tarkoituksena olisi yhdenmukaistaa kumottavaan lakiin perustuvaa kaivospiirimaksua ja vuoden 1943 kaivoslakiin perustuvaa puolustusmaksua koskeva sääntely. Puolustusmaksun alkuperäinen vuotuinen suuruus olisi ehdotuksen mukaan 50 euroa hehtaarilta, kun se on nykyään kokonaisuudessaan 250 euroa kaivospiiriltä. Kaivosoikeuden haltijan olisi maksettava suoraan kaivospiiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille puolustusmaksu kultakin vuodelta viimeistään 31 päivänä tammikuuta, eikä maksu enää tapahtuisi lääninhallituksen välityksellä. Puolustusmaksu maksettaisiin kokonaisuudessaan kiinteistöjen omistajille. Valtio luopuisi puolustusmaksua koskevasta osuudesta, jolloin myös vuoden 1943 kaivoslain nojalla maksettava korotettu puolustusmaksu suoritettaisiin kiinteistöjen omistajille. Jos valtio on alueella kiinteistön omistaja, saa aluetta hallinnoiva viranomainen tai laitos valtiolle kiinteistön omistajana kuuluvan osuuden puolustusmaksusta. Jos kiinteistöjen omistajia on useita, on kunkin osuus puolustusmaksusta jaettava vuoden 1943 kaivoslain 48 §:n 3 momentin mukaisesti siinä suhteessa kuin heillä on osuutta kaivospiirin alueeseen. Pyhäsalmi Mine Oy omistaa kokonaan Pyhäsalmen kaivoksen maa-alueen, Kylylahti Copper Oy Keretin kaivoksen maa-alueen ja Outokumpu Chrome Oy suurimmaksi osaksi Kemin kaivoksen maa-alueen, joten näiden osalta puolustusmaksua koskevan sääntelyn muutoksen merkitys olisi hyvin vähäinen. Kaivospiiriin suuruudesta, muodosta ja rajoista olisi edelleen voimassa, mitä vuoden 1943 kaivoslain

20 §:n 2 momentissa säädetään, ja kaivospiirin ulkopuolisista alueista (apualueista), mitä 32 §:n 2 momentissa säädetään.

Vuoden 1943 kaivoslain nojalla määräytyneen louhimismaksun tarkistamisesta säädetään mainitun lain 57 §:n 2 momentissa. Sen nojalla kaivosoikeuden haltijan tai maanomistajan vaatimuksesta louhimismaksua on tarkistettava säännöllisesti. Koska vuoden 1943 kaivoslakiin perustuvien kaivosoikeuksien haltijat omistavat pääsääntöisesti kaivospiiriin kuuluvat alueet, ei louhimismaksun tarkistamista koskevalla säännöksellä ole ollut suurta merkitystä. Pykälän 2 momentin nojalla olisi asianosaisen sitä vaatiessa ryhdyttävä soveltamaan ehdotettua louhintakorvausta koskevia säännöksiä vuoden 1943 kaivoslain 48—53 §:n puolustusmaksua ja 57 §:n louhimismaksua koskevien säännösten sijasta. Tällöin louhintakorvaus määräytyisi 100 §:n 2 momentissa säädetyin perustein, kaivosoikeuden haltijan olisi vuosittain toimitettava kaivosviranomaiselle 100 §:n 5 momentin mukaisesti tarvittavat tiedot ja kaivosviranomaisen vahvistaisi sen suuruuden vuosittain. Louhintakorvaus olisi maksettava 100 §:n 6 momentissa mainittuna ajankohtana kaivospiiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille, eikä puolustusmaksua enää suoritettaisi erikseen, koska se sisältyy louhintakorvauksen hehtaariperusteiseen osaan.

Kumottavaan lakiin ja vuoden 1943 kaivoslakiin perustuvan kaivosoikeuden nojalla tapahtuvaan toimintaan sovellettaisiin 3 momentin nojalla kaivoslain voimaantulon jälkeen vastaavasti 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita sekä 17, 18, 97, 101, 108—120, 133—151, 171 ja 172 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia. Jos toiminnasta aiheutuisi sellaista vahinkoa tai haittaa, jota ei ole korvattu kaivospiiritoimituksen yhteydessä ja osapuolet eivät sovi korvauksesta, sovellettaisiin 97 §:ää. Jos kaivosoikeuden haltija hyödyntää kaivostoiminnan sivutuotteita muuhun kuin kaivostoimintaan, tulee kaivospiiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksaa 101 §:ssä tarkoitettua sivutuotekorvausta. Kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvää vakuusvelvoitetta koskevaa 108—111 §:ää sovellettaisiin vasta siirtymäajan jälkeen. Jos toiminnassa olevassa kaivoksessa on 133 §:ssä tarkoitettu nostolaitos, sovellettai-

siin 134, 135 ja 137—141 §:ää sekä niiden nojalla annettavia tarkempia säännöksiä. Toiminnassa olevien kaivosten laitteistojen ja laitteiden sijoituksessa olisi noudatettava 136 §:ää. Kaivoksessa sattuneesta onnettomuudesta, vaaratilanteesta ja tapaturmasta olisi vastaavasti voimassa, mitä 171 ja 172 §:ssä säädetään. Kaivosoikeus olisi panttavissa kuten kaivoslupa perustuva hyödyntämisoikeus 174 §:n mukaisesti. Kun toiminta kaivosoikeuden nojalla päättyy, sovellettaisiin vastaavasti, mitä 142—151 §:ssä säädetään. Kaivosoikeuteen, jonka nojalla on harjoitettu kullanhuuhtontaa, sovelletaan kuitenkin 143—145 §:ssä säädettyjä määräaikoja sen mukaan kuin 182 §:n 2 momentissa säädetään. Jos kaivosoikeuden haltija on luopunut oikeudestaan tai se on julistettu menetetyksi kumottavan lain tai vuoden 1943 kaivoslain nojalla, ennen kuin uusi kaivoslaki on tullut voimaan, eivät kaivostoiminnan lopettamista koskevat 15 luvun säännökset kuitenkaan tulisi sovellettavaksi.

Kumottavan lain 40 § ja vuoden 1943 kaivoslain 43 § vastaavat keskeisiltä osin ehdotettua 17 §:ää. Kumottavassa laissa ja vuoden 1943 kaivoslaissa on säädetty hyvin suppeasti kaivostoiminnan harjoittajan velvollisuuksista. Kumottavan lain 43 §:ssä (vuoden 1943 kaivoslain 36 §:ssä) säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta rakentaa aita, 47 §:ssä (vuoden 1943 kaivoslain 80 §:n 3 momentissa) kiellosta vaarantaa tuleva louhintatyö ja harjoittaa tuhlaavaa louhintaa sekä 49 §:ssä toiminnanharjoittajan velvollisuudesta toimittaa vuosittain tiedot kaivostyöstä. Kaivosturvallisuudesta säädetään hyvin suppeasti kumottavan lain 56 ja 57 §:ssä. Täsmällisesti oikeuksista ja velvollisuuksista on säädetty kaivosasetuksen nojalla annetuissa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksissä. Kaivostoiminnan lopettamista koskevasta menettelystä säädetään kumottavan lain 48 §:ssä (vuoden 1943 kaivoslain 45 §:ssä) ja lopettamiseen liittyvistä velvollisuuksista 51 §:ssä. Kumottavan lain 46 §:n ja vuoden 1943 kaivoslain 37 §:n nojalla niin sanottuja jälkikorvauksia on haettava paikkakunnan alioikeudesta. Kumottavan lain 78 §:n 1 momentin nojalla muun muassa sen 49—51, 56 ja 57 §:ää sovelletaan myös vuoden 1943

kaivoslain nojalla myönnettyihin kaivosoikeuksiin soveltuvin osin.

Pykälän 3 momentilla täsmennettäisiin kaivosoikeuden haltijan oikeuksia ja velvollisuuksia verrattuna kumottavaan lakiin ja vuoden 1943 kaivoslakiin. Muutokset koskevat erityisesti turvallisuuteen ja ympäristöön liittyvien näkökohtien huomioon ottamista. Käytännössä ehdotettujen kaivosturvallisuutta koskevien säännösten ei arvioida merkitsevän olennaisia lisätoimenpiteitä toiminnassa olevissa kaivoksissa eikä aiheuttavan mainittavia rajoituksia kaivosoikeuden nojalla harjoitettuun toimintaan. Kaivosoikeuden haltijalla olisi siirtymäaika käytössään mahdollisten kaivosturvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Siirtymäajaksi ehdotetaan kahta vuotta lain voimaantulosta. Siirtymäajan kuluessa kaivosoikeuden haltijan olisi selvitettävä kaivosviranomaiselle, miten kaivosturvallisuutta koskevat vaatimukset on otettu huomioon. Selvityksessä esitettävistä asioista ja selvitysmenetelystä sekä muista selvitystä koskevista seikoista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Vakuusvaatimus ja osittain kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvät velvollisuudet olisivat uusia vaatimuksia, mutta niitä olisi pidettävä turvallisuuden ja ympäristön kannalta välttämättöminä täydennyksinä nykyiseen sääntelyyn.

Pykälän 4 momentin nojalla kaivosviranomaisen olisi siirtymäajan kuluessa, joksi ehdotetaan kahta vuotta lain voimaantulosta, määrättävä vakuuden laji ja suuruus sekä ajankohta, jolloin vakuuden tulee olla asetettu. Kaivosviranomaisen olisi annettava kaivosoikeuden haltijalle enintään vuoden pituinen määräaika vakuuden asettamiselle. Kahden vuoden pituiseen siirtymäajan kuluessa kaivosviranomaisen olisi myös annettava kaivosoikeuden haltijalle yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset sekä asetettava määräysten tarkistusväli. Pääsääntöisesti määräyksiä voidaan pitää tarpeellisenä turvallisuuden varmistamiseen liittyvistä perusteista. Muiden määräysten antamista on arvioitava erityisesti, kun kyse on kaivosoikeudesta, jonka nojalla harjoitetaan kullanhuhdonta. Lähinnä yleisten etujen kannalta tarpeellisenä voidaan tällöin pitää määräyksiä, jotka koskevat perinteisen kullanhuh-

dontan edellytysten turvaamista ja maamasojen käsittelyn rajoituksia uusiutumattomien luonnonvarojen ilmeisen tuhlauksen estämiseksi sekä luonnonsuojelulain aineellisten säännösten soveltamista. Määräyksiä olisi yleisen edun kannalta pidettävä tarpeellisena etenkin, kun koneellista kullanhuhdonta harjoitetaan kaivosoikeuden nojalla kansallispuistossa, Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella tai saamelaisten kotiseutualueella.

Kuten vastaavasti 62 §:n 2 momentissa ja 127 §:n 2 momentissa säädetään, kaivosviranomaisen 4 momentin nojalla antamia määräyksiä tulisi tarkistaa vähintään kymmenen vuoden välein. Kaivosviranomaisen olisi määräyksiä antaessaan sovellettava vastaavasti, mitä 52 §:n 3 momentissa ja 125 §:ssä säädetään. Määräyksillä tai niitä koskevilla muutoksilla ei kuitenkaan saisi sanottavasti vähentää kaivoshankkeesta saatavaa hyötyä. Tämä rajoitus ei koske määräyksiä, jotka ovat kaivosturvallisuuden tai tärkeän yleisen edun kannalta välttämättömiä. Tällaiset tärkeän yleisen edun kannalta välttämättömät määräykset voivat tulla kysymykseen lähinnä, kun kaivosoikeuden nojalla harjoitetaan koneellista kullanhuhdonta kansallispuiston alueella. Hyödyn arvioinnissa on otettava huomioon myös, missä laajuudessa ja tarkoituksessa kyseiset kaivosoikeudet on kumottavan lain perusteella alun perin myönnetty.

Kaivosviranomaisen olisi ennen 4 momentissa tarkoitettua vakuuden määräämistä ja tarvittavia määräyksiä koskevan päätöksen antamista noudatettava 37—40 ja 42 §:ssä säädettyjä, kaivoslupahakemuksen käsittelyä koskevia menettelyjä. Päätökseen sovellettaisiin, mitä 56 §:n 1 momentissa säädetään lupapäätöksen sisällöstä, 57 §:ssä lupapäätöksen antamisesta ja 58 §:ssä lupapäätöksestä tiedottamisesta. Päätökseen haettaisiin muutosta noudattaen, mitä 162 ja 165 §:ssä muutoksenhausta ja valitusoikeudesta säädetään. Vakuuden määräämistä koskevaa päätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakutuomioistuimissa määrää.

Pykälän 3 ja 4 momentin mukaisesti siirtymäajoilla varmistettaisiin, että kaivosoikeuden haltijalla olisi riittävästi aikaa sopeu-

tua uusiin vaatimuksiin. Lisäksi oikeudenhaltijoiden ja muiden yhdenvertaisuus huomioon ottaen on pidettävä tarpeellisena, ettei kaivostoiminnan harjoittajan oikeuksien ja velvollisuuksien sisältö poikkea olennaisesti sen mukaan, koska toimintaa koskeva kaivoslupa tai kaivosoikeus on myönnetty.

182 §. Kaivosoikeuden raukeaminen, muuttaminen, peruuttaminen ja siirto. Pykälän 1 momentin nojalla kumottavaan lakiin ja vuoden 1943 kaivoslakiin perustuvan kaivosoikeuden raukeamiseen, muuttamiseen ja peruuttamiseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä niistä 68—70 ja 72 §:ssä säädetään kaivoslupan osalta. Luvan muuttamisen ja peruuttamisen edellytyksiä harkittaessa otettaisiin vastaavasti huomioon kaivosoikeuden haltijalle säädetty velvoite noudattaa 181 §:ssä mainittuja kumottavan lain, vuoden 1943 kaivoslain ja uuden kaivoslain säännöksiä sekä 181 §:n nojalla annetut lupamääräykset. Jos kaivosoikeuden haltija esimerkiksi laiminlöisi 181 §:n 4 momentin nojalla määrätyn vakuuden asettamisen määräajassa tai annetun muun määräyksen noudattamisen, tulisi luvan peruuttamista koskeva 70 § vastaavasti sovellettavaksi.

Jos kaivosviranomaisen myöntäisi jatkoaikaa kaivostoiminnan aloittamiseksi tai jatkamiseksi 68 §:n 3 momentin mukaisesti, olisi kaivospiirimaksu 100 §:n 3 momentin nojalla 100 euroa hehtaarilta, kunnes kaivostoiminta aloitetaan tai sitä jatketaan. Kaivosviranomaisen olisi 68 §:n 3 momentin mukaisessa harkinnassa otettava huomioon kumottavan lain 50 §:n mukaisesti myönnetty lykkäykset. Siten kaivosviranomaisen ei voisi soveltaa 68 §:n 3 momenttia, jos kaivosoikeuden menetetyksi julistamista on kumottavan lain 50 §:n nojalla lykätty jo yhteensä kymmenellä vuodella.

Kaivosoikeuden raukeamisesta säädetään kumottavan lain 48 §:ssä ja menetetyksi julistamisen edellytyksistä kumottavan lain 50, 64 ja 65 §:ssä. Kumottavan lain 78 §:n 1 momentin nojalla sen 50 §:ää sovelletaan myös vuoden 1943 kaivoslain nojalla myönnettyihin kaivosoikeuksiin. Kaivoslupan raukeamista koskeva 68 §:n 2 ja 3 momentti vastaisivat keskeisiltä osin kumottavan lain 50 §:ää. Kaivoslupan raukeamista koskeva 68 §:n 4 momentti vastaisi keskeisiltä osin

kumottavan lain 48 §:ää ja vuoden 1943 kaivoslain 45 §:ää. Kaivoslupan peruuttamista koskeva 70 §:n 1 momentin 2 kohta vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 65 §:ää ja vuoden 1943 kaivoslain 90 §:ää sekä 70 §:n 1 momentin 3 kohta kumottavan lain 64 §:ää. Kaivosoikeuden muuttamista ja peruuttamista koskevat edellytykset laajenisivat jonkin verran verrattuna nykytilaan. Tätä on kuitenkin pidettävä välttämättömänä yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi ja muiden uuden lain tavoitteiden kannalta sekä lakiin perustuvien velvoitteiden noudattamisen valvonnan ja kaivostoiminnan harjoittajien yhdenvertaisuuden kannalta.

Kumottavan lain 39 §:ssä ja vuoden 1943 kaivoslain 41 §:ssä säädetään kaivospiirin ja apualueen rajojen muuttamista koskevasta menettelystä, joka vastaa kaivospiirin määrittämistä koskevaa menettelyä. Pykälän 1 momentin nojalla kaivospiirin ja apualueen supistamiseen sekä muuhun kaivosoikeuden muuttamiseen sovellettaisiin, mitä kaivoslupan muuttamisesta 69 §:ssä säädetään. Käytännössä merkitystä voisi olla lähinnä 69 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 69 §:n 4 momentissa säädetyillä perusteilla. Kaivosoikeuden muutos toteutettaisiin lähtökohtaisesti lupamääräyksin tai niitä muuttamalla. Kaivosoikeutta olisi muutettava erityisesti, jos kaivostoiminnasta aiheutuu 18 §:ssä tarkoitettu kielletty seuraus. Kaivosoikeuden haltija olisi velvollinen hakemaan kaivosoikeuden muutosta, jos kaivospiiri tai sen apualue ei enää täyttäisi kumottavan lain 22 §:ssä säädettyjä edellytyksiä tai vuoden 1943 kaivoslain nojalla määrätty kaivospiiri ei enää täyttäisi vuoden 1943 kaivoslain 20 §:n 2 momentissa tai kaivospiirin ulkopuoliset alueet 32 §:n 2 momentissa säädetyjä edellytyksiä. Jos kaivospiirin tai sen apualueen laajentaminen on tarpeen, olisi kaivosoikeuden haltijan haettava kaivoslupaa ja tarvittaessa kaivosaluelunastuslupaa.

Kumottavan lain 33 §:n 2 momentin (vuoden 1943 kaivoslain 32 §:n 2 momentin) nojalla kaivospiirin alueesta vain osa on voitu osoittaa käyttöalueeksi. Tällöin kumottavan lain 36 §:n 1 momentin nojalla kaivospiiritöimituksessa on määrätty korvaus vain käyttöalueeseen kuuluvan kaivospiirin osalta. Kumottavan lain 39 §:n 2 momentin nojalla

(vuoden 1943 kaivoslain 41 §:n 2 momentin) käyttöalueen laajentamiseen on sovellettava, mitä kaivospiirin määräämisestä säädetään. Uuden kaivoslain tultua voimaan käyttöalueen laajentamiseen sovellettaisiin, mitä kaivosluvan muuttamisesta 69 §:ssä säädetään. Korvaus alueesta määrättäisiin kaivostoimituksessa. Kaivosaluelunastuslupa ei kuitenkaan olisi tarpeen.

Kaivosoikeuden raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskeva asia käsiteltäisiin 72 §:n nojalla soveltuvin osin kuten vastaava kaivoslupahakemus. Sovellettavaksi tulisivat lupamenettelyä, lupaharkintaa sekä lupapäätöstä ja sen voimassaoloa koskevat uuden kaivoslain säännökset.

Toisin kuin varsinaiset kaivostoimintaa koskevat kaivosoikeudet, kullanhuuhdontaa varten myönnetty kaivosoikeudet raukeaisivat 2 momentin nojalla siirtymäajan kuluttua. Siirtymäajaksi ehdotetaan kahdeksaa vuotta lain voimaantulosta. Siirtymäajan kuluessa kaivosoikeuden haltijan olisi huolehdittava alueen kunnostamisesta 143 §:n mukaisesti sekä poistettava rakennukset ja rakennelmat 144 §:n mukaisesti. Kullanhuuhdonnassa varsinaista toimintaa, joka lähinnä on maamassojen käsittelyä, ei käytännössä ole mahdollista erottaa lopettamiseen liittyvistä toimenpiteistä ja jälkitoimenpiteistä. Sen vuoksi 2 momentissa olisi poikkeus 143 ja 144 §:ssä säädetystä kahden vuoden määräajasta, joka alkaa kulu kaivostoiminnan päättymisestä. Vastaavasti kullanhuuhdontaa koskevan kaivosoikeuden haltijan olisi toimitettava 145 §:ssä tarkoitettu selvitys suoriteista toimenpiteistä välittömästi oikeuden rauettua.

Kullanhuuhdontaa varten myönnetyn kaivosoikeuden haltijalla olisi etuoikeus 22 §:ssä tarkoitettuun kullanhuuhdontalupaan vastaavalle alueelle, jos lupahakemus tehdään 34 §:ssä säädetyllä tavalla ennen kaivosoikeuden raukeamista. Jos kullanhuuhdontalupa tulee lainvoimaiseksi ennen kaivosoikeuden raukeamista, ei sellaisten rakennusten tai rakennelmien poistamista olisi pidettävä tarpeellisena, jotka kaivosviranomaisen on kullanhuuhdontaluvassa arvioinut välttämättömiksi 26 §:n mukaisesti ja joita koskevat muuhun sovellettavan lakiin pe-

rustuvat lupavaatimukset ja muut edellytykset on täytetty.

Koska kullanhuuhdontaa koskevan kaivosoikeuden haltijalla olisi mahdollisuus saada kullanhuuhdontalupa vastaavalle alueelle, ei oikeuden raukeamisen voitaisi katsoa olevan ongelmallinen oikeuden pysyvyyden kannalta. Koska kullanhuuhdontalupa myönnettäisiin noudattaen voimassa olevaa lainsäädäntöä, voi tästä kuitenkin seurata muutoksia oikeuden sisältöön siltä osin kuin aiemmin myönnetty oikeudet ovat ristiriidassa voimassa olevan oikeusnormiston kanssa, esimerkiksi mahdollisuus koneelliseen kullanhuuhdontaan arvioitaisiin voimassa olevan luonnonsuojelulain sekä Lemmenjoen kansallispuistoa koskevan lainsäädännön tai muun sovellettavaksi tulevan säädöksen nojalla. Lemmenjoen kansallispuistossa koneellinen kullanhuuhdonta on kielletty, mutta perinteisin menetelmin tapahtuvalle kullanhuuhdonnalle ei ole estettä. Kaivosoikeuden korvautuminen kullanhuuhdontaluvalla rajoittaisi toimintaa Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevilla kaivospiireillä, jos ne perustuvat ennen 10 päivää huhtikuuta 1991 voimassa olleeseen kaivosoikeuteen tai valtausoikeuteen. Urho Kekkonen kansallispuistosta annetun asetuksen nojalla on koneellinen kullanhuuhdonta alueella kielletty, mutta perinteisin menetelmin tapahtuvalle kullanhuuhdonnalle ei ole estettä. Ivalojoella ei ole vastaavia erityislainsäädäntöön perustuvia rajoituksia koneelliselle kullanhuuhdonnalle.

Siirtymäajan jälkeen kullanhuuhtojiin sovellettaisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä yhdenmukaisesti. Kullanhuuhtojien oikeuksien ja velvollisuuksien laajuudessa olevia huomattavia eroja ei voida pitää hyväksyttävänä, koska ne määräytyvät yksinomaan sen ajankohdan mukaan, jolloin kaivosoikeus tai etuoikeus kaivosoikeuteen on myönnetty.

Kullanhuuhdonnan voidaan katsoa alkaneen Lapissa 1870-luvulla. Lemmenjoen kansallispuisto perustettiin vuonna 1956, ja se laajeni kulta-alueelle vuonna 1971. Tarkoituksena oli sallia kullanhuuhdonnan jatkuminen kansallispuistossa sellaisena kuin sitä tuolloin harjoitettiin eli lähinnä lapiokaivuna. Kullanhuuhdonnan voidaan varsinaisesti katsoa koneellistuneen vuonna 1979. Kullanhuuhdonta kansallispuistossa

alkoi määrällisesti kasvaa erittäin voimakkaasti ja muuttua huomattavasti voimaperäisemmäksi 1980-luvun puolivälistä lähtien, minkä seurauksena vuonna 1991 muu kuin perinteinen kullanhuuhdonta kiellettiin muuttamalla eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista annetun asetuksen 3 §:n 2 momenttia. Lemmenjoen kansallispuisto kuuluu myös Natura 2000 -verkostoon. Keskeisimmät EY:n luontodirektiivin liitteen I mukaiset luontotyytit, joihin Lemmenjoen Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella harjoitettavalla kullanhuuhdonnalla on vaikutuksia, ovat ”Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit” sekä ”Pikkujoet ja purot”.

Kumottavan lain nojalla kullanhuuhdonta valtion omistamalla alueella perustuu valtausoikeuteen. Kaivosoikeuksia pidettiin lainvalmistelutöiden mukaan lähtökohtaisesti tarpeettomina (kom.miet. 14/1957). Kullanhuuhdontaa koskevia valtausoikeuksia ryhdyttiin kuitenkin laajasti muuttamaan kaivosoikeuksiksi 1980- ja 1990-luvun vaihteessa. Tavoitteena oli estää Lemmenjoen kansallispuiston koneellista kullanhuuhdontaa koskevan kiellon voimaantulo. Kaivoslakia muutettiin vuonna 1997 siten, että kaivosoikeuksien myöntäminen kullanhuuhdontaa varten kiellettiin. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan Ivalojoella ja Lemmenjoella on kulta- ja hopeatutkimustyötä yli sadan vuoden ajan ilman, että alla olevasta kallio-perästä olisi löytynyt hyödynnettäviä kulta-esiintymiä (HE 70/1997 vp).

Lemmenjoen kulta-alue sijaitsee keskellä kansallispuistoa, ja sen toiminta- ja vaikutusalueen laajuus on yhteensä noin 16 000 hehtaaria. Lemmenjoen kansallispuistossa on nykyisin 24 kaivospiiriä, Ivalojoella kaksi ja yksi kaivospiiri ulottuu osittain Urho Kekkonen kansallispuistoon. Lemmenjoen kansallispuiston kaivospiireistä yksi on voimassa vuoden 1943 kaivoslain nojalla. Lemmenjoen kaivospiireillä saa KHO:n ratkaisukäytännön mukaan (KHO 6.5.1993 taltio 1747) harjoittaa koneellista kullanhuuhdontaa, jos kaivosoikeus perustui ennen 10 päivänä huhtikuuta 1991 saatuun valtaus- tai kaivosoikeuteen. Tämän perusteella Lemmenjoen kaivospiireistä kahdellakymmenellä saa harjoittaa koneellista kullanhuuhdontaa, mutta kuu-

della näistä vain osittain. Lemmenjoen kaivospiireistä kolmellatoista oli vuoden 2008 kesällä koneellista kullanhuuhdontaa. Ivalojoella ja osin Urho Kekkonen kansallispuistossa sijaitsevilla kaivospiireillä koneellinen kullanhuuhdonta on sallittu, mutta osin Urho Kekkonen kansallispuistossa sijaitsevan kaivospiirin osalta vain kansallispuiston ulkopuolella sijaitsevalla alueella. Ivalojoen kullanhuuhdontaa koskevat kaivospiirit sijaitsevat Hammastunturin erämaa-alueella. Koneellista kullanhuuhdontaa ei näillä alueilla ole erämaanlain nojalla kielletty, joten kaivosoikeuden korvautuminen kullanhuuhdontaluvalla voisi mahdollistaa myös jatkossa koneellisen kullanhuuhdontan. Myöskään osin Urho Kekkonen kansallispuistossa sijaitsevan kullanhuuhdontaa koskevan kaivosoikeuden korvautuminen kullanhuuhdontaluvalla ei muuttaisi tilannetta.

Koneellinen kullanhuuhdonta on jatkuvasti 1990- ja 2000-luvuilla muuttunut yhä laajemmaksi ja voimaperäisemmäksi maainesten käsittelyksi, kun entistä tehokkaampia koneita on otettu käyttöön. Voimaperäinen koneellinen kullanhuuhdonta ja sen aiheuttamat haitalliset ympäristövaikutukset ovat Lemmenjoen kansallispuiston perustamistarkoituksen vastaisia. Jatkuvasti kasvavat haitat kohdistuvat ennen muuta kaivualueen ja sen lähialueiden maaperään ja maisemaan, vesiin ja vesistöihin, kalastoon ja kalakantoihin, porotalouteen ja alueella harjoitettuun muuhun elinkeinotoimintaan sekä virkistyskäyttöön.

Kullanhuuhdonta muuttaa välittömästi alueen alkuperäistä geologista ja geomorfologista luontoa. Erityisesti koneellisesta kullanhuuhdonnasta aiheutuu jopa peruuttamattomia muutoksia, kun maamassojen käsittely on voimaperäistä. Kaivualueiden alkuperäistä geologiaa ja geologisia luonnonarvoja ei voida palauttaa, ja vauriot geologiseen monimuotoisuuteen ovat pysyviä. Konekaivualueilla alkuperäinen kasvillisuus tuhoutuu yleensä kokonaan, mutta saattaa palautua lähes entiselleen hyvin pitkän ajan kuluttua. Konekaivun seurauksena luonnon alkuperäiset purouomat muuttavat muotoaan, jolloin niiden biologiset, geologiset ja maisemalliset arvot sekä luonnontieteellinen merkitys menetetään pysyvästi. Käsien kaivetuilla alueilla

vaikutukset ovat lievempiä ja vaikutusalue on yleensä lähellä puron- ja ojanvartta.

Kullanhuuhdonta koskevien kaivosoikeuksien osalta on muodostunut käytännöksi jakaa kaivospiirin alue erillisiksi osuuksiksi. Tämä on lisännyt rakentamista ja maastoliikennettä, mikä puolestaan on aiheuttanut yhä laajemmalle ulottuvia kulumis- ja muita häiriövaikutuksia sekä heikentää myös kaivostoiminnan ulkopuolisilla alueilla olevien Natura-luontotyyppien luonnonarvoja.

Koneellisessa kullanhuuhdonnassa käsiteltävät maamassat ja tarvittavat vesimäärät ovat huomattavia. Voimakkaasta veden samentumisesta ja joen pohjien liettymisestä on tehty havaintoja erityisesti Ravadasjoen ja Vaskojoen vesistöalueilla sekä ajoittain myös Lemmenjoen pääuomassa. Kullanhuuhdosten yhteistarkkailussa on otettu yksittäisiä näytteitä. Näiden perusteella vesistön tilan laajempi analysointi ei kuitenkaan ole mahdollista. Muun muassa näytteenottokohteiden määrässä ja edustavuudessa, näytteenoton toistuvuudessa, näytteiden vertailukelpoisuudessa ja näytteenottomenetelmissä voidaan katsoa olleen puutteita.

Lemmenjoen kansallispuistossa koneellinen kullanhuuhdonta aiheuttaa muutoksia kalalajien välisissä suhteissa. Kalalajien välisissä suhteissa tapahtuvat ihmistoiminnan aiheuttamat muutokset ovat puiston perustamistavoitteiden vastaisia. Vaaravyöhykkeessä ovat lohikalat, joista suojelullisesti tärkeimmät kalalajit ovat taimen, harjus ja siika. Pohjan liettyminen aiheuttaa sen, että sekä syyskutuisten taimenen ja siian että harjuksen kutu- ja poikastuotantoalueet tuhoutuvat vuodesta toiseen jatkuvan pohjan liettymisen vuoksi, samalla kun kevätkutuisten hauki- ja ahvenkantojen tilanne on vastaavasti parantunut.

Lemmenjoen kansallispuiston alue on saamelaisen poronhoidon ydinaluetta. Poronhoito on saamelaisen kulttuurin perusta. Laidunrauha, laidunten yhtenäisyys ja laidunten määrä ovat poronhoidon jatkumisen elinehto. Lemmenjoen kulta-alue kuuluu Sallivaaran paliskunnan laidunalueeseen. Sallivaaran paliskunnan poronomistajat ovat saamelaisia perheitä, joille poronhoito on joko pää- tai sivuelinkeino. Koneellinen kullanhuuhdonta sekä siihen liittyvä rakentaminen ja maasto-

liikenne keskeisellä paliskunnan porojen laidunalueella aiheuttavat haittaa saamelaisten poronhoidolle, kun muun muassa laidunalueiden käyttö vaikeutuu ja laitumet kuluvat. Lisäksi haittaa aiheutuu porojen luontaisten kulku- ja kuljetusreittien katkeamisesta, poronhoitotöiden vaikeutumisesta ja kustannusten kasvusta. Lemmenjoen kansallispuisto kuuluu myös erityiseen poronhoitoalueeseen, jossa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Lemmenjoen kansallispuistossa käy retkeilijöitä vuosittain noin 10 000. Pääosa kävijöistä retkeilee puiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa osoitetulla virkistyskäyttövyöhykkeellä, jolla on puiston maisemallisesti ja retkeilyllisesti arvostetuimmat alueet. Tällä alueella on myös suurin osa puiston merkityistä retkeilyreiteistä, autio- ja vuokratuvista, vuoro- ja tilausveneliikenteestä sekä muista puiston palveluista. Sama alue käsittää pääosan Lemmenjoen kulta-alueesta. Kaivosoikeuksien nojalla harjoitettu voimaperäinen maamassojen käsittely ja sen haitalliset vaikutukset muun muassa maisemaan heikentävät puiston virkistyskäytön edellytyksiä ja perinteisen, kansallispuiston kulttuurihistoriaan kuuluvan kullanhuuhdon edellytyksiä. Perinteisellä kullanhuuhdonnalla on katsottava olevan keskeinen merkitys myös Lapin ja erityisesti Inarin kunnan kiinnostavuuteen matkailukohteena sekä sitä kautta myös niiden elinvoimaisuudelle ja kehittämislle. Voimaperäinen koneellinen kullanhuuhdonta saattaa vaikeuttaa matkailutoimintaa ja luontopalvelujen hyödyntämistä osana matkailuelinkeinoa.

Perinteinen kullanhuuhdonta kuuluu Lemmenjoen kansallispuistoon. Ehdotetun 22 §:n mukainen kullanhuuhdentalupa turvaisi sille riittävät edellytykset. Kullanhuuhdentalupa turvaisi myös riittävät edellytykset kullanhuuhdon jatkamiseksi Ivalojoella ja Urho Kekkosen kansallispuistossa sekä muualla valtion omistamalla alueella. Kullanhuuhdonta ei myöskään ole varsinaisesti pidettävä kaivostoimintana, jossa kyse on kallioperässä olevan esiintyvän hyödyntämisestä, vaan maamassojen käsittelystä. Kun kullanhuuhdonta koskevat kaivosoikeudet raukeaisivat 2 momentin mukaisesti ja niiden ti-

lalle haettaisiin kullanhuuhtontalupaa, olisi voimassa olevan oikeusnormiston mukaisesti lupaharkinnassa mahdollista varmistaa, että kullanhuuhtonnasta ei aiheudu merkittäviä haitallisia vaikutuksia ja peruuttamattomia vaurioita.

Pykälän 2 momentin mukaista siirtymäsäännöstä kullanhuuhtontaa koskevien kaivosoikeuksien raukeamisesta on arvioitava erityisesti perustuslain 15 §:n omaisuuden suojausäännöksen, 18 §:n elinkeinovapausäännöksen ja 20 §:n ympäristöperusoikeusäännöksen kannalta, mutta myös 6 §:n yhdenvertaisuussäännös ja 17 §:n 3 momentin saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana koskeva säännös ovat merkityksellisiä. Kun tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman hyvä tasapainotilanne eri perusoikeusintressien kesken, ehdotetaan mainittujen kaivosoikeuksien raukeamista koskevaksi siirtymäajaksi kahdeksaa vuotta lain voimaantulosta. Siirtymäaikana kaivosoikeuden haltijoiden ympäristönsuojelulain mukaisten ympäristölupien tarkistaminen tulee vireille ympäristönsuojelulain 55 §:n mukaisesti, jos kyse on toistaiseksi voimassa olevasta luvasta. Osa ympäristöluvista on määräaikaista, ja ne raukeavat siirtymäajan kuluessa, jolloin kaivosoikeuden haltijan on haettava uutta ympäristölupaa toiminnan jatkamiseksi. Ympäristölupien tulee sisältää riittävät määräykset toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimista. Jos lupa ei tältä osin sisällä riittäviä määräyksiä, ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun lupaviranomaisen on lain 90 §:n nojalla annettava määräykset. Lisäksi ehdotettua siirtymäsäännöstä voidaan pitää ympäristönsuojelulain 58 §:ssä tarkoitettuna olennaisena olosuhteiden muutoksena, joka edellyttää ympäristöluvan muuttamista.

Pykälän 3 momentin nojalla kumottavaan lakiin ja vuoden 1943 kaivoslakiin perustuvan kaivosoikeuden siirtoon sovellettaisiin, mitä 73 ja 74 §:ssä säädetään kaivosluvan siirrosta. Kaivosoikeuden siirrosta säädetään kumottavan lain 42, 53 ja 54 §:ssä sekä vuoden 1943 kaivoslain 42 ja 79 §:ssä. Kaivosoikeuden siirron edellytykset olisivat keskeisiltä osin samat kuin nykyisin. Ehdotetun 73 §:n nojalla korostuisi kaivosoikeuden haltijan velvollisuus toimittaa kaivosviranomaiselle tarvittavat riittävät selvitykset. Siirto-

merkintää ei enää tehtäisi kaivoskirjaan, vaan viranomaisen antaisi asiasta päätöksen ja tiedottaisi siitä 74 §:n mukaisesti.

183 §. *Malminetsintäluvan hakeminen varauksen nojalla.* Kumottavan lain 7 §:n nojalla valtauskelpoinen voi varata itselleen etuoikeuden mahdollisen esiintymän valtaamista varten. Varaus on voimassa varauspäätöksessä mainitun ajan, joka voi enintään olla vuosi siitä päivästä, jona varausilmoitus on tehty rekisteritoimistoon. Kumottavan lain nojalla tehdyn varausilmoituksen antamasta etuoikeudesta olisi vastaavasti voimassa, mitä 32 §:n 3 momentissa säädetään.

184 §. *Kaivosluvan hakeminen valtausoikeuden nojalla.* Kumottavan lain 4 §:n 1 momentin nojalla oikeus esiintymään edellyttää alueen valtaamista. Kumottavan lain 21 §:n 1 momentin nojalla hakemus kaivospiirin määrittämiseksi on tehtävä valtausoikeuden voimassaolon aikana taikka samanaikaisesti valtaushakemuksen kanssa.

Pykälän nojalla valtausoikeus antaisi vastaavan etuoikeuden kaivoslupaun kuin malminetsintälupa 32 §:n 2 momentin nojalla. Siten kumottavan lain nojalla valtausoikeuden saaneella valtaajalla olisi edelleen etuoikeus esiintymän hyödyntämiseen, mikä vastaisi nykytilaa sekä saattaisi kumottavan lain ja uuden lain nojalla esiintymän löytäjät yhdenvertaiseen asemaan.

185 §. *Varaus, valtausoikeus ja kaivosoikeus luvan myöntämisen esteenä.* Pykälän 1 momentin mukaan kumottavan lain nojalla tehty varaus, sen nojalla annettu valtausoikeus ja kaivosoikeus sekä vuoden 1943 kaivoslakiin perustuva kaivosoikeus rinnastettaisiin luvan myöntämisen esteitä ja edellytyksiä koskevassa harkinnassa uuden kaivoslain mukaiseen varausilmoitukseen, varauspäätökseen, malminetsintälupaun, kaivoslupaun ja kullanhuuhtontalupaun sovellettaessa 44 §:n 2 momenttia, 46 §:n 1 momentin 3—5 kohtaa sekä 47 §:n 2 ja 3 momenttia. Kun kyse on valtausoikeudesta tai kaivosoikeudesta, joka on rauennut tai julistettu menetettyksi ennen uuden kaivoslain voimaantuloa, lasketaan 46 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettu määräaika siitä, kun oikeuden luopumista koskeva ilmoitus on saapunut ministeriöön tai se on julistettu menetetyksi.

Toisin kuin kumottavassa laissa, kullanhuhdantaluvan voimassaolon enimmäisaikaa ei ole rajoitettu eikä estettä ole sille, että samalle alueelle myönnetään uusi kullanhuhdantalupa välittömästi sen jälkeen, kun aiemmin voimassa ollut kullanhuhdantalupa on rauennut tai peruutettu. Vastaavasti kullanhuhdantaa varten myönnetty valtausoikeus tai kaivosoikeus ei olisi 46 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla esteenä kullanhuhdantaluvan myöntämiselle.

186 §. Valvonta- ja hallintopakkosäännösten soveltaminen. Pykälän nojalla valvontaa ja hallintopakkoa koskevaa 152—159 §:ää ja niihin liittyen hallintopakkoa koskevan päätöksen täytäntöönpanosäännöstä (170 §) sovellettaisiin vastaavasti toimintaan, jonka harjoittaminen perustuisi kumottavan lain nojalla annettuun valtausoikeuteen ja kaivosoikeuteen sekä vuoden 1943 kaivoslain nojalla annettuun kaivosoikeuteen. Kaivosviranomaisen voisi esimerkiksi antaa 156 §:ssä tarkoitettun kiellon, jos kaivosoikeuden haltija ei noudata 181 §:n nojalla annettua määräystä, ja 157 §:n 1 momentin nojalla kieltää kaivosoikeuden nojalla harjoitetun toiminnan väliaikaisesti, jos annettua kieltoa ei ole noudatettu. Kaivosviranomaisen voisi myös esimerkiksi 157 §:n 2 momentin nojalla väliaikaisesti kieltää malminetsinnän tai kullanhuhdonnan valtausoikeuden nojalla, jos valtauskorvauksen suorittaminen on laiminlyöty, ja kaivosoikeuteen perustuvan toiminnan, jos kaivospiirimaksun tai louhimismaksun suorittaminen taikka 181 §:n nojalla määrätyn vakuuden asettaminen on laiminlyöty.

187 §. Kaivossäännösten rikkominen valtausoikeuden ja kaivosoikeuden nojalla tapahtuvassa toiminnassa. Pykälässä säädettäisiin siirtymäsäännösten perusteella voimaan jäävien valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien nojalla tapahtuvassa toiminnassa aiheutettujen rikkomusten ja laiminlyöntien rangaistavuudesta. Pykälä koskisi vain sellaisia rikkomuksia ja laiminlyöntejä, jotka on tehty uuden kaivoslain tultua voimaan. Siten aikaisempien tekojen rangaistavuudesta olisi voimassa, mitä kumottavan lain 62 §:ssä säädetään, vaikka rangaistus tällaisesta teosta tuomittaisiin vasta uuden lain tultua voimaan.

Kumottavan lain 62 §:ssä säädetään rikkomusten ja laiminlyöntien rangaistavuudesta. Ehdotettu pykälä vastaisi keskeisiltä osin nykyistä rangaistussäännöstä ja 160 §:ssä ehdotettua rangaistussäännöstä, mutta rangaistavuuden alaa on laajennettu vastaamaan 179 §:n 3 momentissa ja 181 §:n 3 momentissa ehdotettuja täydentäviä velvollisuuksia, kieltoja ja rajoituksia (esimerkiksi koskien alueen jälkihoitoa) sekä 181 §:n 4 momenttiin perustuvia määräyksiä. Laajentumista ei kuitenkaan voida pitää olennaisena. Toisaalta eräät nykyisin kaivosoikeuden haltijaa koskevat rangaistavaksi säädetty teot (esimerkiksi ilmoitus- ja selvitysvelvollisuuksien laiminlyönti) eivät enää olisi rangaistavia. Ehdotettujen säännösten mukaiset hallintopakat sekä mahdollisuus 180 §:n 1 momentin ja 182 §:n 1 momentin nojalla puuttua voimassa oleviin oikeuksiin antavat riittävästi toimintamahdollisuuksia kaivosviranomaiselle.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa on säädetty keskeisimmät velvollisuudet, kiellot ja rajoitukset, joiden rikkomisesta olisi tuomittava sakkoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Valtausoikeuteen perustuvassa toiminnassa olisi erityisesti noudatettava 15 §:ssä säädettyjä jälkitoimenpiteitä koskevia velvollisuuksia. Kun valtausoikeuden nojalla harjoitetaan kullanhuhdantaa, olisi erityisesti noudatettava 24 §:n 3 momentissa säädettyä alueen kunnossa pitämistä koskevaa velvollisuutta ja 29 §:ssä säädettyjä jälkitoimenpiteitä koskevia velvollisuuksia. Kaivosoikeuden nojalla tapahtuvassa toiminnassa olisi erityisesti noudatettava 17 §:ssä säädettyjä toimintaa koskevia rajoituksia, 18 §:ssä säädettyjä vaaranaiheuttamis- ja muita rajoituksia ja kieltoja, 143—145 §:ssä säädettyjä lopetus- ja jälkitoimenpiteitä koskevia velvollisuuksia sekä 150 §:ssä säädettyä velvollisuutta kaivostöiminnan päätyttyä huolehtia kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta sekä ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla keskeisten kaivosturvallisuutta koskevien säännösten (112—115, 117—119 ja 134—136 §) sekä 3 kohdan nojalla 144 §:n 2 momentin nojalla annetun kiellon taikka 148 §:ään tai 181 §:n 4 momenttiin perustuvien määräysten rikkomisesta olisi tuomittava sakkoon,

jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta.

Jos 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu teko huomioon ottaen sen haitallisuus, teossa osoitettu vähäinen syyllisyys tai vähäinen huolimattomuus ja muut tekoon liittyvät seikat olisi kokonaisuutena arvostellen vähäinen, ei rangaistusta kuitenkaan tuomittaisi. Vähäisyyttä rangaistavuuden poissulkevana perusteena ei kuitenkaan ulotettaisi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin, koska niiden rikkomista ei missään olosuhteissa voi pitää vähäisinä.

Pykälässä on tarvittavalla täsmällisyydellä yksilöity kaivossäännösten rikkomista tarkoittavat toiminnot ja laiminlyönnit siten, että rangaistavuus on sanamuodon perusteella ennakoitavissa. Rangaistavuus edellyttäisi tahallisuutta tai huolimattomuutta.

Pykälää sovellettaisiin vain, jos samasta teosta ei muualla lainsäädännössä säädetäisi ankarampaa rangaistusta. Rikoslain soveltamista ei kuitenkaan voida pitää tyyppillisenä.

Pykälän 3 momentissa olisi 161 §:ää vastaava säännös, jolla rajoitettaisiin virallisen syyttäjän syyteoikeutta. Säännös vastaisi kumottavan lain 63 §:n 2 momenttia.

188 §. *Säännösten soveltaminen vireillä oleviin asioihin.* Kaivosviranomaiseen siirtyisivät 178 §:n 1 momentin nojalla työ- ja elinkeinoministeriössä vireillä olevat valtaushakemuksia ja kaivospiirin määrittämistä koskevat asiat, kaivosoikeuden menetetyksi julistamista koskevat asiat, varausilmoitukset, valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien siirtoa koskevat asiat sekä eräät muut asiat.

Pykälän 1 momentin nojalla valtauskirjan ja kaivospiirimääräyksen antamiseen sekä kaivosoikeuden menetetyksi julistamiseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä 57 §:ssä säädetään, ja niistä tiedotettaisiin noudattaen vastaavasti, mitä 58 §:ssä säädetään. Valtausoikeuden ja kaivosoikeuden siirtoa koskeva päätös annettaisiin ja siitä tiedotettaisiin noudattaen vastaavasti, mitä 74 §:ää säädetään. Varauspäätös annettaisiin ja siitä tiedotettaisiin noudattaen vastaavasti, mitä 75 §:ssä säädetään. Mainitut päätökset annettaisiin julkipanon jälkeen, ja niiden katsotaan tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun ne on annettu. Kumottavan lain 55 § ei tulisi sovellettavaksi.

Kaivosviranomaisen 178 §:n 1 momentin nojalla siirtyvästä asiasta tekemään päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla hallintolainkäyttölain mukaisesti siten kuin 162 §:ssä säädetään. Muutoksenhaku muuttuisi kaksiportaiseksi, ja vasta hallinto-oikeuden päätökseen olisi mahdollista hakea muutosta KHO:lta. Valitusoikeus valtausoikeuden myöntämistä ja kaivospiirimääräystä koskevasta päätöksestä sekä kaivosoikeuden menetetyksi julistamista koskevassa asiassa olisi sen mukaan kuin 165 §:ssä säädetään. Hallinto-oikeuden päätöksen antamiseen sovellettaisiin vastaavasti 166 §:ää. Kumottavan lain 68 § ei tulisi sovellettavaksi.

Vireillä oleviin kaivospiiritoimituksiin sovellettaisiin 181 §:n 1 momentin nojalla kumottavan lain 27—38 §:ää. Muutoksenhaku näihin kaivospiiritoimituksissa tehtyihin päätöksiin olisi kuitenkin vastaava kuin muutoksenhaku kaivostoimituksessa tehtyihin päätöksiin 167 §:n nojalla. Kumottavan lain 66 ja 67 § eivät tulisi sovellettavaksi.

1.2 Ydinenergialaki

7 q §. *Yleiset turvallisuusmääräykset.* Ydinenergiain muutoksella 342/2008 lisättiin lakiin uusi 7 q §, jossa säädetään yleisiä turvallisuusmääräyksiä koskevasta asetuksenantovaltuudesta. Pykälän 1 momentin 4 kohtaan ei ole tehty asiallisia muutoksia. Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin lisäämällä siihen uusi 5 kohta, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa lain 2 a lukua tarkentavia yleisiä turvallisuusmääräyksiä uraanin tai toriumin tuottamiseksi harjoitettavan kaivostoiminnan ja malminrikastustoiminnan turvallisuudesta. Säteilyturvakeskuksen tulee tehdä ehdotus 7 q §:n 4 momentin nojalla kyseiseksi turvallisuusmääräyksiä.

21 §. *Muu ydinenergian käyttö.* Pykälään lisättäisiin 4 momentti. Sen mukaan uraanin tai toriumin tuottamista tarkoittavan kaivostoiminnan ja malminrikastustoiminnan luvan myöntämisen edellytyksenä olisi suunnittelun kaivospaikan tai rikastuslaitoksen sijaintikunnan puolto. Esiintymässä voi muiden kaivosmineraalien lisäksi olla urania tai toriumia. Jos näitä halutaan hyödyntää kaivos-

toiminnassa, sovelletaan aina myös ydinenergialakia.

Uraanikaivoksen perustaminen on aina alueellisesti sidoksissa hyödynnettävän esiintymän sijaintipaikkaan. Kaivospaikalla tarkoitettaisiin avo- tai maanalaisen louhoksen sijaintipaikkaa. Suostumus vaadittaisiin siltä kunnalta, jonka alueella louhos sijaitsee. Kaivosalue on määritelty uuden kaivoslain 19 §:ssä ja käytännössä se on laajempi kuin kaivospaikka. Mahdollista on, että kaivosalue sijaitsi useamman kunnan alueella, mutta suostumus vaadittaisiin vain kaivospaikan sijaintikunnalta. Jos sen sijaan kaivosalueelle olisi suunniteltu myös malminrikastuslaitos ja tämä sijaitsi toisen kunnan alueella kuin kaivospaikka, vaadittaisiin myös tämän kunnan suostumus.

Kunnan vaikuttamismahdollisuudet olisivat siten samat kuin ydinlaitosta koskevan periaatepäätöksen harkinnassa ydinenergielain 14 §:n nojalla. Ehdotuksen keskeinen perustelu on turvata kunnan vaikuttamismahdollisuus kunnan strategiaan kehittämisedellytyksiin merkittävästi vaikuttavan toiminnan osalta.

23 §. Lupahakemuksen käsitteleminen. Pykälän 1 momenttiin ei ole tehty asiallisia muutoksia, pykälän 2 momenttia muutettaisiin ja pykälän 3 momentti on uusi. Selvyyden vuoksi pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan.

Pykälän 2 momentin nojalla uraanin tai toriumin tuottamista tarkoittavan kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa koskevan lupahakemuksen ratkaiseminen edellyttäisi 13 §:n mukaista selvitystä ja sen julkistamista. Hakija on velvollinen laatimaan työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaan laaditun yleispiirteisen selvityksen hankkeesta sekä sen ympäristövaikutuksista ja turvallisuudesta. Ministeriö tarkastaa selvityksen, minkä jälkeen hakijan on julkistettava selvitys ja pidettävä se yleisesti saatavilla.

Pykälän 3 momentissa olisi uuden kaivoslain 43 §:ää vastaava menettelysäännös. Uudessa kaivoslaissa tarkoitettu kaivoslupa vaadittaisiin uraanin ja toriumin tuottamista koskevaan kaivostoimintaan sekä kaivostoiminnan osana tapahtuvaan malminrikastustoimintaan. Valtioneuvosto käsittelisi uraanin tai toriumin tuottamista tarkoittavan kaivos-

toimintaa koskevan ydinenergielain mukaisen lupahakemuksen ja samaa toimintaa tarkoittavan kaivoslain mukaisen kaivoslupahakemuksen yhdessä ja ratkaisisi ne samalla päätöksellä. Tällöin sovellettaisiin sekä ydinenergialakia että vastaavasti uuden kaivoslain 5 ja 6 luvun säännöksiä. Lupapäätöksen sisällöstä olisi voimassa, mitä uuden kaivoslain 56 §:ssä säädetään lupapäätöksen sisällöstä. Lupapäätös annettaisiin noudattaen, mitä uuden kaivoslain 57 §:ssä säädetään lupapäätöksen antamisesta, ja siitä tiedotettaisiin noudattaen, mitä uuden kaivoslain 58 §:ssä säädetään lupapäätöksestä tiedottamisesta. Ydinenergielain 13 §:ssä tarkoitettua julkista tilaisuutta ei olisi pidettävä tarpeellisenä, koska vaikuttamismahdollisuudet on riittäväällä tavalla turvattu noudatettaessa mainittuja kaivoslain säännöksiä. Lisäksi kaivos-hankkeisiin sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaista YVA-menettelyä, johon sisältyy kuulemistilaisuus.

Kaivoshankkeen tarkoituksena on alun perin voinut olla muiden kuin radioaktiivisten kaivosmineraalien hyödyntäminen, ja hankkeelle on myönnetty uuden kaivoslain mukainen kaivoslupa. Esiintymässä voi myös olla urania ja toriumia, jonka hyödyntäminen tulee ajankohtaiseksi myöhemmin. Sen vuoksi hyödyntämiseen tarvittavaa ydinenergielain mukaista lupaa haettaisiin erikseen. Tällöin lupa-asiaan sovellettaisiin sekä ydinenergielain säännöksiä että vastaavasti uuden kaivoslain lupamenettelyä koskevaa 38—40 ja 42 §:ää sekä lupapäätöstä koskevaa 56—58 §:ää. Kaivoslain mukaista kaivosluvan harkintaa koskevia säännöksiä ei sovellettaisi. Vastaavasti meneteltäisiin, kun kyse on kaivoshankkeesta, jolle on myönnetty kaivosoikeus kumottavan lain nojalla.

Jos kyse on malminrikastustoiminnasta, joka ei liity samalla kaivosalueella tapahtuvaan kaivostoimintaan ja johon ei sen vuoksi sovelleta kaivoslakia, noudatettaisiin kokonaisuudessaan ydinenergielain 13 §:ssä säädettyä menettelyä.

Esitykseen ei sisälly ydinenergielain 24—26 §:n muutosehdotusta. Ydinenergielain 24 §:n ja kaivoslakiin ehdotetun 62 ja 68 §:n, ydinenergielain 25 §:n ja kaivoslakiin ehdotetun 52, 62, 69 ja 72 §:n sekä ydinenergia-

lain 26 §:n ja kaivoslakiin ehdotetun 70 ja 72 §:n yhteensovittamisessa ei arvioida olevan ongelmia. Lupa annettaisiin ydinenergiain lain 24 §:n nojalla määräajaksi. Lupaan sisällytettäisiin tarvittavat lupaehdot ydinenergiain lain 25 §:n ja kaivoslain 52 §:n nojalla. Luvan raukeamisesta, peruuttamisesta ja muuttamisesta sekä lupaehtojen tarkistamisesta olisi voimassa, mitä ydinenergiain lain 25 ja 26 §:ssä sekä kaivolain 62 §:n 2 ja 3 momentissa, 68—70 ja 72 §:ssä säädetään.

75 §. Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että valitusoikeuteen sovellettaisiin kuitenkin vastaavasti, mitä uuden kaivoslain 165 §:ssä säädetään, kun kyse on sellaisesta uraanin tai toriumin tuottamista koskevaa kaivostoimintaa varten annettavasta valtioneuvoston päätöksestä, johon sovelletaan myös kaivoslakia. Valitusoikeus tällaisista päätöksistä olisi siten laajempi kuin hallintolainkäyttölain 6 §:ssä säädetään.

82 §. Asetuksenantovaltuus. Pykälän 8 kohtaan ei ole tehty asiallista muutosta. Pykälään lisättäisiin uusi 9 kohta, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin uraanin tai toriumin tuottamista tarkoittavaa kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa koskevasta lupahakemuksesta ja sen käsittelystä sekä lupapäätöksessä annettavista tiedoista ja lupapäätöstä koskevasta tiedottamisesta.

1.3 Maastoliikennelaki

Maastoliikennelain 4 §:n 2 momentin 8 kohtaan ei ole tehty asiallista muutosta. Maastoliikennelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 kohta, jonka nojalla malminetsintäluvan haltijalla olisi oikeus ilman maastoliikennelain mukaista lupaa liikua malminetsintäalueella ja 30 metrin etäisyydellä sen rajasta sekä kaivosluvan haltijalla kaivoksen apualueella. Liikkumisen tulisi olla asianomaisessa malminetsintäluvassa tai kaivosluvassa tarkoitettun toiminnan kannalta välttämätöntä. Uuden kaivoslain 51 §:n nojalla malminetsintäluvassa ja 52 §:n nojalla kaivosluvassa olisi mahdollista antaa tarvittavat moottoriajoneuvolla liikkumista rajoittavat määräykset, esimerkiksi silloin kun alu-

eella tiedetään olevan arvokkaita kasvi- ja linnustokohteita. Malminetsintäalueen ulkopuolella liikkuminen 30 metrin vyöhykkeellä on pidettävä välttämättömänä vain malminetsintään liittyvän kaluston kuljettamiseen liikennealueelta malminetsintäalueelle.

1.4 Säteilylaki

Säteilylain 3 §:n 2 momentin viittaus ehdotetaan muutettavaksi siten, että se viittaisi uuteen kaivoslakiin ja vastaisi siinä käytettyjä käsitteitä.

Uuden kaivoslain nojalla kaivosten työturvallisuus perustuisi kokonaisuudessaan työturvallisuuslainsäädäntöön. Sen vuoksi säteilylain 5 §:n 2 momentin 2 kohta olisi kumottava, minkä seurauksena kaivostyön säteilyaltistuksen ylin johto ja ohjaus kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle säteilylain 5 §:n 2 momentin nojalla. Selvytyden vuoksi 5 §:n 2 momentti muutettaisiin kokonaisuudessaan, jolloin olisi mahdollista samalla korjata momentin johdantokappaleessa kauppa- ja teollisuusministeriön tilalle työ- ja elinkeinoministeriö.

1.5 Erämaalaki

Erämaalain 6 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin uuteen kaivoslakiin ja käytetyt käsitteet olisivat uuden kaivoslain mukaisia. Ehdotuksen mukaan kaivosluvan myöntämisen edellytyksenä olisi erämaa-alueella valtioneuvoston lupa. Ehdotus vastaisi asiallisesti nykyistä säännöstä.

1.6 Laki saamelaiskäräjistä

Saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella kaivoskivennäisten valtausta ja kaivospiirin perustamista tarkoittavia hakemuksia. Neuvotteluelvoite muutettaisiin

siin vastaamaan uudessa kaivoslaissa käytettyjä käsitteitä ja jonkin verran nykyistä yleisempään muotoon.

Neuvotteluelvoite koskisi kaivoslaissa tarkoitettua kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä kullanhuuhtontaa valtion maa- ja vesialueilla, kun malminetsintäluvan, kaivosluvan tai kullanhuuhtontaluvan mukaista toimintaa olisi pidettävä 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla laajakantoisena ja merkittävänä.

1.7 Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulain 53 §:n 5 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se viittaisi uuteen kaivoslakiin ja vastaisi siinä käytettyjä käsitteitä. Ehdotuksen mukaan valtion korvausvelvollisuutta ei olisi, kun haitta aiheutuu malminetsintälupaa, kaivoslupaa tai kullanhuuhtontalupaa koskevan asian ratkaisemisesta. Kyseeseen voi tulla lupahakemuksen hylkäämisen lisäksi muun muassa luvan voimassaolon jatkamista koskevan hakemuksen hylkääminen. Nykyisin pykälässä viitataan kaivospiirin määrämishakemuksen hylkäämiseen, mikä vastaisi lähinnä uudessa kaivoslaissa tarkoitettua kaivoslupahakemuksen hylkäämistä. Johdonmukaisuussyistä pykälässä tulisi viitata myös malminetsintälupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevaan asiaan.

1.8 Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta

Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 12 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä oleva viittaus korjattaisiin viittaukseksi uuteen kaivoslakiin. Samalla pykälässä korjattaisiin viittaus maantielakiin, jonka nojalla kumottiin yleisistä teistä annettu laki (243/1954), ja pykälään lisättäisiin viittaus ratalakiin (110/2007).

1.9 Laki Suomen talousvyöhykkeestä

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 5 §, 6 §:n 2 momentti ja 15 § ehdotetaan

muutettavaksi siten, että käytetyt käsitteet olisivat uuden kaivoslain mukaisia. Lisäksi 5 §:n 3 momentissa oleva viittaus korjattaisiin viittaukseksi uuteen kaivoslakiin ja 15 §:n rangaistussäännöksessä viitattaisiin uuden kaivoslain 160 §:n rangaistussäännökseen.

2 Tarkemmat säännökset

Uuden kaivoslain nojalla olisi tarkoitus antaa valtioneuvoston asetus kaivoslain soveltamisesta. Asetus sisältäisi lähinnä menettelyihin liittyviä tarkempia säännöksiä 8, 12, 14, 15, 18, 27—29, 34, 35, 37, 40, 44, 66, 68, 71, 73, 100, 145 ja 174 §:n nojalla. Asetuksessa olisi myös tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä malminetsintäalueen jälkitoimenpiteistä 15 §:n, kullanhuuhtonnan jälkitoimenpiteistä 29 §:n ja kaivostoiminnan jälkitoimenpiteistä 144 §:n nojalla sekä kullanhuuhtonnan lopputarkastuksesta 30 §:n ja kaivostoiminnan lopputarkastuksesta 146 §:n nojalla. Lisäksi asetuksessa säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman tavoitteista ja sisällöstä 13 §:n nojalla ja louhintakorvauksen määrittämisen perusteista 100 §:n nojalla.

Uuden kaivoslain nojalla olisi tarkoitus myös antaa valtioneuvoston asetus kaivosturvallisuudesta. Asetus sisältäisi tarkempia säännöksiä kaivosturvallisuuden edellyttämistä toimenpiteistä ja noudatettavista toimintaperiaatteista 113 §:n nojalla, kaivoksen sisäisestä pelastussuunnitelmasta 115 §:n nojalla, kaivosturvallisuuden vaatimasta koulutuksesta ja ohjeistuksesta 117 §:n nojalla, kaivosturvallisuuden vastuuhenkilöstä 118 §:n nojalla, kaivosturvallisuuden vastuuhenkilöstä 119 §:n nojalla, kaivoksen laitteistojen ja laitteiden sijoituksesta 136 §:n nojalla, kaivosturvallisuuteen liittyvistä viranomaistarkastuksista 154 §:n nojalla ja onnettomuuksiin liittyvästä ilmoitusmenettelystä 171 §:n nojalla. Asetuksessa säädettäisiin tarvittaessa myös kaivosturvallisuuslupahakemukseen liittyvästä menettelystä 122 ja 128 §:n nojalla ja annettaisiin tarkastuslaitoksia koskevia tarkentavia säännöksiä 141 §:n nojalla. Lisäksi 181 §:n siirtymäsäännökseen nojalla asetuksessa säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin toiminnassa

olevien kaivosten kaivosturvallisuuteen liittyvästä selvityksestä.

Uuden kaivoslain nojalla olisi tarkoitus antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetus kaivosten nostolaitoksista. Asetus sisältäisi tarkempia säännöksiä nostolaitoksen suunnittelusta ja rakentamisesta 134 §:n nojalla ja nostolaitoksen tarkastuksesta 135 §:n nojalla.

Ydinergialain 7 q §:ään ehdotetun asetuksenantovaltuuden perusteella varauduttaisiin antamaan valtioneuvoston asetuksella tarkentavia yleisiä turvallisuusmääräyksiä uraanin tai toriumin tuottamiseksi harjoitettavan kaivostoiminnan ja malminrikastustoiminnan turvallisuudesta. Säteilyturvakeskuksen tehtävänä on 7 q §:n 4 momentin nojalla laatia ehdotus kyseisiksi turvallisuusmääräyksiksi. Tällä hetkellä Suomessa on vireillä useita uraaninetsintähankkeita. Arvioidaan kuitenkin kestävän useita vuosia, ennen kuin yksikään näistä mahdollisesti etenee sellaiseen vaiheeseen, että kaivoslupahakemusta ryhdytään valmistelemaan. Tämän vuoksi välitöntä tarvetta näiden turvallisuusmääräysten valmisteluun ei katsota olevan.

Ydinenergialain 82 §:ään ehdotetun asetuksenantovaltuuden perusteella annettaisiin valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa koskevasta lupahakemuksesta ja sen käsittelystä sekä lupapäätöksessä annettavista tiedoista ja lupapäätöstä koskevasta tiedottamisesta. Tarkoituksena olisi tehdä tarvittavat muutokset ydinenergia-asetuksen (161/1988) 9 lukuun.

Säteilylain 49 §:n asetuksenantovaltuuden nojalla olisi tarkoitus tehdä tarvittavat muutokset säteilyasetuksen 29 §:ään.

Kaivosviranomaisella olisi toimivalta ohjeiden antamiseen omalla toimialallaan ilman erityistä laissa olevaa valtuutusta (PeVL 6/2003 vp, 20/2004 vp ja 30/2005 vp).

3 Voimaantulo

Uuden kaivoslain ja muiden esitykseen sisältyvien lakiehdotusten olisi tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

Siirtymäsäännöksillä turvattaisiin voimassa oleviin, kumottavan lain nojalla myönnettyihin valtausoikeuksiin ja kaivosoikeuksiin se-

kä vuoden 1943 kaivoslain nojalla myönnettyihin kaivosoikeuksiin perustuvan toiminnan jatkuminen. Valtausoikeudet ja kaivosoikeudet jäisivät voimaan asianomaisessa valtauskirjassa tai kaivoskirjassa ja kaivospiirimääräystä koskevassa päätöksessä mainituilla ehdoilla. Kullanhuuhdonta varten myönnetyt kaivosoikeudet, jotka perustuvat kumottavaan lakiin sellaisena kuin se oli ennen vuonna 1997 tehtyä muutosta, raukeaisivat kuitenkin kahdeksan vuoden kuluttua uuden kaivoslain voimaantulosta, mutta kyseisten oikeuksien haltijoilla olisi etuoikeus uuden kaivoslain mukaiseen kullanhuuhdonta-lupaan vastaavalle alueelle.

Valtausoikeuteen perustuvassa toiminnassa olisi noudatettava uuden kaivoslain ilmoitus- ja selvitysvelvollisuuksia sekä jälkitoimenpiteitä koskevia velvollisuuksia. Kaivostoiminnassa olisi lähtökohtaisesti noudatettava uuden kaivoslain säännöksiä. Kaivoksen lopetus- ja jälkitoimenpiteitä koskevan vakuuden asettamiselle ja kaivosturvallisuusvaatimusten noudattamista koskevan selvityksen antamiselle olisi siirtymäaika. Kaivosviranomaisen olisi viimeistään siirtymäajan kuluttua lain voimaantulosta annettava kaivosoikeuden haltijalle yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset.

Kiinteistön omistajalle kumottavien säännösten nojalla maksettava valtauskorvaus, kaivospiirimaksu ja puolustusmaksu saatettaisiin vastaamaan ehdotettujen uusien säännösten korvaustasoa.

Uuden kaivoslain voimaantulo edellyttää kaivoslain soveltamisesta annettavan valtioneuvoston asetuksen, kaivosturvallisuudesta annettavan valtioneuvoston asetuksen ja kaivosten nostolaitoksista annettavan työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen valmistelua. Esitykseen sisältyvän ydinenergialain muutoksen voimaantulo edellyttää valtioneuvoston asetuksen valmistelua lain 82 §:ään ehdotetun valtuuden nojalla. Kumottavan lain mukainen asiakirjahallintajärjestelmä on muokattava uuden kaivoslain vaatimusten mukaiseksi. Lisäksi tehtävien siirtämiseen työ- ja elinkeinoministeriöstä Tukesiin sekä tiedottamiseen, koulutukseen, ohjeistukseen ja muihin lain täytäntöönpanotoimiin on varattava riittävästi aikaa. Tämän vuoksi lait

ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

4.1 Johdanto

Kaivoslainsäädännön uudistamisessa on tarpeen ottaa huomioon perusoikeusjärjestelmätasolla tapahtuneet muutokset. Esityksen kannalta keskeisiä muutoksia ovat erityisesti perusoikeuksien alan laajentuminen koskemaan muun muassa ympäristöön, luonnonsuojeluun ja kansalaisvaikuttamiseen liittyviä näkökohtia, yksilön aseman korostuminen taloudellisia kysymyksiä koskevien perusoikeuksien suojelukohteenä, perusoikeuksien rajoittamista ja perusoikeuksien välistä punnintaa koskevien oppien kehittyminen sekä vaatimus turvata lainsäädännöllä yksilön perusoikeuksien toteutuminen myös yksityisiä toimijoita vastaan.

Perustuslaki asettaa aineellisia ja menettelyllisiä vaatimuksia uudelle kaivoslaille erityisesti omaisuuden suojaa, elinkeinovapautta, ympäristöperusoikeutta, kansalaisvaikuttamista ja osallistumista sekä oikeusturvaa koskevien perusoikeussäännösten nojalla. Saamelaisalueilla on lisäksi otettava huomioon saamelaisia koskeva perustuslain säännös. Koska ehdotetut säännökset vaikuttavat keskeisesti eri tahojen oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin, on sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen kiinnitettävä erityistä huomiota.

Esityksen säännösehdoituksissa on perusoikeudet sovittava yhteen. Tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman hyvä tasapainotilanne eri tilanteissa sovellettavaksi tulevien perusoikeusintressien kesken. Keskeinen asema rajoitusten sallittavuuden arvioinnissa on perustuslakivaliokunnan perusoikeus uudistusta koskevaan mietintöön (PeVM 25/1994 vp) kirjaama perusoikeuksien yleisten rajoitusperusteiden luettelo. Vaatimukset voidaan tiivistää seuraavasti: rajoitusten tulee perustua lakiin, rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusten tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja painavan yhteis-

kunnallisen tarpeen vaatimia, tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta, rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoitusten taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon, perusoikeutta rajoitettaessa on huolehdittava oikeusturvajärjestelyistä, rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Uudessa kaivoslaissa säädettäisiin yleisellä tasolla, millaisten pääperiaatteiden varaan erilaisten potentiaalisten tai tyypillisten osapuolitahtojen oikeudet ja velvollisuudet erilaisissa kollisiotilanteissa rakentuvat. Lisäksi lupaviranomainen voisi laissa tarkemmin määriteltävällä tavalla kunkin yksittäisen hankkeen edellyttämässä laajuudessa asettaa asianomaiselle luvanhaltijalle tarpeellisia lupamääräyksiä muun muassa ulkopuolisille aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä ympäristöllisten ja erilaisiin maankäyttötarpeisiin liittyvien näkökohtien turvaamiseksi.

4.2 Omaisuuden suoja

Omaisuuden suoja koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus on turvattu ja 2 momentin nojalla omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Arvioitaessa ehdotettuja säännöksiä omaisuuden suojan kannalta, on ensin ratkaistava, onko kyseessä pakkolunastus vai omaisuuden käytön rajoittaminen. Omaisuuden käyttörajoitusta koskeva asia ratkaistaan perusoikeuksien yleisten rajoitusperiaatteiden mukaisesti. Pakkolunastusta tai pakkolunastukseen verrattavaa toimenpidettä koskeva asia sen sijaan ratkaistaan perustuslain 15 §:n 2 momentin nojalla, jolloin tulee arvioitavaksi, onko kyseessä yleinen tarve ja onko korvaus täysi.

Perustuslain 15 §:ää on arvioitava sellaisten kiinteistöjen omistajien, elinkeinonharjoittajien ja muiden yksityisten haitankärsijöiden kannalta, joiden varallisuusoikeuksiin ja asemaan malminetsintä tai kaivostoiminta

välittömästi tai välillisesti vaikuttaa. Koska useat ehdotetuista säännöksistä ovat merkittäviä kiinteistöjen omistajien oikeusaseman kannalta, olisi sääntelyä tarkasteltava lähtökohtaisesti omaisuuden perustuslainsuojasta käsin. Kullanhuudontaa koskevia säännöshdotuksia sovellettaisiin valtion omistamalla alueella, minkä vuoksi sääntelyä ei ole tarpeen arvioida kiinteistön omistajan oikeusaseman kannalta toisin kuin malminetsintää ja kaivostoimintaa koskevaa sääntelyä. Lisäksi perustuslain 15 §:n soveltamista on arvioitava kumottavaan lakiin perustuvien valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien haltijoiden sekä uuteen kaivoslakiin perustuvien luvanhaltijoiden kannalta. Omaisuuden suojan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyssarviointin tulee perustua perusoikeusjärjestelmään kokonaisuutena, minkä lisäksi keskeisiä ovat erityisesti sääntelyn täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus, suhteellisuusvaatimus ja oikeusturvavaatimus.

Sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyys

Ehdotettujen säännösten tavoitteena on edistää kaivostoimintaa sekä järjestää sen edellyttämä alueiden käyttö ja malminetsintä kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tavoitteen toteuttamiseksi omaisuudelle on tarpeen asettaa käyttörajoituksia ja kohdistaa muita rajoituksia ja velvoitteita. Kiinteistöjen omistajien ja muiden yksityisten haitankärsijöiden kannalta rajoitusperustetta voidaan periaatteessa pitää hyväksyttävänä, koska kaivostoiminnalla voi tapauskohtaisesti arvioiden olla myönteisiä alue- ja paikallistaloudellisia sekä työllisyysvaikutuksia. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää myös yleisten ja yksityisten etujen yhteensovittamista, minkä vuoksi luvanhaltijoihin sekä kumottavaan lakiin perustuvien valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien haltijoihin on tarpeen kohdistaa rajoituksia ja velvoitteita. Rajoitusperusteen yleisessä hyväksyttävyyssarvioinnissa on myös otettava huomioon tarve huolehtia kaivosmineraalien saatavuudesta raaka-aineena.

Kiinteistöjen omistajien ja muiden haitankärsijöiden kannalta omaisuuden suojan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyttä on erikseen tarpeen tarkastella tarkemmin toisaalta

kaivosmineraalien hyödyntämisoikeuden kannalta sekä toisaalta malminetsintään ja kaivostoiminnan takia maa-alueeseen kohdistettavien käyttö- ja muiden rajoitusten kannalta. Perustuslain 15 § suojaa omistajan mahdollisuuksia muun muassa käyttää kiinteistöään monin tavoin sekä sulkea ulkopuolisia tahoja sen käytöstä. Samoin perusoikeussuoja kattaa omistajan oikeuden määrätä omaisuudestaan esimerkiksi luovuttamalla tai vuokraamalla sen toiselle tai käyttämällä sitä vakuutena. Ehdotettujen säännösten omaisuuden suojan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyssarviointi kiinteän omaisuuden kannalta vaihtelee huomattavasti sen mukaan, onko kyseessä etsintätyö, malminetsintälupaan perustuva malminetsintä tai varsinainen kaivos-toiminta.

Luvanhaltijoiden sekä kumottavaan lakiin perustuvien valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien haltijoiden kannalta omaisuuden suojan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyttä on erikseen tarpeen tarkastella tarkemmin uuden kaivoslain nojalla annettaviin lupiin perustuvien oikeuksien ja kumottavaan lakiin perustuvien oikeuksien omaisuuden suojan kannalta.

Oikeus kaivosmineraalien hyödyntämiseen

Suomen kaivoslainsäädännössä on valtausjärjestelmän piirteitä. Hyödyntämiskelpoisen esiintymän löytäjä on määrätyn edellytyksin voinut saada oikeuden esiintymän hyödyntämiseen, ja samalla kaivosmineraalit ovat rajautuneet maanomistajan vallintavallan ulkopuolelle. Maanomistajalle on kuitenkin vuodesta 1723 lukien kuulunut varallisuus-oikeus hänen maastaan löydettyihin kaivosmineraaleihin, ja kumottavan lain voimaan tulon saakka maanomistajalla oli myös oikeus ottaa osaa kaivokseen. Ottaen huomioon maanomistajalle kuuluva periaatteellinen oikeus kaivosmineraaleihin kumottavan lain kaivospiirimaksua ja louhimismaksua koskevien säännösten tavoitteena oli säilyttää maanomistajalle kaivosmineraaleista maksettavan korvauksen perusteet entisellään. Louhimismaksua koskevan säännöksen (45 §) lisäksi kumottavassa laissa on useita säännöksiä (erityisesti 12 §:n 3 momentti sekä 15, 40

ja 44 §), jotka ilmentävät ajatusta maanomistajan periaatteellisesta oikeudellisesta vallasta alueensa kaivosmineraaleihin.

Kumottavan lain eduskuntakäsittelyssä perustuslakivaliokunta tarkasteli lain soveltamisalaan kuuluvien kaivosmineraalien lukumäärän laajentamista ja eräiden säännösehdoitusten taannehtivuutta omaisuuden suojan näkökulmasta. Laki- ja talousvaliokunnalle antamassaan lausunnossaan perustuslakivaliokunta (PeVL 5/1963 vp) totesi, että vuoden 1932 kaivoslaki (116/1932) ja vuoden 1943 kaivoslaki on voitu säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, koska omistusoikeus on vanhastaan käsitetty muun muassa sillä tavoin rajoitetuksi, että kiinteistön omistaja ei ole yksin, muita poissulkevalla tavalla, saanut käyttää kaivosmineraaleja hyödykseen.

Kaivostoiminta ja sitä valmisteleva tutkimustoiminta kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän paikallistamiseksi vaativat geologista erityisosaamista ja riskirahoitusta, minkä vuoksi malminetsinnän ja kaivostoiminnan edellytysten turvaamiseksi esityksen lähtökohtana olisi esiintymän löytäjän etuoikeus sen hyödyntämiseen. Perusoikeusjärjestelmän kehityksestä huolimatta kiinteistön omistajan oikeus päättää kaivosmineraalien hyödyntämisestä voidaan katsoa edelleen olevan siten rajoitettu kuin perustuslakivaliokunta on kumottavaa lakia koskevassa arvioinnissa todennut. Koska esityksen voidaan kokonaisuutena arvioida parantavan kiinteistön omistajan oikeusasemaa, olisi esityksen lähtökohtaa edelleen pidettävä hyväksyttävänä. Myös pitkään jatkuneella kaivoslainsäädännön perinteellä voidaan perustella sitä, että oikeus kaivosmineraalien hyödyntämiseen ei jatkossakaan kuuluisi kiinteistön omistajan perusoikeussuojaa nauttivaan oikeusasemaan, vaan oikeus perustuisi uudessa kaivoslaissa täsmällisesti säädettyihin, maanomistuksesta riippumattomiin edellytyksiin. Sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta on arvioitu tarkemmin jäljempänä.

Kaivoslakiehdotuksen 2 §:ään sisältyvä kaivosmineraalien luettelo olisi sama kuin kumottavan lain 2 §:ssä. Ehdotetussa 17 §:ssä kaivosluvan haltijalle säädetty oikeus hyödyntää myös kaivosalueen sivutuotteita ja muita kaivosalueen kallio- ja maaperään

kuuluvia aineksia vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 40 §:ää. Lakiehdotuksen 99 §:ssä säädetty malminetsintäkorvaus vastasi kumottavan lain 15 §:n mukaista valtauskorvausta, mutta sen tasoa tarkistettaisiin ottaen huomioon muun muassa rahan arvon muutos. Lakiehdotuksen 100 §:ssä säädetty louhintakorvaus vastasi kumottavan lain 44 §:n mukaista kaivospiirimaksua ja 45 §:n mukaista louhimismaksua, mutta sääntelyä täsmennettäisiin. Lakiehdotuksen 101 §:ssä säädettäisiin sivutuotekorvauksesta, joka täydentäisi nykyistä korvausjärjestelmää.

Malminetsintä

Uuden kaivoslain 2 luvussa säädettäisiin malminetsinnästä. Malminetsintää olisi mahdollista tehdä joko etsintätyönä ehdotetun 7 §:n nojalla tai sopimalla asiasta kiinteistön omistajan kanssa, kun malminetsintä lupaa ei vaadita ehdotetun 9 §:n nojalla, taikka malminetsintäluvan nojalla ehdotetun 10—15 §:n ja luvassa annettujen määräysten mukaisesti.

Ehdotetun 7 §:n etsintätyötä koskevan säännöksen nojalla toisen alueella saisi tehdä geologisia mittauksia ja havaintoja sekä ottaa vähäisiä näytteitä, jos toimenpiteistä ei aiheudu vahinkoa eikä vähäistä suurempaa haittaa tai häiriötä. Vähäisestä näyteenotosta olisi 8 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa etukäteen tehtävä ilmoitus kiinteistön omistajalle ja haltijalle, joiden etua tai oikeutta asia saattaa koskea. Etsintätyötä koskeva sääntely vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 3 §:ssä säädettyä. Etsintätyö rinnastuu läheisesti jokamiehen oikeuteen, mutta lisäksi vähäisten maa- ja kiviainesnäytteiden ottaminen olisi mahdollista. Kiinteistön omistajan ja haltijan oikeudet on otettu huomioon ehdotetussa 7 ja 8 §:ssä, eikä säännösehdoituksia voida pitää perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla omaisuuden suojan kannalta ongelmallisina.

Etsintätyöhön liittyy välillisesti mahdollisuus varata etuoikeus alueeseen malminetsintä lupahakemuksen valmistelua varten. Varausilmoituksesta ja varauspäätöksestä säädetään ehdotetun 32 §:n 3 momentissa sekä ehdotetussa 44, 55, 75 ja 76 §:ssä. Varaus ei oi-

keuta malminetsintään toisen alueella eikä varaus rajoita kiinteistön omistajan mahdollisuutta käyttää aluettaan tai määrätä siitä. Varauksen tarkoituksena on varmistaa etuoikeus malminetsintälupaan suhteessa kilpailijoihin. Varaus ei oikeuta malminetsintälupaan, jos luvan myöntämiselle kaivoslaissa säädetty edellytykset eivät täyty tai luvan myöntämiselle on kaivoslaissa säädetty este. Käytännössä malminetsintäalue on usein selvästi pienempi kuin varausalue. Kiinteistön omistajan ja haltijan mahdollisuus saada tieto varauksesta on otettu huomioon ehdotetussa 75 §:ssä. Valitusoikeuteen sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölain 6 §:ssä säädetään. Varausta koskevaa sääntelyä ei voida pitää perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla omaisuuden suojan kannalta ongelmallisena.

Malminetsijä ja alueen kiinteistön omistaja voisivat sopia etsintätyötä laajemmasta malminetsinnästä, kuten nykyisin. Ehdotetussa 9 §:ssä täsmennettäisiin, milloin malminetsintälupaa vaaditaan. Sopimusvapautta on rajattu, jos malminetsinnästä voi aiheutua haittaa ihmisten terveydelle tai yleiselle turvallisuudelle, haittaa muulle elinkeinotoiminnalle taikka maisemallisten tai luonnonsuojeluarvojen heikentymistä. Sopimusvapaus ei myöskään koskisi uraania tai toriumia sisältävän esiintymän paikallistamista ja tutkimista. Kyseiset rajoitukset liittyvät yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseen, ja niiden voidaan katsoa jo nykyisin rajoittavan sopimusvapautta. Malminetsinnän luvanvaraisuutta koskevaa säännösehdotusta ei voida pitää sopimusvapauden tai muutoinkaan 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla omaisuuden suojan kannalta ongelmallisena.

Malminetsintäluvan nojalla luvanhaltijalla olisi ehdotetun 10 §:n nojalla oikeus malminetsintään omalla ja toisen maalla. Ehdotetun 11 §:n nojalla malminetsintä luvassa tarkoitettulla alueella ja muu malminetsintäalueen käyttö (esimerkiksi kaluston kuljettaminen alueella) olisi rajoitettava tutkimustyön kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin, ja luvanhaltijan tulisi pyrkiä välttämään vahingon, haitan ja häiriön aiheuttamista. Lisäksi ehdotetun 11 §:n nojalla olisi kiellettyä muun muassa olennaisen haitan aiheuttaminen muulle elinkeinotoiminnalle. Malminetsintä-

alueella tapahtuvan, lupaan perustuvan toiminnan ei yleensä voitaisi katsoa merkitsevän olennaista puuttumista kiinteistön omistajan oikeusasemaan, kun kyse on geologisista, geokemiallisista ja geofysikaalisista tutkimuksista. Omaisuuden suojan kannalta merkityksellisempää on tilanne, jossa malminetsintäluvan nojalla tehdään laajoja tutkimuskaivantoja, kaivostoimintaa valmistelua koelouhintaa sekä muita laadultaan ja laajuudeltaan näitä vastaavia toimenpiteitä, joiden vaikutukset kiinteistön omistajan ja muiden haitankärsijöiden perusoikeussuojaan ovat suurempia.

Malminetsintäluvan hakijalta edellytettäisiin ehdotetun 34 §:n nojalla nykyistä yksityiskohtaisempia suunnitelmia ja perusteluita, joiden nojalla hankkeen hyväksyttävyyttä, ajallista kestoa sekä haittojen estämiseksi ja rajoittamiseksi tarvittavia toimenpiteitä olisi mahdollista harkita eri osapuolien näkökulmasta osana lupakäsittelyä. Asianosaisilla olisi oikeus tehdä muistutuksia hakemuksesta ehdotetun 39 §:n nojalla. Hakijalle ja muille asianosaisille olisi ehdotetun 42 §:n nojalla varattava tarvittaessa tilaisuus selityksen antamiseen saatujen lausuntojen ja muistutusten johdosta.

Malminetsintälupaa koskevassa harkinnassa ja päätöksessä kiinteistöjen omistajien ja muiden haitankärsijöiden oikeudet ja edut otettaisiin huomioon etenkin ehdotetun 45, 46, 51, 60 ja 61 §:n nojalla. Lupahakemuksesta tiedotettaisiin ehdotetun 40 §:n nojalla ja lupapäätöksestä ehdotetun 58 §:n nojalla. Kaivosviranomaisen olisi ilmoitettava päätöksen antamisesta ehdotetun 58 §:n 4 momentin nojalla muun muassa niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Valitusoikeudesta säädetäisiin 165 §:ssä.

Kiinteistön omistajalla ja muilla haitankärsijöillä olisi oikeus vaatia malminetsintäluvan raukeamista (ehdotettu 67 §), luvan muuttamista (ehdotettu 69 §) sekä rikkomuksen ja laiminlyönnin oikaisemista (ehdotettu 156 §). Kaivosviranomaisen olisi käsiteltävä malminetsintäluvan peruuttamista koskeva asia, kun ehdotetussa 70 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Lisäksi ehdotetussa 103 ja 104 §:ssä säädetäisiin malminetsintäalueella tapahtuvien vahinkojen korvaamisesta, ja niitä täydentäisi 107 §, jossa säädetäisiin va-

kuusvelvollisuudesta. Kiinteistön omistajan ja muiden haitankärsijöiden oikeus saada tietoa vahinkoa tai haittaa aiheuttavista maastotöistä etukäteen perustuisi ehdotettuun 12 §:ään ja oikeus saada tieto malminetsintäalueen jälkitoimenpiteistä ehdotettuun 15 §:ään. Malminetsintäluvan haltijalle olisi ehdotetun 15 §:n nojalla velvollisuus huolehtia malminetsintäalueen jälkitoimenpiteistä ja muun muassa alueen kunnostamisesta ja siistimisestä.

Malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille maksettaisiin ehdotetun 99 §:n nojalla vuosittain malminetsintäkorvaus, jonka kohoaminen malminetsintäluvan keston mukaan kompensoisi jossain määrin niitä erilaisia epävarmuuksia, joita malminetsintä lupa ja mahdollinen kaivoslupahakemus saattavat aiheuttaa. Malminetsintäkorvauksella ei olisi katsottava olevan varsinaisesti merkitystä ottaen huomioon ehdotetut korvaustasot arvioitaessa omaisuuden suojan loukkauksen hyväksyttävyyttä. Tästä huolimatta korvaus olisi kuitenkin perusteltua säilyttää, koska sillä osaltaan on kompensoitu maanomistajan osallistumisoikeuden lakkauttaminen kumottavan lain voimaantulon yhteydessä.

Ehdotettua malminetsintä lupaa koskevaa sääntelyä voidaan pitää perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuuden suojan yleislausekkeen kannalta hyväksyttävänä. Ehdotettujen säännösten nojalla puuttuminen kiinteistön omistajan oikeusasemaan on rajattu malminetsinnän kannalta välttämättömään, mikä lisäksi yksittäistapauksessa voidaan ehdotetun 51 §:n nojalla lupamääräyksin sekä 60 ja 61 §:n nojalla rajoittamalla luvan voimassaoloa varmistaa, että kiinteistön omistajan edut ja oikeudet tulevat tarvittavalla tavalla huomioon otetuiksi. Kiinteistön omistajan oikeusturvaa koskevia säännöksiä sekä sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta voidaan pitää riittävinä. Korottamalla 99 §:ssä ehdotetun malminetsintäkorvauksen tasoa olisi kiinteistön omistajan asemaa mahdollista edelleen parantaa.

Malminetsintäluvan voimassaoloa ei ole pidettävä ongelmallisena myöskään ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjan 1 artiklan omaisuuden suojamääräysten kannalta. Ehdotettua 61 §:n säännöstä voidaan pitää riit-

tävänä menettelyllisenä takeena sen varmistamiseksi, että luvan voimassaolon jatkamisen edellytykset tulevat aina määrävuosin uudelleen harkittaviksi.

Kaivostoiminta

Kaivoslupa oikeuttaisi ehdotetun 17 §:n nojalla hyödyntämään kaivosalueella tavatut kaivosmineraalit, kaivostoiminnan sivutuotteet sekä kaivostoimintaa varten tarvittavat muut kaivosalueen kallio- ja maaperään kuuluvat aineet. Kaivostoiminnan harjoittaminen edellyttää oikeutta esiintymän laadun ja laajuuden kannalta välttämättömään alueeseen sen mukaan kuin turvallisuus, kaivostoiminta (mukaan lukien rikastuslaitokset ja jätealueet) ja kaivostekniikka vaativat. Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti olisi ehdotetun 19 §:n mukaan suunniteltava siten, että niistä ei aiheudu kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkauksia. Käytännössä kaivostoiminnan harjoittaja pyrkii usein vapaaehtoisin järjestelyin hankkimaan kaivostoiminnan kannalta keskeiset alueet omistukseensa, mutta useimmiten käyttö- tai omistusoikeuden siirtoa ei kailta osin pystytä ratkaisemaan sopimusteitse. Jos asiasta ei sovita, valtioneuvosto voisi ehdotetun 20 §:n 1 momentin nojalla myöntää kaivosaluelunastusluvassa oikeuden käyttää toiselle kuuluvaa aluetta kaivosalueena. Kaivosluvassa olisi ehdotetun 49 §:n 2 momentin nojalla mahdollista myöntää rajoitettu käyttö- ja muu erityinen oikeus toiselle kuuluvan alueeseen kaivoksen apualueeksi.

Kaivosluvan hakijalta edellytettäisiin ehdotetun 34 §:n nojalla nykyistä yksityiskohtaisempia suunnitelmia ja perusteluita, joiden nojalla muun muassa 19 §:ssä säädettyjä edellytyksiä olisi mahdollista harkita eri osapuolien näkökulmasta osana lupakäsittelyä. Kaivosaluelunastusluvan hakijalta, joka käytännössä on sama kuin kaivosluvan hakija, edellytettäisiin ehdotetun 35 §:n nojalla muun muassa selvitystä siitä, että kaivoshanke on yleisen tarpeen vaatima. Asianosaisella olisi oikeus tehdä muistutuksia kaivoslupaa ja kaivosaluelunastuslupaa koskevasta hakemuksesta ehdotetun 39 §:n nojalla. Hakijalle ja muille asianosaisille olisi ehdotetun 42 §:n

nojalla varattava tarvittaessa tilaisuus selityksen antamiseen saatujen lausuntojen ja muistutusten johdosta.

Kaivoslupaa koskevassa harkinnassa ja päätöksessä kiinteistöjen omistajien ja muiden haitankärsijöiden oikeudet ja edut otettaisiin huomioon etenkin ehdotetun 45, 47, 49, 52, 62 ja 63 §:n nojalla. Kaivosaluelunastuslupaa koskevassa harkinnassa ja päätöksessä kiinteistöjen omistajien oikeudet ja edut otettaisiin huomioon etenkin ehdotetun 49, 53 ja 71 §:n nojalla. Kaivosaluelunastuslupan myöntäminen edellyttäisi ehdotetun 49 §:n mukaan kaivoshankkeen oleva yleisen tarpeen vaatima.

Kaivoslupahakemuksesta tiedotettaisiin ehdotetun 40 §:n nojalla ja kaivoslupaa koskevasta päätöksestä 58 §:n nojalla. Lupaviranomaisen olisi ilmoitettava päätöksen antamisesta ehdotetun 58 §:n 4 momentin nojalla muun muassa niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Lupaviranomaisen olisi ehdotetun 41 §:n nojalla annettava kaivosaluelunastuslupaa koskevasta hakemuksesta erikseen tieto alueen kiinteistöjen omistajille ja haltioille sekä ehdotetun 59 §:n nojalla toimitettava näille jäljennös kaivosaluelunastuslupaa koskevasta päätöksestä. Kaivoslupapäätöstä koskevasta valitusoikeudesta säädettäisiin 165 §:ssä, ja hallintolainkäyttölain 6 §:n nojalla kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajilla olisi valitusoikeus kaivosaluelunastuslupaa koskevasta päätöksestä.

Kiinteistön omistajan ja muun vastaavan haitankärsijän oikeudesta vaatia kaivoslupan raukeamista säädettäisiin ehdotetussa 68 §:ssä, kaivoslupan muuttamista ehdotetussa 69 §:ssä sekä rikkomuksen ja laiminlyönnin oikaisemista ehdotetussa 156 §:ssä. Lupaviranomaisen olisi käsiteltävä kaivoslupan peruuttamista koskeva asia, kun ehdotetussa 70 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Kaivosaluelunastuslupa raukeaisi ehdotetun 71 §:n 3 momentin nojalla, jos kaivoslupaa ei myönnettäisi taikka jos kaivoslupa raukeaisi tai peruutettaisiin.

Kaivosalueeksi ja kaivoksen apualueeksi tarvittavien alueiden käyttöoikeuksien ja muiden erityisten oikeuksien lunastaminen suoritettaisiin kaivostoimituksessa. Kaivostoimituksesta ja siinä suoritettavista korvauk-

sista säädettäisiin ehdotetussa 8 luvussa. Muutoin kaivostoimitukseen sovellettaisiin lunastuslakia. Kaivostoimituksessa tehtyjen päätösten muutoksenhausta olisi voimassa vastaavasti, mitä lunastuslain 89—93 §:ssä muutoksenhausta säädetään.

Kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajilla olisi ehdotetun 100 §:n mukaan oikeus louhintakorvaukseen, joka perustuisi alueen pinta-alan mukaan määräytyvään osuuteen ja hyödynnetyn malmin arvoon perustuvaan osuuteen. Ehdotettu louhintakorvaus vastaisi kumottavan lain 44 §:ssä säädettyä kaivospiirimaksua ja 45 §:ssä säädettyä louhimismaksua. Ehdotettu 101 §, jonka nojalla kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajilla olisi oikeus sivutuotekorvaukseen, täydentäisi kiinteistöjen omistajien oikeutta saada korvausta omaisuudestaan.

Ehdotetussa 108 §:ssä säädettäisiin kaivostoiminnan harjoittajan velvollisuudesta asettaa vakuus kaivostoiminnan lopetus- ja jälki-toimenpiteitä varten. Kaivostoiminnan päätyttyä kaivostoiminnan harjoittaja olisi ehdotetun 143 §:n nojalla velvollinen kunnostamaan kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sekä 144 §:n nojalla poistamaan alueelta louhitut kaivosmineraalit, rakennukset ja rakennelmat. Ehdotetun 147 ja 148 §:n nojalla otettaisiin kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä huomioon kiinteistöjen omistajien kannalta tarpeelliset seikat. Kaivostoiminnan päätyttyä kaivostoiminnan harjoittajan kiinteistöä koskevat käyttö- ja hallintaoikeudet lakkaisivat ehdotetun 149 §:n nojalla, jolloin alue samalla palautuisi korvauksetta kiinteistön omistajan haltuun ja tämän käyttöoikeudelle asetetut rajoitukset poistuisivat.

Kaivoslupaa koskevaa sääntelyä on arvioitava kiinteistön omistajan näkökulmasta sekä perustuslain 15 §:n 1 että 2 momentin nojalla. Kaivoslupa, jossa myönnetään kaivoksen apualueeseen rajoitettuja, lähinnä rasitteisiin rinnastettavia käyttöoikeuksia muun muassa kaivostoiminnan kannalta tarpeellisia teitä, kuljetuslaitteita, voima- tai vesijohtoja varten, on tarpeen arvioida ensi sijassa perustuslain 15 §:n 1 momentin kannalta, mutta perustuslain 15 §:n 2 momenttia ei tarkastelussa voida kokonaan sivuuttaa. Ehdotettua kaivoslupaa koskevaa sääntelyä voidaan pitää perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuuden

suojan yleislausekkeen kannalta hyväksyttävänä, koska ehdotettujen säännösten nojalla puuttuminen kiinteistön omistajan oikeusasemaan on rajattu kaivostoiminnan kannalta välttämättömiin, lähinnä rasitteiksi luonnehdittaviin rajoituksiin, joiden sijainnin suunnittelussa on ehdotetun 19 §:n nojalla pyrittävä välttämään yleisen ja yksityisen edun loukkaukset, minkä lisäksi ehdotetun 52 §:n nojalla annettavien kaivoksen apualueetta koskevien käyttö- ja muiden oikeuksien sisältöä koskevalla määräyksellä ja muilla tarvittavilla lupamääräyksiä voidaan osaltaan huolehtia siitä, että kiinteistöjen omistajien edut ja oikeudet tulevat tarvittavalla tavalla huomioon otetuiksi. Sääntelyn sallittavuuden kokonaisarvioinnissa on lisäksi otettava huomioon, että korvaus apualueeseen kohdistuvista käyttörajoituksista määritetään kaivostoimituksessa noudattaen, mitä ehdotetussa 94—97 §:ssä ja lunastuslaissa säädetään. Tällöin käyttörajoituksista maksetaan täysi korvaus perustuslain 15 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla. Kiinteistön omistajan oikeusturvaan liittyviä säännöksiä sekä sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta voidaan pitää riittävinä.

Kaivosalueen lunastuslupaa, jossa päätetään kaivosalueen käyttöoikeuden lunastuksesta, on ensisijaisesti arvioitava perustuslain 15 §:n 2 momentin nojalla. Kaivostoiminnan vaatima käyttöoikeuden lunastus sulkee lähikohtaisesti kiinteistön omistajan oikeudet pois. Käyttöoikeuden lunastus on pääsääntöisesti voimassa saman ajanjakson kuin kaivoslupa eli yleensä toistaiseksi ja poikkeustapauksissa määräajan, mutta tällöinkin yleensä kymmenen vuotta kerrallaan. Käyttöoikeuden lunastusta on pidettävä pakkolunastuksen kaltaisena tilana, koska kiinteistön omistajan oikeuteen puututaan niin voimakkaasti, että sitä voidaan verrata pakkolunastukseen. Perustuslakivaliokunnan käytännössä pakkolunastukseen verrattavia tilanteita ovat olleet muun muassa oikeuden pysyvä väheneminen tai olennainen supistuminen, velvollisuus korvausta vastaan luopua kokonaan tai osittain oikeudesta, pysyvä kieltä käyttää oikeutta tai erityisen oikeuden olennainen vaikeutuminen tai estyminen (esimerkiksi PeVL 5/1976 vp, 5/1981 vp, 18/1982 vp, 13/1989 vp ja 38/1998 vp).

Perustuslain 15 §:n 2 momenttiin sisältyy yksilöity lakivaraus, joka sisältää yleisen tarpeen ja täyden korvauksen vaatimukset. Ehdotetun 49 §:n nojalla käyttöoikeuden lunastus edellyttäisi yleistä tarvetta, jota säännöksen mukaan arvioitaisiin erityisesti kaivoshankkeen paikallis- ja aluetaloudellisten ja työllisyysvaikutusten sekä yhteiskunnan raaka-ainehuollon perusteella. Kaivostoiminnan harjoittajat ovat yksityisiä oikeussubjekteja, mutta perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan myös tällaisten subjektien hankkeet (esimerkiksi voimajohdot tai kaasuputket) voivat täyttää yleisen tarpeen vaatimukset (PeVL 28/2000 vp ja 49/2002 vp). Ehdotetun 33 §:n nojalla kaivosalueen lunastuslupaa koskevasta asiasta päättäisi valtioneuvosto. Korvaus käyttöoikeudesta määräytyisi lunastuslain nojalla, jota ehdotetut 94—97 §:n säännökset täydentäisivät. Kaivostoimituksessa määrättäisiin korvaus lunastuslain 29 §:ssä säädettyä täyden korvauksen periaatetta noudattaen. Lisäksi kiinteistön omistaja saisi 100 §:ssä säädetyn laskentaperusteen nojalla louhintakorvauksena osuuden kaivoksen tuotosta ja 101 §:ssä säädetyn sivutuotekorvauksen perusteella kohtuullisen osan kaivosalueelta muuhun kuin kaivostoimintaan käytetyistä maa-aineksista. Jos sivutuotekorvauksesta ei sovittaisi, se olisi enintään 10 prosenttia sivutuotteesta saadusta myyntitulosta. Kiinteistön omistajan voidaan näin ollen katsoa saavan täyden korvauksen omistusoikeuteen kohdistuvista, pakkolunastukseen rinnastettavista rajoituksista. Kaivosalueen käyttöoikeuden lunastusta koskevien säännösehdoitusten voidaan arvioida täyttävän yleisen tarpeen ja täyden korvauksen vaatimukset. Kiinteistön omistajan oikeusturvaan liittyviä säännöksiä sekä sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta voidaan pitää riittävinä. Sääntelyn hyväksyttävyyden arvioinnissa on lisäksi tarpeen tarkastella ehdotettua 86 §:ää, jonka nojalla kiinteistön omistajalla on tietyin edellytyksin oikeus vaatia kiinteistön lunastamista.

Kaivostoimitukseen ehdotetun 88—92 §:n nojalla sisältyviä tilusjärjestelyä koskevia säännöksiä voidaan pitää osana lunastuskokonaisuutta, jossa välillisesti täyttyy yleisen tarpeen vaatimus, kun edellytykset kaivos-

alueen käyttöoikeuden lunastukselle ovat riittävät (PeVL 3/2005 vp).

Malminetsintäkorvaus, louhintakorvaus ja sivutuotekorvaus

Malminetsintäkorvausta ja louhintakorvausta voidaan osin pitää hyvityksenä kiinteistön omistajalle aiheutuvasta tosiasiallisesta tai mahdollisesta käytön rajoituksesta. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on tarpeen, että omaisuuden käyttöön kohdistuvia rajoituksia pyritään lieventämään korvauksilla. Louhittua kaivosmineraalia koskeva louhintakorvauksen osa ja sivutuotekorvaus liittyvät kiinteistön omistajan alueen kaivosmineraaleja koskevaan periaatteelliseen oikeuteen ja maa-ainesten omistusoikeuteen.

Malminetsintäkorvauksen suuruus on säädetty ehdotetussa 99 §:ssä täsmällisesti. Louhintakorvauksen perusteet on säädetty ehdotetussa 100 §:ssä täsmällisesti. Samoin sivutuotekorvauksen perusteet ehdotetussa 101 §:ssä, mutta asianosaiset voivat myös sopia siitä. Sääntely rajoittaa omistajan oikeutta määrätä omaisuutensa käytöstä perittävän vastikkeen suuruudesta (ks. PeVL 31/2006 vp). Sääntelyä on arvioitava perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvattu omaisuuden suojan kannalta. Lisäksi on otettava huomioon korvauksia koskeva kaivoslainsäädännön perinne.

Ehdotetuissa 99—101 §:n tilanteissa osapuolet eivät voi vapaasti valita toisiaan ja siten kilpailuttamalla pyrkiä optimoimaan tilannettaan. Toisena osapuolena ovat kiinteistöjen omistajat määräytyvät malminetsintäluvassa ja kaivosluvassa vahvistetun alueen perusteella. Toisena osapuolena on asianomainen luvanhaltija. Useissa tilanteissa kiinteistöjen omistajat ovat selvästi heikommassa asemassa verrattuna luvanhaltijaan, jolloin kiinteistöjen omistajien varallisuusarvoisia oikeuksia on tarpeen suojata tavanomaisia tehokkaammilla sääntelykeinoilla. Luvanhaltijan kannalta keskeistä on pystyä ennakolta arvioimaan toiminnan kustannukset ja erityisesti kaivostoiminnan osalta kannattavuuteen vaikuttavat seikat.

Kaivoslain nojalla annettujen lupien omaisuuden suoja

Kaivoslainsäädännön perinteen valossa on ilmeistä, että esityksessä tarkoitettujen malminetsintäluvut, kaivosluvut ja kullanhuuhdontaluvat perustavat haltijalleen perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua omaisuuden suojan piiriin kuuluvia varallisuusarvoisia oikeuksia. Luvanhaltija voi saada perustuslainsuojaa oikeusasemalleen ja tekemilleen investoinneille lähinnä perustuslain 15 ja 18 §:n yhteisvaikutuksen nojalla. Arvioinnissa keskeisimpiä ovat ehdotetun 6 luvun säännökset malminetsintäluvun ja kaivosluvun keskinäisestä suhteesta sekä 7 luvun säännökset lupien voimassaolosta.

Malminetsintä lupaa ja kaivos lupaa koskevassa harkinnassa sovellettavat alueelliset rajoitukset ovat ehdotetun 46 ja 47 §:n nojalla keskenään johdonmukaisia. Malminetsintä lupaa koskevassa harkinnassa arvioidaan luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvia vaikutuksia, mutta ei mahdollisesta kaivostoiminnasta aiheutuvia vaikutuksia. Tämä ei käytännössä ole mahdollista eikä myöskään tarkoituksenmukaista, koska malminetsintätutkimukset vain harvoin johtavat hyödyntämiskelpoisen esiintymän paikallistamiseen. Koska kaivostoiminnasta yleisille tai yksityisille eduille saatavat hyödyt ja siitä koituvat menetykset poikkeavat pääsääntöisesti merkittävästi verrattuna malminetsintään vaikutuksiin, on kaivosluvun myöntämisen edellytyksiä ja esteitä arvioitava kokonaisvaltaisemmin kuin malminetsintä lupaa koskevassa harkinnassa. Lisäksi on otettava huomioon, että malminetsintäluvun voimassaoloaikana, joka esityksen mukaan voi enintään olla viisitoista vuotta, alueiden käyttötarpeissa sekä muissa yleisten tai yksityisten etujen kannalta merkityksellisissä seikoissa voi tapahtua muutoksia. Malminetsintäluvun ei voida katsoa perustavan luvanhaltijan malminetsintätutkimuksia koskeville investoinneille selkeää suojaa, jonka perusteella luvanhaltijalla olisi ehdoton ja rajoittamaton oikeus kaivos lupaan. Luvanhaltijalla on katsottava olevan mahdollisuus riittävällä tavalla arvioida ja ennakoita kaivosluvun myöntämisen edellytyksiä ja esteitä ehdotetun 47 ja 48 §:n nojalla sekä muiden sovellettavien kaivoslain

säännösten, luonnonsuojelulain ja muiden lupaharkinnassa sovellettavaksi tulevien säännösten nojalla.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista tai lupaehtojen merkittävää kiristämistä yksilön oikeusasemaan puuttuvana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (PeVL 16/2003 vp, 44/2004 vp, 48/2005 vp ja 8/2006 vp).

Malminetsintälupa ja kullanhuuhdentalupa olisivat ehdotetun 60 ja 64 §:n nojalla määräaikaista kuten kumottavan lain nojalla myönnetty valtausoikeus. Malminetsintälupien ja kullanhuuhdentalupien voimassaoloa olisi mahdollista jatkaa ehdotetun 61 ja 65 §:n nojalla, kun mainittujen pykälien 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Kaivoslupa olisi ehdotetun 62 §:n nojalla lähtökohtaisesti voimassa toistaiseksi, mutta se voisi myös olla määräaikainen pykälän 1 momentissa tarkoitetuista tilanteista. Toistaiseksi voimassa olevan kaivosluvan määräyksiä tarkistettaisiin ehdotetun 62 §:n 2 momentin nojalla määräajoin, mutta tämä ei saisi johtaa siihen, että kaivoshankkeesta saatava hyöty sanottavasti vähenisi. Määräaikaisen kaivosluvan voimassaoloa olisi mahdollista jatkaa, kun ehdotetun 63 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Luvan raukeamisesta säädettäisiin ehdotetussa 67 ja 68 §:ssä. Malminetsintälupa ja kullanhuuhdentalupa voisivat raueta kaivosviranomaisen päätöksellä, jos toiminta keskeytyisi luvanhaltijasta johtuvasta syystä vähintään vuodeksi. Kaivoslupa raukeaisi lupa-
viranomaisen päätöksellä, jos kaivostoimintaa ei aloitettaisi määräajassa tai toiminta keskeytyisi luvanhaltijasta johtuvasta syystä vähintään viideksi vuodeksi. Kaivostoimintaan liittyvät investoinnit ja varallisuusarvoiset oikeudet ovat usein huomattavia verrattuna malminetsintään ja kullanhuuhdontaan.

Sen vuoksi kaivosluvan raukeamista olisi mahdollista lykätä enintään kahdesti yhteensä kymmenellä vuodella, kun ehdotetussa 68 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Kaivoslupa raukeaisi lisäksi, jos kaivosalue ei ole siirtynyt luvanhaltijalle määräajassa eikä edellytyksiä siten ole kaivostoiminnan aloittamiseksi.

Kaivoslainsäädäntöön on perinteisesti liitetty velvollisuus harjoittaa luvan (taikka valtausoikeuden tai kaivosoikeuden) mukaista toimintaa, koska luvan (tai oikeuden) myöntämisen keskeinen peruste on lupaan perustuvan toiminnan mahdollistaminen. Kumottavan lain nojalla kaivosoikeuden menetetyksi julistaminen tulee vireille, jos toimintaa ei ole aloitettu määräajassa tai se on keskeytynyt yli viideksi vuodeksi taikka kiinteistön omistajan ilmoituksesta jos laissa säädetyin korvauksen tai maksun suorittaminen on laiminlyöty.

Ehdotetun 69 §:n nojalla kaivosviranomaisen olisi muutettava malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdentalupaa, kun toiminnasta aiheutuu kaivoslaissa kielletty seuraus tai toiminnasta aiheutuvat haitalliset vaikutukset poikkeavat olennaisesti siitä, mitä lupaharkinnassa on arvioitu. Luvanhaltijan olisi haettava luvan muuttamista, kun lupamääräyksiä on ehdotetun 69 §:n 2—5 momentin nojalla tarpeen tarkistaa. Lisäksi kaivosluvan haltijan olisi haettava luvan muuttamista, kun kaivosalue tai kaivoksen apualue ei enää ole välttämätön. Ehdotetun 130 §:n nojalla kaivosviranomaisen olisi muutettava kaivosturvallisuuslupaa, jos kaivosturvallisuudessa on olennaisia puutteita taikka olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen muuttuneet olennaisesti siten, että lupamääräysten tarkistaminen on välttämätöntä. Kaivosviranomaisen olisi myös harkittava kaivosturvallisuusluvan määräysten tarkistamista, kun lupa siirretään. Ehdotetun 130 §:n nojalla kaivostoiminnan harjoittaja olisi velvollinen hakemaan kaivosturvallisuusluvan muuttamista, kun kaivostoiminnassa tapahtuu kaivosturvallisuuden kannalta arvioituna muu kuin vähäinen muutos.

Ehdotetun 70 §:n nojalla malminetsintälupa, kaivoslupa ja kullanhuuhdentalupa olisi peruutettava, kun hakemus tai sen liite on ollut olennaisesti virheellinen tai puutteellinen,

luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä taikka luvanhaltija on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut kaivoslakiin perustuvia velvollisuuksia, rajoituksia tai lupamääräyksiä. Vastaavin perustein kaivosturvallisuuslupa olisi peruutettavissa ehdotetun 131 §:n nojalla. Luvanhaltijalle olisi kuitenkin ehdotetun 70 ja 131 §:n nojalla annettava tilaisuus korjata puute, rikkomus tai laiminlyönti, jos ne ovat vähäisiä tai korjattavissa. Lisäksi ehdotetun 129 §:n nojalla kaivosluvan raukeaminen tai peruuttaminen johtaisi kaivosturvallisuusluvan raukeamiseen.

Ehdotetun 73 §:n nojalla luvat voidaan siirtää, jos siirron saaja täyttää vastaavat vaatimukset kuin luvanhaltija.

Sääntelyn tarkoituksena on lailla järjestää uuden kaivoslain mukaisiin lupiin perustuviin oikeuksien omaisuuden suoja sekä määrittellä oikeuksien keskinäinen suhde ja se, miten oikeudet ovat lain mukaan suojatut verrattuna muihin oikeuksiin ja etuihin. Säännösehdoituksissa on otettu huomioon erilaiset yleiset ja yksityiset edut sekä pyritty sovittamaan luvanhaltijoiden edut ja oikeudet mahdollisimman hyvin yhteen muiden intressien (esimerkiksi muiden maankäyttötarpeiden) kanssa. Sääntelyn tarkoituksena on myös varmistaa, kuten kumottavassa laissa, että luvanhaltija harjoittaa luvan mukaista toimintaa. Koska voimassa oleva malminetsintälupa, kaivoslupa ja kullanhuuhdentalupa estävät vastaavien lupien myöntämisen muille, ne samalla estävät muiden mahdollisuuden harjoittaa malminetsintää, kaivostoimintaa tai kullanhuuhdonta luvassa tarkoitettulla alueella. Uusi kaivolaki sisältäisi valtausjärjestelmän piirteitä kuten kumottava laki, ja siihen voidaan katsoa sisältyvän velvollisuus harjoittaa luvan mukaista toimintaa. Malminetsintäluvan, kaivosluvan tai kullanhuuhdentaluvan hankkiminen yksinomaan sen vuoksi, että saavutettaisiin varallisuusarvoisen ja vaihdantakelpoisen etuus taikka estettäisiin kilpailijoiden toiminta, on vastoin kaivoslainsäädännön tavoitteita.

Sääntelyn taustalla voidaan katsoa olevan hyväksyttävä peruste. Sääntelyä on myös pidettävä oikeasuhtaisena tavoitteisiin nähden. Säännösehdoitusten mukaista harkintaa on viranomaistoiminnan ennustettavuuden kannal-

ta pidettävä riittävän täsmällisenä, yksiselitteisenä ja sidottuna. Koska luvanhaltijalla on ehdotetun 165 §:n nojalla oikeus saattaa viranomaisen päätös riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi, on ehdotuksia pidettävä oikeusturvan kannalta riittävinä. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuuden suojan yleislausekkeen kannalta hyväksyttävänä.

Siirtymäsäännökset

Ehdotettuja siirtymäsäännöksiä on arvioitava perustuslain 15 §:n perusteella oikeudenhaltijan näkökulmasta, mutta lisäksi on otettava huomioon erityisesti perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuutta, 7 §:n turvallisuutta, 18 §:n elinkeinovapautta ja turvallisuutta sekä 20 §:n ympäristövastuuta koskeva säännös.

Perustuslain 15 §:n 1 momentin säännös omaisuuden suojasta turvaa myös laillisesti syntyneitä oikeussuhteita ja niiden pysyvyyttä, joskaan kielto puuttua taannehtivasti tällaisten suhteiden koskemattomuuteen ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi (PeVL 37/1998 vp, 63/2002 vp, 13/2003 vp, 25/2005 vp, 31/2006 vp ja 4/2008 vp). Suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa (PeVL 48/1998 vp, 33/2002 vp, 13/2003 vp, 21/2004 vp, 25/2005 vp ja 4/2008 vp). Perusteltujen odotusten suojaan liittyy oikeus luottaa toiminnan kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi osapuolten oikeusasemaa (PeVL 45/2002 vp, 13/2003 vp, 21/2004 vp, 25/2005 vp ja 4/2008 vp). Perustuslakivaliokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 63/2002 vp, 1/2003 vp, 13/2003 vp, 21/2004 vp ja 25/2005 vp). Muuttamisen perusteiden tulee ilmetä laista ja perusteiden tulee olla riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Keskeiseksi kysymykseksi nousee myös siirtymäajan pituus.

Malminetsintä ja kaivostoiminta ovat kaiken kaikkiaan olleet varsin säänneltyjä, ja sääntely on jatkuvasti täydentynyt sen jälkeen kun kumottava laki tuli voimaan vuonna 1966 (esimerkiksi erämaalaki vuonna 1991, luonnonsuojelulaki vuonna 1997, ympäristönsuojelulaki vuonna 2000, maankäyttö- ja rakennuslaki vuonna 2000). Kumottavan lain voimaantulon jälkeen on toteutettu perusoikeusuudistus ja perustuslain kokonaisuudistus, mikä lisäksi perustuslain säännösten tulkinnat ovat kehittyneet. Kumottavassa laissa säädettyä toimintaa harjoittavat eivät voi perustellusti odottaa lainsäädännön pysyvän kaikissa oloissa muuttumattomana (vrt. PeVL 56/2005 vp ja 31/2006 vp).

Ehdotetun 179 §:n nojalla aiemmin myönnetty valtausoikeudet jäisivät voimaan, ja niiden nojalla malminetsintää tai kullanhuhdonta harjoitettaisiin kumottavan lain 12 §:n mukaisesti. Valtaajan olisi lisäksi valtausalueella noudatettava ehdotetussa 12, 14 ja 15 §:ssä säädettyjä malminetsintää koskevia velvoitteita ja kullanhuhdonta-alueella ehdotetussa 24 §:n 3 momentissa ja 27—29 §:ssä säädettyjä kullanhuhdonta koskevia velvoitteita. Valtaajan ilmoitus- ja selvitysvelvollisuudet sekä jälkihoitovelvollisuudet laajenisivat nykyisestä jonkin verran, mutta valtausoikeuden nojalla toiminta jatkuisi edelleen kumottavan lain 12 §:ssä säädettyjen edellytysten ja valtauskirjassa mahdollisesti määrättyjen rajoitusten. Valtausoikeuden nojalla kullanhuhdonta harjoittavan valtaajan olisi myös pidettävä valtausalue sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää turvallisuuden vaatimukset eikä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheudu. Valtaajan olisi lisäksi noudatettava ehdotetun 6 §:n mukaisia yleisiä periaatteita, mutta tämä ei rajoittaisi valtausoikeuteen perustuvaa toimintaa. Kun kullanhuhdonta koskeva valtausoikeus raukeaa tai peruutetaan, sovellettaisiin lisäksi ehdotetun 30 §:n mukaista lopputarkastusta koskevaa menettelysäännöstä.

Valtausoikeuksiin liittyvästä vakuudesta sekä vahinkojen ja haittojen korvaamisesta olisi edelleen voimassa, mitä kumottavan lain 15 §:ssä säädetään. Valtausoikeudesta maksettavaan korvaukseen sovellettaisiin edelleen kumottavan lain 15 §:n 2 momenttia,

mutta valtauskorvauksen tasoa tarkistettaisiin.

Valtausoikeudet olisivat voimassa valtauskirjassa määrätyn ajan, joka on enintään viisi vuotta. Ehdotetun 180 §:n nojalla niiden raukeamiseen, peruuttamiseen ja siirtoon sovellettaisiin, mitä ehdotetussa 67, 70, 72—74 §:ssä säädetään malminetsintäluvan ja kullanhuhdontaluvan raukeamisesta, peruuttamisesta ja siirrosta. Valtausoikeuden raukeamisen ja peruuttamisen edellytykset olisivat hieman nykyistä laajemmat. Valtausoikeuden siirtoa koskeva sääntely vastaisi keskeisiltä osin nykytilaa. Valtausoikeuden voimassaolon jatkamiseen sovellettaisiin, mitä ehdotetussa 61, 66 ja 72 §:ssä säädetään malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisesta, ja kullanhuhdonta koskevan valtausoikeuden osalta, mitä ehdotetussa 65, 66 ja 72 §:ssä säädetään kullanhuhdontaluvan voimassaolon jatkamisesta. Valtaajalla olisi siten mahdollisuus saada lupa toiminnan jatkamiseen sen mukaan kuin uudessa kaivoslaissa säädetään sekä hyötyä muun muassa ehdotetusta malminetsintäluvan kokonaisuvoimassaolon pidentämisestä ja kullanhuhdontaluvan voimassaolon enimmäisrajoitusten poistamisesta.

Ehdotettujen valtausoikeuksia koskevien 179 ja 180 §:n siirtymäsäännösten tarkoituksena on sovittaa yhteen keskeiset yleiset ja yksityiset edut, varmistaa ympäristöperusoikeuden kannalta välttämättömien velvoitteiden noudattaminen ottaen huomioon esimerkiksi uusiutumattomien luonnonvarojen kestävän käytön periaate ja ympäristön-, luonnon- ja maisemansuojelulliset perusteet sekä varmistaa kumottavan lain ja uuden kaivoslain nojalla malminetsintää ja kullanhuhdonta harjoittavien yhdenvertainen kohtelu. Perustuslain 6 §:n 1 momentin yhdenvertaisuussäännöksen voidaan katsoa edellyttävän, että yksinomaan sillä seikalla, että malminetsintä tai kullanhuhdonta aloitetaan eri ajankohtana, ei voida perustella samanlaista toimintaan harjoittavien huomattavasti toisistaan poikkeavia velvollisuuksia ja oikeuksia. Yhdenvertaisuusargumentti koskee myös haitankärsijöitä, joiden suoja ja oikeusturva eivät voi vaihdella yksinomaan toiminnan aloittamisajankohdan mukaan. Siirtymäsäännöksillä ei puututa valtausoikeuden ytimeen

eikä edellytyksiä malminetsinnän tai kullanhuhdonnan harjoittamiseen heikennetä. Kyse on lähinnä täydentävistä ilmoitus-, selvitys- ja jälkihoitovelvollisuuksista. Ottaen lisäksi huomioon siirtymäaika on ehdotettuja 179 ja 180 §:iä pidettävä hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisina.

Ehdotetun 181 §:n nojalla aiemmin myönnetyt kaivospiirimääräykset ja kaivosoikeudet jäisivät voimaan. Kaivospiirimääräyksen perusteella suoritettavaan kaivospiiritoimitukseen sovellettaisiin kumottavan lain 27—38 §:ää. Kaivosoikeuden haltijan olisi edelleen velvollinen suorittamaan kumottavan lain 44 §:ään perustuvan kaivospiirimaksun ja 45 §:ään perustuvan louhimismaksun sekä kumottavan lain 73 §:ssä tarkoitettujen kaivosoikeuksien osalta vuoden 1943 kaivoslain 48—53 §:ään perustuvan puolustusmaksun ja 57 §:ään perustuvan louhimismaksun. Korvausten tasoa kuitenkin tarkistettaisiin. Kaivospiiristä ja sen apualueesta olisi voimassa, mitä kumottavan lain 22 §:ssä säädetään, ja vuoden 1943 kaivoslain nojalla määräytyistä kaivospiireistä, mitä mainitun lain 20 §:n 2 momentissa, ja niiden ulkopuolisesta alueesta, mitä 32 §:n 2 momentissa säädetään.

Ehdotetussa 181 §:n 1 ja 2 momentissa säädettäisiin louhimismaksun tarkistamisesta. Säännös olisi nykyistä täsmällisempi ja korvaisi kaivosasetuksen 20 §:ssä säädetyn menettelyn (vuoden 1943 kaivoslain 57 §:n 2 momentissa säädetyn menettelyn), jonka nojalla maanomistaja ja kaivosoikeuden haltija ovat voineet hakea louhimismaksun tarkistamista ministeriöltä. Kaivosoikeuden haltijan tulisi edelleen maksaa kumottavan lain mukaista kaivospiirimaksua sekä kaivospiiriin että sen apualueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille. Koska kumottavan lain mukaisen louhimismaksun tarkistamisen edellytyksenä olisi nykyiseen tapaan kaivosmineraalien taloudelliseen arvoon vaikuttavien perusteiden oleellinen muutos ja kaivosviranomaisen olisi harkinnassa lisäksi otettava huomioon mainitut perusteet ja asianosaisten asiassa tekemä sopimus, ehdotettuja säännöksiä ei ole pidettävä perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuuden suojan yleislausekkeen kannalta ongelmallisina.

Ehdotetun 181 §:n 3 momentin nojalla kaivostoimintaan sovellettaisiin vastaavasti eh-

dotettua 6, 17, 18, 97, 101, 108—120, 133—151, 171, 172 ja 174 §:ää. Ehdotetun 6 §:n mukaiset yleiset periaatteet eivät vaikuttaisi kaivosoikeuksien sisältöön. Ehdotetussa 17 ja 18 §:ssä säädetty oikeudet ja velvollisuudet vastaavat olennaisilta osin kaivosoikeuden haltijalle nykyisin säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, eikä niistä voida katsoa seuraavan mainittavia rajoituksia kaivosoikeuden nojalla tapahtuvan toiminnan sisältöön. Ehdotetussa 97 §:ssä säädetty korvauksia koskeva menettely kanavoisi kaikki kaivostoimintaan liittyvät korvausasiat kaivostoimitukseen. Ehdotettu 101 §:n sivutuotekorvausta koskeva säännös liittyy kaivosoikeuden haltijan 17 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen oikeuteen. Ehdotetun 108 §:n mukainen vakuus olisi uusi velvollisuus, jota on pidettävä välttämättömänä kaivostoiminnan lopetus- ja jälkitoimenpiteitä koskevien yleisen turvallisuuteen liittyvien ja ympäristöllisten velvoitteiden kannalta. Vakuus olisi asetettava vasta siirtymäajan kuluttua. Kaivosturvallisuutta koskevat velvollisuudet tarkentuisivat nykyiseen verrattuna. Ehdotetun 112—120, 133—141, 171 ja 172 §:n nojalla kaivosturvallisuuteen liittyvistä velvollisuuksista säädettäisiin lain tasolla nykyistä täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin. Kaivosturvallisuus edellyttäisi kaivostoiminnan harjoittajalta turvallisuusjohtamisjärjestelmää, mutta kaivosturvallisuuteen liittyviä yksityiskohtaisia teknisluonteisia säännöksiä olisi tarkoitus antaa nykyistä vähemmän. Kaivosturvallisuutta koskevien vaatimusten kehittymisen ei voida katsoa seuraavan olennaisia muutoksia kaivosoikeuden sisältöön. Kaivosoikeuden haltijan olisi siirtymäajan jälkeen annettava selvitys siitä, miten kaivosturvallisuutta koskevat vaatimukset on otettu huomioon. Kaivosviranomaisen olisi siirtymäajan jälkeen velvollinen antamaan kaivosoikeuden haltijalle yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset noudattaen vastaavasti, mitä ehdotetussa 52 §:n 3 momentissa ja 125 §:ssä säädetään, sekä määrättävä määräysten tarkistusväli, joka voi olla enintään kymmenen vuotta. Määräykset tai niitä koskevat muutokset eivät saisi sanottavasti vähentää kaivosoikeudesta saatavaa hyötyä, ellei se ole kaivosturvallisuuden tai tärkeän yleisen edun kannalta välttämätöntä. Ehdote-

tun 142—151 §:n nojalla kaivostoiminnan lopetus- ja jälkitoimenpiteitä koskevat velvollisuudet olisivat jonkin verran nykyistä laajemmat. Uudet lopetus- ja jälkihoitovelvollisuudet liittyvät keskeisiltä osin velvollisuuteen huolehtia kaivosalueen kunnostamisesta, siistimisestä ja maisemoinnista sekä seurannasta. Uudet velvollisuudet koskisivat vain sellaisia kohteita, joissa kaivosoikeuden haltija ei ole luopunut oikeudestaan tai sitä ei ole julistettu menetetyksi ennen uuden kaivoslain voimaantuloa. Kumottavan lain 54 §:ään perustuvat kaivosoikeuksien panttaukset jäisivät voimaan, minkä lisäksi oikeudenhaltijat voisivat myös pantata kumottavan lain nojalla myönnetyt kaivosoikeudet noudattaen vastaavasti, mitä ehdotetussa 174 §:ssä säädetään.

Ehdotetun 182 §:n nojalla kaivosoikeuden raukeamiseen, muuttamiseen, peruuttamiseen ja siirtoon sovellettaisiin, mitä ehdotetussa 68—70 ja 72—74 §:ssä säädetään kaivoslavan raukeamisesta, muuttamisesta, peruuttamisesta ja siirrosta. Jos kaivosviranomaisen lykkäisi kaivosoikeuden raukeamista 68 §:n 3 momentin nojalla, olisi lisäksi 100 §:n 3 momentin mukaisesti maksettava kaivospiirimaksua korotettuna. Ehdotettu 68 §:n kaivosoikeuden raukeamista koskeva säännös vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 50 §:ssä säädettyjä periaatteita, mutta siirtymäsäännöksen nojalla raukeaminen ei edellyttäisi enää lisäksi erillistä viranomaisen kehotusta ryhtyä kaivostyöhön. Kumottavan lain 78 §:n 1 momentin nojalla kumottavan lain 50 §:ää sovelletaan myös vuoden 1943 kaivoslain nojalla myönnettyihin kaivosoikeuksiin. Kaivosoikeuden muuttamisen ja peruuttamisen edellytykset ehdotetun 69 ja 70 §:n nojalla olisivat laajemmat kuin kumottavassa laissa. Keskeisenä tavoitteena on turvata yleisten ja yksityisten etujen kannalta välttämättömien seikkojen huomioon ottaminen. Kaivosoikeuden siirtoa koskeva sääntely vastaisi keskeisiltä osin nykytilaa. Ehdotettua 182 §:n 1 momentin siirtymäsäännöstä ei oikeuksien pysyvyyteen liittyvien perusteltujen odotusten kannalta ole pidettävä ongelmallisena.

Ehdotetun 182 §:n 2 momentin nojalla kullanhuuhtontaa koskevat kaivosoikeudet raukeaisivat siirtymäajan kuluttua lain voimaan-

tulosta. Siirtymäsäännöstä on arvioitava erityisesti perustuslain 15 §:n omaisuudensuojasäännöksen, 18 §:n elinkeinovapaussäännöksen ja 20 §:n ympäristöperusoikeussäännöksen kannalta, mutta myös 6 §:n yhdenvertaisuussäännös ja 17 §:n 3 momentin saamelaisen oikeuksia alkuperäiskansana koskeva säännös ovat merkityksellisiä. Mahdollisimman hyvä tasapainotilanne eri perusoikeusintressien kesken edellyttää, että mainitut kaivosoikeudet raukeaisivat siirtymäajan kuluttua.

Kullanhuuhtontaa koskevat kaivosoikeudet, siltä osin kuin niillä on varallisuusarvoa, kuuluvat perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan piiriin. Siltä osin kuin kyseiset oikeudet liittyvät yksilöiden toimeentulon hankkimiseen, ne voivat kuulua myös perustuslain 18 §:ssä turvatuun elinkeinon ja ammatinvalinnan vapautta turvaavan perusoikeuden suojan piiriin. Perustuslain 15 ja 18 §:n voidaan katsoa suojaavan kullanhuuhtontaa koskevia hyödyntämisoikeuksia lähinnä siinä laajuudessa ja niiden tarkoituserien suhteen, joihin nämä oikeudet on lainsäädännön perusteella myönnetty. Luottamuksensuojaperiaatteen kannalta asiaa arvioitaessa on merkityksellistä, että toisaalta kaivosoikeuteen perustuva koneellinen kullanhuuhtonta on muuttunut merkittävästi voimaperäisemmäksi erityisesti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana ja että sitä on toisaalta jatkuvasti muun muassa lainsäädännöllä 1990-luvun alusta lähtien pyritty merkittävästi rajoittamaan. Luottamuksensuojaperiaatteen kannalta on myös merkitystä sillä, että kaivosoikeudet eivät olleet kumottavan lain nojalla lähtökohtaisesti tarkoitettu kullanhuuhtontaan, ja kumottavaa lakia tarkennettiin tältä osin vuonna 1997 siten, että kaivosoikeuksia ei enää ollut mahdollista myöntää kullanhuuhtontaa varten.

Kullanhuuhtontaa koskevien kaivosoikeuksien lakkauttaminen on tarpeen erityisesti ympäristöperusoikeuden ja muiden painavien julkisten etujen toteuttamiseen tähtäävien tavoitteiden, etenkin Lemmenjoen kansallispuistoa koskevien perustamistavoitteiden kannalta. Perustuslakivaliokunta on todennut ympäristöperusoikeutta koskevan perustuslain 20 §:n 1 momentin säännöksen taustalla olevan ajatus siitä, että sääntelyyn liittyvä eri-

tyisen vahvasti luonnon itseisarvon ja tulevien sukupolvien oikeuksien ulottuvuus (PeVM 25/1994 vp ja PeVL 14/2004 vp). Lisäksi sääntelyn hyväksyttävyyttä on arvioitava ottaen huomioon saamelaiden oikeus alkuperäiskansana ja eri oikeudenhaltijaryhmien yhdenvertaisen kohtelun edistäminen sekä osin myös muuhun elinkeinon harjoittamisen oikeuteen liittyvät näkökohdat. Sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyteen liittyviä ympäristöllisiä ja muita perusteita on tarkemmin selostettu ehdotetun 182 §:n perusteluissa.

Kullanhuuhtontaa koskevien kaivosoikeuksien raukeamista koskevaa säännöstä voidaan pitää suhteellisuusvaatimuksen mukaisena. Koneellista tai muuta kullanhuuhtontaa ei ole pidettävä kaivostoimintana, eikä kyse ole kallioperässä olevan esiintymän hyödyntämisestä, vaan maamassojen käsittelystä. Oikeuksiin puututaan siinä laajuudessa, mikä on välttämätöntä sääntelyn tavoitteen kannalta, eikä tavoitteen saavuttamista muulla tavoin ole pidettävä mahdollisena. Kullanhuuhtontaa koskevien kaivosoikeuksien haltijoilla olisi kahdeksan vuotta aikaa lain voimaantulosta sopeutua muutoksiin ja hakea kullanhuuhtontalupa vastaavalle alueelle. Kullanhuuhtonnan jatkaminen siirtymäajan jälkeen olisi siten mahdollista, mutta asiaa arvioitaisiin kokonaisuudessaan samoin kuin muita kullanhuuhtontalupahakemuksia ja noudattaen, mitä voimassa olevassa oikeusnormistossa säädetään. Kullanhuuhtontalupa mahdollistaisi toiminnan jatkumisen vastaavassa laajuudessa kuin kaivosoikeus niillä Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevilla kaivospiireillä, joilla koneellinen kullanhuuhtonta ei nykyisinkään ole sallittu. Tämä on tilanne kahdestakymmenestä neljästä Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevasta kaivospiiristä neljällä, minkä lisäksi koneellinen kullanhuuhtonta on sallittu osittain kuudella kaivospiirillä. Kullanhuuhtontalupa mahdollistaisi myös toiminnan jatkumisen nykyisessä laajuudessa Ivalojoella sijaitsevalla kahdella kaivospiirillä ja osin Urho Kekkosen kansallispuistossa sijaitsevalla kaivospiirillä.

Ehdotettua kahdeksan vuoden siirtymäaikaa on oikeudenhaltijoiden kannalta pidettävä riittävänä (vrt. PeVL 31/2006 vp). Lisäksi

voidaan katsoa, että oikeudenhaltijoiden olisi tullut ottaa huomioon 1980-luvun lopun jälkeen tapahtunut lainsäädännöllinen ja muu kehitys sekä ennakoita, että ennen huhtikuun 10 päivää 1991 saavutettuja oikeuksia on välttämätöntä rajoittaa vastaamaan, mitä voimassa olevassa lainsäädännössä säädetään.

Kohtuullisuusvaatimuksen kannalta on arvioitava, edellyttääkö kullanhuuhtontaa koskevien kaivosoikeuksien raukeaminen mahdollisten taloudellisten menetysten korvaamista oikeudenhaltijoille. Täyden korvauksen vaatimus perustuslain 15 §:n 2 momentin nojalla tulee arvioitavaksi lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa oikeudenmenetyksen vaikutukset oikeudenhaltijan näkökulmasta rinnastuvat omaisuuden pakkolunastukseen. Tätä lievemmissä tilanteissa asiaa on arvioitava perustuslain 15 §:n 1 momentin yleislausekkeen valossa, jolloin kohtuullisuusvaatimuksen täyttämiseen voi riittää alemmankin tasoisen korvaus. Esityksen mukaan oikeudenhaltijoilla olisi etuoikeus kullanhuuhtontalupa vastaavalle alueelle, minkä vuoksi kyseessä ei voida katsoa olevan pakkolunastukseen rinnastettavasta tilanteesta. Kaivospiirin alueet ja maaperässä oleva irtokulta kuuluvat valtiolle, joten valtiolla ei ole korvausvelvollisuutta niihin liittyen. Perusteita ei myöskään ole sille, että korvausta maksettaisiin hyödyntämisoikeudesta, koska oikeus hyödyntämiseen voisi jatkua, mutta perustuisi kullanhuuhtontalupa. Perusteita ei lisäksi ole sille, että kaivospiirien alueella sijaitsevista rakennuksista maksettaisiin korvaus, koska rakennukset voivat pysyä alueella kullanhuuhtontaluvan nojalla, jos rakentamista koskevat lakisääteiset edellytykset täyttyvät. Perusteita ei ole sillekään, että maanrakennusinvestoinneista maksettaisiin korvaus, koska kyse on jatkuvasti tapahtuvasta, toiminnan luonteeseen kuuluvasta operatiivisesta työstä eikä pitkäaikaisista investoinneista. Mahdolliset tosiasialliset rajoitukset lähinnä koneellisen kullanhuuhtonnan osalta eivät perustuisi uuteen kaivoslakiin, vaan ensi sijassa luonnon- ja ympäristönsuojelulainsäädännön soveltamiseen. Kone- ja laiteinvestoinnit eivät kävisi kokonaan hyödyttömiksi, koska koneellista kullanhuuhtontaa on mahdollista jatkaa osalla perinteisistä kulta-

alueista (esimerkiksi Ivalojoella) ja muualla valtion omistamalla alueella, jossa sitä ei nimenomaisesti ole kielletty. Siirtymäajassa on otettu huomioon lisäksi mahdollisuus kuolettaa tehtyjä investointeja ja, siltä osin kuin kyse on elinkeinotoiminnasta, sopeutua muutokseen. Mahdollisuutta vaatia korvauksia rajoittaa myös olennaisella tavalla perustuslain 20 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan kaikilla on vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä. Oikeutta korvaukseen ei voitaisi pitää perusteltuna sen vuoksi, että siirtymäsäännöksen tarkoituksena on estää korvaamattomat ja pysyvät luonto- ja ympäristövauriot kansallispuistossa sekä tällaisen alueen perustamistavoitteiden kanssa olennaisesti ristiriidassa oleva toiminta. Kaivosoikeuden nojalla koneellista kullanhuuhtontaa harjoittavilla ei myöskään ole ollut perusteita olettaa tilanteen pysyvän muuttumattomana ja mahdollistavan jatkuvasti voimaperäisemmän toiminnan. Koneellista kullanhuuhtontaa harjoittavien olisi pitänyt ottaa huomioon, että etenkin sellaisiin kone- ja laiteinvestointeihin liittyy huomattavia riskejä, joiden tavoitteena on ollut koneellisen kullanhuuhtonnan tehokkuus ja maamassojen käsittelyn maksimointi ottamatta huomioon kansallispuiston perustamistavoitteita tai kumottavan lain 47 §:ssä säädettyä rajoitusta.

Kullanhuuhtontaa koskevien kaivosoikeuksien raukeamista koskevan sääntelyn voidaan katsoa täyttävän perustuslain yleiset rajoittamisedellytykset. Ehdotettua 182 §:n 2 momentin siirtymäsäännöstä on pidettävä tarkkarajaisena ja riittävän täsmällisenä. Rajoitusta voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimana. Rajoituksen ei voida katsoa ulottuvan omaisuuden suojan tai elinkeinovapauden taikka muun perusoikeuden ytimeen. Rajoitusta on pidettävä välttämättömänä tavoitteen saavuttamiseksi sekä muun muassa siirtymäajan pituus huomioon ottaen laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoitusten taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon. Oikeudenhaltijoiden oikeusturvaa on pidettävä riittävänä, koska oikeudenhaltijoilla olisi etuoikeus uuden kaivoslain mukaiseen kullan-

huuhdentalupaan vastaavalle alueelle ja lupapäätökseen on mahdollista hakea muutosta valittamalla.

Ehdotettujen kaivosoikeuksia koskevien 181 ja 182 §:n siirtymäsäännösten tarkoituksena on sovittaa yhteen keskeiset yleiset ja yksityiset edut, varmistaa turvallisuuden ja ympäristöperusoikeuden kannalta välttämättömien velvoitteiden noudattaminen ottaen huomioon esimerkiksi uusiutumattomien luonnonvarojen kestävän käytön periaate ja ympäristön-, luonnon- ja maisemansuojelulliset perusteet sekä varmistaa kumottavan lain ja uuden kaivoslain nojalla kaivostoimintaa ja kullanhuuhtontaa harjoittavien yhdenvertainen kohtelu. Perustuslain 6 §:n 1 momentin yhdenvertaisuussäännöksen voidaan katsoa edellyttävän, että yksinomaan sillä seikalla, että kaivostoimintaa tai kullanhuuhtontaa aloitetaan eri ajankohtana, ei voida perustella samanlaista toimintaan harjoittavien huomattavasti toisistaan poikkeavia velvollisuuksia ja oikeuksia. Yhdenvertaisuusargumentti koskee myös haitankärsijöitä, joiden suoja ja oikeusturva eivät voi vaihdella yksinomaan toiminnan aloittamisajankohdan mukaan. Siirtymäsäännöksillä ei puututa kaivosoikeuden ytimeen eikä edellytyksiä kaivostoiminnan harjoittamiseen olennaisesti heikennetä. Keskeisimmät muutokset koskevat kaivostoiminnan lopetus- ja jälkitoimenpidevelvoitteita sekä niihin liittyvää vakuusvaatimusta. Näitä velvoitteita on turvallisuus- ja ympäristösyistä pidettävä välttämättömänä. Kullanhuuhtontaa ei kumottavan lain ja uuden kaivoslain nojalla ole pidettävä kaivostoimintana. Kullanhuuhtontaa koskevien kaivosoikeuksien rauettua toimintaa olisi mahdollista jatkaa kullanhuuhtontaluvan nojalla, ja luvan mukaisten oikeuksien laajuus perustuisi voimassa olevaan oikeusnormistoon, jota sovellettaisiin yhdenmukaisesti kaikkiin kullanhuuhtojiin. Ottaen lisäksi huomioon siirtymäajat on ehdotettuja 181 ja 182 §:iä pidettävä hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisina.

Ehdotetun 183 §:n nojalla kumottavaan lakiin perustuvan varausilmoituksen antama etuoikeus pysyisi nykyistä vastaavana. Ehdotetun 184 §:n nojalla kumottavaan lakiin perustuvan valtausoikeuden antama etuoikeus pysyisi nykyistä vastaavana. Jos varauksen

perusteella haetaan malminetsintälupaa tai valtausoikeuden nojalla kaivoslupaa sen jälkeen kun uusi kaivoslaki on tullut voimaan, sovellettaisiin, mitä uudessa kaivoslaissa säädetään lupahakemuksesta, lupamenettelystä, lupaharkinnasta sekä lupapäätöksestä ja sen voimassaolosta. Kumottavassa laissa tarkoitettulla valtaajalla ja uudessa kaivoslaissa tarkoitettulla malminetsintäluvan haltijalla olisi yhdenmukaisin perustein etuoikeus esiintymän hyödyntämistä edellyttävään kaivoslupaan. Kaivoslainsäädännön perinteen valossa on ilmeistä, että valtausoikeus perustaa haltijalleen perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua omaisuuden suojan piiriin kuuluvia varallisuusarvoisia oikeuksia. Tämän ei kuitenkaan voida katsoa tarkoittavan, että oikeus kaivostoimintaan määräytyisi valtausoikeuden myöntämisen ajankohtana voimassa olevan oikeusnormiston mukaisesti. Valtausoikeuksia myönnettäessä lähtökohdalla on kumottavan lain nojalla, että mahdollinen hakemus kaivospiirimääräystä varten käsitellään ja ratkaistaan erikseen, eikä kaivospiirimääräykseen liittyviä näkökohtia esimerkiksi maanomistajan tai muiden alueiden käyttötarpeiden kannalta arvioida valtausoikeuksia koskevassa harkinnassa. Kumottavan lain mukaisten kaivospiirimääräyksiä ja kaivosoikeuksia koskevien säännösten perustuslainmukaisuutta ei myöskään ole arvioitu. Ehdotetussa 184 §:n siirtymäsäännöksessä on otettu huomioon erilaiset yleiset ja yksityiset edut sekä pyritty sovittamaan valtaajien oikeudet mahdollisimman hyvin yhteen muiden intressien kanssa. Sääntelyn taustalla voidaan katsoa olevan hyväksyttävä syy. Sääntelyä on myös pidettävä oikeasuhtaisena tavoitteisiin nähden sekä riittävän täsmällisenä. Koska kaivoslupaa hakevalla valtaajalla olisi ehdotetun 165 §:n nojalla oikeus saattaa kaivoslupapäätös ja hallintolainkäyttölain 6 §:n nojalla kaivosaluelunastuslupaa koskeva päätös riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi, on ehdotuksia pidettävä oikeusturvan kannalta riittävinä. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuuden suojan yleislausekkeen kannalta hyväksyttävänä.

Ehdotetun 185 §:n nojalla kumottavaan lakiin perustuva varaus, valtausoikeus ja kaivosoikeus sekä kumottavan lain 73 §:ssä tar-

koitettu kaivosoikeus rinnastettaisiin lupaharkinnassa uudessa kaivoslaissa tarkoitettuun varausilmoitukseen ja siitä annettavaan varauspäätökseen, malminetsintälupaan, kullanhuuhtontalupaan ja kaivoslupaan perustuvaan esteeseen. Säännöksellä turvattaisiin voimassa oleviin varauksiin, valtausoikeuksiin ja kaivosoikeuksiin perustuvat etu- ja muut oikeudet. Ehdotetun 186 §:n nojalla valvontaa ja hallintopakkoa koskevia säännöksiä sovellettaisiin kumottavan lain nojalla annetun valtausoikeuden ja kaivosoikeuden sekä kumottavan lain 73 §:ssä tarkoitettua kaivosoikeuden nojalla tapahtuvaan toimintaan. Säännöksellä saatettaisiin kumottavan lain nojalla ja uuden kaivoslain nojalla toimintaa harjoittavat yhdenvertaiseen asemaan. Ehdotettua 185 ja 186 §:ää ei voida pitää ongelmallisena perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuuden suojan yleislausekkeen kannalta.

4.3 Elinkeinovapaus

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, josta poikkeaminen säätämällä toiminta luvanvaraiseksi on mahdollista lailla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävistä syistä. Sääntelyn on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomais toiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan tai tarkoituksemukaisuusharkinnan mukaisesti (PevL 66/2002 vp, 67/2002 vp, 16/2003 vp, 33/2005 vp, 8/2006 vp, 16/2007 vp ja 15/2008 vp). Lisäksi viranomaisen toimivaltan liittää toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (PeVL 19/2002 vp ja 67/2002 vp).

Malminetsinnän luvanvaraisuudesta säädetään ehdotetussa 9 §:ssä, kaivostoiminnan luvanvaraisuudesta ehdotetussa 16 §:ssä, kai-

voksen rakentamiseen ja tuotannolliseen toimintaan vaadittavasta kaivosturvallisuusluvasta ehdotetussa 121 §:ssä sekä kullanhuhdonnan luvanvaraisuudesta ehdotetussa 22 §:ssä. Ehdotettuja etsintätyötä koskevia 7 ja 8 §:iä ei ole asiallisesti pidettävä luvanvaraisuuteen rinnastettavana sääntelynä, eikä niitä sen vuoksi ole tarpeen arvioida samoin perustein kuin luvanvaraisuuden hyväksyttävyyttä (vrt. PeVL 9/2005 vp ja 14/2004 vp). Ehdotetun 32 §:n 3 momentin nojalla varausilmoitus antaa etuoikeuden alueeseen ja rajoittaa siten kilpailijoiden mahdollisuutta saada malminetsintälupa vastaavalle alueelle. Varausjärjestelmän tarkoituksena on luoda edellytykset malminetsintäluvan huolellista valmistelua varten ja ehkäistä tarpeettoman suuret malminetsintäalueet, eikä siihen liittyvää sääntelyä ole asiallisesti pidettävä luvanvaraisuuteen rinnastettavana sääntelynä.

Uuden kaivoslain tavoite on ehdotetun 1 §:n mukaan edistää kaivostoimintaa ja järjestää sen edellyttämä alueiden käyttö ja malminetsintä kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Luvanvaraisuuden perusteena on lakiehdotuksen tavoitesäännöksen mukaisesti sovittaa malminetsintä ja kaivostoiminta sekä kullanhuhdonta yhteen muiden perusoikeuksien (erityisesti omaisuuden suoja, elinkeinonvapaus, ympäristöperusoikeus, kansalaisvaikuttaminen ja osallistuminen sekä saamelaisalueita koskevat näkökohdat) ja muuhun lainsäädäntöön perustuvien vaatimusten (esimerkiksi luonnonsuojelulaki, ympäristönsuojelulaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, työturvallisuuslaki) kanssa, varmistaa kuntien vaikuttamismahdollisuudet ja kaivosten turvallisuus sekä ehkäistä lakiin perustuvasta toiminnasta aiheutuvat vahingot ja haitat. Tavoitteet edellyttävät myös, että malminetsintää luvan nojalla harjoittavien, kaivostoiminnan harjoittajien ja kullanhuuhtojien asema suhteessa kilpaileviin toimijoihin järjestetään riittävän täsmällisin ja tarkkarajaisin säännöksin. Luvanvaraisuuden perusteita voidaan perusoikeusjärjestelmän kannalta pitää hyväksyttävänä.

Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdontalupaa koskevasta hakemuksesta säädetään ehdotetussa 34 §:ssä ja kaivosturvallisuuslupaa koskevasta hakemuksesta 122 §:ssä. Säännöksissä korostetaan luvan-

hakijan velvollisuutta huolella laatia hakemus. Hallintolain nojalla hakijalle olisi kuitenkin varattava tilaisuus täydentää lupahakemusta. Lupaharkinnasta säädettäisiin ehdotetussa 45—48, 50—52 ja 54 §:ssä sekä kaivosturvallisuusluvalla osalta ehdotetussa 124 ja 125 §:ssä. Luvan voimassaoloa koskevasta harkinnasta säädettäisiin ehdotetussa 60—65 §:ssä ja kaivosturvallisuusluvalla osalta ehdotetussa 127 ja 128 §:ssä, joita täydentävät ehdotettu 72 ja 132 §. Kaivosviranomaisen oikeudesta antaa kieltoja ja määräyksiä rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi säädettäisiin ehdotetussa 156 ja 157 §:ssä. Säännösehdoituksia voidaan pitää riittävän täsmällisinä ja tarkkarajaisina. Lupaharkintaa on pidettävä oikeusharkintana.

Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellistä on, että ehdotettu lupajärjestelmä ja erityisesti luvan saannin ehdot mahdollistavat erilaisten etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien yhteensovittamisen ja takaavat toiminnassa tarpeellisen lain säännösten noudattamisen ennakkollisen valvonnan sekä siten muita tapoja tehokkaammin lain tavoitteiden toteutumisen (PeVL 31/2006 vp). Lupaharkintaa ja luvan voimassaoloon liittyvää harkintaa on viranomaistoiminnan ennustettavuuden kannalta pidettävä riittävän yksiselitteisinä ja sidottuna; samoin viranomaisen valvontavelvollisuuteen liittyvää oikeutta kieltoihin ja määräyksiin. Elinkeinonharjoittajan korostunutta selvitysvelvollisuutta voidaan pitää perusteltuna, koska lupa-asian viireille tulo perustuu sen elinkeinonharjoittajan aloitteeseen, joka hyötyy luvan myöntämisestä ja joka toimii kilpailutilanteessa toisten saman esiintymän hyödyntämisoikeutta tavoittelevien kanssa. Malminetsintälupaa koskevan sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on otettava huomioon myös, että malminetsintää on mahdollista tehdä ilman sanottua lupaa, jos asiasta sovitaan kiinteistön omistajan kanssa tai kyse on ehdotetussa 7 §:ssä tarkoitettusta etsintätyöstä. Malminetsintään vaadittaisiin lupa vain ehdotetun 9 §:n 2 momentin tilanteissa.

Luvanhaltija voi saada perustuslainsuojaa oikeusasemalleen ja tekemilleen investoinneille lähinnä perustuslain 15 ja 18 §:n yhteisvaikutuksen nojalla. Luvan voimassaoloa, raukeamista, muuttamista, peruuttamista ja

siirtoa on tarkasteltu edellä lähtökohtana kaivoslain nojalla annettuihin lupiin liittyvä omaisuuden suoja.

Ehdotettujen luvanvaraisuutta koskevien 9, 16 ja 22 §:n, lupahakemusta koskevien 34 ja 122 §:n, lupaharkintaa ja luvan voimassaolon harkintaa koskevien 45—48, 50—52, 54, 60—65, 72, 124, 125, 127, 128 ja 132 §:n sekä kieltoja ja määräyksiä koskevien 156 ja 157 §:n voidaan arvioida täyttävän sääntelyn oikeasuhtaisuudelle asetetut vaatimukset. Koska luvanhaltijalla olisi ehdotetun 165 §:n nojalla oikeus saattaa viranomaisen lupapäätös ja hallintolainkäyttölain 6 §:n nojalla muu päätös riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi, on ehdotuksia pidettävä myös oikeusturvan kannalta riittävinä.

4.4 Ympäristöperusoikeus sekä kansalaisvaikuttaminen ja osallistuminen

Perustuslain 20 §:n 1 momentin ympäristöperusoikeussäännöksen mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännöksessä tarkoitettu vastuu kattaa säännöksen perustelujen mukaan elollisen luonnon (eliöt, kasvit), elottoman luonnonympäristön (maa- ja kallioperä) sekä ihmistoiminnan tuloksena syntyneen kulttuuriympäristön (rakennukset, maisemat). Vastuu kattaa sekä aktiivisen tekemisen että passiivisen pidättäytymisen ympäristön vahingoittamisesta.

Ympäristöperusoikeussäännös sisältää eräänlaisen läpäisyperiaatteen lähtökohdan. Säännöksen ilmaisemat ympäristöarvot tulee ottaa huomioon kaikessa ympäristöllisesti merkityksellisessä lainsäädännössä ja lainkäytössä. Yleisellä tasolla säännöksen voidaan katsoa edellyttävän, että uudella kaivoslailla turvataan se, että kaivostoimintaa ja muuta lain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa ei harjoiteta luonnon monimuotoisuutta, ympäristöä tai kulttuuriperintöä vaarantavalla tavalla. Lisäksi säännösehdoitusten tulee perustua luonnonvarojen käytön ja suojelun periaatteille. Uuden kaivoslain tarkoituksena on ehdotetun 1 §:n nojalla säätää asioista yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla ottaen muun muassa huomioon toiminnan vaikutukset ympäristöön ja

maankäyttöön sekä luonnonvarojen säästävä käyttö.

Voimassa olevan luonnonsuojelusääntelyn keskeinen lähtökohta on luonnonsuojelun sisällyttäminen läpäisyperiaatteena kaikkiin ympäristönkäyttö- ja luonnonvarataloudellisiin toimintoihin ja niitä koskevaan sääntelyyn. Ehdotetussa 3 §:ssä olisi yleinen viittaus luonnonsuojelulakiin, vesilakiin sekä muuhun keskeiseen lähinnä ympäristöä ja maankäyttöä koskevaan lainsäädäntöön. Lupaviranomainen soveltaisi luonnonsuojelulakia sekä vesilain 1 luvun 15 a ja 17 a §:ään perustuvaa vesiluontotyypin suojelua koskevia säännöksiä lupa-asiaa ratkaistaessa, millä varmistettaisiin luonnonsuojelusääntelyn huomioon ottaminen lupaharkinnassa. Malminetsinnässä, kaivostoiminnassa, kullanhuhdonnassa ja muussa kaivoslain mukaisessa toiminnassa tulee noudattaa, mitä luonnonsuojelulaisissa, ympäristönsuojelulaisissa, vesilaisissa ja muualla laissa säädetään. Lisäksi ehdotetun 11 §:n nojalla maisema- ja luontoarvot tulisivat huomioon otetuiksi malminetsintälupaan perustuvassa toiminnassa ja vastaavasti 24 §:n nojalla kullanhuhdontalupaan perustuvassa toiminnassa. Ehdotetun 18 §:n nojalla kaivostoiminnan harjoittajan olisi huolehdittava muun muassa siitä, että toiminnasta ei aiheudu huomattavaa haittaa yleiselle edulle (esimerkiksi ympäristölle). Ehdotettujen 15, 29 ja 143 §:n nojalla luvanvalvoja olisi velvollinen huolehtimaan jälkitoimenpiteistä ja muun muassa kyseisen malminetsintäalueen, kaivosalueen tai kullanhuhdonta-alueen kunnostamisesta ja siistimisestä. Kaivoslupaa koskevassa harkinnassa olisi 47 ja 48 §:n nojalla lähtökohtana kokonaisvaltainen tarkastelu. Säännösehdoituksissa on otettu huomioon se, että kaivostoiminta käytännössä aina edellyttää ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan. Ehdotettujen 51, 52, 54, 125 ja 148 §:ien nojalla lupaviranomainen voi antaa yleisen tai yksityisen edun kannalta tarpeellisia tai välttämättömiä lupamääräyksiä muun muassa sen varmistamiseksi, että luvan mukaisesta toiminnasta ei aiheudu kaivoslaissa kiellettyä seurausta. Ehdotetuissa 179 ja 181 §:n siirtymäsäännöksissä asetettaisiin velvoitteita ja rajoituksia ennen lain voimaantuloa toimin-

tansa aloittaneille malminetsintä-, kaivos- ja kullanhuuhtontahankkeille.

Ehdotettuja säännöksiä voidaan pitää hyväksyttävänä ehdotettuun 1 §:n tavoitesäännökseen kirjatun kestäväen kehityksen periaatteen toteuttamiseksi muun ohella siitä syystä, että kyse on uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntämistä koskevasta sääntelystä. Ehdotetut säännökset ottaisivat tarvittavalla tavalla huomioon perustuslain 20 §:n 1 momentista ilmenevän tavoitteen.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Säännöksellä on läheinen yhteys perustuslain 2 §:n 2 momenttiin, jonka nojalla kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen, ja 14 §:n 3 momenttiin, jonka nojalla julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Terveellisen ympäristön vaatimusta on tulkittu laaja-alaisesti sisältäen muun muassa maisemalliset arvot. Perustuslain 20 §:n 2 momentin säännös sisältää sekä aineellisen että menettelyllisen tavoitteen. Säännöksen aineellinen tavoite on yhteydessä perustuslain 7 §:n 1 momenttiin. Säännöksen menettelyllinen tavoite on samoin yhteydessä useisiin perustuslain säännöksiin, esimerkiksi 2 §:n 2 momenttiin sekä 12—14 ja 21 §:ään.

Ehdotetussa 1 §:n tavoitesäännöksessä, yleisiä periaatteita määrittävässä 6 §:ssä, malminetsinnän, kaivostoiminnan ja kullanhuuhtonnan sisältövaatimuksia määrittelevissä 2—4 luvun säännöksissä, lupaharkinnan perusteita koskevassa 45 §:ssä sekä kaivosluvan myöntämisen esteitä koskevassa 48 §:ssä on otettu huomioon perustuslain 20 §:n 2 momentin vaatimus terveellisestä ympäristöstä. Terveys- ja ympäristövaatimuksia täydentää muu malminetsintää, kaivostoimintaa ja kullanhuuhtontaa sääntelevä lainsäädäntö, erityisesti ympäristönsuojelulaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki.

Ehdotetussa muistutuksia ja mielipiteitä koskevassa 39 §, lupahakemuksesta tiedottamista koskevassa 40 §:ssä, päätöksen sisältöä koskevassa 56 §:ssä, päätöksestä tiedot-

tamista koskevassa 58 §:ssä, vireillepano-oikeutta koskevassa 159 §:ssä ja valitusoikeutta koskevassa 165 §:ssä on otettu huomioon perustuslain 20 §:n 2 momentin menettelyllinen tavoite. Ydinenergialain 23 §:n ja 75 §:n 2 momentin muutosehdotuksessa on samoin otettu huomioon perustuslain 20 §:n 2 momentin menettelyllinen tavoite. Säännösehdoituksia osallistumisoikeuksien vahvistamiseksi voidaan perustella sillä, että osallistuminen on päämäärä itsessään. Toisaalta osallistumisoikeuksien vahvistamista voidaan perustella sisällöllisin perustein, välineenä parantaa ratkaisujen aineellista sisältöä. Ehdotettuja säännöksiä valmisteltaessa on otettu huomioon, että yksittäiseen kaivoshankkeeseen sovelletaan useita vuorovaikutusprosesseja, esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain kaavoitusta koskevaa menettelyä, ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annetun lain YVA-menettelyä ja ympäristönsuojelulain ympäristölupaan liittyvää menettelyä.

4.5 Oikeusturva

Uuden kaivoslain alaan kuuluvissa hallintomenettelyissä sovellettaisiin keskeisiltä osin hallintolakia. Ehdotettu lupahakemuksen käsittelyyn liittyviä muistutuksia ja mielipiteitä koskeva 39 §, lupahakemuksesta tiedottamista koskeva 40 ja 41 §, hakijan ja muiden asianosaisten kuulemista koskeva 42 §, päätöksen sisältöä koskeva 56 §, päätöksen antamista koskeva 57 §, päätöksestä tiedottamista koskeva 58 ja 59 § poikkeaisivat kuitenkin hallintolaissa säädetyistä. Lisäksi hallintolaista poikkeavia säännöksiä on muun muassa luvan siirtoon liittyen ehdotetussa 74 §:ssä, varauspäätökseen liittyen 75 §:ssä, kaivosturvallisuuslupaan liittyen 123 ja 126 §:ssä sekä kaivostoiminnan lopettamiseen liittyen 146 ja 147 §:ssä. Mainituissa pykälissä pyritään ottamaan paremmin huomioon kaivoslainsäädännön alaan kuuluville lupa- ja muille asioille tyypilliset laaja-alaiset asianosaistilanteet. Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa sekä kaivostoiminnan lopettamispäätöstä koskeva valitusoikeus olisi ehdotetun 165 §:n nojalla laajempi kuin hallintolainkäyttölain 6 §:n nojalla. Ehdotetussa 169 §:ssä ja 181 §:n

4 momentissa sekä ydinenergialain 23 §:n muutosehdotuksessa on vastaavasti otettu huomioon asianosaisten oikeusturva.

Erityisesti ehdotukseen sisältyvien elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyden arvioinnin kannalta oikeusturvaa koskevia säännöksiä on pidettävä merkityksellisenä. Ehdotettua sääntelyä on oikeusturvan osalta keskeisen perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta pidettävä riittävänä, ja samalla on otettu huomioon myös perustuslain 20 §:n 2 momentti.

Ehdotetun 188 §:n 1 momentin nojalla työ- ja elinkeinoministeriöstä kaivosviranomaiseen siirtyviin vireillä oleviin asioihin sovellettaisiin vastaavasti, mitä ehdotetussa 57, 58, 74, 75, 162, 165 ja 166 §:ssä säädetään. Kyseessä on päätöksen antamisessa ja siitä koskevasta tiedottamisesta noudatettavista menettelyistä sekä uuden kaivoslain mukaisten muutoksenhakusäännösten soveltamisesta vireillä oleviin asioihin. Mainituissa säännöksissä otetaan paremmin huomioon kumottavan lain soveltamiselle tyypilliset horisontaaliset asianosaissuhteet. Muutoksenhaku muuttuisi kaksiportaiseksi, kun kaivosviranomaisen päätöksestä olisi ensin valitettava hallinto-oikeuteen. Valitusaika olisi sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitusoikeus valtauskirjan antamista ja kaivospiirin määräämistä koskevasta päätöksestä olisi nykyistä useammalla taholla. Kumottavan lain 55 ja 68 § eivät tulisi sovellettavaksi. Ehdotetun 188 §:n 2 momentin nojalla kaivospiiritoimituksessa tehtyjen päätösten muutoksenhausta olisi voimassa vastaavasti, mitä lunastuslain 89—93 §:ssä säädetään, eikä kumottavan lain 66 ja 67 §:n erityissäännöksiä enää sovellettaisi. Ehdotettua 188 §:ää ei ole perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta pidettävä ongelmallisena, ja samalla on otettu huomioon myös perustuslain 20 §:n 2 momentti.

4.6 Saamelaisalueita koskevat erityiskysymykset

Saamelaisilla alkuperäiskansana on perustuslain 17 §:n 3 momentin perusteella oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Säännöksellä turvataan kielellisten oi-

keuksien ohella muun muassa sellaisten saamelaisien kulttuurimuotoon kuuluvien perinteisten elinkeinojen kuin poronhoidon, kalastuksen ja metsästyksen harjoittamista (HE 309/1993 vp, PeVL 29/2004 vp ja 21/2007 vp). Lisäksi saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin perusteella saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Säännöstä toteuttaa laki saamelaiskäräjistä. Saamelaisten oikeuteen alkuperäiskansana liittyvän poronhoidon edellytysten turvaamisen kannalta on keskeinen merkitys poronhoitolain 2 §:n 2 momentin kiellolla, jonka mukaan erityisellä poronhoitoalueella maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle.

KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan kansallisiin, uskonnollisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa muun ohessa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan. Artiklassa tarkoitettu kulttuurikäsite kattaa myös saamelaiskulttuuriin olennaisena osana kuuluvan poronhoidon sekä kalastuksen.

KHO:n ratkaisukäytännön (KHO 1999:14) mukaan KP-sopimus, perustuslain 17 §:n 3 momentti ja poronhoitolain 2 §:n 2 momentti on otettava huomioon kaivoslainsäädännön mukaisia viranomaispäätöksiä tehtäessä.

Malminetsinnällä, kaivostoiminnalla ja kullanhuhdonnalla voi olla vaikutuksia saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana. Ehdotetun 1 §:n nojalla lain tavoitteena olisi turvata saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana. Saamelaiskäräjille ilmoitettaisiin ehdotetun 12 §:n nojalla etukäteen malminetsintäalueen ja 27 §:n nojalla kullanhuhdonta-alueen maastotöistä, 15 §:n nojalla malminetsintäalueen jälkitoimenpiteistä sekä 30 §:n nojalla kullanhuhdonta-alueen ja 146 §:n nojalla kaivosalueen lopputarkastuksesta. Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin asian selvittämisestä saamelaisten kotiseutualueella. Säännöksen nojalla kaivosviranomaisen olisi muun muassa velvollinen yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa selvittämään luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vaikutukset saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana sekä harkitsemaan haittojen vä-

hentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Säännöstä sovellettaisiin myös silloin, kun saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella on tarkoitus toteuttaa hanke, jolla on huomattava merkitys saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana. Ehdotetussa 50 §:ssä säädettäisiin ehdoton luvan myöntämisen este, jolla turvattaisiin saamelaisten oikeus alkuperäiskansana. Ehdotetun 51, 52 ja 54 §:n nojalla annettaisiin tarpeelliset lupamääräykset. Ehdotetussa 58 §:ssä säädettäisiin, miten lupapäätöksestä tiedotetaan saamelaiskäräjille. Saamelaiskäräjien vireilepano-oikeudesta säädettäisiin ehdotetussa 159 §:ssä ja valitusoikeudesta ehdotetussa 165 §:ssä. Ehdotetuilla säännöksillä tavoite turvata saamelaisten oikeus alkuperäiskansana on otettu huomioon. Lisäksi saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana turvaavat ehdotuksen yleiset haitankärsijöiden asemaa koskevat säännökset (esimerkiksi 69 §:n luvan muuttamista, 70 §:n luvan peruuttamista sekä 103 §:n vahinkojen ja haittojen korvaamista koskevat säännökset). Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta.

Ehdotetun 1 §:n nojalla tavoitteena on sovittaa laki yhteen kolttalain tavoitteiden kanssa. Ehdotetut 12, 15, 27, 30, 38, 50—52, 54, 58, 146, 159 ja 165 §:n säännökset on sovitettu yhteen kolttalain tavoitteiden kanssa. Ehdotuksen 12, 15, 27, 30, 38, 50—52, 54, 58 ja 146 §:n säännökset on sovitettu yhteen poronhoitolain 2 §:n 2 momentissa säädetyn, erityistä poronhoitoaluetta koskevan rajoituksen kanssa.

Ehdotettua sääntelyä voidaan siten kokonaisuudessaan pitää riittävänä ottaen huomioon perustuslain 17 §:n 3 momentissa saamelaisille turvattu asema alkuperäiskansana ja KP-sopimuksen 27 artikla. Uusi kaivoslaki on tarkoitus julkaista säädöskokoelmassa saamenkielisinä käännöksinä.

4.7 Muita seikkoja

Valtuutussäännökset

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin uuteen kaivoslakiin ehdotetun 8, 12, 14, 15, 18, 27—29, 34, 35, 37, 40, 44, 66, 68, 71, 73, 100, 145 ja 174 §:n nojalla antaa lähinnä menettelyihin liittyviä tarkempia säännöksiä sekä lisäksi tarkempia säännöksiä toiminnan jälkitoimenpiteistä 15, 29, 144 §:n nojalla, lopputarkastuksesta 30 ja 146 §:n nojalla, kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman tavoitteista ja sisällöstä 13 §:n nojalla ja louhintakorvauksen määrittämisen perusteista 100 §:n nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin ehdotetun 113, 115, 117—119, 122, 128, 136, 141, 154, 171 ja 181 §:n nojalla antaa kaivosturvallisuuteen liittyviä tarkempia säännöksiä.

Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voitaisiin ehdotetun 134 ja 135 §:n nojalla antaa kaivoksen nostolaitosta koskevia tarkempia säännöksiä.

Ydinergialain 7 q §:ään ehdotetun asetuksen antovaltuuden perusteella voitaisiin valtioneuvoston asetuksella antaa lain 2 a lukua tarkentavia yleisiä turvallisuusmääräyksiä uraanin tai toriumin tuottamiseksi harjoitettavan kaivostoiminnan ja malminrikastustoiminnan turvallisuudesta. Ydinenergialain 82 §:ään ehdotetun asetuksen antovaltuuden perusteella voitaisiin valtioneuvoston asetuksella antaa tarkemmat säännökset kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa koskevasta lupahakemuksesta ja sen käsittelystä sekä lupapäätöksessä annettavista tiedoista ja lupapäätöstä koskevasta tiedottamisesta.

Kaivoslakiin ja ydinenergialakiin ehdotettujen asetuksen antovaltuuksien voidaan katsoa perustuvan riittävän täsmällisiin ja tarkarajaisiin säännöksiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Asetuksen antovaltuuksien voidaan katsoa täyttävän perustuslain 80 §:n 1 momentin vaatimukset.

Liikkumisvapaus

Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on perustuslain 9 §:n 1 momentissa turvattu vapaus liikkua maassa. Suomessa on oikeusjärjestyksen katsottu perinteisesti sisältävän maan tapaan, mutta osin myös lainsäädäntöön perustuvia niin sanottuja jokamiehenoikeuksia tai luonnon yleiskäyttöoikeuksia, joita jokainen voi käyttää toisen omistusoikeuden estämättä. Esimerkiksi vesilain 1 luvun 24—31 §:t sisältävät säännöksiä vesistön yleiskäytöstä ja muista toisen alueeseen kohdistuvista oikeuksista. Merkityksellisiä ovat myös rikoslain 28 luvun 11 ja 14 §:n säännökset hallinnan loukkauksesta ja jokamiehenoikeuksista. Esimerkiksi oikeus liikkua jalan maksutta toisen omistamalla alueella muualla kuin pihapiirissä omistajalle haittaa aiheuttamatta voidaan lukea perinteisiin jokamiehenoikeuksiin. Perustuslainsuojaa jokamiehenoikeuksilla ei ole (PeVM 25/1994 vp). Ne eivät kuitenkaan jää kokonaan vaille merkitystä arvioitaessa, millaisia omistajan oikeuksia suojaavia liikkumisvapauden rajoituksia perustuslaki sallii (PeVL 49/2002 vp). Ehdotettu 7 §:n etsintätyötä koskeva säännös ei rajoittaisi jokamiehenoikeudeksi luettavaa oikeutta liikkua jalan toisen omistamalla alueella, eikä sitä ole pidettävä ongelmallisena liikkumisvapauden kannalta. Vastaavasti malminetsintälupa ja kullanhuuhtontalupa eivät rajoittaisi yleistä liikkumisvapautta, eivätkä ne siksi ole ongelmallisia perustuslain 9 §:n kannalta. Kaivosalueella liikkumista on yleensä tarpeen rajoittaa, mutta tältä osin voidaan viitata perustuslain 7 ja 18 §:n mukaisiin turvallisuutta koskeviin perusoikeuksiin sekä kaivoslupan haltijan perustuslain 18 §:n mukaisen elinkeinovapauden edellyttämiin rajoituksiin.

Yksityiselämän ja kotirauhan suoja

Ehdotetun 7 §:n etsintätyötä koskevan säännöksen nojalla jokaisella olisi oikeus toisenkin alueella tehdä geologisia mittauksia ja havaintoja sekä ottaa vähäisiä näytteitä, mutta toimenpiteistä ei saa aiheutua vahinkoa eikä vähäistä suurempaa haittaa tai häiriötä.

Etsintätyö ei olisi sallittua ilman asianomaisen oikeudenhaltijan suostumusta 150 metriä lähempänä asumiseen tai työntekoon tarkoitettua rakennusta tai muuta tilaa ja niihin liittyvää, yksityisaluetta olevaa pihaa. Etsintätyötä koskevat samat liikkumis- ja muut yleiset rajoitukset kuin jokamiehenoikeuksia. Koska etsintätyössä olisi mahdollista ottaa myös vähäisiä maa- ja kiviainenäytteitä, olisivat oikeudet hieman laajemmat kuin jokamiehenoikeudet ja yleiset käyttöoikeudet. Ehdotetun 8 §:n nojalla ennen vähäisen näytteenoton aloittamista asiasta olisi ilmoitettava kirjallisesti alueeseen kuuluvan kiinteistön omistajalle ja haltijalle, jonka etua tai oikeutta asiaa saattaa koskea. Etsintätyötä koskevia säännösehdotuksia ei ole pidettävä ongelmallisena perustuslain 10 §:n mukaisen yksityiselämän ja kotirauhan suoja koskevan säännöksen kannalta.

Malminetsintäluvan ja kullanhuuhtontaluvan myöntämisen alueellisena esteenä olisi ehdotetun 46 §:n 1 momentin nojalla alue, joka sijaitsee 150 metriä lähempänä asumiseen tai työntekoon tarkoitettua rakennusta tai muuta tilaa ja niihin liittyvää, yksityisaluetta olevaa pihaa. Ehdotuksen tarkoituksena on suojata kotirauhaa ja yksityiselämää kotirauhan piirissä muiden oikeudettomalta häirinnältä. Lupa voidaan kuitenkin esteestä huolimatta myöntää asianomaisen oikeudenhaltijan suostumuksella. Lähtökohtaisesti vastaavaa alueellista rajoitusta sovelletaan ehdotetun 47 §:n 2 momentin nojalla myös kaivoslupaharkinnassa. Lupamääräyksissä on 51, 52 ja 54 §:n nojalla mahdollista antaa yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeellisia määräyksiä. Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevaa sääntelyä voidaan pitää hyväksyttävänä perustuslain 10 §:n kannalta.

Lailla voidaan perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslain 10 §:ssä tarkoitettu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 46/2001 vp, 49/2005 vp, 8/2006 vp ja 15/2008 vp). Kotirauhan piiriin ulottuvan toimen katsotaan olevan hyväksyttävä ”rikosten selvittämiseksi”, jos toimi si-

dotaan säännöksessä siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan (PeVL 20/2001 vp, 46/2001 vp ja 40/2002 vp). Kotirauhan piirissä voidaan suorittaa viranomaistarkastuksia, jos on aiheutta epäillä asianomaisen syylistyneen sellaiseen rangaistavaksi säädettyyn menettelyyn, josta voi seuraamuksena olla vankeusrangaistus (PeVL 40/2002 vp ja 8/2006 vp). Kaivosviranomaisen tarkastusoikeus pysyväsäilyntöiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin on ehdotetun 153 §:n 2 momentin nojalla rajoitettu tilanteisiin, joissa on syytä epäillä, että on tehty rikoslain 16 luvun 8 §:ssä, 24 luvun 1—4 §:ssä, 28 luvun 11 §:ssä, 35 luvussa, 47 luvun 1 §:ssä tai 48 luvussa taikka 48 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu rikos. Mainittujen lainkohtien nojalla enimmäisrangaistus on vankeutta. Siten ehdotettua 153 §:n 2 momentin säännöstä ei voida pitää perustuslain 10 §:n kannalta ongelmallisena.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 §:ssä vahvistettu rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (PeVL 26/2002 vp, 26/2004 vp, 7/2005 vp ja 17/2006 vp).

Ehdotetun 160 §:n nojalla säännöksessä yksilöityjen velvollisuuksien, rajoitusten, määräysten ja kieltojen tahallisesta tai tuottamuksellisesta rikkomisesta seuraisi sakko- rangaistus, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

Ehdotetuissa 179 ja 181 §:n siirtymäsäännöksissä on kumottavaan lakiin ja vuoden 1943 kaivoslakiin perustuvien oikeuksien nojalla toimintaa harjoittaville säädetty velvollisuudeksi noudattaa eräitä uuden kaivoslain keskeisiä säännöksiä. Ehdotetussa 187 §:n siirtymäsäännöksessä on kriminalisoitu sellaisia tekoja, jotka perustuvat näiden velvollisuuksien rikkomiseen tai laiminlyöntiin. Rangaistavuuden ala laajenisi jonkin verran nykytilaan verrattuna, muun muassa jälki-

toimenpiteitä koskevat velvollisuudet ja vastaavasti niiden rangaistavuus olisi laajempi kuin kumottavan lain nojalla.

Kaivossäännösten rikkomista koskevan siirtymäsäännöksen perusteena on valtausoikeuden ja kaivosoikeuden nojalla toimintaa harjoittavien yhdenvertaisuus verrattuna uuden kaivoslain nojalla myönnettyjen lupien perusteella toimintaa harjoittaviin. Siirtymäsäännöksessä on otettu huomioon rikoslain taannehtivuuskielto. Siirtymäsäännöstä olisi sovellettava vain, kun kyse on uuden kaivoslain voimaantulon jälkeen tehdystä teosta.

Ehdotettua 160 ja 187 §:ää ei ole pidettävä perustuslain 8 §:n kannalta ongelmallisena.

Kunnallinen itsehallinto

Suomi jakaantuu perustuslain 121 §:n 1 momentin mukaan kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Perustuslainvoimaisesti suojattu kunnallinen itsehallinto merkitsee kuntalaisille kuuluvaa oikeutta päättää kuntansa hallinnosta ja taloudesta. Tavallisella lailla ei voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi (PeVL 31/1996 vp, 65/2002 vp, 22/2006 vp ja 37/2006 vp).

Kaivostoiminnalla on merkittävä vaikutus kunnan strategisen kehittämisen kannalta tärkeillä aloilla, kuten elinkeinotoiminnan edistämiseen ja kaavoitukseen. Ehdotetussa 1 §:n tavoitesäännöksessä, lausunnotmenettelyä koskevassa 37 §:ssä, lupaharkinnan ja alueiden käytön suunnittelutarpeiden suhdetta koskevassa 46 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohdassa sekä 47 §:n 4 momentissa, luvan raukeamisen vireillepano-oikeutta koskevassa 67 ja 68 §:ssä, kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvän lopputarkastuksen järjestämistä koskevassa 146 §:ssä, vireillepano-oikeutta koskevassa 159 §:ssä ja valitusoikeutta koskevassa 165 §:ssä on otettu huomioon kunnallisen itsehallinnon asema ja kuntien vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen. Ydinenergialain 21 §:ään ehdotetun muutoksen nojalla uraanin ja toriumin kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa varten myönnettävän luvan edellytys olisi kunnan puoltava kanta.

Kunnille annettavista tehtävistä säädetään perustuslain 121 §:n 2 momentin mukaan lailla. Olennaista on, että kunnille ei voida antaa uusia tehtäviä lakia alemmanasteisilla säädöksillä (HE 1/1998 vp ja PeVL 20/2004 vp). Ehdotetun 40 ja 123 §:n nojalla lupahakemuksesta, 58, 59 ja 126 §:n nojalla lupapäätöksestä, 74 §:n nojalla lupapäätöksen siirrosta, 75 §:n nojalla varauspäätöksestä, 146 §:n nojalla kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvästä lopputarkastuksesta, 147 §:n nojalla kaivostoiminnan lopettamispäätöksestä, 166 §:n nojalla hallinto-oikeuden päätöksestä, 169 §:n 3 momentissa tarkoitettu hakemuksesta ja päätöksestä sekä 181 §:ssä tarkoitettu päätöksestä ja sen valmistelusta tiedotettaisiin asianomaisten kuntien ilmoitustauluilla siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään. Ilmoitettavien asiakokonaisuuksien määrä olisi nykyistä suurempi, mutta varsinaisesti kyse ei ole kunnille annettavasta uudesta tehtävästä. Nykyisin keskeisistä valtausta ja kaivosoikeutta koskevista viranomaisen rekisterimerkinnöistä on kuulutettava kunnassa kumottavan lain 55 §:n nojalla. Lisäksi hakemuksiin liittyvän kuulemisen järjestämisessä käytetään kuntia apua hakemusasiakirjojen esille pidossa, kun kuultavien asianosaisten määrä on suuri.

Ehdotetun 34 §:n nojalla lupahakemuksessa olisi esitettävä tarpeellinen ja luotettava

selvitys muun muassa hakemuksen kohteena olevasta alueesta, sen kaavoitustilanteesta ja siihen liittyvistä aluerajoituksista. Tämä saattaa käytännössä edellyttää kunnan antamaa todistusta ja vastaisi keskeisiltä osin nykyisin hakijoilta edellytettyä niin sanottua esteettömyystodistusta, jonka useimmissa tapauksissa antaa kunta. Kyse ei siten olisi varsinaisesti kunnille annettavasta uudesta tehtävästä. Ehdotetun 175 §:n nojalla kunnalla olisi mahdollisuus periä antamistaan todistuksista ja muista lakiin perustuvista toimenpiteistä maksu, jonka suuruus määräytyisi valtion maksuperustelaisissa säädettyjen periaatteiden nojalla.

Edellä kerrotuilla perusteilla ehdotus uudeksi kaivoslaiksi ja muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esitykseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Kaivoslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 OSA

**KAIVOSMINERAALIEN ETSINTÄ JA
HYÖDYNTÄMINEN**

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää kaivostoimintaa ja järjestää sen edellyttämä alu-
eiden käyttö ja malminetsintä niin, että ne
ovat yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja
ekologisesti kestäviä. Lain tarkoituksen to-
teuttaminen edellyttää yleisten ja yksityisten
etujen turvaamista ottaen erityisesti huomi-
oon:

- 1) kaivostoiminnan harjoittamisen edelly-
tykset;
- 2) kiinteistöjen omistajien ja yksityisten
haitankärsijöiden oikeusasema;
- 3) toiminnan vaikutukset ympäristöön ja
maankäyttöön sekä luonnonvarojen säästävä
käyttö.

Lain tarkoituksena on myös turvata kuntien
vaikuttamismahdollisuudet sekä yksilön
mahdollisuudet vaikuttaa itseään ja elinym-
päristöönsä koskevaan päätöksentekoon.

Lain tarkoituksena on lisäksi edistää kai-
vosten turvallisuutta sekä ehkäistä, vähentää
ja torjua tässä laissa tarkoitettua toiminnasta
aiheutuvat haitat ja vahingot ja varmistaa hai-
tan tai vahingon aiheuttajan korvausvelvolli-
suus.

Tässä laissa tarkoitettu toiminta sovitetaan
yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa
(974/1995) tarkoitettulla saamelaisten koti-
seutualueella siten, että saamelaisten oikeu-
det alkuperäiskansana turvataan. Yhteenso-
vittamisessa otetaan huomioon myös, mitä
kolttalaissa (253/1995) säädetään kolttaväes-
tön ja -alueen elinolosuhteiden ja toimeentu-
lomahdollisuuksien edistämisestä sekä kolt-
takulttuurin ylläpitämisestä ja edistämisestä.

2 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään kaivosmineraaleja
sisältävän esiintymän etsinnästä ja hyödyn-
tämisestä, kullanhuhdonnasta valtion omis-
tamalla alueella ja näihin liittyvän toiminnan
lopettamisesta sekä kaivostoimituksesta.

Tässä laissa tarkoitettuja *kaivosmineraaleja*
ovat:

- 1) alkuaineista aktinium, alumiini, antimo-
ni, arseeni, barium, beryllium, boori, cesium,
elohopea, fluori, fosfori, gallium, germani-
um, hafnium, hopea, indium, iridium, kadmi-
um, kalium, kalsium, koboltti, kromi, kulta,
kupari, lantanoidit, litium, lyijy, magnesium,
mangaani, molybdeeni, natrium, nikkeli, nio-
bi, osmium, palladium, platina, radium, rau-
ta, renium, rikki, rodium, rubidium, ruteni-
um, seleeni, sinkki, skandium, strontium, tal-
lium, tantaali, telluuri, tina, titaani, torium,
uraani, vanadiini, vismutti, volframi, yttrium
ja zirkonium ja näitä alkuaineita sisältävät
mineraalit;

- 2) mineraaleista andalusiitti, apatiitti, as-
bestimineraalit, baryytti, bauksiitti, bentoniit-
ti, berylli, dolomiitti, flogopiitti, fluoriitti,

grafiitti, granaatti, ilmeniitti, kalsiitti, kaoliini, korundi, kvartsi, kyaniitti, leusiitti, maa-sälpä, magnesiitti, muskoviitti, nefeliini, oliiviini, pyrofylliitti, rutiili, sillimaniitti, skapoliitti, talkki, timantti, vermikuliitti, wollasto-niitti ja muut jalokivet;

3) kivilajeista marmori ja vuolukivi.

Tätä lakia sovelletaan lisäksi 19 §:ssä tarkoitetun kaivosalueen kallio- ja maaperään kuuluvien ainesten hyödyntämiseen.

3 §

Lain suhde muuhun lainsäädäntöön

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, sovelletaan tämän lain mukaista lupa- tai muuta asiaa ratkaistaessa ja muutoin tämän lain mukaan toimittaessa muun muassa luonnonuojelulakia (1096/1996), ympäristönsuojelulakia (86/2000), erämaalakia (62/1991), maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999), vesilakia (264/1961), poronhoitolakia (848/1990), säteilylakia (592/1991), ydinenergialakia (990/1987), muinaismuistolakia (295/1963) ja maastoliikennelakia (1710/1995).

4 §

Viranomaiset ja niiden tehtävät

Tämän lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Turvatekniikan keskus toimii tässä laissa tarkoitettuna *kaivosviranomaisena*.

Kaivosviranomaisen valvoo tämän lain noudattamista sekä hoitaa muut tässä laissa säädetyt tehtävät.

Valtioneuvoston ja kaivosviranomaisen lupatoimivallasta säädetään 33 §:ssä.

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *malminetsinnällä* kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän paikallistamiseen ja tutkimiseen käytettäviä geologisia, geofysikaalisia ja geokemiallisia tutkimuksia sekä näyt-

teenottoa esiintymän koon ja laadun selvittämiseksi;

2) *esiintymällä* sellaista kallioperässä olevaa kaivosmineraalien rikastumaa, jolla on osoitettua tai mahdollista taloudellista arvoa kaivostoiminnan kohteena;

3) *kaivoksella* avo- ja maanalaista louhosta, jossa louhitaan kaivosmineraaleja, sekä louhintaan välittömästi liittyviä rakenteita, laitteistoja ja laitteita;

4) *kaivostoiminnalla* kaivosmineraalien louhintaa kaivoksessa, siihen liittyvää kiviaineksen siirtoa ja nostoa, välittömästi louhinnan yhteydessä tapahtuvaa kaivosmineraalien hyödyntämiseksi tarpeellista rikastustoimintaa ja muuta käsittelyä sekä kaivosmineraalien louhintaan välittömästi liittyviä valmistelevia ja muita tukitoimenpiteitä;

5) *kullanhuuhdonnalla* maaperässä esiintyvän kullan etsimistä, talteen ottamista ja hyödyntämistä huuhtomalla;

6) *ympäristövaikutuksella* tässä laissa tarkoitetun luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin, luonnon monimuotoisuuteen, yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön.

Mitä tässä laissa säädetään kiinteistöstä ja kiinteistön omistajasta, sovelletaan:

1) määräälaan ja sen omistajaan,
2) yhteiseen alueeseen ja yhteismetsään ja niiden osakaskuntaan,
3) erityiseen etuuteen ja sen omistajaan,
4) yhteiseen erityiseen etuuteen ja sen osakaskuntaan.

Valtion omistaman kiinteistön osalta omistajan puhevaltaa käyttää alueen hallinnasta vastaava viranomaisen tai laitos.

6 §

Yleiset periaatteet

Tässä laissa tarkoitettu toiminnassa on periaatteena, että:

1) käytettävissä on toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden tarpeellinen asiantuntemus ja muutoin riittävät edellytykset;

2) toiminnan vaikutuksista sekä vahinkojen ja haitallisten vaikutusten ehkäisemis- ja vähentämismahdollisuuksista on riittävä selvyyys;

3) toiminnan turvallisuudesta huolehditaan tarpeellisilla toimenpiteillä ja tällöin otetaan huomioon tekniikan kehittyminen;

4) niin pitkälle kuin mahdollista,

a) estetään vahingot ja toiminnasta aiheutuvat haitalliset vaikutukset,

b) poistetaan käytöstä haitallisia vaikutuksia aiheuttavat toiminnot tai, jos tämä ei ole mahdollista, korvataan ne vähemmän haitallisilla,

c) varaudutaan häiriö- ja vaaratilanteisiin;

5) toiminnasta aiheutuneet haitat ja vahingot korvataan.

2 luku

Malminetsintä

7 §

Etsintätyö

Jokaisella on toisenkin alueella oikeus kaivosmineraalien löytämiseksi tehdä geologisia mittauksia ja havaintoja sekä ottaa vähäisiä näytteitä, jos toimenpiteistä ei aiheudu vahinkoa eikä vähäistä suurempaa haittaa tai häiriötä (*etsintätyö*).

Etsintätyötä ei saa maan pinnalla tehdä:

1) hautaustoimilaissa (457/2003) tarkoitettulla hautausmaalla eikä yksityiseen hautaan kuuluvalla alueella eikä 50 metriä näitä lähempänä;

2) puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai sellaisella Rajavartiolaitoksen hallitsemalla alueella, jossa liikkumista on rajoitettu tai se on kielletty, taikka 100 metriä lähempänä tällaista aluetta;

3) alueella, jolla liikkumista on rajoitettu tai jolle sivullisilta on pääsy kielletty;

4) yleisessä käytössä olevalla liikenne- ja kulkuväylällä;

5) 150 metriä lähempänä asumiseen tai työntekoon tarkoitettua rakennusta tai muuta näihin rinnastettavaa tilaa ja niihin liittyvää, yksityistä piha-aluetta taikka tällaisen rakennuksen paikkaa, jota varten on myönnetty

maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu rakentamiseen tarvittava lupa ja rakentaminen on aloitettu;

6) puutarhatalouden käytössä olevalla alueella;

7) 50 metriä lähempänä yleistä rakennusta tai laitosta taikka yli 35 000 voltin jännitteistä sähkölinjaa tai muuntoasemaa;

8) muulla 1—7 kohtaa vastaavalla erityiseen käyttöön otetulla alueella.

Etsintätyötä saa kuitenkin tehdä 2 momentin 2—8 kohdassa tarkoitettulla alueella asiaansa toimivaltaisen viranomaisen tai laitoksen taikka asianomaisen oikeudenhaltijan suostumuksella.

8 §

Ilmoitus etsintätyöhön liittyvästä näytteenotosta

Etsintätyöstä vastaavan on ennen 7 §:ssä tarkoitettun näytteenoton aloittamista tehtävä kirjallinen ilmoitus etsintätyön kohteena olevaan alueeseen (*etsintäalue*) kuuluvan kiinteistön omistajalle ja haltijalle, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea.

Ilmoituksessa on esitettävä etsintätyöstä vastaavan yhteystiedot, etsintäalueen tiedot ja näytteenottoa koskeva suunnitelma. Suunnitelman tulee sisältää tiedot käytettävistä välineistä ja menetelmistä, näytteenoton aika-aulusta ja tutkimuksen kohteena olevasta kaivosmineraalista.

Tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Malminetsinnän luvanvaraisuus

Malminetsintään on oltava kaivosviranomaisen lupa (*malminetsintälupa*), jos malminetsintää ei voida toteuttaa 7 §:n mukaan etsintätyönä tai kiinteistön omistaja ei ole antanut siihen suostumustaan.

Malminetsintälupa on myös oltava, jos:

1) malminetsinnästä voi aiheutua haittaa ihmisten terveydelle tai yleiselle turvallisuudelle, haittaa muulle elinkeinotoiminnalle taikka maisemallisten tai luonnonsuojeluarvojen heikentymistä;

2) malminetsintä kohdistuu uraania tai toriumia sisältävän esiintymän paikallistamiseen ja tutkimiseen; tai

3) lupa on tarpeen tässä laissa tarkoitetun etuoikeuden saamiseksi esiintymän hyödyntämiseen.

Malminetsintää koskeviin aluerajoituksiin sovelletaan vastaavasti, mitä niistä etsintätöiden osalta 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Lisäksi malminetsintää varten vaaditaan asiassa toimivaltaisen viranomaisen tai laitoksen taikka asianomaisen oikeudenhaltijan suostumus, kun kyseessä on maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu katualue tai tori, maantielaisissa (503/2005) tarkoitettu maantien tiealue, ilmailulaissa (1242/2005) tarkoitettu lentopaikka ja muu ilmailua palveleva alue, ratalaissa (110/2007) tarkoitettu rautatiealue, yleistä liikennettä varten käytetty kanava tai muu vastaava liikennealue taikka 30 metriä lähempänä mainittuja liikennealueita sijaitseva alue, jollei mainituissa tai muussa laissa säädetä tai sen nojalla määrätä tätä leveämpää suoja-aluetta.

10 §

Malminetsintäluvan oikeusvaikutukset

Malminetsintäluvan nojalla luvan haltijalla on oikeus omalla ja toisen maalla luvassa tarkoitettulla alueella (*malminetsintäalue*) tutkia geologisten muodostumien rakenteita ja koostumusta sekä tehdä muita kaivostoimintaa valmistelevia tutkimuksia ja muuta malminetsintää esiintymän paikallistamiseksi sekä sen laadun, laajuuden ja hyödyntämiskelpoisuuden selvittämiseksi sen mukaan kuin malminetsintäluvassa tarkemmin määrätään.

Malminetsintäluvan haltija saa rakentaa tai siirtää malminetsintäalueelle tutkimustoimintaa varten tarpeellisia väliaikaisia rakennelmia ja laitteita sen mukaan kuin malminetsintäluvassa tarkemmin määrätään.

Malminetsintälupa ei oikeuta esiintymän hyödyntämiseen. Luvan haltijan etuoikeudesta esiintymän hyödyntämiseen säädetään 32 §:ssä.

Malminetsintälupa ei rajoita kiinteistön omistajan oikeutta käyttää aluettaan tai mää-

rätä siitä, ellei 1 tai 2 momentista muuta johdu.

11 §

Malminetsintä luvan nojalla

Malminetsintäluvan haltijan on rajoitettava malminetsintä ja muu malminetsintäalueen käyttö tutkimustyön kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin. Toimenpiteet on suunniteltava siten, että niistä ei aiheudu kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta.

Malminetsintäluvan nojalla tapahtuvasta malminetsinnästä ja muusta malminetsintäalueen käytöstä ei saa aiheutua:

- 1) haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle;
- 2) olennaista haittaa muulle elinkeinotoiminnalle;
- 3) merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa;
- 4) harvinaisten tai arvokkaiden luonnonesiintymien olennaista vahingoittumista;
- 5) merkittävää maisemallista haittaa.

12 §

Ilmoitus malminetsintäalueen maastotöistä ja rakennelmista

Malminetsintäluvan haltijan on ilmoitettava kirjallisesti malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja muille oikeudenhaltijoille etukäteen kaikista maastotöistä, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa tai haittaa, sekä väliaikaisista rakennelmista.

Ilmoitus on lisäksi tehtävä saamelaisien kotiseutualueella saamelaiskäräjille, poronhoitolaissa säädetyllä erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella (*erityinen poronhoitoalue*) asianomaisille paliskunnille ja kolttalaisissa tarkoitettulla koltta-alueella kolttien kyläkokoukselle.

Malminetsintäluvan haltijan on ilmoitettava maastotöistä toimialallaan yleistä etua valvoville viranomaisille sen mukaan kuin malminetsintäluvassa tarkemmin määrätään.

Tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Malminetsintäalueen maa- ja kiviainesjätettä koskevat toimenpiteet

Malminetsintäluvan haltija on velvollinen huolehtimaan maa- ja kiviainesjätteen synnyn ehkäisemisestä, sen haitallisuuden vähentämisestä sekä jätteen hyödyntämisestä tai käsittelemisestä.

Malminetsintäluvan haltijan on laadittava 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma, johon on sisällytettävä tiedot alueen ympäristöstä, maa- ja kiviainesjätteistä, jätealueista, vaikutuksista ympäristöön, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tehtävistä toimista, toiminnan tarkkailusta ja toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimista. Jätehuoltosuunnitelmaa ei kuitenkaan vaadita, jos luvanhaltijan on laadittava sellainen ympäristönsuojelulain nojalla.

Tarkempia säännöksiä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman tavoitteista ja sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Selvitys malminetsintäalueen tutkimustöistä ja -tuloksista

Malminetsintäluvan haltijan on vuosittain toimitettava kaivosviranomaiselle selvitys suoritetuista tutkimustöistä ja niiden tuloksista.

Tarkempia säännöksiä selvityksessä annettavista tiedoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

15 §

Malminetsintäalueen jälkitoimenpiteet

Kun malminetsintälupa on rauennut tai peruutettu, malminetsintäluvan haltijan on:

1) välittömästi saatettava malminetsintäalue yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon, poistettava väliaikaiset rakennelmat ja laitteet, huolehdittava alueen kunnostamisesta ja siistimisestä sekä saatettava alue mahdollisimman luonnonmukaiseen tilaan;

2) kuuden kuukauden kuluessa luovutettava kaivosviranomaiselle tutkimustyöselostus, tutkimukseen liittyvä tietoaineisto ja edustava osa kairasydämistä.

Malminetsintäluvan haltijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus kaivosviranomaiselle, malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja muille oikeudenhaltijoille, kun 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet on saatettu loppuun.

Ilmoitus on lisäksi tehtävä saamelaiden kotiseutualueella saamelaiskäräjille, erityisellä poronhoitoalueella asianomaisille paliskunnille ja kolttaluonon alueella kolttien kyläkokoukselle.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta alueeseen, jolle malminetsintäluvan haltija hakee malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista tai kaivoslupaa 34 §:ssä säädettyllä tavalla. Jos lupahakemus hylätään kokonaan tai osittain, luvanhaltijan on täytettävä 1—3 momentissa mainittu velvollisuus kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hakemuksen hylkäämistä koskeva päätös on lainvoimainen.

Tarkempia säännöksiä malminetsintäalueen jälkitoimenpiteistä ja ilmoitusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 luku

Kaivoksen perustaminen

16 §

Kaivostoiminnan luvanvaraisuus

Kaivoksen perustamiseen ja kaivostoiminnan harjoittamiseen on oltava lupa (*kaivoslupa*).

17 §

Kaivosluvan oikeusvaikutukset

Kaivoslupa oikeuttaa hyödyntämään:

1) kaivosalueella tavatut kaivosmineraalit;
2) kaivostoiminnassa sivutuotteena syntyvän orgaanisen ja epäorgaanisen pintamateriaalin, ylijäämäkiven ja rikastushiekan (*kaivostoiminnan sivutuote*);

3) muut kaivosalueen kallio- ja maaperään kuuluvat aineet siltä osin kuin niiden käyttö on tarpeen kaivostoimintaan kaivosalueella.

Kaivoslupa oikeuttaa lisäksi malminetsintään kaivosalueella sen mukaan kuin 11 §:ssä säädetään ja kaivosluvassa tarkemmin määrätään.

18 §

Kaivosluvan haltijan velvollisuudet

Kaivosluvan haltija on velvollinen huolehtimaan siitä, että:

1) kaivostoiminnasta ei aiheudu haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle;

2) kaivostoiminnasta ei aiheudu huomattavaa haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle eikä kaivostoiminnan kokonaiskustannukset huomioon ottaen kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta;

3) louhinnassa ja hyödyntämisessä ei tapahdu kaivosmineraalien ilmeistä tuhlausta;

4) kaivoksen ja esiintymän mahdollista tulevaa käyttöä ja louhimistytöitä ei vaaranneta tai vaikeuteta.

Kaivosluvan haltija on velvollinen vuosittain toimittamaan kaivosviranomaiselle selvityksen esiintymän hyödyntämisen laajuudesta ja tuloksista sekä ilmoittamaan, jos tiedot mineraalivarannoista muuttuvat olennaisesti. Tarkempia säännöksiä kaivosviranomaiselle toimitettavista tiedoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Kaivosalue ja kaivoksen apualue

Kaivosalueen on oltava yhtenäinen alue, ja sen tulee suuruudeltaan ja muodoltaan olla sellainen, että turvallisuutta, kaivostoiminnan sijoittamista ja kaivostekniikkaa koskevat vaatimukset täyttyvät. Kaivosalue ei saa olla suurempi kuin mitä kaivostoiminta välttämättä edellyttää ottaen huomioon kysymyksessä olevan esiintymän laatu ja laajuus.

Kaivoksen apualueeksi voidaan määrätä sellainen kaivostoiminnan kannalta välttämätön kaivosalueen vieressä sijaitseva alue, jo-

ka on tarpeen teitä, kuljetuslaitteita, voimaita vesijohtoja, viemäreitä, vesien käsittelyä tai riittävään syvyyteen maan pinnasta louhitavaa kuljetusväylää varten.

Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti on suunniteltava siten, että niistä ei aiheudu kaivostoiminnan kokonaiskustannukset huomioon ottaen kohtuudella vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta.

20 §

Käyttöoikeus kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen

Valtioneuvosto voi myöntää oikeuden käyttää toiselle kuuluvaa aluetta kaivosalueena (*kaivosaluelunastuslupa*).

Rajoitetun käyttö- ja muun oikeuden myöntämisestä toiselle kuuluvaan alueeseen kaivoksen apualueeksi säädetään 49 §:n 2 momentissa.

21 §

Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen käyttö

Kaivosaluetta ja kaivoksen apualuetta saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten käyttö- tai muu oikeus on myönnetty.

4 luku

Kullanhuuhdonta

22 §

Kullanhuuhdonnan luvanvaraisuus

Kullanhuuhdontaan valtion omistamalla alueella on oltava kaivosviranomaisen lupa (*kullanhuuhdONTALUPA*).

23 §

KullanhuuhdONTALUVAN OIKEUSVAIKUTUKSET

KullanhuuhdONTALUVAN nojalla sen haltijalla (*kullanhuuhdONTAJALLA*) on yksinoikeus luvassa mainitulla alueella (*kullanhuuhdONTA-*

alueella) sen mukaan kuin kullanhuuhdontaluvassa tarkemmin määrätään:

1) etsiä ja kartoittaa maaperässä esiintyvää kultaa;

2) ottaa talteen ja hyödyntää maaperässä esiintyvää kultaa huuhtomalla;

3) ottaa talteen ja hyödyntää huuhtonnan sivutuotteena irtomaasta löytyvät platinahiput sekä jalo- ja korukivet.

Kullanhuuhdontalupa ei rajoita kiinteistön omistajan oikeutta käyttää aluettaan tai määrätä siitä, ellei 1 momentista muuta johdu.

Kullanhuuhdonta-alueen on oltava yhtenäisen ja suuruudeltaan enintään viisi hehtaaria.

24 §

Kullanhuuhtojen velvollisuudet

Kullanhuuhdonta on rajoitettava 23 §:n 1 momentissa tarkoitetun oikeuden kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin.

Kullanhuuhdontaluvan nojalla tapahtuvasta toiminnasta ja muusta kullanhuuhdonta-alueen käytöstä ei saa aiheutua 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua tai muille lähistöllä olevien alueiden käyttötärpeille haittaa tai vahinkoa eikä vahinkoa alueella sijaitseville kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille ja niiden pihapiireille.

Kullanhuuhtojan on pidettävä kullanhuuhdonta-alue sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää turvallisuuden vaatimukset eikä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheudu.

25 §

Kullanhuuhdonta-alueen maa- ja kiviainesjätettä koskevat toimenpiteet

Kullanhuuhtoja on velvollinen huolehtimaan maa- ja kiviainesjätteen synnyn ehkäisemisestä, sen haitallisuuden vähentämisestä sekä jätteen hyödyntämisestä tai käsittelemisestä.

Kullanhuuhtojan on laadittava 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma noudattaen vas-

taavasti, mitä siitä malminetsintäalueen osalta 13 §:ssä ja sen nojalla säädetään.

26 §

Rakentaminen kullanhuuhdonta-alueella

Rakentaminen kullanhuuhdonta-alueella on kielletty.

Kullanhuuhdonta-alueelle saadaan kuitenkin rakentaa rakennus tai rakennelma, jos kullanhuuhtoja osoittaa sen olevan välttämättömän kullanhuuhtojen tilapäistä oleskelua ja tarvikkeiden säilyttämistä varten eikä alueen hallinnasta vastaava viranomainen tai laitos vastusta rakentamista perustellusta syystä. Rakennuksen tai rakennelman tulee olla kooltaan vähäinen, kevytrakenteinen ja helposti siirrettävä.

Jos rakentamiselle ei ole 2 momentissa tarkoitettua estettä, rakennuksen tai rakennelman välttämättömyyden ja rakennuspaikan sijainnin ratkaisee kaivosviranomainen kullanhuuhdonta-alueen yhteydessä. Jos rakennusta tai rakennelmaa on luvassa pidetty välttämättömänä, kullanhuuhtoja hallitsee rakennuksen tai rakennelman rakennuspaikkaa maankäyttö- ja rakennuslain 131 §:ssä edellytetyllä tavalla.

Rakentamiseen vaadittavista luvista ja muista edellytyksistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä muualla laissa.

27 §

Ilmoitus kullanhuuhdonta-alueen maastotöistä

Kullanhuuhtojan on ilmoitettava kirjallisesti alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle tai laitokselle etukäteen kaikista maastotöistä, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa tai haittaa.

Ilmoitus on lisäksi tehtävä saamelaisien kotiseutualueella saamelaiskäräjille, erityisellä poronhoitoalueella asianomaisille paliskunnille ja kolttala-alueella kolttien kyläkokoukselle.

Tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

28 §

Selvitys kullanhuuhdonnasta

Kullanhuuhtoja on velvollinen vuosittain toimittamaan kaivosviranomaiselle selvityksen talteen otetun kullan ja käsitellyn irtomaan määrästä sekä rakentamisesta kullanhuuhdonta-alueella ja muusta alueen käytöstä.

Tarkempia säännöksiä selvityksessä annettavista tiedoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

29 §

Kullanhuuhdonnan jälkitoimenpiteet

Kun kullanhuuhdentalupa on rauennut tai peruutettu, kullanhuuhtojan on välittömästi saatettava kullanhuuhdonta-alue yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon, poistettava rakennukset ja rakennelmat sekä laitteet, huolehdittava alueen kunnostamisesta ja siistimisestä sekä saatettava alue mahdollisimman luonnonmukaiseen ja maisemallisesti tyydyttävään tilaan.

Kullanhuuhtojan on tehtävä kirjallinen ilmoitus kaivosviranomaiselle ja alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle tai laitokselle, kun 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet on saatettu loppuun. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä viimeistään vuoden kuluttua luvan raukeamisesta tai peruuttamisesta.

Tarkempia säännöksiä kullanhuuhdonnan jälkitoimenpiteistä ja ilmoitusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

30 §

Kullanhuuhdonta-alueen lopputarkastus

Saatuaan 29 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen kaivosviranomaisen on järjestettävä lopputarkastus, jollei sitä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Jos kullanhuuhtoja laiminlyö mainitun ilmoitusvelvollisuuden, voi kaivosviranomaisen omasta aloitteesta käynnistää lopputarkastuksen.

Kaivosviranomaisen on tiedotettava lopputarkastuksesta kullanhuuhtojalle ja alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle tai lai-

tokselle sekä saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskäräjille, kolttala-alueella kolttien kyläkokoukselle ja erityisellä poronhoitoalueella alueen paliskunnille.

Lopputarkastuksessa on todettava, ovatko 29 §:n 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet suoritettu. Lopputarkastuksesta on laadittava tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja siinä tehdyt havainnot sekä keskeisiltä osin esitetyt muistutukset.

Tarkempia säännöksiä kullanhuuhdonta-alueen lopputarkastuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

II OSA

LUPA-ASIAT

5 luku

Lupamenettelyt

31 §

Luvan hakeminen

Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdentalupaa saa hakea elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu:

1) luonnollinen henkilö, joka on täysikäinen, ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei holhoustoimesta annetun lain (442/1999) nojalla ole rajoitettu;

2) oikeushenkilö.

Lisäksi tässä laissa säädetyin edellytyksin malminetsintälupaa saa hakea valtion laitos.

Kaivosaluelunastuslupaa saa hakea se, joka hakee kaivoslupaa kyseisen esiintymän hyödyntämistä varten.

32 §

Etuoikeusjärjestys

Etuoikeus malminetsintälupaan, kaivoslupaan ja kullanhuuhdentalupaan on sillä, joka on ensimmäisenä hakenut lupaa 34 §:ssä säädetyllä tavalla.

Jos kaivoslupaa haetaan malminetsintäalueella olevaan esiintymään, on edellä 1 mo-

mentista poiketen etuoikeus kaivoslupaan malminetsintäluvan haltijalla, jos tämä tekee kaivoslupahakemuksen 34 §:ssä säädetyllä tavalla ennen malminetsintäluvan raukeamista tai peruuttamista.

Malminetsintälupahakemuksen valmistelua varten hakija voi varata itselleen alueen tekemällä asiasta ilmoituksen kaivosviranomaiselle (*varausilmoitus*). Varausilmoitukseen perustuva etuoikeus on voimassa, kun varausilmoitus on tehty 44 §:ssä säädetyllä tavalla eikä varauksen hyväksymiselle ole tässä laissa säädettyä estettä. Etuoikeuden voimassaolo päättyy, kun kaivosviranomaisen varausilmoituksen johdosta tekemä päätös (*varauspäätös*) raukeaa tai se peruutetaan.

33 §

Lupaviranomaiset

Valtioneuvosto ratkaisee kaivosalueenustulupa-asian ja uraanin tai toriumin tuottamista koskevan kaivoslupa-asian.

Kaivosviranomainen ratkaisee varausilmoituksia, malminetsintälupia ja kullanhuuhtontalupia sekä muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja kaivoslupia koskevat asiat.

34 §

Lupahakemus

Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskeva hakemus on toimitettava lupaviranomaiselle.

Lupahakemuksessa on esitettävä lupahakemuskannan kannalta tarpeellinen ja luotettava selvitys:

- 1) hakijasta sekä hakijan edellytyksistä harjoittaa haettuun lupaan perustuvaa toimintaa;
- 2) hakemuksen kohteena olevasta alueesta ja sen kaavoitustilanteesta sekä alueen käyttöä koskevista rajoituksista ja niiden huomioon ottamisesta;
- 3) niistä, joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea (*asianosainen*);
- 4) toiminnan edellytyksistä;
- 5) toimintaa koskevista suunnitelmista;
- 6) toiminnan ympäristö- ja muista vaikutuksista ottaen huomioon suunniteltujen toi-

menpiteiden laatu ja laajuus; selvitystä ei kuitenkaan vaadita siltä osin kuin vaaditut tiedot sisältyvät 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun ympäristövaikutusten arviointiselostukseen;

7) toiminnan lopettamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä sekä jälkitoimenpiteistä.

Lupahakemukseen on liitettävä:

1) viranomaisen todistukset, rekisterinotteet ja vastaavat asiakirjat, joilla varmennetaan hakemuksessa esitettyjen tietojen sekä säädettyjen vaatimusten huomioon ottaminen;

2) tarvittaessa selvitys luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettusta arvioinnista ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) mukainen ympäristövaikutusten arviointiselostus;

3) tiivistelmä hakemuksessa ja sen liitteissä esitetyistä tiedoista.

Malminetsintälupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevaan hakemukseen on lisäksi liitettävä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma, jos hakija ei ole velvollinen tekemään sellaista ympäristönsuojelulain nojalla.

Kaivoslupahakemuksessa on vaadittava kaivoksen apualueeksi tarkoitettuun alueeseen rajoitettua käyttö- tai muuta oikeutta. Jos kullanhuuhtonta-alueella on välttämätöntä saada oikeus poiketa 26 §:n 1 momentissa säädetyistä rakentamiskielloista, on sitä vaadittava kullanhuuhtontalupahakemuksessa.

Tarkempia säännöksiä lupahakemukselta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

35 §

Kaivosalueenustulupaa koskeva hakemus

Kaivosalueenustulupaa koskeva hakemus on toimitettava valtioneuvostolle.

Lupahakemuksessa on esitettävä tiedot hakijasta, hakemuksen kohteena olevasta alueesta sekä alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajista ja haltijoista.

Lupahakemukseen on liitettävä tarpeellinen ja luotettava selvitys siitä, että kaivosalue täyttää säädetyt edellytykset ja kaivoshanke on yleisen tarpeen vaatima.

Tarkempia säännöksiä kaivosalueenustulupaa koskevasta hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

36 §

Lupahakemuksen täydentäminen

Lupahakemuksen täydentämisestä säädetään hallintolain (434/2003) 22 ja 33 §:ssä.

37 §

Lausunnot lupahakemuksesta

Lupaviranomaisen on pyydettävä malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskevasta hakemuksesta lausunto:

1) siltä kunnalta, jonka alueella toimintaa on hakemuksen perusteella tarkoitus harjoittaa tai jonka alueella luvan mukaisen toiminnan ympäristö- ja muut vaikutukset saattavat ilmetä (*toiminnan vaikutusalue*);

2) siltä alueelliselta ympäristökeskukselta, jonka toimialueella luvan mukaisen toiminnan ympäristövaikutukset saattavat ilmetä;

3) alueen hallinnasta vastaavalta viranomaiselta tai laitokselta;

4) tarvittaessa muilta toimialallaan yleistä etua valvovilta viranomaisilta ja asianomaiselta maakunnan liitolta.

Lupaviranomaisen on pyydettävä kaivosaluelunastuslupaa koskevasta hakemuksesta lausunto toiminnan vaikutusalueen kunnalta, asianomaiselta maakunnan liitolta ja alueelliselta ympäristökeskukselta.

Lupaviranomaisen on lisäksi hankittava lupaharkinnan kannalta muut tarpeelliset lausunnot ja selvitykset.

Tarkempia säännöksiä lupahakemuksesta pyydetävistä lausunnoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

38 §

Asian selvittäminen saamelaisten kotiseutualueella, kolttaluonon alueella ja erityisellä poronhoitoalueella

Lupaviranomaisen tulee saamelaisten kotiseutualueella selvittää yhteistyössä saamelaiskäräjien, alueen paliskuntien, alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen ja hakijan kanssa malminetsintäluvan, kai-

vosluvan tai kultanhuuhdontaluvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vaikutukset saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä harkita haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on otettava huomioon:

1) hakemuksessa tarkoitetun alueen läheisyydessä voimassa olevat luvat;

2) mitä saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana tärkeitä alueita hakemus koskee;

3) muut saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana häiritsevät alueiden käyttömuodot hakemuksessa tarkoitetulla alueella ja sen läheisyydessä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös sellaisia saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella toteutettavia hankkeita, joilla on huomattava merkitys saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana.

Lupaviranomaisen tulee kolttaluonon alueella pyytää lausunto kolttien kyläkokoukselta luvan mukaisesta toiminnasta kolttien elinkeinoille ja elinolosuhteille aiheutuvien vaikutusten selvittämiseksi. Lausunnotmenettelystä säädetään kolttalain 56 §:ssä.

Lupaviranomaisen tulee erityisellä poronhoitoalueella selvittää yhteistyössä alueella toimivien paliskuntien kanssa luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat haitat poronhoidolle.

Asian selvittämiseksi lupaviranomainen voi tarvittaessa järjestää tilaisuuden, johon kutsutaan kuultavaksi saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen, kolttaneuvoston, asianomaisten paliskuntien, hakijan, alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen, kunnan, kalastusalueen ja yhteismitien edustajat. Neuvotteluelvoitteesta säädetään lisäksi saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:ssä ja poronhoitolain 53 §:ssä.

39 §

Muistutukset ja mielipiteet

Lupaviranomaisen on ennen malminetsintälupaa, kaivoslupaa, kultanhuuhdontalupaa ja kaivosaluelunastuslupaa koskevan asian ratkaisemista varattava asianosaisille tilaisuus tehdä muistutuksia lupa-asian johdosta.

Muille kuin asianosaisille on varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdantalupaa koskevassa asiassa.

Muistutusten ja mielipiteiden esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika.

40 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Lupaviranomaisen on tiedotettava malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdantalupaa koskevasta hakemuksesta kuuluttamalla siitä vähintään 30 päivän ajan ilmoitustaulullaan sekä asianomaisten kuntien ilmoitustauluilla. Kuulutuksen julkaisemisesta on ilmoitettava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai ilmoittaminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Kuulutuksesta on annettava erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Kuuluttamisesta säädetään muutoin julkisista kuulutuksista annetussa laissa (34/1925).

Jos hakemuksesta on tiedotettava yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä, voidaan asiasta tiedottaa ilmoittamalla siitä sellaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon.

Yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle tiedotetaan hakemuksesta antamalla siitä tieto yhteisalueain (758/1989) 26 §:n 4 momentissa tarkoitettulle edustajalle. Jollei tällaista edustajaa ole nimetty, tieto toimitetaan jollekin osakkaalle ja hakemuksesta tiedotetaan lisäksi 1 momentin mukaisesti kuulutuksella sanomalehdessä.

Tarkempia säännöksiä kuulutukseen sisällytettävistä asioista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

41 §

Kaivosaluehastustulupaa koskevasta hakemuksesta tiedottaminen

Lupaviranomaisen on annettava kaivosaluehastustulupaa koskevasta hakemuksesta erikseen tieto kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja haltijoille.

Jos hakemuksesta on annettava tieto yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, sovelletaan, mitä 40 §:n 3 momentissa lupahakemuksesta tiedottamisesta säädetään.

42 §

Hakijan kuuleminen

Hakijalle ja muille asianosaisille on varattava tilaisuus selityksen antamiseen sellaisista lausunnoista ja muistutuksista esitetyistä vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Selityksen johdosta asianosaisille on varattava tilaisuus vastaselityksen antamiseen, jos selitys saattaa vaikuttaa asian ratkaisuun.

43 §

Uraanikaivosta koskeva lupahakemus

Uraanin tai toriumin tuottamista koskeva kaivoslupahakemus ja samaa toimintaa tarkoittava ydinenergialain mukainen lupahakemus käsitellään yhdessä ja ratkaistaan samalla päätöksellä. Lisäksi lupamenettelystä säädetään ydinenergialain 23 §:ssä.

44 §

Varausilmoitus

Varausilmoitus on toimitettava kaivosviranomaiselle. Ilmoituksessa on esitettävä tarpeellinen ja luotettava selvitys:

- 1) varaajasta;
- 2) alueesta, jota etuoikeuden varaus koskee (*varausalue*);
- 3) tutkimussuunnitelman laadinnasta ja muista malminetsintälupahakemuksesta valmis-

televista toimenpiteistä sekä niiden aikataulusta.

Varausilmoitus ei saa koskea aluetta, joka kuuluu malminetsintäalueeseen, kaivosalueeseen tai kullanhuhdonta-alueeseen taikka sijaitsee yhtä kilometriä lähempänä tällaista aluetta. Varausilmoitus ei myöskään saa koskea aiemmin varausalueena ollutta aluetta, ennen kuin vuosi on kulunut varauspäätöksen raukeamisesta tai peruuttamisesta.

Tarkempia säännöksiä varausilmoituksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

6 luku

Lupaharkinta

45 §

Lupaharkinnan perusteet

Malminetsintälupa, kaivoslupa ja kullanhuhdontalupa myönnetään, jos hakija osoittaa, että tässä laissa säädettyt edellytykset täyttyvät eikä luvan myöntämiselle ole tässä laissa säädettyä estettä. Lupa voidaan kuitenkin tässä laissa säädetystä esteestä huolimatta myöntää, jos este on mahdollista poistaa lupamääräyksillä tai pienentämällä alueen kokoa.

46 §

Malminetsintäluvan ja kullanhuhdontaluvan myöntämisen esteet

Malminetsintälupaa ja kullanhuhdontalupaa ei saa myöntää:

- 1) 7 §:n 2 momentissa tarkoitettulle alueelle;
- 2) 9 §:n 4 momentissa tarkoitettulle alueelle;
- 3) aiemmin malminetsintäalueena olleelle alueelle, ennen kuin malminetsintäluvan raukeamisesta tai peruttamisesta on kulunut kolme vuotta;
- 4) aiemmin kaivosalueena olleelle alueelle, ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun kaivostoiminnan lopettamispäätös on tullut lainvoimaiseksi;

5) alueelle, joka kuuluu malminetsintäalueeseen, kaivosalueeseen tai kullanhuhdonta-alueeseen tai josta on tehty varausilmoitus 44 §:ssä säädetyllä tavalla;

6) alueelle, jossa luvan mukainen toiminta vaikeuttaisi oikeusvaikutteisen kaavan toteuttamista;

7) alueelle, jonka osalta kunta vastustaa luvan myöntämistä kaavoituksesta johtuvasta tai muusta alueiden käyttöön liittyvästä pätevästä syyistä, jollei luvan myöntämiselle ole erityistä syytä;

8) jos on painavia perusteita epäillä, että haetun alueen laajuuden johdosta taikka hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneistä muista syistä hakijalla ei ole edellytyksiä tai ilmeisesti tarkoitustakaan ryhtyä luvan mukaiseen toimintaan, taikka hakija on aikaisemmin olennaisesti laiminlyönyt tähän lakiin perustuvia velvollisuuksia; laiminlyöntien olennaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti laiminlyöntien suunnitelmallisuus, niiden kesto ja toistuvuus sekä laiminlyönneistä aiheutuneiden vahinkojen määrä.

Malminetsintälupa ja kullanhuhdontalupa voidaan kuitenkin myöntää 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettulle alueelle asiassa toimivaltaisen viranomaisen tai laitoksen taikka asianomaisen oikeudenhaltijan suostumuksella, ei kuitenkaan 7 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle alueelle. Luvan myöntämisen esteenä ei myöskään pidetä sellaista asumiseen tai työntekoon tarkoitettua rakennusta tai muuta tilaa, joka on kaivostoimintaa tai kullanhuhdontaa varten ja sijaitsee kaivosalueella tai kullanhuhdonta-alueella.

47 §

Kaivosluvan myöntämisen edellytykset

Esiintymän tulee olla kooltaan, pitoisuudeltaan ja teknisiltä ominaisuuksiltaan hyödyn-tämiskelpoinen.

Kaivosalue ja kaivoksen apualue eivät saa sijaita alueella, jolle ei 46 §:n 1 momentin 1—5 kohdan mukaan voida myöntää malminetsintälupaa eikä kullanhuhdontalupaa.

Kaivoslupa voidaan kuitenkin myöntää 46 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettusta esteestä huolimatta, jos:

1) 46 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät; tai

2) kaivosalue ei muutoin ole mahdollista 19 §:n mukaisesti toteuttaa ja kyseinen alue ei ole 7 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa taikka 9 §:n 4 momentissa tarkoitettu alue.

Kaivosalueen ja kaivoksen apualueen suhde muuhun alueiden käyttöön tulee olla selvitetty. Kaivostoiminnan tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan taikka kaivostoiminnan vaikutukset huomioon ottaen asian tulee olla muutoin riittävästi selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja alueellisen ympäristökeskuksen kanssa. Kaavan oikeusvaikutuksista säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa.

48 §

Kaivosluvan myöntämisen esteet

Kaivoslupaa ei saa myöntää, jos on painavia perusteita epäillä, että hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneistä syistä hakijalla ei ole edellytyksiä tai ilmeisesti tarkoitustaan huolehtia kaivostoiminnan aloittamisesta, taikka hakija on aikaisemmin olennaisesti laiminlyönyt tähän lakiin perustuvia velvollisuuksia. Laiminlyöntien olennaisuutta arvioidessa on otettava huomioon erityisesti laiminlyöntien suunnitelmallisuus, niiden kesto ja toistuvuus sekä laiminlyönneistä aiheutuneiden vahinkojen määrä.

Vaikka kaivosluvan myöntämisen edellytykset täyttyvät eikä luvan myöntämiselle ole tässä laissa säädettyä estettä, lupaa ei saa myöntää, jos kaivostoiminta aiheuttaa vaaraa yleiselle turvallisuudelle, aiheuttaa erittäin merkittäviä vahingollisia ympäristövaikutuksia tai erittäin merkittävästi heikentää paikalliskunnan asutus- ja elinkeino-oloja eikä mainittua vaaraa tai vaikutuksia voida lupamääräyksin poistaa.

49 §

Käyttöoikeutta koskeva harkinta

Kaivosaluelunastuslupa voidaan myöntää, jos kaivosalanke on yleisen tarpeen vaatima ja kaivosalue täyttää 19 §:ssä säädetty edelly-

tykset. Yleisen tarpeen vaatimusta arvioidaan erityisesti kaivoshankkeen paikallis- ja aluetaloudellisten sekä työllisyysvaikutusten ja yhteiskunnan raaka-ainehuollon tarpeen perusteella.

Kaivosluvassa voidaan myöntää rajoitettu käyttö- tai muu oikeus kaivoksen apualueeseen, jos muualla laissa ei toisin säädetä ja apualue täyttää 19 §:ssä säädetty edellytykset. Oikeus voidaan myöntää vain siltä osin kuin alueelle suunniteltujen toimintojen sijoittamista ei muutoin voida järjestää tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin.

Lupaharkinnassa on otettava huomioon, mitä 47 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään kaivosalueesta ja kaivoksen apualueesta kaivosluvan myöntämisen edellytyksenä.

50 §

Luvan myöntämisen esteet saamelaisten kotiseutualueella, kolttaluueella ja erityisellä poronhoitoalueella

Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdantalupaa ei saa myöntää, jos luvan mukainen toiminta:

1) yksin tai yhdessä muiden vastaavien lupien tai alueiden muiden käyttömuotojen kanssa heikentäisi saamelaisten kotiseutualueella olennaisia edellytyksiä harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria;

2) heikentäisi olennaisesti kolttien elinolosuhteita ja mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoja kolttaluueella;

3) aiheuttaisi erityisellä poronhoitoalueella huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Lupa voidaan kuitenkin myöntää 1 momentissa tarkoitettusta esteestä huolimatta, jos este on mahdollista poistaa lupamääräyksin.

51 §

Malminetsintäluvassa annettavat määräykset

Malminetsintäluvassa on määrättävä malminetsintäalueen sijainti ja rajat.

Malminetsintäluvassa on annettava yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset:

1) malminetsintätutkimusten ajankohdista ja menetelmistä sekä malminetsintään liittyvistä laitteista ja rakennelmista;

2) poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi erityisellä poronhoitoalueella;

3) sen varmistamiseksi, ettei luvassa tarkoitettulla toiminnalla vaaranneta saamelaisten asemaa alkuperäkansana saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kolttalain mukaisia oikeuksia koltta-alueella;

4) tutkimustöitä ja -tuloksia koskevasta selvitysvelvollisuudesta;

5) jälkitoimenpiteistä ja ajankohdasta, jolloin jälkitoimenpiteitä koskeva ilmoitus on viimeistään tehtävä;

6) kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmasta ja sen noudattamisesta;

7) velvollisuudesta ilmoittaa tutkimustöistä asianomaiselle toimialallaan yleistä etua valvovalle viranomaiselle;

8) malminetsintäalueen koon pienentämisen aikataulusta;

9) vakuudesta 10 luvun mukaisesti;

10) muista malminetsintää ja malminetsintäalueen käyttöä koskevista seikoista sen varmistamiseksi, ettei toiminnasta aiheudu tässä laissa kiellettyä seurausta;

11) muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja luvan edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista.

52 §

Kaivosluvassa annettavat määräykset

Kaivosluvassa on määrättävä muodostettavan kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti ja rajat ottaen huomioon, mitä 19 ja 47 §:ssä säädetään, sekä kaivoksen apualueita koskevien käyttö- ja muiden erityisten oikeuksien sisältö. Lupaviranomainen voi tehdä hakemuksessa esitettyyn kaivosalueeseen tai kaivoksen apualueeseen sellaisia sijaintia ja rajoja koskevia muutoksia, jotka ovat tämän lain säännökset huomioon ottaen tarpeellisia.

Kaivosluvassa tulee asettaa määräaika, jonka kuluessa kaivosluvan haltijan on ryhdyttävä kaivostoimintaan tai muuhun sellaiseen valmistavaan työhön, joka osoittaa luvanhaltijan vakavasti pyrkivän varsinaiseen

kaivostoimintaan. Määräaika voi olla enintään kymmenen vuotta luvan lainvoimaiseksi tulosta.

Kaivosluvassa on annettava yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset:

1) kaivostoiminnasta aiheutuvien haitallisten vaikutusten välttämiseksi tai rajoittamiseksi sekä ihmisten terveyden ja yleisen turvallisuuden varmistamiseksi;

2) toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että kaivostoiminnassa ei harjoiteta ilmeistä kaivosmineraalien tuhlausta taikka kaivoksen mahdollista tulevaa käyttöä ja louhimistyötä ei vaaranneta tai vaikeuteta;

3) esiintymän hyödyntämisen laajuutta ja tuloksia koskevasta selvitysvelvollisuudesta;

4) poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi erityisellä poronhoitoalueella;

5) sen varmistamiseksi, ettei luvassa tarkoitettulla toiminnalla vaaranneta saamelaisten asemaa alkuperäiskansana saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kolttalain mukaisia oikeuksia koltta-alueella;

6) kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvästä vakuudesta 10 luvun mukaisesti sekä muista lopettamiseen liittyvistä ja lopettamisen jälkeisistä velvollisuuksista;

7) lupamääräysten tarkistamiseen liittyvien selvitysten toimittamiseen asetettavasta määräajasta;

8) muista kaivosluvan nojalla tapahtuvaa toimintaa koskevista seikoista sen varmistamiseksi, ettei toiminnasta aiheudu tässä laissa kiellettyä seurausta;

9) muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja luvan edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista.

53 §

Kaivosaluelunastusluvassa annettavat määräykset

Kaivosaluelunastusluvassa on mainittava, mitä omaisuutta lunastus koskee, ja määrättävä käyttöoikeuden sisältö.

54 §

Kullanhuuhdontaluvassa annettavat määräykset

Kullanhuuhdontaluvassa on määrättävä kullanhuuhdonta-alueen sijainti ja rajat.

Kullanhuuhdontaluvassa on annettava yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset:

- 1) kullanhuuhdonnan ajankohdista ja menetelmistä;
- 2) kullanhuuhdonta-alueen kunnossapidosta;
- 3) poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi erityisellä poronhoitoalueella;
- 4) sen varmistamiseksi, ettei luvassa tarkoitettulla toiminnalla vaaranneta saamelaisten asemaa alkuperäiskansana saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kolttalain mukaisia oikeuksia kolta-alueella;
- 5) kullanhuuhdonta koskevasta selvityselvöllisyydestä;
- 6) jälkitoimenpiteistä;
- 7) kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmasta ja sen noudattamisesta;
- 8) vakuudesta 10 luvun mukaisesti;
- 9) muista kullanhuuhdonta ja kullanhuuhdonta-alueen käyttöä koskevista seikoista sen varmistamiseksi, ettei toiminnasta aiheudu tässä laissa kiellettyä seurausta;
- 10) muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja luvan edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista.

55 §

Varausilmoituksen ratkaiseminen

Kaivosviranomaisen on hyväksyttävä varaus, jos varausilmoitus täyttää 44 §:ssä säädetty edellytykset eikä hyväksymiselle ole tässä laissa säädettyä estettä.

Kaivosviranomaisen on kuitenkin hylättävä varaus, jos on painavia perusteita epäillä, että varausalueen laajuuden johdosta tai muista syistä varaajalla ei ole edellytyksiä tai ilmeisesti tarkoitustakaan hakea malminetsintäalupaa.

7 luku

Lupapäätös ja sen voimassaolo

56 §

Lupapäätöksen sisältö

Malminetsintäalupaa, kaivosalupaa ja kullanhuuhdontaalupaa sekä kaivosalueenastuslupaa koskevassa päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Päätöksessä on otettava kantaa lausunnoissa ja muistutuksissa esitettyihin yksilöityihin vaatimuksiin.

Jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointi on otettu huomioon lupaharkinnassa.

57 §

Lupapäätöksen antaminen

Malminetsintäalupaa, kaivosalupaa ja kullanhuuhdontaalupaa sekä kaivosalueenastuslupaa koskeva päätös annetaan julkipanon jälkeen, ja sen katsotaan tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu.

Lupaviranomaisen on ilmoitettava päätöksen antamisesta 1 momentin mukaisesti ennen sen antamispäivää ilmoitustaulullaan. Julkipanoilmoituksessa on mainittava lupaviranomainen, asian laatu, luvan antamispäivä ja valitusaika. Ilmoitus on pidettävä nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla. Päätöksen tulee olla saatavana ilmoituksessa mainittuna antamispäivänä myös sähköisesti.

58 §

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Lupaviranomaisen on toimitettava malminetsintäalupaa, kaivosalupaa ja kullanhuuhdontaalupaa koskeva päätös hakijalle.

Lupaviranomaisen on toimitettava jäljennös päätöksestä niille, jotka ovat tätä erikseen pyytäneet, sekä asianomaisille kunnille, alueelliselle ympäristökeskukselle ja niille

viranomaisille, joille asiasta sen käsittelyn aikana on annettu tieto tai joilta on pyydetty lausunto. Kaivosluvan myöntämistä koskevasta päätöksestä on viipymättä toimitettava jäljennös Säteilyturvakeskukselle ja toimivaltaiselle maanmittaustoimistolle.

Jos päätös kohdistuu saamelaiden kotiseutualueelle tai se koskee 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua hanketta, on jäljennös päätöksestä toimitettava saamelaiskäräjille. Kolttaluudelle kohdistuvasta päätöksestä on toimitettava jäljennös kolttien kyläkokoukselle ja erityiselle poronhoitoalueelle kohdistuvasta päätöksestä jäljennös asianomaiselle palikunnalle.

Lupaviranomaisen on ilmoitettava päätöksen antamisesta niille, jotka ovat tehneet muistutuksen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet, sekä niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Jos päätöksestä on ilmoitettava yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä, sovelletaan, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:n 2 momentissa säädetään. Jos päätöksestä on annettava tieto yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, sovelletaan, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:n 3 momentissa säädetään.

Jos muistutuskirjelmässä on useita allekirjoittajia, riittää, että jäljennös päätöksestä toimitetaan tai tieto sen antamisesta ilmoitetaan muistutuksen ensimmäiselle allekirjoittajalle.

Lupaviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueita päätös koskee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään. Lupaviranomaisen on lisäksi julkaistava tieto päätöksestä ainakin yhdessä päätöksessä tarkoitetun toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai sen julkaiseminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Lupaviranomaisen on huolehdittava, että malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuhdantalupaa koskevasta päätöksestä tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettuun kiinteistötietojärjestelmään.

59 §

Kaivosalueenastuslupaa koskevasta päätöksestä tiedottaminen

Lupaviranomaisen on toimitettava kaivosalueenastuslupaa koskeva päätös hakijalle.

Lupaviranomaisen on toimitettava jäljennös päätöksestä kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja haltijoille sekä viipymättä toimivaltaiselle maanmittaustoimistolle.

Lupaviranomaisen on huolehdittava, että tieto päätöksestä julkaistaan noudattaen, mitä lupapäätöksestä tiedottamisesta 58 §:n 6 momentissa säädetään.

60 §

Malminetsintäluvan määräaikaisuus

Malminetsintälupa on voimassa enintään neljä vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Kaivosviranomaisen on malminetsintäluvan voimassaoloajan pituutta harkitessaan otettava huomioon erityisesti:

- 1) tutkimussuunnitelman toteuttamiseksi tarpeellinen aika;
- 2) yleiselle tai yksityiselle edulle aiheutuvien vahinkojen ja haittojen rajoittaminen ja vähentäminen.

61 §

Malminetsintäluvan voimassaolon jatkaminen

Malminetsintäluvan voimassaoloa voidaan jatkaa enintään kolme vuotta kerrallaan siten, että lupa on voimassa yhteensä enintään viisitoista vuotta.

Malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisen edellytyksenä on, että:

- 1) malminetsintä on ollut tehokasta ja järjestelmällistä;
- 2) esiintymän hyödyntämismahdollisuuksien selvittäminen edellyttää jatkotutkimuksia;

3) lupanhaltija on noudattanut tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia samoin kuin lupamääräyksiä;

4) voimassaolon jatkamisesta ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle.

62 §

Kaivosluvan määräaikainen tarkistaminen ja määräaikaisuus

Kaivoslupa on voimassa toistaiseksi luvan lainvoimaiseksi tulosta. Kaivoslupa voidaan myös myöntää määräajaksi, jos se on perusteltua ottaen huomioon esiintymän laatu ja laajuus, hakijan edellytykset huolehtia kaivostoiminnan aloittamisesta sekä muut hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneet seikat. Määräaikainen kaivoslupa voi olla voimassa enintään kymmenen vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Lupaviranomaisen on tarkistettava toistaiseksi voimassa olevan kaivosluvan määräyksiä vähintään kymmenen vuoden välein. Lupaviranomaisen on ilmoitettava tarkistusväli luvassa. Välttämättömän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi taikka muusta erityisestä syystä myös määräajan voimassa olevan kaivosluvan määräyksiä voidaan määrätä tarkistettavaksi määräajoin.

Lupamääräysten tarkistaminen ei saa sanottavasti vähentää kaivoshankkeesta saatavaa hyötyä.

63 §

Kaivosluvan voimassaolon jatkaminen

Määräajan voimassa olevalle kaivosluvalla voidaan myöntää jatkoaikaa toistaiseksi tai enintään kymmenen vuotta kerrallaan sen mukaan kuin on edelleen tarpeen esiintymän hyödyntämiseksi ja ottaen huomioon muut hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneet seikat.

Kaivosluvan voimassaolon jatkamisen edellytyksenä on, että:

1) esiintymää on hyödynnetty tehokkaasti ja järjestelmällisesti;

2) esiintymä on kooltaan, pitoisuudeltaan ja teknisiltä ominaisuuksiltaan edelleen hyödyntämiskelpoinen;

3) lupanhaltija on noudattanut tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia samoin kuin lupamääräyksiä.

64 §

Kullanhuuhdantaluvan määräaikaisuus

Kullanhuuhdantalupa on voimassa enintään neljä vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Kaivosviranomaisen on kultanhuuhdantaluvan voimassaoloajan pituutta harkitessaan otettava huomioon erityisesti:

1) huuhdottavan kullan talteen ottamiseksi ja hyödyntämiseksi tarpeellinen aika;

2) yleiselle tai yksityiselle edulle aiheutuvien vahinkojen ja haittojen ehkäiseminen, rajoittaminen ja vähentäminen.

65 §

Kullanhuuhdantaluvan voimassaolon jatkaminen

Kullanhuuhdantaluvan voimassaoloa voidaan jatkaa enintään kolme vuotta kerrallaan.

Kullanhuuhdantaluvan voimassaolon jatkamisen edellytyksenä on, että:

1) kultanhuuhdonta on ollut tehokasta ja järjestelmällistä;

2) kultanhuuhdonta-alueella on edelleen maalajeista huuhdottavaa kultaa niin runsaasti ja sellaisessa muodossa, että kultanhuuhdonnan jatkamiselle on edellytykset;

3) kultanhuuhtoja on noudattanut tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia samoin kuin lupamääräyksiä;

4) voimassaolon jatkamisesta ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle.

66 §

Hakemus luvan voimassaolon jatkamiseksi

Malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kultanhuuhdantaluvan voimassaolon jatkamista varten lupaviranomaiselle on ennen luvan

voimassaolon päättymistä toimitettava lupahakemus sekä lupaharkinnan kannalta tarpeelliset ja luotettavat selvitykset 61 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa, 63 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tai 65 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista. Lisäksi hakemukseen sovelletaan vastaavasti, mitä lupahakemuksesta säädetään 34 §:ssä.

Tarkempia säännöksiä luvan voimassaolon jatkamista koskevasta hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

67 §

Malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan raukeaminen

Malminetsintälupa ja kullanhuuhdontalupa raukeavat määräajan päättyessä.

Kaivosviranomaisen voi päättää, että malminetsintälupa ja kullanhuuhdontalupa raukeavat, jos toiminta on ollut keskeytyneenä luvanhaltijasta riippuvasta syystä yhtäjaksoisesti vähintään vuoden. Asian voi panna vireille kaivosviranomaisen omasta aloitteestaan, kunta tai haittaa kärsivä asianosainen.

Kaivosviranomaisen on päätettävä, että malminetsintälupa ja kullanhuuhdontalupa raukeavat, jos luvanhaltija tekee asiaa koskevan hakemuksen. Luvanhaltija on velvollinen tekemään hakemuksen, jos tarkoituksena ei enää ole harjoittaa lupaan perustuvaa toimintaa.

68 §

Kaivoslupan raukeaminen

Kaivoslupa raukeaa määräajan päättyessä.

Lupaviranomaisen on päätettävä, että kaivoslupa raukeaa, jos luvanhaltija ei ole kaivosluvassa annettussa määräajassa aloittanut kaivostoimintaa tai ryhtynyt muuhun sellaiseen valmistavaan työhön, joka osoittaa luvanhaltijan vakavasti pyrkivän varsinaiseen kaivostoimintaan. Lupaviranomaisen on myös päätettävä, että kaivoslupa raukeaa, jos kaivostoiminta on ollut keskeytyneenä luvanhaltijasta riippuvasta syystä yhtäjaksoisesti vähintään viisi vuotta tai kaivostoiminnan voidaan katsoa tosiasiallisesti päättyneen. Asian voi panna vireille lupaviran-

omainen omasta aloitteestaan, kunta tai haittaa kärsivä asianosainen.

Lupaviranomainen voi kuitenkin 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa enintään kahdesti lykätä kaivoslupan raukeamista ja antaa uuden määräajan kaivostoiminnan aloittamiseksi tai määräajan toiminnan jatkamiseksi. Luvan raukeamista voidaan lykätä enintään yhteensä kymmenellä vuodella. Kaivosluvan haltijan on toimitettava lupaviranomaiselle hakemus ennen kaivoslupan raukeamista sekä hakemuksessa esitettävä syy määräajan myöntämiselle ja suunnitelma kaivostoiminnan aloittamiseksi tai jatkamiseksi. Edellytyksenä hakemuksen hyväksymiselle on, että hakijan esittämää syytä on pidettävä perusteltuna ja suunnitelmaa riittävän yksityiskohtaisena eikä päätöksestä aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Tarkempia säännöksiä hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Lupaviranomaisen on lisäksi päätettävä, että kaivoslupa raukeaa, jos kaivosalue ei kuulu luvanhaltijalle tai luvanhaltija ei ole saanut sitä haltuunsa 82 §:n mukaisesti viiden vuoden kuluttua luvan myöntämisestä taikka luvanhaltija tekee asiaa koskevan hakemuksen. Luvanhaltija on velvollinen tekemään hakemuksen, jos sen tarkoituksena ei enää ole harjoittaa kaivostoimintaa.

69 §

Luvan muuttaminen

Lupaviranomaisen on omasta aloitteestaan taikka asianomaisen toimialallaan yleistä etua valvovan viranomaisen tai haittaa kärsivän asianosaisen hakemuksesta muutettava malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa, jos:

1) toiminnasta aiheutuu tässä laissa kielletty seuraus;

2) toiminnasta aiheutuvat haitalliset vaikutukset poikkeavat olennaisesti siitä, mitä lupaharkinnassa on arvioitu.

Kaivosviranomaisen on hyväksyessään kullanhuuhdontaluvan siirron 73 §:n mukaisesti samalla tarkistettava lupamääräyksiä ja luvassa tehtyä ratkaisua rakentamisen välttämättömyydestä, jos se on tarpeen sen vuoksi, että siirron saajan edellytykset harjoittaa

luvan mukaista toimintaa ovat olennaisesti toiset kuin aiemman luvanhaltijan.

Malminetsintäluvan haltijan on haettava malminetsintäluvan muuttamista, jos tutkimussuunnitelmaa muutetaan tai täydennetään siten, että lupamääräyksiä on tarpeen tarkistaa. Luvanhaltija voi lisäksi hakea malminetsintäluvan muuttamista lupamääräysten tarkistamiseksi, kun luvan mukaista toimintaa on tarpeen muuttaa.

Kaivosluvan haltijan on haettava kaivosluvan muuttamista, jos kaivosalue tai kaivoksen apualue taikka osa niistä ei enää ole 19 §:ssä tarkoitettulla tavalla välttämätön taikka kaivostoiminnassa tapahtuu sellainen muutos, että lupamääräyksiä on tarpeen tarkistaa.

Kullanhuuhtojen on haettava kullanhuuhtontaluvan muuttamista, jos kullanhuuhtontaa koskevien toimenpiteiden määrässä, laadussa tai aikataulusta tapahtuu sellainen muutos, että lupamääräyksiä on tarpeen tarkistaa. Kullanhuuhtoja voi lisäksi hakea kullanhuuhtontaluvan muuttamista, kun rakentamisen edellytyksiä on mahdollista arvioida uudelleen.

Luvan muuttamista koskevaan hakemukseen sovelletaan vastaavasti, mitä lupahakemuksesta säädetään 34 §:ssä.

70 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuuhtontaluvan, jos:

1) hakemuksessa tai sen liitteissä on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämisen edellytyksiin tai muutoin lupaharkintaan;

2) luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä;

3) luvanhaltija on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä velvollisuutta tai rajoitusta taikka lupamääräyksiä.

Jos ilmenneet puutteet, rikkomukset tai laiminlyönnit voidaan korjata tai ne ovat vähäisiä, lupaviranomaisen on ennen 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettun päätöksen te-

kemistä asetettava asianomaiselle luvanhaltijalle määräaika korjata puute, rikkomus tai laiminlyönti.

71 §

Kaivosalueenastusluvan voimassaolo

Kaivosalueenastuslupa on voimassa toistaiseksi tai määräajan luvan lainvoimaiseksi tulosta noudattaen vastaavasti, mitä kaivosluvan voimassaolosta 62 §:ssä säädetään.

Valtioneuvosto voi myöntää määräajan voimassa olevalle kaivosalueenastusluvalla jatkoaikaa toistaiseksi tai määräajaksi noudattaen vastaavasti, mitä kaivosluvan voimassaolon jatkamisesta 63 §:ssä säädetään. Luvan voimassaolon jatkamista varten valtioneuvostolle on ennen luvan voimassaolon päättymistä toimitettava lupahakemus ja lupaharkinnan kannalta tarpeelliset ja luotettavat selvitykset. Hakemukseen sovelletaan vastaavasti, mitä kaivosalueenastuslupaa koskevasta hakemuksesta 35 §:ssä säädetään. Tarkempia säännöksiä hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Kaivosalueenastuslupa raukeaa määräajan päättyessä. Lupa raukeaa myös, jos kaivoslupaa ei myönnetä, taikka se raukeaa tai peruutetaan. Jos kaivoslupaa muutetaan siten, että kaivosalueen pinta-ala pienenee, raukeaa kaivosalueenastuslupa vastaavasti niiden alueiden osalta, jotka eivät enää kuulu kaivosalueeseen.

Valtioneuvoston on päätettävä, että kaivosalueenastuslupa raukeaa, jos luvanhaltija tekee asiaa koskevan hakemuksen valtioneuvostolle.

72 §

Luvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskevan asian käsittely

Malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuuhtontaluvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista sekä kaivosalueenastusluvan voimassaolon jatkamista ja raukeamista koskeva asia on käsiteltävä noudattaen vastaavasti, mitä tässä laissa säädetään asianomaista lupaa koske-

vasta lupamenettelystä, lupaharkinnasta sekä lupapäätöksestä ja sen voimassaolosta.

73 §

Luvan siirto

Malminetsintälupa, kaivoslupa ja kullanhuhdantalupa voidaan siirtää toiselle. Siirron saajan tulee täyttää vastaavat vaatimukset kuin luvanhaltijalta tämän lain mukaan edellytetään. Uraanin tai toriumin tuottamista koskevan kaivosluvan siirron saajalla tulee lisäksi olla ydinenergialain mukainen lupa kaivostoimintaan.

Luvanhaltija voi hakea luvan siirtoa tekevällä asiasta hakemuksen kaivosviranomaiselle. Hakemuksessa on esitettävä siirron kannalta tarpeellinen ja luotettava selvitys siirron saajasta sekä siirron käsittelyn kannalta muut merkitykselliset seikat. Hakemukseen on liitettävä tarvittavat viranomaisen todistukset, rekisterinotteet ja vastaavat asiakirjat, joilla varmennetaan hakemuksessa esitetyt tiedot ja siirron saajan suostumus. Tarkempia säännöksiä hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Kaivosviranomaisen on hyväksyttävä luvan siirto, jos siirron saaja täyttää 1 momentissa mainitut edellytykset ja viranomaiselle on toimitettu 2 momentissa tarkoitetut selvitykset. Kaivosviranomaisen voi kuitenkin hylätä malminetsintäluvan ja kullanhuhdantaluvan siirtoa koskevan hakemuksen 46 §:n 1 momentin 8 kohdassa mainituin perustein sekä kaivosluvan siirtoa koskevan hakemuksen 48 §:n 1 momentissa mainituin perustein.

Kun kaivosviranomaisen on hyväksynyt kaivosluvan siirron, sen on tehtävä vastaava luvanhaltijaa koskeva muutos kaivosaluelunastuslupaan.

74 §

Luvan siirtoa koskevan päätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Malminetsintäluvan, kaivosluvan ja kullanhuhdantaluvan siirtoa koskevan päätöksen antamiseen sovelletaan, mitä 57 §:ssä säädetään lupapäätöksen antamisesta.

Kaivosviranomaisen on toimitettava päätös hakijalle ja jäljennös siitä siirron saajalle. Malminetsintäluvan siirron saaja on velvollinen viipymättä ilmoittamaan asiasta kirjallisesti malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille ja kaivosluvan siirron saaja kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille.

Kaivosviranomaisen on julkaistava tieto päätöksestä ainakin yhdessä päätöksessä tarkoitetun toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä.

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueita luvan siirtopäätös koskee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään.

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että luvan siirtoa koskevasta päätöksestä tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmään.

Kaivosviranomaisen on tiedotettava kaivosaluelunastusluvan siirrosta luvanhaltijalle ja siirron saajalle.

75 §

Varauspäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Varauspäätöksen antamiseen sovelletaan, mitä 57 §:ssä säädetään lupapäätöksen antamisesta.

Kaivosviranomaisen on toimitettava varauspäätös varaajalle.

Kaivosviranomaisen on julkaistava tieto päätöksestä ainakin yhdessä päätöksessä tarkoitetulla varausalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä ja tarvittaessa sellaisessa sanomalehdessä, josta alueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon asiasta.

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueilla varausalue sijaitsee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään.

76 §

Varauspäätöksen voimassaolo

Varauspäätös on voimassa enintään kaksikymmentäneljä kuukautta siitä, kun varausilmoitus on tehty. Kaivosviranomaisen on varauspäätöksen voimassaolon pituutta harkitessaan otettava huomioon erityisesti tutkimussuunnitelman laadintaan ja muihin malminetsintälupahakemuksen valmisteleviin toimenpiteisiin tarvittava aika.

Varauspäätös raukeaa määräajan päättyessä. Varauspäätös raukeaa myös, kun sen tuottamalla etuoikeudella on haettu malminetsintälupaa 34 §:ssä säädetyllä tavalla. Kaivosviranomaisen on lisäksi päätettävä, että varauspäätös raukeaa, jos varaaja tekee asiasta kirjallisen ilmoituksen kaivosviranomaiselle.

Kaivosviranomainen voi peruuttaa varauspäätöksen, jos varausilmoituksessa tai sen liitteissä on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet varauspäätökseen liittyvään harkintaan.

III OSA

KAIVOSTOIMITUS, KORVAUKSET JA VAKUUKSET

8 luku

Kaivostoimitus ja siinä suoritettavat korvaukset

77 §

Kaivostoimitus

Kaivosalueeksi ja kaivoksen apualueeksi tarvittavien alueiden käyttöoikeuksien ja muiden erityisten oikeuksien lunastaminen suoritetaan kaivostoimituksessa. Lunastamisessa noudatetaan, jollei jäljempänä muuta säädetä, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977), jäljempänä *lunastuslaki*, säädetään. Kaivostoimituksessa havaitun virheen korjaamisesta tai oikaisemisesta sekä toimi-

tuksen tai päätöksen purkamista koskevasta esityksestä on voimassa, mitä kiinteistönmuodostamislaissa (554/1995) kiinteistötoimituksesta säädetään.

Toimitusinsinööri voi kuitenkin suorittaa kaivostoimituksen ilman uskottuja miehiä, jos kukaan 81 §:ssä tarkoitetuista kaivostoimituksen asianosaisista ei sitä vaadi eikä toimituksessa ole kysymys korvauksista.

78 §

Toimivaltainen maanmittaustoimisto

Kaivostoimituksia koskevissa asioissa toimivaltainen on maanmittaustoimisto, jonka toimialueella lunastettava omaisuus on.

Jos vain vähäinen osa kaivosalueesta tai kaivoksen apualueesta on toisen maanmittaustoimiston toimialueella, kaikki lunastukset toimeenpannaan siinä maanmittaustoimistossa, jonka toimialueella on suurin osa omaisuudesta.

79 §

Kaivostoimituksen vireille tulo

Toimivaltaisen maanmittaustoimiston on välittömästi annettava määräys kaivostoimitusta varten saatuaan tiedon kaivosaluelunastusluvan tai kaivosluvan myöntämisestä koskevasta päätöksestä.

Kaivostoimitusta ei saa lopettaa, ennen kuin kaivosaluelunastuslupa ja kaivoslupa ovat saaneet lainvoiman. Toimivaltaisen maanmittaustoimiston pyynnöstä kaivosviranomaisen on annettava lausunto asian selvittämiseksi.

80 §

Kaivostoimituksen kustannukset

Kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltija vastaa kaivostoimituksen kustannuksista.

81 §

Kaivostoimituksen asianosainen

Kaivostoimituksen asianosainen on kaivosalueenlunastusluvasta ja kaivosluvasta haltija sekä muu henkilö, jonka oikeutta tai etua toimitus välittömästi koskee. Kaivoksesta taikka kaivosalueen tai kaivoksen apualueen käyttämisestä aiheutuvasta haitasta tai vahingosta voidaan vaadittaessa määrätä korvaus lunastuslain 38 §:n estämättä.

82 §

Haltuunotto

Kaivosalueenlunastusluvasta ja kaivosluvasta haltijalle syntyy kaivostoimituksessa lunastuslaissa tarkoitettulla haltuunotolla oikeus käyttää alueita ja oikeuksia luvassa osoitetuihin tarkoituksiin kiinteistöön kohdistuvan muun oikeuden estämättä.

Kaivosalueenlunastusluvassa ja kaivosluvassa osoitetut alueet sekä perustettavat oikeudet otetaan asianomaisen luvan haltijan haltuun kaivostoimituksessa pidettävässä haltuunotokatselmuksessa määrättyinä ajankohtana. Edellytyksenä haltuunotolle on, että kaivostoimituksessa määrätty ennakkokorvaus on maksettu.

Jos haltuunotosta aiheutuu lunastuslain 57 §:n 2 momentissa tarkoitettu seuraus, voi lunastustoimikunta kaivostoimituksen asianosaisen vaatimuksesta määrätä, että haltuunotto siltä osin saa tapahtua aikaisintaan toimikunnan määräämän enintään kolmen kuukauden pituisen ajan kuluttua siitä, kun asianosaiselle määrätty ennakkokorvaus on maksettu.

Jos haltuun otetulla alueella olevan omaisuuden poistamisesta tai siirtämisestä ei päästä sopimukseen, kaivosalueenlunastusluvasta ja kaivosluvasta haltijan on asetettava poistettavan omaisuuden omistajalle tai haltijalle kohtuullinen ja kaivostoiminnan aloittamisen kannalta sopiva määräaika, jonka päätyttyä asianomainen luvan haltija poistaa omaisuuden. Tällöin on luvan haltijan ennen omaisuuden poistamista ilmoitettava siitä poistet-

tavan omaisuuden omistajalle tai haltijalle, jollei se ole mahdotonta.

Jos kaivostoimintaa varten luovutettavalta tai luovutetulta alueelta joudutaan poistamaan tai siirtämään rakennuksia, varastoja tai laitteita taikka puita, kasvavaa satoa tai muuta kasvillisuutta, on siitä aiheutuvan vahingon tai haitan lisäksi korvattava asianomaiselle aiheutuneet poistamis- tai siirtämiskustannukset.

83 §

Korvauksen perusteet erityistilanteessa

Jos kaivoshanke on merkittävästi korottanut tai alentanut lunastettavan omaisuuden arvoa, korvaus on määrättävä vastaamaan sitä arvoa, joka omaisuudella olisi ollut ilman sanottua vaikutusta.

Kun lunastetaan käyttöoikeus omaisuuteen, jota sen omistaja pääasiallisesti käyttää asumiseensa tai ammattinsa harjoittamiseen, lunastuslaissa tarkoitettu kohteenkorvaus on 1 momentin estämättä aina määrättävä niin suureksi kuin on tarpeen vastaavan oman asunnon tai saman toimeentulon tarjoavan, lunastettua vastaavan omaisuuden hankkimiseen lunastetun tilalle.

84 §

Lunastuksen kohteen vahvistaminen ja käyttöoikeuden perustaminen

Kaivostoimituksen loppukokouksessa on julistettava lunastuspäätös ja annettava valitusosoitus.

Lunastuspäätöksessä vahvistetaan kaivosalueenlunastusluvasta ja kaivosluvasta perusteella sekä tarvittaessa luvan haltijan osoituksen mukaan lunastuksen kohde ja perustetaan käyttö- ja muut oikeudet sekä asetetaan tarvittavat ehdot ja rajoitukset alueiden käyttämiselle. Kaivosalueenlunastusluvasta ja kaivosluvasta voidaan vähäisessä määrin poiketa, jos siihen on erityinen syy ottaen huomioon, mitä 19 §:ssä sekä 47 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Lunastuspäätöksen saatua lainvoiman syntyy kaivosalueenlunastusluvasta ja kaivosluvasta haltijalle kaivostoimintaa varten käyttöoikeus

kaivosalueeksi vahvistettuun alueeseen ja kaivoksen apualueeseen sen käyttötarkoitusta vastaava rajoitettu käyttö- tai muu erityinen oikeus, jolleivät alueet ole jo aiemmin kuuluneet luvanhaltijalle.

85 §

Oikeuksien raukeaminen

Kaivosalueeseen ja kaivoksen apualueeseen kohdistuvat erityiset oikeudet raukeavat, kun kaivostoimitus on saanut lainvoiman.

Kaivostoimituksessa voidaan kuitenkin päättää erityisen oikeuden pysyttämisestä, jos oikeudesta ja sen käyttämisestä ei aiheudu vaaraa yleiselle turvallisuudelle tai haittaa kaivostoiminnalle eikä oikeuden pysyttäminen vaarana kiinteistöjärjestelmän selkeyttä.

86 §

Kiinteistön omistajan lunastusvaatimus

Jos kaivosalueesta tai kaivoksen apualueesta aiheutuu merkittävää haittaa kiinteistön tai sen osan käyttämiselle, kiinteistön omistajalla on oikeus vaatia, että kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltija lunastaa kiinteistön tai sen osan.

Jos asemakaavassa on osoitettu alue kaivostoimintaa varten, kiinteistön omistajalla on oikeus kaivostoimituksessa vaatia kaavaan merkityn alueen lunastamista kokonaisuudessaan.

Kiinteistöistä tai niiden osista, jotka lunastetaan 1 ja 2 momentin nojalla, muodostetaan yksi tai useampi kaivosalueesta erillinen lunastusyksikkö noudattaen, mitä lunastusyksikköiden muodostamisesta lunastuslain 49 a §:n 1 momentissa säädetään.

Määrättäessä lunastuskorvausta kiinteistöistä ja niiden osista, jotka lunastetaan 1 ja 2 momentin nojalla, on korvaukseen sisällytettävä lunastettavalla alueella olevien kaivosmineraalien arvon perusteella maksettava korvaus kiinteistön omistajalle. Toimivaltaisen maanmittaustoimiston pyynnöstä kaivosviranomaisen on annettava lausunto asian selvittämiseksi.

87 §

Yksityistiejärjestelyt

Kaivostoimituksessa on tehtävä sellaiset yksityisiä teitä ja tieoikeuksia koskevat järjestelyt, jotka ovat tarpeen kaivosalueen tai kaivoksen apualueen perustamisen vuoksi. Toimituksessa käsitellään ja ratkaistaan myös muut yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) mukaisessa tietoimituksessa käsiteltäviksi säädettyt asiat.

Yksityistieyhteydet ja tieoikeudet voidaan järjestellä yksityisistä teistä annetun lain 38 c §:ssä tarkoitetussa alueellisessa tietoimituksessa, joka voidaan suorittaa kaivosluvan haltijan pyynnöstä ilman erillistä hakemusta.

88 §

Tilusjärjestelyn tarpeellisuuden selvittäminen

Kaivostoimituksessa on selvitettävä 89 §:ssä tarkoitetun tilusjärjestelyn suorittamisen tarpeellisuus.

Tilusjärjestelyn tarpeellisuus selvitetään ja ratkaistaan kuitenkin kaivostoimituksen sijasta kiinteistönmuodostamislain 68 §:n 2 momentissa tarkoitetussa uusjakotoimituksessa, jos kaivostoimituksen ajankohtana sellainen on vireillä. Tällaisessa uusjaossa sovelletaan sen lisäksi, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa ja lunastuslain 82 §:ssä säädetään, tämän lain 89—92 §:n säännöksiä.

89 §

Tilusjärjestely

Tilusjärjestelynä voidaan suorittaa tilusvaihto kiinteistöjen kesken. Jos tilusvaihtoa ei kuitenkaan voida sopivasti toimittaa, alue voidaan siirtää kiinteistöä toiseen rahana suoritettavaa täyttä korvausta vastaan.

Tilusvaihdosta ja alueen siirtämisestä kaivostoimituksessa on voimassa, mitä kiinteistönmuodostamislain 59, 65 ja 66 §:ssä säädetään, jollei 90—92 §:stä muuta johdu.

90 §

Tilusjärjestelyn edellytykset

Tilusjärjestely voidaan suorittaa, jos:

1) se on tarpeen kaivosalueen tai kaivoksen apualueen aiheuttaman tilusten haitallisen pirstoutumisen korjaamiseksi;

2) sillä voidaan poistaa tai huomattavasti vähentää niitä kustannuksia tai korvauksia, jotka muutoin aiheutuisivat uuden kulkuyhteyden järjestämisestä kaivosalueen katkaiseman kulkuyhteyden sijaan;

3) tilusvaihto tai alueen siirtäminen lisäalueen antamiseksi kaivosalueeseen tai kaivoksen apualueeseen rajoittuvalle kiinteistölle on erityisen tärkeää kiinteistön käyttökelpoisuuden lisäämiseksi; tai

4) se on tarpeen sellaisen arvoltaan vähäisen, kaivosalueen tai kaivoksen apualueen vuoksi erilleen jäävän alueen siirtämiseksi toiseen kiinteistöön, jota alueen omistaja ei voi käyttää tarkoituksenmukaisella tavalla hyväkseen, mutta jota voidaan käyttää toisen kiinteistön yhteydessä.

Tilusjärjestelyn suorittaminen edellyttää lisäksi, että:

1) 1 momentin 1 kohdassa mainitussa tapauksessa sillä saadaan aikaan merkittävä parannus kiinteistöjaotukseen;

2) siitä ei aiheudu kenellekään sanottavaa haittaa; ja

3) se ei vaikeuta asemakaavan toteuttamista.

Tilusjärjestelyn suorittamiseen ei vaadita kiinteistön omistajan eikä siihen kohdistuvan pantti- tai erityisen oikeuden haltijan suostumusta.

91 §

Tilusjärjestelysopimukset

Jos asianomaisten kiinteistöjen omistajat sopivat, voidaan kaivostoimituksessa muissakin kuin 90 §:n 1 momentissa mainituissa tapauksissa tehdä kaivoksen perustamisen tai kaivostoiminnan takia tarpeellisia, kiinteistöjaotusta parantavia tilusjärjestelyjä noudattaen, mitä tilusjärjestelyn edellytyksistä 90 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdassa säädetään.

92 §

Tilusjärjestelyn korvaukset

Tilusjärjestelyssä arvioidaan kiinteistöstä toiseen siirtyvä alue erikseen luovuttavan ja vastaanottavan kiinteistön kannalta. Jos nämä arvot eroavat toisistaan, on erotus määrättävä kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltijan korvattavaksi.

93 §

Kaivostoimituksen rekisteröinti

Kaivostoimitus voidaan rekisteröidä korvausten suorittamisesta riippumatta, kun se on saanut lainvoiman. Korvausten suorittamisesta ei tarvitse ilmoittaa maanmittaustoittoa-

mitolle. Kaivostoimituksesta voidaan tehdä merkinnät kiinteistörekisteriin muutoksenhausta huolimatta niiden kiinteistöjen osalta, joita muutoksenhaku ei koske. Kaivostoimituksesta voidaan tehdä merkinnät kiinteistörekisteriin myös muutoksenhaun kohteena olevien kiinteistöjen osalta, jos muutoksenhaku ei vaikuta lunastuksen kohteen vahvistamiseen, käyttö- tai muiden oikeuksien perustamiseen taikka tehtäviin merkintöihin. Kiinteistörekisterin pitäjän on näissä tapauksissa pyydetävä maa- ja metsätalouden ministeriöltä lupa rekisteröintiin. Maa- ja metsätalouden ministeriön on päätösvaltainen myös, kun siinä on vain maa- ja metsätalouden puheenjohtaja.

94 §

Arvohetki ja yleisen hintatason muutoksen huomioon ottaminen

Kaivostoimituksessa korvaus lunastettavasta omaisuudesta on määrättävä haltuunoton ajankohdan (*arvohetki*) arvon perusteella.

Jos yleinen hintataso on arvohetken jälkeen kohonnut, on lopullisen lunastuskorvauksen ja toimituksessa määrätyn ennakkokorvauksen välinen erotus sovitettava kohonnutta hintatasoa vastaavaksi.

95 §

Korvauksensaajan määrääminen

Lunastuskorvaus on kaivostoimituksessa määrättävä suoritettavaksi sille, jolle lunastettava omaisuus tai korvauksen kohde kuuluu korvauksen määräämisen ajankohtana, jollei toimituksessa esitetystä selvityksestä muuta johdu.

96 §

Korvausten maksaminen ja korko

Kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltijan suoritettavaksi määrättyt ennako- ja lopulliset korvaukset tulee suorittaa kolmen kuukauden kuluessa niiden määräämisestä. Korvauksen maksamisen viivästyessä sille maksetaan vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan. Lopulliselle korvaukselle tulee maksaa kuuden prosentin vuotuista korkoa 82 §:n mukaisesta haltuunotosta lukien.

Kaivostoimituksessa maksettavaksi määrättyt tilusjärjestelyn korvaukset suorittaa kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltija. Tilusjärjestelyssä alueen saaja on velvollinen maksamaan saamastaan alueesta korvauksen asianomaiselle luvan haltijalle siltä osin kuin korvausta ei voida vähentää asianomaiselle luvan haltijalle maksettaviksi määrättyistä suorituksista. Alueen luovuttaja saa asianomaiselta luvan haltijalta korvauksen luovuttamastaan alueesta. Tässä momentissa tarkoitettuihin korvauksiin sovelletaan, mitä 1 momentissa koron laskemisesta ja korvausten maksamisesta säädetään. Tilusjärjestelyn johdosta määrätylle korvaukselle korko lasketaan toimituksessa määrätystä alueiden haltuunottoajankohdasta lukien.

97 §

Korvaukset erityisissä tapauksissa

Jos tässä luvussa tarkoitettu korvaus voidaan määrätä vasta kaivostoimituksen päätyttyä eikä korvauksista sovita, on korvausasia

ratkaistava kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltijan tai korvausta vaativan hakemuksesta pidettävässä toimituksessa, jossa noudatetaan vastaavasti, mitä kaivostoimituksesta säädetään.

Toimitusta on haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vahinko tai haitta ilmenee. Määräyksen sen suorittamiseen antaa hakemuksesta toimivaltainen maanmittaustoimisto. Kaivosviranomaisen on toimivaltaisen maanmittaustoimiston pyynnöstä annettava lausunto asian selvittämiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa toimituksessa korvattava omaisuus, haitta tai vahinko arvioidaan ja korvaus määrätään toimituksen päättymisajankohdan mukaisena sekä 96 §:n mukainen vuotuinen korko lasketaan alkavaksi kaivostoimituksen loppukokouksen ajankohdasta lukien.

Jos 1 momentissa tarkoitettu vaatimus on tehty ilmeisen aiheettomasti, toimituksen kustannukset on määrättävä osaksi tai kokonaan vaatimuksen esittäjän maksettavaksi.

98 §

Pakkotäytäntöönpano erityisissä tapauksissa

Kaivostoimituksessa määrättyyn korvaukseen, joka asiaosaisen on maksettava kaivosaluelunastusluvan ja kaivosluvan haltijalle, ja omaisuuteen, jonka omistus on tilusjärjestelyn vuoksi vaihtunut, sovelletaan kiinteistönmuodostamislain 288 §:ää.

9 luku

Malminetsinnästä, kaivostoiminnasta ja kullanhuhdonnasta suoritettavat korvaukset

99 §

Malminetsintäkorvaus

Malminetsintäluvan haltijan on suoritettava malminetsintäalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille vuotuinen korvaus (*malminetsintäkorvaus*).

Malminetsintäkorvauksen vuotuinen suuruus kiinteistöä kohti on:

1) 20 euroa hehtaarilta malminetsintäluvan voimassaolon ensimmäiseltä neljältä vuodelta;

2) 30 euroa hehtaarilta malminetsintäluvan voimassaolon viidenneltä, kuudennelta ja seitsemänneltä vuodelta;

3) 40 euroa hehtaarilta malminetsintäluvan voimassaolon kahdeksannelta, yhdeksänneltä ja kymmenenneltä vuodelta;

4) 50 euroa hehtaarilta malminetsintäluvan voimassaolon yhdenneltätoista vuodelta ja sen jälkeisiltä vuosilta.

Malminetsintäkorvaus ensimmäiseltä vuodelta on maksettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun malminetsintälupa on tullut lainvoimaiseksi. Seuraavilta vuosilta korvaus on maksettava vastaavana ajankohtana.

100 §

Louhintakorvaus

Kaivosluvan haltijan on maksettava kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille vuotuinen korvaus (*louhintakorvaus*).

Louhintakorvauksen vuotuinen suuruus kiinteistöä kohti on 50 euroa hehtaarilta. Lisäksi louhintakorvauksena maksetaan:

1) 0,15 prosenttia vuoden aikana louhitun ja hyödynnetyn metallimalmin kaivosmineraalien lasketusta arvosta; sitä laskettaessa otetaan huomioon malmin sisältämien metallien hinta vuoden lopussa ja muiden valmistetuista hyödynnettyjen tuotteiden keskimääräinen arvo vuoden aikana;

2) 0,075 euroa vuoden aikana louhitusta ja hyödynnetystä malmitonnista, jos kyse on muusta kaivosmineraalista kuin metallimalmista.

Jos lupaviranomainen on lykänyt kaivosluvan raukeamista 68 §:n 3 momentin mukaisesti, on 2 momentissa tarkoitettu korvaus 100 euroa hehtaarilta (*korotettu korvaus*), kunnes kaivostoiminta aloitetaan tai sitä jatketaan.

Velvollisuus louhintakorvaukseen alkaa, kun kaivoslupa on lainvoimainen. Velvollisuus korotettuun korvaukseen alkaa, kun päätös kaivostoiminnan uutta aloittamisaikaa tai

toiminnan jatkamista koskevaksi määräajaksi on lainvoimainen.

Kaivosluvan haltijan on toimitettava kaivosviranomaiselle tiedot louhintakorvauksen vahvistamista varten viimeistään seuraavan vuoden 15 päivänä maaliskuuta. Kaivosviranomainen vahvistaa päätöksellään louhintakorvauksen suuruuden vuosittain.

Louhintakorvaus on maksettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun kaivosviranomaisen päätös louhintakorvauksesta on tullut lainvoimaiseksi.

Tarkempia säännöksiä louhintakorvauksen määrittämisen perusteista ja kaivosviranomaiselle louhintakorvauksen vahvistamista varten toimitettavista tiedoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

101 §

Sivutuotekorvaus

Kaivosluvan haltijan on maksettava kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille muuhun kuin kaivostoimintaan käytetyistä kaivostoiminnan sivutuotteista saadusta hyödystä vuotuinen kiinteistökohtainen korvaus (*sivutuotekorvaus*).

Sivutuotekorvauksen tulee olla kohtuullinen ottaen huomioon sivutuotteen taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet. Jos kaivosluvan haltija ja kiinteistön omistaja eivät sovi korvauksesta, on se enintään 10 prosenttia sivutuotteesta saadusta myyntitulosta.

102 §

Kullanhuuhdontakorvaus

Kullanhuuhtojan on suoritettava alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle tai laitokselle vuotuinen korvaus (*kullanhuuhdontakorvaus*).

Kullanhuuhdontakorvauksen vuotuinen suuruus on 50 euroa hehtaarilta.

Kullanhuuhdontakorvaus ensimmäiseltä vuodelta on maksettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun kullanhuuhdontalupa on tullut lainvoimaiseksi. Seuraavilta vuosilta korvaus on maksettava viimeistään 15 päivänä maaliskuuta.

103 §

Vahinkojen ja haittojen korvaaminen malminetsintäalueella, etsintäalueella ja kullanhuuhtonta-alueella

Malminetsintäluvan haltijan on korvattava malminetsintäalueella tapahtuvasta tähän lakiin perustuvasta toiminnasta aiheutuneet vahingot ja haitat, jollei jonkin toimenpiteen osalta korvauksesta toisin säädetä.

Mitä 1 momentissa säädetään malminetsintäluvan haltijan korvausvelvollisuudesta, sovelletaan etsintätyöstä vastaavan velvollisuuteen korvata etsintäalueella aiheutuneet vahingot ja haitat sekä kullanhuuhtojen velvollisuuteen korvata kullanhuuhtonta-alueella aiheutuneet vahingot ja haitat.

104 §

Korvausta koskeva menettely

Asianosaiset voivat sopia 101 ja 103 §:ssä tarkoitetun korvauksen suorittamisesta ja määrästä sekä muistakin korvausta koskevista seikoista. Sopimus on tehtävä kirjallisesti.

Jollei 1 momentissa tarkoitetusta korvauksesta sovita, on korvausvaatimus esitettävä korvausta vaativan taikka asianomaisen etsintätyöstä vastaavan tai luvanhaltijan hakemuksesta pidettävässä 8 luvussa tarkoitetussa kaivostoimituksessa. Toimitusta on haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asianomainen lupa on rauennut tai peruutettu taikka etsintätyöstä aiheutunut vahinko tai haitta ilmenee. Jos malminetsintälupaan tai kullanhuuhtontalupaan perustuvasta toiminnasta aiheutunut vahinko tai haitta ilmenee myöhemmin, toimitusta on haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vahinko tai haitta ilmenee. Toimituksen kustannuksista vastaa etsintätyöstä vastaava tai luvanhaltija.

Edellä 99, 100 ja 102 §:ssä tarkoitettuun korvaukseen liittyvään riita-asiaan sovelletaan vastaavasti, mitä 2 momentissa säädetään 1 momentissa tarkoitetusta korvausta koskevasta vaatimuksesta.

105 §

Eräiden ympäristövahinkojen korvaaminen

Vahingosta tai haitasta, joka aiheutuu veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta taikka melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä, hajusta taikka niitä vastaavasta häiriöstä, säädetään ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain (737/1994) 12 §:ssä.

106 §

Luvan siirron vaikutus korvausvelvollisuuteen

Edellä 73 §:ssä tarkoitettu luvan siirto ei vapauta luvanhaltijaa korvausvelvollisuudesta siltä osin kuin vahinko tai haitta on aiheutunut, ennen kuin kaivosviranomaisen on hyväksynyt siirron.

10 luku

Vakuudet

107 §

Vakuus malminetsintää ja kullanhuuhtontaa varten

Malminetsintäluvan haltijan ja kullanhuuhtojen on asetettava vakuus mahdollisen vahingon ja haitan korvaamista sekä jälkitoimenpiteiden suorittamista varten, jollei tätä ole pidettävä tarpeettomana toiminnan laatu ja laajuus, toiminta-alueen erityispiirteet, toimintaa varten annettavat lupamääräykset ja luvan hakijan vakavaraisuus huomioon ottaen.

108 §

Vakuus kaivostoiminnan lopettamista varten

Kaivosluvan haltijan on asetettava kaivostoiminnan lopetus- ja jälkitoimenpiteitä varten vakuus, jonka on oltava riittävä kaivostoiminnan laatu ja laajuus, toimintaa varten

annettavat lupamääräykset ja muun lain nojalla vaaditut vakuudet huomioon ottaen.

110 §

Vakuuden asettamista koskeva menettely

Lupaviranomainen määrää vakuuden lajin ja suuruuden asianomaisessa luvassa.

Vakuuden suuruutta on tarvittaessa tarkistettava, kun kaivoslupaa tarkistetaan 62 §:n mukaisesti taikka malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa muutetaan 69 §:n mukaisesti.

Vakuus on asetettava kaivosviranomaiselle, jonka tulee valvoa korvauksen saajan etua vakuuden asettamisessa sekä tarvittaessa toimia vakuuden rahaksi muuttamista ja varojen jakamista koskevissa asioissa.

110 §

Vakuudesta suoritettavat kustannukset

Vakuudesta voidaan suorittaa ne kustannukset, jotka ovat tarpeen tässä laissa säädettyjen tai asianomaisessa luvassa määrättyjen velvoitteiden suorittamiseksi.

Kaivosviranomaisen tulee vapauttaa vakuus, kun luvanhaltija on täyttänyt 1 momentissa tarkoitetut velvoitteet. Vakuus on mahdollista vapauttaa myös osittain.

111 §

Luvan siirron vaikutus vakuuteen

Edellä 73 §:ssä tarkoitettu luvan siirto ei vapauta vakuutta.

Kaivosviranomaisen on hyväksyessään luvan siirron arvioitava, onko vakuuden lajia tai suuruutta tarkistettava, sekä tehtävä asianomaisiin lupamääräyksiin tarvittavat muutokset. Samalla kaivosviranomaisen on määrittävä ajankohta, josta lukien muutokset ovat voimassa.

IV OSA

KAIVOSTURVALLISUUS

11 luku

Kaivosturvallisuusvaatimukset

112 §

Yleinen velvollisuus huolehtia kaivosturvallisuudesta

Kaivostoiminnan harjoittaja on velvollinen huolehtimaan kaivosturvallisuudesta. Toiminnanharjoittajan on erityisesti huolehdittava kaivoksen rakenteellisesta ja teknisestä turvallisuudesta sekä kaivoksessa tapahtuvien vaaratilanteiden ja onnettomuuksien ehkäisemisestä ja niistä aiheutuvien haitallisten seurausten rajoittamisesta.

Kaivoksen työturvallisuudesta säädetään erikseen.

113 §

Kaivosturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet

Kaivostoiminnan harjoittajan on kaivosturvallisuudesta huolehtiessaan noudatettava seuraavia toimintaperiaatteita:

- 1) vaarat ja onnettomuusuhat tunnistetaan;
- 2) vaaratekijät poistetaan tai, jos tämä ei ole mahdollista, määritetään vaarojen rajoittamista koskevat turvallisuuspäämäärät ja ryhdytään toimenpiteisiin, joilla rajoitetaan vaaratekijöistä aiheutuvat haitalliset seuraukset mahdollisimman vähäisiksi;
- 3) toteutetaan onnettomuuksien ehkäisemisen kannalta tarpeelliset toimenpiteet ja varaudutaan pelastustoimenpiteisiin;
- 4) yleisesti vaikuttavat toimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä;
- 5) tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen otetaan huomioon.

Kaivostoiminnan harjoittajan on huolehdittava toimintaperiaatteiden noudattamisesta kaivoksessa ja seurattava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta kaivosturvallisuuteen sekä tarvittaessa ryhdyttävä korjaaviin toi-

menpiteisiin. Toiminnanharjoittajan on tarvittaessa välittömästi eristettävä vaarallinen alue muusta kaivoksesta, keskeytettävä kaivoksen toiminta sekä tehtävä kaivosturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet.

Tarkempia säännöksiä kaivosturvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden suunnittelussa, valinnassa, mitoituksessa ja toteutuksessa huomioon otettavista seikoista sekä noudatettavista toimintaperiaatteista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

114 §

Vaarojen selvittäminen ja arviointi

Kaivostoiminnan harjoittajan on järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava kaivosturvallisuutta vaarantavat seikat.

Jos kaivosturvallisuutta vaarantavia seikkoja ei voida poistaa, on kaivostoiminnan harjoittajan arvioitava niiden merkitys.

Kaivostoiminnan harjoittajalla tulee olla hallussaan 1 momentissa tarkoitettu selvitys ja 2 momentissa tarkoitettu arviointi kirjallisena. Selvitys ja arviointi on tarkistettava olosuhteiden olennaisesti muuttuessa, ja ne on muutenkin pidettävä ajan tasalla.

115 §

Kaivoksen sisäinen pelastussuunnitelma

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee laatia kaivostoimintaa varten *kaivoksen sisäinen pelastussuunnitelma*.

Kaivoksen sisäisessä pelastussuunnitelmassa on selvitettävä:

- 1) ennakoitavat vaaratilanteet ja onnettomuudet sekä niiden mahdolliset vaikutukset;
- 2) toimenpiteet vaaratilanteiden ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä niistä aiheutuvien seurausten rajoittamiseksi;
- 3) vaaratilanteiden tai onnettomuuksien johdosta viranomaiselle tai muille tahoille tehtävät ilmoitukset;
- 4) yhteistoiminta alueen pelastusviranomaisen kanssa;
- 5) poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt (*omatoimiset pelastustoimenpiteet*);

6) omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin osallistuva henkilöstö ja heidän kouluttaminen tehtäviinsä;

7) omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin hankitut tarvikkeet;

8) varautuminen onnettomuuksien jälkien korjaamiseen ja ympäristön puhdistamiseen.

Kaivostoiminnan harjoittajan on laadittava kaivoksessa työskentelevien käyttöön ohjeet ennakoitujen vaaratilanteiden ja onnettomuuksien varalta.

Tarkempia säännöksiä tilannekohtaisista omatoimisista pelastustoimenpiteistä, yhteistoiminnasta alueen pelastusviranomaisen kanssa, onnettomuuksien ja vaaratilanteiden varalta pidettävistä pelastusharjoituksista, pelastustyöhön liittyvästä koulutuksesta ja muista kaivoksen sisäisessä pelastussuunnitelmassa selvitettävistä asioista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

116 §

Asiattomien pääsyn estäminen ja alueen pelastustoimen yksiköiden opastaminen kohteessa

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee huolehtia rakenteellisin toimenpitein tai toiminnan luonteeseen nähden riittävän tehokkaalla muulla tavalla asiattomien pääsyn estämisestä kaivokseen ja kaivosalueelle.

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee huolehtia pelastustoimintaa johtavan pelastusviranomaisen ja alueen pelastustoimen yksiköiden pääsystä kaivokseen ja kaivosalueelle onnettomuuden tapahduttua tai sellaisen uhatessa sekä alueen pelastustoimen yksiköiden asianmukaisesta opastamisesta kohteessa.

117 §

Organisaatio ja henkilöstö

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee huolehtia siitä, että kaivosturvallisuuteen liittyvät johdon ja henkilöstön tehtävät ja vastuualueet on selkeästi määritelty organisaation kaikilla tasoilla.

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee huolehtia koulutuksella, opastuksella ja ohjauksella siitä, että kaivoksessa toimivilla henkilöillä

on riittävät tiedot kaivosturvallisuudesta ja kaivosturvallisuuden edellyttämistä toimenpiteistä.

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee huolehtia siitä, että kaivoksessa toimivat henkilöt noudattavat kaivosturvallisuuden edellyttämiä toimenpiteitä ja toimintaperiaatteita.

Tarkempia säännöksiä kaivosturvallisuuden kannalta keskeisten henkilöiden koulutuksesta, opastuksesta ja ohjeistuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

118 §

Kaivosturvallisuuden vastuuhenkilö

Kaivostoiminnan harjoittajan on nimettävä kaivosturvallisuuden vastuuhenkilö. Vastuuhenkilön tulee olla toiminnanharjoittajan palveluksessa, toimipaikkanaan asianomainen kaivos.

Vastuuhenkilön tulee tuntea kaivostekniikkaa ja kaivosturvallisuutta koskevat säännökset sekä kaivosturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet erityisesti toimipaikkansa kaivoksessa.

Vastuuhenkilön tehtävänä on varmistaa, että kaivoksessa noudatetaan kaivosturvallisuutta koskevia säännöksiä, lupamääräyksiä sekä kaivosturvallisuuden edellyttämiä toimenpiteitä ja toimintaperiaatteita.

Vastuuhenkilön tulee osoittaa pätevyytensä kaivosviranomaisen järjestämässä kokeessa. Hyväksytystä kokeesta asianomaiselle henkilölle annetaan todistus.

Tarkempia säännöksiä kaivosturvallisuuden vastuuhenkilön koulutuksesta, pätevyydestä ja sen ylläpidosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

119 §

Kaivoskartta

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee laatia kaivoksesta ja kaivosalueesta kartta (*kaivoskartta*) ja pitää se ajantasaisena.

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee toimittaa kaivoskartasta kopio kunkin vuoden alussa kaivosviranomaiselle.

Kaivoskartan tulee sisältää yksilöidyt tiedot kaivoksessa tehdyistä toimenpiteistä ja muus-

ta kaivostoiminnasta kaivosalueella siten, että kaivosturvallisuutta, alueen maankäyttöä ja esiintymän hyödyntämistä sekä muita niihin liittyviä toimenpiteitä koskevat seikat voidaan selvittää.

Tarkempia säännöksiä kaivoskartasta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

120 §

Varautuminen kaivostoiminnan lopettamiseen

Kaivostoiminnan harjoittajan on kaivoksen suunnittelussa ja rakentamisessa sekä kaivostoiminnassa otettava huomioon, että kaivostoiminta voidaan lopettaa ja kaivos sulkea turvallisesti.

12 luku

Kaivosturvallisuuslupaun liittyvät säännökset

121 §

Kaivosturvallisuuslupa

Kaivoksen rakentamiseen ja tuotannolliseen toimintaan on oltava kaivosviranomaisen lupa (*kaivosturvallisuuslupa*).

122 §

Kaivosturvallisuuslupahakemus

Kaivosturvallisuuslupaa koskeva hakemus on toimitettava kaivosviranomaiselle.

Hakemuksessa on esitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen ja luotettava selvitys:

- 1) hakijasta;
- 2) kaivosturvallisuusvaatimusten huomioon ottamisesta;
- 3) muista kaivosturvallisuuden kannalta merkityksellisistä seikoista.

Hakemukseen on liitettävä tiivistelmä hakemuksessa ja sen liitteissä olevista tiedoista, 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi, kaivoksen sisäinen pelastussuunnitelma sekä yleissuunnitelma, jossa on ottaen huomioon, mitä 11 luvussa säädetään, esitettävä:

- 1) kaivoksen rakentamista koskeva suunnitelma;
- 2) kaivosalueelle sijoitettavia toimintoja ja rakennuksia koskeva suunnitelma;
- 3) esiintymän geologinen ja kalliotekninen kuvaus;
- 4) käytettävät louhintamenetelmät sekä louhosten täytöt ja täyttömateriaalit;
- 5) kivennostojärjestelmä.

Hakemukseen on lisäksi liitettävä selvitys siitä, onko hakija merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisävelvollisten rekisteriin sekä todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus taikka selvitys siitä, että verovelkaa koskeva maksusuunnitelma on tehty. Jos hakija on ulkomainen yritys, sen on toimitettava vastaavat tiedot yrityksen sijoittautumismaan lainsäädännön mukaisella rekisterioitteella tai vastaavalla todistuksella tai muulla yleisesti hyväksytyllä tavalla.

Tarkempia säännöksiä kaivosturvallisuuslupahakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

123 §

Kaivosturvallisuuslupahakemusta koskevat menettelyt

Kaivosviranomaisen tulee pyytää kaivosturvallisuuslupahakemuksesta lausunto asianomaiselta työsuojeluviranomaiselta ja alueen pelastusviranomaiselta, Säteilyturvakeskukselta sekä tarvittaessa muilta toimialallaan yleistä etua valvovilta viranomaisilta. Kaivosviranomaisen tulee lisäksi hankkia lupaharkinnan kannalta muut tarpeelliset lausunnot ja selvitykset.

Kaivosturvallisuuslupahakemuksen käsitteeseen sovelletaan, mitä muistutuksia ja mielihiteen ilmauksia koskevasta menettelystä 39 §:ssä säädetään. Kaivosturvallisuuslupahakemuksesta tiedotetaan noudattaen, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:ssä säädetään. Hakijan kuulemiseen lausuntojen ja muistutusten johdosta sovelletaan, mitä 42 §:ssä säädetään hakijan kuulemisesta. Kaivosturvallisuuslupapäätöksen sisältöön

sovelletaan, mitä 56 §:n 1 momentissa lupapäätöksen sisällöstä säädetään.

124 §

Kaivosturvallisuusluvan myöntämisen edellytykset ja lupaharkinnan perusteet

Kaivosturvallisuusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että:

1) kaivoksen ja kaivostoiminnan suunnittelussa on noudatettu, mitä 112—116 ja 120 §:ssä säädetään;

2) organisaatiota, henkilöstöä ja vastuuhenkilöä koskevat velvollisuudet on toteutettu noudattaen, mitä 117 ja 118 §:ssä säädetään.

Kaivosturvallisuuslupa myönnetään, jos hakija osoittaa, että muutkin tässä laissa säädetty edellytykset täyttyvät.

Kaivosturvallisuuslupaa ei saa myöntää, ennen kuin kaivoslupa on saanut lainvoiman ja, jollei kaivosalue ja kaivoksen apualue kuulu kaivostoiminnan harjoittajalle, mainitut alueet on otettu toiminnanharjoittajan haltuun. Haltuunotosta säädetään 82 §:ssä.

125 §

Kaivosturvallisuusluvassa annettavat määräykset

Kaivosturvallisuusluvassa on annettava yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset:

1) kaivosturvallisuuden edellyttämistä toimenpiteistä;

2) kaivoksen sisäisestä pelastussuunnitelmasta;

3) vastuuhenkilön ja muun kaivosturvallisuuden kannalta keskeisen henkilöstön koulutuksesta, opastuksesta ja ohjauksesta;

4) kaivoskartasta;

5) kaivostoiminnan lopettamisen huomioon ottamisesta;

6) lupamääräysten tarkistamiseen liittyvien selvitysten toimittamiseen asetettavasta määräajasta;

7) muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja luvan edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista.

126 §

Kaivosturvallisuuspäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Kaivosturvallisuuspäätös annetaan noudattaen, mitä 57 §:ssä säädetään lupapäätöksen antamisesta.

Kaivosturvallisuuspäätös annetaan noudattaen, mitä 58 §:ssä säädetään lupapäätöksestä tiedottamisesta.

127 §

Kaivosturvallisuuspäätöksen voimassaolo

Kaivosturvallisuuspäätös on voimassa toistaiseksi luvan lainvoimaiseksi tulosta. Kaivosturvallisuuspäätös voidaan myös myöntää määräajaksi, jos se on perusteltu ottaen huomioon kaivostoiminnan oletettu kesto, kaivosturvallisuuden varmistaminen ja muut hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneet seikat. Lupa voidaan kuitenkin myöntää enintään samaksi ajaksi kuin kaivoslupa.

Kaivosturvallisuuspäätöksen on tarkistettava toistaiseksi voimassa olevan kaivosturvallisuuspäätöksen määräyksiä vähintään kymmenen vuoden välein. Kaivosturvallisuuspäätöksen on ilmoitettava tarkistusväli luvassa. Välttämättömän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi taikka muusta erityisestä syystä kaivosturvallisuuspäätöksen voi määrätä tarkistettavaksi määräajoin myös määräajan voimassa olevan luvan.

128 §

Kaivosturvallisuuspäätöksen voimassaolon jatkaminen

Kaivosturvallisuuspäätöksen voi myöntää määräajan voimassa olevalle kaivosturvallisuuspäätökselle jatkoaikaa toistaiseksi tai määräajaksi noudattaen vastaavasti, mitä 127 §:n 1 momentissa säädetään.

Kaivosturvallisuuspäätöksen voimassaolon jatkamisen edellytyksenä on, että lupahaltija on noudattanut tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia samoin kuin lupamääräyksiä.

Voimassaolon jatkamista varten kaivosturvallisuuspäätökselle on ennen luvan voimassaolon

päättymistä toimitettava hakemus luvan voimassaolon jatkamiseksi sekä lupaharkinnan kannalta tarpeelliset ja luotettavat selvitykset noudattaen vastaavasti, mitä 122 §:ssä säädetään.

Tarkempia säännöksiä hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

129 §

Kaivosturvallisuuspäätöksen raukeaminen

Kaivosturvallisuuspäätös raukeaa määräajan päättyessä.

Kaivosturvallisuuspäätöksen on päätettävä, että kaivosturvallisuuspäätös raukeaa, jos:

- 1) kaivoslupa raukeaa tai peruutetaan;
- 2) kaivostoiminnan harjoittaja tekee asiaa koskevan hakemuksen kaivosturvallisuuspäätökselle.

130 §

Kaivosturvallisuuspäätöksen muuttaminen

Kaivosturvallisuuspäätöksen on omasta aloitteestaan taikka asianomaisen toimialallaan yleistä etua valvovan viranomaisen tai haittaa kärsivän asianomaisen hakemuksesta muutettava kaivosturvallisuuspäätös, jos:

- 1) kaivosturvallisuuspäätöksessä on olennaisia puutteita;
- 2) olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet ja lupamääräyksiä on yleisten tai yksityisten etujen turvaamiseksi välttämätön muuttaa.

Kaivosturvallisuuspäätöksen harjoittajan on haettava kaivosturvallisuuspäätöksen muuttamista, jos kaivosturvallisuuspäätöksessä tapahtuu muutoksia, joilla on muu kuin vähäinen vaikutus kaivosturvallisuuteen. Hakemukseen sovelletaan vastaavasti, mitä kaivosturvallisuuspäätöksenhakemuksesta säädetään 122 §:ssä.

Jos kaivoslupa on siirretty 73 §:n nojalla, kaivosturvallisuuspäätöksen on tehtävä vastaava kaivosturvallisuuspäätös harjoittajaa koskeva muutos kaivosturvallisuuspäätöksessä. Kaivosturvallisuuspäätöksen on samalla tarkistettava lupamääräyksiä, jos se on kaivosturvallisuuden varmistamiseksi tarpeen.

131 §

Kaivosturvallisuushuvan peruuttaminen

Kaivosviranomaisen voi peruuttaa kaivosturvallisuushuvan, jos:

1) hakemuksessa tai sen liitteissä on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämisen edellytyksiin tai muutoin lupaharkintaan;

2) luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä;

3) luvanhaltija on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä, kaivosturvallisuutta koskevaa velvollisuutta tai rajoitusta taikka lupamääräyksiä.

Jos ilmenneet puutteet, rikkomukset tai laiminlyönnit voidaan korjata tai ne ovat vähäisiä, kaivosviranomaisen on ennen 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen tekemistä asetettava asianomaiselle luvanhaltijalle määräaika korjata puute, rikkomus tai laiminlyönti.

132 §

Kaivosturvallisuushuvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskevan asian käsittely

Kaivosturvallisuushuvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskeva asia on käsiteltävä noudattaen vastaavasti, mitä tässä laissa säädetään kaivosturvallisuushupaa koskevasta lupamennettelystä, lupaharkinnasta sekä lupapäätöksestä ja sen voimassaolosta.

13 luku

Kaivoksen laitteistot ja laitteet

133 §

Kaivoksen laitteistojen ja laitteiden määrittely

Nostolaitoksella tarkoitetaan tässä laissa kaivoksessa eri tasojen välillä liikkuvaa hen-

kilöiden tai tavaroiden kuljetukseen tarkoitettua kiinteästi asennettua laitetta, jolla kuorma konevoimalla kuljetetaan kuilussa johteita pitkin, ja siihen liittyviä apulaitteita sekä maanpintarakenteita.

Kaivoksen laitteistoilla ja laitteilla tarkoitetaan tässä laissa nostolaitoksia, kaivoksessa kaivostoimintaa varten tarvittavia laitteita ja laitteistoja sekä kaivoksen toimintaan välittömästi liittyviä, maanpinnalla olevia koneita, laitteistoja ja laitteita sekä niiden yhdistelmiä.

134 §

Nostolaitoksen suunnittelu ja rakentaminen

Nostolaitos tulee suunnitella ja rakentaa siten, että se on turvallinen tavanomaisessa käytössä ja ennalta mahdollisiksi arvioitavissa poikkeustilanteissa eikä vaaranna kenenkään terveyttä tai turvallisuutta. Suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi.

Nostolaitoksen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee kiinnittää huomiota nostolaitokseen toiminnallisena kokonaisuutena ja erityisesti huolehtia siitä, että:

1) nostolaitoksen lujuus ja mitoitukset ovat riittäviä;

2) nostokorin kannatus- ja ripustuslaitteet sekä niiden kiinnitykset varmistavat riittävän turvallisuustason;

3) kuormituksen, ylinopeuden, hidastuksen, hätäjarrujen ja vastaavien, turvallisen toiminnan kannalta olennaisten seikkojen valvonta on järjestetty;

4) koneisto toimii myös mahdollisissa poikkeustilanteissa turvallisuutta vaarantamatta;

5) nostotorni, kuilu ja niihin liittyvät rakenteet ovat kestäviä ja paloturvallisia;

6) nostolaitoksen ohjausjärjestelmä toimii luotettavasti;

7) henkilönostolaitoksen ilmanvaihto toimii myös poikkeustilanteissa;

8) henkilönostolaitoksessa on yhteydenpitoon tarvittavat viestintälaitteet;

9) henkilönostolaitoksen vaaratilanteissa on mahdollista toteuttaa tarvittavat torjunta- ja pelastustoimet.

Tarkempia säännöksiä nostolaitoksen suunnittelusta ja rakentamisesta voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

135 §

Nostolaitoksen tarkastus

Kaivostoiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että 14 luvussa tarkoitettu hyväksytty tarkastuslaitos tarkastaa nostolaitoksen ennen käyttöönottoa ja sen jälkeen vähintään vuosittain ottaen huomioon 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi.

Kaivostoiminnan harjoittajan on lisäksi huolehdittava siitä, että nostolaitoksen turvallisuus varmistetaan jatkuvasti ottaen huomioon 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi.

Tarkempia säännöksiä nostolaitoksen tarkastuksesta voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

136 §

Kaivoksen laitteistojen ja laitteiden sijoitus

Kaivostoiminnan harjoittajan tulee sijoittaa ja tarvittaessa suojata kaivoksen laitteistot ja laitteet siten, että ne ovat turvallisia tavanomaisessa käytössä ja ennalta mahdollisesti arvioitavissa poikkeustilanteissa eivätkä vaaranna kenenkään terveyttä tai turvallisuutta. Sijoituksessa ja suojauksessa tulee ottaa huomioon 114 §:n mukaisesti laadittu selvitys ja arviointi.

Kaivoksen laitteistot ja laitteet tulee lisäksi sijoittaa siten, että niitä voidaan tarkoituksenmukaisesti käyttää, huoltaa ja tarkastaa.

Tarkempia säännöksiä kaivoksen laitteistojen ja laitteiden sijoituksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

14 luku

Tarkastuslaitokset

137 §

Tarkastuslaitoksen hyväksyminen

Kaivosviranomaisen hyväksyy suomalaisen yhteisön tai säätiön taikka tällaisen osan tarkastuslaitokseksi hakemuksesta.

Hyväksymispäätöksessä määritellään tarkastuslaitoksen pätevyysalue sekä annetaan yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset laitoksen toimintaa koskevat määräykset sen varmistamiseksi, että tarkastuslaitoksen tehtävät suoritetaan asianmukaisesti. Päätös voidaan antaa määräajaksi.

Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion hyväksymä tarkastuslaitos vastaa 1 momentissa tarkoitettua tarkastuslaitosta, jos hyväksymisessä on noudatettu vastaavasti, mitä 138 §:ssä säädetään tarkastuslaitokseksi hyväksymisestä.

138 §

Tarkastuslaitokseksi hyväksymisen edellytykset

Tarkastuslaitokseksi hyväksymisen edellytykset ovat:

1) tarkastuslaitos on tarkastuslaitostehtäviä koskevassa toiminnassaan riippumaton;

2) tarkastuslaitoksella on käytössään riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä, jonka toiminnan riippumattomuus on varmistettu tarkastuslaitostehtävien osalta;

3) tarkastuslaitoksella on toiminnan edellyttämät laitteet, välineet ja järjestelmät;

4) tarkastuslaitoksella on toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen riittävä vastuuvakuutus tai muu vastaava riittäväksi katsottava järjestely.

Tarkastuslaitos hyväksytään, jos laitos osoittaa vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005) säädettyjen menettelyjen mukaisesti täyttävänsä 1 momentissa säädetty edellytykset.

139 §

Tarkastuslaitoksen velvollisuudet

Tarkastuslaitoksen tehtävänä on suorittaa nostolaitosten käyttöönotto tarkastukset ja määräaikaistarkastukset noudattaen hyvää tarkastuskäytäntöä ja ottaen huomioon kohdetta koskevat säännökset ja suositukset.

Tarkastuslaitoksen tulee seurata toimialansa säännösten ja standardien kehittymistä sekä toimia yhteistyössä toimialansa muiden tarkastuslaitosten kanssa siten kuin toimintatapojen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi on tarpeen.

Tarkastuslaitoksen on tässä laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan noudatettava, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), hallintolaissa ja kielilaissa (423/2003) säädetään. Tarkastuslaitoksen työntekijään sovelletaan hänen suorittaessaan tarkastustehtävää rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Tarkastuslaitoksen on ilmoitettava kaivosviranomaiselle muutoksista, joilla voi olla vaikutusta 138 §:n 1 momentissa mainittujen edellytysten täyttymiseen.

Tarkastuslaitoksen on vuosittain toimitettava kaivosviranomaiselle selvitys tarkastustoiminnasta ja sen tuloksista.

140 §

Tarkastuslaitoksen hyväksymisen peruuttaminen

Jos tarkastuslaitos ei enää täytä 138 §:ssä mainittuja edellytyksiä tai ei noudata 137 §:ssä tarkoitettua päätöksessä annettuja määräyksiä taikka toimii muuten olennaisesti tämän lain säännösten vastaisesti, kaivosviranomaisen on asetettava tarkastuslaitokselle riittävä määräaika asian korjaamiseksi.

Kaivosviranomaisen on peruutettava antamansa hyväksyminen, jos tarkastuslaitos ei ole korjannut puutteita, rikkomuksia tai laiminlyöntejä asetetussa määräajassa taikka

tarkastuslaitos ei enää täytä 137 §:n 1 momentissa mainittua edellytystä.

141 §

Tarkastuslaitoksia koskeva asetuksenantovaltuus

Tarkempia säännöksiä tarkastuslaitoksen hyväksymismenettelystä, hyväksymisen edellytyksistä ja edellytysten arvioinnista, tarkastuslaitosten tehtävistä ja niiden suorittamisesta sekä tarkastustoimintaa ja sen tuloksia koskevasta selvitysvelvollisuudesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

V OSA

KAIVOSTOIMINNAN LOPETTAMINEN

15 luku

Kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvät säännökset

142 §

Kaivostoiminnan päättymisen ajankohta

Kaivostoiminta päättyy, kun kaivoslupa raukeaa tai se peruutetaan.

Jos kaivoslupaa muutetaan siten, että kaivosalueen tai kaivoksen apualueen pinta-ala pienenee taikka apualueeseen kohdistuvien käyttö- ja muiden erityisten oikeuksien sisältö supistuu, noudatetaan lakkaavan toiminnan osalta vastaavasti, mitä kaivostoiminnan päättymisestä säädetään.

143 §

Alueen kunnostaminen

Kaivostoiminnan harjoittajan on viimeistään kahden vuoden kuluttua kaivostoiminnan päättymisestä saatettava kaivosalue ja kaivoksen apualue yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon, huolehdittava niiden kunnostamisesta, siistimisestä ja maisemoin-

nista sekä suoritettava kaivosluvassa ja kaivosturvallisuusluvassa määrätty toimenpiteet.

144 §

Louhittujen kaivosmineraalien, rakennusten ja rakennelmien poistaminen

Kaivostoiminnan harjoittaja saa pitää paikallaan kaivoksesta louhitut kaivosmineraalit sekä maan pinnalla olevat rakennukset ja rakennelmat kahden vuoden ajan siitä, kun kaivostoiminta on päättynyt. Tämän jälkeen ne siirtyvät korvauksetta kiinteistön omistajalle, joka voi vaatia niiden poistamista toiminnanharjoittajan kustannuksella.

Edellä 1 momentista poiketen kaivosviranomaisen voi väliaikaisesti kieltää kaivostoimintaan liittyvien rakennusten ja rakennelmien poistamisen, jos tämä vaikeuttaa tai vaarantaa kaivoksen mahdollisen tulevan käytön tai louhimistyön. Väliaikainen kieltä voi olla voimassa enintään siihen asti, kunnes kaivostoiminnan lopettamispäätös on saanut lainvoiman.

Tarkempia säännöksiä louhittujen kaivosmineraalien, rakennusten ja rakennelmien poistamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

145 §

Ilmoitus kaivostoiminnan lopettamistoimenpiteistä

Kaivostoiminnan harjoittajan on tehtävä kirjallinen ilmoitus kaivosviranomaiselle välittömästi, kun 143 §:ssä ja 144 §:n 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet on olennaisilta osin tehty. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä viimeistään kahden vuoden kuluttua siitä, kun kaivostoiminta on päättynyt.

Ilmoituksen tulee sisältää selvitys suoriteista toimenpiteistä, kaivosta ja kaivosaluetta koskeva geologinen tietoaineisto sekä lopettamisajankohtaa vastaava kaivoskartta.

Tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelyä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

146 §

Lopputarkastus

Saatuun 145 §:ssä tarkoitettuun ilmoituksen kaivosviranomaisen on järjestettävä lopputarkastus, jollei sitä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Lopputarkastuksessa on todettava, ovatko 143 §:ssä ja 144 §:n 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet olennaisilta osin tehty, sekä arvioitava yleisten ja yksityisten etujen turvaamisen kannalta välttämättömät seikat.

Kaivosviranomaisen on tiedotettava lopputarkastuksesta:

1) kaivostoiminnan harjoittajalle ja muille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee;

2) kaivoksen sijaintikunnalle ja muulle kunnalle, jonka alueella kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvät ympäristö- tai turvallisuusvaikutukset saattavat ilmetä;

3) sille alueelliselle ympäristökeskukselle, jonka toimialueella kaivostoiminnan lopettamiseen liittyvät ympäristövaikutukset saattavat ilmetä;

4) tarvittaessa muille toimialallaan yleistä etua valvoville viranomaisille;

5) saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskäräjille, kolttala-alueella kolttien kyläkoukselle ja erityisellä poronhoitoalueella alueen paliskunnille.

Lopputarkastuksesta tiedotetaan noudattaen, mitä 40 §:ssä säädetään lupahakemuksesta tiedottamisesta.

Jos kaivostoiminnan harjoittaja laiminlyö 143—145 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta, kaivosviranomaisen on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lopputarkastuksen järjestämiseksi.

Lopputarkastuksesta on laadittava tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja siinä tehdyt havainnot sekä keskeisiltä osin esitetyt muistutukset ja mielipiteet.

Tarkempia säännöksiä lopputarkastuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

147 §

Kaivostoiminnan lopettamispäätös

Kaivosviranomaisen tulee pyytää kaivostoiminnan harjoittajan selvityksistä ja loppu-tarkastuksesta laaditusta tarkastuskertomuksesta lausunto noudattaen vastaavasti, mitä 37 §:ssä säädetään kaivoslupahakemuksesta pyydettyistä lausunnoista. Asianosaisten kuulemiseen lausuntojen johdosta sovelletaan, mitä 42 §:ssä säädetään.

Kaivosviranomaisen on tehtävä kaivostoiminnan lopettamispäätös, kun 143 §:ssä ja 144 §:n 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet on olennaisilta osin tehty siten kuin yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi on tarpeen. Jos kyse on kaivostoiminnasta, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen, kaivosviranomaisen ei kuitenkaan saa tehdä lopettamispäätöstä, ennen kuin Säteilyturvakeskus on todennut lopettamistoimenpiteet säteily- ja ydinturvallisuuden kannalta asianmukaisesti tehdyiksi ja hyväksyntyneiksi.

Kaivostoiminnan lopettamispäätöksen sisältöön sovelletaan, mitä 56 §:n 1 momentissa säädetään lupapäätöksen sisällöstä. Päätökseen tulee liittää lopputarkastuksesta laadittu tarkastuskertomus.

Kaivostoiminnan lopettamispäätös annetaan noudattaen, mitä 57 §:ssä säädetään lupapäätöksen antamisesta. Päätöksestä tiedotetaan noudattaen, mitä 58 §:ssä säädetään lupapäätöksestä tiedottamisesta.

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kaivostoiminnan lopettamispäätöksestä tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmään.

148 §

Kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä annettavat määräykset

Kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä on annettava yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset lopettamistoimenpiteiden täydentämisestä määräajassa, kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta, 144 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rakennuksista ja rakennelmista sekä muista

yleisten ja yksityisten etujen kannalta välttämättömistä seikoista.

Kaivostoiminnan harjoittajalla on oikeus päästä kaivosalueelle ja kaivoksen apualueelle 1 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden toteuttamiseksi.

Päätöksessä on määriteltävä se kaivoksen vaikutusalue, jolla saattaa yleiseen turvallisuuteen tai haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseen liittyvistä syistä olla tarpeen rajoittaa maankäyttöä. Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että tästä vaikutusalueesta tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmään. Käsiteltäessä kaivoksen vaikutusalueella rakentamis- tai muita hankkeita koskevia lupahakemuksia tulee asiassa toimivaltaisen viranomaisen tarvittaessa pyytää kaivosviranomaiselta lausunto.

149 §

Kaivosalueen hallinnan palautuminen

Kun kaivostoiminnan lopettamispäätös on lainvoimainen, kaivostoiminnan harjoittajan käyttö- ja hallintaoikeus kaivosalueeseen sekä käyttö- ja muu oikeus kaivoksen apualueeseen lakkaavat. Samalla kyseiset alueet palautuvat korvauksetta kiinteistön omistajan haltuun.

150 §

Velvollisuus seurantaan ja korjaaviin toimenpiteisiin

Kaivostoiminnan päätyttyä kaivostoiminnan harjoittaja vastaa edelleen kaivosluvassa annettujen määräysten tai kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä annettujen määräysten mukaisesti kaivosalueen ja kaivoksen apualueen seurannasta sekä tarvittavista korjaavista toimenpiteistä ja niiden kustannuksista. Toiminnanharjoittajalla on oikeus päästä kaivosalueelle ja kaivoksen apualueelle mainittujen velvoitteiden toteuttamiseksi.

Kaivostoiminnan harjoittajan on ilmoitettava kaivosviranomaiselle kaikista seurannassa ilmenneistä merkittävistä haitallisista vaikutuksista yleiselle turvallisuudelle ja toteutettava viipymättä tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Kaivosviranomaisen voi antaa

määräyksiä tarvittavista korjaavista toimenpiteistä.

Jos kaivostoiminnan harjoittajaa ei enää ole, tätä ei tavoiteta tai ei saada täyttämään velvoitetta ja kaivosaluetta tai kaivoksen apualueetta on tarpeen seurata yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä, seurannasta ja tarvittavista korjaavista toimenpiteistä vastaa alueen haltija. Alueen haltija vastaa kuitenkin vain, jos tämä on tiennyt tai tämän olisi pitänyt tietää alueen kunto sitä hankkiessaan eikä vastuu seurannasta ja tarvittavista korjaavista toimenpiteistä ole ilmeisen kohtuutonta. Kun alueen haltijaa ei voida velvoittaa tai kyse on alueesta, jonka hallinta- ja käyttöoikeus on palautunut kiinteistön omistajalle 149 §:n nojalla, seurannasta ja korjaavista toimenpiteistä vastaa kuitenkin kaivosviranomaisen.

151 §

Korvaus rakennusten ja rakennelmien ylläpidon kustannuksista

Jos rakennusten tai rakennelmien poistaminen kielletään kaivostoiminnan lopettamispäätöksessä, on niiden ylläpidosta vastaavalla oikeus saada valtiolta korvausta ylläpidon kustannuksista sekä kaivostoiminnan harjoittajalta mahdollisesta haitasta ja vahingosta.

Asianosaiset voivat sopia 1 momentissa tarkoitettun korvauksen suorittamisesta ja määrästä sekä muistakin korvausta koskevista seikoista. Sopimus on tehtävä kirjallisesti.

Jollei korvauksesta sovita, on korvausvaatimus esitettävä korvausta vaativan tai kaivostoiminnan harjoittajan hakemuksesta pidettävässä 8 luvussa tarkoitettussa kaivostoimituksessa. Toimitusta on haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun kaivostoiminnan lopettamispäätös on annettu. Jos vahinko tai haitta ilmenee myöhemmin, toimitusta on haettava kolmen vuoden kuluttua siitä, kun vahinko tai haitta ilmenee.

VI OSA

VALVONTA, MUUTOKSENHAKU JA ERINÄISET SÄÄNNÖKSET

16 luku

Valvonta, hallintopakko ja seuraamukset

152 §

Viranomaisen tiedonsaantioikeus

Kaivosviranomaisella on oikeus saada tämän lain säännösten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot niiltä, joita tämän lain velvoitteet koskevat.

Kaivosviranomaisella, alueellisella ympäristökeskuksella, työsuojeluviranomaisella ja Säteilyturvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada malminetsintään, kaivostoimintaan ja kullanhuuhtontaan liittyvää valvontaa varten välttämättömiä tietoja toisiltaan ja käyttää toistensa hankkimia näytteitä. Alueen toimivaltaisella pelastusviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada kaivosviranomaiselta pelastustoiminnan kannalta tarpeellisia kaivos- turvallisuuteen liittyviä tietoja.

Tarkastuslaitokset ovat salassapitosäännösten estämättä velvollisia antamaan tarkastuslaitosten yhteistoiminnan kannalta tarpeellisia tietoja toisille tässä laissa tarkoitetuille tarkastuslaitoksille sekä valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja kaivosviranomaiselle.

Salassapitosäännösten estämättä saa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja luovuttaa syyttäjälle ja poliisille rikoksen ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi.

153 §

Kaivosviranomaisen tarkastusoikeus

Kaivosviranomaisella on oikeus päästä alueelle, jossa harjoitetaan tai jossa on aiemmin harjoitettu tässä laissa tarkoitettua toimintaa, jos se on tässä laissa tarkoitettun valvonnan kannalta tarpeen, sekä tehdä siellä tarkastuksia, ottaa näytteitä ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin.

Pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin valvontatoimenpiteet voidaan kuitenkin ulottaa vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä, 24 luvun 1—4 §:ssä, 28 luvun 11 §:ssä, 35 luvussa, 47 luvun 1 §:ssä, 48 luvussa tai 48 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu rikos.

154 §

Kaivosturvallisuuden määräaikaisvalvonta

Kaivosviranomaisen on valvottava kaivoksia sen varmistamiseksi, että kaivostoiminnan harjoittaja noudattaa, mitä tässä laissa säädetään kaivosturvallisuudesta ja mitä kaivosturvallisuusluvassa määrätään.

Kaivosviranomaisen on järjestelmällisesti ja määräajoin tehtävä valvontatarkastuksia kaivoksiin niiden toiminnan edellyttämässä laajuudessa. Kaivosviranomainen voi valvontatarkastusten sijasta hyväksyä muita toiminnan valvontaan soveltuvia keinoja, joiden avulla se voi varmistua kaivosturvallisuutta koskevien säännösten ja kaivosturvallisuusluvassa annettujen määräysten noudattamisesta.

Tarkempia säännöksiä valvontatarkastusten sisällöstä, määräajoista ja ajankohdista sekä ilmoituksista muille viranomaisille, viranomaisten yhteistoiminnasta ja työnjaosta vakavan onnettomuuden tai vaaratilanteen johdosta tehtävissä tarkastuksissa sekä tarkastusten muusta käytännön toteutuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

155 §

Virka-apu

Poliisi on tarvittaessa velvollinen antamaan virka-apua tämän lain säännösten ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvomiseksi. Sama velvollisuus on tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisilla toimialallaan.

156 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Kaivosviranomainen voi:

1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä;

2) määrätä sen, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua määräystä, täyttämään velvollisuutensa.

Kaivosviranomainen voi lisäksi kieltää sellaisen kaivoksen laitteiston tai laitteen käytön, jonka katsotaan aiheuttavan vakavaa uhkaa ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle, sekä määrätä kaivostoiminnan harjoittaja tekemään vaadittavat korjaukset määräajassa.

Jos kaivosviranomainen toteaa kaivosturvallisuuden vastuuhenkilön hoitavan puutteellisesti tehtävänsä siten, että siitä voi aiheutua vaaraa kaivosturvallisuudelle, kaivosviranomainen voi määrätä kaivostoiminnan harjoittajan nimeämään uuden pätevyysvaatimukset täyttävän vastuuhenkilön.

157 §

Toiminnan väliaikainen kieltäminen

Kaivosviranomainen voi väliaikaisesti kieltää malminetsintälupaan, kaivoslupaan tai kullanhuuhdontalupaan perustuvan toiminnan taikka asettaa väliaikaisia rajoituksia, jos asianomainen luvanhaltija ei ole oikaissut rikkomustaan tai laiminlyöntiään 156 §:n 1 momentin perusteella annetusta kiellosta tai määräyksestä huolimatta tai jos on muuten perusteita epäillä, että edellytykset luvan peruuttamiselle ovat olemassa. Kielto tai rajoitus on voimassa enintään siihen saakka, kun luvan peruuttamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Kaivosviranomaisen on väliaikaisesti kieltävä malminetsintälupaan, kaivoslupaan tai kullanhuuhdontalupaan perustuva toiminta, jos 8 tai 9 luvussa säädettyjen korvausten suorittaminen tai 10 luvun nojalla määrätyn vakuuden asettaminen on laiminlyöty. Kielto on voimassa, kunnes laiminlyönti on korjattu tai luvan peruuttamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Kaivosviranomaisen tulee kieltää kaivoksen tai sen osan käyttö taikka rajoittaa kaivostoimintaa väliaikaisesti, jos kaivostoiminnan harjoittajan toteuttamissa kaivosturvallisuuden edellyttämässä toimenpiteissä tai vaa-

rojen selvittämisessä ja arvioinnissa on todettu olevan vakavia puutteita taikka 156 §:n 2 tai 3 momentin nojalla annettua kieltoa tai määräystä ei ole noudatettu. Kielto tai rajoitus on voimassa enintään siihen saakka, kunnes kaivosturvallisuusluvan peruuttamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Jos kaivoksessa sattuu vakava onnettomuus tai vaaratilanne, kaivosviranomaisen voi määrätä, että kaivoksen tai sen osan toiminta on keskeytettävä väliaikaisesti, kunnes onnettomuuden tai vaaratilanteen syy ja tulevan toiminnan turvallisuuden varmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet on selvitetty. Selvitysten perusteella kaivosviranomaisen voi tehdä tarkastuksia kaivoksessa tai edellyttää nostolaitoksen tarkastamista sekä määrätä, että kaivosturvallisuuslupa on haettava muutosta. Kaivosviranomaisen voi lisäksi asettaa turvallisuuden varmistamiseksi rajoituksia ja ehtoja kaivostoiminnan käynnistämiseksi vakavan onnettomuuden tai vaaratilanteen jälkeen.

158 §

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishukka

Kaivosviranomaisen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla taikka teettämis- tai keskeyttämishallalla siten kuin siitä uhkasakkolaisissa (1113/1990) säädetään.

159 §

Vireillepano-oikeus

Jollei 156 §:n 1 momentissa tarkoitettu asia ole tullut vireille kaivosviranomaisen omasta aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille:

- 1) haittaa kärsivä asianosainen;
- 2) rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;

3) toiminnan sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella toiminnan haitalliset vaikutukset ilmenevät;

4) alueellinen ympäristökeskus tai muu asiassa toimialallaan yleistä etua valvova viranomainen;

5) saamelaiskäräjät, jos haitalliset vaikutukset ilmenevät saamelaisten kotiseutualueella;

6) kolttien kyläkokous, jos haitalliset vaikutukset ilmenevät kolttialueella.

160 §

Kaivossäännösten rikkominen

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikko

1) 9—11, 15—18, 22—24, 26, 29, 143—145, 150 tai 168 §:ssä säädettyä velvollisuutta, kieltoa tai rajoitusta,

2) 7, 8, 112—115, 117—119 tai 134—136 §:ssä säädettyä velvollisuutta, kieltoa tai rajoitusta,

3) 51, 52, 54, 62, 125, 127, 148 tai 169 §:n nojalla annettua määräystä tai 144 §:n 2 momentin nojalla annettua kieltoa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kaivossäännösten rikkomisesta* sakkoon.

Edellä 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettua teosta ei kuitenkaan ole tuomittava rangaistusta, jos teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

161 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 160 §:ssä tarkoitettua teosta, jolla on loukattu ainoastaan yksityisen etua tai oikeutta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi.

17 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

162 §

Muutoksenhaku kaivosviranomaisen päätöksestä

Tämän lain nojalla annettuun kaivosviranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei jäljempänä muuta säädetä. Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyy sen mukaan, minkä hallinto-oikeuden tuomiopiirissä pääosa päätöksessä tarkoitettua malminetsintäaluetta, kaivosaluetta tai kullanhuuhtonta-aluetta sijaitsee.

Kaivosviranomaisen päätöksestä perittävästä maksusta valitetaan samassa järjestyksessä kuin pääasiasta.

Vakuuden vapauttamista koskevaan kaivosviranomaisen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

163 §

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksestä

Valtioneuvoston päätökseen, jolla on ratkaistu kaivosaluelunastuslupaa tai kaivoslupaa koskeva asia, haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei jäljempänä muuta säädetä.

164 §

Muutoksenhaku tarkastuslaitoksen päätöksestä

Tarkastuslaitoksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Tarkastuslaitoksen päätökseen saa hakea oikaisua tarkastuslaitokselta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet.

Tarkastuslaitoksen oikaisumenettelyssä annetaan päätökseen haetaan muutosta valit-

tamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

165 §

Valitusoikeus

Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevaan päätökseen, mainitun luvan voimassaolon jatkamista, raukeamista, muuttamista ja peruuttamista koskevaan päätökseen sekä kaivostoiminnan lopettamispäätökseen saa hakea muutosta:

1) asianosainen;

2) rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;

3) toiminnan sijaintikunta tai muu kunta, jonka alueella toiminnan haitalliset vaikutukset ilmenevät;

4) alueellinen ympäristökeskus ja muu asiassa toimialallaan yleistä etua valvova viranomainen;

5) saamelaiskäräjät sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan;

6) kolttien kyläkokous sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää kolttialueella kolttien elinolosuhteita ja mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoja.

Kaivosviranomaisella on lisäksi oikeus valittaa sellaisesta päätöksestä, jolla hallinto-oikeus on muuttanut sen tekemää päätöstä tai kumonnut päätöksen.

166 §

Hallinto-oikeuden päätöksen antaminen

Tämän lain mukaista hakemusasiaa koskeva hallinto-oikeuden päätös annetaan julkipanon jälkeen. Päätöksen katsotaan tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu. Päätöksen antamisesta on ilmoitettava etukäteen noudattaen, mitä 57 §:n 2 momentissa lupapäätöksen antamisesta säädetään.

Hallinto-oikeuden on huolehdittava siitä, että toiminnan sijaintikunta ja muu sellainen kunta, jonka alueella toiminnan haitalliset vaikutukset ilmenevät, julkaisee viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin julkisista kuuluksista annetussa laissa säädetään.

Hallinto-oikeuden on toimitettava antamansa päätös valittajalle. Lisäksi hallinto-oikeuden on toimitettava päätöksen jäljennös kaivosviranomaiselle ja sitä pyytäneille asianosaisille sekä luvanhaltijalle, jos tämä ei ole valittajana.

Tämän lain mukaista hallintopakkoasiaa koskeva hallinto-oikeuden päätös on annettava tiedoksi todisteellisena tiedoksiantona siten kuin hallintolaissa säädetään.

167 §

Muutoksenhaku kaivostoimituksessa tehtyihin päätöksiin

Muutoksenhausta kaivostoimituksessa tehtyihin päätöksiin on voimassa vastaavasti, mitä lunastuslain 89—93 §:ssä muutoksenhausta säädetään.

168 §

Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Malminetsintälupaan tai kullanhuhdonta-lupaan perustuvat toimenpiteet saa aloittaa, kun siihen oikeuttava lupapäätös on lainvoimainen ja luvassa määrätty vakuus on asetettu. Jos asianomaisen toimenpiteen suorittaminen edellyttää muualla lainsäädännössä vaadittua lupaa, saa toimenpiteen kuitenkin aloittaa vasta, kun asianomainen lupapäätös on lainvoimainen tai toiminnan aloittamiseen on saatu oikeus asiassa toimivaltaiselta viranomaiselta.

Kaivoslupaan perustuvat toimenpiteet saa aloittaa, kun:

- 1) kaivoslupapäätös on lainvoimainen;
- 2) kaivosluvassa annetut toimenpiteiden aloittamiseen liittyvät määräykset on toteutettu;
- 3) 84 §:ssä tarkoitettu lunastuspäätös on lainvoimainen ja päätöksessä luvanhaltijalle määrätty lopulliset korvaukset on suoritettu;

4) vakuus on asetettu kaivosluvassa määrätyn mukaisesti;

5) asianomaisen toimenpiteen kannalta merkitykselliset muualla laissa vaaditut luvat ovat lainvoimaisia tai toiminnan aloittamiseen on saatu oikeus asiassa toimivaltaiselta viranomaiselta.

Kaivoksen rakentamista ja tuotannollista toimintaa ei kuitenkaan saa aloittaa, ennen kuin kaivosturvallisuuslupa on lainvoimainen.

Valitus kaivostoimituksessa määrättyistä korvauksista ei estä kaivoslupaan ja kaivosturvallisuuslupaan perustuvien toimenpiteiden aloittamista.

169 §

Päätöksen täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta

Kaivosviranomainen voi perustellusta syystä hakijan pyynnöstä malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista taikka kaivoslupaa tai kaivosturvallisuuslupaa koskevassa päätöksessä määrätä, että luvassa yksilöityihin toimenpiteisiin voidaan valituksesta huolimatta ryhtyä lupapäätöstä noudattaen. Sanottu ei koske uraanin tai toriumin tuottamista koskevaa kaivoslupaa.

Edellytyksenä määräykselle on, että täytäntöönpano ei tee muutoksenhaku hyödyttömäksi ja hakija asettaa kaivosviranomaisen määräämän vakuuden niiden edunmenetysten ja kustannusten korvaamiseksi, jotka päätöksen kumoaminen tai lupamääräysten muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuuteen sovelletaan vastaavasti, mitä 10 luvussa säädetään. Kaivoslupan ja kaivosturvallisuuslupan osalta edellytyksenä määräykselle on lisäksi, että kaivosalue ja kaivoksen apualue on otettu luvanhaltijan haltuun 82 §:n mukaisesti, jolleivät alueet kuulu luvanhaltijalle.

Kaivosviranomainen voi päätöksellään antaa 1 momentissa tarkoitettun määräyksen samoin edellytyksin valitusajan kuluessa tai 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Hakemuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä 37—40 ja 42 §:ssä säädetään lupahakemuksen käsittelystä. Päätökseen sovelletaan, mitä 56 §:n 1 momentissa säädetään lupapäätöksen sisäl-

löstä, 57 §:ssä lupapäätöksen antamisesta ja 58 §:ssä lupapäätöksestä tiedottamisesta. Lisäksi kaivosviranomaisen on viipymättä toimitettava jäljennös päätöksestä asianomaiselle hallinto-oikeudelle ja muutosta hakeneille. Se, joka on valittanut asianomaisesta lupapäätöksestä, voi hallinto-oikeudessa vaatia määräyksen kumoamista tai muuttamista ilman, että hänen olisi siitä erikseen valitettava.

Muutoksenhakutuomioistuimien voi valituksesta kumota 1 ja 3 momentissa tarkoitetun määräyksen tai muuttaa sitä taikka muutoinkin kieltää päätöksen täytäntöönpanon. Hallinto-oikeuden päätöksestä täytäntöönpanoa koskevassa asiassa voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain pääasian yhteydessä.

Malminetsintäluvan haltijan on suoritettava malminetsintäkorvaus viimeistään 30 päivänä siitä, kun kaivosviranomaisen on antanut 1 tai 3 momentissa tarkoitetun määräyksen. Malminetsintäkorvaukseen sovelletaan muutoin, mitä 99 §:ssä säädetään. Velvollisuus louhintakorvaukseen alkaa, kun kaivosviranomaisen on antanut 1 tai 3 momentissa tarkoitetun määräyksen. Louhintakorvaukseen sovelletaan muutoin, mitä 100 §:ssä säädetään.

170 §

Hallintopakkoa koskevan päätöksen täytäntöönpano

Kaivosviranomaisen 144 §:n 2 momentin nojalla antamaa kieltoa sekä 156 ja 157 §:n nojalla antamaa kieltoa ja määräystä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakutuomioistuimien toisin määrää.

18 luku

Erinäiset säännökset

171 §

Onnettomuudesta ilmoittaminen

Kaivoksessa sattuneesta onnettomuudesta, vaaratilanteesta ja tapaturmasta kaivostoi-

minnan harjoittajan on ilmoitettava viipymättä kaivosviranomaiselle.

Ilmoituksessa on kuvattava onnettomuus, vaaratilanne tai tapaturma ja annettava tiedot, joiden avulla voidaan rajoittaa onnettomuuden vaikutukset taikka ehkäistä vaaratilanteet tai tapaturmat sekä arvioida ja rajoittaa jo tapahtuneiden tai mahdollisten vahinkojen laajuus. Lisäksi ilmoituksessa on annettava muut valvontatoimenpiteiden kannalta tarpeelliset tiedot.

Tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

172 §

Onnettomuuden tutkinta

Kaivosviranomaisen on tutkittava kaivoksessa tapahtunut vakava onnettomuus, jos se on onnettomuuden syyn selvittämisen tai onnettomuuksien ehkäisemisen kannalta tarpeellista. Kaivosviranomaisen voi tutkia myös muut kaivoksessa sattuneet onnettomuudet ja vakavat vaaratilanteet, jos se on onnettomuuden syyn selvittämisen tai onnettomuuksien ehkäisemisen kannalta tarpeellista.

Suuronnettomuuksien tutkinnasta säädetään onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (373/1985).

173 §

Alueiden rajat syvyysuunnassa

Malminetsintäalueen, kaivosalueen ja kullanhuuhdonta-alueen rajat luetaan syvyysuuntaan pystysuorasti.

174 §

Panttaus

Luvanhaltija voi pantata kaivoslupaansa perustuvan kaivosmineraalien hyödyntämisoikeuden tai malminetsintälupaansa perustuvan etuoikeuden.

Panttioikeus tulee voimaan, kun kaivosviranomaisen saa luvanhaltijalta kirjallisen ilmoituksen panttauksista. Kaivosviranomai-

nen antaa ilmoituksen vastaanottamisesta todistuksen luvanhaltijalle.

Tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

175 §

Maksut

Tämän lain mukaisten valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992).

Kunnan tähän lakiin perustuvien toimenpiteiden maksullisuudesta ja perittävän maksun suuruudesta päättää kunta noudattaen, mitä valtion maksuperustelain 2 luvussa säädetään. Maksun perusteet määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa.

Maksua ei peritä viranomaisen tai haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireille tulleen asian käsittelystä. Maksu saadaan kuitenkin periä, jos vireillepanoa on pidettävä ilmeisen perusteettomana.

Tämän lain mukaiset maksut ja kustannukset saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

VII OSA

LOPPUSÄÄNNÖKSET

19 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

176 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

177 §

Kumoamissäännös

Tällä lailla kumotaan 17 päivänä syyskuuta 1965 annettu kaivoslaki (503/1965), jäljempänä *kumottava laki*, siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen.

Jos muissa laeissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä viitataan kumottavaan lakiin, viittaus koskee tämän lain voimaantulon jälkeen tätä lakia.

178 §

Yleinen siirtymäsäännös

Kumottavan lain nojalla työ- ja elinkeinoministeriössä vireillä olevat asiat siirtyvät lain voimaan tullessa kaivosviranomaiseen. Asiat käsitellään ja ratkaistaan noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Turvatekniikan keskuksessa ja tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Jos muutoksenhakutuomioistuin tämän lain voimaan tultua kumoo päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

179 §

Malminetsintään ja kullanhuuhdontaan sovellettavat säännökset

Kumottavan lain nojalla annettu valtausoikeus jää voimaan valtauskirjassa mainituilla ehdoilla.

Valtausoikeuden nojalla tapahtuvaan toimintaan sovelletaan edelleen, mitä kumottavan lain 12 ja 15 §:ssä, 62 §:n 2 momentissa ja 63 §:ssä säädetään. Valtauskorvauksen vuotuinen suuruus on 20 euroa.

Valtausoikeuden nojalla tapahtuvaan toimintaan sovelletaan lisäksi vastaavasti, mitä

tämän lain 6, 12, 14 ja 15 §:ssä säädetään malminetsinnästä. Jos valtausoikeuden nojalla harjoitetaan kullanhuuhtontaa, toimintaan sovelletaan lisäksi, mitä tämän lain 6 §:ssä, 24 §:n 3 momentissa ja 27—30 §:ssä säädetään kullanhuuhtonnasta. Valtaajan on toimitettava tämän lain 14 ja 28 §:ssä tarkoitettu selvitys ensimmäisen kerran viimeistään vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta. Valtaajan on toimitettava tämän lain 15 §:ssä tarkoitettu ilmoitus viimeistään vuoden kuluttua valtausoikeuden raukeamisesta tai peruuttamisesta.

180 §

Valtausoikeuden raukeaminen, peruuttaminen, voimassaolon jatkaminen ja siirto

Kumottavan lain nojalla annetun valtausoikeuden raukeamiseen ja peruuttamiseen sovelletaan, mitä malminetsintäluvan ja kullanhuuhtontaluvan raukeamisesta ja peruuttamisesta tämän lain 67, 70 ja 72 §:ssä säädetään.

Valtausoikeuden voimassaolon jatkamiseen sovelletaan, mitä tämän lain 61, 66 ja 72 §:ssä säädetään malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisesta, ja harjoitettaessa valtausoikeuden nojalla kullanhuuhtontaa, mitä tämän lain 65, 66 ja 72 §:ssä säädetään kullanhuuhtontaluvan voimassaolon jatkamisesta. Lupaharkinnassa otetaan huomioon kumottavan lain taikka sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten laiminlyönti sovellettaessa tämän lain 46 §:n 1 momentin 8 kohtaa. Malminetsintäluvan voimassaolon enimmäisaikaan lasketaan mukaan valtausoikeuden voimassaoloaika.

Valtausoikeuden siirtoon sovelletaan, mitä tämän lain 73 ja 74 §:ssä säädetään malminetsintäluvan ja kullanhuuhtontaluvan siirrosta.

181 §

Kaivostoimintaan sovellettavat säännökset

Kumottavan lain nojalla annettu kaivospiirimääräys jää voimaan määräyksessä mainituilla ehdoilla. Kaivospiirimääräyksen perusteella suoritettavaan kaivospiiritoimitukseen

sovelletaan edelleen, mitä kumottavan lain 27—38 §:ssä säädetään. Kumottavan lain nojalla annettu kaivosoikeus jää voimaan kaivospiirimääräyksessä ja kaivoskirjassa mainituilla ehdoilla. Kaivosoikeuteen sovelletaan edelleen, mitä kumottavan lain 44 ja 45 §:ssä säädetään, sekä kaivospiiriin ja sen apualueeseen, mitä kumottavan lain 22 §:ssä säädetään. Kaivospiirimaksun vuotuinen suuruus on 50 euroa hehtaarilta. Jos kaivosmineraalin taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet ovat oleellisesti muuttuneet, asianosaisella on oikeus vaatia kaivosviranomaisesta tarkistamaan kaivosoikeudesta kalenterivuodelta maksetun louhimismaksun suuruus. Kaivosviranomaisen on tällöin otettava huomioon kaivosmineraalien taloudelliseen arvoon vaikuttavat perusteet ja asianosaisten asiassa tekemä sopimus.

Kumottavan lain 73 §:ssä tarkoitettu kaivosoikeus jää voimaan kaivospiirin määräämistä koskevassa päätöksessä mainituilla ehdoilla. Kaivosoikeuteen sovelletaan, mitä kaivoslain (273/1943) 48—53 §:ssä puolustusmaksusta ja 57 §:ssä louhimismaksusta säädetään, sekä kaivospiiriin ja sen ulkopuolisiin alueisiin, mitä niistä mainitun lain 20 §:n 2 momentissa ja 32 §:n 2 momentissa säädetään. Puolustusmaksun alkuperäinen vuotuinen suuruus on 50 euroa hehtaarilta. Kaivosoikeuden haltijan on maksettava kaivospiiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille puolustusmaksu kultakin vuodelta viimeistään 31 päivänä tammikuuta. Puolustusmaksu maksetaan kokonaisuudessaan kiinteistöjen omistajille. Kaivosoikeudesta maksetun puolustusmaksun ja louhimismaksun sijasta on sovellettava, mitä tämän lain 100 §:n 1, 2, 5 ja 6 momentissa säädetään louhintakorvauksesta, jos joku asianosainen sitä vaatii.

Kaivosoikeuden nojalla tapahtuvaan toimintaan sovelletaan lisäksi vastaavasti, mitä tämän lain 6, 17, 18, 97, 101 ja 108—111 §:ssä, 11 ja 13—15 luvussa sekä 171 ja 172 §:ssä säädetään. Kaivosoikeuteen, jonka nojalla harjoitetaan kullanhuuhtontaa, sovelletaan kuitenkin tämän lain 143—145 §:ää sen mukaan kuin jäljempänä säädetään. Kaivosoikeus voidaan pantata noudattaen vastaavasti, mitä tämän lain 174 §:ssä säädetään. Kaivosoikeuden haltijan on viimeistään kahden vuoden kuluttua tämän lain voimaantu-

losta selvittävä kaivosviranomaiselle, miten kaivosturvallisuutta koskevat vaatimukset on otettu huomioon. Tarkempia säännöksiä selvityksestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Kaivosviranomaisen on viimeistään kahden vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta määrättävä vakuuden laji ja suuruus sekä annettava kaivosoikeuden haltijalle enintään vuoden pituinen määräaika vakuuden asettamiselle. Kaivosviranomaisen on myös viimeistään kahden vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta annettava kaivosoikeuden haltijalle yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset noudattaen vastaavasti, mitä tämän lain 52 §:n 3 momentissa ja 125 §:ssä säädetään, sekä asetettava määräysten tarkistusväli noudattaen, mitä tarkistusvälin asettamisesta tämän lain 62 §:n 2 momentissa ja 127 §:n 2 momentissa säädetään. Jollei määräys ole välttämätön kaivosturvallisuuden tai tärkeän yleisen edun kannalta, se ei saa sanottavasti vähentää kaivoshankkeesta saatavaa hyötyä. Määräyksen antamista koskevan päätöksen valmisteluun sovelletaan, mitä tämän lain 37—40 ja 42 §:ssä säädetään kaivoslupahakemuksen käsittelystä. Päätökseen sovelletaan, mitä tämän lain 56 §:n 1 momentissa säädetään lupapäätöksen sisällöstä, 57 §:ssä lupapäätöksen antamisesta ja 58 §:ssä lupapäätöksestä tiedottamisesta. Kaivosviranomaisen päätökseen haetaan muutosta noudattaen, mitä tämän lain 162 ja 165 §:ssä säädetään. Vakuuden määräämistä koskevaa päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakutuomioistuinin toisin määrää.

182 §

Kaivosoikeuden raukeaminen, muuttaminen, peruuttaminen ja siirto

Kumottavan lain nojalla annetun kaivosoikeuden ja kumottavan lain 73 §:ssä tarkoitetun kaivosoikeuden raukeamiseen, muuttamiseen ja peruuttamiseen sovelletaan, mitä kaivoslupan raukeamisesta, muuttamisesta ja peruuttamisesta tämän lain 68—70 ja 72 §:ssä säädetään. Jos kaivosoikeuden raukeamista lykätään mainitun 68 §:n 3 momentin mukaisesti, sovelletaan vastaavasti, mitä

tämän lain 100 §:n 3—6 momentissa säädetään, ja tällöin otetaan huomioon kumottavan lain 50 §:n nojalla myönnettyt lykkäykset. Jos kaivospiirimääräyksessä osoitettua käyttöaluetta on tarpeen laajentaa, sovelletaan, mitä kaivoslupan muuttamisesta tämän lain 69 ja 72 §:ssä säädetään.

Kaivosoikeus, jonka nojalla harjoitetaan kullanhuuhtontaa, raukeaa kuitenkin kahdeksan vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta. Kaivosoikeuden haltijan on kunnostettava alue sekä poistettava siellä olevat rakennukset ja rakennelmat ennen kaivosoikeuden raukeamista sekä välittömästi oikeuden rauettua ilmoitettava kaivosviranomaiselle suoritettujen toimenpiteet. Tällaisen kaivosoikeuden haltijalla on etuoikeus kullanhuuhtontalupaan, jos lupahakemus tehdään tämän lain 34 §:ssä säädettyllä tavalla ennen kaivosoikeuden raukeamista.

Kaivosoikeuden siirtoon sovelletaan, mitä tämän lain 73 ja 74 §:ssä säädetään kaivoslupan siirrosta.

183 §

Malminetsintäluvan hakeminen varauksen nojalla

Kumottavan lain nojalla tehdyn varausilmoituksen antamaan etuoikeuteen sovelletaan, mitä tämän lain 32 §:n 3 momentissa säädetään varausilmoituksen antamasta etuoikeudesta. Kumottavan lain nojalla annettu varauspäätös raukeaa sen voimassaolon päättyessä. Varauspäätös raukeaa myös, kun sen tuottamalla etuoikeudella haetaan malminetsintälupaa tämän lain 34 §:ssä säädettyllä tavalla.

184 §

Kaivoslupan hakeminen valtausoikeuden nojalla

Kumottavan lain nojalla annettu valtausoikeus antaa vastaavasti tämän lain 32 §:n 2 momentissa säädetyn etuoikeuden kaivoslupaan.

185 §

Varaus, valtausoikeus ja kaivosoikeus luvan myöntämisen esteenä

Kumottavan lain nojalla tehty varaus tai sen nojalla annettu valtausoikeus ja kaivosoikeus sekä kumottavan lain 73 §:ssä tarkoitettu kaivosoikeus otetaan vastaavasti huomioon sovellettaessa tämän lain 44 §:n 2 momenttia, 46 §:n 1 momentin 3—5 kohtaa sekä 47 §:n 2 ja 3 momenttia.

Valtausoikeus tai kaivosoikeus, jonka nojalla on harjoitettu kullanhuuhtontaa, ei kuitenkaan ole tämän lain 46 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla este kullanhuuhtontaluvan myöntämiselle.

186 §

Valvonta- ja hallintopakkosäännösten soveltaminen

Tämän lain valvontaa ja hallintopakkoa koskevaa 152—159 ja 170 §:ää sovelletaan vastaavasti kumottavan lain nojalla annetun valtausoikeuden ja kaivosoikeuden sekä kumottavan lain 73 §:ssä tarkoitettun kaivosoikeuden nojalla tapahtuvaan toimintaan.

187 §

Kaivossäännösten rikkominen valtausoikeuden ja kaivosoikeuden nojalla tapahtuvassa toiminnassa

Joka tämän lain tultua voimaan tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo kumottavan lain nojalla annettujen valtausoikeuksien ja kaivosoikeuksien sekä kumottavan lain 73 §:ssä tarkoitettujen kaivosoikeuksien nojalla tapahtuvassa toiminnassa tämän lain

1) 15, 17, 18 §:ssä, 24 §:n 3 momentissa, 29, 143—145 tai 150 §:ssä säädettyä velvollisuutta, kieltoa tai rajoitusta,

2) 112—115, 117—119 tai 134—136 §:ssä säädettyä velvollisuutta, kieltoa tai rajoitusta,

3) 144 §:n 2 momentin nojalla annettua kieltoa taikka 148 §:n tai 181 §:n 4 momentin nojalla annettua määräystä,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kaivossäännösten rikkomisesta* sakkoon.

Edellä 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettua teosta ei kuitenkaan ole tuomittava rangaistusta, jos teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut siihen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 1 momentissa tarkoitettua teosta, jolla on loukattu ainoastaan yksityisen etua tai oikeutta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteesen pantavaksi.

188 §

Säännösten soveltaminen vireillä oleviin asioihin

Kaivosviranomaiseen tämän lain 178 §:n 1 momentin nojalla siirtyviin asioihin sovelletaan vastaavasti, mitä tämän lain 57, 58, 74 ja 75 §:ssä säädetään päätöksen antamisesta ja siitä tiedottamisesta, 162 ja 165 §:ssä muutoksenhausta sekä 166 §:ssä hallinto-oikeuden päätöksen antamisesta.

Muutoksenhausta tämän lain 181 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kaivospiiritoimituksessa tehtyihin päätöksiin on voimassa vastaavasti, mitä lunastuslain 89—93 §:ssä muutoksenhausta säädetään.

2.

Laki**ydinergialain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergialain (990/1987) 7 q §:n 1 momentin 4 kohta, 23 §, 75 §:n 2 momentti ja 82 §:n 8 kohta, sellaisena kuin ne ovat, 7 q § 1 momentin 4 kohta, 75 §:n 2 momentti ja 82 §:n 8 kohta laissa 342/2008 ja 23 § osaksi mainitussa laissa, sekä

lisätään 7 q §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 342/2008, uusi 5 kohta, 21 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1420/1994 ja mainitussa laissa 342/2008, uusi 4 momentti ja 82 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 342/2008, uusi 9 kohta, seuraavasti:

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tämän luvun säännöksiä tarkentavat yleiset turvallisuusmääräykset seuraavista asioista:

4) ydinjätteiden loppusijoituksen turvallisuus;

5) uraanin tai toriumin tuottamiseksi harjoitettavan kaivostoiminnan ja malminrikastustoiminnan turvallisuus.

21 §

Muu ydinenergian käyttö

Luvan myöntäminen 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun toimintaan edellyttää, että suunnitellun kaivospaikan tai malminrikastuslaitoksen sijaintikunta on puoltanut luvan myöntämistä.

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Lupahakemuksesta on pyydettyävä Säteilyturvakeskuksen ja ympäristöministeriön lausunto, jollei se ole toiminnan luonteen vuoksi

ilmeisen tarpeetonta. Jos hakemus koskee 2 §:ssä tarkoitettua vientiä, 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua sopimuksen tekemistä tai 22 §:ssä tarkoitettua ydinlaitoksen käyttämistä tilapäisesti Suomen alueella, on hakemuksesta lisäksi pyydettyävä ulkoasiainministeriön lausunto, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Ennen kuin ratkaistaan hakemus luvan saamisesta 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun toimintaan, on hakijan toimitettava lupahakemuksen liitteenä selvitys. Selvityksen laatimiseen ja julkistamiseen sovelletaan vastaavasti, mitä 13 §:n 1 momentissa säädetään.

Valtioneuvosto käsittelee 2 momentissa tarkoitettua lupahakemuksen ja samaa toimintaa tarkoittavan kaivoslain (/20) mukaisen kaivoslupahakemuksen yhdessä ja ratkaisee ne samalla päätöksellä noudattaen vastaavasti, mitä tässä laissa sekä kaivoslain 5 ja 6 luvussa säädetään. Lupapäätökseen sovelletaan vastaavasti, mitä siitä kaivoslain 56—58 §:ssä säädetään. Jos lupahakemus koskee kaivoshanketta, jolle on myönnetty kaivoslaissa tarkoitettu kaivoslupa, sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä kaivoslain 38—40 ja 42 §:ssä lupamenettelystä sekä 56—58 §:ssä lupapäätöksestä säädetään. Jos 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan ei sovelleta kaivoslakia, noudatetaan kokonaisuudessaan 13 §:ssä säädettyä menettelyä.

75 §

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

 Muutosta valtioneuvoston, työ- ja elinkeinoministeriön tai Säteilyturvakeskuksen muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu. Valitusoikeuteen valtioneuvoston päätöksestä, joka koskee 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa ja johon sovelletaan kaivoslakia, sovelletaan vastaavasti, mitä valitusoikeudesta kaivoslain 165 §:ssä säädetään.

82 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin:

 8) valvontaviranomaiselle ilmoitettavista tiedoista niissä tapauksissa, joissa ydinenergian käyttö on vapautettu luvanvaraisuudesta tai tehdään luvanvaraista toimintaa koskeva sellainen toimenpide tai muutos, johon ei tässä laissa tai sen nojalla säädetyn mukaisesti tarvitse hakea erikseen lupaa;

9) kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa koskevasta lupahakemuksesta ja sen käsittelystä sekä lupapäätöksessä annettavista tiedoista ja lupapäätöstä koskevasta tiedottamisesta.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 1995 annetun maastoliikennelain (1710/1995) 4 §:n 2 momentin 8 kohta ja
lisätään 4 §:n 2 momenttiin uusi 9 kohta seuraavasti:

4 §

Oikeus liikkua maastossa

 Lupaa ei kuitenkaan tarvita:

8) taajaman ulkopuolella moottorikäyttöisen ajoneuvon pysäyttämiseen ja pysäköimiseen tien välittömään läheisyyteen, jos turvallinen pysäköinti sitä edellyttää eikä siitä aiheudu alueen omistajalle tai haltijalle kohutonta haittaa;

9) kaivoslaissa (/20) tarkoitetulla malminetsintäalueella ja 30 metrin etäisyydellä sen rajasta eikä kaivoksen apualueella asianomaisessa malminetsintäluvassa tai kaivosluvassa tarkoitetun toiminnan kannalta välttämättömään liikkumiseen.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

säteilylain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun säteilylain (592/1991) 3 §:n 2 momentti ja 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Suhde eräisiin säädöksiin

Tämän lain nojalla määritetään luonnon säteilystä aiheutuva säteilyaltistus kaivoksissa sekä asetetaan kaivostyön säteilyturvallisuutta koskevat vaatimukset. Muilta osin kaivos-
turvallisuudesta ja sen valvonnasta säädetään kaivoslaissa (/20).

5 §

Ministeriöiden tehtäväjako

Säteilyaltistusta aiheuttavan toiminnan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Säteilyaltistusta aiheuttavan toiminnan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriölle asioissa, jotka koskevat:

- 1) ydinenergialaissa tarkoitettua ydinenergian käyttöä; tai
- 2) säteilylähteiden kaupallista valmistusta ja kauppaa sekä maahantuontia ja maastavientä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

5.

Laki**erämaalain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1991 annetun erämaalain (62/1991) 6 § seuraavasti:

6 §

Kaivostoiminta

Kaivoslain (/20) mukaista kaivoslupaa ei saa myöntää erämaa-alueelle, ellei valti-
 neuvosto ole antanut siihen lupaa. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

6.

Laki**saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan saamelaiskäräjistä 17 päivänä heinäkuuta 1995 annetun lain (974/1995) 9 §:n 1 momentin 3 kohta seuraavasti:

9 §

Neuvottelovelvoite

Viranomaiset neuvottelevat saamelaiskärä-
 jien kanssa kaikista laajakantoisista ja mer-
 kittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välit-
 tömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saame-
 laisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka
 koskevat saamelaisten kotiseutualueella:

 3) kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän
 etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa-
 ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhtontaa;

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

7.

Laki**luonnonsuojelulain 53 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun luonnonsuojelulain (1096/1996) 53 §:n 5 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 553/2004, seuraavasti:

53 §

Valtion korvausvelvollisuus

vaadittaessa velvollinen korvaamaan haitan. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole silloin, kun haitta aiheutuu:

 Jos 66 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös lupa-asiassa rajoittaa kiinteistön käyttöä siten, että alueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle aiheutuu 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, eikä luvan myöntämiselle olisi ollut muutoin estettä, valtio on

 3) kaivoslaissa (/20) tarkoitettua malminetsintälupaa, kaivoslupaa tai kullanhuuhtonalupaa koskevan asian ratkaisemisesta;

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki**ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristövahinkojen korvaamisesta 19 päivänä elokuuta 1994 annetun lain (737/1994) 12 § seuraavasti:

12 §

Lain soveltaminen eräiden muiden lakien mukaisessa menettelyssä

Jos kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain tai muun siihen verrattavan lain, maantielain (503/2005), yksityisistä teistä annetun lain (358/1962), ratalain (110/2007) tai kaivoslain (/20) mukaisessa menettelyssä tulee määrättäväksi korvaus tässä laissa tarkoitettusta ympäristövahingosta, sovelletaan tämän lain

säännöksiä korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista, 8—10 §:ää lukuun ottamatta. Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettujen lakien mukaisesta toiminnasta seuraa ympäristövahingoksi luettava henkilövahinko, sovelletaan tätä lakia.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki**Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä 26 päivänä marraskuuta 2004 annetun lain (1058/2004) 5 §, 6 §:n 2 momentti ja 15 § seuraavasti:

5 §

Vedenalaisten johtojen suojelemiseen, maa-aineksiin sekä kaivosmineraaleihin sovellettava lainsäädäntö

Talousvyöhykkeellä on voimassa, mitä eräiden vedenalaisten johtojen suojelemisesta annetussa laissa (145/1965) säädetään.

Maa-ainesten ottamiseen talousvyöhykkeellä sovelletaan vesilakia.

Kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintään ja hyödyntämiseen talousvyöhykkeellä sovelletaan kaivoslakia (/20).

6 §

Hyödyntämisoikeus

Luonnonvaroilla tarkoitetaan 1 momentissa merenpohjan ja sen sisustan kaivosmineraaleja, kiviaineksia ja muita elottomia esiinty-

miä sekä pohjalajeihin kuuluvia kasveja ja eläimiä, jotka ovat pyynti-ikäisinä joko liikkumattomina merenpohjassa tai sen sisustassa taikka jotka kykenevät liikkumaan vain ollessaan jatkuvassa kiinteässä kosketuksessa merenpohjaan tai sen sisustaan.

15 §

Kaivossäännösten rikkominen talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä kaivossäännösten rikkomisesta tuomitaan kaivoslain 160 §:n mukaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Elinkeinoministeri *Mauri Pekkarinen*

*Liitteet
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

ydinergialain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydineergialain (990/1987) 7 q §:n 1 momentin 4 kohta, 23 §, 75 §:n 2 momentti ja 82 §:n 8 kohta, sellaisena kuin ne ovat, 7 q § 1 momentin 4 kohta, 75 §:n 2 momentti ja 82 §:n 8 kohta laissa 342/2008 ja 23 § osaksi mainitussa laissa, sekä

lisätään 7 q §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 342/2008, uusi 5 kohta, 21 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1420/1994 ja mainitussa laissa 342/2008, uusi 4 momentti ja 82 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 342/2008, uusi 9 kohta, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 q §

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Yleiset turvallisuusmääräykset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tämän luvun säännöksiä tarkentavat yleiset turvallisuusmääräykset seuraavista asioista:

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tämän luvun säännöksiä tarkentavat yleiset turvallisuusmääräykset seuraavista asioista:

4) ydinjätteiden loppusijoituksen turvallisuus.

4) ydinjätteiden loppusijoituksen turvallisuus;

5) uraanin tai toriumin tuottamiseksi harjoitettavan kaivostoiminnan ja malminrikkastustoiminnan turvallisuus.

21 §

Muu ydinenergian käyttö

Luvan myöntäminen 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun toimintaan edellyttää, että suunnitellun kaivospaikan tai malminrikkastuslaitoksen sijaintikunta on puoltanut luvan myöntämistä.

Voimassa oleva laki

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Lupahakemuksesta on pyydetty Säteilyturvakeskuksen ja ympäristöministeriön lausunto, jollei se ole toiminnan luonteen vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Jos hakemus koskee 2 §:ssä tarkoitettua vientiä, 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen tekemistä tai 22 §:ssä tarkoitetun ydinlaitoksen käyttämistä tilapäisesti Suomen alueella, on hakemuksesta lisäksi pyydetty ulkoasiainministeriön lausunto, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Ennen kuin ratkaistaan hakemus luvan saamisesta 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun toimintaan, on noudatettava 13 §:ssä säädettyä menettelyä.

Ehdotus

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Lupahakemuksesta on pyydetty Säteilyturvakeskuksen ja ympäristöministeriön lausunto, jollei se ole toiminnan luonteen vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Jos hakemus koskee 2 §:ssä tarkoitettua vientiä, 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen tekemistä tai 22 §:ssä tarkoitetun ydinlaitoksen käyttämistä tilapäisesti Suomen alueella, on hakemuksesta lisäksi pyydetty ulkoasiainministeriön lausunto, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Ennen kuin ratkaistaan hakemus luvan saamisesta 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun toimintaan, on hakijan toimitettava lupahakemuksen liitteenä selvitys. Selvityksen laatimiseen ja julkistamiseen sovelletaan vastaavasti, mitä 13 §:n 1 momentissa säädetään.

Valtioneuvosto käsittelee 2 momentissa tarkoitetun lupahakemuksen ja samaa toimintaa tarkoittavan kaivoslain (/20) mukaisen kaivoslupahakemuksen yhdessä ja ratkaisee ne samalla päätöksellä noudattaen vastaavasti, mitä tässä laissa sekä kaivoslain 5 ja 6 luvussa säädetään. Lupapäätökseen sovelletaan vastaavasti, mitä siitä kaivoslain 56—58 §:ssä säädetään. Jos lupahakemus koskee kaivoshanketta, jolle on myönnetty kaivoslaissa tarkoitettu kaivoshupa, sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä kaivoslain 38—40 ja 42 §:ssä lupamenettelystä sekä 56—58 §:ssä lupapäätöksestä säädetään. Jos 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan ei sovelleta kaivoslakia, noudatetaan kokonaisuudessaan 13 §:ssä säädettyä menettelyä.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

75 §

75 §

*Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano**Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano*

Muutosta valtioneuvoston, työ- ja elinkeinoministeriön tai Säteilyturvakeskuksen muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu.

Muutosta valtioneuvoston, työ- ja elinkeinoministeriön tai Säteilyturvakeskuksen muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu. *Valitusoi-keuteen valtioneuvoston päätöksestä, joka koskee 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoi-tettua toimintaa ja johon sovelletaan kaivos-lakia, sovelletaan vastaavasti, mitä kaivos-lain 165 §:ssä säädetään.*

82 §

82 §

*Asetuksenantovaltuus**Asetuksenantovaltuus*

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin:

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin:

8) valvontaviranomaiselle ilmoitettavista tiedoista niissä tapauksissa, joissa ydinenergian käyttö on vapautettu luvanvaraisuudesta tai tehdään luvanvaraista toimintaa koskeva sellainen toimenpide tai muutos, johon ei tässä laissa tai sen nojalla säädetyn mukaisesti tarvitse hakea erikseen lupaa.

8) valvontaviranomaiselle ilmoitettavista tiedoista niissä tapauksissa, joissa ydinenergian käyttö on vapautettu luvanvaraisuudesta tai tehdään luvanvaraista toimintaa koskeva sellainen toimenpide tai muutos, johon ei tässä laissa tai sen nojalla säädetyn mukaisesti tarvitse hakea erikseen lupaa;

9) kaivostoimintaa ja malminrikastustoimintaa koskevasta lupahakemuksesta ja sen käsittelystä sekä lupapäätöksessä annettavista tiedoista ja lupapäätöstä koskevasta tiedottamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 1995 annetun maastoliikennelain (1710/1995) 4 §:n 2 momentin 8 kohta ja
lisätään 4 §:n 2 momenttiin uusi 9 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Oikeus liikkua maastossa

 Lupaa ei kuitenkaan tarvita:

8) taajaman ulkopuolella moottorikäyttöisen ajoneuvon pysäyttämiseen ja pysäköimiseen tien välittömään läheisyyteen, jos turvallinen pysäköinti sitä edellyttää eikä siitä aiheudu alueen omistajalle tai haltijalle kohtuutonta haittaa.

Ehdotus

4 §

Oikeus liikkua maastossa

 Lupaa ei kuitenkaan tarvita:

8) taajaman ulkopuolella moottorikäyttöisen ajoneuvon pysäyttämiseen ja pysäköimiseen tien välittömään läheisyyteen, jos turvallinen pysäköinti sitä edellyttää eikä siitä aiheudu alueen omistajalle tai haltijalle kohtuutonta haittaa;

9) kaivoslaissa (/20) tarkoitetulla malminetsintäalueella ja 30 metrin etäisyydellä sen rajasta eikä kaivoksen apualueella asianomaisessa malminetsintäluvassa tai kaivosluvassa tarkoitetun toiminnan kannalta välttämättömään liikkumiseen.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

4.

Laki**säteilylain 3 ja 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun säteilylain (592/1991) 3 §:n 2 momentti ja
 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Suhde eräisiin säädöksiin

Suhde eräisiin säädöksiin

Tämän lain nojalla määritetään luonnon säteilystä aiheutuva säteilyaltistus kaivoksissa sekä asetetaan kaivostyön säteilyturvallisuutta koskevat vaatimukset. Muilta osin on kaivostyön turvallisuuden valvonnasta voimassa, mitä siitä on säädetty kaivoslaissa (503/65).

Tämän lain nojalla määritetään luonnon säteilystä aiheutuva säteilyaltistus kaivoksissa sekä asetetaan kaivostyön säteilyturvallisuutta koskevat vaatimukset. Muilta osin *kaivos-*
turvallisuudesta ja sen valvonnasta sääde-
tään kaivoslaissa (/20).

5 §

5 §

Ministeriöiden tehtäväjako

Ministeriöiden tehtäväjako

Säteilyaltistusta aiheuttavan toiminnan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Säteilyaltistusta aiheuttavan toiminnan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu kuitenkin kauppa- ja teollisuusministeriölle asioissa, jotka koskevat:

1) ydinenergialaissa tarkoitettua ydinenergian käyttöä;

2) kaivoslaissa tarkoitettua kaivostyötä; tai

3) säteilylähteiden kaupallista valmistusta ja kauppaa sekä maahantuontia ja maastavientiä.

Säteilyaltistusta aiheuttavan toiminnan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Säteilyaltistusta aiheuttavan toiminnan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu kuitenkin *työ- ja elinkeinomi-*
nisteriölle asioissa, jotka koskevat:

1) ydinenergialaissa tarkoitettua ydinenergian käyttöä; *tai*

2) *säteilylähteiden kaupallista valmistusta ja kauppaa sekä maahantuontia ja maastavientiä.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

5.

Laki**erämaalain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1991 annetun erämaalain (62/1991) 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Kaivostoiminta

Kaivostoiminta

Kaivoslain (503/65) mukaista kaivospiiriä ei saa määrätä erämaa-alueelle, ellei valtioneuvosto ole antanut siihen lupaa.

Kaivoslain (/20) mukaista *kaivoslupaa* ei saa *myöntää* erämaa-alueelle, ellei valtioneuvosto ole antanut siihen lupaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

6.

Laki**saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan saamelaiskäräjistä 17 päivänä heinäkuuta 1995 annetun lain (974/1995) 9 §:n 1 momentin 3 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Neuvotteluvelvoite

Neuvotteluvelvoite

Viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella:

Viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3) kaivoskivennäisten valtausta ja kaivospiirin perustamista tarkoittavia lupahakemuksia;

3) kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhtontaa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki**luonnonsuojelulain 53 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun luonnonsuojelulain (1096/1996) 53 §:n 5 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 553/2004, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

53 §

53 §

*Valtion korvausvelvollisuus**Valtion korvausvelvollisuus*

Jos 66 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös lupa-asiassa rajoittaa kiinteistön käyttöä siten, että alueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle aiheutuu 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, eikä luvan myöntämiselle olisi ollut muutoin estettä, valtio on vaadittaessa velvollinen korvaamaan haitan. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole silloin, kun haitta aiheutuu:

3) kaivoslaissa (503/1965) tarkoitetun kaivospiirin määräämishakemuksen hylkäämisestä;

Jos 66 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös lupa-asiassa rajoittaa kiinteistön käyttöä siten, että alueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle aiheutuu 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, eikä luvan myöntämiselle olisi ollut muutoin estettä, valtio on vaadittaessa velvollinen korvaamaan haitan. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole silloin, kun haitta aiheutuu:

3) kaivoslaissa (/20) tarkoitettua malminetsintälupaa, kaivoslupaa tai kullanhuuhtontalupaa koskevan asian ratkaisemisesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki**ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristövahinkojen korvaamisesta 19 päivänä elokuuta 1994 annetun lain (737/1994) 12 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Lain soveltaminen eräiden muiden lakien mukaisessa menettelyssä

Lain soveltaminen eräiden muiden lakien mukaisessa menettelyssä

Jos kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain tai muun siihen verrattavan lain, yleisistä teistä annetun lain (243/54), yksityisistä teistä annetun lain (358/62) tai kaivoslain (503/65) mukaisessa menettelyssä tulee määrättäväksi korvaus tässä laissa tarkoitettusta ympäristövahingosta, sovelletaan tämän lain säännöksiä korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista, 8—10 §:ää lukuun ottamatta. Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettujen lakien mukaisesta toiminnasta seuraa ympäristövahingoksi luettava henkilövahinko, sovelletaan tätä lakia.

Jos kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain tai muun siihen verrattavan lain, *maantielain* (503/2005), yksityisistä teistä annetun lain (358/1962), *ratalain* (110/2007) tai kaivoslain (/20) mukaisessa menettelyssä tulee määrättäväksi korvaus tässä laissa tarkoitettusta ympäristövahingosta, sovelletaan tämän lain säännöksiä korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista, 8—10 §:ää lukuun ottamatta. Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettujen lakien mukaisesta toiminnasta seuraa ympäristövahingoksi luettava henkilövahinko, sovelletaan tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__ .

9.

Laki

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä 26 päivänä marraskuuta 2004 annetun lain (1058/2004) 5 §, 6 §:n 2 momentti ja 15 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Vedenalaisten johtojen suojelemiseen, maa-aineksiin sekä kaivoskivennäisiin sovellettava lainsäädäntö

*Vedenalaisten johtojen suojelemiseen, maa-aineksiin sekä **kaivosmineraaleihin** sovellettava lainsäädäntö*

Talousvyöhykkeellä on voimassa, mitä eräiden vedenalaisten johtojen suojelemisesta annetussa laissa (145/1965) säädetään.

Talousvyöhykkeellä on voimassa, mitä eräiden vedenalaisten johtojen suojelemisesta annetussa laissa (145/1965) säädetään.

Maa-ainesten ottamiseen talousvyöhykkeellä sovelletaan vesilakia.

Maa-ainesten ottamiseen talousvyöhykkeellä sovelletaan vesilakia.

Kaivoskivennäisten hyödyntämiseen tähtävään tutkimukseen, etsintään ja valtaamiseen sekä kaivoskivennäisten hyväksikäyttöön talousvyöhykkeellä sovelletaan kaivoslakia (503/1965) ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

Kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintään ja hyödyntämiseen talousvyöhykkeellä sovelletaan kaivoslakia (/20).

6 §

6 §

Hyödyntämisoikeus

Hyödyntämisoikeus

Luonnonvaroilla tarkoitetaan 1 momentissa merenpohjan ja sen sisustan kaivoskivennäisiä, kiviaineksia ja muita elottomia esiintymiä sekä pohjalajeihin kuuluvia kasveja ja eläimiä, jotka ovat pyynti-ikäisinä joko liikkumattomina merenpohjassa tai sen sisustassa taikka jotka kykenevät liikkumaan vain ollessaan jatkuvassa kiinteässä kosketuksessa merenpohjaan tai sen sisustaan.

Luonnonvaroilla tarkoitetaan 1 momentissa merenpohjan ja sen sisustan *kaivosmineraaleja*, kiviaineksia ja muita elottomia esiintymiä sekä pohjalajeihin kuuluvia kasveja ja eläimiä, jotka ovat pyynti-ikäisinä joko liikkumattomina merenpohjassa tai sen sisustassa taikka jotka kykenevät liikkumaan vain ollessaan jatkuvassa kiinteässä kosketuksessa merenpohjaan tai sen sisustaan.

Voimassa oleva laki

15 §

Kaivosrikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä kaivosrikkomuksesta tuomitaan kaivoslain 62 §:n 2 momentin mukaan.

Ehdotus

15 §

Kaivossäännösten rikkominen talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä kaivossäännösten rikkomisesta tuomitaan kaivoslain 160 §:n mukaan.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*